

ARANY JÁNOS
ÖSSZES MŰVEI

ARANY JÁNOS ÖSSZES MŰVEI

SZERKESZTI
KERESZTURY DEZSŐ

XIV. KÖTET
HIVATALI IRATOK 2.

ARANY JÁNOS

HIVATALI IRATOK 2.

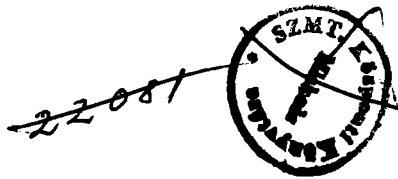
AKADÉMIAI ÉVEK
(1859 – 77)

AZ MTA KÖNYVTÁRA TUDOMÁNYOS TERVÉNEK KERETÉBEN
ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS A JEGYZETEKET KÉSZÍTETTE

GERGELY PÁL,

LEKTORÁLTA
BARTA JÁNOS

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1964

AK 60 c 6468

Printed in Hungary

A kiadásért felel: az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Pásztor József. Műszaki szerkesztő: Fülöp Antal
A kézirat beérkezett: 1963. február 14. Példányszám: 2200
Terjedelem: 48¹/₄ (A/5) ív + 5 melléklet
64.58414 Akadémiai Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Bernát György

1. *Arany János 1865-ben. (Schrecker Ignác fényképész felvétele)*

ARANY JÁNOS AKADÉMIKUSI IRATAI
AZ AKADÉMIÁHOZ
(1859–1864)

1.

15/1859.

TEKINTETES TITOKNOK UR!

Örömmel vettem a Tekintetes Urnak még mult évi dec. 20-án kelt hivatalos levelét, melyben tudósítani méltóztatik, hogy a Magyar Tudományos Akadémia, közelebbi nagygyűlésében, az 1855-ki Marczibányi-jutalmat „Toldi Estvéje” című költeményemnek ítélni kegyeskedett.

Midőn ezért a Tek. Akadémiának köszönetemet, egyszersmind azon forró ohajtásomat fejezem ki, vajha ezen kitüntetést jövőre valódi érdemmel igazolhassam; van szerencsém a Tekintetes Urat értesíteni, hogy a díj átvétele iránt alkalmilag intézkedni fogok.

Maradván teljes tisztelettel Tekintetes Titoknok Urnak

Nagy-Kőrös, jan. 10. 1859.

alázatos szolgálja:
Arany János

2.

91/1859.

[Toldy Ferenc írásával:
Vett. febr. 13. 1859.]

Tekintetes Akadémia!

Mult hó 16-án hozzám érkezett hivatalos levélből szerencsém vala megérteni, hogy a Tekintetes Akadémia közelebbi nagygyűlésén akad. rendes taggá választattam.

Bármily örvendetes meglepetésemre szolgált mind a választás, mind azon mód, mellyel az végbe ment: egy percig sem ringattam magamat oly csalódásban, mintha e kitüntetés irodalmi személyes érdemeimnek, s nem inkább azon figyelemnek volna eredménye, mellyel a Tekintetes Akadémia az egy idő óta saját körén kívül is nyilatkozott költői törekvéseket általában méltányolja. És így, noha gyéren sikerült kísérleteim a multban, tört reményeim a

jövőre, szerény visszalépést tennének kötelességemmé: erre magamat feljogosítva nem érzem; annál kevésbbé, mert e visszavonulásnak éretlenség s rossz akarat a jelen viszonyok közt oly célzatoakat tulajdoníthatna, melyek a Tekintetes Akadémia iránti legmélyebb tisztelettel soha össze nem férnek. Bizom istenben, hogy ad még erőt, ha nem is ama dicső elődök helyét méltóan betöltenem, de legalább némi részben teljesíthetnem azon kötelességet, mely a Tekintetes Akadémia által, s alapszabályai értelmében, reám ruháztatik.

Ily reményben hálás tisztelettel maradok a Tekintetes Akadémiának alázatos szolgálja:

Nagy-Kőrösön, február 12-én 1859.

Arany János

3.

388/1859.

[Toldy F. írásával:
Vettem sept. 12. 1859.]

Tekintetes Akadémia !

A Kazinczy-ünnepélyre pályázat útján beérkezett tizenhárom szavaló költemény közül minden tekintetben *legjobb*nak s *általános becs szerint is jelesnek* találok az V. sz. alattit, melynek jeligéje: „Hív és nagy vala”. — Kenetteljes hang, ódai hév s emelkedés, a tartalom költőisége, erő a nyelvben adják előnyeit s véleményem szerint ez mint az ünnepély méltóságának legjobban megfelelő, jutalomra érdemes. Utána áll becsre nézve a II. sz. alatti, egy hosszabb elmélkedés Kazinczy pályája fölött, elég költői tartalmú, s helyenként lyrai szökellésekkel vegyes, melyet nyomtatásra szintén méltónak, s dicsérettel említendőnek vélnék. — Figyelmet érdemel a VII. számú, rövid jambusokban írt pályamű is; és még talán a IV. sz., mint amelynek tartalma (habár az utóbbinak nyelve kissé lapított) nem költőietlen s hangjok emelkedő.

A többinek, — noha külformára némelyik gondos (mint az ottavákban írt I., továbbá a VI. és IX.) — tartalma vagy szegény, vagy prózai, vagy éretlen fonáksággal teljes, le a III. számúig, mely költészet, nyelv és józanész elleni botrány. — Miről teszem alázatos jelentésemet. —

Nagykőrös, sept. 8. 1859.

Arany János
a bírálóküldöttség tagja.

1056/a/1860.

TEKINTETES TOLDY FERENC

magyar acad. rendes tag és Titoknok Urnak tisztelettel,
 Pesten
 Acad. szállása, Uri utca 2. sz.

Tekintetes Titoknok Ur!

Van szerencsém egy táblás kimutatást az akad. Névkönyv számára idemellékelten beküldeni. Ha itt-ott némi hézag maradt, arról most már nem tehetek, mert némelyik munkából lehetetlen volt példányt kerítnem ily hamarjában, s ezért néhol a lapszám nincs fölvéve. Talán ez Pesten méginkább pótolható.

Ki hivatalos tiszteletemhez szives üdvözlést csatolva maradtam Tekintetes Titoknok Urnak alázatos szolgája:

Arany János

Nagy-Kőrösön, jan. 18. 1860.

[csatolva egy szétnyitott fv]

A tag-nak neve	Teljes címe	Lakó helye	Utolsó posta	Önállóan megjelent munkák	Gyűjteményben megjelent munkák
Arany János	A nagy-kőrösi hely. hit. főgymnasiumban nyilvános rendes tanár; a Kisfaludy-Társaság elváltatott és a magyar t. Akadémia rendes tagja.	Nagy-Kőrös.	Nagy-Kőrös.	<p>1848. <i>Murány ostroma.</i> Költői beszély IV énekben. Pesten. 1848. Emich Gusztáv bizománya. 12. r. ... lap</p> <p>1850. <i>Katalin.</i> Költ. beszély. Kiadta Szilágyi Sándor, Pest. 1850. Külön lenyom. a Magyar Írók Albumából. 16 r. — lap</p> <p>1852. <i>Nagyidai csigányok.</i> (Vig) Hósköltevény IV énekben. Pesten, 1852. Müller Gyula sajátja. 16 r. 120 l.</p> <p>1853. (címlapon 1854) <i>Toldi.</i> Költ. beszély XII énekben. Második kiadás. Pest, 1854. Kiadja Heckenast Gusztáv, 12 r. 142 l.</p> <p>1854. <i>Toldi estéje.</i> Költői beszély VI énekben. Pest, 1854. Kiadja Heckenast Gusztáv. 12 r. 142 l. — Ugyanaz népszerű kiadásban. (Sohasem láttam) Pest 1858 (?)</p> <p>1856. <i>Kisebb Kötteményei.</i> I. II. kötet, Pest, 1856. Kiadja Heckenast G. 12 r. I. k. 240 l. II. k. 252 lap</p> <p>1858. <i>Toldi stb.</i> Népszerű kiadás. Pest, 1858. Kiadja Heckenast Gusztáv, 12 r. 149 lap.</p>	<p>1847. <i>Toldi.</i> Költői beszély XII énekben. Ily főcím alatt; „Költői pályaművek, melyeket 1847-ben koszoruzott és kiűtített a Kisfaludy-Társaság. Pesten, Engenberger és fia árujok. 1847.” 8 r. 1—82 ll.</p> <p>1849. <i>Az elveszett alkotmány.</i> Vig epos VII énekben. „Kisfaludy-Társaság Évtáplajai VII. köt.” 8 r. 462—575 ll.</p> <p>1851. <i>Dalás idők.</i> I. ének (Toldi második részéből). Losonczl Phoenix I. kötetében.</p> <p>1856. <i>A magyar nemzeti versidomról.</i> Ertek a nagy-kőrösi főgymnasium Tudósítványában. 1856. — Ugyanaz az Új Magyar Museumban, 1857.</p>

Folyóiratokban elszórt munkák, melyek később önállóan nem jöttek ki	Kéziratban v. készülőben levő dolgozatok	Sajtó alattiak
<p style="text-align: center;">1845.</p> <p><i>Egyszerű bészélyke.</i> Novella. „Életképek, 1845.”</p> <p style="text-align: center;">1846.</p> <p><i>Hermina.</i> Novella. „Életképek”. Egy parodia, Karakány álnév alatt. „Életképek” 1846.</p> <p style="text-align: center;">1847.</p> <p><i>Rózsa és Ibolya.</i> Népmese, versben. Pesti Divatlap, 1847.</p> <p><i>Vállass Petőfinek.</i> Költ. „Életképek” 1847.</p> <p style="text-align: center;">1848.</p> <p>„Nemzetőr dala”. „A rodostói temető”. „Rákóczi-né”. „A rablerek”. „János pap országa”. „Álom... való”. — Költemények az „Életképek”-ben, 1848.</p> <p><i>Losonczi István,</i> költ. elbeszélés. „Nép barátja” 1848. Nehány apró vers ugyanott és más lapokban.</p> <p style="text-align: center;">1850.</p> <p><i>Bolond Istók.</i> Humoros epos első éneke. 99 stanza. Csokonai Lapok, Debrecen, 1850.</p> <p><i>Vojtina levelei.</i> Satirák. Pesti Röpívek, 1850.</p> <p><i>Valami az asszonánéről.</i> Értekezés. Pesti Röpívek, 1850.</p> <p style="text-align: center;">1856 — 59.</p> <p>„Szondi két apródja”. „Pázmán lovag”. „Ballada Goethe után”. „Balzsamcsepp”. „Mírza Saffyból”. „A főpap” ford. — Költemények különböző folyóiratokban.</p> <p style="text-align: center;">1859.</p> <p><i>Zrinyi és Tasso.</i> acad. székfoglaló értek. <i>Első közlemény.</i> Budapesti Szemle XXI. füzet, 1859.</p>	<p><i>Zrinyi és Tasso.</i> Értekezés.</p>	<p><i>Kisebb költemények.</i> Második kiadás. <i>Zrinyi és Tasso,</i> folytatva a Budapesti Szemlelében.</p>

870/1861.

[BÍRÁLAT A NÁDASDY-JUTALOMRA KÜLDÖTT HÁROM
PÁLYAMUNKÁRÓL]

Tekintetes Akadémia!

Az idei Nádasdy-jutalomra beérkezett három epikai költemény közül az 1. és 2. szám alattiak minden tekintetben oly gyarlók, hogy pár szóval mellőzhetjük.

Az 1. számú pályamunka, melynek címe: „A helység Kántora”, Mátyás királyról akar elbeszélni egy mondát, népies nyelven, de oly ügyetlenül, oly lelketlen prózaisággal teszi azt, hogy alatta marad minden kritikának, s nem emelkedik fölül a legkontárabb ponyvairodalom színvonalán.

A 2. számú költemény: „A menekültek”, valamint jeligeül egy összefüggéséből kikapott s tárgyára sehogy sem illő sort vesz Homérból (*Χαλκος τε κρυσος τε, πολυκιμητος τε σιθηρας*); épp oly összefüggetlenül dolgozza fel „Szilágyi és Hajmási” ismeretes kalandját, eposzá erőlködven nyújtani s föleresztvén szavak és messzűnően előrángatott képek, hasonlatok, leírások özönében; fő gondja levén, úgy látszik, hogy pattogó dactylusai és rímei kimenjenek. Jellemzéseül idézhetjük saját szavaival, hogy benne

...gondolat, eszme, a mely melegítsen
Oly ritka, miként *Kanaánban az isten!*

Legtöbb figyelmet ébreszt, a 3. számú pályamű: „A hunnok harcai”, — Vörösmartyból vett (hibáson idézett) jeligével: „Álom öldösi *szemeiket*, s velök alszik az ősi dicsőség” — X. énekben. Az énekeket megelőző néhány versszak, emelkedő szólamával, kedvező véleményt gerjeszt a mű felől. De tovább olvasva, meggyőződünk, hogy csak is a szólam, a dictió, az öltöztetés, gyakorta szerencsésen talált képek, a verselés olykor ügyes fordulatai, a nem egyszer jól sikerült eposzi *hang* az, melyekkel e költemény dicsekhetik. Ellenben a mű alkata, csontváza, oly gyenge, hogy alig bírja a ráhalmozott díszítményt, meséjében nincs szerves összefüggés, jellemalakjai elmosódó vázlatok, szóval a külső felruházás nem pótolhatja a benső teljesség hiányát. Tartalma röviden ez.

Sokat ígérő előhang után, szerző a Meotis partjára vezet (I. én.), hol a hunnok fővezére, *Keve*, tanácsot ül nemzete nagyjaival, aggodalomban népek jövő sorsán, melyet három erős ellenség leküzdése után most negyedik, hatalmasb törzs készül leigázni. Míg ekkép haboznak, s egyik ellenállást, a végsőnek is megkísértését.

másik kiköltözést ajánl, megjő Zongor és Bors, kik vadászaton eltévedve, egy *szarvas* nyomán egész a mai Magyarorszáig hatoltak, s ennek egét, földjét, vizét nem győzik magasztalni. Tüstént kész a határozat, kiköltözni az áldott új hazába. Miután búcsú-*áldozatot* ünnepeltek a Napistennek, Mársnak, Herculesnek (II. én.): útra indulnak. Pannoniát azonban, Makrin, a visigothok *királya* bírja (III. én.). Ez Detre és más vitézivel folyvást dőzsöl, leánya Marinka lakodalmát állván Alarikkal, s nem hajt semmi vész hírre, sőt a bal hírek hozóját meg szokta öletni. Hanem egy színleg *örült dalmok*, sajátképen osztrogoth királyfi, felriasztja mámorából, tudatja vele a hunnok jövetelét, kik nem sokára ott is teremnek. Az osztrogoth király, Emirath, ki mint legyőzött s meghódolt szövetséges a hunnok táborában harcol, eltévedés színe alatt a visigoth táborba szökik (IV. én.) s a két goth törzs közötti *kibékülést* eszközölvén, másnap (VI. én.) a hunn seregből hadával együtt átáll a góthokhoz. E hűtlenség miatt a hunnok nem nyerik meg a *tárnokvölgyi csatát*, maga Keve fővezérök elesik, de Makrin is azt hiszi, nem győzött, s visszavonul. Erre a hunnok (VII. én.) Kádósát választják fővezérökké, testvérét az elhunyt Kevének, ki a hadat a *cesumóri csatába* (VIII. én.) vezeti Makrin ellen, hol a hunnok, nagynehezen győznek, Kádosa elesik, valamint az ellen részről Makrin is, Detre pedig sebesülve fut. Csata után a szűzek, nők, aggok stb. fölkeresik halottjaikat (IX. én.) s a vitézek sírt ásnak elesett bajtársaiknak: (száz sír: száz *halom*) ; végre a sok véráldozatba került, de honszerző diadalt a holtak eltemetése, a gyermek Attila felnőttéig a főpap, Káldor, vezérré választása és *zomolor* ünnepély rekeszti bé. (X. én.)

Im ezek a mese lényeges mozzanatai. Melesleg azonban egy *episod* is foly. *Kulpa*, egyik hunn főnök, nem akarván elhagyni ősei honát, miután leánya, *Delinke*, jegyesét, *Bélát* az új honba követni óhajtja, miután Kulpától saját népe is elpártol: ez titokban feláldozza magát a Napistennek. Leánya erről mit sem tudva, (II. én.) követi Bélát az új hazába. — Itten a csata előtt, egy őseitől rámaradt *varázsgyűrűt* (V. én.) ad kedvesének, mely azt megvédi mindakét harcon; de miután már visszaadta a leánynak, egy a harcmezőn fekvő sebesült góth lenyilazza. Delinke búsul, s bármint akarja magát vigasztalni a nemzet nagy győzelmével, eleped Béla sírján. — Másik, még csonkább, episod a Marinkáé, Makrin leányáé, ki férje s atyja eleste után, a harcmezőn keresi azok holttestét, s férjét nem találván, atyja teteme fölött („*a két galamb*”, IX. én.) megöli magát.

Szerző e művét költői beszélynek nevezi, eposzi hangban tartja, mondából veszi: mégis se költői beszély, se epopeia, se monda az. A mondai színt maga szerző törli le róla, részint a mese alakítása,

részint az előadás által. Az előadás mindenütt hősköltemény szabású akar lenni: s a meséből úgy látszik szándékosan, távoztatja szerző mindazon helyeket, hol az eredeti monda csodálatosba játszik. Így a *szarvas* regéje, mely Jordanesnél (Ipolyi idézetében is: Magyar Myth. 241 l.) csodás, természet fölötti vonásokkal tűnik fel, itt alig több közönséges szarvasnál; *Detre* alakja sem a német monda befolyását, sem hazai regénkből a Thuróczynál levő *halálaltalan Detre*h, továbbá a *csoda sisak* (Thuróczy I. Cap, XII.) nyomát nem mutatja. Arra pedig, hogy költői beszély legyen, benső cselekvény kellene, a mi itt nincs, az egész fő esemény külső tettek sorozata, Béla epizódja meg sokkal mellékesb, szaggatottabb, mintsem, hogy ez adhasson főérdeket a beszélynek. De végre nem is epopoeia. Hiányzik az emberek sorsát intéző fensőbb hatalom akaratjának látható kifejezése, — érezhető, szemlélhető jelensége ama fensőbb *világrendnek*, melyet, a tömegektől gyámolítva, betölt az eposzi, — s mely ellen, a tömeggel szemközt, feltámad és bukik a tragikai hős. Mert bár a világrendet, ez isteni akarat látható megjelenését, mint minden csodálatost, sokan a régiség lomtárába utasítják, nem kevésbé fontos az az eposzban, mint az ellene küzdés, általa elsodortatás a tragédiában. Az új eposz feladata volna eme gondviselészerű világfolyást, a már stereotypvá vált isten-megjelenések s egyéb mosolyra indító csodák helyett, a mai kor s keresztényiség szellemének megfelelőbb módon is fel tudni tüntetni, épen úgy, mint a modern tragédia mellőzi és pótolni tudja a régiek *fátumát* és *deus ex machináit*. Addig is, míg e kérdés megtalálná Columbusát, szerzőnek előtte volt a szarvas-regéből közönségesen machinát csinálni, mely által ne a véletlen, hanem a gondviselés mutasson új hazát a hunn nemzetnek; de erről sem a Zongor elbeszélésében, sem a többi vezér nyilatkozataiban egy betűt sem lelünk: a szarvas „nemes állat” ugyan, de csak közönséges vad, és se Káldor főpapnak, se másnak nem jut eszébe isteni ujjmutatásnak, csodának venni megjelentét. Pedig szerző nem idegen a csodástól, csakhogy a mondaít mellőzi és helyette maga költ, de nem mondhatnók, hogy szerencsésen. A *varázsgyűrű*, melynek egész éneket szentel (az V.-ket), a fő dolog kifejlésére majd mit sem lendít, csupán azt eszközli, hogy viselője, Béla, ki épen nem fő hős, nem esik el, harcon; igaz, hogy miután a többi vezér elhullt, a csata vége felé, ő veszi át a parancsnokságot, de semmi oly rendkívüli nincs, s nem volt az egész eposz folytán tetteiben, hogy ezt más *gyűrűtlen* ember is ép úgy meg ne csinálhatná.

A mi az alkotást nézi: egy ilyen mű érezteti nagyon az emberrel, mennyire bölcs magasztalás a horatiusi: *nil molitur inepte*. Mert itt is találunk jeleneteket, leírásokat, cselekvést, a melyek

magokban elég jók; azt gondoljuk: no ebből lesz valami, de tovább olvasva, látjuk, hogy oly úton indultunk, mely sehová sem visz. Ilyen már Kulpa önfeláldozása, mely sem a fő dologra sem a szerelmi episodra legkisebb hatással nincs: akár honn marad Kulpa, akár megy az új hazába, akár elveszti magát, — nem látjuk, hogy a fő történet, vagy a Delinke és Béla viszonya azzal változnék. Ilyen Detre fegyverkezése, hajdani szerelmének felhozása, és az egész V-dik ének, a fentebbi gyűrű episodja, különösen az előkészítés Béla és Keve éjjeli kémjáratára, miből semmi sem lesz. Általában, az a mesterkéznek ismertető jele, hogy, épen mint a természet, egyszerű eszközzel minél több és bonyolultabb célokat ér el, míg a gyakorlatlan kezdő eget-földet megmozdít, mégis kevésre halad. Szerző is többszörös motívummal gyakorta egyszeres kielégítő eredményhez sem jut.

Nemcsak, hogy oly hős nincs a darabban, ki ama fentebb jelölt világrendnek kiválasztott földi végrehajtója volna: de még olyat sem találunk, ki a többi közül *eposzi* módon kiemelkednék, vagy a kinek sorsa, küzdelmei tennék a *költői beszély* középpontját. A főhősi tulajdon nem művészileg, hanem csak *rang* szerint illeti a vezért, mely szerep, hunn részről, meg van osztva az egymást felváltó *Keve, Kádosa, Béla* s végre a gyermek Attila helyett vezérekedő *Káldor* főpap között, s így az egységnek azon alsóbbrendű feltétele sincs meg, mely a *főhős* egységében áll. Ez ugyan nem volna nagy baj, mert az epikai mű több nemzedéken át is folyhat, hol aztán új meg új hős került az előtérbe; de ilyenkor a dolgok folyamában kell lenni *kérlelhetetlen* egységnek, minő az Irán és Turán nép, a világosság és sötétség küzdelme Firdusinál; noha ilyenkor is az egymást felváltó hősök — mint halmok a hegyláncban — mind magasabbra emelkednek, míg végre az utolsó óriási csúcscsá tornyozdik. A „Hunnok harcaiban” nincs ily emelkedés; magában a tárgyban s az erre alapított mesében pedig nincs más egység, mint a minő akármely hadjáratban szokott: t. i. hogy két ellenfél összekerül, megví, egyik győz, másik elveszti a csatát; vagy, hogy a honkeresők elindulnak, hódítanak, megtelepednek. Oly *compositio* ez, melynek semmi benső összefüggése nincs, csak azon külső *egymás-után*, melyet történetíró is oly renddel adna elő. De még episodjaiba sem tudott a pályázó egységet önteni: Béla és Delinke szerelme csak vaktában foly tovább; a Marinkáé pedig sehogy.

Hátra volna még *jellemeiről szólnom* e pályaműnek: de e részben sem igen mondhatnék dicséretet. Látszik ugyan szerző törekvése, alakjaira oly kiváló bélyeget ütni, melyről a többi közül kiösmérhessük; de e bélyeg többnyire külső, mint a *kiürtös* Huba, a *zászlós dalmok*, Derengő; vagy ha benső is, olyan mely nem összes

tettei s nyilatkozásai sorozatából, hanem vagy a szerzőnek róla elmondott szavaiból, vagy egyes elszigetelt cselekvésből volna kiveendő. Így Detre hirtelen haragja csak egy helyen nyilatkozik, ott hol az örjögő dalnokot leöklözi, azontúl minden tette szétfoly a többi hősé közt; így Tyrus hallgatag bölcsessége, ki a visszaélések ellen „szólana de nem mer” azon vígjátékbeli stereotyp jellemzést juttatja eszünkbe midőn valaki szüntelen ismételt vagy hebeg; hunn részről pedig dacára hogy szerző bemutogatja őket oly általános vonásokban, mint: „Roas ... lelke ifjú, karja erejében fogyott; hajdan nemzetének hőse, most már bölcse” — vagy: „Zudár, a csaták ifjú óriása, zúgó mint a tenger, hadbarohanása” — vagy: „az erejéről rettenetes *Kulpa*, szeme villámzó, mint a haragos felleg, a gerelyforgatást csatákban tanulta, derült nagy homloka jele értelemnek” stb. — dacára, mondom, e kívül rájuk kent jellemmáznak, annyira nem jellemalakok e hősök, hogy egyik sem nyomul, valami kiváló tulajdonnal képzeletünkbe és elmondhatjuk róluk szerző szavaival:

Jövésök, menésök ki távolról nézi,
Az egész dolgot csak tüneménynek véli.

Ennyi lényeges hiány dacára nem foglalkoztam volna ily részletesen e művel, ha a dictio, a külső felöltöztetés, sokszor csalódásig nem hasonlítana ahhoz, minőt csak jó költőknél találunk. Egyes leírásai, képei, hasonlatai stb. gyakran sikerülnek, bár némelyik ezek közül is a *fortasse cupressum*-féle hibákban szenved, mint Detre fegyverkezésének descriptiója, mint a sok természeti kép: hajnal, alkony, reggel, stb. hosszadalmas rajza minden énekben. Többnyire jók az egyes hősök szájába adott szónoklati részek is taglalt, sententiosus folyamukkal; egyes lakomák, ünnepélyek stb. leírásai is elég szemléletesek, de a harc-leírások már nem annyira, noha bizonyos tervszerűséget nem tagadhatni meg tőlük, de az inkább a stratégiai fordulatok megjelölésében, mint a vívó alakok, szemléletes tömbözésében áll. Nagyon figyelmes olvasó kiveheti, hogy képzelte vagy inkább hogyan gondolta ki szerző a csatamozdulatokat; de nincs semmi, a mi megragadná képzeletünket, a mi eszközölné, hogy várakozás, aggodalom, remény, féltés érzelmeivel kísérlők az egyes harcolók sorsát; e nélkül pedig a csatarajz elveszti ránknézve minden érdekét, fárasztó a dulakodás jobbra-balra, s örülünk ha vége van e chaosnak. Szerző nem készíti elő, nem feszíti fel a várakozást; innen van, hogy még amidőn főhősei, mint *Keve*, *Kádosa* elesnek is, oly egykedvűen vesszük, mint ha közbajnokok volnának. Álmodok, jóslatok, kölcsönös kihívások vagy az epopeiá-

nak egyéb érdekfeszítő eszközei nem költenek várakozást a hősek sorsa iránt, sőt még az a Béla is, ki az V. énekben varázsgyűrűt kap, tehát az érdek fel volna költve iránta, a harcok folyamában csaknem elvész szemünk elől. Egyszóval, a pályázó eposz szerzője e két hiba egyikébe esik minduntalan: vagy előkészítés nélkül fontos dolgokkal lep meg, vagy, miután előkészített, semmi nevezetes nem következik belőle.

A mi a hunn szokások s erkölcsök, hitrege stb. rajzát illeti: szerző, úgy látszik, leginkább Ipolyihoz tartotta magát, noha olykor, kétséges dolgokban, kissé tán szorosabban is, mint a magyar költészet elfogadhatná. Így például furcsa az, hogy a hunn ősök, magyar eposzban, latin nevű *Mars*, *Hercules* istenekhez könyörögjenek. — A hagyomány némi ferdítését szóba sem hoznám, ha ez által jeles költői célok érettek volna el; de így föl kell említnem, hogy szerző a *szarvas-mondát* Hunor és Moger őskorából a hunnok kijövede idejére, az ez által szerzett új hazát a Meotis mocsárjai helyett, a Kárpátok közé teszi, hogy Makrinus római helytartó neki visigoth király, s hogy a *százhalmot* a zeiselmaueri ütközet helyén emelteti.

És így a jutalmat, mely csak általános becsű költeménynek ítélhető oda, ez évben, vélekedésem szerint, kiadni nem lehet.

Arany János
r. tag.

Pest, october 20. 1861.

7.

770/1861. 54.

[JELENTÉSE A NÁDASDY-JUTALOMRA 1861-BEN BEÉRKEZETT PÁLYAMŰVEKRŐL]

A Nádasdy-jutalomra f. évben pályázott három elbeszélő költemény közül az I. számú, melynek címe „A helység kántora” s tárgya egy kaland Mátyás király életéből, mind három bíráló (Arany, Salamon, Szász) egyező véleménye szerint irodalmi színvonalon alúl eső, s így jutalomra vagy dicséretre távolról sem érdemes. — A II. számmal jelölt „Menekültek” c. s homéroszi jelmondatú műről, mely Szilágyi és Hajmási rabifjak ösmeretes szabadulását énekli a Szendrei Névtelen költeményének alapján, egyik bíráló (a más kettő ellenében) kedvezően nyilatkozott: erőt, költői képzeletet, hangulatot, emelkedettséget találván benne, továbbá ép oly merész, mint találó ecsetvonásokat; s tekintve a szerző *tehetségét*, a jutalmat kiadandónak véli. De mivel a más két bíráló, —

noha egyik szintén elismeri, hogy a szerzőben tehetség, erő s eredetiségi hajlam nem egészen hiányzik, s hogy sok tanulmánnyal, igyekezettel jeles költővé fejlődhetik — megegyez abban, hogy e munka szerkezete tökéletlen, az előadás zilált, összefüggetlen, zavart, a cselekvény s az egész nem egyéb, mint a *Szendrői Névtelen* (s utána *Vörösmarty*) „Szilágyi és Hajmási”-jának paraphrasisa, szavak, hasonlatok, leírások özönében feleresztése; annyival inkább, mert a harmadik bíráló is elismeri, hogy e mű némely helyét a dagály homályossá, sőt érthetetlenné is teszi, hogy vannak benne kétes fényű, nem világos vonások is: az osztály annál kevésbbé látta a jutalmat odaitélandónek, mert a jelen volt harmadik bíráló is kijelentette, hogy a művet abszolút becsűnek épen nem tartja, csakis a nyilatkozó tehetséget kívánta volna jutalmazni buzdításul, — elkerülvén figyelmét, hogy a Nádasy-jutalom csak önálló becsű munkának adható ki. — A mi végre a III-dik pályaművet illeti, melynek czíme „A hunnok harcai” s tárgya hunnok kijövetele, a tárnokvölgyi, zeiselmauri ütközet hazai forrásink szerint, — erről ketteje a bírálóknak sok részben kedvezően nyilatkozik, sőt egyik azon esetre, ha valamely társa jutalomra szavazna, a jutalmat is ennek ítélné, minden esetre pedig dicsérettel kiemelendőnek véli: de mindkettő oly lényeges fogyatkozásokat hoz fel a műben, melyek ezt, mint díjra nem méltót, tüntetik elő. Az egésznek „eszmei tartalma nincs” — mond egyik bíráló, — a másik szerint „hiányzik benne az emberek sorsát intéző fensőbb hatalom akaratjának látható kifejezése”, tehát a mi epopoeiává emelné; arra pedig, hogy „költői beszély legyen, benső cselekmény kellene, a mi itt nincs.” Mindkettő kiemeli, hogy a szerkezet nagyon is egyszerű, majdnem fordulat-nélküli, a compositiónak nincs benső egybefüggése, csak külső, történeti *egymásutánban* beszél el a hunnok kijövetelét s honfoglalási harcaikat; az alakok, jellemeik nem válnak ki; a részek nem domborodnak ki határozottan, a hősök nem bírják felkölteni vagy fokozni az érdeket, a harc-leírások fárasztók, nem elég szemléletesek, a cselekmény részleteiben egyes következetlenségek, ügyetlen fordulatok jönnek elő; szóval hiányzik az alkotás benső ereje. E helyett némely külső, részbeli szépségek kínálkoznak csekély kárpotlásul, a nyelvben, dictióban, egyes diszitéményekben, vagy sikerültebb vonásokban; bár érdeme a műnek e tekintetben sem kifogás nélküli, sőt egyik bíráló ismételve panasolja az előadás száraz voltát, prózai laposságát s a verselés hiányait. E szerint a „Hunnok harcai” c. költeményt jutalomra csak egy tag, az is feltételesen, dicséretes megemléítésre szintén csak azon egy ítélvén érdemesnek: miután a mű taglalatából és két bíráló fejtegetéséből az tűnik ki, hogy a hiányok bensők, lényegesek, az egészre vonatkozó, a dicséretes oldalak ellenben

külsők, részbeliek, nem lényegesek: az osztály e költeményt sem jutalmazandónak, sem dicsérettel kiemelendőnek nem itéli.

Pest, december 17, 1861. Arany János
1. tag, mint az osztály jegyzője.

8.

Ikt. 869/1861.

NYUGTATVÁNY,

kétszáz db. császári aranyról, melyet, mint a magyar tud. Akadémia által „Kisebb Költeményeim” számára odaitélt nagy jutalmat köszönettel fölvettem.

Pest, decemb. 28. 1861. Arany János.
(200 db. arany)

9.

Ikt. 1108/1862.

TEKINTETES TITOKNOK ÚR!

[Szalay írásával:
vettem jul. 8-án, 1862.]

Kibocsátott körlevele folytán szerencsém van jelenteni, hogy 1861-től, a közelebbi Almanach megjelenésétől fogva, semmi önálló munkámat ki nem adtam, csupán folytatám a „Szépirodalmi Figyelő” szerkesztését, s e lapba több aesthetikai, bírálati cikkem és egy pár költeményem is jelent ugyan meg, de azok egy része anonym, a többi sem terjedelmesen kidolgozott önálló mű lévén, azt hiszem, egyenkint elészámlálnom fölösleges volna.

Pest, jul. 7-én 1862. Arany János
akad. tag.

10.

[*Ikt. 639/1863.*]

[BÍRÁLAT A GOROVE-PÁLYAMŰVEKRŐL]

Tekintetes Akadémia!

A *Gorove*-jutalomra beérkezett ily című pályamunka: „A népiesről a költészetben”, melynek Kölcseyből vett jeligéje következő: „Fáradj a hazáért s ne tenmagadért” velem bírálatra közöltetvén, hogy észrevételeimet felőle elmondhassam, szükségesnek látom az egésznek némi vázlatát jelentésembe foglalni.

Szerző a *Bevezetés*-ben értelem-határozáson kezdi: A népiest így határozza meg: „*Népi* vagy *népies* nép szótól vette eredetét s az azt jellemző vonások fogalmát tartalmazza.” Tehát a népies a népet jellemző *vonások fogalmát* tartalmazza. Ez nincs tisztán fejezve ki. Inkább lehetne: a népies oly fogalom, mely a népet jellemző vonásokból (jegyekből) áll elő; bár így sem jó, mert a népet jellemző vonásokból azaz jegyekből a *nép* fogalma áll elő, nem a népiesé. „Hogy a népből a népiesség fogalmát levezessük — így folytatja — értelmezzük elébb a *szót: nép: egyes fogalmakat különböző szempontból vagy különböző viszonyaikból tekintvén, nem fogunk egy és ugyanazon eredményre jutni; így itt is a nép fogalmát viszonyítván a nemzethez, vagy ismét a nép egyes tagjaihoz, nem egyenlő eredményre jutunk, mert a nép a nemzethez viszonyítva nyelv, éghajlat s föld, egyes tagjaihoz pedig kifejlődés, műveltség s tudományra nézve különbözik, noha lényegére egy.” — Szerző itt a nép fogalmát viszonyíttatja velünk, mielőtt megmondaná, mi legyen az, hanem mellőzzük ezt, minthogy éppen e viszonyítás útján akarja magát a keresett fogalmat megtalálni. De hogy a nép, a nemzethez viszonyítva, ettől *nyelv, éghajlat (!) s földre* nézve különbözik; pl. hogy a magyar nemzettől a magyar nép így különböznék azt fel nem foghatjuk, s úgy látszik, maga a szerző sem, mert alább, tüzetes definitójában elejti az éghajlatot stb. s ily meghatározást hoz ki: „A nép a nemzetnek, mint testületnek, azon majoritást képező része, mely ehhez (a nemzethez) aránylag, nyelv, szokások, kiváltságokra nézve, egyesekhez képest a közéletben egyenes befolyás hiányán kívül, műveltség, kifejlődés s tetterőre nézve, mind a nemzet-, mind egyesektől különbözik.” E meghatározás a népet misera plebs contribuens vagy proletár sereg gyanánt látszik venni, mely a nemzettől „kiváltságokra” (mert remélem, a kiváltság a nemzeté s nem a népé), egyesektől szintén „a közéletbeni egyenes befolyás hiánya” által különböznék. Helyesebb az és a közéletbeli népies megfejtésére alkalmasabb, a mivel e gyöngé definitót kíséri. „Az utóbbi esetben — úgymond — ha t. i. a népet a kiképzettek s műveltekhez viszonyítva vesszük, a nép, bár bírja a meghatározott irányt, melyen haladni kell, ezt azonban csak *tömegben követheti*; ellenkezőleg azokkal, kik mint *egyesek* a közéletbe befolyván, az irányt *meghatározzák* s az elért célt önerejük, kitartásuk, fáradságuk hozza létre”. Látni való, hogy egyenes befolyás helyett a közéletre, *önálló, egyéni, öntudatos* befolyást kellett volna főntebb mondania, mert egyenes befolyás például a suffrage universel s minden egyenes választás, melyből szerző sem akarja talán népet kizárni.*

De bár így kettéválasztja a nép fogalmát, vagy is egyszer a nemzet, máskor az egyes ellenében teszi, s így „a belőle levezetett népies fogalmát is” kettősnek mondja: mégis jónak látja összefoglalni a kettőt, midőn a feladott kérdés tárgyalásába kezd. És itt furcsán járunk a főntebbi meghatározással. Azt mondja ugyanis szerzőnk: „*hogy a népben már azok is benne foglaltatnak, kik a leghatalmasabb életjelenségnek, az irodalomnak kezelői, s kik így, bár műveltség, kifejlődés tekintetében fölötte, de mint testben vele egy rangban állanak.*” — Hova lett így az a *nép*, mely a nemzetől s a kitünőbb egyesektől különbözik? Hova lett az egész meghatározás? Ha a leghatalmasabb életjelenségnek, az irodalomnak kezelői még benne vannak a *népben*, kik azok az egyesek, kiktől a nép meg van különböztetve? És micsoda egy *és általános* nép az, melyet a szerző most egyszerre előhoz, s minden magyarázat nélkül fölibe helyez a főntebb értelmezett és viszonyított népnek?

Ennyire világoztván bennünket szerző a Bevezetésben, hozzáfog a felosztáshoz, semmi egyéb rendet nem követve, mint amely a feladott kérdésben találtatik, úgymint: 1. Mit kell érteni a *népies* alatt általában? 2. Mit a *tartalmat és formát tekintve*? 3. Mik annak *fokai*? 4. Miképp viszonylik az a *mű-széphez*? 5. Mily *kiterjedésben*, mily *alkalmazásban* s mely nemekben igényelhet *érvényt* a költészetben?

Az első kérdésre, egy meghatározásban így felel a szerző: „*Népiesnek* nevezünk mindent, mi *ennek* (minek?), *mint a nemzetiség alapjának, természetes, nem mesterkéltnél, kívülről rá nem erőszakolt fejlődéséből folyik ki.*” — E meghatározás egészen új dolgokat emleget. Nem mondja meg a szerző, hogy a nép nemzetiség alapja, nem, hogy fejlődhetik, természetesen és erőszakoltan. A nép meghatározása körül fentebb egy helyes vonást találtunk, hogy t. i. a nép *csak tömegben halad*; ezt alkalmazhatta volna a népies költészet értelmezésére is. De ő ezt és saját definitióját mellőzve, újat gondol. Megkülönböztette volt a népet a *nemzettől*, melynek — úgymond — majoritást képező része; meg az *egyesektől*, kik műveltségben fölötte állanak. Aztán az egyeseket, legalább az írókat, bele-*rögtönz*é valami *egy és általános népbe*. Most azt mondja, hogy a nép (mely főntebb rész, majoritás volt) a nemzetiség *alapja*. Melyik úton induljunk már el?

De ha nem a nép meghatározásából hozta le a népies ez új definitióját: épen ezt akarja, tagonként megmagyarázni e fejezetben. Tehát először is azt, hogy a nép a *nemzetiség alapja*. Így fejt meg: „a nemzet képviselheti a népet, de egyes nép a nemzetet soha vagy csak oly esetben, hol a nép a nemzettel egy; innen van, hogy a testületnek vett nemzet alapját a nép képezi, valamint egyes

tagok vagy részek összege képezi a testet, tömeget.” — Már most láttuk: van egy általános nép, melybe a művelt egyes is belétartozik, legalább ha író; van nép: mely a nemzet egy része; itt pedig a nép a nemzet alapja. Az egy általános nép bővebbnek látszik mint a nemzet, az itteni nép szűkebb, mégis alapja a nemzetnek, de van megint oly eset is, hol a nép egy a nemzettel. Ki fog ezen elmenni? De talán a példa világosít: a népies ezen vonását így alkalmazza a költészetre: „Tisztán nemzeti dal alatt csak olyat érthetünk, mely a magyar, tót, oláh stb. egyszóval azon népek jellemző tulajdonaival bír, melyek a magyar nemzetet teszik, a különféle népek sajátosságait mesterileg egy összegben adván.” Én pedig ilyen dalt, ilyen költészetet képzelni sem tudok; így nincs *nemzeti költészet*.

Következik ezután definitiójának a második tagja: *természetes*. Ezt elég jól határozza meg. „Természetesnek azt mondjuk, mely a művészet s felsőbb tudományok használata nélkül, mintegy azon titkos, öntudatlanul működő erőtlől hozatik létre, mely minden létezőnek alapja.” Ily természetességgel kell bírnia a népiesnek. De melyiknek? Annak-e, hol a nép fogalmában az író is bennfoglaltatik?

A természetestől továbbá meg akarja különböztetni a *nem mesterkélttet*, mint egészen különálló jegyét a népiesnek. Lássuk, hogy sikerül. „Bár a természetesség — úgymond — igen rokonnak látszik ehhez, lényegileg azonban mégis különbözik, mert míg a természetes mintegy az őserők működését hozza előtérbe, a nép jellegének őre lévén: addig ez utóbbi már azon, a tudás magasb fokára helyezett tehetség befolyását zárja ki, melynél gondolkozó lélek, ész s tökéletesen határok közé szorított érzelem működnek.” Nagyon is finom a distinctio. A látszó különbség onnan ered, hogy pl. a költészetben lehet valami nem mesterkéltt, mégsem mondjuk rá, hogy természetes, dicsérőleg alkalmazva e szót. Nem, ámde nem a természetesség hiányzik benne, mert a tökéletlen is lehet természetes, hanem a költői erő, mely a természetest előnyösen tüntesse ki.

A *kívülről rá nem erőszakoltnak* magyarozatát, mint magától érthetőt, észrevétel nélkül hagyhatjuk, valamint a nagy számmal felhordott példákat is, melyek közt szintén találnánk oda nem illőt, — s átme gyünk szerzővel a második *fejezetre*:

A *népies a tartalmát és formát tekintve*. E fejezet két részre oszlik, szólván előbb a tartalomról, azután a formáról. A *tény* leírása, mely esetben eposz, s *érzelem*-festés, mely esetben lyrának mondják, képezi a népies *tartalmát*, melyekhez a tettekben előállított *cselekmény* hű festése, vagyis a dráma járul. Így szól értekező; e szerint a népies tartalma mind az, a mi az eposzé, lyráé, drámáé, azaz

ami az összes költészeté. De alább ily tüzetes meghatározást ad: „a népiesnek tartalmát teheti mindaz, a mi annak (minek?) szellemi vagy anyagi életéből lévén merítve, költőileg leíratik.” Nagyon bő és nagyon szűk. Költőileg leírni (ez sem jó kitétel, mert descriptiót jelent) lehet a nép szellemi és anyagi életéből akármit, a nélkül, hogy ezáltal népiesse legyen; viszont lehet valami népies, anélkül, hogy a nép szellemi és anyagi életéből volna merítve. Hányszor fest a költő képétet nem népiesen, hányszor regél a nép királyokról, stb. Amit e meghatározás után rendre az eposzról, drámáról, lyráról mond az értekező s az alkalmazott példákban van itt-ott helyes, de helytelen és zavaros is. Így eposzról beszélve, midőn a *tartalomról* kellene szólnia, az előadás formájáról értekezik. Lássunk egy keveset: „Egység(et) és következetesség(et) mint az eposz főkéllékeit itt hosszasan nem tárgyaljuk, elég legyen megmondanunk, hogy a népies eposz *lényegét, tárgyát és nyelvét* kivéve, mert a magasb eposzban a tárgyhoz illő nyelv s kifejezések szükségesek (hát a népiesben nem?), itt is a kelléket képezik.” — Tehát a népies eposz *lényegét* egység és következetesség képezi, kivéve a tárgyat és a nyelvet. Világos ez? S van ennek helye a *tartalomnál*? — Nem sokkal tisztább, amit a drámáról és lyráról mond. Ott is többet beszél az előadásról, nyelvről stb. mint a *tartalomról*.

Miután így a *tartalomnál* átcsapott az előadási formákhoz, általánosságban e háromról szólva: *eposz, dráma* és *lyrában* a *dal*: természetesen azt kell várunk, hogy a fejezet másik részében csupán a vers külformájáról lesz szó. Úgy is van. S itt a népies formája: *egyszerűség, természetesség*, melyeket a klasszikai formák ellenébe tesz. Neki Czuczor, Garay, Vörösmarty mint epikusok *tartalomban* népies költők, de hátrányuk a klasszikai versforma. A dalban, az egyszerű vers-alakon kívül, csupán egy vonást jelöl meg, mint formailag a magyar népdal sajátját; a látszólag összefüggetlen *első sort*. — De hogy számos, olykor talpra esett idézetei dacára, mily kevésbé bírja értekező *külsőleg* is felfogni a népiest, mutatja a következő idézet, melyet „külforma tekintetében”, de tartalmára nézve is igen jeles székely népdalnak fogad el:

Kökény szemed sötét keblem fákhlyája.
Üdvöt áraszt lánggal égő sugára,
Üdvösség lesz avagy pokol, megvállik stb.

Aki ezt a szerző definitiója szerint „a nép szellemi és anyagi életéből merített költői leírásnak” veszi: az nem illetékes bírja a népiesnek.

Harmadik fejezetében a népiesnek fokait így állapítja meg: *tisztán, kevésbbé, részleg népies*. „Mindannak, mit addig a népiesnek

tartalma és külalakjáról előadtunk, helyes és pontos alkalmazása után *tisztán* népiessé leendő a mű, de ehhez még egyéb kellékek is kívántatnak" — úgymond. Mi pedig azt mondjuk, hogy ha értekező jól megállapította volna, mi a népies, *tartalomban és formában*; ahhoz aztán nem volna szükséges semmi más kellék, minthogy minden költszet s így a népies is, e kettőből áll csupán. Amit a szerző alább magyaráz, hogy t. i. a műveltebb, tanultabb költőnek, ha népies akar lenni, magát a nép hangulatába, szűk látókörébe stb. kell helyeznie, az már benne foglaltatik abban, hogy tartalom és forma népies legyen; az pedig, hogy bizonyos fokú *ihletséggel* kell bírnia, minden költői productum első feltétele. — A *kevésbé* népiest, szerző szerint a tartalomhoz arányos külformának s a valódi népköltőket jellemző bizonyos fokú lelkesedésnek hiánya törpíti e fokra. Úgyde a lelkesedés nélküli költemény, *rossz* költemény, nem kevésbé népies; a formában *nem* népies sem fog az lenni tartalmánál fogva. Végre a részleg népies, nem érdemel külön osztályzatot. Az a rész, a mi népies, *népies*, a többi nem az. Ki fogja pl. Shakespeare drámáit a beszótt népdalokért vagy népi jelenetekért a „részleg népies” gyanús osztályzatába sorolni? Ez az egész fokoztatás hiába való dolog.

Következik a negyedik fejezet: „a népies *viszonya a műszéphez.*” Mielőtt ezt megfejtené, először a *szépet*, azután a *műszépet* akarja felvilágosítani.

A szép meghatározását összesíti az eddigiekből, ily módon: *A szép nem egyéb, mint a szellemi tökélynek anyagbani olyatén megjelenése, mely érzelmeinket egészen kielégíti.* Azután tárgyalja a természeti szépet, hol azt a tant vallja, mely nem ismert rútat a természetben; de a szellemiség a természeti szépben csak egy és ugyanaz: isten hatalma, bölcsessége. Bár tehát a legnagyobb művész is eltörpül a legutolsó féreg, vagy fűszál teremtésével szemben: mindazáltal a műszépet eléje teszi a természetinek, mert „Amit isten tökéletesnek teremt, azt az ember nem tökéletesbítheti többé, de az istenadta tökélyekből az emberi ész alkothat tökéletesebbet a már meglevő tökélyeknél”.

A műszépnek a természeti szép fölött két előnyét vagy főkelését emeli ki: ezek a *maradandóság és szellemiség.* Ezeket a népiesben is feltalálja, s azon eredményre jut, hogy a népies szép bizonyos tekintetben maga a műszép.

Nem írónak alá minden állítását a részletekben, de egészben véve el kell ismernünk, hogy e fejezet minden eddiginél jobb. Különösen, hogy a népies szépnek a *műszéppel* bizonyos tekintetben azonosságát vallja, oly tan ez, melyet ideje kimondani és tisztába

hozni. Némelyek ugyanis aesthetikusaink közül a *népies költészet és műköltészet* közt oly viszonyt látszanak gondolni, hogy az első az utóbbinak mintegy többé-kevésbé sikerült utánzata, a szerint mérve becstét, amint ez utánzás gyöngébb vagy erősebb nyomait találják fel benne. Mindenesetre mint eltűrhető alsóbb fajt, tekintik ama felsőbb, ama sajátlag *egyedül* szépnek ösmert mellett. Igazuk van, ha azt mondják, hogy a szép csak *egy* és nincs külön műszép, külön népies szép. De nincs igazuk, ha a nép jó és legjobb költeményeit kizárják a szép birodalmából. Némely fajokat (dal, ballada, eposz) a népköltészet, példák bizonyítása szerint, képes volt úgy megteremteni, hogy benső szépségre nincs műköltő, ki jobbat alkothasson. A mi népiesé teszi s a műkölteménytől megkülönbözteti: az csupán a szűkebb eszmei kör, nyelv stb. *inkább mennyiségi, mint minőségi korlátok*. Ez annyira való, hogy nagy műköltők jártak a néphez iskolába, ellesni a benső alkotás tökélyeit.

„A népies *kiterjedése, alkalmazása, érvénye* a költészet nemében”, — ez az *ötödik szakasz* felirata. Szerzőnk itten fejtegetései során először is a népies *kiterjedését* illetőleg ím ez *eredményre jut*: „A népies kiterjed mindarra, mi a népben volt és van, így tehát a *tan-, szak-, és kedélyi-* költészetre.” — De itt aztán nem követhetjük a szerzőt nagy általánosságban, hová a költészetet vinni akarja. Túl lép nemcsak a népies, hanem a költészet határain is, midőn minden tárgya iránt hevülő s így némileg teremtő lélekkel működő szónokot, tudóst, stb. költőnek avat fel: midőn Sz. Ágoston, Julius Caesar, Newton, Kant neki époly költők, mint Virgil, Horác, Dante, Petrarca stb.; midőn a fentebb említett *tan-, szak- és kedélyi* költészetet, egy táblázatban elosztja *kötetlenre* (tan, szak) s *kötöttre* (kedélyi) s az *elsőbe* (tan) számítja: vallás, természet, történelem, földleírás, jog, gyógytan, mennyiségtan, a *másodikba* (szak) bölcsészet, nyelvészet, művészet, gazdaszat, — s így jut végre a *harmadikba* (kedélyi): a leíró, elbeszélő, értelmi, színi, stb. költészet; — midőn azt mondja, hogy a tág értelemben vett népköltészet külsőleg a *tan- és szak-*, a szorosabb értelemben vett, pedig a *kedélyiben* bensőleg nyilatkozik; midőn a tágabb értelemben vett népköltészet *alkalmazását* ugyanazon táblázatban csillaggal jelelt tanágakra is kiterjeszti: ily általánosítást se általában a költészetre nézve, szükségesnek, se különösen a népies terjedelmének kijelölésére célhoz vezetőnek nem tartunk, s az oly elméleti abstractiók közé soroljuk, melyeknek semmi gyakorlati jelentőségük nincs. Közélebb jár tárgyhóhoz a szerző, midőn a népies érvényéről szólva, ezt a *történeti, lantos és színi* költészetre szorítja s az utóbbinál a népszníműveket ótalmába veszi.

„Befejezésül” összevonja értekező az eddig mondottakat, melyek szerint „A *népies* nem egyéb, mint a népnek, mint a nemzetiség alapjának, természetes, nem-mesterkelt, kívülről reá nem erőszakolt kifolyása; hogy annak *tartalma* lehet mindaz, mi a népnek szellemi vagy anyagi életéből lévén merítve, a népköltészet egyszerű nyelvéen leíratik; hogy *formát* tekintve, a tactus, vers, versszak a tartalommal megegyező egyszerű, mesterkéletlen legyen; hogy *fokaiban* három: tisztán, kevésbé, részleg népies különböztethető meg; hogy a műszéppel egyenes vagyis megegyező *viszonyban* van; végül, hogy *kiterjedése* az általános költészet három ágára *alkalmazása* ennek egyes nemeire, végül *érvénye* a már szoros értelemben vett költészet 3 nemére: a történeti, lantos és színi költészetre szorítkozik.” Ezek után mi is összevonhatjuk észrevételeinket e pályaműről. Szerző a *népies* milétére nézve nem hoz bennünket tisztába se elméletileg, se gyakorlatilag. Dacára nagyon kedvelt abstractióinak, általánosításainak, dacára philosophiai lenni akaró nyelvének, határozásai ingadozók, nem tiszták, nem szabatosak. Példái, bár elég bő olvasottságra mutatnak, gyakorlott érzék hiányát tüntetik fel a népies megítélésében. A *népies tartalmáról* szólva, már ott a (benső) formai különbségek magyarázatába téved; a *formánál* pedig csupán a külformára szorítkozik. A népies fokozatait oly módon állítja fel, hogy se helyesnek, se szükségesnek el nem ismerhetjük, ellenben a mű széphez való *viszonyát* egészben jól találja. *Kiterjedése*, alkalmazása felől, valamint a költészetnek, úgy a népiesnek sajátos tant állít fel, mely szerint vallás, tudomány, művészet mind a költészet ágai; *érvényét* a történeti, lantos és színi költészetben jobban veszi fel, de itt is, mint mindenütt, megelégszik a nemek kijelölésével a nélkül, hogy a *fajokba, fajtákba* (genre) részletekbe bocsátkoznék, mi az értekezésnek gyakorlati jelentőségét adná. Egy szóval, azt hiszem, hogy e pályamű a kérdést inkább *összembonyolítja*, mint tisztába hozza: annál fogva jutalomra *nem* ajánlom.

Kelt Pesten, október 15-én 1863.

Arany János
r. tag

II.

818/1863.

[SZEMÉLYI ADATOK AZ ALMANACH RÉSZÉRE]

Tekintetes Titoknok Úr!

A magyar tudományos Akadémia 1864-ki almanachját illetőleg van szerencsém jelenteni:

1. Önállólag 1863-ban semmi munkát ki nem adtam.

2. Szerkesztem 1863 újév óta a „Koszorú” című szépirodalmi lapot.

3. Egyes apróbb cikkeim, részint eredetiek, részint fordítottak, leginkább az aethetica és irodalomtörténet köréből, a fentebb mondottam hetilapban jelentek meg; de legtöbbször névjeggyel, vagy név nélkül, s így azokat itten elsorolni sem szükségesnek, sem az anonymitás miatt célszerűnek nem látom. Sokkal jelentéktelenebbek is, mint hogy címeik szerint előszámláltatni méltók volnának.

4. Tiszti állás — lakás stb. tekintetében semmi változás nem jött közbe; azt azonban megjegyzem, hogy lakásom nem Kisfaludy-utca (a mely nem létezik, csak a hírlapokban született meg), hanem: *hárompipa* utca II. sz. Így kérem a tavalyi Almanach illető helyét kiigazíttatni. —

Egész tisztelettel köteles szolgálja:

Pest, oct. 19. 1863.

Arany János
akad. tag.

12.

Ikt. 699/1864.

NYUGTATVÁNY

Száz darab cs. k. aranyról, amelyet mint az Akadémia részéről „Buda halála” című munkámnak ítélt Nadasdy-jutalmat akad. pénztárnok Tóth Lőrinc úrtól felvettem.

Pesten, jan. 28. 1864.

Arany János
akad. tag

13.

700/1864.

[AZ AKADÉMIA I. OSZTÁLYÁHOZ]

Tisztelt Osztály!

Az Akadémia ez évi nyelvtudományi pályakérdésére — mely az új szólásmódok alkotásánál, a helytelen germanizmus stb. kiküszöbölése végett, szem előtt tartandó elveket kívánja megfejtetni — beérkezett egy pályamunka se alakilag se tartalmilag figyelmet nem érdemel; huszonhat ritkán írott lapon inkább hasonlítván az valamely hírlapi indíttványhoz, mint tudományos értekezéshez, s a kérdésnek se mélyére nem hatván, se a felhozott példák bősége, talpraesettsége által a tudomány anyagjának gyarapítására mitsem lendítvén. Annál fogva a jutalmat ki *nem* adhatónak vélem.

Pest, aug. 19. 1864.

Arany János
akad. tag.

ARANY JÁNOS AKADÉMIAI
TITOKNOKI IRATAI

(1865—1869)

14.

804/1865.

[TITOKNOKKÁ VÁLASZTÁSA ALKALMÁBÓL.]

Mélyen tisztelt Akadémia!

Bocsánatot kérek, ha meghatottságom miatt csak néhány rövid szóval fejezhetem ki érzéseimet.

Én, Tekintetes Akadémia, még ide, e terembe is azon elhatározással léptem, hogy minden esetre elhárítsam magamról a T. Akadémiának netalán személyem felé irányuló bizodalját. Azt hittem ugyanis, hogy legméltóbban fejezem ki tiszteletemet a T. Akadémia iránt az által, ha nem vállalok oly hivatalt, melyre magamat oly sok tekintetben elégtelennek érzem. De most, látva e nevezetes többséget, melyért hálás köszönetet mondok, kész vagyok meghajolni a T. Akadémia akarata előtt. Másfelől, érzem azt, hogy vannak átmeneti időszakok, midőn a gyenge is köteles eléállni és szolgálni a közügyet, midőn tudniillik az erősebbek visszavonulnak vagy akadályoztatnak. Ily átmenetnek tekintem én Tisztelt Akadémia, e mostani választásomat s a rákövetkező időt az Akadémia életében. Kijelentem azért, hogy állomásomat részemről csak ideiglenesnek kívánom tekinteni. Egy, legfőlebb két év megmutatja, ha képes leszek-e betölteni fontos hivatalomat; egy vagy két év a T. Akadémiának is elegendő a körültekintésre, hogy helyemet alkalmasb egyénnel pótolhassa. — Kérem az összes Akadémia, az egyes osztályok, az egyes szakférfiak támogatását nehéz pályámon; s ezzel ajánlom magamat mindnyájok kegyességébe.

[1865: jan. 26.]

15.

27/817. 1865.

GR. MIKÓ IMRE ÚRNAK,

ő cs. kir. apost. felsége aranykulcsosának és valóságos belső titkos tanácsosának, az Erdélyi Múzeum elnökének,

Kolozsvár

A M. T. Akadémia igazg. tanácsa f. évi január 26-án tartott ülésében, az Intézet alapszabályai 13. paragrafusához képest, mely

Ig. Tanács tagjait az ország előkelő és tudományszerető férfiai közül rendeli választani, Nagyméltóságodat tagjai közé sorozta, s Magyarország kir. helytartója, gr. Pálffy Móric úr ő exc., kihez a történt választás az idézett Alapszabályok 25. paragrafusához képest felterjesztetett, azt f. é. január 30-án megerősítette.

Midőn ezt szerencsém van Nagyméltóságodnak tudomására hozni, egyszersmind élénk örömemet fejezem ki az Akadémia ügyét bizton előmozdítandó e választás felett, s kitűnő tisztelettel vagyok a Nagyméltóságú úrnak alázatos szolgálja
Pest, 1865 febr. 1.

16.

812/1865.

PÁLYÁZATI JELENTÉS.

I.

A MT Akad. által a *Gorove-alapítványból*, múlt 1864-ik évben kitűzött *bölcsészeti* pályakérdésre, melynek beküldési határideje f. évi jan. 31-én telt el, e határidőig *egy*, a határidő után pedig még két pályamunka érkezett, melyek, érkezési sorrendben így következnek:

I. Saját cím nélkül. *Jelige*: „Nem a szavak tömörségében, hanem az Észlelet rövidségében tanálható fel a valóság.”

II. Szintén cím nélkül. *Jelige*: „To be or not to be”. Hamlet.

III. A Materializmus. *Jelige*: „Nincsen erő anyag nélkül.”

A két utóbbira nézve kiderülvén, hogy még a határidő lejártá előtt adattak postára, a febr. 6-án tartott összes ülés ezeket is pályázatra bocsátá, s mindhárom pályamű jeligés levélkéi, az Akadémia és elnöke, gr. Dessewffy ő mélt. pecsétével külön borítékba zárva, a levéltárba helyeztettek; magok a pályamunkák a philozophiai osztályhoz tétetvén át, bírálók kinevezése végett.

Egy negyedik, pályaműnek nevezett iratot, mely idejében ugyan, de jelige, jeligés levél s általában a pályázati szabályok megtartása nélkül küldetett be, az Akadémia egyszerűen mellőzendőnek ítélte.

II.

A *Vitéz-alapítványból* az Akad. természettud. osztálya által kitűzött jutalomkérdésre, szintén f. é. január 31-ig, mint határidőig, csupán *egy* pályamunka érkezett:

„A magyarhoni Antimonit egyedrajza” *Jeligióje*: „Minden ásvány összeköttetésben áll földünknek általános történetével.” *Dolomien.*

A febr. 6-iki összes ülésben bemutatott mű és jeligés levele rendben találtatván: az utóbbi az Akad. és elnöke, gr. Dessewffy ő

mélt. pecsétjével lezárva, a levéltárba helyeztetett, a pályamunka pedig a természettudományi osztályhoz tétetett által, bírálók kinevezése végett.

III.

A magyar *Hölgyek* alapítványából a történettudományi osztály által most már harmadszor kitűzött feladatra: *Görögország története Nagy Sándorig*; — nemkülönben

ugyanazon alapítványból díjazott s szintén harmadszor hirdetett „*Ujabb nevezetes Utazók Történetére*”, melynek beküldési határideje hasonlóan január 31-ik lett volna, egy pályadolgozat sem érkezett.

Kelt Pesten, febr. 7-én 1865.

Arany János
titoknok

17.

1290/1865.

[AZ MTA KÖNYVTÁRÁNAK ÁTADOTT MŰVEKRŐL]

Könyvek,
január 23.—febr. 6.

Germ. Museum, *Nürnberg*. Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. N° 12.

Royal Geographical Society, *London*. Proceedings of the Roy Geogr. Soc. Vol. IX. N° 1. Jan. 10.

Königliche Bayerische Akademie der Wissensch. zu *München*. Sitzungsberichte der königl. Akad. der Wissensch. 1864. II. Heft.

Friderich *Becker, Kassel*: 1. Denkschrift über die schwedische Heilgymnastik. 2. Über das Gemeinschedliche der Kuhpocken.

Die naturgemässe Behandlung der heul. Bräume.

A. *Kerner*, Prof. zu Innsbruck: (hihetően a szerző küldi): Die Aufforstung des Fluglandes im ungarischen Tieflande. I. füz.

Jellinek Mór (a szerző levelével): *Lehrbuch* der allgem. Warenkunde, von *Hauke*.

Id. Mogyoróssy János (hihet. a szerző): A wencckheimi Stund család eredete és ivadékai Magyarországon, 4° egy köt.

E jegyzék s a benne foglalt könyvek azon értesítéssel tétetnek át a t. Könyvtári Hivatalhoz, hogy *Kerner* könyvét az ülésben Hunfalvy János úr brevi manu átvette, Toldy Ferenc úr pedig nem ajándékozta, hanem visszaküldi a nevére írott munkát, mint a Könyvtár tulajdonát.

Arany János
titoknok

[AMTA könyvtárába átvettem: Budenz J. alkönyvtárnok, 13/2.]
Pest, febr. 11., 1865.

18.

21/817. 1865.

JUTALMAK ÜGYE.

1. *Nagyjuttalom.*

A XXVI. nagygyűlésen nemcsak a matematikai, hanem a *philosophiai* nagyjuttalom is kiadandó, mert az 1859—1864.-i cyclus letelt. (Ügyrend 92.§) Következőleg a Marczibányi-díj is!

2. *Sámuel-díj.* (nyelvtudom. értekezés): 1864-ben kiadott 1862-ben megjelent értekezésnek; következnek az 1863—64. évek.

3. *Marczibányi*, 40 arany (nyelvtudom. kérdésre): 1864-ről most adatik ki, — 1866-ra most tüzetik ki.

4. *Vitéz-juttalomkérdés* (40 arany) történ. vagy term. tud. szakból: 1865-ben adatik ki, — 1867-re tüzetik ki. — Most term. tud. köréből lévén, következik a történ. tud. köréből.

5. *Gorove-juttalom.* 1865-ben adatik ki; 67-re tüzetik. 1864-ben széptani kérdés, 65-ben bölcsészeti; — mi következik? Széptan, vagy erkölcstudomány?

6. *Magyar Hölgyek* díja. 1865-ben több kérdésre kiadatik, s 1866-ra kitüzetik *négy* tudományos kézikönyvre.

7. *gr. Teleki-dramajuttalom* (100 arany). 1864—65-re már kiadott, az 1866-iki függőben van. *Szomorújáték.*

8. *gr. Karácsonyi-dramajutt.* (200 arany). 1864-ben nem adott ki, az 1866-iki függőben van. *Vígjáték.*

9. *Nádasdy-eposdíj.* 1865-ben kiadatik. Az 1866—67-iki kitüzetik.

10. *Fáy-alapítvány.* — Függőben a kérdés!

11. *Első magyar biztosító* alapítv. — 1865-ben kiadatik.

12. *Sztróka-alapítvány.*

Pesten, 1865, febr. 28.

19.

[NEKROLÓG A X. KISGYŰLÉSEN]

Tekintetes Akadémia!

Szomorú kötelességet teljesftek, midőn a hírlapi tudósítások nyomán az Akadémia egy igazgató tagjának múlt febr. hó 27-én történt gyászos elhunytát kell jelentenem.

Nem szükséges kimondanom a nevet: hisz mindnyájan tudjuk, érezzük, hogy szépirodalmunk egy régi fáradhatatlan bajnoká-

ról van szó, ki a mellett, hogy a költészet egy ágát, melyben szinte kezdeményező volt, a virágzásnak nevezetes fokára emelte, — egyszersmind, méltán kedvelt regényei által, hathatósan előmozdítá, szélesebb körben is elterjeszté a nyelvújítás diadalát. Legyen szabad most, a halál engesztelő közbenjárása után, reménylenünk, hogy bár földi részei nem nyughatnak a hazai földben, nem leend megvonva Akadémiánktól a végső kegyelet nyilvánítása, s hogy így e jelesét is befogadhatja azon egyszerű de díszes Pantheonba, melyet emlékbeszédek s Évkönyvei által szokott emelni elhunyt tagjainak.

Méltóztassék az Akadémia intézkedni emlékbeszéde iránt. [Az Akadémia fájdalmas érzéssel értesült b. Jósika Miklós tiszteleti és igazgató tagja elhunytáról, s az illető nyelv- és széptudományi osztály határozottatott felhivatni, hogy a feledhetlen férfiú emlékbeszédéről gondoskodják.]

20.

33/817. — 1865.

NÉH. EGGENBERGER J. T. C. ÖRÖKÖSEINEK

Pesten

Miután az Ak. kiadványaiból a tagoknak és testületeknek járó ingyen példányoknál az az eset fordul elő, hogy némelyikből sokkal több példány szükséges a szétküldözésre, mint a másiktól: kívánatos volna tudni az Ak. minden kiadványainak bolti kelendőségét, hogy így a nyomtatandó példányok mennyiségét szabályozni lehessen.

E végre, elnöki jóváhagyás folytán, ezennel felszólítom a fentisztelt Örökösöket, mint az Ak. könyvtárusait, hogy lehető leg-rövidebb idő alatt készíttessenek kimutatást arról: mennyi volt az egyes akad. kiadványok kelendősége a *három közölbbe év folytán*, — mennyi példány kelt el jelesül: 1. az Évkönyvek megjelent füzetéből, 2. a Nyelvtud. Értesítőből, 3. a Philos. és törv. tud. Értek.-ből, 4. a Math. és term. tud. Értesítőből, 5. Archaeológiai Közleményekből, 6. Math. és term. tud. Közleményekből, 7. Nyelvtudom. Közlem.-ből, 8. Statisztikai Közleményekből, 9. a Történelmi Tárból, 10. a Magyar Történelmi Emlékekből, 11. a Török—Magyarkori tört. Emlékekből, 12. Magyar levelestárból.

E kimutatásokat oly módon kérem beküldeni, hogy legkésőbb a folyó márc. hó 20-án tartandó összes ülésen bemutathassam. Kelt Pesten. márc. 4. 1865.

21.

873/1865.

ASBÓTH LAJOS ÚRNAK,

a MTA tagjának, tisztelettel,

Lugos

Nagyságos Úr!

— Bár a titoknoki változás miatt egy kissé megkésve, szerencsém van ezennel tudósítani, hogy az Akadémia f. é. január 9-én tartott ülésében az Akad. alaptőkéjére visszaajándékozott 19 ft. 38 krajcár tiszteletdíjat köszönettel fogadta s ezt jegyzőkönyvileg is kifejezte.

Egyszersmind fogadja szívesen köszönetemet üdvözlő szavaiért, melyekkel új hivatalomhoz szerencsét kíván. Adja az Ég, hogy annyi várapozásnak, ha némi részben is, megfelelhessenek. — Alkalmat veszek ezúttal sajnálatom kifejezésére, hogy a *Koszorú* reclamált számával nem szolgálhatok, mert éppen a 20—26. számok teljeseen elfogytak.

Fogadja hazafiúi üdvözetemet, mellyel maradok Nagyságodnak tisztelője.

Pesten, márc. 6. 1865.

22.

37/817. 1865.

MÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF ÚRNAK,

a MTA másodelnökének, tisztt.

Mélt. Báró, Akad. Másodelnök Úr!

— Úgy értesülvén, hogy a Magyar Hölgyek alapítványából jutalmak kitűzésére kiküldött állandó bizottságnak, mely az osztályok legidősb tagjaiból van összeszerkesztve, Balogh Pál r. tag hozzáadásával, szintén Méltóságod az elnöke: bátorkodom azon figyelemzetéssel járulni Mélt.-hoz, hogy e bizottságot összehívni nem nagyon hosszú idő alatt szükséges volna; annnyival inkább, mert a *Hölgyek Alapítványából* kitűzött két rendbeli feladatra („Görögorsz. története Nagy Sándorig” és „Újabb nevezetes utazók története”) már harmadízben nem érkezvén egy pályamunka se, a f. évi febr. 6-i összes ülés a bizottságot megkérdeztetni határozá: kívánja-e e feladatokat még negyedszer is kitűzni, vagy célszerűbbnek tartja másokkal cserélni fel?

Tisztelettel maradván Mélt. Báró s akadémiai Másodelnök úrnak

Pesten, márc. 7. 1865.

alázatos szolgája:

23.

38/817. 1865.

TEK. ZOMBORY GUSZTÁV ÚRNAK,

Pesten.

Tek. Úr!

Becses jelentése az Ó-Buda közelében, a *kis-celli* kopár hegy háta megetti völgyben talált két db. fehér márvány oszlopról, ezek rajzával együtt, az Akad. január 9-én tartott ülésében érdeklél és köszönettel fogadtatott, s a rajzok áttétettek az Ak. archeologiai bizottságához.

Miről, midőn a közbejött titoknoki változás miatt, kissé elkésve tudósítám, hazafiúi tisztelettel maradtam
Pest, márc. 7. 1865.

24.

47/817. 1865.

TEK. HENSZLMANN IMRE AKAD. TAG ÚRNAK,

Pest.

Tekt. Úr!

— Rómer Flóris akad. tag úr értesített engem, hogy Tek. úr a közelebbi ülések valamelyikén értekezést szándékozik felolvasni a *fa templomokról*. — Miután a legközelebbi hétfőre (márc. 20) még senki sem jelentkezett határozottan, csak szükség esetére: annál kívánatosabb volna, ha Tek. úr értekezését — ha lehetséges — akkor előterjesztené, mert azontúl egész ápr. 24-ig nem leend ülése az Akadémiának.

Becses válaszát s ajánlkozás esetében a felolvasandó értekezés teljes címét minél előbb elvárva, maradtam Tek. úrnak tisztelője:
Pest, márc. 14. 1865.

25.

51/817. 1865.

TEK. GREGUSS ÁGOST AKAD. R. TAG ÚRNAK,

Pest.

Henszlmann Imre tag urat mindjárt másnap ülés után felszólítottam, hogy ha szándéka felolvasást tartani, ezt a f. hó 20-i ülésen annál alkalmasban megteheti, mert csak föltételesen jelentkeztek más előadók, s mert ápr. 24-ig nem tartatik ülés. De miután levelemre mostanig nem válaszolt, azt hiszem, a hétfői előadás

ügyét nem tarthatom tovább függőben, s miután főtiszt. Horváth Cirill úr már ismételve nyilatkozatát, hogy szeretné, ha mostanról ő elmaradna: nincs hátra egyéb, mint a Tk. urat kérni föl *Emericzy* úr értekezése bemutatására. Több nem is igen szükséges, minthogy a Teleki-pályajelentés, meg az összes ülés jó halmaz tárgyai kipótolják a második értekezés hiányát. Ha azonban Henszlmann úr netán jelentkeznék, akkor a két előadás szintén nem fogja egymást kiszorítani.

Becses válaszát elvárva maradtam Tek. úrnak tisztelője. . .
Pest, márc. 16. 1865.

26.

1304/1865.

TOLDY FERENCNEK.

Nagys. kir. Tanácsos Ur!

Ráth Károly lev. tag úr keresett ma engem az akad. szálláson és meghagyta az irodai személyzetnél, hogy mintegy 600 darabból álló *történelmi regesztáit*, melyek szerinte a Történelmi Biz.-nál vannak, vegyem vissza és oly módon tartsam készen, hogy hétfőn (márc. 20) neki kézbesíthessem. — Nagyságod, mint a Tört. Bizottság előadója tudni fogja, mi módon készíthetők elő ez irományok: méltóztassék tehát eszközölni, hogy azok márc. 20-áig kezemhez juthassanak. —

Maradván tisztelettel aláz. szolgája

Pest, márc. 18. —

[A levél alján RÁTH KÁROLY két sornyi nyugtája: „A Török—magyar viszonyok c. értekezésem mellé csatolt okmánytárt átvettem. márc. 20. Ráth Károly.”]

27.

913/1865.

PÁLYÁZATI JELENTÉS.

A M. Tudományos Akadémia tegnap, f. hó 20-án tartott összes ülésében a gróf *Teleki-jutalomra* ez idén versenyzett XVII szomorújáték iránt felolvastván a bíráló küldöttség véleménye: ez a kitűzött jutalmat a X. számmal jegyzett, „A fény árnyai” című s „Derüre ború” jeligés pályamunkának ajánlá ítéltetni; egyszerűsmind a VI. sz. alatti „Herodes” című és Shakespereből vett jeligéjű történelmi szomorújátékot dicsérettel emelte ki.

E szerint az Akadémia a „Fény árnyai” c. pályamunkának a száz aranyból álló jutalmat kiadni rendelte. — Felbontatván az illető jeligés levél, abból *Szigligeti Ede* neve tűnt ki; a többi jeligés levelet pedig szabályszerűleg megsemmisíté.

Pesten, márc. 21. 1865.

Arany János
titoknok

28.

Utalv. kv. 13/1865. általános.

UTALVÁNY

Azon két hordár részére, kik a *titoknoki hivatal* ideiglenes berendezkedése alkalmával az új lakáson a kirakodáshoz, a nehéz ládák stb. emelésére fölvetettek, az akad. *általános* pénztár részéről összesen *két forint* kifizetendő, elnöki jóváhagyás reményében.

Pest, márc. 27. 1865.

Arany János
titoknok

29.

59/817. 1865.

FŐTISZTEL. RÓMER FLÓRIS AK. TAG ÚRNAK,

mint az Archaeol. Biz. előadójának

Főtisztelendő úr!

— Az akad. f. hó 20-i össz. ülésében mélt. gr. Desseffy Emil elnök úr előterjeszté báró *Vay Miklós* ig. tagnak hozzá intézett levelét, egy *Zsarnay Lajos* helv. hitv. superintendenshez intézett levéllel, mely levelekben a *karcsai* — mint mondatik — ritka nevezetességű régi templomnak vég elpusztulása panaszoltatván, kérdik az illetők: van-e módjában az Ak.-nak, hogy annak megmentésére valamit tegyen? Az ülés mindkét levelet az archaeol. biz.-hoz határozta áttétetni oly meghagyással, hogy e tárgyban véleményét minél előbb adja be.

Mely határozat folytán a 2 levelet szerencsém van Főtiszt. úrhoz mint biz. előadóhoz, előterjesztés és tárgyalás végett idezárva átküldeni. —

Maradván Főtisztel. úrnak aláz. szolg.

Pest, márc. 30. 1865.

30.

62/817. 1865.

FŐTISZTEL. SZEPESSY IMRE

tanár és akad. tag úrnak.

Mátyás Flórián lev. tag úr azt írta nekem még az ülés után mindjárt, hogy miután érkekezése felolvasása már két ülésről elmaradt, küldjem vissza, újra át akarja dolgozni. Én a költözködés miatt eddig nem értem rá kívánságát teljesíteni, most azonban kérem a kéziratot, hogy elküldhessem. Vagy tán jó volna fölvilágosítani elébb, hogy elsőízben a kézirat nem érkezett meg a kitűzött időre; a második ülésre pedig szintén fel volt jegyezve, de az elnök őmélt. mondotta ki az elhalasztást. Ha Főtisztel. Úr, mintegy mellettem tanúskodva szíves lenne ezt nekie megírni, azt hiszem, beleegyeznék, hogy munkája a jövő nyelvtud. ülésen felolvastassék. —

Maradván tisztelettel. . .
Pest, 1865. márc.

31.

55/817. 1865.

TEK. MORÓCZ ISTVÁN ÚRNAK,

mint az Orsz. M. Gazdasági Egyesület titkárának, tisztelettel,

Pest

Fischer Antal tiszttartó Répcze-Szentgyörgyön, mint az Ak.-hoz intézett levelében írja: „hogy édes hazájának valamint csekélységétől sikerül, szolgálhasson, mint a magyaróvári intézet régi tanítványa, sok éveken át, gazdasági pályán nyert tapasztalatait” az ide mellékelte „Ländliche Stimmen aus unserer Zeit” c. értekezésben nyújtotta be az Ak.-nak; német nyelven azért, mert „magyar nyelve nem egészen tökéletes németül pedig gondolatait bővebben képes volt kifejezni.”

A MTA f. hó 20-án tartott összes ülésében e tárgyat inkább az O. M. G. E. körébe tartozónak ítélvén, az értekezést a t. Egyesülethez áttétetni határoza. — Midőn tehát a fentcímzett értekezést idezárva, a Tek. úrhoz, mint a t. hazai Egyesület Titkárához, bemutatás végett átküldeném, maradtam tisztelettel T. Titkár úrnak aláz. szolgálója.

Pest, márc. 30. 1865.

924/1865.

MONSIEUR LE DR. PHIL. A. DETHIER,

Directeur de Coll. Int. et R. d'Autriche,
 á Constantinople. (Pera)

Euer Wohlgeboren!

Ihr geschätztes Schreiben vom 20-ten Februar musste ich bisher ohne Erwiderung lassen, weil der Archaeologische Comité, dem es die Akademie zur Berathung überantwortete, nur einmal in jedem Monate seine Sitzung hält, — was freilich auf den schnellen Gang der Geschäfte nicht ohne hemmende und nachtraegliche Rückwirkung bleiben kann.

Nachdem aber dieser Comité sein Gutachten eingereicht und dem zufolge die Akademie ihren Beschluss gefasst hat: so bin ich endlich in der angenehmen Lage, Ihre Zuschrift beantworten zu können.

Im Betreff des im I.-ten Punkte geäusserten Vorschlages, dass nämlich die Abhandlung über die Säule Justinians in 2 Columnen und zwar mit einem ungarischen und einem französischen Texte gedruckt werden sollte: die Akademie fand sich nicht veranlasst zu einer solchen Ausgabe; desto weniger, da die erwähnte Abhandlung einen ergänzenden Theil ihrer Annalen („Évkönyvek“) bilden wird, folglich die einmal angenommene und in übrigen Bänden gebräuchliche Form beibehalten werden muss. Wären Eu. Wohlgeboren indessen geneigt, eine französische Auflage Ihrer Abhandlung auf eigene Kosten zu veröffentlichen, so macht die Akademie das freundliche Anerbieten, nicht nur die nöthige Kupfer tafeln unentgeltlich Ihnen zur Verfügung zu stellen, sondern auch den ganzen typographischen Satz der fremden Citate, welche Ihrem Schreiben gemäss, mehr als ein Drittel des ganzen ausmachen, auf solche Art einrichten zu lassen, dass statt des ungarischen der französische Text sogleich hineingeführt werden könne, was freilich nur in einer und derselben Druckerei geschehen kann.

Was die Nachfrage im 2-ten Punkte, wegen das, von Seite der ung. Akademie zugesprochenes Honorars betrifft: in dieser Beziehung habe ich die Ehre Eu. Wohlgeboren zu benachrichtigen, dass die Akademie meint, und hat es auch bestimmt erklärt, von den dem Originale zukommenden 5 Dukaten per Bogen, zum Besten der ungarischen Uebersetzung keinen Abzug vorzunehmen; so wie den vollständigen Catalog, als Anhang zur Abhandlung, ebenfalls mit fünf Dukaten per Bogen zu honorieren bedenkt ist.

Endlich, bezüglich des *Kritoboulos*, weil diesen Punkt der archaeol. Comité ganz ausser Acht gelassen hat, und folglich die Akademie-Sitzung, wo nur das Gutachten des Comité zur Verhandlung kam, nichts näheres in dieser Hinsicht bestimmte: so bin ich nicht im Stande, gegenwärtig in dieser Sache eine weitere Auskunft zu geben, desto weniger, da die Sitzungen, wegen der Lokalveränderung der Akademie auf einige Zeit unterbrochen wurden.

Achtungsvoll [áthúzva: *zeichnet*]

Ew. Wohlgeboren, ergebenster diener. . .

Pest, den 31-ten Marz 1865.

An ein hohes k. u. k. Ministerium der auswärtigen Angelegenheiten

in WIEN.

Hohes Ministerium des Äusseren!

Die Ungarische Akademie der Wissenschaften bittet unterthänigst um die Gefälligkeit, den beschlossenen Brief, am wege der k. k. Internunciatur in Konstantinopel zum Adressaten H. Dr. Dethier gelangen zu lassen.

Mit tiefer Ehrerbietung [áthúzva: *zeichnet*]

des hohen Ministeriums untertänigster

Diener:

Sekr. General

33.

64/817. 1865.

MÉLT. BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF ÚRNAK,

mint a MTA Másodelnökének, tisztelettel,

Pest.

Szilágyi Sándor, mint a török—magyarkori okmánytár szerkeszt.-vel megbízott akad. tag, felszólított engem, hogy Méltóságodtól (valószínűleg, mint a Történ. Biz. elnökétől) eszközölnék egy átiratot az Erdélyi Múzeumegyletnek, hogy annak folytán ő a *Török Monumenták* számára való felhasználás végett „Keresztúri diariumát” a főntebb tisztelt Egylettől kinyerhesse. Fogalmazva küldeném egy ily átirat szövegét, ha az eddigi gyakorlatról felvilágosítást szerezhettem volna, különösen ha nem egyenesen a Tört. Biz. eszközli-e a céljaira szolgáló könyv- és kéziratkölcsonzések. — Teljes tisztelettel maradván a Mélt. báró s akad. Másodelnök Úrnak aláz. szolg. —

Pest, ápr. 5. 1865.

34.

78/817. 1865.

LAPOKNAK.

Az Akadémia közelebbi ülése hétfőn, ápr. 24-én du. 5 órakor már a palota *kis teremében* [sic!] fog megtartatni. Bejárás az *Akadémia-utca felőli kapun*, honnan mind a tagok, mind az Ak. vendégei az udvaron keresztül, az *elnöki lépcsőn* fognak a terembe jutni; s lesznek a helyszínen, kik az utat megmutassák. A tagok a gyülekező teremben találkoznak, mely az ülésterem déli oldalán esik, s onnan lépnek a kis terembe. A vendégek a terem oszlopok által elválasztott részében foglalnak helyet.

(Kéretnek a t. Szerkesztőségek e rövid közlésnek ujdonsági rovatukba minél előbb felvételre.

Arany János.)

35.

135/1865.

NAGYS. KIR. TANÁCSOS, DR. BALASSA JÁNOS TANÁR ÚRNAK.
a MTA tisztel. tagjának,

Pesten.

Nagys. Kir. Tanácsos Úr!

— Kaltenbrunner úr, a bécsi cs. kir. udvari és államnyomda aligazgatója, megkereste levélben az Ak.-t, hogy a Nagyságod által szerzett s a MTA költségén a fentemlített nyomdában készült „Sebészeti atlaszok” már rég idő óta készen vannak, s hogy a múlt évben meghalt rajzoló dr. Elfinger még 1863 végén próbalenyomatoakat küldött az Ak. elnökségéhez, hogy azok impr.-ral ellátva visszaküldessenek. — Miután azonban e javítási példányok az imprimaturral mostanig sem érkeztek vissza: nem lehetvén addig a munkát végkép sajtó alá bocsátani, kéri az említett aligazg. úr az Ak.-t, hogy a próbarajzokat, minden lapot, az imprim. vagy netaláni szükséges igazítással ellátva, minél előbb hozzájuttani ne terheltessek.

Én e próbarajzoknak itt a titoknoki hivatalban semmi nyomára nem bírok akadni, többeket fel is kérdeztem, de utasítani nem tudtak, sőt a javítnoki személyzet sem emlékszik ilyennemű correctura-lapokra.

Azon reményben, hogy Nagyságod, mint a kérdéses mű szerzője, talán többet fog tudni e lapok sorsáról, hogy azok tán kezein is megfordultak, bátorkodom egy pár sor felvilágosítást kérni.

— Maradván telj. tisztelettel Nagys. Kir. Tanácsos Úrnak aláz. szolgálja

Pest, ápr. 12. 1865.

36.

1457/1865.

DICLARAZIONE.

Il segretario dell' Accademia delle scienze d'Ungheria spedi sulla coperta ci giunta ed adressata al signore *Ghivizzani* in Firenze, colla lettera comitiva, 250 esemplari d'un poéma in onore de *Dante*, scritto in lingua unherese per Giovanni Arany e ristampato per l'anniversario secolare di Dante alla volontà della Accademia.

Giovanni Arany,

Segretario dell'Accademia Ungherese.

Pest, di 13. d'Aprile, 1865.

37.

89/817.—1865.

TEK. SKALNICZKY ANTAL, MŰÉPÍTÉS Z ÚRNAK.

Van szerencsém az akadémiai *rendes tagok* névsorát ide mellékelni a végre, hogy a nevek, a szerint amint meg vannak számozva, a terembei asztalok réztábláiba véssenek. — A számok megfelelnek a tervrajzon kitett számoknak; csupán annyi különbséggel, hogy midőn mi Csengery úrral az ülés-tervet készítettük, tévedésből a 1—19 számokat nem kifelől befelől, hanem befelől, azaz közép-ről kifelé számítottuk s e szerint jelöltük ki az üléseket. E szerint az itt levő listán pl. *Gebhardt* a tervrajzon 1. helyre esik, *Bugát* a 9-re *Jedlik* a 14-re. A többi három asztalcsoporthban az általunk kitett számok megfelelnek a tervrajzon levő számoknak.

A méltóságos gróf elnök úr annyira sürgette a nevek kimetszését, hogy már május 1.-re készen kellett volna lenni, de miután én ebbeli meghagyását csak pénteken délben (ápr. 28) kaptam s hozzá még a vasárnap is közbejött, nem láttam lehetségesnek, hogy oly rövid idő alatt 70 nevet gravírozni lehessen; s annyival inkább nem sürgetém, mert meg voltam bízva, hogy az ülések rendén magam belátása szerint változtassak, mely változtatás, ha nem a kívánat szerint üt ki, a vétetés költsége kárba megy.

Maradok teljes tisztelettel Tekint. úrnak alá. szolg.
Pesten, apríl. 1865.

1409/1865.

MÉLTÓSÁGOS GRÓF! AKADEMAI ELNÖK ÚR!

Szkálniczky építő mester az ülésterem terrajzát, a megváltozott berendezés szerint elkészítvén, alulírottak, Méltóságod meghagyása folytán, összeültünk és megkísérlők a tagok ülőhelyeit, az adott utasítások s a bizottságban kimondott elvek szerint, felosztani.

Mindenek előtt arról kelle meggyőződünk, hogy a beosztásnál nem lehet minden egyes tagra ülést számítani: lévén a tagok száma (külföldieken kívül) 227, a rendelkezés szerinti ülések száma pedig csak 88. — Azon bizottsági megállapodáshoz képest tehát, hogy a tiszteleti és rendes tagok helyei kijelöltessenek, a fennmaradó mennyiség pedig minden osztálynál csak általában a lev. tagoknak hagyassék: először is általánosan azt vettük fel, mennyi hely kívánatik a tiszt. és rendes tagok számára, hogy tudhassuk, mennyi lesz felosztandó a lev. tagok közt. Úgy találtuk, hogy a tiszt. és rendes tagok jelenlegi száma össz. 60; mihez még, jövőv. választásokra való tekintettel 4-et számítva: a két rendű tagok közt beosztandónak fölvettünk 64 ülést; maradván e szerint a levelező tagok számára 24.

Itt, az akad. Névtár segélyével megkísérlők, vajon e szám elegendő-e *csupán* oly levelező tagoknak, kikről tudva van, hogy az üléseket gyakrabban látogatják. Találtunk ilyen: a Nyelv- és széptud. osztályban 14-et, a phil. osztályban 5-öt, a törv. tud.-ban 9-et, a történ. tud.-ban 14-et, a matematikában 7-et, a term. tud.-ban 20-at, össz. tehát 69 oly levelező tagot, kik gyakrabban el szoktak járni az ülésekbe. Miután pedig (a tiszt. és r. tagoknak, a levelezők által esetleg elfoglalható helyeit nem számítva) csak 24 szék állott rendelkezésünkre: szükségesnek láttuk arányt vetni, hogy az egyes osztályokban a gyakrabban megjelenő lev. tagok számához képest mennyi hely *esik* a 24-ből a lev. tagoknak?

Arányuk ez volt: a mint a gyűlésbe járó összes lev. tagok száma (69) a székek számához (24): úgy van az egyes osztályokban eljáró lev. tagoké az illető oszt. lev. tagjai számára fenhagyandó székekhez (*). Az eredmény a következő lesz:

				kerekszám
1. Nyelv és széptud.	Eljáró 1. tag	14.	Esik szorosan	4 60/69 = 5.
2. Philos. oszt.	Eljáró 1. tag	5.	Esik szorosan	1 51/69 = 2.
3. Törv. tud. oszt.	Eljáró 1. tag	9.	Esik szorosan	3 9/69 = 3.
4. Történ. tud. oszt.	Eljáró 1. tag	14.	Esik szorosan	4 60/69 = 5.
5. Mathem. oszt.	Eljáró 1. tag	7.	Esik szorosan	2 59/69 = 2.
6. Term. tud. oszt.	Eljáró 1. tag	20.	Esik szorosan	6 66/69 = 7.
összesen:		69		24 24.

E szerint a lev. tagok aránya meg lévén állapítva, kiszámíthattuk, mennyi szék esik a 84-ből az egyes osztályok minden nemű tagjaira, mit a következő táblázat mutat fel:

Tagok	Nyelvt.	Phil.	Törv. tud	Történ.	Math.	Term.	Összesen
Tiszt.	3	2	7	3	1	4	20
Rendes	10	4	5	6	7	8	40
Level.	5	2	3	5	2	7	24
Össz.	18	8	15	14	10	19	84

Azaz összesen 84, mihez a föntebb említett 4 üres széket (később választandó tiszt. és rendes tagok számára) hozzá adván, kiüti a helyek valóságos létszámát: 88-at.

Ennyire tisztába jöven, az *osztályok* berendezéséhez fogtunk. A terem ülőhelyei, kereszt utak által 4 csoportra oszlanak, melyeket mi (a székek folyószámát követve) I., II., III., IV. csoportnak fogunk nevezni. E szerint, megtartva azon kimondott elvet is, hogy azon osztályok, melyeknek a táblán gyakrabban van nézni valójuk, a táblához közelebb essenek, az osztályok berendezését a négy csoport ülőhelyeire a következő táblázat mutatja:

Csoport	Folyószáma székeknek	Szék van a csoportb.	Jut belőle =	Jut belőle =	Jut belőle	Összesen
I.	1—19	19	term.tud. 19			19
II.	20—44	25	tört. tud. 8	törv. tud. 15	üres 2	25
III.	45—69	25	nyelvtud. 18	üres 1	történ. 6	25
IV.	70—88	19	mathem. 10	üres 1	phil. 8	19
Összesen		88			=	88

E kimutatás a részletes, egyenkénti felosztásban annyiban megváltozott, hogy a III. csoportba történ. tudományi tagok helyett törvénytudományiak osztattak be.

És most következett az ülőhelyek egyéni beosztása, mely a hely körülményeinél, a személyiségek tekintélyénél s más egyéb figyelemben tartandó dolgoknál fogva legtöbb nehézséget gördített előnkbe, bajosan is lesz mindenki megelégedésére megoldható. Így pl. azon kíváncsi vagyok, hogy tiszt. tagok számára kitűnő s őket joggal megillető helyek tartassanak fel, de még úgy is, hogy távollétökben lev. tagok feszély nélkül elfoglalhassák: ellentmondást látszik foglalni magában: így a rendes tagok helyeit olykor második, sőt harmadik padba kellett tennünk, arra tekintvén, hol kényelmesebb a bejárás, honnan lehet az elnöki asztalhoz és táblához nézni kevesebb akadállyal. Azonban, helyszíni tapasztalások után, talán lehet még mind erre, mind az egész beosztásra célszerűbb módon intézkedni.

Nincs tehát egyéb hátra, mint a részletes kimutatás, hogyan véltük a csoportokat az osztályok, s az üléseket az egyesek által elfoglalandóknak; mi az itt következő táblázatból, melynek számai az építész tervében kitett számokra vonatkoznak, látható.

I. csoport

1. Kubinyi Ágost
2. Kubinyi Ferencz
3. Korizmicz László
4. Gebhardt
5. Bugát
6. Privaldszky
7. Pólya
8. Nendtvich
9. Balassa
10. Jedlik Á.
11. Tarczy
12. Török József
13. Bizotts. előadó
- 14.—19. Lev. tagok

Össz. 19 szék

NB. az I. és II. csoportban ki nem jelölt *üres* a lev. tagokra fölvetett számban foglaltatik.

II. csoport

- 20.—24. Lev. tagok
25. Csengery A.
26. Stat. előadó
27. Arch. előadó
- 28.—29. lev. tagok
30. Érdy János
31. Wenzel
32. Podhrádszky
33. Ipolyi
34. Lev. tag
35. gr. Teleki D.
36. Zsoldos
37. Pauler
38. Tóth Lőrincz
39. Fényes E.
40. Lónyay M.
41. Deák F.
- 42 dr. Dessewffy
43. b. Eötvös
44. gr. Milkó I.

Össz. 25 szék

III. csoport

45. Kemény Zsigm.
46. gr. Károlyi Gy.
47. gr. Andrássy
48. Lonovics érs.
49. Bartal
50. Toldy F.

IV. csoport

70. Győry S.
71. Kiss Károly
72. Fest Vilmos
73. Petzval O.
74. Stoczek F.
75. Hollán E.

51. Lukács Mór
 52. Fogarasi J.
 53. Zádor
 54. Deáky Zs.
 55. A. Balogh P.
 56. Hunfalvy P.
 57. Ballagi M.
 58. Fábrián G.
 59. Lugossy J.
 60. Czuczor
 61. Arany
 62. Jókai
 63. Nagy János
 64. Lev. tag.
 65. Üres
 66.—69. Lev. tagok

Össz. 25 szék

---

76. Üres
 77. Horváth C.
 78. Daniélis I.
 79. Bitnicz
 80. Nagy Károly
 81. Hoványi
 82. Greguss
 83. Purgstaller
 84.—85. Math. lev.
 86.—87. Phil. lev.
 88. Erdélyi J.

Össz. 19 szék

Kimutatásunkat azon észrevétellel zárjuk be, hogy ha a II. és III. csoport székei az elnökséggel szembe (a hallgatóságnak hát-tal) fordíthatnának, mind az egyenkénti beosztás célszerűbben történhetnék, mind a hallgatóság felé nyúló közép út mellőzésével, még néhány ülést lehetne nyerni.

Mély tisztelettel maradunk Mélt. Gróf. akad. elnök Úrnak

alázatos szolgálói: Csengery Antal, Arany János
 Pest, ápril 16. 1865. akad. r. tag és jegyző. titoknok.

39.

944/1865.

[A BÉCSI GEOLÓGIAI INTÉZETHEZ]

Mélyen tisztelt cs. kir. Geológiai Birodalmi Intézet!

Vettem az igen tisztelt Intézetnek f. é. 392. szám alatt kelt beccses levelét, mely szerint értesülök, hogy csekély nevem némely akadémiai könyvküldemények alkalmából a cs. kir. Geológiai Birodalmi Intézet levelezői közé fölvétetett.

Bárha kevés reményem van eme szaktudományt csak leg-kevésbé is előmozdítani, — miután az én köröm *leginkább* a szép-irodalmi volt, — mindazáltal hálás köszönettel fogadom a Cs. k. Birodalmi Intézet ez, irántam mutatott figyelmét, annál inkább, mert ebben azon Akadémiát látom kitüntetve, melynek ez idő szerint méltatlan tisztviselője vagyok.

Legmélyebb tisztelettel. . .

Pest, 1865, ápr. 25.

Höchstverehrte kais. königliche Geologische Reichs-Anstalt!

Ich hatte die Ehre die Zuschrift einer hochgeschätzten k. k. Geologischen Reichsanstalt N° 392. I. Jahres zu [áthúzva: *bekommen*] erhalten, und dadurch zu erfahren, [áthúzva: *deren Inhalt noch in ect*] dass mein bescheidener Name, aus der Veranlassung einiger akademischen Sendungen, in das Verzeichniss der Correspondenten der Kais. Königl. Geologischen Reichs-Anstalt aufgenommen sei.

Obleich [a helyes *obgleich* helyett] ich [áthúzva: *kaum*] eigentlich kaum hoffen darf die Zwecke der hochverehrten Reichs-Anstalt befördern zu können — da mein bisheriger Wirkungskreis ein ganz verschiedener war, — so nehme ich dennoch diese Auszeichnung [áthúzva: *von der Seite*] der k. k. Reichsanstalt mit dem wärmsten Dankgefühl [áthúzva: *an*], und mit umso grösserer Anerkennung an, weil ich hiedurch jene Akademie beehrt und ausgezeichnet fühle, deren [áthúzva: *ich ein*] Mitglied und [áthúzva: *gegenwärtig unwürdiger*] seit Kurzem ein beamter zu sein ich die Ehre hab'.

Hochachtungsvoll:

40.

86/817. 1865.

[AJÁNLÓLEVÉL, ORMÓS ZSIGMOND AKAD. TAG RÉSZÉRE]

Lecturis salutem!

— Significavit nobis spectatissimus Vir *Sigismundus Ormós*, Academiae scientiarum Hungaricae socius, se tum alendae augendaeque cognitionis uberioris scientificae, tum precipue collectiones antiquitatum statuarum, pictarumque tabularum — pinacothecas ita dictas — perscrutandi et penitus cognoscendi studi tractum, nonnullas Italiae [áthúzva: *elegantiarum patr. Artium etc.*], oras invisere ibique diutius commorari velle.

Quamobrem [áthúzva: *commendatione nostra condigna*] litteris hisce nostris honestissimum studium animare, Virumque praeclarae eruditionis omnium Institutorum Literatorum et Scientifcorum Praesidibus et Sociis, necnon Praefectis, Custodibusque collectionum ejusmodi, omniumque honestorum et doctrinis excultorum Virorum favori et benevolentiae decenter [áthúzva: *insinuare*] commendare officii nostri duximus. —

Johannes Arany,
a secretis Academiae ejusdem.

Josephus Eötvös, Baro
Praeses academiae
scientiarum Hungaricae
vicarius.

Datum Pestini, die . . . maji 1865.

1322/1865.

HUNFALVY PÁLHOZ.

Tekintetes Úr!

A *Könyvtár*, a köz- és akadémiai olvasóterem stb. használata szabályainak kidolgozására tegnap f. hó 4-én összeült bizottság két dologról győződött meg: 1. Hogy ily nemű szabályokat a könyvtárnok nélkül kidolgozni nem lehet; 2. Hogy ilyes munkálatot testületileg végrehajtani szintén nem lehet. Annál fogva a bizottság működése úgyszólván meg sem kezdődhetett, s legfőlebb némi általános észrevételekre szorítkozott, melyeket alább szerencsém lesz előadni.

A *Könyvtár használatát* (t. i. kikölcsonzéseket stb.) illetőleg: a bizottság megemlékezett arról, hogy az Akadémiának nyomtatott könyvtári utasítása létezik, melyet az új munkálatnak kész alapul lehetne venni, természetesen oly változtatásokkal, minőket a jelenlegi körülmények ajánlanak.

A *köz olvasó-terem* használatára nézve úgy vélte a bizottság, hogy az egyetemi olvasó-terem szabályait egészben föl lehetne állítani alapul, célszerű változtatásokkal. Ilyen az, hogy a mi köz olvasótermünk csak dél előtt 10 órától d. u. 1-ig állna nyitva; hogy a nagygyűlések ideje és a szünhavak alatt zárva lenne, valamint hétfőn is, és minden egyházi ünnepen, vasárnapokon, karácsony és újév szombatján és a nagyhéten. — Az egyetemen használatos *kérlapok* a könyvek kivételére itt is behozatnának. — Egyébiránt a köz olvasóterem nem nyílhatik meg a könyvtár rendezése előtt.

A *tagok dolgozó és olvasó szobáit* illetőleg a bizottság annál kevésbé indíthatta meg tanácskozását, mert egy-általában nem ismerős a helyiséggel és nem tudja, hol vannak a mondott szobák, sőt azt sem: *két* vagy *egy* szoba értendő-e ama kifejezés alatt, és vajon nem ugyanaz-e a könyvtárnoki szobával?

A bizottsági termék használati szabályait szintén akkora kénytelen hagyni, midőn e termékkel a hely-színén megösmérkedhetik, miután az ülés alkalmával nem volt, ki határozottan megmutassa.

Ezek szerint a bizottság Tek. Urat határozta fölkérni, hogy a könyvtár használatát illetőleg a régi nyomtatott utasítást, a köz olvasó teremre nézve az idezárt egyetemi szabályokat vévén alapul, méltóztassék egy később — de mindenesetre május 20-a előtt — tartandó bizotts. ülésre javaslatot készíteni, melyet a bizottság tárgyalhasson s elfogadva, az Akad. elé terjeszthessen. Méltóztassék egyszersmind a *tagok* olvasó és dolgozó szobáit ille-

tőleg a kellő felvilágosítást megadni, s ezekre is, a körülményekhez képest és belátása szerint, javaslatát kiterjeszteni, mi alapul szolgálhasson a bizotts. tárgyalásnak. Az említett kérlap mintáját is alatt iderekesztem.

Maradván teljes tisztelettel Tekts. Úrnak
Pest, május 5. 1865. alázatos szolgálója:
titoknok

42.

1392/1865.

Bunsen (német), *Fábián—Hoványi—Imre* (magyar), *Baer* (orosz), *Dussieux, Quetelet, Theiner* (olasz), *Valentinelli* olasz (francia nyelven) és *Gabelentz és Grunert* k. tagoknak (németül):

Uram!

Szerencsém van Önnek, mint a Magyar Tudományos Akadémia Levelező Tagjának még (*Theiner és Queteletnek*;) 1859 (*Valentinellinek*;) 1860. január 2-án aláírt, de tévedésből akkor el nem küldött Oklevelét ide csatolni. Fogadja ezt, mint tanúbizonyosságát ama nagyrabecsülésnek, mellyel Ön iránt az egész Akadémia viseltetik, s méltóztassék engem a vételről értesíteni. Maradván legalázatosabb szolgálója:

a MTA titoknoka.

Pesten, május. . . 1865.

Monsieur! J' ai l'honneur de vous envoyer votre Diplôme comme Membre Correspondant de l' Académie des Sciences de Hongrie signé le 2 Janvier (1859, ill. 1860) mais par mégarde non expédié alors.

Recevez — le, Monsieur, en témoignage de la haute estime, que vous porte l'Académie toute entière, et veuillez en accuser la réception à votre très-obéissant serviteur:

Jean Arany,
secr. de l'Acad etc.

43.

925/1865.

HERRN KALTENBRUNNER,

Vice-Director der k. k. Hof-und Staatsdruckerei,

in WIEN

Hochwohlgeborner Herr!

— Zufolge Eurem geschätzten Schreiben vom 30-ten März N° 691/865 hatte ich den Herrn königl. Rath *Dr. von Balassa*, Mitglied der Ung. Akad. sogleich ämtlich ersucht wegen der Zurückgabe der Correctur-Täfel der zur seiner akademischen Abhandlung

gehörigen „Chirurgischen Atlasse“, die er bei sich behielt. Herr Dr. v. Balassa in seinem vom 18-ten April datirten Schreiben, antwortete mir, dass die durch den unerwarteten Tod dr. Elfingers gehemmte Auflage der Zeichnungen könnte nur dann wiederum in Gang gebracht und beendet werden, wenn das Werk in diesem letzten Stadium, einer dem verstorbenen gewachsener Fachkünstler über sich nähme, nachdem es das wichtigste in der Correctur jener Figuren, nämlich die Coloratur noch fehlt. In Rücksicht auf das Letztere hat er dr. Heitzmann, einen an Fähigkeit und Kunstfertigkeit Dr. Elfinger am nächsten kommenden Artist, aufgefordert, wolle er die letzte Hand auf die Arbeit setzen. Sobald er einen Bescheid von Dr. Heitzmann bekommen wird, verspricht mir dr. Balassa, wird er mich eiligst davon benachrichtigen.

Nach einer solchen Erwiderung von Dr. H. von Balassa blieb es mir nichts übrig, als eine spätere Nachricht von ihm abzuwarten. Da aber eine solche bleibt noch immer aus, und Euer Hochwohlgeboren haben abermals das löbliche Präsidium der Akademie wegen der Correctur-Täfel brieflich ermahnt: so fühle ich mich verpflichtet E. Hochwg. von der Schläge in Kenntniss zu setzen.

Hochachtungsvoll:

44.

1432/1865.

PALACKY FERENC KÜLTAGHOZ

Hochwohlgeborener Herr!

Herr Baron von Eötvös, Vice-President der ungarischen Akademie der Wissenschaften, reichte das weltgeschätzte Werk von E. Hochwohlgeb.: „Geschichte vom Böhmen. Bd. V.“ nebst dem begleitenden wertvollen Schreiben über; und ich hatte die Ehre Beides in der Gesamt-Sitzung von 24-ten April d. J. zu referiren.

Die Akademie nahm dies Zeugniß der Aufmerksamkeit, die E. Hochwohlgeboren sowohl durch jenes Geschenk als in den Begleitzeilen so edel und warm ausdrückten, mit besonderer Freude an, und indem sie ihren Dank protokollarisch auszusprechen nicht vergass, beauftragte mich E. Hochwg. auch schriftlich davon in Kenntniss zu setzen.

Meiner Pflicht mit besonderem Vergnügen nachkommend, zeichne ich hochachtungsvoll E. Hochwohlgeboren, unterthätigster:

Joh. Arany
secretär

Pesth, den 7-ten May 1865.

100/817. 1865.

A PESTI HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁREGYESÜLETNEK.

Tisztelt Választmány!

A MTA f. évi ápr. 24-i összes ülésében kedvesen fogadta a t. Választmánynak f. é. márc. 24-i üléséből kelt s igazgató tek. Hajós József úr által 204/865 sz. a. kiadott értesítését a „Fáy András-alapítvány” alap. levele szerint 1866-ra kitűzendő jutalomkérdés iránt; egyszersmind a kérdés formulázására statiszt. és nemzetgazdasági bizottságát küldötte ki. E biz. beadott jelentése folytán az Akad. máj. 8-i ülése a kitűzendő jut. kérdést így állapította meg:

Pályázat hirdettetik „oly munkára, mely a múltszázad végétől a jelen ideig hazánkban uralkodott nemzetgazdasági nézeteket, ezek fejlődése történelmét és közviszonyainkra gyakorolt befolyását kimerítőleg adja elő.” — Miről midőn a t. Választmányt a máj. 8-i akad. ülés határozatából szerencsém van ezennel értesíteni, egyszersmind ua. ülés jkönyve szerint nem mellőzheti el az Akad. tiszteletteljesen figyelmeztetni a T. Választmányt az önmaga által alkotott s végleg is közösen formulázott Alapítólevélre, különösen annak 7. és 8. pontjaira, mint a melyek szerint a Hazai Első Takarékpénztár csupán a tudományág kitűzését s nem egyszersmind a pályakérdés formulázását tartotta fenn magának. A t. Választmányt kétségkívül fontos okok vezették az Alapítólevél ekként szerkesztésére, melyek, ha nem is a jelenben, de tán a jövőben s előre nem látható körülmények közt, gyakorlati jelentőséggel bírhatnak. Ne méltóztassék tehát rossz néven venni, a t. Választm., melyet az Ak.-val egyazon ügyszeretet vezérel s melegít, az Akad. részéről azon óhajlás kifejezését, hogy az Alapítólevél értelméhez mindkét testület, mely e szép jutalmakat kezeli, szorosán ragaszkodjék, így kívánván ezt a Dicsőült iránti mély kegyelet is, ki az Alapítólevél ilyen formulázására nagy súlyt helyezett.

Kelt a MTA május 8-án (1865) tartott üléséből.

102/817. — 1865.

HERRN DR. LUDWIG V. JURÁNYI,

in JENA
Schlossgasse, Wofschlucht,

Tekintetes Úr!

Végre szerencsém van jelenthetni, hogy Tek. úr értekezését mindkét bíráló ajánló véleménye nyomán az Ak. elfogadta kiadásra, az Értesítőbe. — Azonban az egyik bírálónak észrevételei lévén a

munkához csatolt rajzokra: az akad. ülés határozatából ez észrevételeket közlöm Tek. Úrral, a végett, hogy még használhassa. A vélemény illető helye így hangzik: „Csak a dolgozathoz csatolt rajzokat nem találok egészen kielégítőnek; véleményem szerint a sejtosztódást s a használt kémszerek behatásának tüneteit világosabban kellett volna adni, kb. oly formán, mint az oszlopcsza sejteiben előidézett zsugorodás van ábrázolva.”

Egyébaránt a munka már szerkesztői kézben van, nem-sokára nyomás alá jöhet; de mivel az Ak. tanácsosnak tartaná, hogy a rajzok a szerző közvetlen felügyelete alatt készüljenek: egyszersmind azt a kérdést intéztem általam Tek. Urasághoz: nem látná-e célszerűbbnek a táblákat ott helyben készíttetni?

Becses válaszáat e pontra nézve elvárva tisztelettel vagyok Tek. úrnak aláz. szolg.
Pest, május 9. 1865.

47.

117/1817. 1865.

MÉLT. GR. DESSEWFFY EMIL,

per Újfehértó.
Sz. Mihály.

Mélt. Gróf. Akadémiai Elnök Úr!

Tegnap vett parancsa értelmében siettem a meghívó leveleket azonnal elkészíttetni, és szerencsém van azokat idezárva küldeni az utasítás szerint.

Nehogy a fogalmazásban olyasmi forduljon elő, mit utóbb meg kelljen javítani — miután ismételt küldözésre az idő nagyon rövid — megtartottam egészen Méltóságod szövegét, a berekesztést pedig egy korábbi meghívóból [áthúzva: *kölcsönöztem*], valamint a megszólításokat is egy múlt évi jegyzékből kölcsönöztem.

Mély tisztelettel maradván Mélt. gróf s akad. elnök úrnak aláz. szolg.
Pest, máj. 25. 1865.

48.

814/1865.

TEKINTETES KOVÁCS NEP. JÁNOS ÚRNAK TISZTELETTEL

Rigiczán.

Szerencsém van értesíteni, hogy a Magyar Tudományos Akadémia, múlt ápril. hó 24-én tartott összes ülésében, a Tekintetes Úr szívességéből érkezett becses kéziratokat, jelesül az 1671-iki vértanuk pörét, nem különben Sajnovics Jánosnak 1768—1770

közti leveleit, nagy köszönettel fogadta és azt jegyzőkönyvében is kifejezte.

Kovács János főhadnagy levelének fölkeresésével, valamint a Dömötör naplója iránti intézkedéssel egy darabig kénytelen vagyok várakozni, míg a Kézirattár a költözés miatti rendetlenségből ismét helyre áll.

Méltóságos gróf Desseffwy Emil úrnak nyilvánítám a Tekintetes úr által kifejezett köszönetet, és igen kedvesen fogadta.

Ezek után maradok hazafiúi tisztelettel

Tekintetes Úrnak aláz. szolg.

Pest, május 26. 1865.

49.

185/1865.

NAGYS. BALOGH ISTVÁN KIRÁLYI TANÁCSOS ÚRNAK
TISZTELETTEL,

Pest,
Zöldfautca 35.

Nagyságos Királyi Tanácsos Úr!

Néhai László Ferenc erdélyi főkormányászéki ügyvéd úr genealogiai gyűjteményét illetőleg, gróf Desseffwy akadémiai elnök úr őmlga megbízása folytán — mint akit gyengélkedő egészsége folyvást távol tart a fővárostól, — sajnálattal kell értesítenem Nagyságodat, hogy az Akadémia jelenleg s alkalmasint még jó ideig, nincs és nem lesz oly helyzetben, hogy e gyűjteményt megvehesse. Ha netalán idő múlva, de úgy lehet, nagy sokára, az Akadémiának módja lenne azt megvenni, és a gyűjtemény még nem volna eladva, az Akadémia akkor megvizsgálatná: de jelenleg nincs olyan állapotban, hogy a tulajdonosnőnek rendelkezési szabadságát bármennyi időre is függőben tarthassa. Méltóztassék tehát e gyűjtemény birtokosnőjét ily értelemben tudósítani.

Ki többire hazafiúi tisztelettel maradtam
alázatos szolg.

Pesten, máj. 29. 1865.

50.

980/1865

A NÁDASDY-JUTALOMRA

1865 május utolsó vasárnapjáig mint kitűzött határidőig beérkezett pályaművek jegyzéke:

I. sz. *Falusi mátkák*. Költői elbeszélés a népeletből. Három rész (vagyis összesen XIII szakasz). Jelige: „Sicut it, ire sinas.”

2. sz. *Firtos*. Jelige: „Vándor daruid V-betűje szállt.”
3. sz. *Kupa*. Eposz XII énekben. Jelige: „Cupan . . . defuncto Geysa, Stephani matrem in connubium allicere conabatur, ut eam nactus uxorem . . . rerum potiretur.” Bonfin. II. 1.
4. sz. *Zrínyi*. Költői elbeszélés. Jelige: „Vérét a hős, ha halni kell, nem retteg ontani.” Garay.
5. sz. *Lósárdi Zsuzsána*. Elbeszélés. — Episod a Rákóczi-korból. — Jelige: „Egy régi levélen ezt írva találtam.” Arany.
6. sz. *Kupa zendülése*. Történelmi elbeszélés hat énekben. Jelige: „Szenteld, óh magyar, hazádnak kebled szebb érzelmeit.”
Határidő után érkeztek:
7. sz. *A hölgy születése és élete*. — Elbeszélő költemény. — Jelige: . . . hölgynek születni, Mi szép egy gondolat! Garay. (Érkezett 29-én d. u. 5 ór. *magánszállásomra*. Postakihordó hozta, de a levélben semmi hivatalos bélyeg, se a feladás napja nincs hivatalosan constatálva.)

51.

123/817.—1865.

MÉLTÓSÁGOS GRÓF, AKADÉMIAI ELNÖK ÚR!

Az Ak. legközelebbi ülésében Toldy Ferenc 1. tag, előrebocsátván ama már hirlapokban is szállongó hírt, mely szerint Méltóságod az Akad. f. évi *köz-* s így valószínűleg *nagy-gyűlését* is aug. hónap derekára szándékozik kitézni, indítványozá: kéressék föl a Mélt. Elnökség, hogy ez igen alkalmatlan időszakról, midőn a tanárok s más tagok nagy része szünidejét óhajtja használni, midőn a művelt közönség egy része távol van a fővárostól, — *november 3-ára*, mint Akadémiánk alapításának negyvenedik évnapjára méltóztassék elhalasztani a nagy-gyűlést s azzal együtt a palota megnyitásának ünnepélyét is.

Bárha az indítványozó előre kiemelte, s az Akad. tiszteletteljes készséggel mindenkor elismeri Méltóságod azon *kizárólagos jogát*, mellyel alapszabályaink a köz és nagygyűlések határidejének megszabása körül felruházzák: mindazonáltal nem tehette az Ak. hogy egyező óhajtással ne járuljon ez indítványhoz s Méltóságod előtt egész tisztelettel ki ne jelentse, hogy az augustusi határnapot részéről is sok tekintetben hátrányosnak, — ellenben nov. 3-ikát, összekapcsolva a 40 éves jubileummal, mind eszmében méltóbbnak, mind kivitelre gyakorlatibbnak találná. Ez ülésen ugyanis szintén indítványba hozatott, hogy az Ak. díszes palotájának fölépültét, kapcsolatban 40 évi fennállása örömnappjával, egy emlékéremben is

örökítse, fölkérvén a Mélt. Ig. Tanácsot a költség megszavazására. Ily emlékérem aug. 19-ig semmi esetre sem készülhetne el, míg nov. 3-ig kényelmesen. Hozzá járul a kétely, vajon a palota, bármily erőlködés után is, aug. 19-én fog-e már a bevezettség oly teljes díszében ragyoghatni, mint nov.-i határidőre elkészülhetne?

Nem tekintve az aug.-i forróság alkalmatlan voltát gyűlések tartására, azt mindenestre tekintetbe kellene vennie az Ak.-nak, hogy számos tagja van, kik egész éven tanári foglalkozás által lekötve, épen csak aug. hónapot használhatnák testi felüdülésre, vagy pl. egészségöknek fürdő által helyreállítására, mert september ez utóbbi célra már nem alkalmas. Többen kéthavi szünidejüket tudományos kirándulásokra óhajtják használni; s a most elveszendő három héttel épen nem egy értékű rájok nézve az a szünet, melyet az Akad. költözködése alatt nyertek, mert az egyéb foglalkozásaik által a városhoz kötvé, s a rossz időtől is gátolva, alig használhatták. Mások ismét, és jó nagy rész, a m. orvosok és természetvizsgálók Pozsonyban, épen az időtájt tartandó évi gyűlését akarják meglátogatni s dolgozataikkal gyámolítani, mire az akad. ülések fáradalmai alatt idejük, utána kedvök alig marad. Végre az akad. saját előkészületeire is rövidnek találja az augustusi határidőt, miután az a bizottság, mely a *közülés előrajzát* (melyhez most a megnyitási ünnepélyé is járul) fogná elkészíteni, mindeddig, a határnap bizonytalansága miatt, össze sem ülhetett s így még ezután lesz eldöntendő, kik és hányan készítsenek dolgotat a nyilvános felolvasásra.

Mindezeket figyelembe véve, az Ak. tiszteletteljes bizalommal kéri Méltóságodat, hogy az aug. 19-ére szándékolt közgyűlési határidőt f. évi nov. 3-ára s a nagygyűlést az azt megelőző octoberi és novemberi napokra elhalasztani méltóztassék.

Kelt a MTA 1865. máj. 29-én tartott összes üléséből:

Arany J. titoknok,   B. Eötvös József m. elnök.

52.

128/817. 1865.

KORPONAY JÁNOS L. TAG.

Tekint. Úr!

Hogy becses levelére ily későn válaszolok: oka, mert a letéteményezett kéziratnak nem akadtam semmi nyomára a titoknoki levéltárban. Annálfogva kérdést intéztem Toldy F. volt titoknok úrhoz, mint akinek idejében történhetett a letétel, s ő azon felvilá-

gosztást adta, hogy nem az Ak.-nál, hanem ő nála volt, de kész rögtön visszaszolgáltatni. Ma tehát e csomagot felküldvén: sietek azt idezárva rendeltetése helyére juttatni.

Az akadémiai Könyvtárból kölcsönkérendő munkákkal nem boldogulhattam ily könnyen. Ugyanis a Könyvtár, a mint esőbenhóban, rögtönözve sietve átszállítatott, még most is halmazokban hever a szobák közepén, s rendezésökgig szó sincs a kölcsönadásról. Hunfalvy Pál úr azonban késznek nyilatkozott *saját* példányait azon könyvekből elküldeni, ha a Tek. Úr ez iránt egyenes érintkezésbe teszi vele magát. — Végre a kért költeményeket illetőleg elég legyen megjegyeznem, hogy — nem a bureauban teremnek azok.

Ki Hazafiúi üdvözléssel maradtam Tek. Úrnak alázatos szolgálója
Pest, jun. 2. 1865.

53.

133/817. 1865.

MÉLT. GRÓF S AKAD. ELNÖK ÚR!

Szerencsém van jelenteni, hogy a jun. 10-iki összes ülés meghívói még tegnap d. e. elkészültek, s nagy részben már ki is hordattak. — Egyszersmind a következő iratokat, melyek egy része a Mélt. Elnökség intézkedése alá tartozik, más része a holnapi össz. ülésben referálható, szerencsém van ide zárva megküldeni.

1. Az Akad. kérelmét a mélt. Ig. Tanácshoz, egy emlékérem költségei megajánlása tárgyában.

2. Molnár-Sztrokay Lujza asszonyság zárt levelét, melyben, mint nekem szóval is előadá, pót-alapítványa foglaltatik. E tisztelt asszonyság aggódik a miatt, hogy alapítványa az első két év immár elteltével semmi gyümölcsöt nem hoz, miután még ki sem volt hirdetve, a szándékolt módosítások késedelme miatt.

3. A Könyvtár stb. használatát megállapító bizottság jelentését előleges megtekintés végett, noha még alá sincs írva. A holnapi üléskor alá lehetne iratni, s aztán referálni. Végre:

4. Kotsányi Lászlónak (Deák Fer. által ajánlott) folyamodását, valami könyvtári állomásért. —

Maradván teljes tisztelettel Méltóságodnak aláz. szolg.
Pest, jún. 9. 1865.

138/817. 1865.

HERC. ESTERHÁZY PÁLNAK.

Főméltóságú Herceg!

A MTA Ig. Tanácsa f. hó 12-én tartott ülésében magasztos örömmel értesült arról, hogy a *Főméltóságod* által nagylelkűen és hazafi önzetlenséggel az ország szívébe költöztetni ajánlott „*Esterházy-Képtár*” Pestre valósággal megérkezett.

Ha az Igazgatóság, az összes Akadémia, az egész magyar haza lelkesedéssel fogadá Hercegséged szándékát még akkor, midőn az nem volt egyéb, mint kijelentett szándék: mennyivel nagyobb e lelkesedés, midőn e nagy fontosságú közművelődési tény a teljesebb küszöbén áll s oly közel az idő, hogy e világhírű képcsarnok megnyilván idegen előtt, Akadémiánk, fővárosunk, hazánk dicsére, minmagunk közt pedig a nemesb ízlés, a művészet iránti fogékony-ság és hajlam terjesztésére szolgáljon.

Az Ak. Ig. Tanácsa eleitől fogva érezte ama nagylelkű elhathatózás nemzeti jelentőségét; annál fogva nem riadt vissza semmi áldozattól, hogy az ohajtott vendéget, e felséges gyűjteményt, hozzáméltó termekben fogadhassa. Mely törekvéseit jutalmazva érezné az által, ha Főméltóságod a palota és Képtár megnyitási ünnepélyét — mire előleg is mély tisztelettel meghívja — személyes jelenlétével díszesebbé tenni s egyszersmind családi kincsei méltó elhelyezéséről meggyőződést szerezni kegyeskednék.

Mely reményben, s az Igazgatóság és az összes Akad. és enmagam hálás köszönetét újabban is kifejezve, legmélyebb tisztelettel maradtam:

Főméltóságodnak alázatos szolgálója:

Kelt Pesten, az Igazgató-Tanácsnak
1865. jun. 12-én tartott üléséből.

elnök.

140/817. 1865.

NAGYMÉLT. M. KIR. HELYTARTÓ TANÁCS!

A MTA f. hó 12-én tartott ülésében Henszlmann Imre ak. tag, a műrégiségek nagy ismerője s különösen a középkori építészet általánosan ismert alaposságú bűvára tartván előadást, ennek folytán fájdalmas szózatot emelt hazai műemlékeink pusztulása, célszerűtlen tatarozása vagy épen szándékos rombolása miatt, ezúttal

különösen a kassai remek egyház épületének ízléstelen felújítására terjeszkedvén ki részletesen, mit az Akad., részéről, fájdalmas megdöbbenéssel hallott s elhatározta, ezen és hasonló esetek meggátlása végett a Nmélt. M. K. Helytartó Tanácshoz alázatos fölterjesztést tenni.

A *kassai székesegyház tatarozását* illetőleg — úgymond Henszlmann említett előadásában — sajnálattal kell jelentenie, hogy ám-bár erre folytonosan nagy költség fordítottatik, a sok pénzkidadás, mivel nem szakértőleg járnak el csak vesztegetésnek mondható. Mellőzve a régibb s már bécsi építészek által is megrótt hibákat, s tévedéseket, — ezúttal csak az újabbakat kívánta érinteni. A templomot már több év óta festik kívülről, de miután a festés nem folytonosan hanem időnkint történt, mindenféle árnyéklatú s keverékű festéket kaptak a gyártól, az egész tehát nagyon foltosnak tűnt fel. E hiányon segíteni akarva — értekező otltléte alatt — az egészet megint új s igen sötétbarna színnel kezdik bevonni, hogy ez a régibb foltokat eltakarja. De a rosszul kevert, durva új festék sem felel meg teljességgel a természetes kő-színnek; másrészt az árnyék és légtávtlat hatását is megsemmisíti, elannyira, hogy már alig lehet az áttört építészeti faragványt megkülönböztetni a tömegtől, s így a finomabb részlet egészen láthatatlanná válik. E befestésnek más káros következménye is mutatkozik: jelesül több régi felírás már is olvashatatlan lett! így az, amelyben Krompholz Miklós följegyeztette, hogy az 1497-iki ostrom alatt megrongált templomot ő javította ki.

Azon kőnek is, melyen Krompholz mesterjele volt, csak hült helyét találta értekező. De talált, eddig még sehol nem látta jelenségeket: a templom külsején előforduló szobrokat és domborműveket *megaranyozva* tetőtől talpig. A régiek — folytatja szakértően — aranyozták ugyan mérsékelve az alakok hajzatát, aranyozták a ruhát is, — hanem egész, mégpedig mumia-alakot csak az egyiptomiak vontak be arannyal, ezt sem díszítés, hanem további fenntartás végett; alakcsoportokból álló domborműveket ellenben soha semmi nép művészete jó korában arannyal be nem vont. Ennek első példáját csak a kassai székesegyház mai iskolája mutatja, oly iskola, mely csupa segédekből áll, nem lévén építő mestere, s innen a borzasztó tévedések. A templom belsejében hasonló cégéres hibákat talált az előadó: hosszahajója csupa kirívó színekkel van bevonva, minden egyezettető mestergondolat nélkül, sőt itt a csúcsíves épületbe Rafael-féle képet festettek, rossz rézmetszet után.

A főoltárt restaurálták ugyan, régi képeit megtisztogatták, de azok régi helyét nem ismerve, az ábrázolt legendák történelmi folytonosságára sem ügyeltek, úgy hogy pl. Szt. Erzsébet alig

születik egy képen, már a következőn mint halott van ábrázolva. Végre, hogy még csak egyet említsen az előadó, — e dicső, páratlan egyházat úgy javítják ki, hogy a hol a régi kő letört, ott gipszmintázást alkalmaztak s hogy e szegénységet palástolják, az egész bevonták visszariasztó színnel, sőt a hiányzó vagy tán soha el nem készült szobrocskák helyét mindenünnen összekeresgélt és oda nem illő részekkel pótolták.

Midőn e részleteket ily terjedelmesen a Nmélt. K. Helytartó Tanács tudomására juttatja az Akadémia, kifejezve mély sajnálatát hazai, úgylis kevés, műemlékeink elpusztításán, egyszersmind megújítja pár év előtti alázatos esdeklését a hazai *műemlékekre ügyelő Országos Központi Bizottság* és felügyelői hivatal létesítése iránt. Az Akad. tekintélye nem elég, pénztára több felől igénybe vett, hogysen ez emlékek szándékos vagy hanyagság szülte pusztításait meggátolhassa és fenmaradásukat eszközölhesse. S ámbár jól tudja, hogy az országos pénztár is sok oldalról vétetik igénybe, mindazáltal kimondja meggyőződését, hogy a létesítendőik sorában alig lehet oly halaszthatatlan intézkedés, mint múltunk emlékeinek megóvása az enyészettől. Mert a jövőre számított egy-egy javításnak létre hozatala inkább halasztható, — de ha múltunk, a tiszteletes régiség maradványai egyszer elenyésztek, azokat többé semmi emberi igyekezet ki nem pótolhatja.

Kelt Pesten, a MTA 1865 jún. 12-én tartott ülésében:

A Nagymélt. M. K. Helytartó Tanácsnak legaláz. szolgálai:
titoknok, elnök.

56.

142/817. 1865.

[AJÁNLÁS SCHULZ FERENC RÉSZÉRE]

Schulz Ferenc úr, magyar építész, külföldre utazik, hogy Magyarországot illetőleg archaeologiai kutatásokat tegyen. Meg lévén győződve, hogy ez utazás szerencsés eredménye végett szüksége van a Hatóságok és Tudós Társulatok pártolására: alázatosan kérjük a köz-Tisztviselőket és a mondott társulatok elnökeit: méltóztassanak ifjú építészünket feltett céljában elősegíteni; nem különben hasonló kérelmet intézünk a tudomány minden barátaihoz, főleg pedig azokhoz, kik archaeol. tudományokkal foglalkoznak.

Kelt Pesten, a MTA 1865 jún. 12-én tartott üléséből.

Monsieur François SCHULZ, architecte hongrois, entreprend un voyage pour faire des recherches archéologiques concernant la

Hongrie. Convaincus comme nous le sommes que, pour obtenir de ce voyage un heureux résultat, il a besoin du concours des Autorités et des Sociétés savantes, nous prions instamment, les fonctionnaires publics et les présidents des Sociétés, de vouloir bien venir en aide à notre jeune architecte pour lui faciliter la tâche qu'il s'est imposée. Nous adressons la même prière à tous les amis des sciences et particulièrement à ceux qui s'occupent d'études archéologiques.

Fait à Pesth, dans la séance de l'Académie hongroise.

57.

139/817. 1865.

A NAGYMÉLT. HELYTARTÓ TANÁCSNAK

Budán.

A M. T. Akadémiának f. hó 12-i ülésében Henszlmann Imre tag előadást tartván, mély sajnálkozással emeli ki azon szándékosan előidézett csapást, mely újabb időben *Kassa sz. kir. város levéltárát*, jelesül a városnak XIV. század elejétől szép rendben megvolt számadásait érte. Midőn, úgymond, 1845-ben a kassai szt. Erzsébet-templom építészeti történetét tanulmányozta, Kassa városházában tökéletesen rendezett számadásokat talált, melyek a XIV. sz. kezdetétől szakadatlan folytonossággal korunkig lejöttek. E számadásokból bírt ő constatálni, több nevezetes építész, jelesen a kassai születésű Krom Istvánt, kit a páratlan szentegyház tervezőjének tart, e számadásokból bírta constatálni: mely bányákból vették a főgyháznál alkalmazott építési követ, minő költséget fordított időnként a város ez építkezésre s több hasonlókat. De utolsó útja alkalmával legnagyobb sajnálatára azt kellett tapasztalnia, hogy e valóságos *okirati kincsnek* nevezhető gyűjtemény csaknem tökéletesen elveszett, mert azon helyiséget, melyben őriztetett, más célra akarván fordítani, abból a szekrényeket irományaikkal együtt kidobták, sőt az utóbbiakat maculaturaként sajtárusok kezére bocsátották, s így mindaz, amit az enyészettől meg lehetett menteni, három vékony füzetből áll.

Az Akadémia ez előadásból, valamint más tagok felszólalásából is sajnosan érté meg azon — mondhatni vandál — eljárást, melyben főleg az 1849—1861-i korszak alatt nemcsak Kassa városában, hanem az ország más törvényhatóságaiban is, pl. Borsodban, Zemplénben stb. részesültek a nemzet történelméhez oly becses adatokat rejtő közlevéltárak, sajnosan értesült, hogy e bánásmód következtében már is becses adatok veszték el és semmisítették meg, vagy egyes tisztviselők kényelme miatt mint pl. Borsodban történt: előbbi helyiségeikből, hol rendezve voltak, rabok által

kihányattatva, oly helyekre jutottak, hol bizonyos pusztulásnak vannak kitéve.

Nagymélt. Kir. Helytartó Tanács! A M. T. Akadémia a tudomány érdekében akkor is kötelességének tartaná e tisztviselői vandálizmus ellen szót emelni, ha nem a *hazai* történetírás forrásai ellen folyt volna e pusztító hadjárat. A fenforgó körülmények közt pedig a tudomány és különösen a *hazai* történetírás iránti, a haza és a tudomány iránti kettős tekintet teszi kötelességévé, az e részben tudomására jutott tényeket a Nmélt. kir. Helytartó Tanácsnak mély alázattal a föntebbiekben feljelenteni, esedezvén egyszerűsmind: méltóztassék hasonló visszaélések megelőzése s a még helyrehozhatók helyrehozása végett, meghagyni az ország összes törvényhatóságainak a *levéltárak lelkiösmeretes és pontos kezelését* s az azokban rejlő történeti kincsek gondos megőrzését; ahol pedig, miként a fönitérintett törvényhatóságokban, már hibák követték el, a kellő nyomozás végrehajtása után a baj lehető orvoslását eszközölni.

Kelt a MTA. 1865. jún. 12-én tartott üléséből:

titoknok.

58.

993/1865.

MÉLTÓSÁGOS GRÓF, AKAD. ELNÖK ÚR!

Úgy véltem, hogy e fogalmazványt, aláírás előtt, Méltóságod helybenhagyása alá kell terjesztenem, annyival inkább, mert nem sikerült úgy mint óhajtottam, e pár nap alatt testi bántalmakkal lehangolva, azonfelül pedig ügyes bajos látogatók által folyvást zaklatva lévén, úgy hogy alig szedhettem magamat össze.

Méltóztassék megtekintés, illetőleg javítás után visszaküldeni, hogy letisztáztathassam.

Teljes tisztelettel Méltóságodnak alázatos szolgája

Pest, jún. 14. 1865.

Arany János

59.

995/1865.

JEGYZŐKÖNYV.

A néhai *Kazinczy Ferenc* kézirati hagyományai megvizsgálására elnökileg kinevezett akadémiai küldöttségnek 1865 június 15-én tartott ülésében, jelen lévén, Toldy Ferenc rendes tag elnöklete alatt, Csengery Antal r. t. és akad. jegyző, Gyulai Pál lev. tag és alulírt titoknok.

I. Elnöki megbízatásához képest, a küldöttség lemenvén nagyságos *Lónyai Gábor* úr pesti szállására, ki néh. Kazinczy Ferencnek, az elhunyt Kazinczy Gábor birtokában volt, erről pedig örökségül fiára Arthurra szállott, kéziratot hagyományát szíves vala vidékről ide felhozatni, — ottan, a rendelkezésére bocsátott címsor útmutatása szerint, a köteteket és csomagokat rendre vizsgálta, e munkát mindaddig folytatván, míg az egész gyűjtemény milététől kellő áttekintést nem nyert.

A vizsgáló küldöttség meggyőződést szerzett arról, hogy a *Lónyai Gábor* úr lakásán talált gyűjtemény nem csak az *A* alatti címsorban LXX tétel alatt elsorolt kéziratokat magában foglalja, hanem még többet is, melyek alább elszámoltatnak. Az *A.*, alatti címsorra nézve megjegyzi azonban, hogy némi eltérést talált attól a csomókra nézve, jelesen a XXXIX számot a XLI számmal egy tokban találta meg. Az *A.* címsorban föl nem jegyzettek a következők:

- I. Töredékek Kazinczy Ferentől. 4 dr.
- II. Historiai jegyzetek, kötve 4 r.
- III. Szemere Pál levelei Kazinczyhoz. (Másolat.)
- IV. Kazinczy Ferenc munkáihoz jegyzetek Kazinczy Gábortól.
- V. Kazinczy Versei másolata, Kazinczy Gábortól.
- VI. Napló Kazinczy Ferentől. Saját kézírata 1828-ból; vegyes jegyzetekkel.
- VII. Másolt levelek egy tárcában, különböző írókhoz. Kazinczy Ferentől.
- VIII. Repertorium Kazinczy Ferenc munkáihoz.
- IX. Különféle, egy csomóban. Kazinczy Ferenc munkáihoz.
- X. Harmincnyolc csomó másolt levelek, részint Kazinczytól, részint Kazinczyhoz.
- XI. Ányos. (Másolatok ívrétben)
- XII. Dayka versei. (Másolva)
- XIII. Varjas János Esedezése II. József császárhoz. Kézirat, másolva Kazinczy által, s az első kiadás nyomtatásban.
- XIV. Dessewffy Aurél levelei Kazinczyhoz. (Eredeti) s Kazinczy Ferenc levelei Dessewffy Aurélhoz (másolat) s Vegyes.
- XV. Zemplén fő kormányzó. (Eredeti kézirat Kazinczytól.)
- XVI. Egy csomó vegyes jegyzés, ívrétben.
- XVII. Sípos Pál, Kozma Gergely, Szentgyörgyi József, Földi János levelei. (Másolva.)
- XVIII. Fogságinaplóhoz tartozó levelek s jegyzetek. (Másolva.)
- XIX. Szabad kőművességre tartozó német levelek. (Másolva.)

XX. Régi pecsétek, egy csomó.

XXI. Kivonatok Kazinczy régi Pandectáiból. (Másolat a Szemere tárból.)

2. E gyűjteménynek az *Akadémia részére* leendő megszerzését illetőleg, elnök őmlga által hozzá intézett azon kérdés folytán: „mi lehetne az, mit ez ügyben az Akadémia tehetne, azon kettős irányban, hogy a *mi irodalmunk érdekében* kiadandó, napvilágot láthasson, és az egész hagyomány is ne forgácsoltassék szét, hanem egy tömegben az Akadémia kéziratárát gazdagíthassa” — a küldöttség mindenek előtt tudni kívánta, mily föltételek alatt volna hajlandó az illető tulajdonos átengedni e gyűjteményt az Akadémiának; s Lónyay Gábor úrtól, mint ki öccse, Kazinczy Arthur ügyét felkarolta, azt a nyilatkozatot vevé, hogy ez boldogult atyja jelen gyűjteményét kétezer forintért engedné át. —

A kettős kegyelet, mellyel az Akadémia mindenik Kazinczy — Ferenc és Gábor — emléke iránt viseltetik, ohajtandóvá teszi ugyan, hogy e gyűjtemény az Akadémia számára megszerzessék és együtt a mint van, kéziratárában őriztessék: mindaz által a küldöttség a kívánt árt kissé magasnak találja. Mert azon kívűl, hogy ez épen nem teljes gyűjteménye Kazinczy kézíratainak — sőt a még kiadatlan érdekesb dolgok, mint *Fogsági naplója*, — hiányoznak; a meglevők is nagyobb részt már ki vannak adva; úgy hogy e gyűjteményt lehetne ugyan használni Kazinczy egy teljes, kritikai kiadásához: de arra, hogy önálló, érdekes és így kelendősegre számolható köteteket lehessen belőle közre bocsátani, immár nem nyújt anyagot. A küldöttség úgy véli tehát, hogy mind az elhunytak iránti kegyeletnek elég lesz téve, mind a gyűjtemény értéke illő tekintetbe vétetik, ha a T. Akadémia Kazinczy Arthur-nak *egy ezer forintot* felajánl, s el nem fogadás esetére sem vádolhatja magát azzal, hogy a méltányosság határai közt meg nem tette, a mit tehetett, a gyűjtemény együtt maradása érdekében.

Jegyzette A. J.
titoknok.

60.

147/817. 1865.

TOLDY FERENC.

— Nagyságos Királyi Tanácsos Úr!

Az Akadémia f. hó 10-én tartott összes ülése határozata folytán szerencsém van értesíteni, hogy — a könyvtári szabályok értelmében — egy állandó *Könyvtári Bizottság* állíttatott fel, mely Toldy Ferenc, Horváth Cyrill, Pauler Tivadar, Wenzel Gusztáv,

Jedlik Ányos és Petzval Ottó r. tag urakból áll, a könyvtárnokkal és titkárral kiegészítve.

Miután az elnökség valószínűleg Nagyságodnak fog felajánlatni: e névsort, tudomás végett közölni jónak láttam. Maradván tisztelettel stb. Pest, jun. 16. 1865.

61.

Jelz.: OSZK. Arany-levelek.

[GRÓF DESSEWFFY EMIL ELNÖKHÖZ]

Méltóságos Gróf, akad. Elnök Úr!

Az ide mellékelt 3 rendbeli tárgyat méltóztatott vala már jó régóta, Csengery Antal jegyző úr s az én véleményem alá bocsátani, de azóta más sürgetősebb ügyek háttérbe nyomták.

Az Archaeologiai bizottság kérelme iránt úgy vélekedtünk, hogy az Ügyrend illető (168-ik) szakasza elegendőleg gondoskodott ugyan a dolgozótársak ingyen példányairól, a mennyiben azonban e bizottságnak sokszor tétetik oly külső segítség idegenek részéről, melyért egy-egy példánnyal kedveskednie illő: csupán erre lehetne egy kisebb számot, pl. 10-et megállapítani. Egyébiránt megjegyeztük, hogy példányok szűke nincs, nyomtatván az illető közlöny 500 példányban s jelenleg kiosztás és eladás által mintegy 200 használtatván fel. A szerint, ha Méltóságod a 300 példányt engedélyezi is, fogyatkozás nem lesz.

Petheő Dénes bizonyítványát illetőleg: ez kényes tárgy annyiban, hogy a nevezett egyén, normális állapotában eszes, ügyes és hasznavehető irnoka volt az Akadémiának, de jöttek rá szakonkint szenvedélyrohamok, midőn itálnak adva magát, teljesen hasznavehetetlenné lőn. Ajánlani tehát bajos; nem adni bizonyítványt szintén méltánytalan volna, de ebbe az igazat belé írni megint nem lehet, mert akkor nem kapna szolgálatot. Egyébként az óta nem is sürgette, talán nincs is nagy szüksége rá.

Ami végre Takács István folyamodását illeti: úgy vélekedünk, hogy miután az eddigi könyvkötőre semmi panasz, ettől, Takácson segíteni akarva is, csak azon esetben vehetné el az Akadémia kiadványai befűzését, ha szakértők vizsgálatai nyomán bebizonyulna, hogy a kérelmező képes e munkát oly jól és pontosan véghez vinni, mint az előbbi. S erre nézve döntő határozat már nagyon is szükséges volna, miután T. úr a kötendők egy részét már tetteleg kézhez ragadta s némely munkái árának utalványozását sürgeti is; másfelől Dobocsányi, az eddigi befűző, nem szűnik kérelmekkel, folyamodá-

sokkal, ügyességi bizonyítványokkal ostromolni a titoknokot, hogy minden úgy maradjon, mint eddig. Egyébiránt alulírt titoknok nem mellőzheti el megjegyezni, hogy a Méltóságodnak bejelentett sikkasztási kísérlet óta nincs tisztában az alárendelt személyzet némely tagjaira nézve; mit azonban, miután bizonyítékokkal elő nem állhat, csak óvásul érintte meg.

Maradván teljes tisztelettel

Méltóságodnak alázatos szolgája

Pesten, jun. 17. 1865.

62.

1861/1867. 1865.

A M. ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK XI-İK NAGYGYŰLÉSÉNEK,

Pozsonyban.

A MTA f. hó 26-i ülésében kedvesen fogadá ama testvéri érzelmekkel tölt sorokat, melyekben meghivatik a M. Orvosok és Természetvizsgálók idei nagygyűlésére. — Az Akad., mely e vándor gyülekezetek hasznos fáradozását a tudomány művelése és terjesztése körül mindenkor nagy érdeklél és figyelemmel kísérte, ezuttal különös örömet fejezi ki annak szemléletén, mint gyarapszik évről-évre, mióta hosszú szünet után ismét megindultak, ez összejövetelek jelentősége, s mint emelkedik maga e tudományos férfiak egyesülete, úgy az ismeretek felbúvárlása és terjesztésének mezején, mint a magyar közönség előtti népszerűségben. Ez érzelemtől áthatva, Intézetünk újólag felhasználja a kedves alkalmat, hogy a M. Orvosok és Természetvizsgálók ezen, már XI-dik Nagygyűlését hazafiúi rokonszenvvel és a tudományban való testvéri közösség érzelmeivel üdvözölje, s egyszersmind

Kubinyi Ágoston ig. és tiszteleti tag vezérlete alatt: Arányi Lajos lev., Balassa János tiszt., Balogh Kálmán lev., Corzan-Avendano Gábor lev., Greguss Ágost rend., Greguss Gyula lev., Hunfalvy János lev., Halász Géza lev., Henszlmann Imre lev., Hantken Miksa lev., Kubinyi Ferenc t., K. Sebestyén Endre lev., Lenhossék József lev., Markusovszky Lajos lev., Nendtvich Károly lev., Poor Imre lev., Peregriny Elek lev., Rómer Flórián lev., Rózsay József lev., Szabó József lev., Sztoczek József rendes, Tóth Lőrinc rend. tagjait küldi ki mint képviselőit, hogy e rokonszenves érzelmeket a T. Nagygyűlés előtt személyesen is tolmácsolják.

1865. jun. 26.

M. elnök; titoknok.

JEGYZŐKÖNYV.

A közülések előrajzát készítő akad. állandó bizottságnak folyó évi június 24-én tartott ülésében, báró Eötvös József úr ő mlga elnöklete alatt jelenlétén Csengery Antal, Pólya József, Toldy Ferenc akad. rendes és bizottsági tagok, Gorove István ez ülésbe elnökileg meghítt akad. 1. tag. és a titoknok.

1. Bizottsági elnök ő mlga előterjeszti a mostani összejvetel tárgyát, jelesül, hogy közeledvén a folyó 1865-ik évi közülés ideje, mely egyszersmind a palota megnyitási ünnepélyel leend kapcsolatban; beállott annak szükségé, hogy a bizottság a közülésben tartandó beszédek és felolvasások iránt intézkedjék; tekintetbe vévén ez úttal a palota és Esterházy képtár megnyitásának ünnepélyét is, valamint a vegyes közönséget, mely előtt amaz előadások lesznek tartandók.

E szerint az 1865-iki közülés előrajza következőleg állapíttatik meg:

1. Elnöki beszéd. Gróf Desseffy Emiltől.

2. Titoknoki előadás az Akadémia múlt évi munkásságáról; ebbe szövetvén be a jutalmazott pályamunkákról való jelentések lényege is.

3. A magyar irodalom befolyása nemzeti civilisatiónkra. Toldy Ferenc 1. tagtól.

4. Emlékbeszéd Szalay László elhunyt akad. tag fölött. B. Eötvös Józseftől.

5. Gorove István 1. tag a művészet befolyásáról, kapcsolatban az Esterházy képtárral, — ajánkozott előadást tartani.

6. Főlemlíttétvén, hogy az Igazgató Tanács által elhatározott megnyitási emlékérem tervezéséhez a tud. Akadémiának is hozzá kell járulni; a mennyiben aesthetikai kiállítása forog szóban.

E tárgy megvitatására a javaslat-tételre Csengery, Érdy, Toldy rendes tagok, a titoknokkal együtt küldettek ki.

Jegyzette

Arany János titoknok.

[Kívül:]

A közgyülések előrajzát készítő állandó bizottságnak 1865. jul. 24-én tartott ülésében: Eötvös József úr elnöklete alatt jelenlétén Toldy Ferenc, Csengery Antal rr. tt., Arany János titoknok.

1. Az e bizottság kebeléből a f. é. jun. 24-iki ülésen kinevezett küldöttség beadván jelentését a palota megnyitását örökítendő emlék-érem ügyében,

a küldöttség javaslata minden ellenmondás nélkül *elfogadtatik*, egyszersmind az éremnek megrendelésére Bécsben, mint szakértő egyén Henszlman Imre akad. tag fog felküldetni, mihelyt a bizottság intézkedését az ünnepély-rendező *vegyes* bizottság jóváhagyja.

Jegyzette

Arany János
titoknok

64.

[JEGYZŐKÖNYV]

1865. jul. 11.

A *közülések előrajzát* készítő akad. Bizottság kebeléből a f. é. jun. 24-i ülésen egy kisebb küldöttség nevezetve ki a „palota megnyitási emlék-érem” iránti javaslat tételére, s ez f. é. jul. 11-én összeülvén; midőn is jelen voltak Toldy Ferenc r. t. mint elnök, Csengery Antal, Érdy János r. tagok, továbbá Henszlmann Imre, Rómer Flóris, Tóth Lőrinc a küldöttséghez elnökileg hozzá nevezett rendes és lev. tagok, és a titoknok.

Toldy Ferenc küldöttségi elnök az emlékérem alakjára és feliratára nézve egy javaslatot terjeszt elő, mely szerint az érem egyik oldalán a palota homlokrajza állván, a másik oldalon ily felirat lenne olvasható:

H Á L A E M L É K Ü L
A
N E M Z E T N E K
A M. TUDOM. AKADÉMIA
M.DCCC.LXV.

E javaslat a jelenlevők által sokkép forgattatván, jelesül a körbe rendezés iránt számos módosítás hozatván javaslatba, jelesül így: „A nemzetnek — hálaemlékül — a magy. tud. Akadémia” s új feliratok is megkíséreltetvén, mint: „Fölépült — nemzeti adakozásból — megnyitott MDCCLXV. nov. . .” és „Az akadémiai palota — megnyitása — emlékéül. MDCCCLXV”; végre sem történt megállapodás, hanem a küldöttség azzal oszlott el, hogy tagjai pár nap gondolkozván e tárgy felől, a nem sokára összehívandó program-készítési bizottságban külön véleményeiket terjesszék elő. —

Jegyzette

Arany János
titoknok

65.

[JEGYZŐKÖNYV]

A közülés előrajza készítésre kinevezett állandó akadémiai bizottság f. é. júl. 17-ére, az akadémiai ülés utánra össze hivatván, miután, emez ülés későre haladta miatt, a bizottsági elnök ő mlga és több tag eltávoztával bizottsági ülést tartani nem lehetett: ellenben az Akad. palota megnyitási érem-émléke iránt javaslat készítő *kisebb küldöttség* tagjai jelen voltak: jelesen *Toldy Ferenc* r. t. elnökle alatt Csengery Antal, Érdy János, Tóth Lőrinc rr. tt. Henszlmann Imre l. tag. s a programm bizottságból Pauler Tivadar rt., a titoknokkal együtt.

I. Azon eszme, hogy az Akadémia „hála-émlékül” nyújtja ez érmet a nemzetnek, egyszerűbb gondolattal cseréltetvén föl; nevezetesen hogy ne legyen az emlék semmi egyéb, mint a megnyitás emlékezete: következő javaslat

H Á Z A
M E G N Y I T Á S A
E M L É K E Ü L
A
M A G Y A R T U D O M .
A K A D É M I A
1865.

közhelyesléssel elfogadtatott, s ez értelemben a kiküldő bizottsághoz a jelentés meg fog tétetni.

Jegyzette

Arany János
titoknok

66.

[JEGYZŐKÖNYV]

[Ezt fogadták el júl. 31.-én]

Tisztelt Bizottság!

A M. T. Akadémiának *közülési tervekészítő* állandó bizottsága az idej felolvasások programmjának megállapítására, kötelessége szerint, összeülvén, egyúttal kiterjeszté figyelmét arra is, hogy a megnyitási ünnepélykor szétosztandó s e nevezetes napot megörökítő *emlékérem metszése* iránt jó eleve gondoskodni kell, hogy az ünnepély idejére készen lehessen. Ily célból tagjai közül és az Akadémia más, hozzáértő tagjai csatolásával, egy küldöttséget nevezett ki,

mely az érem alakja, jelvénye, felirata stb. iránt javaslatot nyújtson be hozzá. Mely javaslatot ama küldöttség beadván, lényegét e tisztelt vegyes Bizottság elé terjeszteni szerencsénk van, elfogadás végett, vagy hogy bővebb tanácskozási alapul szolgáljon. A küldöttségnek az akadémiai állandó bizottság által elfogadott javaslata következőkben foglalható össze:

1. Az emlék-érem a *Kazinczy érem nagyságában* nyomassék.
2. Egyik lapján a *palota dombormű-rajza álljon*; s ez inkább ajánltatik kézrajz mint photographia után.
3. Hátsó lapján, díszes foglalatban, a *következő egyszerű felirat*:

H Á Z A
M E G N Y I T Á S Á N A K
E M L É K E Ü L
A
M A G Y A R T U D O M .
A K A D E M I A .

Mihez még az év, hó, és napszám rövidített följegyzése járul, mely célszerűség szerint vagy a palota, vagy a fölirat alá jöhetne.

Végre az állandó bizottság, tekintetbe véve, hogy az efféle mű-tárgy sohasem készül oly pontosan levelezés, mint szóbeli megrendelés és utasítás után: azt óhajtja, hogy egy szakértő akad. tag, jelesül Henszmann Imre úr, Bécsbe felküldessék a megrendelés és szóbeli utasítások tételére.

Jegyzette

Arany János
titoknok

B. Eötvös József s. k'

Kelt Pesten, jul. 25. 1865.

67.

157/817. 1865.

TEK. BÁNÓ JÓZSEF BIRTOKOS ÚRNAK, TISZTELETTEL,

Eperjes.

F. hó 2-áról hozzám intézett leveléből kedvesen értettem meg azon elhatározását, hogy mihelyt sikerülend az Osztropataka környékén ezelőtt 70 évvel talált s még sokkal becsesebb — többi között két arany koronát is tartalmazó — régiségeket Bécsből a nemzeti

múzeum számára kinyerni: Tekint. Úr a birtokában levő régiségeket azonnal a mondott nemzeti intézetünk gondviselése alá adja.

A mi illeti Tek. úr levelének azon helyét, hol a titoknok leveléből idézve, így szól: „Nem érdemlem azon *feltevést*, mely szerint *én képes volnék* a talált régiségeket a magyar múzeum mellőzésével „idegen, a magyar tudományosság iránt kevésbé érdekelt birtokos kezére *juttatni*, vagy felhasználás által a tudományra nézve elenyésztetni”: erre nézve méltóztassék teljesen megnyugodni, hogy az Akadémia vagy a köszönő levelet fogalmazó tisztviselője távolról sem gondolt arra, hogy ily *szándékot* a Tek. Úrról föltegyen. De mivel, fájdalom, nem ritka eset, hogy magán kézből levő ily gyűjtemények egy vagy más véletlen által jóakarattal nélküli, vagy a tudományos becs iránt érzéketlen birtokos tulajdonává lesznek: ily eset lehetőségét érinté az Akad., s a titoknoki levél is ily értelemben tolmácsolá az Akad. megjegyzését.

Mely őszinte fölvilágosítás után hazafiúi tisztelettel vagyok Tekint. Úrnak tisztelője:

Pesten, 1865. jul.

E. J. másodelnök

68.

176/1817. 1865.

TOLDY FERENCNEK.

Nagys. Kir. Tanácsos Úr!

Véleményem szerint ideje volna azt a kis bizottságot, mely az *emlékérem* ügyében fog javaslatot tenni, s melynek tagjai Nagyságod elnöklete alatt: Csengery, Érdy r. tagok, alulírttal együtt, — nonsokára összehívni.

Egyszersmind talán e bizottság összehívásával egybe lehetne kapcsolni a *Kazinczyanak dolgában* működőét, melynek tagjai ugyanazok, kivéve, hogy Érdy r. tag helyett Gyulait kellend felszólítanunk.

Méltóztassék az összejövetel napját kitűzni; de mindenesetre annyi haladékkal, hogy Gyulainak, ki nem lakik rendesen a városban, hírt adni elég idő legyen.

Tisztelettel .

Pest, jul. 5. 1865.

69.

[AZ 1865. JÚL. 9.-I GYŰLÉSEN TORKOS SÁNDOR ELHUNYTÁRÓL]

Még egy gyászjelentésre hí föl engem a szomorú kötelesség. Intézetünk tagjai közt, az elmúlt hét folytán bő aratása volt a halálnak. Az érett aggastyán mellett nem kimélte az ereje teljében levő fiatal férfiút sem. *Torkos Sándor* váltótörvényszéki igazgató, akadémiánknak a nyelvtudományi osztályban levelező tagja, mint a hozzám küldött halotti jelentésből bizonyos, f. hó 5-én, életének még csak 32. évében Sopronban elhunyt. Ha méltó kegyelettel áldozánk az élemedett ősz érdemeinek, fájdalommal tekintünk az elpusztult *reményekre* is, melyek az ifjúval sirba szálltak. Torkos Sándor, az akadémia közlönyeiben s más folyóiratokban megjelent értekezései által, oly tehetségesnek bizonyítá magát, kitől a nyelvtudomány terén sok hasznost, sőt ujat is várhattunk volna. Szorgalmas tanulmányon s búvárlási szenvedélyén kívül az anyai nyelvnek amaz ép érzékével is meg lévén áldva, mely nélkül a tudomány soha nem biztos eléggé: már is jeleit adta őrfigyelmének a nyelv körül.

Ő volt az első, ha jól tudom, ki észrevette, hogy szenvedő formánk a nyugati nyelvek befolyása alatt átváltozóban van, egyszerűből segédigés alakká. E tény ellen, mely szemeink láttára történik irodalmunkban, méltán szólalt fel gúnyos bosszankodással, mert új szavak fölvétele nem árt a nyelv szellemének, de a szókötési, s ami legfőbb, *nyelvtani alakok* teljes elváltozása, felbomlása, nem a művelt és művelés alatt lévő nyelveken, hanem csak a barbár kor viszontagságai alatt állókon szokott megtörténni. Valóban sürgető szükség, hogy a T. Akadémia Torkosnak e hagyományát örökbe fogadja, és gátot vessen a nyelv alaki feloszlásának!

70.

188/817. 1865.

GYÁSZJELENTÉS.

Dr. Bugát Pál, egyike az Akadémia legrégibb rendes tagjainak, nincs többé! Folyó hó 9-ére virradó éjjel, szélhűdés következtében, elhunyt.

A MTA Budapestben lakó vagy időző minden rendű és teljes című Tagjai ezennel tiszteletteljesen fölhivatnak, hogy f. hó 10-én d. u. 4 1/2 órakor, *fekete díszöltözetben* a palotában összegyűlni méltóztassanak, honnan testületileg történik az indulás, részt venni

a gyászkiéséretben, mely az elhunytak Belváros, Kötő-utca 5. szám alatti lakásáról ugyanaz nap d. u. 5 1/2 órakor fog elindulni.

Egyszersmind a f. hó 10-én tartandott *akad. ülés*, az Ügyrend értelmében, 11-én d. u. 5 órára halasztatik.

Kelt Pesten, jul. 9-én, 1865.

Arany János
titoknok

[Alatta mindössze 11 tag láttamozása.]

71.

191/817. 1865.

TEK. EMICH GUSZTÁV AKAD. NYOMDÁSZNAK.

Tisztelt Kiadó Úr!

Vész J. Ármin akad. tag úrnak „Leirati Mértan” című munkáját az Akad. kiadásra elfogadván, annak nyomtatását kívánatos volna mielőbb megkezdeni s félben szakadás nélkül folytatni, hogy a legfőbb 10 ívre terjedő munka [áthúzza: *első rész*] szeptember végére megjelenhessék.

A formatumra nézve maga a szerző azt óhajtja s én is célszerűnek találom, hogy az Értesítők alakjában és betűivel nyomassék, s így már az arra nézve is kész egységünk volna. A hozzá szükséges táblázatok valószínűleg Rohn fogja készíteni. — Egyébiránt a részleteket a szerző úr bővebben fogja előadni, ki a kéziratot is szolgáltatja, az utolsó javítást viendi és az egész nyomásra felügyel.

Maradván Tisztelt Kiadó úrnak kész szolgálja
Pest, jul. 18. 1865.

72.

195/817. 1865.

TEK. HUNFALVY JÁNOS L. TAG ÚRNAK

Tekintetes Ur!

Miután a mathem. és term. tud. osztályok f. hó 31-én tartandó ülésére még egy előadó sem jelentkezett: nem lenne-e szives, azon esetre, *ha ezután sem fog ajánlkozni senki*, a múltkorról lemaradt értekezést, melynek tárgya épen úgy lehet természettudományi, mint statisztikai, akkor felolvasni?

Feleletét mielőbb kérve, tisztelettel maradok aláz. szolg.
Pest, jul. 21. 1865.

73.

204/817. 1865.

KUBINYI ÁGOSTON IG. ÉS T. TAG ÚRNAK

Méltóságos Ur!

Werner budai gőzmalma részéről az Akadémiának küldött tengeri-csuha készítményeiket, négy tokban; — továbbá

Scherzenlechner Sebestyén mexikói császári tanácsos úrnak Triesztből még csak részben megérkezett küldeményét, mely egészben 150 kitömött *mexicói madárból és egy csörgő kígyóból* fog állni, — az Akad. idevágó határozatai folytán szerencsém van a N. Muzeumba ajándékképpen áttenni, kérve azok elszállítását a titoknoki hivatalból.

Ki teljes tisztelettel vagyok Méltóságodnak alá. szolg.

Pesten, aug. 5. 1865.

74.

206/817. 1865.

HERRN SEBASTIAN V. SCHERZENLECHNER

kaiserlicher Staatsrath von Mexico, Hochwohlgeboren, in TRIEST.

Méltóságos Államtanácsos Ur!

A MTA f. évi jul. 31-én tartott ülésében kedvesen fogadá dr. Gárdos János úr közlése nyomán a tudósítást, hogy Méltóságod mintegy 150 kitömött mexicói madárral és egy csörgő kígyóval szíveskedett az Akadémiát megajándékozni, melyek immár úton vannak, sőt egy láda meg is érkezett.

Ámbár az Akad. egyelőre nem szándékozik természeti gyűjteményt állítani fel, s az ide tartozó ajándék tárgyakat, köszönettel elfogadva ugyan át szokta szolgáltatni a magyar nemzeti muzeum gondviselésébe: mindazáltal e körülmény nem csökkenti a kellemes benyomást, melyet reá Méltóságod becses megemlékezése tőn, — s én meg vagyok bízva, hogy fejezzem ki legőszintébb köszönetét.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, hazafiui tisztelettel maradok Méltóságodnak alá. szolg.

Pesten, 1865. aug. 7-én.

75.

215/817. 1865.

AN HERRN DR. LUDWIG VON JURÁNYI, WOHLGEB.,

in Jena.

Tekintetes Úr!

Hozzám intézett becses soraira sietek válaszolni, hogy feleletem a múltkor azért maradt el, mert azt hívéim, hogy nemsokára az *értekezés megjelentéről* tudósíthatom. Azonban, mint az Értesítő illető osztályának szerkesztője, megkeresésemre, írja, a nyomtatás nem történhetett meg, a miatt, mivel nem volt és maig sincs egy füzetre való kézirat.

76.

1069/1865.

TEK. HENSZIMANN IMRE AKAD. TAG ÚRNAK,

Pozsony.

(a Prímási Palotában)

Tekintetes Úr!

Tegnap déltájban vett b. soraira azonnal válaszoltam volna; de nem éreztem magamat feljogosítva, hogy a bizottságok határozatát önkényileg módosítsam, — egy fél napot föl kelle áldoznom s közölnöm m. elnök, báró Eötvös ő méltával. Válasza lényege im a következő.

Radniczky úrnak minden feltételeit, mind az érem *nagyságára*, mind *az árra*, mind a kiállítás *idejére* nézve elfogadja. A mi az épület alá irandó megnyitási dátumot illeti, azt magunk is így gondoltuk; a címerre s angyalra nézve pedig — a mennyiben ez által az érem ára tetemesen nagyobb nem lesz, az *elhatározást* teljesen Tek. Úrra bízza ő mlga, mint ki ez ügyet nálánál sokkal jobban érti s maga fogja legjobban megítélni: *nem jobb-e ha az épület felett üres hely marad*, mint ha az angyalokkal s címerrel töltetik be? — Eddig ő mlga válasza.

E szerint Radniczky úr javaslatának semmi akadály útjában nem áll. Ide zárva szerencsém van küldeni egy lapot, melynek egyik oldalán a kivánt nagyságu kör van, a felirattal, s benne az akadémiai jutalom-érem körrajza.

Az én magán vélekedésem szerint a címer-tartó angyal közönséges eszmének látszik; Radniczky úrnak új lehet, de mi, magyarok annyit láttunk már ilyet, hogy részemről inkább üresen hagynám

azt a tért, mint ily elkopott eszmével tarkítsam be. Aztán meg művésznek mindig van módja betölteni az ilyt; pld. ha a kört körül-fonó arabeszék vagy akantusz-féle, ottan beljebb kanyarodnék stb. — A nagyságra nézve is elmondom saját nézetemet. Én az Akadémia jutalom-érmét jó darab bronznak tartom; a 30 bécsi vonal, ahhoz mérve, óriási lesz, ami ha bronznál nem is, az *arany* (és ezüst) példányoknál nem megvetendő különbséget okoz az árra nézve, s félő, hogy az érem is esetlenül nagynak fog tetszeni. — Igaz, hogy így a palota jobban ráfér: de talán ráférne kisebbre is, ha a homlokzat jó magasra tételnék (akkor az ür sem volna oly szembetűnő); a szárnyakra nézve talán nem lenne baj, ha széleik a körbe hajlanának is. Egyébiránt ezek az én alanyi megjegyzéseim. Tek. Ur fel van hatalmazva saját ízlése szerint cselekedni.

Maradok tisztelettel, aláz. szolg.

Pest, aug. 29. 1865.

77.

[NEKROLÓG AZ 1865. OKT. 2-I ÖSSZES ÜLÉSBN:]

A folyó év nyarán, alig egy pár havi időközzel, immár másodszor fordul elé a szomorú alkalom, hogy egyszerre, ugyanazon ülésben az Akadémia két-két belső tagjának gyászos elhunytát kell jelentenünk. Alig hangzott el a hír, hogy társulatunk veterán bajnoka, ki Intézetünk bölcséjénél is már ott vala, *Bartal György* igazgató és tiszteleti tag, nincsen többé; midőn újabb veszteség híre szárnyalá be ritkuló sorainkat, jelentve, hogy *Mészáros Imre*, filozófiai osztályunk levelező tagja szintén elhunyt. Ő, ki mint egyszerű vadkerti plébánus és esperest [!] „Népnövelési közleményei” s egyebek által 1858 körül vonta magára az Akadémia figyelmét annyira, hogy azon év dec. 15-én taggá választatott, — akadémiai értekezésében „Seneca mint bölcsész” ismertetését tűzé ki feladatúl; komoly szándékát tanusítva, hogy Akadémiánkkal, mely őt megválasztotta, a tudományok művelésében közreműködjék; minek eredményeül „a társadalom és kereszténység” című dolgozatát említhetem. De egyházi fölebbvalóinak bizalma kiragadván vidéki csendes magányából, a birodalmi székvárosban telepíté meg, hol mint Esztergom-főegyházi kanonok, a Pázmány-Intézet igazgatóságát vevé által. E terhes és fontos hivatalával a zsinati vizsgáló és egyházi könyvbíráló nehéz tisztét is egyesítvén. S talán e foglaltosságai, majd később hosszas gyöngélgedése akadályozák gyakoribb megjelenését az irodalmi téren s korlátozák akadémiai munkásságát,

a még élete munkabíró delén túl sem igen haladott férfiúnak, ki 54 éves korában hunyt el Bécsben, september 25-én.

Méltóztassanak az illető tisztelt Osztályok mind az Ő, mind Bartal György ig. és t. tag emlékbeszéde hol, ki által és mikor leendő megtartása felől gondoskodni.

78.

226/817.—1865.

MÉLT. BARTAL GYÖRGY ÚRNAK,

a. M. K. Helytartótanács Alelnökének stb. teljes tisztelettel,

Budán.

Méltóságos Ur!

— Vettem megilletődve Méltóságod gyászos sorait, melyekben, a fiúi fájdalom első kiömlésével, tudósít felejthetetlen édesatyja szomorú elhunytáról: de tekintettel a közelgő ülésre, nem akartam válaszolni elébb, mint midőn saját legőszintébb részvéte-
met az egész Akad. méltó fájdalomával egyesíthetem. A f. hó 2-án tartott ülésben nyílt először alkalom kifejezést adni azon érzelmeknek, melyek az Akad. egyes tagjait már előbb, a gyász hír vételével, meghatották; s Méltóságod kegyeletes sorai olvastával minden arcon látható vala mély átérzése annak: kit vesztettünk mi, — kiben a haza, a közügy, minden jók s nemesek társasága, a rokonok, a család annyit-, kit vesztettünk mi is, tudományos intézetünk; melynek bölcséjét már gondjai virraszták, id. Bartal György igazg. és tiszteleti tagban. [Áthúzva: „S midőn intézkedett . . .” — helyette Dessewffy elnök következő beszúrása: *Fog az Akadémia annak idején intézkedni, hogy . . .* (innen megint Arany kézírásával):] egy, az Elhunyt érdemeihez méltó emlékbeszédben, mostani vesztésünk felszámíttassék, mely egyszersmind eddigi nyere-
ményeink összegét mutatja: addig is megbízott engemet, hogy ily nagy vesztés miatti fájdalmát tolmácsoljam.

Mely szomorú kötelesség teljesítését ezennel megkísérelve, vigaszul alig mondhatnék egyebet, hivatkozásnál az általános emberi sorsra. Dicsőült jelesünk úgy élt, s oly korban hunyt el, hogy a halandóság korlátánál megnémúlhat minden panasz, kivált midőn e szép s hasznos életet, mely ezennel megszűnni látszik, méltó utódokban folytatva látja.

Azon óhajással, hogy e folytatás minél tartósbb legyen, s teljes tiszteletem kifejezése mellett, maradtam Méltóságodnak
áláz. szolg.

Pest, oct. 4. 1865.

79.

228/817. 1865.

DR. ARENSTEIN JÓZSEF L. TAGNAK,

Bécsben

Igen tisztelt Hazafi s akadémiai Tag!

A MTA f. hó 2-án tartott ülésben kedvesen értette meg a titoknoki jelentésből, hogy Tisztelt Uraságod, elhatározván közelebb 8,000 frt adománnyal nemesen járulni magyar tudományos közintézetek előmozdítására, abból a MTA alaptőkéjének 2000 ft. ot juttatott, és ezt, magyar földtehermentesítési kötelezvényekben, rövid időn felküldeni ígérte.

Az Akadémiára nézve kétszeresen kedves ez az adomány, mert olyantól jó, ki a nemzet szellemi tőkét is folytonosan gyarapítja s kit, midőn munkás tagjai közé számlál, jól esik oly helyzetben látnia, hogy *alapítói sorába* is bejegyezheti. — Midőn tehát ezérti köszönetét jegyzőkönyvben is kifejezé, egyszersmind megbízott engemet, hogy azt levélben is tolmácsoljam.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, állandó tisztelettel maradtam Önnek, Tisztelt Hazafi, alázatos szolgája:
Pest, oct. 9. 1865.

80.

229/817. 1865.

A MONSIEUR VICTOR DE MADARÁSZ,

à Paris.

14 rue Durantin, Montmartre,

Igen tisztelt Művész, Hazafi!

— A MTA f. hó 2-án tartott ülésében kedvesen értette meg Önnek Kubinyi Ágoston akad. igazgató tag ő mélt.-hoz intézett leveléből, hogy *Thierry Amadé*nak „Attila” szerzőjének művészi ecsettel festett arcképét a MTA.-nak ajándékozza.

Ez adomány — mint önmagában jeles műdarab, mint hazánkfia műve, s mint oly európai nevezetesség arcképe, kit tudományos

intézetünk is [áthúzva: szerencsés] tagjai közé számlál, — háromszoros beccsel bírván az Akadémiára nézve: midőn ezérti köszönetét jegyzőkönyvben is kifejezé, egyszersmind megbízott engemet, hogy erről Önt, tisztelt Hazafi, levélben is tudósítsam.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, hazafiúi üdvözléssel maradtam Önnek, tisztelt Művész, aláz. szolg.
Pest, october 9. 1865.

81.

232/817. 1865.

[HÍRLAPOKNAK]

Az Akadémia hazafiúi bizodalommal kéri a könyvtárak őreit, úgy minden könyvbirtokost és irodalombarátot, kinek *Joannes Decius Barovius* XVI. századbéli jeles írónk útleírásának, melyet 1587-ben Wittenbergben ily cím alatt kiadott: „Hodoeporicon Itineris Transilvanici, Moldavici, Russici” hollétéről tudomásuk volna, vagy azt bírnák, — hogy arról alulírt titoknokot értesíteni, vagy magát a példányt hozzá, egyhavi használat végett az Akad. céljaira, biztos úton beküldeni ne terhelhetnének.

Kelt a MTA 1865. oct. 9-én tartott üléséből.

Arany J.
titoknok

82.

237/817. 1865.

FŐMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. UDVARI KANCELLÁRIA!

A MTA kebelében fennálló Történelmi Bizottság évek óta hasznosan működik immár, hogy nemzetünk történelmének frott emlékeit összegyűjtse, s megmentvén ez által a pusztulástól a még menthetőket, egyszersmind oly adattárt halmozzon egybe a jövőndő történetírás számára, melyből ez, megkimélve az anyaggyűjtés sokszor egész életet elrabló fáradsalmaitól, annál dicsőbben s az igazat a széppel egyesítve, építhesse majd fel nemzeti multunknak méltó emlékcsarnokát. Ily szempontból határozta volt el *Veráncsics Antal* esztergomi érsek, a XVI. szd. kitünő államférfia és történetírója munkáinak közrebocsátását az Akad. közlönyeiben; azok sajtó alá készítésével oly férfiút bízván meg, ki maga is ragyogó név — fájdalom, már csak név — történetírásunk egén: *Szalay Lászlót*. De a dicsőültnek oly váratlan halála félbeszakasztá *Veráncsics* munkái kiadását is, melyekből csak az első hét kötet készülhetett el. Folytatását a Bizottság *Wenzel Gusztáv* akad. rendes tag

és egyetemi tanár kezeibe tévé le, ki arra készséggel vállalkozott; azonban óhajtságát nyilvánítá, vajha az Akad. kieszközölné, hogy ő a *bécsi császári titkos levéltárban* körültekinthessen, mint a mely bizonyosan több becses adalékot tartalmaz Veráncsics munkáit illetőleg.

Ez óhajtságát a nevezett rendes tagjának az Akad. még f. évi május 8-án tartott ülésében magáévá tevén s alulírottat bízván meg a bejuthatási engedély kieszközölésével: tisztelettel fölkérem a Főmélt. Kancelláriát, kegyeskednék magát a magas cs. kir. külügyi ministeriumnál közbevetni s föntnevezett derék tudósunk részére a cs. titk. levéltár látogatására az engedélyt kieszközölni.

Mély tisztelettel:

Pest, oct. 14. 1865.

m. elnök.

83.

460/1865

AN DIE VEREHRTE K. K. HOF- UND STAATSDRUCKEREI-DIREKTION,

in Wien.

Herr Baron Joseph v. Eötvös, Vice-President der ungarischen Akademie d. Wissenschaften, beauftragte mich die verehrte Direction in Kenntniss zu setzen, dass die ung. Akademie von den, zur Abhandlung des Herrn Dr. v. *Balassa* gehörigen *Chirurgischen Atlassen* 250 Abdrücke für ihre „Annalen“ brauchen wird.

Die verehrte Direction wird demnach ersucht die obgenannte Anzahl von Exemplaren womöglichst fertig-machen und hieher übersenden zu lassen, — Mit besonderer Achtung

J. Arany Sekretär d.

Pesth, den 18-ten Octob. 1865.

Akademie.

84.

463/1865.

TEK. BALOGH FERENC TANÁRJELÖLT ÚRNAK,

Debrecenben

Tekintetes Úr!

— A MTA folyó hó 16-án tartott ülésében, Önnek küldeményét, az Attila-gyűrű lenyomatát, becses levelével együtt köszönettel fogadta, s amazt áttette véleményadás végett archaeologiai bizottságához.

Miről értesíteni szerencsém lévén, tisztelettel maradok

Pest, october 20-án, 1865.

aláz. szolgálja

Nagymélt. Báró, M. Kir. Tárnokmester Úr!

A MTA oct. 30-án tartott összes ülésén archaeologiai bizottsága részéről előterjesztetett, hogy e bizottság előtt Henszlmann Imre r. tag a *Böhm-féle* nagybecsű *archaeologiai és műtörténelmi gyűjteménynek* a Nemzeti Múzeum számára leendő megvásárlását szakavatottan és lelkesen indítványozta; minek folytán a bizottság ez indítványt melegen felkarolva, óhajtását fejezte ki, hogy az Akad., mint a tudományok legilletékesebb bírálója és őre hazánkban, Nagyméltóságod által a m. kir. Kormányának ajánlaná minél hathatósabban ama nagyértékű gyűjteménynek a N. Múzeum részére országos költségen leendő megszerzését.

Az okok, Nagymélt. Tárnokmester Úr, melyeknél fogva az Ak. említett bizottságának ezügyben tett előterjesztését szintén egyértelműleg és föllelkesülve magáévá tette, előadvák az indítványtevő tagnak az akad. ülésben felolvasott iratában, mely itt következik: ( )

A MTA teljesen méltányolva az ezen előterjesztésben felhozott fontos indokokat, kötelességének vélte a Magas Kormány figyelmét jelen fölterjesztés által fölhívni a Böhm-féle gyűjteményre. Annálfogva, mint oly testület, mely hazánkban kiválólag hivatva van a nemzet tudományos és művelődési érdekei öréül, ezennel alázatosan fölkéri Nagymélt. által a Magyar Királyi Kormányt: méltóztassék mindent, s az idő rövidsége miatt sürgetően, elkövetni, hogy a szóbanforgó nagybecsű kincs a hazától el ne vonassék; hanem valamely rendelkezésre álló pénzalapból a Nemzeti Múzeum gazdagítására szereztessek meg.

Nem kételkedik az Akad., hogy az országgyűlés, mely bizonyára egyik fontos feladatának tekintendi a N. Múzeumról egyéb tekintetben is gondoskodni, de amelynek működése megkezdése előtt — már december közepe táján — eladásra van kitűzve s visszavonatatlanul, a ritka becsű gyűjtemény — nemcsak helyeselni fogja a Magas Kormány ebbeli eljárását, hanem azon alapnak, melyből a gyűjtemény megszerzettetik, egész készséggel visszatéríteni rendeli a vételre előlegezett összeget. Minthogy pedig a gyűjtemény megszerzése mindenek előtt annak műértők általi megtekintését teszi szükségessé: a MTA a Magas Kormány hazafiui törekvését e részben elősegíteni késznek nyilatkozott, s azon bizottságba, mely a magas Kormány által a gyűjteményt megvizsgálni és az örökssel értekezni kiküldendő lészen, saját kebeléből Kubinyi

Ágoston tisz. tagot, mint egyszersmind a N. Muzeum igazgatóját és Henszlmann Imre lev. tagot, ki a kérdéses gyűjteményt évek óta igen jól ismeri s alapos szakismereténél fogva ily tárgyakban véleményyt adni is legtöbb illetékességgel bír, ajánlja föl.

A MTA 1865 oct. 30-i üléséből:

Nagyméltóságodnak alázatos szolgálói:

titoknok, m. elnök.

86.

1138/c. 1865.

IGAZGATÓ TAGOKHOZ

[I. fogalmazvány, áthúzásokkal]

A MTA elérte végre óhajtott célját, hogy szűk és bizonytalan bérlakásból saját kényelmesebb és biztosabb hajlékába költözve, zavartalanabban folytathassa tudományos működését; s immár azon kellemes helyzetben van, hogy nemzeti adakozásból újonnan épült díszes palotáját a f. évi dec. 11-én tartandó ünnepélyes köz ülése által megnyithatja.

Nem kételkedünk, hogy e napot örömmel üdvözlendik nemcsak az Akadémia minden rendű hazai és külföldi tagjai, hanem a rokon tudományos intézetek mind a Szt. István koronája által egyesült országokban, mind kívül is a birodalomban; a nemzeti műveltség előmozdításában fáradozó testületek, társaságok és egyletek; legkivált pedig mindazok, kik a mostoha idők dacára önkéntes áldozattal járultak vagy egyes adományok összegyűjtésében fáradoztak, hogy a magyar tudománynak dísz-csarnoka létrejöhessen.

Midőn tehát Akadémiánk ez ünnepélyes köz ülésére a Kívülcímzettet meghívni legkedvesb kötelességünknek ismerjük, hazafiui tisztelettel maradunk:

Pesten, nov

1865.

másodelnök,

titoknok.

87.

249/817. 1865.

TEK. KÁROLYI SZIDÓNIA ÚRNŐNEK,

néhai Lenhossék György ügyvéd elmaradott özvegyének, tisztelettel.

Pest, Trattner—Károlyi ház.

Igen tisztelt Urnó!

— A MTA f. évi oct. 30-án tartott összes ülésében megilletődéssel fogadta Tisztelt Asszonyságod levelét, melyben bold. Férje,

néh. Lenhossék György pesti ügyvéd úrnak 233 kötetből álló *válogatott könyvgyűjteményét* a MTA Könyvtárának felajánlja.

Az Akad. annál kedvesebben vette ez ajánlatot, minthogy az elhunyt derék férfiúnak életében is kijelentett óhajta vála e gyűjteménnyel intézetünk könyvtárát gyarapítani.

— Midőn tehát az akad. ülés megbízásából e kegyeletes emlékü adományért az Akad. jegyzőkönyvileg is kimondott köszönetét ezennel szerencsém van kifejezni, teljes tisztelettel maradok Tisztelt Asszonyságnak alázatos szolgája.

Pest, nov. 8. 1865.

88.

251/817. 1865.

A NAGYMÉLT. M. K. HELYTARTÓ-TANÁCSNAK.

A MTA f. hó 13-án tartott ülésében, *statisztikai bizottsága* részéről indítvány tétetett, mely szerint e bizottság sok tekintetben érdekesnek és kívánatosnak tartván, hogy a választók jelenleg országszerte folyamatban levő és bevégzett összeírásainak eredményei köztudomásra jussanak, az Akad. ez adatok közlésére a nmélt. M. Kir. Helytartó Tanácshoz folyamodnék. — Mely indítványt az Akad. magáévá tévén, ezennel alázatosan esedezik a Nm. M. K. Helyt. Tan.-hoz, méltóztassék az e tárgyra vonatkozó adatokat, tudományos felhasználás végett, az Akad. rendelkezésére bocsátani.

Kelt a MTA 1865 nov. 13-án tartott üléséből.

89.

255/817. 1865.

TEK. ÖZVEGY BUGÁT PÁLNÉ

szül. Almay Erzsébet úrnőnek teljes tisztelettel,

Pesten.

A MTA f. hó 6-án tartott Nyelvtudományi Osztály-ülésében felolvastatott T. Asszonyságodnak a mlgs. elnökséghez intézett becses levele, melyben bold. felejthetetlen férje, néh. Bugát Pál akad. r. tag hátrahagyott kézirati *munkáit és finn könyveit* a M. Akadémiának felajánlani kegyeskedik.

A MTA annál szivesebben fogadja el ez ereklyéket Könyv-és Kézirattárába, minthogy érdemekben elhunyt tagjához a kegyelet sokszoros kötelékei csatolják; midőn tehát a nyújtott ajándékért

köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezé, egyszersmind megbízott engem, hogy azt T. Asszonyságodnak levélben is tolmácsoljam.

Mely k. köteleességet ezennel teljesítve, állandó tisztelettel vagyok Mélyen Tisztelt Asszonyságod aláz. szolgája
Pest, nov. 15. 1865.

90.

256/817. 1865.

[HÍRLAPOKNAK]

M. Tud. Akadémia. „A pályázni akarókat [áthúzva: emlékezetébe hozatik] ezennel hivatalosan figyelmeztetem, hogy mind a *gr. Teleki-jutalomért* versenyző — jelenleg szomorújátékok, — mind a *gr. Karácsonyi-díjra* pályázó — jelenleg *vígjátékok* — beadási határideje folyó évi december 31-én telik le. [áthúzva: melyen túl azok el nem fogadtatnak !]

Kelt Pesten, nov. 16. 1865.

Arany János
titoknok.

91.

259/817. 1865.

MÉLT. GRÓF, AKADÉMIAI ELNÖK ÚR!

A MTA ülésén [áthúzva: *tegnap*] Henszlmann Imre 1. tag indítványkép előterjeszté, hogy miután a *Böhm-féle gyűjtemény* megvétele iránt sem az Akadémiának a nmgú Tárnokmester Urhoz intézett feliratára mindeddig válasz nem érkezett, sem az Akad. kérelmére ez ügyben Méltóságod által tett lépések eredménye tudva nincsen, — az árverési határidő pedig dec. 4.-ére visszavonhatatlanul ki van tűzve: szükséges volna e tárgyban sürgetésekkel közbelépni, annyival inkább, mert bár a határidőt alkudozás miatt elhalasztani már nem lehet, de a magas kormány előtt még nyitva volna az út, hogy magát az árverésen képviseltetné, s így ama nevezetes gyűjteményt a hazának megszerezze.

Ez indítvány [áthúzva: *következtében*] érdemében az Akad. mindaddig, míg Méltóságodnak ez ügy körüli eljárása eredményéről értesítve nincs, semmi lépést nem tehetvén, elhatározá Méltóságodat az ügy állásáról alázatos tisztelettel megkérdezni; -s nagybecsű válaszát bizodalommal várja.

-Méltóságodnak aláz. szolgája

Kelt a MTA 1865. nov. 20-iki üléséből.

[JEGYZŐKÖNYV]

Az Akadémia *palotája megnyitási ünnepélyét rendező vegyes bizottságnak* 1865. nov. 2-án tartott ülésében, jelenlétén

B. Eötvös József, bizottsági elnök	}	tagok
Kubinyi Ágoston igazgató		
Toldy Ferenc rendes		
Pauler Tivadar rendes		
Pólya József rendes		
Tóth Lőrinc pénztárnok		

Arany János titoknok.

Méltóságos elnök úr előterjeszti, hogy mivel a megnyitási emlékérem mintája immár elkészült s a rajta teendő kevés javítás e napokban megtörténik, szükséges volna a veretendő *bronz példányok* számát meghatározni, hogy a megnyitás napjára elkészülhessenek.

Miután az Igazgató Tanácsnak f. é., jan. 12-én hozott végzése szerint a bronz példányok a magyar akadémia tagjai és a meghívott vendégsereg között ingyen kiosztandók lesznek; meghívandók pedig, ugyanazon végzés szerint, a nevezetesebb adakozók, gyűjtők, az Erdélyben, Horváth-országban és az összes birodalomban levő nagyobb tudományos intézetek, egyetemek, akadémiák, a M. T. Akadémia külső tagjai; miután egy a pénztárnoki hivatal által beadott névjegyzék szerint csupán a száz forinton felül adakozók száma megközelíti a 700-at, a gyűjtőké, szintén a pénztárnok hozzávetése szerint m. e. 1200-ra tehető: a bizottság *egyelőre 2000 bronz példány* veretését határozza el, fenntartván magának a szükséghez képest, többet is megrendelni.

Jegyzette

Arany János
titoknok

[JEGYZŐKÖNYV]

A *Stüler szobor-felirat* ügyében elnökiileg kinevezett bizottság 1865. nov. 2. napján ülést tartván, melyben B. Eötvös József biz. elnök ő méltósága elnöklete alatt jelenvoltak: Toldy Ferenc, Pauler Tivadar rr. tt., Télfy Iván lt. és Arany János mint titoknok, és Szklanczy I. meghívott szakértő.

I. Elnök úr ő méltósága előterjeszti mindazon felirati javaslatokat, melyeket az Akadémiának több, a római classicus nyelvben járatos tagjai, és mások is, készítettek az elnökség felszólítása

folytán; melyek egyenkint felolvastatván, egy sem találtatott közülük a célnak teljesen megfelelőnek, miután többnyire hosszabbak voltak, mintsem Szkalniczky úr véleménye szerint, a rendelkezésre álló téren megférnének, vagy az elhunynak oly érdemei magasztalásába ereszkedtek, melyek örökítését az Akadémia nem tartja feladatának; vagy épen sír-felirat-képen hangzottak, mi szinte nem volna helyén az emlék szobornál. A bizottság tehát a beadott tervekből, módosítás által, maga szerkesztett egy feliratot, s e szerint.

A bizottság véleménye abban pontosúl össze, hogy néh. Stüler Frigyes Ágost szobra alá következő felirat helyeztessék:

FRIDERICO.AVG.STÜLERO
BORVSSOR.REGIS.ARCHITECTO
VIRO
DESCRIPTIONE.ET.CONSILIO
AEDES. HAE
EXSTRVCTAE. SUNT
MONVMENTI.CAVSA
ACADEMIA. LITER. HVNGARICA
M.DCCC.LXV.

mely egyszersmind Szkalniczky építész úrnak bevételés végett kiadandó.

Jegyzette

Arany János
titoknok

93.

[JEGYZŐKÖNYV]

Ugyanazon bizottságnak 1865. nov. 22-ikén tartott ülésében, b. Eötvös József h. elnök ur ő mlga elnöklete alatt jelen lévén Télfy Iván, Szepessy Imre b. tagok és a titoknok.

1. Elnök úr ő mlga előterjeszti az akadémiai elnök gróf Dessewffy Emil úr ő mlga levelét, ki a múlt ülésen megállapított szövegén az emlékfeliratnak módosításokat ajánl; jelesül beszúrását e tételnek: „morum integritate et candore perspicuo” — az „Academia Literarum” helyett: „Academia Scientiarum” mint amely intézetünk hivatalos neve; a „monumenti causa” helyett: „monumentum hocce superposita imagine P. (onendum) C. (curavit).”

A bizottság úgy vélekedett, hogy ámbár múlt ülésében kimondott elve szerint semmi fölösleges a feliratba nem jöhetne, s ilyenek tartja azt, ha a művész erkölcsi oldalról dicsértetik: mindazáltal az első módosítás elfogadása által ő méltósága kívánatának engedni kész; valamint a másodikat, a *Literarum* helyett az ily értelemben modernebb *Scientiarum* szót az ő mlga által felhozott okból elfogadja; azt azonban, hogy a *monumenti causa* nem classicus, vagy éppen nevetséges volna, el nem ismerheti; sőt a jobbitványban a *superposita imagine* kitévelt fölöslegesnek tartja, miután a szobor úgy is mindenkinek látható — erre nézve tehát előbbi szövegéhez ragaszkodik.

Jegyzette

Arany János
titoknok

94.

[JEGYZŐKÖNYV]

A folyó évi dec. 11. tartandó

XXVI. közülés rendezésére kinevezett Vegyes bizottságnak nov. 15-én tartott ülésében, jelen lévén b. Eötvös József úr mint bizottsági elnök ő mlga elnöklete alatt Kubinyi Ágoston igazgatósági, Csengery Antal, Pauler Tivadar, Pólya József rendes tagok és alulirt titoknok.

1. Elnök ur ő mlga jelenti, hogy a múlt ülés határozata folytán Radniczky Professor 2000 bronz éremnek elkészítésére felszólítván, már válaszolt s igéri, hogy az érme a mondott számban el fognak készülni dec. 11-eig.

Tudomásul vétetett.

2. Szintén ő méltósága a mai össze jövetel sürgős céljaul az *ünnepélyes közülésre meghívandók*, a meghívó levelek és belépti jegyek ügyének elrendezését jelölvén ki; titoknok erre vonatkozó előterjesztésének meghallgatása és a kérdés minden oldalú megvitatása után, határozottatott:

1. Meghívó levelek, a most elfogadott egyszerű formában, elnöki és titoknoki (nyomtatott) aláírással küldetnek szét mind az alapítókhoz és gyűjtőkhöz, mind a meghívandó testületekhez, az utóbbiakhoz, a mennyiben a hazán kívül székelnek, latin fordítással.

2. Belépti jegyek e meghívókkal nem küldetnek szét; kivéve oly testületeknek, melyek nem alapítói minőségben hivatnak;

ezeknek mérsékelt számú jegy melléklendő vagy külön elküldendő; valamint a pesti főbb újságlapoknak is egy-egy.

3. Az alapítók számára (értve kik legalább 100 fttal járultak az Akadémiai tőke s épület gyarapításához) belépti jegyek tartatnak fenn; a közülés előtti 3 nap, bizonyos órákban átvehetők. Az akadémiai tagok, a mennyiben családosok, szintén akkor veszik át jegyeiket.

4. Jegy nélkül sem a terembe sem a karzatra bemenni nem lehet. A karzat egészen hölgyek számára leendő feltartva; a férfiak mind a teremben foglalnak helyet.

5. A belépti jegynek előmutatott mintája helyeseltetik; s a karzat számára piros, a terem számára zöld színű papírra lesz nyomandó.

6. A nyomtatandó belépti jegyek száma egyelőre nem szabható meg, miután a karzat és terem belterje, hogy mennyi hallgatót fogadhat be, kiszámítva és tudva nincs; ez iránt Szkalniczky építész úr megkérdezendő, s a jegyek száma ahhoz irányzandó leszen.

7. A rend fenntartására, s egyszersmind díszőrségül másod elnök úr ő méltósága elegendő számú egyetemi ifjúságról már gondoskodott.

8. A belépti jegyek kiadása az illető urak és hölgyek számára a titoknoki hivatal személyzete által történik; azonban tekintetbe véve magának a titoknoknak, épen a nagy gyűlés napjai folytán rendkívüli elfoglaltatását, mely miatt a felügyelést a jegyek kiosztásánál nem teljesítheti: Tóth Lőrinc pénztárnok, mint különben is helyben lakó, kéretik föl a felügyelésre.

Jegyzette

Arany János
titoknok

95.

3/817.—1865.

KÖRLEVÉL

a Nyelv- és széptudományi Osztály tiszt. és
rendes tagjaihoz

A Sámuel-díj évenként 15 aranyban oly *szorosán nyelvészeti* értekezésnek adatik ki nagy-gyűlésen, mely a lefolyt évi nyelvészeti értekezések közt a nyelvtud. osztály által legjobbnak ítéltetik, akár külön, akár valamely gyűjteményben jelent legyen az meg. Kivétetnek pedig 1) a pusztá második kiadások, 2) oly dolgozatok, mikben a dolog ügye a személyével össze van szöve, 3) akadémiai vagy más valamely jutalmat nyert pályamunkák (Ügyr. 97. §).

Ezen díj legközelebb az 1864-ki nagygyűlésen, 1862-ben megjelent értekezésnek adatott ki; és így most az 1863-ban megjelenteken van a verseny sora.

Miután azonban a XXVI-ik nagygyűlés, mely tulajdonképp 1864-re szól vona, ily későn, 1865 dec. hóban fog megtartatni: nagyon valószínű, hogy az 1864 folyamán megjelent nyelvészeti értekezések is külön pályáznak a Sámuel-díjra, hogy tehát e nagygyűlésen két évi díj lesz odaitélendő.

Méltóztassanak annál fogva az osztály tiszt. és rendes tagjai mind a két év folytán megjelent értekezéseket figyelembe venni, hogy szükség esetén mindkét évről kijelölhessék a jutalmazandót.

A Marczibányi 40 arany díjra 1864-ben kitűzött nyelvtudományi kérdés iránti pályázat ügye is a folyó évi nagygyűlésen lévén eldöntendő, szükséges lesz 1866-ra új jutalom kérdés kitűzése: méltóztassék az osztály erről is gondoskodni.

titoknok

Pest, nov. 21. 1865.

96.

4/817. 1865.

KÖRLEVÉL

a Történettudományi Osztály tiszt. és rendes, és
a Nyelv- és széptud. Osztály tiszt. és rendes tagjaihoz

A *Vitéz-alapítványból* minden második évben 40 arany jutalom mellett jutalomkérdés hirdettetik ki, mely vagy a történeti, vagy a természettudományi szakból veendő; amannak köre különösen a magyar irodalmi, egyházi és polgári történet, statisztika, érem- és régiségtudomány; ezé különösen az ásvány-, növény-, állat-, gazdaság-, és műtan lévén;

Miután a közelebbi pályakérdés, melynek eredménye e nagygyűlésen lesz eldöntendő, a ter. tudományi szakból vétetett: úgy hiszem, most a történettudományi szakra kerül a pályakérdés kitűzésének feladata.

A mennyiben azonban a magyar irodalom-történet a Nyelv- és széptudományi Osztály körébe tartozik: ez osztálynak is része van a kérdés kitűzésében.

Mindkét osztály tiszt. és rendes tagjait tehát ezennel szerencsém van felhívni, hogy a dec. 6-án tartandó osztály-értekezletelig ily kérdés formulázásáról előre gondoskodni méltóztassanak.

Pest, nov. 23. 1865.

titoknok.

97.

5/817. 1865.

KÖRLEVÉL

a Nyelv- és széptud. Osztály t. és rendes, és
a Történettudományi Osztály tiszt. és rendes tagjaihoz.

A *Gorove-alapítványból* minden második évben, 30 arany jutalom mellett jutalomkérdés hirdettetik ki, mely váltva az erkölcs-tudomány, széptan és magyar műveltségtörténetből veendő. (Ügyrend 102.§)

Miután a f. é. decemberi nagygyűlésen eldöntendő pályázat bölcsészeti kérdésre van függőben, az előtt pedig széptani volt kitűzve, — a mostani nagygyűlésen 1867-re kitűzendő kérdés a magyar *műveltségtörténet* köréből veendő lesz.

Szerencsém van tehát a Történettud., s a mennyiben a műveltségtörténethez az irodalomtörténet is hozzátartozik, a Nyelv. és széptudományi Osztályok t. tagjait fölkérni, hogy a dec. 6-án tartandó osztály-értekezletekig ily feladandó kérdésről gondoskodni méltóztassanak.

Pest, november 23, 1865.

98.

1138/1865.

[AKADÉMIAI PALOTA-MEGNYITÁS ÜNNEPSÉGÉRE SZÓLÓ
MEGHÍVÓ]

Még alig néhány éve, midőn egy szerencsés pillanatban az egyesülési pontokat kereső nemzeti köz-szellem irányzásául, felhangzott a buzdító kiáltás: „A tudománynak nincs hajléka hazánkban!”

A nemzet meghallá e szózatot s megértette. Oly látvány következett, minő a vagyoniilag dúsabb s a művelődésben előttünk járó Nyugaton is a legritkábbak közt foglalna helyet. Dacára az elszegényítő állapotnak s közbejött mostoha időeknek, a nemzet nagyja és kicsinye, gazdaga és szegénye, siet vala a fölleplezett közoltárhoz, letenni oda áldozatát, még ha ez, a lelkesültség nem számító percében mindene lett volna is. És íme, a legjobban értett, legmélyebben átérzett hazafiság ama nagy tényének örök emlékeül, ősz Dunánk partján, áll immár fiatal szépségben, de századokra kiható erőben is, a Magyar Tudományosság dísz-csarnoka, s ünnepélyes megnyitására az akadémiai közülés ideje f. évi dec. 11-ik napja van kitűzve.

Midőn tehát Akadémiánk ez örömnépében — mely egyszerűs mind a nemzeté is — leendő részvételre (*Címzettet*) mint a hazai tudományosság buzgó és áldozatkész előmozdítóját, ezennel meghívni legkedvesb kötelességünknek ismerjük: hazafiúi tisztelettel vagyunk

Pesten, 1865. november.

99.

6/817. — 1865.

TISZTELT OSZTÁLY!

A Nyelv- és Széptudományi Osztálynak f. é. dec. 6-án tartandó értekezletében, új tagok ajánlásán kívül, következő folyó tárgyak várnak elintézésre.

1. Jelentés-tétel a *Pharsalia*-fordításokról, a bírálók véleménye alapján.

2. Jelentés-tétel a „Festészet egyetemes története” c. pályaműről; a Történelmi Osztállyal együtt.

3. Jelentés-tétel a „Római Irodalom Története” c. pályaműről.

4. Jelentés a Marczibányi-díjra pályázó nyelvtudományi pályaműről.

5. Jelentés a Nádasdy-díjra pályázó eposzokról.

6. Jelentés a Sámuel-díjjal 1863. (s talán 1864.) évekről jutalmazandó értekezés iránt.

7. Új kérdések kitűzése a Marczibányi — és egyesülten a Történ. Osztállyal — a Gorove- és Vitéz-jutalomra.

Pest, nov. 27. 1865.

100.

269/817. 1865.

NMÉLT. GR. CZIRÁKY ÉS GR. KÁROLYI ISTV. (MÉLT.)
ÉS KUBINYI ÁGOST (MÉLTÓSÁGOS ÚR)

Nagymélt. (Mélt.) Gróf Ur!

— A MTA palotája megnyitását illetőleg némely sürgető, ügyek várnak elintézésre. Ilyen az érem készítőjének 2,000 forintos kérése levele, ilyen a netaláni díszítmények felőli gondoskodást a belépti jegyek módjani kiosztásának s ez iránti nyilvános hirdetésnek ügye, ilyen a terem miképeni berendezésének megtekintése és hasonló, melyek iránt titoknoki nem egészen érzem magamat feljogosítva.

Miután az ünnepély-bizottság elnöke, b. Eötvös József úr ő mlga eltávozott Pestről, és talán csak közvetlen a nagygyűléskor fog visszatérni; s elnök, gr. Dessewffy úr ő mlga sincs és nem lesz Pesten: képtelen vagyok a tiszt. Bizottság összehívása iránt magam intézkedni. Annál fogva alázatosan kérem Excellentiádat (Mélt.-at), hogy a pénteken, dec. 1-jén d. e. 11 órakor az Akad. épületében tartandó bizottsági ülésben megjelenni méltóztassék. —

Maradván teljes tisztelettel

Pesten, nov. 29-én 1865.

101.

1/817. 1865.

[KÖRLEVÉL]

A Magyar Tudományos Akadémia elérte végre óhajtott célját, hogy szűk és bizonytalan bérlakásból saját kényelmesebb és biztosb hajlékába költözve, zavartalanabbul folytathassa tudományos működését, s immár azon kellemes helyzetben van, hogy nemzeti adakozásból ujonnan épült díszes palotáját, a folyó évi *december 11-ik napján tartandó ünnepélyes közülése* által, megnyithatja.

Midőn Akadémiánk e saját házában első ünnepélyes közülésére a *tisztelettel Kívülcímzettet* ezennel meghívni legkedvesb kötelességünknek ismertük, hazafiui állandó tiszteletünk kifejezése mellett maradunk:

Báró Eötvös József
másodelnök

Arany János
titoknok.

Pest, november, 1865

Academia Literarum Hungarica, quod in votis erat, nempe ut e domicilio angusto eoque conductio in proprias aedes commigrandi atque ibidem otio ad colendas Artes necessario fruendi facultas ei daretur, tandem adepta est; jamque ea prosperitate gaudet, quod domum bene ornatam, pecunia civium voluntarie oblata recenter exstructam, consessu publico die 11-a mensis Decembris 1865 ibidem habendo inaugurare poterit.

Vos igitur, Viri illustres et doctissimi, quorum nominis aut collegii apellatione literae hac externe signatae sunt, in sessione illa publica inaugurali praesentes esse cupimus, eoque maxima cum reverentia invitare officii nostri duximus.

Valete!

Az Akadémia *megnyitási ünnepélyt rendező* vegyes Bizottságának 1865. december 1-jén tartott ülésében, jelen lévén Gr. Károlyi István ig. tag mint helyettes elnök Gr. Cziráky János ig. t., Kubinyi Ágoston ig. és tt., Csengery Antal, Pauler Tivadar, Pólya József rr. tt. Arany János titoknok. Tóth Lőrinc, pénztárnok.

1. A titoknok jelenti, hogy a *meghívó-levelek* a határozat értelmében, alapítókhoz, gyűjtőkhöz, az Akadémia tagjaihoz, a hazai és birodalmi nevezetesebb tudományos intézetekhez, a külföldi lev. tagokhoz, a budapesti főbb hírlapokhoz, — (összesen mintegy másfélezer-) szétküldettek, hátra van még a főbb hatóságok, törvényszékek, egyetem, N. Muzeum stb. meghívása, mintegy 12, melyeket a titoknok írásban elkészíttetett, de a mgos elnök távollétében alá nem irathatván, még el nem küldhette.

A bizottság helyettes elnöke gr. Károlyi István úr és a titoknok aláírásával, útnak indítandók.

2. A *palota és terem díszítése* jövén tanácskozás alá, a bizottság, ragaszkodván régebben is kimondott nézetéhez, hogy e díszes új épület és terem minden ephemér ékesgetése, a mellett hogy a költséget tetemesen nevelné, csak rontaná a kedvező hatást, melyet annak építészeti szépségei tesznek, elhatározza hogy:

csupán *néhány külsőleg feltűzött zászló* jelentse a napnak ünnepélyességét. Evégre szükséges leend négy nagy, és egyforma zászló az épület négy sarkán emelkedő griffek körmeibe; ötödik, amazoknál még nagyobb, az épület homlokzatára; és talán a főcsarnok bejárásnál kétoldalon egy-egy; tehát összesen hét zászló, melyek kiállításával a jelenlevő pénztárnok Tóth Lőrincz bizatik meg.

3. A titoknok jelenti, hogy a közelebbi ülés határozata folytán Szkalniczky építész urat fölkérte, a terembei összes helyek kiszámítására, kinek jelentése szerint, az akadémiai tagok emelvényén kívül, a teremben ülő hely: földszint lesz 528, álló-hely 150, a karzaton, mely csupán hölgyek számára van fentartva, 156; *összesen tehát 834 hely*; mi, tekintve a meghívottak és a résztvenni kívánó pesti közönség számát, oly csekély, hogy nehéz lesz a megjelenőket és jegy-követelőket kielégíteni.

Jelenti továbbá a titoknok, hogy bár egy előbbi bizottsági ülésen az a nézet volt elfogadva, hogy ne osztassanak ki felesleges jegyek oly számmal, hogy a jeggyel bírók visszafordulni kénytelenítessenek; [sic!] mert bár kedvetlenséget okoz a jegy megtagadása is, még nagyobb kellemetlenség származik abból, ha a kiadott jegy

gyel sem lehet beférni a terembe: ő mindazonáltal, számítva véletlen esetekre is, és mivel pár száz jegy oly testületeknek és külföldi tagoknak vala elküldendő tisztesség okáért, kiknek eljöttét az akadémia nem reményli; a fent kitett számnál m. e. még egyszer többet nyomtatott, jelesül 1000 db. ülő 300 db. álló és 300 db. karzat jegyet.

Végre bemutatja a jegyek iránt, a bizottság nevében, hírlapok útján közzé teendő értesítés fogalmzatát.

E jelentés tudomásul szolgálván, a titoknok eljárása helyben hagyatik. A mi a belépti-jegy (és illetőleg az emlékérem) kiosztását illeti: arra nézve határoztatik:

1. A bizottságnak előbbi határozata, hogy a jegyek nem előbb, mint *három nappal a közülés előtt*, tehát dec. 8. 9. 10. napjain osztassanak ki, fentartatik.

2. A *kiosztás helyisége*, az Akadémiai épületben, földszint, legalkalmasban a Kisfaludy-Társaság termében lehet; melyet utasító felírással ellátni szükséges lesz, s ott a napnak bizonyos óráiban folyvást történjék a jegy-kiadás; mind erről a közönség hírlapokban értesítendő lévén.

3. Miután az Akadémiának épen a nagygyűlés és igazgatósági ülés által fölöttébb igénybe vett tisztviselői, a titoknok vagy pénztárnok, ily nagy számú jegyek kiosztásánál felügyelni, s a közbejöhethető nehézségeket eligazítani nem képesek: a belépti jegyek, s egyúttal az emlékérmek kiosztására a bizottság az Akadémia fiatalabb és tevékenyebb tagjai közül Greguss Ágost rendes, és Hunfalvy János 1. tag urakat határozta fölkéretni, kik az akadémia titkári hivatalából veendő irodai segítség mellett a jegyek és érmek kiosztását vezetni szíveskedjenek.

4. Fő törekvését e jegy-kiosztó bizottság oda fordítsa, hogy senki az Akadémia *meghívottjai* s az Országgyűlési követek közül, a mennyiben lehetséges, jegy nélkül vissza ne utasíttassék. Meghívottjai pedig az Akadémiának:

a) *(nagyobb) alapítók*, adakozók a palotára, és gyűjtők. Ezek névsora a jegyosztó bizottságnak át fog adatni. Ezek azok, kiknek az Akadémia az emlék-éremből is egy-egy bronz példánnyal kedveskedik, minden díj nélkül, mely a jegygyel átadandó, és följegyzendő.

b) *Kormány és főtörvényszéki hatóságok*, intézetek, egyletek. Ezeknek a meghívó levéllel is küldettek szét, mérsékelt számmal és tiszteletből, jegyek. A mennyiben testületileg, vagy küldöttségileg jöve, többet kívánnának, kérelmök teljesítendő.

c) *Az akadémiai minden rendű tagok*, személyökre nézve az emelvényen foglalván helyet, csupán a családosok kívánhatnak, családjak számára, egy, legföljebb két jegyet.

d) A bizottság különös tekintettel legyen arra, hogy oly *nők*, kik *magok* alapítottak vagy adakoztak, karzatjegy nélkül ne maradjanak.

e) E végre, valamint tekintettel a *megjelenendő országgyűlési követe*kre is, célszerű lesz úgy intézkedni, hogy bizonyos számú (m. e. 100—150) jegy az ünnepély napjára is tartalékban maradjon.

5. A jegyek kiadásánál a bizottság igyekezzék minél teljeseb meggyőződést szerezni arról, hogy a jegyek az illető jogosítottnak kezébe mennek. Annálfogva szolgálta általi egyszerű oda izenésre óvakodjék azokat átadni; valamint a nevek nélküli tömeges megrendelést se fogadja el.

6. A mennyiben az tűnnék ki, hogy a főntebb kijelölt meghívott vendégek kielégítése után, vagy mert nem jelentkeznek nagy számmal, jegyek fognak felmaradni: a bizottság, belátása szerint, oszthat minden tisztességes egyének között ki jegyeket, a körülményekhez képest.

7. Mint főntebb érintve volt, a *bronz emlék-érem* ingyen adandó: a névsorban foglalt alapítóknak, gyűjtőknek és az Akadémia minden rendű tagjainak. A venni kívánókra nézve akkor lehet határozni, ha tudva lesz, mennyibe kerültek azok az akadémiának.

8. A titoknok előterjeszti Radniczky professzor levelét, Bécsből, ki tudatván, hogy a már kész 6 *aranyérem*en kívül az ünnepély napjáig 1500 bronz érmet kiállíthat, — ezen költségei fejébe, számadásra (à conto) 2000 ftot-utalványoztatni kér.

A jelenlevő pénztárnok ez összeg elküldésével megbizatik.

9. Szintén a titoknok előterjeszti akadémiái elnök gróf Dessewffy Emil ő mlga levelét, melyben az ünnepély napján a megjelenők és távozók zavarának elkerülésére részletes rendszabályokat ajánl. Ennek értelmében határoztatik:

a) Hogy az Igazgató Tanács és Akadémia tagjai ne a tömegesen keresztül hanem lehető kevés tolongás közt jussanak helyeikre: célszerűnek találtatott, hogy az *Akadémia-utca felőli* kapun át, az udvar sarkában levő elnöki lépcsőn menjenek a kis terembe föl, onnan a Tagok gyülekező termébe, hol egyszersmind felső ruháikat lerakhatják, onnan a physicali üres terembe át, melynek ajtaja a díszteremre és épen oda nyílik, hol a Tagok számára készült emelvény áll.

b) Másst senkit, a ki nem tag, ez uton és ezen lépcsőn bebocsátani nem lesz szabad.

c) A gyalog érkező közönség az épület homlokzatánál levő főbejárásra utasítandó. Az Akadémia-utca felőli kapun gyalog jövőt — (hacsak nem Igazgató Tanácsi vagy akadémiái tag) — bebocsátani tilos.

d) Ellenben a kocsin érkezők mind az Ak. utca felőli kapuhoz utasítandók. Ott behajtanak, és megállván a kapu alatt, uraságok leszáll és az üveges tornácon át, megy a lépcsőhöz s úgy a terembe. A kocsis pedig, azonnal a bérház kapuján kihajt a fő útra, s ott vár, vagy oda tér vissza, ülés vége felé. A hazamenetel szintén így történik: a kocsi behajt az Akadémia-utca felőli kapun, és távozik a bérház kapuján keresztül.

e) A kocsik közötti, s általában a külső rend fentartására, hogy a tolongás, eltaposás ne történjék, városi kapitány Thaisz Elek úr felkérendő, elegendő számú őrség kirendelése végett.

f) A *dísz-őrséget*, a teremben és az ajtóknál, egyetemi ifjuság lesz szives teljesíteni, kik iránt biz. elnök b. Eötvös József úr ő mlga — mint a múlt ülésen jelenté — már intézkedett is. Azonban, hogy ezeket is legyen a ki szabályszerűen utasítsa: a bizottság *Pompéry János és Tóth Kálmán* akadémiai tagokat határozó fölkéréteni, hogy e lovagias kötelességet magukra vállalni sziveskedjenek. Megkülönböztetésül célszerű volna, ha mind e most nevezett felügyelő bizottság tagjai, mind az örökös ifjak, valami jelt, például egy kis nemzeti szín szalagcsokrot tennének mellökre, hogy a közönség tudhassa, kihez kell fordulnia felvilágosításért.

g) Hogy a közönség a lépcsőkön ide s tova ne tévelyegjen, szükséges a bejövőket utasítani, hogy a díszterem ajtói az első emeleten, épen szembe a fő lépcsőzettel, nyilnak; a karzat ajtóit pedig a második emeleten épen úgy, nyilnak, mint alul a tereméi. Továbbá úgy a baloldali lakrészt, mint a jobboldali ajtókat a terem körül szükséges leend zárva tartani; a kis teremnek is árnyékszék felőli ajtaját be kell zárni, ellenben a másikat, mely az árnyékszék-től nyílik a folyosóra, ki kell tární hogy e (nyitva hagyandó) szükséges helyet mindenki megtalálhassa. De a gyülekező és szegletterem ne legyen nyitva a folyosó felől. A második emeleten szintén ily intézkedés teendő. Az elnöki szobák, az iroda felől, zárva maradjanak; a kis terem ajtaja a lépcsőnél csak akkor legyen nyitva, mikor az akad. tagok jönnek és távoznak. Edényekről a sötét kamrákban gondoskodni kell.

10. Arra nézve, bocsáttassék-e ki hirdetés, hogy az érem ezüst vagy arany példányait kiki megrendelheti,

előbb szükséges megtudni, *mibe kerül ezek darabja* az Akadémiának, hogy méltányos árt szabhasson.

Jegyzette

Arany János
titoknok.

103.

276/817. 1865.

TEK. THAISZ ELEK ÚRNAK,
Szabad kir. Pest Városa Főkapitányának, teljes tisztelettel.

Tekintetes Városi Főkapitány Ur!

— Az Akadémia dec. 11-én d. e. 10 órakor megnyilando közülésének rendező bizottmánya, f. hó 1-jén tartott ülésében megbízott engem, hogy Tek. Főkapitány Urat ama közülés alkal-mával a külső rend fentartása iránt keresném meg.

A rendező biz. célszerűnek találta, hogy a gyalog jövő közön-ség a palota homlokzati fő bejárására utasíttassék, s csupán az Ak. tagjai mehessenek be gyalog az oldalkapun, mely az Akadémia-utcára nyílik. Ellenben a kocsik mind ez utóbb említett kapuhoz utasítandók, hol behajtanak a kapu alá, s miután uraságuk leszállt, a bérház kapuján fordulnak ki a fő útra, s ott várják az ülés végét. Midőn ennek vége van, ismét az előbbi uton, az Akad. utcai kapun bemennek, s a bérház kapuján keresztül, a Főút felé távoznak.

Méltóztassék tehát, főleg a kocsik közötti rend fentartására, elégséges számú városi poroszlókat a mondott napra iderendelni, s őket a fentebbiek szerint utasíttatni.

Mely alázatos kérés után tisztelettel maradtam aláz. szolg.

104.

1438/1865.

[KÖRLEVÉL]

Az Akadémia f. é. dec. 11-i közülését rendező bizottság hatá-rozata szerint közhírré tétetik:

1. Az akadémiai épület dísztermébe e napon, nemtagok csak jegy előmutatása mellett léphetnek be.

2 A teremben lent *ülő* és *álló* helyek lesznek; amazok *zöld*, ezek *fehér* belépti jegyekkel.

3. A karzat kirekesztőleg *hölgyek* számára van fenntartva. Belépti jegye *rózsaszín*.

4. Miután a terem csak korlátolt számú közönséget képes befogadni: az Akadémia *meghivottjain* (alapítók, gyűjtők, ország-gyűlési képviselők, főhatóságok, testületek, saját tagjai stb.) kívül másoknak csupán annyiban szolgálhat jegyekkel, amennyiben hívott vendége ez által ki nem szorulnak.

5. A jegyek kiosztása nem előbb, mint dec. 8-án kezdetik meg, az Akadémia épületében, egy megjelölendő földszinti szobában, hol 9-én és 10-én is, akadémiai küldöttség felügyelete alatt foly. A titoknok addig senkinek sem adhat jegyet.

6. Miután e küldöttségnek meggyőződést kell szereznie arról, hogy a kiadott jegyek az illető kézbe jutnak, kéretik mindenki, vagy személyesen, vagy oly igazolt közbenjárás által fordulni jegyekért a küldöttséghez, hogy e részben semmi kétség fel ne maradjon.

Pest, dec. 2. 1865.

Arany János
titoknok

105.

1186/1865.

TEKINT. AKADÉMIA!

A Magyar Hölgyek alapítványából jutalomkérdések jelölésére kinevezett állandó bizottság f. hó 4-én tartott ülésében célszerűnek találta, a már hirdetve volt de kellő eredmény nélkül maradt kérdések mellőztével, az elfogadott sorozatból újakat jelölni ki és ajánlani a Tek. Ak.-nak kihirdetés végett. Ezek a következők:

1. Kivántatik a *Mechanika* alapvonalait előadó kézikönyv. Kiterjedése 12—15, közép 8-r. ív.

2. Kivántatik a *Villanyosság* elméleti és gyakorlati előadása. Kiterjedése 12—15 közép 8 r. ív.

3. Kivántatik *Embertan*, természetrajzi tekintetben. Kiter. 12—15 ív

4. Fejtsék ki a *Szép*, természetben, művészetben és életben. Kiterjedése 12—15 köz. 8. r. ív.

Beadási határidőül, minthogy 1866 márc. 31 már igen közel van, 1867 márc. 31. napját ajánlja.

A jutalom 300 forint, s a jutalmat nyerő mű az *Akad. tulajdona*. — *Kelt Pesten, dec. 4-én 1865. A.J. titoknok.*

106.

278/817. 1865.

MÉLT. MARCZIBÁNYI ANTAL IG. TAG ÚRNAK

A MTA Ügyrendének 100. pontjában kedves kötelességeül ismeré, hogy a Marczibányi-jutalomtételek meghatározásakor s a jutalmak odaitélésekor a nagygyűlés idejéről a Család legidősebbikét tudósítván, a megjelenendő családtagot azon ülésekre, melyekben az említett tárgyak felveendő, külön is meghívja.

Ennek értelmében szerencsém van értesíteni Méltóságodat, hogy a nagy-gyűlések dec 7., 8 s ha szükség lesz, 9 napjain d. u. 5 órakor tartatnak; megelőzőleg pedig a Nyelvtud. Osztály értekezlete, hol a 40 aranyos pályakérdés kitűzéséről leend szó, f. hó 6-án d. u. 5-kor az Akadémia épületében; a matematikai osztály tanácskozmánya, hol a *Nagyjutalom* és 50 ar. *Marczibányi-díj* ügye forog szóban, ugyanakkor Kubinyi Ágoston t. tag úr múzeumi szállásán ül össze. — Méltóztassék a Családot bármelyikben vagy lehetőség szerint mindkettőben képviseltetni.

Maradok teljes tisztelettel Mélt.-od aláz. szolgálja
Pest, dec. 5. 1865.

107.

817/280. 1865.

[MEGHÍVANDÓK NÉVSORA]

Nyelvtud.: Lukács Móric,

Philosophia: Danielik, főtisztel. és nagys.

Törv. tud.: Gr. Károlyi György, Gr. Andrassy Gy., Lonovics püspök, Gr. Dessewffy és Lónyay Menyh.

Tört. tud.: B. Eötvös, Gr. Mikó, Gr. Teleki D.

A Nyelv- és Széptud. Osztály

A Philosophiai Osztály

A Törvénytudom. Osztály

A Történettudom. Osztály

előértekezlete, a nagygyűlésre vonatkozólag, holnap, azaz f. december hó 6-án,

Nyelvtud. 5

Philos. 5 1/2

Tört. tud. 5.

órákor, az Ak.
épületében

Törv. tudom. 5 órákor, *Deák Ferenc* tiszteleti tag szállásán, az Angol királyné vendéglőben levén tartandó, arra — (Címzettet) mint ezen osztály tiszteleti tagját (b. *Eötvösnek*: és elnökét) fölkérni szerencsém van.

Teljes tisztelettel maradván

(Címzettnek) aláz. szolg.

Pest. dec. 5., 1865.

108.

801/1865.

TEKINTETES AKADÉMIA!

A Nyelv- és Széptudományi Osztály ez úttal se alkalmát se szükségét nem látta annak, hogy belföldi tagjai számát ujak ajánlása által szaporítani igyekezzék.

Külföldi 1. tagokul ajánlja:

1. a híres hindu sanskrit tudós babu *Rajendralola Mittrát*, ki már is annyi európai tudós egyletek tagja s a bengali *Asiatic Society* alelnöke, és ki (Duka Tivadar tagtársunk ajánlata szerint) tudományos egyleteinknek hasznára lehetne, ha az összeköttetést felhasználni módunkban lesz. Továbbá

2. Báró *Schlechte Ottokárt*, a cs. Keleti Akadémia igazgatóját és a Cs. Akadémia lev. tagját, több jeles perzsa, török munka fordítóját,

3. *Oppert Gyulát*, az ékiratok legújabb és legügyesebb magyarázóját, ki az assyriai iratok gyökszavaiban aljai eredetet fedezett fel és nyelvészetünkre felvilágosítólag hathat.

Hitelesítettett dec. 6, 1865.

Arany János
r. tag

B. Kemény Zsigmond
tiszt. tag, mint osztályelnök (s.k.)

109.

283/1817. 1865.

A NYELVTUDOMÁNYI OSZTÁLYNAK.

Fábián Gábor rendes, Imre Sándor és Torkos Sándor lev. tag urak bírálatát a *Pharsalia-fordításokra* ;

Ormós Zsigmond és Henszlmann Imre urakét (Toldy F. r-tag úr az értekezlet alkalmával fogván beadni) a *Festészet egyetemes történelme* c. pályaműre; Szvorényi József lev. tag urét (a többi Balogh Pál és Toldy F. r. tag uraknál!) a *Római Történetre* ;

Arany Jánosét és Ballagi Móric urét a *Marczibányi-pályadíjra*, végül

Fábián Gábor, Lévy József és Bérczy Károly urakét a *Nádasdy-pályaművekre* nézve, — szerencsém van az osztály-értekezlethez áttenni.

Pesten, dec. 6. 1865.

Teljes tisztelettel:

110.

1368/1865.

TEKINTETES AKADÉMIA!

A Sámuel-díj a legközelebbi nagygyűlésen, 1862-ben megjelent nyelvészeti értekezésnek íteltetvén oda, jelenleg az 1863-ban nyomtatásban kijött értekezések pályáznak. Minthogy azonban e díj minden évről kiadandó, s már az 1864. év is rég eltelt az Osztály véleménye szerint az 1864-ben megjelent e szakbeli értekezések külön díjra szintén versenyezhetnek. E szerint az osztály szavazat-többséggel a következő két értekezést ajánlja jutalomra:

1863-ról *Kriza János* 1. tagnak a „Vadrózsák” I. kötetében „Néhány szó a székely nyelvjárásokról” címmel megjelent dolgozatát, mint amely e nyelvjárásokat, igénytelen modorban bár, de alaposan és világosan tünteti elő, s ez által a székely szólás ismeretét nem kis mértékben előbbre viszi.

1864-ről: *Brassai Sámuel* 1. tagnak a M. Akadémiai Értesítő Nyelvtudományi Osztálya III. kötetében foglalt munkáját: „Magyar mondatban, II-ik tüzetes rész”; melynek fő jelessége abban áll, hogy a mondatbeli hangsúllynak éles megfigyelése s az élő magyar beszéd alapján rakja le a magyar syntaxis épületét, mikép előtte ily tüzetesen senki.

Kelt a Nyelv- és Széptudományi Osztálynak 1865. dec. 6-án tartott értekezletéből.

Arany János
r. tag

Toldy Ferenc
elnöklő r. tag

111.

91/1865.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

A magyar tud. Akadémia részéről a mai napon az alább megnevezett pesti könyvkereskedőnek az ide mellékelt jegyzékben kitett könyvek a végett adattak át, hogy azokat rendeltetésök helyére juttassa.

Fölkéretik az intézet, melyhez a könyvküldemény címezve van, hogy a vételi elismervényt aláíratva visszaküldeni sziveskedjék. Ha ezen elismervény egy év leforgása alatt hozzánk vissza nem érkezik, annak jeléül fogjuk venni, hogy a küldeményeltévedt, vagy hogy az intézet munkálkodása megszűnt. Kéretik továbbá minden intézet, hogy ha a magyar tudományos Akadémia könyvküldeményeiben valami hiányt tapasztal, azt az alulírt titkárnak

jelentse be, hogy a tudomásunkra jutott hiányt, a mennyire lehet, elháríthassuk vagy utólagosan kipótolhassuk. Minden közlés, tudósítás vagy könyvküldemény a magyar tud. Akadémia titkárához címeztessék, s vagy közvetlenül annak, vagy pedig valamely hiteles pesti könyvkereskedőhöz küldessék.

A magyar tudományos Akadémia nemcsak az intézetek tárgyalásait, értesítőit, évkönyveit kéri, de köszönettel fogad minden közleményt és nyomtatványt, melyek a tudományokat és művészeteket gyarapítják, így különösen földképeket, almanachokat, könyvtári lajstromokat is. Nemcsak az újabb, de a régibb tárgyalásokat és tudományos folyóiratokat is nagy örömmel fogadja.

A magyar tudományos Akadémia az intézet vagy mások által al más magyarországi intézeteknek és egyes tudósoknak szánt könyvküldeményeket is szívesen átveszi, hogy az illetők kezéhez juttassa.

Mély tisztelettel alázatos szolgálja:

Arany János
titoknok

Pest, 1865

Von Seite der „Magyar Tudományos Akadémia“ wurden am heutigen Tage dem unten benannten Pester Buchhändler die in dem beigeschlossenen Verzeichniss angeführten Bücher zur Weiterbeförderung übergeben. Wir ersuchen die Anstalt, an welche die Sendung adressiert ist, die Bestätigung des Empfanges zu unterfertigen, und der Magyar tudom. Akadémia zurücksenden. Wenn wir diese Bestätigung im Verlaufe eines Jahres nicht erhalten sollten, so müssten wir dies als einen Beweis dessen ansehen, dass entweder die Sendung nicht an ihren Bestimmungsort angekommen, oder dass die Anstalt nicht mehr bestehe.

Zugleich ersuchen wir jede Anstalt, die Mängel, welche sie bei den Büchersendungen der „Magyar tud. Akad.“ wahrnehmen sollte, dem Sekretär anzuzeigen, um denselben vorbeugen oder das Fehlende nachträglich übersenden zu können. Jede Anzeige, Mittheilung, und Büchersendung möge an den Sekretär der „Magyar tudományos Akadémia“ adressiert, und demselben entweder unmittelbar, oder mittelst einer accreditirten Buchhandlung in Pest übersendet werden.

Die ungarische Akademie wünscht nicht nur die Verhandlungen, Mittheilungen und Jahrbücher der verschiedenen Anstalten, sondern auch Landkarten, Almanachs, Bibliotheken-Kataloge, und überhaupt alle Publikationen, welche geeignet sind die Wissenschaften und Künste zu fördern.

Die ungarische Akademie erbietet sich auch solche Bücher-
sendungen, welche an andere Anstalten oder an einzelne Männer
in Ungarn adressiert sind, zur Weiterbeförderung zu übernehmen.
Mit besonderer Hochachtung ergebener Diener

Johann Arany
Secretär.

112.

[JELENTÉS A PHARSALIA-PÁLYÁZATRÓL]

1436/1865.

Tek. Akadémia!

Lucanus *Pharsalia*jának pályázó kilenc fordítására nézve a bírálók többsége egyezni látszik abban a mit a bírálók egyike ím így fejez ki: „Átalános becse egyik fordításnak sincsen, csupán viszonylagos. Az alakot és tartalmat egyik egyhelyt, másik máshelyt tükrözi hívebben vissza, de csak oly szűk téreken, hogy a gyéren elszórt oázokból az eredeti kép egészét a 9 fordítás 9 nézőfocusan által sem lehetne egy hézagtalan photographiában előállítani” E véleményt erősíti egy másik bíráló megjegyzése, ki az általa legjobb talált fordításra nézve is megvallja, miszerint „nem kevésé nehéz azt is nyilatkoztatnia, mit akar, hogy a jutalom az általa legjobb gyanánt ismertnek adassék”, — s végre is a mai közönség ízlését veti a mérlegbe. A fordítás, melyet ez utóbb érintett a bíráló, s ily fentartással kíván jutalmazni, a II. számú: *Fortes creantur fortibus* jeligés mű, mint amely többnyire „jó magyaros, erőltetés nélküli, értelmes, elég síma, szép és hangzatos nyelvvel, — a tartalom velejének jó felfogásával s hű visszaadásával, — azon gonddal, melyet a szöveghez csatolt folytonos értelmező jegyzetek, az egyszerű és felületes, de a többekét jóval felülhaladó kis *Előbeszéd* által tanusít, sok oly gyarlóságot köt egybe, mely komoly fontolásra, sőt aggodalomra indít” — és melyben, u. a. bíráló szerint „néhol érthetlen homályosságra is akadunk” Ugyane müről egy másik bíráló is elismeri, hogy bár bízvást szabad fordításnak mondható, de a szabadságot szép sikerrel használta, mert általa a munka tartalmát, ha nem az eredeti nyomokon járva is, csonkítások nélkül úgy adta, hogy benne az egésznek lényege meg van és pedig tiszta, világos előadásban, melyet a laicus olvasó is megérthet s élvezhet. Nyelve csinos, ritkán erőltetett, versificatiója is élénk, numerosus.” — De a harmadik így szól folytatólag: — „tartalomhűsége nézve nem sokkal több jót lehet mondani a II. sz. p.-ről. Ebben is egész hosszabb helyek érthetlenség, vagy az eredeti szöveggel épp ellenkezőt mondók. Nyelve, bár némi divatos kocsintásokat kivéve, általában meglehetősen tiszta s helyel-közel magasabbra is

emelkedik, igen sokszor pórias kifejezéseiben oly kényelmesen áradozó, hogy több ének 40,50 s néhány 70 sorral hosszabb az eredeténél. Verselése általában folyékony ugyan, de akad azért egy-egy kelleténél hosszabb sor is". stb.

Másik pályamű, mely a bírálók figyelmét kiválóbban megragadta, s melyet a többség jutalomra érdemesnek tart, a VII. sz. *francia* (Le plus grand des évenements stb) *jeligés* fordítmány. Ennek stylja a különvéleményű bíráló szerint is, „mindig magyaros, egyszerű, erőltetés és dagály nélküli. Hűsége az eredetinek gondolataihoz, szó- és sor-mennyiségéhez nem igen esik kifogás alá. Néhol oly szerencsésen ad elő egész mondatot, verset, beszédszakaszt, sőt az eredetinek képeit, figuráit, rhytmusát is, és oly kevés benne a szó- vagy constructio-erőltetés, „hogy hajlandó volna ajánlani a jutalomra. — De „egyszerűsége igen gyakran ízetlenséggé, lapos prózaisággá sőt idomtalansággá lesz. Olyhelyt Lucanus választékoságát, tömörségét, költői szavainak, kifejezéseinek erőteljes szépségét meg sem közelíti. Lucanus Musáját, — mely ha erőlködve, kiáltozva, hadonázva, pedibus manibusque obnixae omnia agendo — de csakugyan magasan szállong, — nem követhetvén, lerántja.”

E pályamű, a másik két bíráló szerint „magasan kiemelkedik a többi felett. A feladott hősköltemény eredeti szövegének legheylesb olvasását, magyarázatát s értelmezését illetőleg, a különféle kiadások s több nyelven megjelent fordítások szorgalmas tanulmányozása mellett, önálló, éles ítélet, emelkedett, erőteljes tiszta magyarságú nyelv, s általában, hibátlan, könnyen folyó verselés — im ezek jellemző tulajdonságai”. — A másik szerint: „az eredeti munka szavait és kifejezéseit majd mindenütt találólag, talpraesett, tiszta és nem csinatlan magyarsággal, érthetően tudja visszaadni s midőn abban fáradozik, hogy a latint minél hűbben s magyarában tegye által, számos, eddigi íróinknál nem divatos szókat s kifejezéseket méhszorgalommal keresgél össze, melyek közül még az előttünk merőben ismeretlenek sem sértik a fület s oly magyarosan hangzanak, hogy melyik köztük a tájszó, melyik új alkotás, megválasztani nem tudjuk. Belőlök az írói nyelv, bővebb megvizsgálás után, szép acquisitiót tehet. Fő érdeme e pályaműnek ebben fekszik: különben versei nem mindenütt élénkek s gördülékenyek, — a tartalomhoz sem mindég egyaránt hű, itt-ott elvesz belőle vagy told hozzá valamicskét s néhol kissé erőltetett”.

A többi pályaművek némelyikéről, kivált a IX. számúró, szintén emelnek ki a bírálók majd egy -majd más oldalt, vonást elismerőleg, -más részről egy sincs mely teljes jóváhagyásukat kinyerné, sőt a jutalomra ajánlottakat is, *javitandók* jegyzékével kísérik.

Mindezek után az Osztály úgy vélekedett, hogy a francia jeligés VII. számú fordításnak, melyet két bíráló ajánl, a *jutalom kiadandó* és a munka, miután a fordító a hibázott helyeket kijavította, nyomtatásban közzéteendő lészen; a „Fortes creantur fortibus” jeligés II. sz. pedig, mely egy bíráló által jutalomra, másik által is dicséretes megemlítésre méltónak találtatott, ez utóbbi elismerésben részesüljön.

Kelt a Nyelv- és széptud. Osztálynak dec. 6-án 1865.-tartott értekezletéből.

— *Jegyzette:*

Arany János
r. tag.

L. Toldy F.
elnöklő r. tag

113.

[JEGYZŐKÖNYV]

A Magyar Hölgyek alapítványa iránt kinevezett Állandó Bizottságnak 1865. dec. 7-én tartott ülésében, melybe, minden tag meghívása után, jelen voltak: *Toldy* Ferenc r. t. helyettes elnökle alatt, *Érdy* János, *Balogh* Pál rr. tt. s a philos. osztályból helyettesített *Greguss* Ágost r. t. alulírt titoknokkal együtt.

1. *Toldy* Ferenc elnöklő b. tag előadja, hogy e bizottság teendője most csak a jövő évre kitűzendő jutalom-kérdések megállapítása volna ugyan: de ha e Hölgy-alapítványi pályázatok eddigi sikerére egy tekintetet vetünk, meg kell győződni arról, hogy az épen nem kielégítő. Hat év óta, úgymond, mióta e pályázatok életbe léptek, évenként négy, — összesen 24 tudományos kézikönyvnek kell vala létrejönne: és ime nem mutathatunk többet 5-nél, s a most lefolyó pályázat is alig ígér valami sükert. Mind ez arra mutat, hogy e pályázatok, így a mint jelenleg vannak, nem fognak célhoz vezetni; indítványozza tehát, hogy a pályakérdések feladása helyett az ily nemű *kézikönyvek hozzáértő megbízottak általi készíttetését* kellene javaslatba hozni; mi annyival inkább kivihető volna, miután az eladott és eladandó könyvekből bejövő haszon lehetővé tenné azt is, hogy az így megbízott szakférfiaknak több tiszteletdíj ajánltassék fel, mint a jutalmul kitűzni szokott 300 ft.

A bizottság, elnöklő tagja ez indítványát oly módosítással teszi magáévé, hogy a kézikönyvek megbízás útján készíttetése csak azon tudomány-ágakra nézve fogadtassék el, melyekből a kitűzött vagy kitűzendő pályakérdés a kellő sikert nem aratta. E szerint mindazon kérdések, melyekre ez ideig elfogadható munka nem érkezett, úgy tekintendők, mint a melyek többé ki nem tūzen-

dők; ellenben a jegyzőkönyvi sorozatban még ki nem tűzött pálya kérdések, pályázatra *egyszer* ki fognak tűzteni, s ha eredmény nélkül, azok is a megbízási rendszer alá esnek. Egyébiránt a bizottság *nem* látja célszerűnek e javaslattal a mostani nagy-gyűlés előtt fellépni, hanem a jövő januarius folytán még egy ülésben megvitatva és formulázva, ugyan-azon hó végén az akad. összes ülés elé terjeszteni határozta.

2. E szerint, a már feladva volt pályakérdések újra ki nem tűzése, elvül levén felállítva, a bizottság tovább ment a kérdések és tudományágak azon sorozatán, melyek Balog Pál r. t. első indítványa alkalmával elfogadtattak s az akad. 1859-ki jegyzőkönyvébe igtatvák; s azok közül e mostani nagy-gyűlésnek a *következő négyet* fogja ajánlani kitűzésre, oly módon, hogy a pályamunkák beadási határnapja 1867. márt. 31-e legyen.

Arany János
titoknok.

114.

JELENTÉSEK

az 1865. évi december 7—10. napjain tartott
XXVI-dik nagygyűlésen eldöntött pályázatokról.

I. JELENTÉS

az 1858—63. évi *mathematikai nagy jutalomról*
és a másod-, vagyis *Marczibányi-jutalomról*.

A Matematikai Osztály az 1858—63. évkörben két munkát talált legkitünőbbnek: *Petzval Ottó* rt. „Erő- és géptanát” s *Weisz (Vész) János Ármin* „Felsőbb Mennyiségtanát” Amaz két terjedelmes kötetben jelent meg. Az egyik a nyugtant, a másik a moztant, külön-külön, rendszeresen és következetesen, bámulatos könnyűséggel tárgyalva, e nagyfontosságú tudomány terjesztését, felvilágosítását hathatósan elősegíti. E munka a reáliskolák számára kivonatként is „Géptan” cím alatt, külön megjelenvén, e tudományt ez által a középtanodákban is előmozdítja és terjeszti. Szóval, e munkának dús tartalma, helyes elrendezése, rendszeres és következetes tárgyalása, könnyen érthető irálya, csinos kiállítása méltán megérdemli, hogy a pályázó munkák legjelesbjei közé számíttassék. De e munka jeles tulajdonságai mellett csak az sajnálandó, hogy szövegében sok nyomtatási hiba van, sőt még itt-ott számítási hibák is lelhetők. — A másik figyelemre méltó munka *Weisz (Vész)*

János Ármin „Felsőbb Mennyiségtana”, mely két kötetben jelent meg. A szerző szoros matematikai rendszert állított fel, és ezt egész munkáján következetesen viszi keresztül. Az előforduló egyes származtatásokat világosan és következetesen hozza le. Szóval, e munka a tudomány mostani színvonalán áll. De szűkebb alapra levén fektetve, kiterjedése a szokottnál kisebb, és így korlátolt célokra van szánva.

E két jeles munkát egymással összehasonlítva kitűnik, hogy míg egy oldalról Petzval Ottó munkája, tárgya nagy fontossága, dús tartalmánál és kiterjedésénél fogva kitűnő helyet foglal ugyan el, de a megbízásból nagyobb sietséggel készült munka helyenként némi fogyatkozást szült; más oldalról Weisz (Vész) J. Ármin munkája kitűnő gondnal van ugyan szerkesztve, de a kellőnél szűkebb alapra fektetve. Ennélfogva az Osztály e két munkát egyenlő értékűnek tartván, indítványa következtében a nagy jutalom a két munka között felosztatni s úgy kiadatni határozottatott.

Az osztály e két munkához becsben legközelebb állónak *Weninger Vince* lt. „Politikai Számтанát” jelölé ki, mint a mely irodalmunkban új jelenség, s abban, ügyes szerkezete és gyakorlat hasznossága által kiváló helyet foglal el; és így a másod vagy Marczibányi-jutalom, az Osztály javaslata alapján, e most nevezett munkának ítéltetett.

Kelt Pesten, dec. 7-én 1865.

Arany János
titoknok.

115.

II. JELENTÉS

Lucanus „Pharsaliájának” pálya- fordításairól.

Az egy névtelen hazafi ajánlatából kitűzött 100 arany jutalomért pályázó kilenc „Pharsalia”-fordításra nézve a bírálók többsége egyezik abban, hogy általános becse egyik fordításnak sincs, csak viszonylagos. Ketteje a bírálóknak a VII-ik számú — „Le plus grand des évènements” stb. Marmontelből vett jelíges — pályaművet emeli ki a többi felett, mint a mely a Pharsalia eredeti szövegének leghelyesb olvasását, magyarázatát, értelmezését illetőleg, a különféle kiadások s fordítások szorgalmas tanulmánya mellett, önálló éles ítélet, emelkedett, erőteljes tiszta magyarságú nyelv, s általában hibátlan, könnyen folyó verselés által jeleskedik: az eredeti munka szavait és kifejezéseit majd mindenütt találólag, talpra esetten tudja visszaadni; számos, eddigi íróinknál nem divatos szokat és kifejezéseket méhszorgalommal keresgél össze, melyek mégsem sértik a fület, s mely harmadik -külön véleményű bíráló

szerint is, mindig magyaros, egyszerű, erőltetés és dagály nélküli; egyes részeket szerencsésen s híven az eredetihez ad elő; úgy hogy e harmadik bíráló is hajlandó volna ennek itélni a jutalmat, ha a II. számú — „Fortes creantur fortibus et bonis” jeligés — pályaművet előbbre nem tartaná, mely szerint e jó magyaros, erőltetés nélküli, értelmes, elég sima, szép és hangzatos nyelvvel, — a tartalom velejének jó felfogásával s hű visszaadásával, értelmező jegyzetei és előbeszéde okáért is — a mai olvasó közönség igényeinek inkább megfelel. E II. számút egy másik bíráló is dicséretre érdemesíti. A többi pályaművek némelyikéről, kivált a „Hő tiszteletemet a bíráló uraknak” jeligés IX. számúróól szintén emelnek ki a bírálók majd egy, majd más oldalt vagy vonást; más részről egy sincs, mely kinyerné teljes jóváhagyásukat; sőt a jutalomra ajánlottakat is javítandó hibák jegyzékével kísérik; s míg a többség által kiemelt VII. számúróól ajánló a nyelvi érdemet és a beható tanulmányt dicsérik, azt jegyzik föl más részről, hogy versei nem mindenütt élénkek és gördülékenyek; a fordítmány a tartalomhoz sem mindig egyaránt hű.

Az Osztály véleménye szerint a VII. sz. fordításnak, melyet két bíráló ajánl, a jutalom kiadatni, s a megrótt hibák a fordítóval közöltetni határozottak; az egy bíráló által jutalomra, másik által is dicséretre érdemesített II. sz. pályamű pedig dicsérő megemlítésre méltónak ítéltetett. — Felbontatván az illető jeligés levelek, a VII. sz. pályamunka fordítójául *Baksay Sándor* ref. pap Csanádon, a II. számúnak fordítójául pedig *Laky Demeter*, premontrei kanonok Csornán, tünt ki.

Kelt Pesten, dec. 7. 1865.

Arany János
titoknok

116.

III. JELENTÉS

a *Marczibányi-jutalomra* beérkezett egy
nyelvtudományi pályairatról.

A Marczibányi 40 aranyos jutalomra kitűzött pályakérdés oly elvek felállítását kívánja, melyek új szólásmódok alkotásánál szem előtt tartandók, s melyek elhanyagolása nyelvbéli előadásunkra károsan hat. A 26 lapnyi pályairat legnagyobb részt csak a kitűzött kérdés paraphrasisa; a két sőt sajátképen *egy* elv, mely felállítatik, egész általánosságban forog, kevés és nem is mindig helyes példák

által kísérvé; mikre néhány indítvány következik, melyek kivitele épen e pályaműtől váratott.

A bírálók egyezően elvetik a pályaművet, s így a M.-jutalom ez alkalommal ki nem adatott.

Kelt Pesten, dec. 7. 1865.

Arany János
titoknok

117.

IV. JELENTÉS a Nádasdy eposzi jutalomról.

Az ifju gr. Nádasdy Ferencz-alapította s néhai gr. Nádasdy Tamás nevét viselő alapítványból kitűzött jutalomtételre versenyző hat pályamű közül a bírálók egyike a IV. sz., *Zrinyi* címet viselőnek kívánta kiadni a jutalmat, nemcsak mivel társai közt legjobb, hanem mert általános költészetünk díszére szolgál. Ellenben a más két bíráló *Zrinyit* figyelemre méltónak sem ítélvén, egyedül a *Losárdi Zsuzsanna* c. pályaművet emelte ki, mint olyant mely társait messze felülmulja, s amelyet magában is dicséretes tulajdonok tüntetnek ki. Írója teljes birtokában van a verselési technika virtuositásának. Stylusa csillog, ragyog, rajzai nem egy helyt elevenek, új színűek. Gyakorlott ecsettel festi itt-ott a természet képeit s jeleneteit, olykor éles vonásokkal a fölvelt alakok jellemét is. De fő ereje kiválóan a *lyrai* természetű részletekben nyilatkozik meg, sőt maga a beszély hősnője is ily lényegűnek mondható. Szerelme, az egész mű folytán alig lép ki a negativitás köréből, s nem ragadja oly küzdelmekre, melyek közt hősileg diadalmaskodhatnék, vagy elbukhatnék. Az egész mű inkább egy *pályakép*, mint költői cselekvény. A jellemrajz és cselekvény hibáit olykor maga az előadás még inkább kiemeli, mely több helyt közel áll a prózai novellisticus előadáshoz, s hiányzik belőle az emelkedettség és gyorsaság, melyet költői beszélyben megkívánunk.

Ezek szerint, a *Zrinyi* mellé nyilatkozat kisebbségben maradván, a *Losárdi Zsuzsannát* részben méltányló szavazatok egyike pedig határozottan a *jutalom ki nem adása* mellett nyilatkozván: a Nádasdy eposzi díj ezúttal ki nem adatott.

Kelt Pesten, dec. 7. 1865.

Arany János
titoknok

118.

V. JELENTÉS

az 1863. és 1864. évi *Sámuel-díj* kiadásáról

Az évenként 15 aranyból álló Sámuel-díj mindenkor az illető évben megjelent nyelvészeti értekezések közül annak levén kiadandó, mely a Nyelvtudományi Osztály által e jutalomra mint legjobb, ajánlatik; miután jelenleg két évi díj vala rendelkezés alatt, azok a Nyelvtudományi Osztály ajánlatára következőleg ítéltettek oda:

1. Az 1863-ban nyomtatva megjelent értekezések közül *Kriza János* lev. tagnak a „Vadrózsák” I. kötetéhez csatolt „Néhány szó a Székely Nyelvjárásokról” című dolgozata nyerte el, mint a mely ama nyelvjárásokat, igénytelen modorban bár, de alaposan és világosan tünteti elő, s ez által a székely szólás ismeretét nem kis mértékben előbbre viszi.

2. Az 1864-ben kijött értekezések sorából *Brassai Sámuel* 1. tag „Mondattanának” az Akad. Értesítő nyelvtud. osztálya III-ik kötetében megjelent „Második tüzetes része” lón érdemesítve jutalomra; melynek fő jelessége abban áll, hogy a mondatbeli hangsúly és előbeszéd alapján rakja le a magyar syntaxis épületét, oly tüzetesen, mikép előtte senki.

Kelt Pesten; dec. 7. 1865.

Arany János
titoknak.

119.

VI. JELENTÉS

a *Gorove-díjra* versenyzett *bölcsészeti pályamunkákról*.

A Gorove-alapból 30 arany jutalom mellett, 1865-re feladott pályakérdésre: Minő befolyást gyakorol a természettudományok újabb fejlődése az emberi lélek és akarat szabadságát védő bölcseletre? stb. — érkezett három pályamunka közül, a bíráló-vélemények alapján, az Akad. Philosophiai Osztálya a jutalmat egyik munkának sem vélte kiadhatni; a II. számút azonban, melynek jeligéje „To be or not to be”, mivel a bölcsészetben jártas és tájékozott, mélyebbre ható és elyszerűen következtető elméről tanuskodik, s a kérdést, bár lényeges hézagokat hagyva, de mégis oly szellemben és irányban tárgyalja, mint a feladat kívánja, dicsérettel kitüntetendőnek indítványozta.

Miután a dec. 7-í nagygyűlésben magok a bírálók s az Ösztály tagjai kijelenték, hogy e II. sz. pályairatot nyomtatásra érdemesnek nem tartják, mindhárom pályamű jelíges levelei felbontatlan elégettettek, és így a Gorove-díj ezúttal ki nem adatott.

Arany János
titoknok.

120.

VII. JELENTÉS

az Első M. Általános Biztosító Társulat alapítványából
kitűzött jutalomra versenyző *nemzetgazdasági pályaművekről*.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társulat alapítványából ezer forint jutalom mellett az Ak. Statistikai Bizottsága által kitűzött pályakérdésre: „Minő hatást gyakorol Magyarország anyagi fejlődésére, névszerint mezei gazdaságára, iparára, kereskedelmére a birodalom határain fennálló vámvonal?” — versenyzett 3 pályamű mindegyikében a bírálók sok helyes nézetet találtak elmondva, sok érdekes adatot egybeállítva, melyek a pályafeladat megfejtséhez s a magyar közönségnek e kérdésben tájékozásához becses adalékokat nyújtanak. A három mű közül mindazáltal különösen az I. számot, e jelíggel: „.ne prorsus inutilis olim Vixisse hinc videar, pereamque in funere totus. Horatius” — a másik kettő felett a tárgynak mind elméleti kifejtésében teljesebbnek és több oldalúnak, mind történelmi és statitkai adatokkal felderítésében annyival bővebbnek, kimerítőbbnek tartják, hogy már a rendkívüli szorgalommal, sok fáradsággal egybehordott anyagok nagy bőségénél fogva sem kételkednének ennek itélni oda a jutalmat, ha azt elméleti nézeteinek helyessége mellett, egyszersmind gyakorlati iránya kiválólag nem ajánlaná is. Midőn azonban a bírálók ez I. számú pályaműnek a jutalmat egyértelműleg odaitélik: nem mulaszt-hatják el magának a műnek érdekében, kifejezni óhajtásukat, hogy e mű, melynek mielőbbi megjelenését kívánják, azon általános részeknek, melyekre nézve a közönség már eléggé tájékozva van, kihagyásával, s egyes, szorosán a kérdésre nem tartozó kitérések mellőztével vagy rövidítésével, s styl tekintetében is gondosan átnézve és javítva adassék sajtó alá.

Felbontatván a jelíges levelek, az I. sz. pályadolgozat szerző-jéül dr. *Kautz Gyula* egyetemi tanár s akadémiai lev. tag tünt ki; s részére a jutalom kiadatni határozottatott.

Arany János
titoknok.

Kelt Pesten, dec. 7. 1865.

121.

VIII. JELENTÉS

a *Hölgydíjra* érkezett *Festészet-történetről*.

A Magyar Hölgyek alapítványából, 300 ft. jutalom mellett, a *Festészet egyetemes történetét* tárgyazó kézikönyvre hirdettetvén pályázat: a beérkezett egy pályaműről a bírálók véleménye oda megy ki, hogy szerzője nagy szorgalomra és szép olvasottságra mutató compilatiót nyújt, mely e szak szegénysége mellett irodalmunkban, hézagpótlónak tekintethetik; bár az eszmény elméletével kelleténél inkább el van fogulva, s bár gyakorlati tárgyismerete hiányos és így ítéletei meg nem állhatnak. A némelykori nagyon virágos előadás több egyszerűséget és határozottságot óhajtat velünk; minek azonban néha szépműtani műnyelvünk fejletlensége az oka.

Jutalomra egyik bíráló sem ajánlván, annak ez úttal *ki nem adása* elhatároztatott. —

Kelt Pesten, dec. 7. 1865.

Arany János
titoknok

122.

IX. JELENTÉS

a *Hölgydíjra* pályázott „Bölcsészeti Erkölcsstan”
könyvéről

A M. Hölgyek alapítványából 300 ft. jutalom mellett, a Bölcsészeti Erkölcsstan Kézikönyvére hirdetett pályázaton megjelent *egy* munkát, mint a mely a bírálók véleménye szerint szigorúan iskolai tankönyv, de a magasabb népszerűség igényeinek meg nem felel, a philosophiai osztály jutalomra nem ajánlván: jelíges levele elégettetett, s a jutalom ez úttal ki nem adatott.

Kelt Pesten dec. 7. 1865

Arany János
titoknok.

123.

X. JELENTÉS

a *Hölgy-díjra* versenyzett „Füvészet Alapvonalai”
c. pályaművekről.

A Magyar Hölgyek alapítványából, 300 ft. jutalom mellett, pályázat lévén hirdetve a Füvészet Alapvonalai c. könyvre: miután a beérkezett öt rendbeli pályamunka között, a bírálók véleménye

szerint, egy sincsen, mely a legmérsékeltebb igényeket is kielégitené: a Természettudományi Osztály egyiket sem ajánlotta jutalomra vagy kinyomtatásra.

E szerint a jeligés levelek elégettetvén, a díj ez alkalommal ki nem adatott. —

Arany János
titoknok.

Kelt Pesten dec. 7. 1865.

124.

XI. JELENTÉS

a *Hölgy-díjra* pályázó „Állati Élettanról.”

A M. Hölgyek alapítványából hirdetett 300 forintos jutalomra, melynek célja egy pályázás útján előállítandó kézikönyv: „Állati Élettan” volt, csupán egy munka érkezvén: miután ez is, a bírálók véleménye szerint, azon célt, hogy a tudomány jelen színvonalán állva, népszerű legyen, meg sem közelíti, sok helyen hibás és téves nézeteket nyilvánít, míg némely fejezetei részletes tárgyalást igénylenének, előadása sem szabatos: az illető osztály által se jutalomra, se kiadásra nem ajánltatott, és így jeligés levele megsemmisítettvén, a jutalom ez alkalommal visszatartatik.

Kelt Pesten, dec. 7. 1865.

125.

XII. JELENTÉS

a *Vitéz-jutalomra* érkezett pályaműről.

A Vitéz-alapítványból 40 arany jutalom lévén kitűzve a következő pályakérdésre: „Irassék le Magyar- vagy Erdélyországnak valamely ásványa, kőzete vagy kőülete” — csupán egy, a „Magyarhoni Antimonit Egyedrajza” c. pályairat érkezvén: ennek bírálói elismerték ugyan, hogy szerzője az Antimonit eddigelé nem ismert jegectani viszonyait, hosszas időt s fáradságot igénylő s kitűnő szakavatottságot tanusító észleletei után tünteti föl, s ekként az Antimonit alakjainak ismeretét előbbre viszi s a tudományt gazdagítja; de miután kiderült, hogy e munka, német nyelven még 1864 dec. hóban, tehát előbb, mint az Akadémiához beküldetett volna, a bécsi Tud. Akadémia ülésében felolvastatott s azóta nyomtatásban is megjelent, többé mint *eredeti* nem pályázhatott, következésképp jutalmat sem nyerhet.

E szerint a jeligés levél elhamvasztatván, a jutalom ez esetben ki nem adhatónak ítéltetett.

XIII. JELENTÉS

a *Hölgy-díjért* pályázott *Római Irodalmi
Történetről*.

A Magyar Hölgyek alapítványából római irodalomtörténetre kitűzött jutalomért versenyző egy pályamunka, történeti felfogás, önálló tárgyismeret és kellő szervezet nélküli kísérlet, melyben sem tiszta átnézet, sem pontosság az adatokban; az ítéletek helyett pedig lapokra terjedő latin helyek kiírása szerepel. Az előadás is pongyola, nyelve magyartalan és hibás; s így nemcsak jutalomra, de általában semmi figyelemre nem méltó.

Kelt Pesten, dec. 9-én, 1865.

Arany János
titoknok.

PÁLYÁZÁSI SZABÁLYOK.

1. Minden rendű pályairat a fen [!] kitett *határnapokig* az Akadémia titoknokához küldendő; azokon túl semminemű ily munka el nem fogadtatván.

2. A pályamű *idegen kézzel, tisztán írva, lapszámozva, kötve* legyen.

3. A szerző *nevét, polgári állását és lakhelyét* tartalmazó pecsétes levelen ua. *jelige* álljon, mely a pályamű homlokán. A pecsétes levélben netalán feljegyzett kikötések, feltételek vagy a versenyügy körül régtől fogva bevett szokásos eljárástól netán kívánt eltérések tekintetbe nem vétethetnek.

4. *Álnév* alatt pályázónak a jutalom ki nem adatik.

5. Ha a jeligés levél felbontása után kitetszenék, hogy a munka saját kezeírása a szerzőnek, műve a jutalomtól esik.

6. A jutalmat *nem nyert* pályairatok kéziratái az Akadémia levéltárában maradnak.

7. A gr. Teleki-féle drámai pályázatoknál a társai közt legjobb műnek a jutalom mindenkor kijár; a többenél egyszersmind az abszolút becs határoz.

8. Mind ezen feladatokra mindenrendű akad. tagok is pályázhatnak.

9. A Hölgyek díjai melletti pályázatokra még különösen is megjegyeztetik, hogy a pályaművek ívszámái csak megközelítő,

s az írók tájékozására s nem szorosan kötelező szabályul vannak felemlítve. Az alapítók akaratához képest azonban okvetlenül szükséges, hogy a felvett tárgyak alaposan, a tudomány állásához, a kor érdekeihez, úgy a magyar művelt osztályok szükségéi s készülete fokához mértén dolgoztassanak ki; mi nem zárja ki azt, hogy egyenesen külföldi, angol, francia, német, a célnak megfelelő ily munkák ne vétessenek fel alapul; de ily esetben a bírálat körül egybevétel végett az eredetiek is hozzácsatoltassanak a pályaműhöz; megjegyztetvén egyszersmind, hogy hasonbecsü eredeti mű mégis elsőséget nyer az átdolgozott mű felett.

Egyébiránt *bármely*, ha csak *formai szabálynak is, elhanyagolása* elejti a szerzőt a jutalomtól.

Kelt Pesten, dec. 9. 1865.

Arany János
titoknok.

127.

818/1865.

TITOKNOKI JELENTÉS AZ AKADÉMIA 1864—65. ÉVI MUNKÁLKODÁSÁRÓL.

Midőn e díszes falak közt, ily fényes közönség hallatára, először szólal meg a hivatalos jelentés, mely számot igyekszik adni az Akadémia szinte kétévi munkásságáról: félek, hogy a gyarló kép, melyet az feltüntet, nem az ujonc járatlanságának, hanem magának az intézetnek rovatik fel. Előadásra szűken mért időm, a tárgyak sokasága és sokfélesége, hiánya a mesterkéznek, mely néhány odavetett vonással ecseteljen, halványná, hézagossá teheti vázlatomat; s ki abban e tudományos testület összes kétévi működését kimerítve akarná látni, úgy lehet csekélyleni fogná az eredményt. Mert a nemzet, mely nehéz napjaiban, nyomott és zilált viszonyai dacára, e díszhajlékot birta emelni a tudománynak, méltán várja, hogy összhangzásban legyen külső és benső; hogy a szellemi épületen is oly avatott és serény kezek dolgozzanak, a minők e csarnokot létrehozták. Reményilem azonban, hogy kik Akadémiánk munkálkodását a lefolyt pár év alatt részletesb figyelem mel kísérték s nem pusztán e vázlatból akarják megismerni, gondolatukban kitöltik ennek hézagait, általánosságát részletekkel elevenítik meg, tévedéseit megigazítják, s egyetemben tanuságot tesznek, hogy intézetünk, a viszonyok korlátai közt, semmit sem mulasztott kötelességéből.

De vannak, tisztelt Gyülekezet, — és talán köztünk számosabban, mint bárhol, — kik hasonló testületek munkásságát azért

gáncsolják, mert a tudomány célját — mely első helyen maga a tudomány — félreismerik. Ezek mindjárt kész gyakorlati eredményt várnak a tudománytól, s ily szempontból ítélik meg egyesek és testületek működését. Kivált mi magyarok, kedvelt szójárásunk szerint is „gyakorlati nép” — mely nevet vajha minél dicséretesebben érdemeljünk meg — hajlandók vagyunk lenézni minden elméletet, ha nincs szembeötlő gyakorlati értéke; s egy magasztos tulajdonunk a hazaszeretet, könnyen gyanúba veszi a tudomány c os m o p o l i t a s á g á t. Avagy ritkaság-e nálunk csekélylő s idegenkedő véleményt hallani ama foglalkozások legtöbbszöréről, melyeket a tudomány úz, a rovar és moszat gyűjtéstől fogva, fel a bölcselem elvont világáig vagy az elriasztó képletekben beszélő mathesisig? Avagy a rokon nyelvek tanulmányát nem tévesztik-e össze még sokan ama hívságos céllal, mintha az illetők, Kőrösi Csomának pusztába veszett nyomain, most is nyelvünkön beszélő népfajt keresnének, vagy valami gyakorlati értékű s lealázó vérrokon-ságot kötnének Ázsia sivatagjain? Nem hallani-e minden olyasbuvárlatra, melynek tárgya, térben vagy időben, távolabb esik tőlünk, ily megjegyzést: „de mit érdekel az minket magyarokat?” Mintha a világ leggyakorlatibb népe, melynek példájára úgy szeretünk hivatkozni, nem ott volna — és a legelső közt — Ninive és Babylon romjain, egyes kő- és tégladarabokról olvasni le rég eltűnt századok, nyelvestül kiveszett népek történetét; nem ott volna — és a legelső közt — ama csont és kőszerszámdarabok lelhelyein, melyek az emberi nem történet előtti történetét magyarázzák! Mit érdekli őket!

Ha valaha, Tisztelt Közönség, most lehet a tudománynak legkevésebbé szemére vetni, mintha meddő volna gyakorlati eredményekben. Összes anyagi haladásunk, melyre a XIX. század oly büszke; mindazon nagyszerű találmány, melyek bámulatosságát, a megszokás és gyakoriság miatt, immár bámulni sem tudjuk, mindazon apró javítás, melyek kényelmét ma már észrevétlenül élvezzük, — a tudományra utal bennünket mint nemzőjére. Elmondhatni: tudományban élünk, mozgunk, lélekszünk. A tudományok, nem mint a régi bölcs mondá, csak „dicsőséget a jó, vigasztalást a balsorsban” adnak; nem csak „utaznak v e l ü n k , majorkodnak v e l ü n k ”: hanem ők nyujtanak legtöbb, mintegy emberfölötti segílyt mindenben és mi, úgyszólván, r a j t o k utazunk, á l t a l u k majorkodunk. Egyszerű vade mecum-ból anyagi előmentünk leg-hatalmasb eszközei lettek. — Viszont ez érintkezés az anyaggal, a földdel, mint a rege óriásának, új erőt adott magának a tudománynak is. Nemcsak alkalmasb lón, közvetve, gyakorlati célok előmozdítására: hanem maga is, a tények alapjára állván, gyakorlatibb

lőn. Minél több adat és részlet, tény és lény ismerete által jutni el az egészhöz, általánosnak fogalmára: e módszer idézte elő a tudomány ujjaszületését, melynek szemháló tanúi vagyunk. Innen a gyűjtés, kutatás, adathalmazás mindenfelé; s az úgynevezett *exact* tudományok nyomain, historia és nyelvészet, segédekkel együtt, immár ez úton haladnak; sőt maga a philosophia érzi, hogy az összes emberi tudást föl kell karolnia, ha boldogulni akar magasztos feladatai megfejtésében.

A tudomány cosmopolita természetű, igaz; határai addig terjednek, hol az emberi ismeret lehetősége megszűnik, s e határ ma épúgy beláthatatlan, mint volt ezred év előtt. Ezért, kik politikai jóllétünkre közvetlen befolyást várnak tőle, vagy éppen, hogy szónoki virágokkal piperézze magát, könnyen gyanuba veszik, mintha mellőzné a hazafiságot. De valamint anyagi téren nem az elzárkózás — mely már lehetetlen is — szolgál üdvünkre; hanem minél nagyobb részvét a világforgalomban: úgy a szellemiek terén politikai súlyunk is a szerint növekszik, a minő osztalékkal járultunk az egyetemes tudomány előbbviteléhez. — Egy van főleg, mi első helyen reánk magyarokra néz: hazánk minden oldalú megismerése, s megismertetése a nagyvilággal. Ha majd e haza szent földén minden rög ismerve lesz, minden kődarab elmondja, honnan jött, kikkel találkozott; ha minden élő, mely rajta tenyész és mozog, általunk összegyűjtve, a közös rendszerben foglal helyet; ha kitanultuk ege mérsékletét, a nedv- és aszályhordó fuvalmak viszonyait; ha népei egymásra temetkezett rétegeit felbuvároltuk a legmélyebbig, de kivált a ma élőknek — édes nemzetünknek — nyelv és tettben nyilatkozó multját, jelenét a tudomány teljes fényébe állítottuk: ez által oly politikai tőkére tettünk szert, melynek keletét legörömeztobb ismeri el a művelt külföld. És ím, ez a honszeretet a tudományban.

*

A M. T. Akadémia, mint az Igazgató Tanácsnak ez alkalommal kiosztott jelentéséből részletesebben kitetszik, mind h e t v e n n é g y osztályülésén, mind állandó bizottságaiban, mind végre kiadványai által, e kettős gyakorlatiság útján haladott leginkább. Míg egyrészt a tárgyalt tudományos kérdések közt számos volt olyan, mely szinte érintkezik a gyakorlati élettel; más részről a tudománynak — különösen a *magyar* föld, nyelv, nép és történelem körül tett — részletes buvárlatok alapján való építése kitartó szorgalommal és sikeresen folyt.

A *Nyelvtudományi Osztály* Czuczor Gergely és Fogarasi János r. tagok szerkesztése alatt, már III. egész kötetét bocsátá közre élő nyelvünk ama nagy gyűjteményének, mely *A Magyar Nyelv Szótára*

címet visel. Hátra van a nyelv múltját is összefoglalni egy történeti szótárban: erre nézve Mátyás Flórián lt. készülétei biztatnak sikerrel, ki az osztály ülésein két ízben mutatott be idevágó tanulmányokat. Fogarasi János, három előadáson, a Kriza-féle székely gyűjtemény nyelvkincseit méltatta, s fejtegette a sajoszentpéteri (1403) végzést. Toldy Ferenc rt. és Joannovics György úr az „a szócskát nyelvünkben”, Budenz József lt. „néhány igeképzőt” vizsgáltak, Brassai Sámuel l. tagtól „Mondattana” egy része olvastatott.

A nyelvrokonság mezején, vagy azzal összefüggőleg, Budenz cseremiszt tanulmányai, Vámbéry Ármin lt. ethnologiai előadásai, Hunfalvy Pál rt. ismertetései a vogul hitrege, finn történet és Müller felolvasásai köréből említendők, mindenek fölött pedig az Évkönyvek XII. kötetében megjelent Vogul föld és nép c. munka, melyet Reguly jegyzetei nyomán Hunfalvy Pál dolgozott ki. E kötetben találjuk, rendszerezve, kipótolva, megmagyarázva Reguly nagy és fáradhatatlan gonddal tett gyűjtéseit a vogul és osztják földön, melyek ily terjedelemben, ily eredeti anyaggal és színnel, alkalmasint egyetlenek az európai tudományban.

A széptudományok, általános és nemzeti irodalomtörténet köréből, pályaművek bírálatain kívül — Télyf Iván lt. értekezését „az Ilias szerzője egységéről”, Madách Imrét „a nőről aesthetikai tekintetben”, — Duka Tivadar lt. „adatait Kőrösi Csoma életéhez” említhetem; s Toldy Ferenc r. tagtól „classica nemzeti eposunk rövid történetét” és „tanulmányait az ó-magyar Margit-legendáról.”

A *Philosophiai Osztály*ban Purgstaller József és Horváth Cyrill r. tagok értekeztek leggyakrabban: amaz „a létezők eszmeiségéről” Hegel felekezetének újabb meghasonlásáról, „az anyag és erő”, — „a tünemény és eszme” — „a természet és teremtő ész” közti viszonyról; ez Apáczai Csere Jánost jellemezve mint bölcsészt, majd „Cartesius bölcsészeti főelvét”, ismerettanát, dualismusát fejtegetve. Greguss Ágost rt. „a haladás elvével” foglalkozott; Erdélyi János rt. „Bölcsészet-történelméből Magyarországon” olvasztatott fel. Emericzy Géza úr az „Isten lételének bizonyítását” tárgyalta; A. Balogh Sámuel lt. „Schopenhauer philosophiájáról” értekezett; Nagy Márton pedig a „görögök nevelészeté” c. értekezéssel e tárgyú előadásait befejezte.

A *Törvénytudományi Osztály* ülésein, míg Kallós Lajos lt. „a törvények tiszteletéről”, b. Kemény Gábor lt. „a korszakok szelleméről” értekezve, inkább az elmélet terén forogtak; közelebb érinté gyakorlati viszonyainkat Horváth Boldizsár lt. értekezése „az osztrák törvénykezési reform befolyásáról erkölcsi és anyagi életünkre”; — közelebb Tóth Lőrinc r. tagé „a párbajról”, Suhayda János l. tagé „a köteles részről”; Szilágyi Ferenc l. tagé, ki Tunyogi

fölötti emlékbeszédében „az erdélyi jog történelmét iskolában és irodalomban” adá elő; -s Urházy György 1. tagé, ki „a jelenkori szabadságot, tekintettel a magyar alkotmányra”, vizsgálta.

A *Történelmi Osztály* ülésein szintén ama gyűjtő, egyes pontokat új adatok és részletek világával felderítő módszert látjuk gyakorlatba véve, melyről fentebb dicsérettel emlékezőnk. Fabó András lt. „Beythe István életrajzát” adja s három közleményt „Vithnyédi leveleiből”; Thaly Kálmán lt. „Bottyán tábornokot” s az „1708-iki trencsényi harcot”, — Ráth Károly lt. „az Ozman uralkodóház egy magyarországi ágát,” — Salamon Ferenc lt. „Zára 1311—13-iki ostromát, — Szilágyi Ferenc „a Hóra-világ történetét”, — Wenzel Gusztáv rt. „Ozorai Pipo élet- és korrajzát”, — Szilágyi István lt. „Drágfi János törvényesített fiát” és „Verbőczy István özvegyét” illetőleg nyújtanak részszerint új adatokat; míg Hajnik Imre ur „a nagyszombati 1621-i gyűlést” és a „zsidók helyzetét Magyarországon a vegyes házakbeli királyok alatt”, — Frankl Vilmos úr „Pázmán életét” világosítják. Különböző szempont alá esnek: Hunfalvy Pál előadása „a finn nemzet történetírásáról” — Wenzel Gusztáv „jelentése 1863—4. tudományos útjáról” s emlékbeszéde „Waltherr László fölött”

A *régiség-tani, műtörténelmi* stb. szakban legtöbbször Henszlmann és Rómer tagok előadásaival találkozunk; amaz inkább a középkorra, ez inkább a római régiségekre terjesztvén ki vizsgálátát. Így Henszlmann Imre lt., több rendbeli jelentésén kívül, értekezett „a byzanti építészetéről”, — „A keresztalak használatáról az építészetben”, — Selmec városa régi emlékeiről, — „az osztropataki régiségekről”; előadta észrevételeit egyszer a „kassai”, — máskor a „pozsonyi székesegyházak kijavításáról”; s előadással ünneplé „Böhm Dániel József emlékezetét” — Rómer Flórián lt. „a Buda melletti római sírokról”, — „a szarvaszói arany műemlékekről”, — „a bakony-szombathelyi éremkincsről”, — az „Ószőnyön talált római régiségekről” stb. értekezett; míg Toldy F. rt. „a lebediai köemlékek óvcéséséjét” magyarázta, s Kubinyi Ferencz t. tag „a szomolyai Kaptár-völgyben létező fülkéket” ismertette.

A *statistika, nemzetgazdaság és földrajz* a mint közelebb érintkeznek polgári viszonyainkkal, úgy az e körbeli felolvasások szorosabb kapcsolatban vannak a gyakorlati étellel. Ha Szathmáry Károly úr „a Zimony-fiumei vasutat és Magyarország érdekeit” tárgyalja; ha Hunfalvy János lt. „az erdők befolyását esőzési viszonyaikra” s „Magyarország légmérséki viszonyait” veszi vizsgálat alá; ha Konek Sándor lt. mintául „a berlini statistikai seminariumot” mutatja fel s a „magyar Curia statistikai működését” ismerteti; ha Kautz Gyula lt. „a gépüzletről” tart felolvasást:

mindezek közelről érintenek bennünket. Átalánosabb jellemű Duka Tivadar lt. előadása „a Ganga deltája égalji viszonyairól”

Ez osztály védszárnyai alatt jelent meg immár teljesen a Magyar Birodalom Természeti Viszonyainak Leírása, három kötetben, melyet akadémiai megbízásból Hunfalvy János lt. készített.

A *matematikai és természettudományok*, már realisabb jellemőknél fogva is, több érintkezési pontot mutatnak fel a gyakorlattal. Nem mintha itt is széles tere nem volna az elméleti vizsgálatnak. Így Corzan Gábor lt. „az új elemző mértan történeti fejlődését és alapvonalait” fejtegeté; Vész Ármin lt. „a leirati mértan köréből” -Győry Sándor rt. „a matematikai műszavakról és fogalmakról”, -Schvarcz Gyula lt. „cosmicus ismeretkör legújabb vívmányairól” értekeztek. De egyenesen gyakorlati és hazai viszonyainkat tarták szemmel az oly előadások, mint Weninger Vince l. tagé, ki „a kölcsön ügyről”, a „nyugdíjazást stb. segélyző egyletekről”, — „a kiházasítási tőkék biztosításánál előforduló tartalék számításának könnyebb módjáról” értekezék, s egyszer „Thomas számológépét”, másszor a „kamatos kamatszámítás táblázatait” mutatá be; Hollán Ernő r. tagé, ki a „vasútügy újabb fejlődéséről” tön jelentést; vagy Fest Vilmos r. tagé, ki „Magyarország országos és álladalmi utai” statistikáját alkotó egybe.

Az idő rövidsége nem engedi, hogy a *Természettudományi Osztály* ülésin felolvasott nagyszámú értekezéseket szak és teljes cím szerint elősoroljam. Elég legyen érintenem a tárgyakat s jellemzésül megjegyeznem, hogy míg egyrésről az elmélet s eredeti buvár-lat sikeresen folyt, másrésről kellő tekintet vala hazánkra és az életre. Egyfelől Martin Lajos lt. „a víz ellenállását”, Greguss Gyula lt. „a hőfoghathatóságot”, Szily Kálmán úr a „melegség mostani elméletét”, Thán Károly lt. „az összetett gőzöket”, s a „szalmiák gőz sűrűségét”, — Schvarcz Gyula lt. „az embernem egységét”, — Balla Károly lt. „a föld delejességét”, — Dorner József lt. „a Ceratocephalus Orthoceras” és „Anthemis arvensis” növényfajokat vizsgálják; másfelől Thán lt. a csízi, Molnár János úr a rákospalotai ásványvizet elemzi, — Szabó József lt. „a tarnóczi kővült fáról”, Kalchbrenner Károly lt. „a Táttra sziklazuzadékairól”, — Hantken Miksa lt. „a Buda—Esztergom-táji szerves eredetű kőzetekről”, — Érkövy Adolf lt. „az erdőkről mint esőtényezőkről”, — Hunfalvy János lt. Magyarország esőviszonyairól, Divald Adolf lt. „a természettudományok és az erdőszet” viszonyáról értekeznek; Frivaldszky Imre r. t. „Magyarország Faunájához” nyujt jellemző adatokat; Hazslinszky Frigyes lt. „a borsai Pietros havasi virányát” ismerteti; Pólya József rt. megírja „az aszályosság physicáját” — sőt indítványt tesz az „inséglevések” ügyében, bírálja Hoibrenck javaslatát

„a gabonafélék mesterséges termékenyítése iránt”, — s felhívja az osztály figyelmét „a hazai gyümölcsstenyésztés körüli mozgalmakra”. — Egyfelől Balogh Kálmán lt. „az izomidegek végződését”, — Lenhossék József lt. „a középponti idegrendszer” vizsgálja görcsövileg; másfelől Rózsay József lt. „az aggok élet — és kórta-nát” észleli; Poor Imre lt. „a természet orvosi célszerűségéhez” nyújt adalékot, s Halász Géza lt. „az életbiztosítást, orvosi szempontból” veszi vizsgálat alá.

Ime, tisztelt Közönség, hogyan ölelkezik az elmélet a gyakorlattal, az általános a hazáival; úgy hogy a gyakorlatiság hiánya és a hazának mellőzése oly vád, mely Akadémiánkat illetheti legkevésbé.

Az *állandó bizottságok* fő feladata nyelvünk és országunk minél teljesb tudományos megismerése lévén: működésök súlypontja épen a hazába esik, s annak szorosbban összefügg nemzeti haladásunkkal. Szabad legyen azt is vázolnom, igen röviden.

A *Nyelvtudományi Bizottság* munkálódását „Közleményeinek” III. és IV. kötetei mutatják fel. Vannak ezekben szorosan a magyar nyelvet illető értekezések; vannak a rokonyelvek tanulmányára vonatkozók. A *nyelvhasonlítás*, az altai törzset illetőleg, senkire nem néz inkább, mint reánk magyarokra, s többé nem lehet idegenkednünk tőle. A nyelvészet, mikép főntebb érintém, már szinte az exact tudományok módszerét követi, s valamint a fűvész a fajok és nemek minél részletesb vizsgálata utján állíthat föl rendeket, úgy az emberi nyelvek minél szélesb alapu ismeretére van szükségünk, ha a magunkéval egészen tisztába akarunk jőni. S ez a hasonlító nyelvészet feladata.

A *Történelmi Bizottság* hazánk története kútfőinek mind gyűjtése, mind kiadása körül sikeresen fáradozott. Simonyi Ernő hazánkfia, külföldön tett gyűjtéseivel a Londoni és Flórenzi Magyar Okmánytáraknak veté meg alapját, s amannak már II. kötete kész a sajtó alá; Óváry Lipót honfitársunk Nápolyban gondoskodik hazánkat illető oklevelek szerzéséről; Rákóczy [így!] Ferenc gazdag levéltárának másoltatása erélyesen halad; Szilágyi Sándor és Szilágyi Áron I. tagok folyvást gyűjtik a török—magyar viszonyokra vonatkozó okmányokat; Tutkó József úr Kassa város levéltárában, gyűjt; gr. Sándor Móric úr budai levéltára használatát szívesen megengedte. — A Bizottság kiadásaiból megjelent az Árpádkori Uj Okmánytár V. kötete Wenzel Gusztáv által, a VI-ik sajtó alatt; az Írók Osztályából Verancsics munkái Szalay László által, VI. köt, s ki van nyomva a VII. köt. is; mint szintén Forgách Commentárjai Mayer Fidéltől; Decsi Commentárjai Toldy Ferencről; s tetemes kézirat vár megjelenésre, mihelyt a Bizottság pénzügye engedí.

Az *Archaeologiai Bizottság* hazai műemlékeink nyomozását, vizsgálatát és megismertetését ernyedetlenül folytatta, s e célból tagjai több rendbeli utazást is tettek, főleg Henszlmann, Rómer, Kubinyi F. bizottsági tagok; elősegítettvén e kirándulások a dunagőzhajózási, a tiszai, déli és állami vaspályák igazgatóságaitól nyert szabadjegyek által, melyekért a Bizottság köszönetet mond. — Rajztárát díszes adományokkal gyarapíták Storno Ferenc, Henszlmann, Reitter orsz. főmérnök, Lehoczky Tivadar, Varsányi és Glembay mérnök, Hencz és Bergh építész urak; Haas Mihály szathmári püspök ő nagymélt, ki a megyéjében utazó tagokat is előzékeny pártolásban részesíté; a wolfenbütteli könyvtár, a bécsi cs. k. központi bizottmány és mások, miért a bizottság szintén háláját fejezi ki. — Sajnálja ellenben, hogy a sztambuli „Corvina” iránt tett lépések nem vezettek óhajtott eredményre, sem egy országos tekintélyű magyar archaeologiai központi bizottság föllállítása végetti fölterjesztései. — Kiadásában megjelent „Közleményeinek” IV. kötete s az V.-ből az I. füz. gazdag tartalommal; védszárnyai alatt Henszlmann Imrének a „székesfehérvári ásatások” c. jeles munkája, s közelebb gr. Andrassy Manó úr és társai alapítványából „Magyar Múrégészeti Kalauzt” fog megindítani.

A „hazai állapotok ismertetésének előmozdítására” alakult *Statistikai Bizottság*, munkálkodása közben mindinkább meggyőződött arról, hogy feladatát csak akkor oldhatná meg teljesen, ha országos statistikai hivatal volna, mely hatósági tekintéllyel s rendszeresen gyűjtené az adatokat. Fájjalja, hogy egy ilyennek létrehozása, dacára a Bizottság és Akadémia ez ügyben tett lépéseinek, még mindig jámbor óhajtság. Azonban így is törekvék, a beküldött hézagos adatok nyomán, céljai valóításához közelebb jutni. Múlt évben leginkább a birodalom s különösen hazánk pénzvizszo nyai, a népnevelés, végre a birtokrendezés és tagosítás körébe tartozó adatokat dolgozott fel; a takarékpénztárak működését, az adatok hézagos beküldése miatt, nem állithatta kimerítőleg össze; valamint a földtehermentesítési adatokhoz sem juthatott. Mindazáltal Közleményeiből, melyek a VI. köt. befejeztével „Statistikai és Nemzetgazdasági” címet nyertek, 5 füzet, kettő az új folyamból, jelent meg, bő és változatos tartalommal.

A *Mathematikai és Természettudományi Bizottság* munkásságát előnyös színben tünteti fel „Közleményeinek” III-dik, terjedelmes kötete. Ezenkívül a bizottság utazásokkal is törekedett céljai előmozdítására. Hantken Miksa, Szabó József, Schenzl Guidó, Kruspér István és Kánitz Ákos urak tettek ily tudományos kirándulásokat. 1864-ben utaztak az Akadémia részéről nyújtott könnyítésekkel: Szabó József Magyarország trachyt-vidékein 5 ízben, és

Olaszországban az Euganae-i hegységet kutatta át. Hantken Miksa Hontban folytatta geológiai tanulmányait; Hazslinszky Frigyes Máramarost járta be növényteni tekintetben. — Azonkívül, hogy a meteorológiai észleleteket Schenzl Guidó úr, az Akadémia észleldéjének vezetője Budán, folyvást teszi: a Bizottság oda működött, hogy az ország különböző pontjain meteorológiai észleldéket hozzon létre, s e végre szükségesnek látta esőmérőket nagyobb számmal rendelni meg kiosztásra. Mayer Lambert, volt egyetemi csillagász, hátrahagyott észleletei, Kruspér István lt. szerkesztésében készülnek megjelenni.

A *Könyvtár* Európa és Amerika több rendbeli tudományos intézeteivel fentartott csereviszony által folytonos szaporodásnak örvendett; azonkívül főhatóságok, testületek és egyesek szivességéből, olykor becses adományokban részesült. A Kézirattár gyarapítói közül gr. Szirmay József, Szontagh Dániel és Kovács Nep. János urakat emeljük ki. Mr. Jervis, az 1861-iki londoni kiállítás egyik biztosa, Szabó József tag által, becses térképeket, — Duka Tivadar keletindiai tárgyakat s Kőrösi Csoma kéziratait, — László Károly úr Közép-Amérikából mahagóni fát ez épülethez, — dr. Bene Károly úr villanygépet, — Rochlitz Béla úr ausztráliai fényképeket stb., — Scherzenlechner Sebestyén úr mexicói madarakat és csörgőkígyót ajándékoztak, Madarász Victor úr pedig Thierry Amadénak általa művészileg készített életnagyságú arcképével kedveskedett.

A közelebbi nagygyűlés óta lefolyt *pályázatok eredménye* a következő: a néhai gr. Teleky József alapította 100 arany drámai jutalomra 1864-ben pályázott hét vígjáték közül, mint aránylag legjobb, az „Egy nagyatermett férfiú”; — 1865-ben versenyzett 15 szomorujáték közül „A fény árnyai” című lön nyertes; mindkettőnek szerzője *Szigligeti Ede*. A gr. Karácsonyi-jutalomra 1864-ben pályázott tíz drámai mű közül egy sem találtatott érdemesnek a kisorsúra.

A jelen nagygyűlésen eldöntött pályázatok s ujonnan hirdett jutalmak iránti két jelentés a t. hallgatóság közt szét levén osztva, szabad legyen csupán az eredményekre szorítkoznom.

Az 1858—63 évkörre eső matematikai nagyjutalom *Petzval Ottó* „Erő és géptan”, s *Vész J. Ármin* „Felsőbb Mennyiségtan” c. munkája közt osztatott fel. Amazt dús tartalma, helyes elrendezése, rendszeres és következetes tárgyalása, könnyen érthető irálya a felvett évkörbeli munkák legjelesbjei közé emeli; a másik munka szoros matematikai rendszert állít fel s következetesen visz ki, az előforduló származtatásokat világosan és következetesen hozza le, szóval a tudomány mostani színvonalán áll. — A másod-

vagy Marczibányi-jutalmat *Weninger Vince* „Politikai Számtana” nyerte, mely irodalmunkban új jelenség, s ügyes szerkesztésénél, gyakorlati fontosságánál fogva kiváló helyet foglal el.

Az egy névtelen hazafi ajánlatából *Lucanus* Pharsaliája fordítására kitűzött jutalmat a VII. számú pályafordítás nyerte, mint a mely szöveg tanulmánya s nyelvbeli derekasságáért, társai közt viszonylag legjobbnak ítéltetett. Utána a II. áll, mely tós-magyaros, bár az eredetnél bővebb nyelvéért, a bírálók többsége által dicséretre lőn méltatva. Felbontatván jelígés leveleik: a VII. számé *Baksay Sándor* református pap Csanádon, — a II. számé *Laky Demeter* prémontrei kanonok, Csornán — neveket tüntetett ki.

A Sámuel-díjat, az 1863-ban megjelent nyelvészeti értekezések közül *Kriza János* „Vadrózsái” I. kötetéhez csatolt „Néhány szó a Székely Nyelvjárásokról” című dolgozata, mely tárgyát először ismerteti ily behatóan; — az 1864-ben megjelentek közül *Brassai Sámuel* Magyar Mondattanának II. része nyerte el, mely syntaxisunkat elsőnek fekteti az élőbeszéd hangsúlyára.

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság alapítványából vámügyi kérdésben kitűzött jutalomra az I. számú pályamunka ítéltetett méltónak, mint a mely a másik kettő felett a tárgynak mind elméleti kifejtésében teljesebb és több oldalú, mind történelmi és statistikai adatokkal földerítésében bővebb és kimerítőbb: s a mellett gyakorlati iránya is kiválólag ajánlja. Felbontatván jelígés levele, abból *dr. Kautz Gyula* neve tűnt elő.

A többi pályázatra beérkezett munkák közül egy sem találtotta a díjra érdemesnek.

*

És most, tisztelt Közönség, vessünk egy búcsú-tekintetet az Akadémia sirkertjébe. Megdöbentő a szám, mellyel ott a gyászemlékek sora növekedett; de megdöbentőbb azok felirata. A múlt évi közülésben olvasott jelentés óta tizenketten nyugosszák a holtak álmaít; köztük egy, ki még amaz ülésen szava lánghatalmával sziveket gyujt vala; — köztük maga is a jelentéstevő. [*Szalay László*] — *Kazinczy Gábor* nyitja meg az elköltözők sorát, mintegy baljóslatúl, hogy vesztéseink nagyok, pótolhatatlanok lesznek; és követik, kegyetlen változatossággal: a fáradhatatlan szorgalmú *Récsi Emil*; a több mint félszázados művelődésünkkel egygyéforrt *Fáy András*; majd az, kinek fényes múltjáért sirján az engesztelődés fátyola leng, *Kuthy Lajos*; az egy lobbanó sugárban el is enyészett *Madách Imre*; a Névkönyvünkben nem, csak sziveinkben olvasható zárándok, kinek nem adhata sirt a föld, mely méltó koszorúít termette, *Jósika Miklós*; a még feltörekvő fiatal tehetség, *Torkos Sándor*; nyelvreformjaink érdembabéros veteránja, *Bugát Pál*; *Baum-*

gartner András külföldi tag a természettudományi osztályban; honi történelmünk és közjogunk mélyelmű buvára, *id. Bartal György*; *Mészáros Imre*, philosophiai osztályunk tagja; és végre az, kiről utánam méltóbb ajak fogja elmondani, hogy élte, munkálkodása, maga egy monumentum, az érc-jellem szilárdságával, a gondolkozás vas következetességével, munkáinak műplastikájával; egy, bár fájdalom! csonkafélben letört oszlop, de így is örök dísze a halhatatlanság pantheonjának: *Szalay László*, kinek elvesztése, mint tisztviselőé is, mennyire érzékeny csapás intézetünkre, semmi sem hirdeti hangosabban, mint épen az ellentét, hogy én állok megürült nyomán!

[FÜGGELÉK A FŐTITKÁRI JELENTÉSHEZ]

I. A Magyar Tudományos Akadémiának 1864 jan. 25-től 1865 dec. 4-ig hetvennégy osztály, illetőleg összes ülése volt.

1. A *Nyelv és Széptudományi Osztály* ülésein *Fogarasi János* rt. „a sajó-szentpéteriek 1403-ki végzéséről”, ugyanő három ízben a *Kriza-féle*, „székely népköltési gyűjteményről” — *Mátyás Flórián* lt. „a régi magyar család és idő nevezetekről” értekeztek s az utóbbi magyar nyelvitkaságokat” mutatott be; — *Brassai Sámuel* lt. „Mondattanából” a II. rész olvastattott; *Budenz József* lt. „Cseremis tanulmányairól” és „szótáráról” továbbá „néhány magyar igeképző”-ről; — *Joannovics György* úr „a magyar mutató szócskáról”; *Toldy Ferenc* rt. „az a indulathangról és családjáról” tartának előadást.

A hasonló nyelvészettel kapcsolatban *Hunfalvy Pál* r. t. az altáji, különösen vogul népek „medve tiszteletéről” olvasott; később *Koskinen* munkáját „a finn faj régiségéről” ismertette, majd „*Müller Miksa* felolvasásai folytatását” bírálta. *Vámbéry Ármin* lt. „török—perzsa kéziratokat” mutatott be; máskor a „török—tatár faj föld-irati osztályozásáról ismét „a siita vagy perzsa-mohamedán felekezetről” értekezett.

A *széptudományok*, általános és hazai irodalom köréből *Télfy Iván* lt. „az *Iliász* szerzője egységéről” — *Madách Imre* lt. „a nőről aethetikai tekintetben” értekeztek; *Duka Tivadar* lt. részéről „adatok” olvastattak „*Körösi Csoma* életírásához”; *Toldy Ferenc* rendes tag pedig „classikai nemzeti eposzunk rövid történetét,” majd „tanulmányait az ó-magyar *Margit*-legendáról” adá elő.

Megjelent, az osztályt illetőleg, a *Magyar Nyelv szótára* II. kötetéből az 5-dik, egyszersmind a III. kötetből az 1—5 füzet *Czuczor* és *Fogarasi János* szerkesztése alatt; továbbá az *Évkönyvek*

ből a XII-dik, vagyis *Reguly* hagyományainak I-ső kötete: *A Vogul Föld és Nép* külön címen, *Hunfalvy* Pál által dolgozva. E kötetben találjuk *Reguly* nagy és fáradhatatlan gonddal tett gyűjtéseit a vogul és osztják népek közt, melyek ily terjedelemben, ily eredeti anyaggal és színnel alkalmasint egyetlenek az európai tudományban. A mondott kötet lehetőleg egybegyűjti, a mit a vogulokról *Reguly* előtt tudtunk; azután közli *Reguly* észrevételeit a vogul földről és népről, melyeket a kidolgozó más régibb és újabb utazók, különösen *Ahlquist* finn tudós észrevételeivel világosít föl. Majd a vogul mondák és énekek következnek, eredetiben és magyar fordításban, melyek annál érdekesebb új világba vezetnek, mert a kötet harmadik szakasza azt deríti föl, hogy a magyarok és vogulok együtt az *ugor* népcsoporthoz tartoznak s hajdan az *Irtis* mellékain egymásnak határosai voltak. — De *Reguly* emlékét nemcsak az örökíti, a mit *Hunfalvy* Pál kidolgozása közöl; hanem *Budenz József csuvasz* és *cseremis* tanulmányai is, melyek alapját leginkább *Reguly* jegyzetei teszik. Mind ezek utazóknak nemcsak erőfogyasztó szorgalmát, hanem kitünő élességét is bizonyítják, minélfogva *Reguly* nem utolsó helyet érdemel a jeles felfedező utazók közt.

2. A *Philosophiai Osztály* ülésein: *Greguss* Ágost r. t. *Emericzy Géza* urnak „dialectikai módszer” című értekezését mutatá be; ugyanő maga értekezett „a haladás elvéről”; végre ismét *Emericzy* úr értekezését: „Az isten létének bizonyításai” és *Almási Balogh Sámuel* 1. tagét „Schopenhauer Artur philosophiájáról” — olvasá föl. *Purgstaller* József r. t. „a létezők eszmeiségéről” — továbbá „Hegel felekezetének újabb meghasonlásáról” tartá előadást; s ugyanő „az anyag és erő” — majd „a tünemény és eszme” ismét „a természet és teremtő erő” közötti viszonyt fejtegeté. *Horváth Cyrill* r. t. „Apáczai Csere Jánost” jellemzé mint bölcsészt; későbbben „Cartesius bölcsészeti főelvéről” — máskor ugyanannak „ismerettanáról” ismét annak „dualismusáról” értekezett. *Erdélyi János* r. t. részéről: „A bölcsészet történelme Magyarországon. Mátyás kora”, olvastatott.

A rokon tudományok körében *Nagy Márton* 1. t. „A görögök nevelészeté” című értekezéssel e tárgyú felolvasásait berekeszté.

3. A *Törvénytudományi Osztály* ülésein: *Kallós Lajos* 1. t. részéről „A törvények tisztelete” című értekezés olvastatott; *B. Kemény Gábor* „a korszakok szelleméről” értekezett; *Horváth Boldizsár* 1. t. „az osztrák törvénykezési reform befolyását erkölcsi és anyagi életünkre” fejtegeté; *Suhajda János* 1. t. „a köteles részről”; — *Tóth Lőrinc* r. t. „a párbajról” értekezett; *Szilágyi Ferenc* 1. t., *Tunyogi Csapó József* fölötti emlékbeszédében egyszersmind „az erdélyi jog történelmét iskolában és irodalomban” adá elő;

Urházy György 1. t. „A jelenkori szabadság, tekintettel a magyar alkotmányra” című értekezést tartott.

4. A *Történelmi Osztály* ülésein: *Fabó* András 1. t. „Beythe István életrajzát” adta, és három ízben „Közleményeket Vitnyédi István leveleiből”; *Thaly* Kálmán 1. t. „Bottyán János II. Rákóczi Ferenc vezénylő tábornoka” — „A trencsényi harc 1708” — c. értekezéseket tartta s egy eddig ismeretlen, leginkább történeti érdekű, versgyűjteményt mutatott be. *Ráth* Károly 1. t. „az Ozman uralkodóház egy ágáról Magyarországon”; *Salamon* Ferenc 1. t. „Zára ostromáról” (1311—13); *Hunfalvy* Pál r. t. „A finn nemzet történet-írásáról” értekeztek; *Szilágyi* Ferenc 1. t. „A Hóravilág regényes és valódi történelme” címen egyszersmind gr. Teleki Domokos hasonló tárgyú munkáját bírálta; *Wenzel* Gusztáv r. t. emlékbeszéddel ünneplé *Walther* László 1. t. elhunytát; ugyanő jelentést tön „1863 és 64-ben tett tudományos utazásairól” — nemkülönben „Ozori Pipo életrajzához és kora történelméhez” nyujta „adalékokat”. *Szilágyi* István 1. tagtól „Drágfi János törvényesített fiát” és „Verböczy István özvegyét” tárgyazó értekezések adattak elő: *Pauler* Tivadar r. t. *Hajnik* Imre úr dolgozatait: „A nagy-szombati 1621-ki gyűlés és Pozsony meghódolása Ferdinándnak” — máskor: „A zsidók Magyarországon a Vegyes házakbeli királyok alatt” — mutatta be; *Rómer* Florián 1. t. *Frankl* Vilmos úr munkáját olvasta: „Pázinán életéből”

A *régiségtan, műtörténet* stb. szakában: *Henszlmann* Imre 1. t. olvasta „jelentését a sztambuli szerályban európaiak által látott és nyugoti nyelveken irt codexekről”; ugyanő „a bizanti építészetéről” értekezett; később a szathmári püsp. megyében tett archaeologiai útjáról” tön jelentést; majd akad. megbízásból Kanitz „Serbiens Byzantinische Monumente” c. munkáját ismerteté; szintén ő „a kereszt alak használatáról a keresztyén építészetben” értekezett; majd jelentést olvasa „az Osztropatakán talált régiségekről” — egyszersmind „a Kassai” — később meg a „pozsonyi Székesegyházak kijavításáról” adta elő bíráló észrevételeit; nemkülönben felolvasást szentelt „Bóhm Dániel József emlékezetének” és ismertette „Selmec városa régi emlékeit” *Toldy* Ferenc r. t. Mátyás könyvtára, a „Corvina” történetét rajzoló; más alkalommal „a lebediai köemlékek alakjain előforduló övcészéről” értekezett. *Rómer* Florián 1. t. „a Buda környékén felásott római sírokról” — majd később „a szarvaszói arany műemlékekről” tartta felolvasást; nemkülönben *Storno* Ferenc rajzait „az orachovici kolostorról” előadással kísérte, ugyan ő „a bakony-szombathelyi éremkincsről” végre „az újabb időben Ó-Szőnyön kiásott római régiségekről” értekezett. *Kubinyi* Ferenc t. t. „a szomolyai Kaptár-völgyről és az ottani fülkékről” tartta előadást.

Az államtani, nemzetgazdasági és földrajzi szakokban: *Hunfalvy* János lt. Szathmáry Károly úr értekezését mutatá be: „A zimonyfiumei vasút és Magyarország érdekei” címen; ő maga a „Magyar Birodalom Természeti Viszonyai” c. saját munkáját ismerteté; — majd „az erdők befolyásáról” az esőzési viszonyokra, — később „Magyarország légméréseki viszonyairól” értekezett. *Duka* Tivadar l. t. „A Ganga deltája égalji viszonyai”-ról tartá előadást; *Konek* Sándor l. t. „a berlini Statistikai semináriumot” — később „a magyar kir. Curiának statistikai működését” ismertette; *Kautz* Gyula l. t. „a gépzületről nemzet-gazdasági fejlődésünk újabb korszakában” tartott értekezést.

Ez osztályokat illetőleg megjelent az *Évkönyvek* XI. kötetének II. és III. darabja; továbbá „A Magyar Birodalom természeti Viszonyainak leírása” II. III. kötet, *Hunfalvy* Jánostól. E mű, sok évi fáradságos gyűjtés és munka eredménye, a most megjelenő III-dik kötettel teljesen kész, s külföldön is figyelmet gerjesztett, benne foglaltatván mind az, a mit eddigelé tudunk természettudományi és geographiai tekintetben a magyar korona területéről.

5. A *Mathematikai Osztály* ülésein: *Weninger* Vince l. t. „a kölcsöntügyről mathem. szempontból” —, ugyanő „a betegápolást, nyugdíjazást és temetkezést segélyző egyletekről” értekezett; majd más alkalommal „Thomas számoló gépét” ismerteté; máskor a „Kamatos kamat-számítás táblázatait” — majd ismét „a kiházasítási tőkék biztosításánál előforduló tartalék számításának könnyebb módját” mutatá be. *Corzan—Averdano* Gábor l. t. „az új elemző mértan történeti fejlődését és alapvonalait, összefüggésben Descartes rendszerével” vizsgálta; *Vész* I. Ármin l. t. „egy feladatot” fejte meg „a leirati mértan köréből”; *Hollán* Ernő r. t. „előleg jelentést” „a vasút ügy újabb fejlődését” tárgyazó munkájáról; *Fest* Vilmos r. t. „Magyarország álladalmi és országos utairól” *Györy* Sándor r. t. „a matematikai műszavakról és fogalmakról” értekeztek.

A csillagászati szakban *Schwarcz* Gyula l. t. „a cosmicus ismeretkör legújabb vívmányairól” elmélkedett.

6. A *Természettudományi Osztály* ülésein, a physikai és chemiai szakban: *Martin* Lajos l. t. „a víz ellenállása elméletét”; *Greguss* Gyula l. t. „az állandó nyomás és állandó térfogat melletti hőfoghatóságok különbségeit” fejtegeté; — *Sztoczek* József r. t. *Szily* Kálmán úr értekezését mutatta be „a melegség moztani elméletének két fő tételéről”; *Than* Károly l. t. „a szabályellenes térfogatú összetett gőzökről” értekezett; más alkalommal „Delille válaszáat a szalmiak-gőz sűrűsége tárgyában” ismertette; később

ugyanő „a csizi ásványvíz vegyelemzését,” — *Molnár* János úr pedig Szabó József l. t. által „a rákos palotai ásványvizét” mutaták be.

Ásvány és földtani szakban: Szabó József l. t. „a tarnóci kövült fáról” értekezett; majd „Zsigmondy Vilmos Bányatanát” mutatá be ajánlólag, s jelentést tőn „Olaszországban tett geológiai utazásáról” Vegyes tartalmu jelentést adott Kalkbrenner Károly l. t. „Szepes megyében 1863-ban tett természettudományi utazásairól”, — Később szintén ő „a Tátra sziklazadékaikról”, — *Hantken* Miksa l. t. „a buda-esztergomi vidék szerves testek által képződött kőzeteiről”, — *Schwarcz* Gyula l. t. „az embernem úgynevezett egységéről” értekeztek.

Meteorológiai körben: *Balla* Károly l. t. „a föld delejességéről, mikénti forgásáról mint az időtan alapjáról” elmélkedett; *Érkövy* Adolf l. t. „az erdőket mint esőtényezőket” vizsgálta, s ellenészrevételek következtén még egy előadással visszatért e tárgyra; *Pólya* József r. t. „az aszályosság physicajáról”, — *Hunfalvy* János l. t. „Magyarország esőzési viszonyairól” tartának előadást.

Egyéb szakokban: *Dorner* József l. t. „a *Ceratocephalus Orthoceras* Decand. növényfajról” továbbá: „az *Anthemis Arvensis* féle fajnak egy érdekes válfajáról” olvasott, s *Kánitz* Ákostól „a Varádic (Tanacetum) nem körül tett tanulmányai előleges kivonatát” mutatá be; — *Divald* Adolf l. t. „a természet-tudományok és az erdőszet” címen értekezett; *Pólya* József r. t. „Koibrenk javaslatát a gabonafélék mesterséges termékenyítéséről” ismerteté, — egyszersmind „a hazai gyümölcsenyésztés körüli mozgalmakra” hívá fel az osztály figyelmét; *Hazslinszky* Frigyes l. t. részéről „a borsai Pietros havasi viránya” olvastatott; *Frivaldszky* Imre r. t. „jellemző adatokat” nyujta „Magyarország Faunájához”; — *Balogh* Kálmán l. t. „az izom-idegek végződéséről”. — *Lenhossék* József l. t. „a középponti idegrendszer, szürke állomány, és az idegek rendszere tájviszonyairól” értekeztek; — *Rózsay* József l. t. „észleleteit az aggok élet — és kórtani köréből” adá elő; *Poor* Imre l. t. „adalékokat” nyujta „a természet orvosi célszerűségéhez”; *Halász* Géza l. t. „az életbiztosításról, orvosi szempontból” értekezett. *Pólya* József r. t. természettudományi nagy szótárát” ismertette még; és Szabó József l. t. „Krim, Bochara, Bombay ángol térképeit” mutatta be, és szólott bécsi geogr. intézet hazánkat illető térképi munkálatairól.

A Math. és Term. tudományi osztályok kiadásai közül fölemlítjük e helyen az *Évkönyvek* XI. kötetének I. darabját; *Vész* I. Ármin „Leirati Mértana” I. füzetét, s „Euclides Elemenit” *Brassai* Sámueltól, melynek nyomtatása bevégeződött.

II. Az állandó *Bizottságok* e lefolyt, már szinte két év alatt is kitartóan működtek hazánk és nyelvünk tudományos ismeretének előmozdításában.

1. A *Nyelvtudományi Bizottság* munkálkodását Közleményeinek III. és IV. kötetű mutatják fel. Szorosan a magyar nyelv tudományát és történetét illetik ezekben Fogarasi János főnebb már említett értekezései „a székely gyűjteményről” és a szentpéterei végzésről; továbbá *Fábián Istváné* a „magyar családnevekről” *Mátyás Flóriáné*: „Régi magyar család- és időnevezetek”; *Budenz Józsefé* „a magyar *El* igekötőről”; *Vass Józsefé*: „Pótlékok a háromszéki nyelvjáráshoz”; *Torkos Sándoré*: „Az — e, vagy a?” — végre *Takács Istváné* „néhány szók (ki, mi, mely stb) használatáról.”

A *rokon* nyelvek ismeretét különösen *Budenz József* gyarapítja következő dolgozataival: „Erdei cseremiszség. Mondat — és szövegközlés”; „Cseremiszsé tanulmányok” I., II., „Közlemény a khivai tatár nyelvről.” — Magát az *egybehasonlító* nyelvtudományt illeti *Hunfalvy Pál* ily című értekezése: „Ahlquist a magyar nyelv rokonságáról a finnel.” Ahlquist az első, ki a finnek közt tüzetesen s mint nyelvtudós foglalkozik a magyar nyelvvel.

A finnek közt újabb időben örvendetes politikai, társadalmi és irodalmi haladás mutatkozik ama bizonyos mértékű önállóság következtében, melyet az orosz kormány meghagyott Finnországnak. Az irodalmi mozgalomban, melyet a finn irodalmi társaság jeles kiadásai élénkítnek, legújabbán kitűnt történelmi munkák közül *Hunfalvy Pál* némelyeket átalánosan, *Koskinen György* két munkáját pedig, a „Buzogány háborut” s a „Finn népek régi történeteit” különösen is ösmertette. Amaz a XVI. sz. vége felé kitört finn parasztlázadást adja elő; az utóbbi munka a hunok és magyarok régi történeteit tárgyalja, s már ennél fogva is megérdemli a magyar tudomány figyelmét.

2. A *Történelmi Bizottság* fő feladása levén a hazai történelem kisebb-nagyobb kútfőit kinyomozva összegyűjteni és közzétenni: e kettős irányban serényen működött az 1864. évi nagygyűlés óta is.

A) *Külfő-nyomozásait* illetőleg: a) Megbizottja, *Simonyi Ernő* úr kutatásai folytán az angolhoni levél- és könyvtárakból nyert, 1703—1711 közti időre s Rákóczi Ferenc hadjáratára vonatkozó diplomatikai gyűjteménye 223 számmal nevedkedett, s ez által a *Londoni Magyar Okmánytár* II-ik kötete (995 okmány) sajtó alá teljesen kész, s mihelyt a Bizottság pénzügyi viszonyai engedik, megjelenhet. b) Szintén *Simonyi* úr a flórenci levéltárban kijegyzett s hazánk történelmére vonatkozó levelek és okmányok másolataiból 352 db-ot küldte újabbán, mely gyűjtemény eddig 400 szám s válo-

gatva, *Flórenci Magyar Okmánytár* címmel fog a Monumenták során világot látni. c) Ugyanancsak Simonyi Ernő úr, a Bizottság felszólítása következtében kiterjeszté figyelmét Spanyolországban a híres *simancasi* levéltárra is, hol az ő eszközlésére a Magyarországot illetők másolása folyamatba tétetett, — nemkülönb az aragoniai *koronai* levéltárban s a madridi *Bibliotheca National* kéziratárában találtak is, melyek sorsáról azonban a Biz. bővebb tudósítást vár. d) Nápolyban, e fontos lelhelyén a hazánkat illető írott emlékeknek mind az Árpádi mind a Vegyes korra nézve, — *Óváry* Lipót hazánkfia gondoskodik másolatokról, a Bizottság útmutatása szerint. Habár e munka, különböző akadályok miatt, nem haladhat gyorsan: már is érdekes oklevelek jöttek mutatványul, az I. Károly és V. István közti családi és politikai szövetségre, nemkülönb Durazzo László ellenkirályra vonatkozó. Óváry úr most kirekesztőleg I. és II. Károly nápolyi királyok okmányai másolataival foglalkozik, melyek kimerítése után Johanna és Durazzo László okiratait veendő műbe. e) *Rákóczi* Ferenc gazdag levéltárának másoltatása erélyesen foly; eddig már 320 ív gyarapítja a Bizottság gyűjteményét. f) *Szilágyi* Sándor l. tag 1583-tól 1616-ig terjedő *kamarai számadások* másolataival támogatá a Bizottságot. g) Ugyanő és *Szilády* Áron l. t. a pestmegyei és kúnsági városok és egyházak levéltáraiból folyást gyűjtik a *török—magyar* viszonyokra vonatkozó okmányokat, melyekből az „Emlékek” III. kötete készül. h) Gr. *Sándor* Móric úr budai levéltára használatát hazafiui készséggel megengedte; *Kassa* városa gazdag és nevezetes levéltárában pedig *Tuttkó* József úr sziveskedik gyűjteni a Bizottság számára.

B) *Külfő-kiadásait* a Bizottság négy különböző organumában eszközlí. Ezek elsejét, a) a *Történelmi Tárt* a XII. kötettel kénytelen volt egyelőre felfüggeszteni, noha szekrényébe azóta is nevezetes mennyiségű kézirat gyűlt össze, mely kiadásra vár. b) A *Monumenták* első osztályából, az Okmánytárakból megjelent 1864-ben a X. köt., vagyis az *Árpádkori Új Okmánytár* V-ik kötete *Wenzel* Gusztáv biz. tagtól; sajtó alatt van a VI-ik. A másik azaz *Irók* osztályából 3 kötet van kinyomva: a X-ik, mely *Verancsics* Minden Munkái VII. kötetét hozza *Szalay* Lászlótól; a XVI-ik, mely *Forgács* Commentárjait *Májer* Fidéltől és a XVII-ik, melyben *Baranyai Decsi* János Commentárjai foglaltatnak, *Toldy* Ferencről. — A Monumenták jövőbeli kötetéhez is tetemes munkát van készen (részint már sajtó alatt); így az okmánytári osztályhoz tartozólag a Flórenci Okmánytár; az *Irók* oszt.-ból sajtó alatt *Tököly* Imre Naplója, *Torma* Károly által; várják a sajtót *Szamosközynek* Történelmi Feljegyzései, és *Gyulafy* Lestár kortörténetei; *Brutus* II. és III. kötete; munkában *Torma* Károlynál *Borsai* Nagy Pál

és Szaniszló Zsigmond krónikái; Wenzel Gusztávnál Veráncsics folytatása; kiadásra várnak Szamosközi István Történetkönyvei; Czínár Mór l. t. becses Név- és tárgymutatója Fehér Cod. Diplomaticusához, már mintegy felerészben kiszedve. — c) A *Török—Magyarkori Emlékek* gyűjteménye (okleveles osztály) III-ik köt.-hez, valamint az itteni Irók osztályához is, már elégséges anyag áll készen, s csak a Bizottság pénzügye javulásától várja közzétételét; úgy szintén: d) a *Magyar Leveles Tár* II-ik kötete is, Zay Ferenc és Nádasdi Tamás nádor leveleivel.

Gr. Teleki József „Hunyadiak kora” c. nagy munkájából, melyet Szabó Károly készít sajtó alá, a VI-ik kötet második felének nyomtatása is közelebb megindulhat. Eddigi késedelmét, egyéb akadályokon kívül, a kézirat csonka és hézagos volta okozta.

Végül a Bizottság azon kellemes helyzetben van, hogy a jövő év folytán Budapest fővárosnak Rupp Jakab úr által kútfőkől dolgozott helyirati történeteivel ajándékozhatja meg a közönséget.

3. Az *Archaeologiai Bizottság* hazai emlékek (illetőleg azok rajzai) gyűjtésében és kiadásában fáradozott.

A) A *gyűjtést* illetőleg. A honi régiségek nyomozását folytatta Henszlmann Imre biz. tag peregi és pécsi útjában; ugyanaz, Rómer Flórián taggal, a déli vasmezei falfestmények vizsgálatára, — mindketten pedig Schulcz Ferenc építésszel, Szathmár püsp. megyébe, — Henszlmann Sárosba, — ugyanő Kubinyi Ferenc l. taggal Hevesbe, — Rómer pedig Fehér és Tolna megyékbe tettek archaeologiai kirándulást. — A pilisi apátság érdekes romjainak felásatása kedvezőbb időre haladt; ellenben a *csörszárkai* vizsgálatokat előmozdíták Pest, Heves, Szabolcs, Bihar megyék hatóságai, felvilágosító jelentéseikkel. — A Bizottság *rajztára* igen díszes küldeményekkel gyarapodott: jelesen Storno Ferenc úrtól az orachovitzai kalugyer kolostor fölvétele, — Henszlmanntól az apátfalvi templom eredeti rajzai, — Reiter Ferenc orsz. főmérnök úrtól a budai hajógyári szigeten talált római fürdő igen csinos fölvétele, — Hencz és Bergh építész uraktól a szalai műemlékek gondosan készült rajzai, — Lehoczky Tivadar úrtól Beregh megye fa-templomai és számos bronztárgy ábrái, — Varsányi János mérnök úrtól régibb másolatainak többszörös füzetei, — Glembay Károly mérnök úrtól a csepini aranyleltre vonatkozó rajzok, — Haas Mihály szathmári püspök úr ömgától, ki a megyéjében tett kutatásokat is előzőkeny pártolásban részesíté, a fekete-ardói képek hű másolatai s több rendbeli, főleg a beregszászi templom rajzai, — a *wolfenbütteli* könyvtár részéről Corvin Mátyás arckép-másolatai stb. vannak a Bizottság gyűjteményében. Köszönettel tartozik a Biz. a *bécsi* cs. k. Középponti Bizottmánynak, mely az alább említendő Régészeti Kalauz

számára mintegy 500 db. fametszvényét másolatul, ingyen átengedé, — valamint a bécsi *Bauhiittének*, mely felajánlotta cserébe Magyarországot illető photographiáit, — végre a *dunahajózási*, a *tiszai*, *déli* és *államvaspályák* igazgatóságainak, melyek szabadjegyekkel segíték elő archaeologiai utazásait.

B) A *kiadást* illetőleg: a) Megjelent az *Archaeologiai Közlemények* IV. kötete, számos rajzzal; s az V.-ből az 1-ső füzet; a 2-ik nemsokára követni fogja. Ezekben *gr. Esterházy János*, „a kolozsvári hajdan minorita, most ref. templomot” ismerteti; *Érdy János* „a tétényi római sírokat”, — ifj. *Kubinyi Ferenc* „Zólyom megye műemlékeit”; — *Rómer Flórián* „pannóniai újabb kiadatlan római feliratokat” közöl, értekezik a Buda környékén felásott római sírokról, — „Magyar régészeti krónikát” és „Adalékokat” nyújt a magyar régészeti irodalomhoz; — *Henszlmann Imrétől* vannak: „Tanulmányok a középkori román építészeti chronologia köréből” — és „A szathmári püsp. megyének középkori építészeti régiségei” az V. kötetben „Kiadatlan magyar érmek” *Érdytől*; „Római feliratok Erdélyből” *Torma Károlytól*; „a két hazában talált régi arany műemlékekről” — „Magyar régészeti krónika” és „Adalék a magyar régészeti irodalomhoz” *Rómer*től; „Buda és környéke helyíratl viszonyai a középkorban” *Rupp Jakabtól*. A 2-ik füzetben *Ipolyi Arnold* fogja ismertetni „az apátfalvai apátságot” és *Henszlmann* „az osztrópataki leletet”. — b) A Bizottság felszólítására írta *Henszlmann Imre* r.-tag „A székesfehérvári ásatások” c. jeles munkáját. c) Szintén a Biz. védszárnyai, s *Henszlmann*, *Ipolyi* és *Rómer* tagok szerkesztésében fog megjelenni a „Magyar Múregészeti Kalauz” *gr. Andrassy Manó* és társai alapítványából. d) A Bizottság közbenjárására *Simor János* győri püspök ő mlga megígérte, hogy a győri káptalan hírneves *Antiphonalejének* magyar és francia nyelven való kiadását pártolandja.

Szenczy Ferenc szombathelyi püspök úr ő mlga, a Bizottság eszközlésére megengedé, hogy a *tótlaki* templom oltárszárnyai, valamint a hatsági és más régi miseruhák a m. nemz. muzeumnak átadassanak; a *veleméri* templomnak végromlástól megóvását pedig áldozattal foganatosítá.

A *Corvina* ügyében tett föllépései a Bizottságnak, fájdalom, nem juthattak ohajtott sikerhez; mint nem a szőlősvégardói és a karcsai régi egyházak fentartása és megmentése végetti fáradozása sem. A magyar *archaeologiai középponti bizottság* iránt tett fölterjesztései eddig szintén nyom nélkül hangzottak el.

Befolyt végre a Bizottság archaeologiai tekintetben nevezetes emlékpontok táblával jelölésébe is.

4. A „hazai állapotok ismertetésének előmozdítására” alakult *Statistikai Bizottság*, munkálkodása közben, mindinkább meggyőződött arról, hogy feladatát csak akkor oldhatná meg teljesen, ha *országos statisztikai hivatal* volna, mely kormányi tekintéllyel felruházva, a társadalmi és állami életben fölmerülő tényeket és adatokat *rendszeresen* gyűjtené egybe és tenné közzé. Mert nem az adatok közvetlen gyűjtése, hanem azok tudományos feldolgozása az ő feladata. Minden polgárosult országban vannak és működnek immár állami statisztikai hivatalok, csak hazánk maradt e tekintetben is hátra. Minek káros voltát a Bizottság elevenen érezve, a M. T. Ak. útján ismételve sürgette a nmgú m. k. helytartó tanácsnál egy orsz. statisztikai hivatal felállítását; de az e részben megindult tanácskozások fájdalom, eddig foganat nélkül maradtak, s az annyira ohajtott országos stat. hivatal maig sincs felállítva.

Küldetnek ugyan be némi adatok egyes hatóságok részéről a m. k. helytartó tanácshoz: de azok többnyire nagyon hiányosak s egyoldalúak, nem lévén oly kormányközeg, mely az adatgyűjtést rendszeresen intézné. Ezért a Bizottság sem követhet működésében bizonyos rendszert, hanem kénytelen a körülményekhez alkalmazkodni, s beérni a történetesen keze alá bocsátott adatokkal. Mindazáltal a múlt évben különösen három dologra fordítá figyelmét: először azon volt, hogy az osztrák birodalom s különösen hazánk *penzügyi viszonyairól* lehetőleg kimerítő és hű ismertetést nyújtson a közönségnek; továbbá a *népnevelésre* vagyis elemi tanügyre vonatkozó adatokat igyekezett megszerzeni és feldolgozni: végre az *úrbéri rendezés* és tagosítás ügyének állását iparkodott földrifíteni.

Figyelemmel kísérte továbbá a *hazai takarékpénztárak* működését, sajnos azonban, hogy a létező takarékpénztárak fele sem küldötte be forgalmi kimutatásait, melyek különben is hiányosak. A *földmentesítési* viszonyokat tárgyazó adatok közléséért is folyamodott az illető helyre, de mindeddig siker nélkül. Havi ülésein különféle indítványokról tanakodott, pl. a Budapesten legcélszerűbben foganatosítható *népszámlálásról*; a Budapest műipari viszonyait feltüntető adatok megszerzéséről stb.

Végre a *kiadásokat* illetőleg: tekintetbe vévén azt, hogy a statistika szoros kapcsolatban van a nemzetgazdasággal s hogy eddigi, „Statistikai Közlemények” című organumában már kezdetől fogva, bocsátott közre oly értekezéseket, melyek inkább a nemzetgazdaság körébe vágnak, — célszerűnek látta a Bizottság, említett közlönye VI. kötetének befejeztével, „Statistikai és Nemzetgazdasági Közlemények” cím alatt új folyamot indítani, melyből 1865-ben már két füzet, vagyis egy kötet, összesen pedig a tárgyalat

időszak folytán régibb és újabb közlönyéből öt füzet jelent meg, következő tartalommal: „Az osztrák örökös tartományokban és Magyarországon kamatbiztosítással épült vasútak viszonya az államhoz”; „Az úrbéri rendezés és tagosítás ügyének állása Magyarországon” *Lónyay Menyhért*től; az 1864-i osztrák költségvetés, az osztrák nemzetgazdasági fejlődés I. Lipót alatt — *Keleti Károly*tól; „A magyarországi jelen törvénykezés statistikájához”, — „A berlini statisztikai seminarium” dr. *Konek Sándor*tól; „A gépüzlet, nemzetgazdaságunk újabb szakában” dr. *Kautz Gyula*tól; „Magyarországi takarékpénztárak”, — „Népességi mozgalmak az ág. vallásfelekezett dunántúli superintendenciájában s a helvét hitvallásúak közt” *Galgóczy Károly*tól; „A statistika fontossága a tűzkár elleni biztosító társaságoknál”, — „Az első m. biztosító társaság által 1862 és 63-ban fizetett kárösszegek”, — „Néhány észrevétel a közvállalatok engedélyezéséről s ellenőrzéséről” *Weninger Vincét*ől; — „Elemi tanügy a rozsnyói, nyitrai, pécsi, győri, szombathelyi, kassai, csanádi, szepesi, váci és szatmári r. kath. egyházmegyék területén 1861/2-ben” dr. *Barsy József*től; „Pest városának légtüneti és egészségügyi viszonyai 1863 és 1864-ben” dr. *Tormay Károly*tól; „Magyarország álladalmi és országos utai” *Fest Vilmost*ól, — ezenkívül rövid közlések *Egyveleg* cím alatt.

5. A *Math. és Természettudományi Bizottságnak* hazai viszonyainkra vonatkozó munkásságát 1864-ről *Közleményeinek* III-ik, terjedelmes kötete mutatja föl leginkább, mely a folyó évben jelent meg. Benne a) *vegytani* értekezés van három: az elsőben „Gőzmalmaink lisztjének vegyvizsgálata” címmel; *Szabó József* honi-örleményeink világ-jelességét mutatja ki; a más kettő: *Hasenfeld* Manó ásványvíz elemzéseit tárgyalja; b) *növénytani* cikk van négy: „Az *Imbricaria Ryssalea* Magyarhon homoksíkjain” és „*Eperjes* viránya *stilbosporái*” *Hazslinszky* Frigyes-től; továbbá *Kalchbrenner* Károly jelentése 1863-i természettudományi utazásáról s ennek eredményeül a „szepesi gombák jegyzéke”. — c) *Állattanból* *Frivaldszky* János adatokat közöl „a magyarhoni barlangok Faunájához” s *Margó Tivadar* az általa „Pest-Buda környékén feltalált ázalagfajok rendszeres átnézetét” közli; d) *Földtani* cikkek *Szabó József*től: „*Pogány* vár Gömörben mint bazaltkráter” és a „*tarnóci* kövült fáról”, továbbá *Hantken* Miksától „A Duna és az Újszöny, Fehérvár, Buda befogta vidék geologiai és palaeontologiai ismeretése.” e) *Magasságméréseket* külön cikkben közöl *Pettkó* János Selmec, Körmöc, Beszterce vidékéről, Trencsén és Nyitra néhány pontjáról, — míg *Hantken* Miksa Tokaj-Hegyalja környékéről; *Nuzsinszky* Károly pedig bővebb magasságméreti cikkben tesz jelentést a Pest-Buda környékén véghezvitt trigonometriai színte

lésről. — f) Meteorológiai észleleteket *Pettkó* János közöl Selmecről, *Bachmann* és *Hauch* adatai nyomán 1845—1851, számos rajz és térkép melléklet járul a kötethez.

A Bizottság, a mennyire pénzereje engedi, tudományos utazásokkal is törekedett céljai előmozdítására. *Haniken* Miksa Hont-megyében folytatta tanulmányait; *Kanitz* Ákos Szlavonia fűvészeti átvizsgálására kért segítyt a Biz.-tól; *Szabó* József kirándulást tett Gömörbe a pogánykori bazaltkráter s Nógrádba, Tarnócra az óriási kövült fa előjövési körülményeit megvizsgálni. 1865 folytán utaztak az Akad. részéről tett könnyítésekkel: *Szabó* József Magyarország Trachytvidékein 5 ízben s Olaszországban, hol az Euganae-hegységet kutatta át; *Haniken* Miksa Hont m. déli részén folytatta geológiai tanulmányait; *Hazslinszky* Frigyes Máramarost járta be növénytani tekintetben. *Schenzl* Guidó, az Akadémia budai meteorológiai és magnetikai észleldéjének vezetője, *Kruspér* István 1. tag társaságában, a m. orvosok és természetvizsgálók marosvásárhelyi nagygyűlése alkalmával egy nagyobb körutat tettek, út közben megvizsgálván azok műszereit, kik az Akadémia érdekében meteorológiai észleleteket tesznek; egyszersmind ez alkalmat delejes észleletek tételére használva föl, melyet a kedvezőtlen időjárás dacára is, 12 állomáson sikerrel foganatosítottak is, a mellett számos magasság-méreteket eszközöltek.

A meteorológiai észleleteket Budán *Schenzl* Guidó úr folyvást teszi és jegyzi; azonban igen fontosnak látszott a Bizottság előtt meteorológiai észleldéket hozni létre az ország különböző pontjain. Ez iránt tett lépései a legtöbb helyen sikerültek, a szükséges szerek megvételére ajánlatok történtek; a Bizottság pedig kijelölte az eszközöket és esőmérőket nagyobb számmal rendelt meg, kiosztás végett oly helyeken, hol azok megszerzésére más úton nem nyílt kilátás. Az így szerzendő észleletek kinyomatását s a földgömb jelesebb észleldéi közötti szétosztását a Bizottság elhatározza, s csupán azért nem kezdette meg, mivel *Mayer* Lambert, volt egyetemi csillagász hátrahagyott észleleteivel akarta megkezdeni, melyek már rendezés és *Kruspér* István 1. t. szerkesztése alatt vannak.

A Bizottság vezetése mellett megjelent *Petényi* Salamon hátrahagyott műveiből az I. füzet, *Kubinyi* Ferenc r. tag által szerkesztve.

III. A tavalyi közülés óta megjelent akadémiai kiadások sora, a már említettek befoglalásával, teljesen ez:

1. *A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei*. Tizenegyedik kötet: I, II, III. darab (a IV-ik sajtó alatt) és a Tizenkettedik kötet első fele,

2. *A Magyar Tudományos Akadémia Jegyzőkönyvei.* A M. T. Akadémia rendeletéből közzéteszi Csengery Antal. — 1864, I. 2. füzet és 1865. I. füzet.

3. *Magyar Tudományos Akadémiai Értesítő.* Új folyam: a) A Nyelv- és Széptudományi Osztály Közlönye. Szerkeszti Toldy Ferenc, III. kötet. b) A Philosophiai, Törvény- és Történettudományi Osztályok Közlönye, szerkeszti Csengery Antal. IV. kötet, V. köt. I. füzet. — c) A Matematikai és Természettudományi Osztályok Közlönye. Szerkeszti Győry Sándor. IV. kötet 2., 3. füzet; V. kötet 1, 2. füzet.

4. *Nyelvtudományi Közlemények.* Szerkeszti Hunfalvy Pál. III. kötet. IV. köt. 1, 2. füzet.

5. *Archaeologiai Közlemények.* Szerkeszti Rómer Flórián. IV. kötet. V. kötet. I. füzet.

6. *Statisztikai Közlemények.* Szerkeszti Hunfalvy János. VI. köt. Új folyam: *Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények.* Szerkeszti ugyanaz. I. kötet.

7. *Mathematikai és Természettudományi Közlemények.* Szerkeszti Szabó József. III. kötet.

8. *Monumenta Hungariae Historica.* Magyar Történelmi Emlékek: 13. Sz. Második osztály. *Irók: Veráncsics Antal Összes Munkái.* Közli Szalay László. VI. köt. Vegyes Levelek.

9. *A Magyar Nyelv Szótára.* Készítették Czuczor Gergely és Fogarasi János. II. kötet 5. f. III-dik kötet, 1—5 füzet.

10. *A Magyar Birodalom Természeti Viszonyainak Leírása.* Készítette Hunfalvy János. II-ik kötet vége és a III-ik egész kötet. (Teljes.)

11. *Petényi János Hátrahagyott Munkái.* Szerkeszti Kubinyi Ferenc. I. füzet.

12. *Hazai és Külföldi Iskolázás az Árpád korszak alatt:* Irta Vass József. A M. T. Akadémia által Gorove-díjjal jutalmazott pályamunka.

13. *A Magyar Tudományos Akadémia Munkálkodásairól és Pénztára miben létéről 1863-ban Jelentése az Igazgató Tanácsnak.*

14. *A Magyar Tudományos Akadémiai Almanach,* csillagászati és közönséges naptárral. MDCCCLXVI-ra.

IV. A közelebbi nagy gyűlés óta lefolyt pályázatok eredménye következő: a néhai gr. Teleki József alapította 100 arany drámái jutalomra 1864-ben pályázott hét vígjáték közül, mint aránylag legjobb, az „Egy nagyra termett férfiú”; 1865-ben versenyzett tizenöt szomorújáték közül „A fény árnyai” című lőn nyertes; mindkettőnek szerzője Szigligeti Ede. A gr. Karácsonyi jutalomra 1864-

ben pályázott tíz drámai mű közül egy sem találtatott érdemesnek a koszorúra. A többi pályázatok eredménye a folyó évi dec. 11-kén tartandó közülésben hirdettetik ki.

V. A *könyvtár* Európa és Amerika több rendbeli tudományos intézeteivel fentartott csereviszony által folyvást szaporodásnak örvendett; azonkívül fő hatóságok, testületek és egyesek szivességéből olykor becses adományban részesült. A *Kézirattár* gyarapítói közül gr. *Szirmay* József, *Szontagh* Dániel, és *Kovács* Nep. János urakat emeljük ki. Mr. *Jervis*, az 1862-ki londoni kiállítás egyik biztosa, *Szabó* József l. t. által, becses térképeket, — *Duka* Tivadar l. t. keletindiai tárgyakat; — *László* Károly úr Közép Amerikából mahagoni fát a palota díszítésére, — dr. *Bene* Károly úr villanygépet, — *Rochlicz* Béla úr ausztriai fényképeket, — *Wodianer* Albert úr régiségeket, — *Matolay* Victor úr fényképet, — *Pulszky* Ágost úr történeti arcképeket; *Varsányi* Pongrác úr régi érmekeket, — *Scherzenlechner* Sebestyén úr mexicói madarakat és kígyót; *Madarász* Victor úr *Thierry* Amadé művészi nagy arcképét — stb. ajándékozták; melyek közül a természetrajzi gyűjteménybe valók a Nemzeti Muzeumhoz tétettek át.

Halál által 1864-ben hat, 1865-ben is hat tagját veszté az Akadémia: *Kazinczy* Gábor tört. oszt. 1. tagot (1864. ápr. 18.), *Récsi* Emil törv. oszt. 1. tagot (jun. 1); *Szalay* László törv. tud. r. tagot és az Akadémia titoknokát (jul. 17.); *Fáy* András ig. és nyelvt. t. tagot (jul. 26.); *Kuthy* Lajos nyelvt. 1. tagot (aug. 27.); *Madách* Imre nyelvt. 1. tagot (oct. 5.); továbbá 1865 folytán: b. *Jósika* Miklós ig. és nyelvt. t. tagot (febr. 27.); *Torkos* Sándor nyelvt. 1. tagot (jul. 5.); *Bugát* Pál term. tud. r. tagot (jul. 9.); b. *Baumgartner* András term. tud. külf. 1. tagot (jul. 30.); *Bartal* György ig. és törv. tud. t. tagot (sept. 20.) végre *Mészáros* Imre phil. oszt. 1. tagot (sept. 25.).

VII. Végre, mint a korábbi években, úgy e most lefolyandó kettőben is, buzgóan járultak a hazafiak az Akadémia *tőkéje gyarapításához*; mely nemes buzgalomról a következő pénztári kimutató tesz tanuságot.

Kelt Pesten, az Igazgató Tanácsnak 1865. december 10-én tartott üléséből

Arany János
titoknok.

128.

805/1865.

[A M. T. AKADÉMIA TÓL]

Első Ferdinánd Austriai Császár Ő Felségének, Magyar-Erdély-, Tót- és Horvátország s Dalmácia e néven V-ik, Apostoli Királyának, legkegyelmesebb Urunknak hódolatos tisztelettel.

Prága.

Felséges Császár és Apostoli Király!

A MTA f. évi octóber 30-án tartott összes ülésében hálás szívvel fogadta a pénztárnoki jelentést, hogy Felséged, valamint Mária Anna Császárné, együtt *négyezer o. é. forintot* méltóztattak legkegyelmesebben ajándékozni az Akadémia háza építési költségeinek fődözésére.

Felségtek e legújabb kegyelmes ténye emlékezetbe hozza mindazon atyai pártfogást és jótéteményt, melyekben e Felségtek boldog uralkodása alatt keletkezett és gyarapodott tudományos intézet Felségtek által részesült: s egyszersmind azon mindenkori buzgó óhajást eleveníti föl Akadémiánk tagjai kebelében, hogy a Mindenható Felségteket számos és boldog évekig éltesse.

Midőn e sorok által az Akadémia legmélyebb hálaérzetének kifejezését, határozata folytán, Felségtek színe elé juttatni bátorodunk, hódolatos tisztelettel öröklünk Felségteknek legalázatosabb szolgálói:

Pesten, dec. 11. 1865

m. elnök. titoknok.

129.

287/817. 1865.

TEK. SRÉTER KÁLMÁN FÖLDBIRTOKOS ÚRNAK,

Szirák (Szanda)

Tisztelt Tekintetes Ur!

Vettem múlt hó 18-án kelt levelét melyben munkájának az Akad. részéről történt mellőzése iránt emelt panaszt. A nov. 27-én tartott akad. ülés, mely elé Tek. úr levelének tartalmát fölterjesztém, sajnálattal vette, hogy Tek. Ur mellőztetést lát azokban, a mikről panaszkodik. Az Akad. szívesen fogad bárkitől is ajándék könyveket, a nélkül azonban, hogy ez által arra kötelezné magát, hogy az illető nyomtatványt megbírálja, vagy éppen dicsérettel halmozza el. Tek. Ur művével sem tehetett másképp.

Köszönettel fogadta s egy példányát Könyvtára részére megtartván, a többit átadatta könyvtárosának, oly olcsó árt szabván, hogy bárki megszerezhesse. Most ujólag utasítottat a könyvtáros, hogy a szokott módon, hírlapi hirdetések közé vetesse fel. De ennél többet az Akad. nem tehet.

Miről midőn a fentemlített ülés határozatából tudósítám, tisztelettel maradok Tek. Urnak aláz. szolg.

Pest, dec. 13. 1865.

130.

289/817. 1865.

NAGYMÉLT. KIR. HELYTARTÓ TANÁCS!

A' MTA f. évi nov. 27-én tartott ülésében Rómer Flórián 1. tag az Ó-Szönyön legközelebb kiásott római régiségekről értekezvén, miután értesíté az Akadémiát arról, ami Szönyön jelenleg történik — t. i. hogy az uraságnak, gr. Zichy Miklós úrnak már évek óta célja lévén földeit a gazdaszatot hátráltató régi római alapfalaktól megtisztítani, a *Pannonia római castrum* alapfalait kiásatja, felében adván a követ a munkásoknak és így ama régészetileg nevezetes telep ide s tova nyom nélkül fog elenyészni: indítványozá, egyrészről a mlgs uraságot megkérni az iránt, hogy a felásott alapvonalak ne húzassanak be azonnal, más részről az orsz. főmérnöki hivatalt megkeresni az iránt, hogy a legközelebbi, talán a győri vagy esztergomi országos mérnök urat bízná meg az ily felásott alapvonalak időnkinti följegyzésével, mikép ez Malek Károly úr útibiztos, otléte alatt folyvást történt is.

A MTA ezen, a tudomány érdekében tett indítványt helyeselve, mig az illető földbirtokos úrnál teendő lépéseket archaeológiai bizottsága útján fogja eszközölni, más részről a Nmélt. M. Kir. Helytartó Tanácsot, jelen fölterjesztése által legalázatosabban megkeresni határozá: méltóztatnék az Orsz. Főmérnöki Hivatalt oly módon utasítani, hogy ez valamely közellevő országos mérnök úr — pl. a győri vagy esztergomi — által minden felásott alapvonal, hivatalos utazásai alkalmával följegyeztetni, s arról magának időről-időre jelentést tétetni s a Nmélt. Helytartó Tanácshoz benyújtani ne terhelhetnék; hogy e hivatalos uton az Akadémia időről-időre szintén megnyerhesse az adatokat.

Mely legalázatosabb fölterjesztés után mély tisztelettel maradunk a Nagymélt. M. K. Helytartó Tanácsnak alázatos szolgálai:

m. elnök,   titoknok.

131.

22/817. 1865.

KÖRLEVÉL.

Ő cs. királyi Apostoli Felsége holnap, azaz f. hó 16-án, vagyis szombaton délelőtt 10 órakor, az Akadémiát legmagasb látogatásával szerencséltetvén: másodelnök úr őmélt. megbízása folytán ezenel tisztelettel fölkérem az Akadémia minden rendű tagjait, hogy holnap 9 és 1/2 órakor a palota földszinti (Kisfaludy-társasági) terebébe, kard nélkül de illő magyar öltözetben, összegyülni méltóztassanak.

Pest, dec. 15. 1865.

Arany János
titoknok.

132.

1437/1865.

[LAPOKNAK]

Tisztelt Szerkesztőség!

Bár tudom, hogy a lapok hasábjai most igen el vannak foglalva: mindazáltal kötelességemnek tartom megkeresni és fölkérni a tisztelt Szerkesztőséget, hogy folyó hó 11-én nyomtatott példányban beküldött *hivatalos jelentéseimet* az Akadémia közelebbi nagygyűlésén eldöntött pályázatokról, nem különben az *új jutalomtellek kihirdetését* becses lapjába, — a mennyiben még nem történt volna, — habár részenkint folytatva is, fölvenni méltóztassék; mert bár azok a nagygyűlés alkalmával kiosztattak, az író- és olvasó-közönség legnagyobb része mégis csak hírlapok útján juthat azok tudomására.

Tisztelettel maradván a tisztelt Szerkesztőségnek aláz. szolg.

Pest, dec. 18. 1865.

Arany János
titoknok.

133.

6/917. 1866.

BAKSAY SÁNDOR REF. LEIKÉSZ ÚRNAK,

Csanádon

Tisztelt Uram!

Két heti szomorú távollétem Pestről, okozta, hogy a nagygyűlés határozatai végrehajtásával elkéstem, és most teendőim összehalmozódva, csak később teljesíthetem becses kívánatát, melyet különben azóta hivatalból megelőztem volna, valamint a

jutalom kiadása iránti intézkedést is. Remélem, pár hét alatt mind ez rendbe jó: addig is e sorok szolgáljanak megnyugtatóan.

Őszinte üdvözlésem kifejezése mellett maradtam
Tisztelendő Úrnak alázatos szolgálója
Pest, jan. 5. 1866.

134.

29/917. 1866.

MONS. JULIUS OPPERT MEMBRE D'INSTITUT, PARIS
ÉS MONS. I. L. HUILLARD-BRÉHOLLES,

Páris.
Archiv Imperial

Uram!

A MT. Akadémiának szerencséje volt 1865. dec 10-én tartott ülésében Kegyed fényes nevét külső lev. tagjai sorába igtatni. Élének örömmel járok el tisztemben, az idezárt oklevél közlése mellett tudatván azon nagyabecsülést, mellyel az összes Akadémia Ön iránt viseltetik. Tessék, kérem, intézetünknek hírül adni, hogy ez oklevelet kezéhez vette. — Úgy vélekszem, Uram, hogy a nemzetközi viszonyok, melyek a tudomány közös kultusza által mindig nagyobb és nagyobb mérvben szövődnek, végre diadalmaskodni fognak számos előítéleten, melyek ki-irtására más eszközök által már huzamosb idő óta siker nélkül törekszünk. Ápoljuk e reményt: teljesülésének napján nagy lépést fog tenni az emberiség! Fogadja Uram, teljes tiszteletem kifejezését.

Pest, január 5. 1866.

titoknok; — elnök.

á Mons. *Julius Oppert* membre d' Institut, Paris

I. L. *Huillard—Bréholles*, Officier de l'Archiv Imperial, á *Paris*.

Monsieur,

— L'Académie hongroise des sciences ayant en l'honneur dans sa séance du 10. décembre 1865 d'aggréger le nom illustre que Vous portez, Monsieur, au nombre des ses membres correspondants étrangers, c'est avec l'empressement le plus vif, que je me charge de vous faire part du témoignage de haute estime, que vous porte l'Académie toute entière, et dont vous trouverez l'expression dans le Diplôme ci-joint. Veuillez en accuser la reception à notre Institut.

Il me parait, Monsieur, que les rapports internationaux qui continuent a s'établir de plus en plus par le culte commun

des sciences, finiront par triompher de beaucoup de préjugés que l'on s'efforce depuis long temps en vain, d'extirper par l'entremise des autre moyens; — espérons — le, Monsieur; le jour de la réalisation de cet espoir l'humanité aura fait un grand pas. — Agréez, Monsieur, l'expression de ma parfaite considération
Pest, — janvier, 1866.

135.

27/917. 1866.

SZABAD KIR. PEST VÁROSA TEK. TANÁCSÁNAK.

Tekintetes Városi Tanács!

A M. T. A. igazgató-tanácsának még a múlt év dec. 11-én tartott ülésében előadatván az a kellemetlen körülmény, hogy az akadémiai palota köveinek faragványai vandál kezek által már is romboltatnak, s az épület szegletei rondaság helyévé tétetnek: az ig. tanács elhatározta kérelmet intéztetni a T. Tanácshoz, méltóztassék úgy intézkedni, hogy a híd közelében úgvis állomásozó városi csendőrség egy tagja közvetlenül az akadémiai palota mellett állíttassék s utasíttatnék a főváros díszét annyira emelő épületnek minden rombolás és bemocskolás elleni védelmére.

Teljes tisztelettel

Pest, jan. 5. 1866.

136.

5/917. 1866.

ROHN KÁROLY RAJZMŰVÉSZ ÚRNAK.

Pest

Tisztelt Uram!

Győry Sándor 1. tag úr, mint a Math. és Term. tud. Értesítő szerkesztője, írja nekem, hogy T. Uraságod azért nem hajlandó hozzáfogni a Balogh Kálmán 1. tag székfoglaló értekezése mellé szükséges rajzok kiviteléhez, mert e munka jutalma iránt magát előre biztosítva nem érzi.

Miután mind a szerző, mind a szerkesztő urak ez igen pontos és aprólékos rajzok kivitelét Önre szeretnék bízni: kérem, tudassa velem, mi a legalsó ár, a mennyiért azokat elkészítheti? Remélem, hogy a Tek. Akad. méltányos igényeit tekintetbe fogja venni s én a kívánt árt annak idejében utalványozhatom.

Tisztelettel T. Uraságod aláz. szolgája

Pest, jan. 7. 1866.

137.

8/917. 1866.

1. AZ ELSŐ CS. K. SZAB. DUNA-GŐZHAJÓZÁSI TÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGÁNAK.

Pesten

2. Cs. KIR. SZAB. ÁLLAMVASPÁLYA TÁRSASÁG IGAZG.

Bécsben

3. CS. KIR. SZAB. DÉLI-VASPÁLYA TÁRSULAT IGAZG.

Bécsben

4. CS. KIR. SZAB. TISZAI VASPÁLYA TÁRSULAT IGAZG.

Bécsben

Tisztelt Igazgatóság!

Midőn a múlt 1865-ik évre Frivaldszky János magyar tud. akadémiai rendes tagnak tudományos útjai előmozdítására a T. Társulat által kiszolgáltatót szabadjegyet az Akad. köszönetének kifejezése mellett, idezárva tisztelettel visszaküldeni szerencsém van: egyszersmind azon reményemet fejezem ki, hogy a T. Társulat, az Akad. törekvéseit méltányolva, 1866-ra sem vonja meg azon szíveséget, melyben tagjait, tudományos utazásaik elősegítése által eddig részesíté, s mind Frivaldszky úr, mind a többi tudományos utazók nevére, mint a múlt évben, a *szabadjegyet* kiállítatni szives leend.

Ki teljes tisztelettel maradtam a T. Igazgat. aláz. szolg. Pest, január 8-án, 1866.

138.

12/917. 1866.

Nagy tisztel. *Mihályi Károly* nagyenyedi tanár urnak;
Tekint. *Baintner János* pesti kir. tud. egyet. tanár úrnak;
Mélt. báró *Mednyánszky Dénes* Trencsén vm. főispán úrnak;
Tek. *Frivaldszky János* muzeumi őr úrnak, Pest;
Tek. *Reiter Ferencz* országos főmérnöknek, Budán;
Tek. *Szily Kálmán* tanár (talán Pest?)
Tek. „*Szkalniczky Antal* műépítész urnak, Pesten.

Midőn szerencsém van örvendezésemet nyilvánítani, hogy a MTA. múlt évi dec. 10-én tartott nagygyűlésén .urat tudományos és irodalmi érdemeinek méltánylásául
(Mihályinak:) a Philosophiai Osztályba,
(Baintnernek:) a Törvénytudományi Oszt.-ba,
(Frivaldszkyknak:) a Természettudományi Oszt.-ba,

(Reitter, Szily és Szkalniczkynak:) a Mathematikai Osztályba *Levelező Tagul választotta*, egyszersmind az Akad. reményét fejezem ki, hogy a pályán, melyen megindult s folyvást működik, önálló tudományos vizsgálatok és dolgozatok által szakját előbbre vinni, az Akad.-nak kitűzött céljai létesítésére, ügyeinkben résztvenni s ez által az Alapszabályok 17-dik szakaszának megfelelni . . . úr mindenkor kész leend. Figyelmeztetem egyúttal, hogy az Alapszabályok értelmében minden újonnan választott tag, osztályába tartozó dolgozat felolvasásával, vagy személyes meg nem jelenhetés esetében ily dolgozat beküldésével legfőlebb egy év leforgása alatt széket foglal, különben megválasztása érvény nélkül maradván. Az öt akadémiai tagul ismerő oklevéllel ama székfoglaló dolgozat felolvasása után tiszteltetik meg; valamint neve is csak az után vétetik föl a tagok közé az Akad. Névkönyvében.

Ki magamat nagybecsű hajlamaiba ajánlva, megkülönböztetett tisztelettel vagyok,

Pesten, jan. 8-án 1866.

(elnök.)

139.

16/917. 1866.

FŐTISZTELETŰ SZÉKÁCS JÓZSEF

ág. hitvall. superintendens és m. tud. akadémiai tag úrnak,
tisztelettel

Főtiszteletű Superintendens Úr!

— A MTA múlt évi nov. 6-án tartott ülése határozatából szerencsém van *Szabó István* lev. tag úr „Hesiodus”-fordítását Főtisztel. Úrhoz mint az Osztály által kinevezett egyik bírálóhoz újabbi áttekintés és vélemény végett idezárva tisztelettel áttenni; igyekezvén különösen, hogy miután maga a főszöveg már az előbbi bírálat által el lőn fogadva, jelenleg a figyelem azon terjedelmes jegyzetekre irányzandó leginkább, melyekkel a fordító munkáját újabban felszerelni jónak látta.

Ki nagybecsű hajlamiba ajánlottan, tisztelettel maradtam . . .
Pest, jan. 10. 1866.

17/917. 1866.

MÉLT. CSERNEKI ÉS TARKÓI GRÓF DESSEWFFY EMIL ÚR
ÖZVEGYE,szül. báró Wenckheim Paulina asszony ó Nagyságának
teljes tisztelettel,

Pozsony,

A MTA e hó 10-én tartott rendkívüli ülésében, mély megdöbbenéssel vette a gyász hírt, hogy tisztelve szeretett Elnöke nincs többé az élők között. A fájdalom, mely minden arcon tükröződik vala, őszintén hirdeté nagyságát ama veszteségnek, melyet az első percekben érezni igen is, de teljes mélysége szerint belátni és felfogni nem vala képes a gyülekezet. Maga a díszes hely, hol szomorú összejövetelét tartá, emlékezés mind arra, mi e tudományos Intézet újabb életében buzdító, emelő, lelkesítő s anyagi és szellemi virágzását előmozdító történt; kétséges tekintet a jövőbe, hol az üresen hagyott nyomok pusztasága [áthúzva: *oly leverően s oly megdöbbenéssel*] oly vigasztalan kilátást enged: minden, minden, a nemes Elhunyt-nak élénk de hasztalan visszaóhajtását gerjeszté a szivekben, hogy a megfosztatás érzelme annál leverőbb legyen. Mert hová tekintetne maga körül az Akadémia, hol legelső pillantása gróf Dessewffy Emil érdemeivel ne találkozzék!

Azonban e lesújtó érzelem közepett is megemlékezék a gyűlés azon szivekről, melyeket szorosabb mert bensőbb, szentebb mert családi kötelék egyesít vala a Dicsőülttel; melyek elválása tehát a legmélyebb szakadás nélkül nem történhetett. Ha a bölcelem képes volna, Mélt. Grófné, balzsamirt nyújtani a vérző kebelre: ez Akadémia összes tudományát felajánlaná, hogy enyhítse azok fájdalmát, kik szeretett Elnöke szívéhez legközelebb voltak. [áthúzva: *Legkedvesebbjai voltak.*] Így, nem tehet mást, mint hogy néma tisztelettel álljon meg az övénel is szentebb fájdalom előtt; időtől s a keresztyén vallás gyógyító erejétől várva el annak enyhületét.

Egy van, mi által az Akadémia igazi részvételét e nagy keserűségben kifejezheté: azon intézkedéseinek összege, melyek által felejthetetlen Elnöke szomorú emlékezetét megtisztelni és fentartani elhatározta. Egyik óhajtása ezek közt, a Dicsőültnek szobrárt az Ő alkotta palotában felállíttatni, egyszersmind *arcképét, elhunyt jelesei Pantheonjában*, termében felfüggeszthetni. Ez utóbbi óhajtást illetőleg a Méltóságos Családtól [áthúzva: *várja*] reméli az

Akad., hogy őt az Elhunynak egy életnagyságú arcképével megajándékozzni kegyes leend.

Kelt a MTA 1866. évi január 10-én tartott rkív. össz. üléséből, Méltóságodnak alázatos szolgálái:

m. elnök, titoknok.

141.

44/917. 1866.

NAGYMÉLT. BÁRÓ ÚR, M. KIR. TÁRNOKMESTER!

A MTA igazgató-tanácsát, Alapszabályai értelmében 25 tag képviseli, kik az ország előkelő és tudományszerető férfiai közül választatnak, s kiknek kötelességük az Akadémia vagyónára felügyelni.

Az Ig. Tanács jan. 21-én tartott ülésében, megemlékezően a veszteségekről, melyeket közelebb három érdemdús tagjának szomorú halála által szenvedett, jelesül: báró Jósika Miklós, id. Bartal György és gróf Dessewffy Emil helyeire: *gróf Festetics György, Lónyay Menyhért és gróf Szécsen Antal* urakat választotta meg, a jelenlevők szavazatainak általános többségével.

Mit is midőn a szokott megerősítés végett alázatosan fölterjeszteni szerencsém van: teljes tisztelettel maradok Nagymélt. aláz. szolg.

Pest, jan. 31. 1866.

142.

51/917. 1866.

TEK. HOSZINSZKY JÁNOS H. ÜGYVÉD ÚRNAK,
mint a *pozsonyi Casino-egylet* könyvtárosának tisztelettel

Tek. Úr!

A pozsonyi Casinó nevében beadott kérelmet illetőleg, sajnálattal kell értesítnem az Akad. f. é. jan. 29-én tartott ülése határozatáról, mely előre bocsátván, hogy valamint más országokban is, kivált a drágább s tudományos munkák kelendőségét főleg az olvasó-egyesületek mozdítják elő, — úgy a MT Akadémia is leginkább a hazai olvasó egyletektől, Casinóktól várja, hogy különben is oly csekély keletnek örvendő kiadásai megvétele által elősegítik a magasztos célt, melyet az Akad. maga elé tűzött, de a melyet csak a közönség részvéte és támogatása mellett közelíthet meg:

ez okból végzésileg kijelenti, hogy a T. Casinóegyesület kérelmét nem teljesítheti. —

Minek közlése mellett maradok tisztelettel Tek. Urnak kész szolg.
Pest, 1866 február.

143.

54/917. 1866.

DR. STUHR LIPÓT ÚRNAK,

Esztergom.

Különösen tisztelt Tekintetes Ur!

A MTA f. évi jan. 29-én tartott ülésében Rómer Flóris akad. tag úr azon örvendetes értesítéssel lepte meg a jelenvolt tagokat, hogy Tek. Uraságod késznek nyilatkozott *éremgyűjteménye másod-példányait* Intézetünk éremtárának felajánlani, ha boldogult Atyja kéziratának helyet enged az Akadémia saját kéziratтарыában.

Az ülés a kedves ajánlatot köszönettel fogadván s azt jegyzőkönyvileg is kifejezvé, egyszersmind engem bizott meg, hogy erről Tisztelt Tek. Urat levélben is értesítsem.

— Minek ezenneli teljesítése mellett hazafiui tisztelettel maradtam Tek. Úrnak aláz. szolgája
Pest, febr. 6. 1866.

144.

Ak. Kézirattár:
M. Irod. Lev. 4. r. 105.

[TOLDY FERENCNEK]

Nagyságos Úr!

A Teleki-pályaművek közül itt küldöm az 1. 2. 13. 15. számúakat. 16 már nincs. A 3-ikat holnap küldhetem. Kérem azt az egyet, a mi ott van.

Most csütörtökön b. *Kemény lemondott*, s helyette engem nevezett ki az elnök. Így tehát a bíráló bizottság elnöksége Nagyságodra néz. Gyulaival azt ohajtjuk, hogy a *concertatio* e héten csütörtökön lenne meg; különben nehéz lesz elkészülni a jelentéssel. A színészek miatt jobb volna *déli* órára tenni, mert meglehet, este játszanak. Érkezik-e Nagyságod?

Különben így áll: a színészek már mindent elolvastak. Gyulai-nak kettő v. három hiányzik, de csütörtökre meglesz. Én 13-at elolvastam, most a 14.-en rágódom; hátra van tehát a Nagyságodnál levő egy darab. Kész lehet-e Nagyságod?

A most oda menők közül csak a 2. sz. érdemel némi figyelmet; a többi képtelenség, egy felvonásból kilátszik semmisségök. — Becses válaszát a csütörtöki határidőre nézve elvárom ma, az ülésben.

Tisztelettel, alázatos szolgálója:
Pest, márc. 12. 1866.

145.

1060/1866.

B. EÖTVÖS JÓZSEFHEZ,
mint akad elnökhöz.

Tisztelt Barátom!

— Bocsánat az alkalmatlanságért. A levelet az ujon választott Igazgató Tagoknak elkészítettem, csupán nem tudom *azon* urak címeit: gr. Festetics excellentiás -e, (gr. Széchen, — gondolom) — és nagyjából az Adresse-öket is óhajtanám tudni, hogy meg ne sértsem legalább. Ha egy percet lophatsz a bizottságból, kérek, vedd papírra a legszükségesebb címet. Én eddig elé soha nem törődtem az ilyesekkel.

Maradok állandóan híved:

[Pest, 1866 márc.]

Arany J.

[Alúl ceruzával, Eötvös írásával a válasz: „*Festetich nem excellentiás úr, Széchen excellentiás!*”]

146.

1000/1866.

TEK. SZABÓ JÓZSEF
bizotts. előadó úrnak

Hunfalvy János r. tag az Akad. f. é. febr. 12-i ülésében „a talajvízről vagyis a föld árjáról” értekezvén, előadása folyamán méltánylással emelé ki *Ruppert vasúti igazg.* úrnak azon intézkedését, mely szerint a cs. kir. szab. állami vasút mentén, Pesttől Szolnokig, az egyes kutak viszonylagos magassága, azaz mélysége a sínekhez képest, meghatározottat s azután 1864 dec 12-én valamennyi (84) kútban a vízállás egyidejűleg megmérített; értekezvénnek folytán óhajtanónak mondá, hogy az Alföld többi részein is, különösen a *tiszavölgyi vasút* mentében levő kutak abszolút és relatív magasságai meghatározottassanak, és azután egy bizonyos napon az összes állomásokon megméréssék a kutak víz-szintje.

Ehhez képest indítványt tőn: keressék meg a Tiszavölgyi Vasúti Társulat igazgatósága az Ak. által a végett, hogy: 1. az összes vasútvonalain lévő kútak abszolút ill, relatív magasságát sziveskedjék meghatározatni, — 2. hogy az össz. kútakban, melyeknek tengerfölötti magassága ekkép meghatározatott, a vízállást bizonyos napon mérse meg, 3. hogy az ekkép nyert adatokat a vasútvonalak szintezésével együtt az Akadémiával, közölni sziveskedjék.

Ez indítványt az Ak. elfogadván, az értekezéssel együtt az állandó Math. és Term. Biz.-hoz tette avégett, hogy e mérések mikénti eszközésére nézve utasítást dolgozzon ki.

— Tisztelettel:

Pest, 1866 március 13.

147.

78/917. 1866.

FŐTISZTELETŰ (TEKINTETES) KRIZA JÁNOS,
ILL. BRASSAI S. I. TAG URAKNAK,

Kolozsvárra.

Az Akad. pénztárnoka: Tóth Lőrinc úrnál kérdést tévén az iránt, vajon elküldötte-e már F ő t i s z t e l e t ű (ill. Tekintetes) Úr számára még a múlt decemberi nagygyűlésen odaitélt, 30 aranyból álló *Sámuel-jutalmat*, miután én a jegyzőkönyv erre vonatkozó pontját már régen áttettem a pénztári hivatalhoz: fentisztelt pénztárnok úr azt válaszolá, hogy nem küldte és addig nem is küldheti el, míg az illető nyugtatványok hozzá fel nem érkeznek.

Méltóztassék tehát a fent kitett összegről a nyugtatványt-elkészíteni s ide valamely ösmerőshöz (pld. Gyulai Pálhoz) feljuttatni, ki a pénzt átvéve, leküldje; mert különben a díj kézbesítése még tovább is elmarad.

Ki hazafiui üdvözléssel maradok   úrnak aláz. szolg.
Pest, márc. 14. 1866.

148.

85/917. 1866.

MÉLT. GRÓF BATTYÁNY ARTUR ÚRNAK, TELJ. TISZT.

Rakicsány

A MTA kebelében működő archaeológiai bizottság, rendeltése szerint, mindent elkövet arra nézve, hogy a hazai műrégiségeket a feledés homályából vagy azon szűk körből, hol csak kevesen ismerhetik, napfényre hozza, s műiertő leírások és rajzok által az

érdeklét tudom. közönségnek hozzáférhetőkké tévén [áthúzva: *válván,*], ez által egyszersmind azok hű emlékének fennmaradását, minden eshetőség ellenében biztosítsa.

Ily szempontból indulva ki, a fentnevezett bizotts. egyik tagját: főtisztel. Rómer Flóris urat kérte föl, hogy Méltóságod birtokában levő *Szt. Margit-oltárka*, mint igen becses hazai múkincs, rajzmásolatait az eredetivel összehasonlítván, emezt szakszerűleg írja le. Az Akadémia igen nagy örömmel és köszönettel fogadná, ha Méltóságod ez összehasonlításra az eredetinek Pestre fölszállítása által nyújthatna alkalmat. Ha azonban ez nem történhetnék, főtisztel. Rómer úr hajlandó az oltár leírását ott ahol az jelenleg tartatik, készíteni el, ha Mélt. kegyes engedélyét megnyerné.

Midőn tehát a főtisztelendő úrnak Mélt.-hoz intézett levelét idezárva, annak kegyes tekintetbe vételét mind a maga mind az Akad. nevében teljes bizalommal kérem, kitünő tisztelettem nyilvánítása mellett maradok Méltóságodnak aláz. szolg.
Pesten, márc. 21. 1866.

149.

975/1866.

IGAZGATÓ TANÁCS ELÉ:

Kiadásra ajánlott *kéziratok*: 1865-re.
Leirati Mértan II. köt. Weisz J. Ármintól,
Felsőbb Mennysiségtan, Petzval Ottó,
Apáczai Csere Munkái, Horváth Cyrill,
Méhek bonc és élettana, Hradszky Józseftől.

1866 márc. ülésen az Ig. Tanács intézkedett *Kölcsey könyvtárának* (mely az Ak. részére hagyományoztatott) felszállítása tárgyában. A szállítás megtörtént: egy kis láda (kézirat?) megérkezett s még felbontatlan áll. — Az iratok előmutatandók.

150.

1056/1866.

KÖRLEVÉL.

A MTA tagjai tisztelettel felszólítatnak, hogy kik közülök f. évi május 6-án, Székesfehérvárott, a *Vörösmarty-szobor leleplezése* ünnepélyén, akadémiai küldöttségben megjelenni kívánnak, ez iránti szándékukat f. évi április 15-éig a titoknoki hivatalnál jelentésük be.

A. J. titoknok

151.

86/917. 1866.

NAGYMÉLT. GR. MIKÓ IMRÉNEK,

Kolozsvárra

Nagymélt. Gróf, Erdélyi Muzeumi Elnök Ur!

A MTA történelmi bizottsága a hazai történelem kútfői és frói kiadásának során *Rozsnyai Dávid* históriájának közrebocsátását is célba vette s e munkának sajtó alá készítésével Szilágyi Sándor tagját bízta meg.

Ha, mint remélhető, Rozsnyai históriájának eredeti példánya megvan az Erd. Muz. Egylet gyűjteményében, vagy ha netalán variáns példányok is volnának: Excellentiád a bizottságot csak újabb hállára kötelezné oly elnöki intézkedés által, mely szerint az óhajtott eredeti példány s annak minden létező variánsa Szilágyi Sándor kezéhez jusson, az ő személyes felelőssége alatt.

Midőn tehát Nagyméltóságodat ez intézkedésre teljes bizalommal fölkérni szerencsém van: maradok mindenkori tiszteletem kijelentésével, aláz. szolgája.

— Pesten márc. 21.

152.

[JEGYZŐKÖNYV]

1866.

A M. Tudom. Akadémia állandó *könyvtári bizottságának* 1866. márc. 27-én tartott (1-ső) ülésében *Toldy Ferenc* r. t. elnöklete alatt jelenlétén *Pauler Tivadar*, *Jedlik Ányos*, *Petzval Ottó* rr. tt. *Hunfalvy Pál* könyvtárnok, *Arany János* titoknok, és a könyv- s kéziratár részéről még *Budenz József* és *Rómer Flóris* ll. tt.

1. Olvastatott az Akadémia f. é. jan. 29-én tartott ülése jegyzőkönyvéből a 43-ik szám, mely szerint a könyvtári bizottság az *akadémiai kiadványok* rendszeres és az eddiginél sikeresb hirdetésének módja iránt véleményadásra szólíttatik fel.

A bizottság mindenek előtt tisztába akarván jőni az iránt: vajon a hirdetések szokott beigtatása a hírlapokba, vagy külön odamelléklése kerül-e olcsóbbra: bizottsági elnök úr szíveskedett ajánlkozni, hogy illető helyen ennek végére jár. Addig is a bizottság következő javaslatokat teszi:

a) Készíttessenek az Akadémia kiadványairól, szak, és közlöny csoportok szerint, *könyvcím lajstromok*, koronkint és felváltva, hirdetésül beküldendők a hírlapokba. Az Akadémia által, hirdetési közlönyül már kijelölt Pesti Napló mellé, a bizottság még a Vasár-

napi Ujságot is ajánlja, mint a mely nagy és igen vegyes olvasó körrel bír.

b) Az így készült hirdetmény-lajstromok az Akadémia illető *szakbeli közlönyei borítékán* is folyvást kinyomassanak.

c) A létező akadémiái határozat, mely szerint az Akadémia kiadásában megjelent új munka ezentúl az illető szerkesztő vagy szerző által ülésben be fog mutattatni, oda lenne kiterjesztendő, hogy az ily bemutató előadás rögtön a Pesti Naplóban — s innen kért kefe-levonatok segélyével más fővárosi és vidéki lapokban is — közöltessék.

d) Végre akadémiái határozatban mondatnék ki, hogy különösen az állandó bizottságok igyekezzenek minden ujonnan megjelent füzetök bírálati ismertetésére valamely szakértőt megnyerni, ki egyik olvasottabb hírlapban a nagy közönséget tájékoztatja.

2. A könyvtárnok előadja, hogy az akadémiái könyvtár főleg magyar irodalmi munkákban, igen hézagos és szegény, mivel a *köteles példányokat*, rég idő óta csak néhány vidéki nyomda — a fővárosiak közül alig elvéve egy — szokta beküldeni, megszerzésükre pedig az évenkénti könyvtári budget távol sem elégséges.

A bizottság egy alázatos fölterjesztésben fölkeretni javasolja a m. kir. helytartó tanácsot, hogy kibocsátandó intézménye által a *hazabeli nyomdászokat* és kiadókat méltóztassék a törvény megtartására hathatósan utasítani. Az 1840: VI törvénycikk 11-ik §-ában egyenesen kimondja: „Ő felségének megegyező kegyelmes akaratjával a Magyarországon és ahoz kapcsolt részekben kinyomtatott minden munkákból a magyar tudós társaságot egy példány illeti.” Ennek szó szerinti idézése mellett, a fölterjesztésben az is kérendő volna, méltóztassék a kir. helytartó tanács minden a hazában létező könyvnyomdászok és kiadók hivatalos névkimutatását megküldeni az Akadémiának, s egyszersmind megengedni, hogy ez intézet a kötelesség mulasztókat minden év végén ugyanoda bejelenthesse.

Amennyiben pedig ez így remélt kormányi rendelet a multban történt fogyatkozások pótlására ki nem terjedhetne, az illető kiadók és Szerzők egy általános hirdetményben felszólítandók lennének, hogy a könyvtár e hézagait, amennyiben tehetik, pótolni sziveskedjenek.

3. Az Akadémia részére megvenni ajánlott következő munkákat:

a) Histoire des sciences mathematiques stb. *Libri-től*.

b) Tulasne. *Selecta fungorum carpologia*.

4. Érczhegyi Ferenc budai könyvkötő folyamodására, ki magát *akadémiái könyvkötő* címmel kéri felruháztatni,

a bizottság nem találja célszerűnek, hogy az Akadémia, ily cím megadása által, könyvei kötetésére nézve, magát, habár erkölcsileg is, lekötelezni láttassék.

5. Bartakovics Albert egri érsek ő exc. levele, melyben az egri Lyceum könyvtárát az Akadémia kiadványaiban részeltetni kéri, az Akadémia által véleményre ide áttétetvén:

Miután a hazai más nagyobb intézetek ily kedvezményben már részesülnek; az egri liceumot is azon intézetek közé véli a bizottság fölveendőnek, melyek számára az Akadémia minden kiadványa [áthúзва megadatnék —] megküldetik. Múltra nézve mind abból részesíteni miből 50 raktári példánynál több van.

6. A beszterce-bányai ev gymnasium és szászvárosi reform. gymnasium hasonló tárgyú kérelmei tárgyában:

a) bizottság úgy véli, hogy e két tanintézetnek az Akadémia kiadásaiból az Értesítőket és közleményeket folytonosan, továbbá a régibb kiadványokból a következő munkákat lehetne egyszer-mindenkorra megküldeni:

az, „Eredeti” és „Külföldi Játékszin” mind azon kötetekből, melyek raktári példányai száma a 100-at meghaladja, egyet.

Hellen Classicusok. I-ső kötet.

Kazinczy eredeti munkái. II-ik kötet.

Mocsi, Elmélekdedések.

Magyar *játékszíni* Feleletek.

Mindazon *Pályamunkákból,* melyek raktári példányai százon fölül vannak,

Szalay, Lélektan.

Magyar *Helyesírás és Szóragasztás,*

Zsoldos: *Erkölcstudomány.*

Tudománytár, azon füzetei, melyekből 100 példánynál több van.

7. Tóth János ref. esperest [sic!] a *komáromi* egyházmegyei *elégett könyvtár részére*; nem különben:

a) *pesti ref. főgymnasium* önképző társulata, saját könyvtára részére, az akadémiái könyvtár rendezése alkalmával fennmaradó másod példányokból óhajtván részesíttetni.

Miután a könyvtár rendezése még foly, kérelmezők kívánságát csak a munkálat bevezetésével lehet figyelembe venni.

8. Olvastatott az Akadémia múlt évi november 27-ki ülése jegyzőkönyvének illető pontja, melyben a besztercebányai magyar olvasó társaság részére adható akadémiái könyvek felől vélemény kívántatik.

A t. Akadémia, egy hasonló körülmények közt levő társaság folyamodványára, kimondotta immár határozatilag, hogy maga is

leginkább a hazai olvasó egyesületektől, Casinóktól várja, hogy különben is oly csekély kelendőségnek örvendő kiadásainak megvétele által elősegítik a magasztos célt, melyet az Akadémia maga elé tűzött. A bizottság [áthúzva: *nem véli*] annál kevésbbé véli tanácsosnak, hogy az Akadémia főntebbi határozata alól a kérelmező magyar olvasó társaság kivételt képezzen; mert ily példa látása annyi igényt támaszthatna minden felől, hogy az Akadémia többé nem lenne képes azokat kielégíteni. —

9. A könyvtárnok kijelenti, hogy a könyvtári hivatal — mostani csekély személyzete mellett — nem képes, az Akadémia azon határozatát teljesíteni, hogy az érkezendő ajándék-könyvekért e hivatal állítsa ki a köszönő leveleket.

Miután a könyv adományok megköszönése, szabály szerint el nem maradhat: a bizottság jónak látja, hogy e kötelességet — legalább míg a könyvtári hivatal képessé nem válik — ismét a titokok teljesítse.

Jegyzette

Toldy Ferenc
elnöklő bizottm. tag.

Arany János
titoknok.

153.

Arany iktatása: érk. márc. 24. 1866
190/1866.

[OPPERT GYULA PRANCIA NYELVŰ LEVELÉNEK KIVONATA]

Oppert Gyula (Paris) köszöni külföldi taggá választását. „Annál becsesebb — úgymond — rá nézve a cím, mellyel az Akad. felruházta, minthogy tanulmányai, legalább egy bizonyos irányban, nem egészen érdektelenek a Magyarok Őskori Történelmére nézve, a mennyiben ő, minden ellenvetések dacára, elsőnek állapította meg egy régi *turáni ősnép* létezett műveltségét, mely népének elég nagy rokonsága lehetett azon népséggel, mely most e szép ország díszét képezi.”

154.

98/917. 1866.

AZ IGAZG. TANÁCS TAGJAIHOZ:

A MTA Ig. Tanácsának f. évi márc. 18-iki üléséből tett legalázatosabb fölterjesztésére a főkancellári válasz megérkezvén, mely szerint Ő Cs. Kir. Felsége alulírtnak az *Akadémia elnökévé*

lett megválasztását megerősíteni kegyelmesen méltóztatott: ez okirat bemutatása, valamint a másodelnöki hely betöltése végett az Igazg. Tanácsot folyó ápr. hó 15-ik napján délelőtti 11 órára összehívni célszerűnek véltem.

Miről (CÍM) azon reményben kívántam értesíteni, hogy a fent kitűzött ülést becses jelenlétével megtisztelni és tanácsával támogatni fogja. — Ki egyébiránt teljes tisztelettel vagyok (CÍM)

Pest, ápr. 7-én, 1866.

aláz. szolgálója:
elnök

155.

101/917. 1866.

NAGYMÉLT. M. KIR. HELYTARTÓ TANÁCS!

A MTA alulírt napon tartott összes ülésében, könyvtári bizottsága jelentéséből sajnosan értette meg, hogy az akad. könyvtár, főleg magyar irodalmi munkában igen hézagos és szegény, mivel a *köteles példányokat* rég idő óta csak néhány vidéki nyomda — a fővárosiak közül alig néha elvétve egy — szokta beküldeni, megszerzősökre pedig az évenkénti könyvtári budget távol sem elegendő; ez különben is inkább a külföldi tud. munkák s folyóiratok megrendelésére lévén szánva.

Miután közelget az idő, hogy a Könyvtár, mihelyt rendezése bevégeződik, megnyílják a köz-használatra: valóban nemcsak érezhető hátrány, hanem szegény is lenne, ha éppen a m. irodalom így szegényül és csonkán maradna benne képviselve. A törvény nem mulasztaná el e részben gondoskodását; az 1840. évi VI. tc. 11-ik szakasza világos rendelete szerint „a Magyarországon és kapcsolt részeiben nyomtatott munkákból *a magyar tudós társaságot egy-egy példány illeti*”, de e törvény, kivált a közelebbi súlyos időkben, nem volt figyelemre méltatva, s így történt, hogy a nagyobb nyomdák csupán rendőri szabályokhoz tartván magukat, *köteles példányaiknak* beküldését egészen megszüntették.

A baj, ha a múltra nézve orvosolható nem lenne is, jövőben legalább enyhülne azáltal, ha a Nmélt. Helyt. Tanács egy kibocsátandó kegyes Intézményben a nyomdatulajdonosokat s kiadókat méltóztatnék az idézett törvény pontos megtartására komolyan utasíttatni illető hatáságaik útján, — egyszersmind arra is felszóllíttatni, hogy amennyiben még tehetik, eddigi mulasztásukat is helyrehozni törekedjenek. Hogy pedig a mulasztásokat jövőre ellenőrizni s idejekorán orvosolni lehessen: a Tud. Akad. legalázatosabban fölkéri a nmélt. Helyt. Tanácsot: kegyeskedjék megengedni,

hogy az Akad. a törvény rendeletét nem teljesítőkről minden évben jelentést tegyen; mi végre a hazában létező nyomdatulajdonosok és bejegyzett könyvkiadók hivatalos névjegyzéke megküldését alázatosan kéri.

Kelt a MTA 1866-ik évi ápril. 9-ik napján tartott üléséből:

titoknok   elnök,

156.

102/917. 1866.

CHYZER KORNÉL, AKAD. TAGNAK

Tekint. Úr!

A közgyűlés alkalmával említett panaszát székfoglaló értekezése írói díja tárgyában, nem hagytam feledségbe menni, de annyi kérdezősködésbe került e dolog, hogy csak most adhatok felvilágosítást. Az tisztán áll, s mindjárt megtaláltam, hogy Tek. Úr részére ezen 109 forint összeg még 1864 dec. 16-án utalványoztatott az akkori helyettes-titoknok által, — de hogy ki vette föl és átalában, fölvette-e valaki? — a pénztárnoki hivatal sokáig nem birt eligazodni. Megkérdeztem az Értesítő szerk.-jét Győry S. urat, s ő úgy nyilatkozik, hogy nem szokta az írók díját elküldésre magához venni, soha. E szerint nincs más hátra, mint hogy a 109 frt nincs fölvéve senki által. Méltóztassák tehát egy nyugtát kiállítva, ide valakihez fölküldeni, hogy valahára rendeltetési helyére juttassa.

Ki tisztelettel maradtam aláz. szolg.
Pest, ápr. 12. 1866.

157.

116/917. 1866.

NAGYTISZTEL. ÉS TUDÓS TÓTH JÁNOS REF. LELKÉSZ
ÚRNAK

Farkasd, u. p. Vág Sélye

A MTA f. hó 9-én tartott ülésében, Könyvtári Biz.-a meghallgatása után, a komáromi egyházmegyei leégett könyvtárnak felesleges könyvekkel való segélyezése iránt hozandó határozatát kénytelen volt az akadémiai könyvtárnak *folymatban lévő rendezése* bevégeztéig felfüggeszteni.

Miről midőn szerencsém van értesíteni, maradok tisztelettel. . .
Pesten, ápr. 16. 1866.

158.

110/917. 1866.

GR. MIKÓ IMRÉNEK,

Kolozsvárra.

Nagymélt. Gróf, Erdélyi Museum-egyleti Elnök Úr!

A MTA Ig. Tanács, f. hó 15-én tartott ülésében, áthatva a testvériség azon hő érzelmétől, mely a Magyar Akadémiát az Erdélyi Múzeum-Egylettel mind alkatrészeik, mind törekvéseik azonosságá által, legbensőbbben csatolja össze, — hogy e folytonos érzelemnek egy kis időszerinti jelét adja, az akad. épület megnyitása emlékére vert éremnek egy arany példányával kívánt kedveskedni a fent tisztelt testvér-intézet számára.

Melyet midőn idezárva megküldeni ezennel szerencsém van, hazafiúi tisztelettel maradtam Nagymélt.-odnak aláz. szolgája Pesten, ápr. 23. 1866.

159.

111/917.

NAGYON TISZTELENDŐ HANGVALI MIHÁLY
r. kath. lelkész úrnak

Pincehely,
Tolna-megyében.

A MTA f. hó 16-án tartott ülésében kedvesen fogadta a pincehelyi ifjúság által gyűjtött és Tisztel. Úr szivességéből az Ak.-hoz beküldött 58 db. római éremet; s midőn ezért köszönetét jegyzőkönyvében is kifejezte, egyszersmind alulírtat bízá meg, hogy erről Nagyon-Tisztelendő Urat levélben értesítse.

Mely k. kötelességet midőn teljesíteni ezennel szerencsém van, maradok tisztelettel: aláz. szolg.
Pesten, ápr. 23. 1866.

160.

[JEGYZŐKÖNYV]

M. Tud. Akadémia könyvtári állandó bizottságának 1866. ápr. 30-án tartott ülésében, jelenlétén b. Eötvös József akad. elnök elnöklete alatt Lónyay Menyhért választott akad. másod-elnök, [áthúzva: Horváth Cyrill] Toldy Ferenc bizottsági elnök, Horváth Cyrill, Jedlik Ányos, Petzval Ottó, bizottsági tagok, Hunfalvy Pál könyvtárnok és Arany János titoknok.

1. A könyvtárnok Hunfalvy Pál előterjeszti, hogy Prandel és Ewald *bécsi könyvtárus* cégnél az Akadémia bold. elnöke gr. Dessewffy az Akadémia részére nagy mennyiségű könyveket rendelvén meg, s azok árába előleget is adván elanyira, hogy a fent írt cég elismerése szerint is, az Akadémia már 751 ft előnyben van: e főlöleg törlesztésére a könyvtárus cég ujólag szállított könyveket az Akadémiához, de oly tökéletlen jegyzék mellett, hogy abból sem a könyvek ára, sem az, melyikből hány kötet vagy füzet csomagoltatott be, ki nem tetszik, sőt a jegyzékben foglalt könyvek sem mind találhatók a csomagban, és viszont. Annálfogva, előterjesztő irt a mondott cégnek, hogy mindenek előtt küldjön rendesebb számlát; az egész ügy tisztába hozása iránt pedig felkéri a bizottságot intézkedésre.

Előadó könyvtárnok úr megbizatik, hogy Prandel és Ewald könyvkereskedésével folytatván a levelezést, hozza tisztába: mi és mennyi volt megrendelve a mondott cégnél; mennyi azok egyenkinti ára, mennyit szállított már el, mennyi van még hátra elszállítani való, megjegyevén, hogy az Akadémia semmi esetre sem vásárol többet tőlük, mint a már felvett előleg összege. Egyszersmind a bizottság annak szükséges voltát fejezte ki, hogy a magas *kormánytól könyvek vétele s köttetésére nyert 15 000 forint*ról, melyet kizárólag a bold. elnök kezelt, pontos és részletes számadás készíttessék, annyival inkább, mert valószínű, hogy felsőbb helyen ezt kívánni fogják.

2. Akadémiai elnök úr előterjeszti, hogy az intézet összes könyvkiadási ügyét szükségessé vált rendbe hozni. Már a nyomtatásnál oly intézkedést szándékszik foganatba venni, mi által a nyomdai költségekből tetemes részt megtakaríthat az Akadémia. De szükség rendezni a már kinyomott példányok kezelését is; mert mint a könyvtári bizottságnak az elnökséghez benyújtott — itten felolvasott — jelentéséből kitűnik, a bold. elnök intézkedése folytán az a hiány állott be az Akadémia nyomtatványai kezelése körül, hogy nincs ellenőrség, miután a ki azokat a nyomdából átveszi, a ki befűzi, a ki raktárban őrizi és a ki a tagokhoz, intézetekhez, s kereskedésbe szállíttatja, egy és ugyanazon személy.

A bizottság elvül kimondván, hogy a *titoknoki kiadó* egy-személyben könyvkötő is nem lehet: Lónyay Menyhért akad. másod elnök úr elnöklete alatt Toldy Ferenc biz. elnököt a könyvtárnokkal és titoknokokkal együtt megbízza, hogy a kiadónak hivatalba lépésekor adott elnöki utasítást megvizsgálva, amennyiben azt a könyvek kezelése tárgyában az ellenörködést illetőleg hiányosnak találnák, hozzanak javaslatba módosítást; a könyveknek a bizottság jelentésében panaszolt silányabb fűzését vizsgálják meg, s

általában szerezzenek tudomást arról, nem történt-e az Akadémiának az eddigi kezelés alatt valami kára; mindezekről jelentésöket a közelebbi könyvtárbizottsági ülésre beadandók lévén.

Jegyzette

Arany János
titoknok

161.

388/1866.

SCITOVSZKY HERCEGPRÍMÁSNAK.

Főméltóságú Bibornok s Hercegprimás Úr!

Kegyelmes Uram!

A Magyar Tudományos Akadémia kebelében létező Archaeologiai Bizottságnak értésére esvén, hogy a Főméltóságod püspöki megyéjébe eső Hont-megyei *Csalomia község* lakói, a temetőjökben fenálló Árpád-kori templomot le akarják bontani oly szándékkal, hogy a faluban épülő új templomhoz anyagot nyerjenek; mondott bizottság fölkért engemet, hogy e történeti nevezetességű egyház-épület [áthúzva: *szétrombolása megakad., megsemmisítése*] semmivé tétele meggátlásaért Főméltóságodnál esedezném; annyival inkább, mert a csalomiai plébánia már a XII. században említettik, mert e jószágot, mely azelőtt a Hunt-Pázmán híres nemzetség Csalomiai ágának ősi birtoka volt, Lambert egri és Zoyslaus váradi püspök adá az egyháznak; és így e historiai nevezetességű templom lerontása ismét a vandalizmus és kegyetlenség bélyegét nyomná nemzetünkre; mikép a múlt nyár folytán ugyanazon megye Felső-Tur helységének katolikus temploma, faragott kőből álló románkori tornyával együtt, lebontatott, hogy újabb épületnek szolgáljon anyagul.

Midőn tehát a bizottság okai tekintetbe vételével, Főméltóságodat alázatosan felkérni szerencsém van, hogy e senkinek útban nem álló, nem oly tetemes anyagával pedig az új építkezést csak [áthúzva: *kevésbé elő*] kevés mértékben előmozdítható régi templom szétrombolását egy sürgetően kiadandó rendelet által meggátolni méltóztassék.

[Áthúzva: *Teljes tisz*] Mély tisztelettel öröklök
Hercegségednek alázatos szolgája:

a M. Akadémia elnöke.

Pest, máj. 1866.

125/917. 1866.

MÉLT. SPIÉNYI HENRIK ÚRNAK
s általa a székesfehérvári Vörösmarty-szobor emlékbizottságának,

Sz. Fehérvár.

Tisztelt Bizottság!

A M. T. A. f. hó 7-én tartott ülésében Lónyay Menyhért m. eln. úrnak, mint a Vörösmarty-szobor ünnepélyén megjelent küldöttség vezértagjának jelentéséből örvendve értesült azon kitüntető és szíves fogadásról, melyben Méltóságod, a t. Bizottság, Sz. Fehérvár előljárói, közönsége s egyes polgárai az Akad. küldöttségét részesítették. Egyszersmind lélekemelő hatást gyakorolt e tud. testületre a kegyelet és mélyérzelmű hazafiság amaz örvendetes ténye, mely ottan e hó 6-án végbe ment. Nem mintha e honfi kéz által mesterien alkotott emlékszobor, e fényes ünnepély, a szónoklat és költészet ezen hódolása, a mindenünnen összesereglett díszes gyülekezet, a lakoma és vigalomzaj, adhatnának valamit a költő nagyságához; de mivel e tény ama vigasztaló időjelek gyöngysorába fűződik, melyek azt mutatják, hogy mi lettünk nagyobbak. Igenis! A helyett, hogy feledő közönnyel tapodná elhunyt jelesei sírját, vagy legjobb esetben a központ felé fordítaná sóvárgó szeméit, ma már egyes vidék is — majd ez, majd amaz — nemesen érzi, hogy valamint első a büszkeségben, úgy elsőnek kell lennie a kegyeletben azok iránt, kik kebléből emelkednek oda, hol az összes nemzet tekint rájuk büszkén és kegyelettel.

Ily kezdemények, a *szellemi* önkormányzat ily vonzó példái sorában kitűnő helyet foglal a sz. fehérvári ünnepély, melynek üdvözlő visszhangjához jelen szózat is csatlakozik.

Az Akad. annyival inkább hivatva érzi magát hálásan emlékezni meg azon hazafiakról, kik ez emlékszobor létrejöttét eszközlék, mivel ez által a *magyar nemzeti irodalmat* látja megtisztelve, melyet kiválóan képvisel. — Midőn tehát Mélt., a t. Bizottság tagjai, a városi és megyebeli közönség, szóval mindazon hazafiak és honleányok irányában, kik az emlék felállítása költségeihez áldozataikkal járultak, köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezte, egyszersmind alulírtakat bízott meg annak írásbeli tolmácsolására.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, hazafiúi tisztelettel maradunk alá. szolgái

Pest, május 1866.

elnök. titoknok.

163.

118/917. 1866.

TEK. TÓTH JÓZSEF MÉRNÖK ÚRNAK,

Ungvárt.

Az elnök úr, bold. Desseffy Emil gr. nevére címzett értekezése nem jutott az Ak.-hoz, annál kevésbé, mert az elhunytak az volt akarata, hogy a nevére címzett csomagok hivatalból fel ne bontassanak, hanem mindig utána, oda küldessenek, a hol épen tartózkodik. E rendelkezése mind halálíg pontosan meg volt tartva. A mostani elnökség felszólította ugyan már a családot, az ottan lehető akad. iratok átszolgáltatására, de az mind eddig meg nem történt. Az Akad. nem teheti, hogy egyes irományok után kérdősködjék; be kell várnia, míg leltár szerint minden átadatik. Ha ezt várni Önre nézve alkalmatlan volna, méltóztassék Pozsonyba, egyenest a boldogult özvegyéhez fordulni.

Maradok egész tisztelettel.

Pest, máj. 2. 1866.

164.

121/917. 1866.

KÖRLEVÉL:

A Mathem. és Term. tud. osztályok következő (máj. 14.) ülésére *épen nincs bejelentve előadás*. — Az Ügyrend 22. pontja értelmében az Osztályokat kéri gondoskodásra:

1866. máj. 6.

Arany J.
titoknok.

[Alatta: *Arányi Lajos* kórbonctani előadást jelent be, — de A. megjegyzi a lapszálon, hogy betegsége miatt másnap a jelentkező visszalépett. — A másik előadó *Entz Ferenc*, ki a borok gallisatiójáról hajlandó előadást tartani.]

165.

127/917. 1866.

LAPOKNAK:

A nagymélt. M. Kir. Helytartó Tanács által, az ennek kezelése alá bocsátott *Fekesházy-alapítványból*, a MTA javaslata alapján, minden ötödik évben, legközelebb az 1867-dik esztendő folytán, *ötszáz forintnyi* jutalom fog kiadatni, egy, nem-magyarok számára, a hazában divatozó bármely nyelven (a magyaron kívül) írt, a

magyar nyelv és irodalom megismertetésére rendelt s nyomtatásban megjelent *tan-, kézi vagy olvasókönyvnek*; mire a hazai írók ismételve figyelmesekké tétetnek.

Kelt a MTA 1866. máj. 28-án tartott összes üléséből:

Arany János
titoknok

166.

128/917. 1866.

TEK. FÉNYES ELEK ÚRNAK,
a MTA tagjának.

A MTA múlt évi dec. hónapban tartott nagygyűlésén a ./, alatt ide mellékelt végzést hozta. — Alulírt e nem kellemes ügyben minden feltűnés nélkül óhajtván eljárni, a végrehajtással nem akart túllépni a jegyzőkönyv határain; jelesül arra kívánt szorítkozni, hogy az illető nevét az 1867.-i Névkönyv szerkesztése alkalmával, egész csendben áthelyezze.

Azonban egy, a f. hó 28-i ülésen tett indítvány következtében ugyanakkor határozatba ment, hogy a múlt évi nagygyűlés jegyzőkönyvének kivonata Tekt. Úrnak küldessék meg.

Mit ezennel teljesítve, egész tisztelettel maradok Tek. Úrnak aláz. szolgája:
Pest, máj. 30. 1866.

167.

131/917. 1866.

T. HECKENAST G. NYOMDATULAJD.,
ELSŐ M. EGYESÜLETI NYOMDÁNAK,
POLIAK TESTVÉREK NYOMDÁJÁNAK,
KHOR ÉS WEISZ NYOMDATULAJDONOSOKNAK,

Pesten

Tisztelt Uram!

Miután az Akad. eddigi nyomdásza, *Emich Gusztáv* úr, ajánlattételében kinyilatkoztatta, hogy [áthúzva: kész] a versenytársai által felajánlandó legalacsonyabb árat elfogadni, sőt a nyomtatási árak megszabását egyenesen az Akadémiára bízva: Intézetünk nem talál okot a vele évek óta folytatott viszony felbontására; miről T. Uraságodat elnöki megbízásból oly megjegyzéssel értesítem, hogy a mennyiben ajánlatához *bánatpénz* volt csatolva, ez az Ak. pénztárában visszavehető.

Tisztelettel

Pesten, jun. 1. 1866.

168.

135/917. 1866.

[AJÁNLÁS]

A MTA kebelében működő *Archaeologiai Bizottság*, mely a haza különböző részein található régi műemlékek fölkeresése, leírása és közzététel útján a feledékenységtől, szellemi befolyása által pedig az elpusztítástól való megmentése körül néhány év óta hasznosan fáradoz, közelebbi határozatával célszerűnek találá a pécsi székesegyház rajzban fölvételére *Henszlmann Imre* bizottsági és akad. tagot kiküldeni.

Az Akad. teljes reménnyel van, hogy fentnevezett bizottságnak ezen küldöttje, midőn tudományos vizsgálatában eljár, a fő-tisztel. Papság, a helyi Hatóságok, nemkülönb. egyesek részéről mindazon szives előzékenységgel fog találkozni, s mindazon kész segélynyújtásban részesül, a minővel más vidéken, más alkalommal az Akad. tudományos küldöttségeinek dicsekedni mindenkor szerencséjük volt.

Kelt Pesten, jun. 9.

A MTA elnöke.

169.

140/917. 1866.

ALL' ILLUSTRE SIGNORE ANDREA PÁSZTHORY,

Philippopolis.

Tisztelt Hazafi!

Kezemhez f. hó 2-án érkezett becses levelére, melyben utolsó küldeménye iránt kérdezősködik, szerencsém van megnyugtatólag válaszolni, hogy az *Emigratio Története* egészen, tehát e befejező rész is, pontosan megérkezett. E kéziratok sorsa az, hogy időről-időre amint érkeztek, az Akad. Kézirattárába tétettek le, nem lévén az [áthúzva: kor viszonyok] itteni viszonyok oly neműek, hogy ez idő szerint velők egyebet lehetne tenni.

Ki hazafiúi üdvözléssel maradtam, Tisztelt Uraságodnak, honfitársá.

Pesten, jun. 12. 1866.

170.

147/917. 1866.

TC. KOLBENHEYER FERENC ÉPÍTÉS Z ÚRNAK

Bagni—Lucca.

Tisztelt Építész Úr!

A MTA.-hoz intézett folyamodványát, melyben pályája előmozdítására némi segélyt kér, az Ig. Tanács elé terjesztvén, ennek határozata nyomán sajnálattal kell értesítenem, hogy kérel-

mét nem találta teljesíthetőnek. Először is, Intézetünk nem egyszers-
mind „művészetek akadémiaja” s már alapszabályai sem engedik,
hogy jövedelmét más, mint a kitűzött célra: *a tudományok magyar
nyelven művelésére* fordíthassa; továbbá ha ez akadály fenn nem
forogna is, f. évi költségvetése már annyira ki van merítve, hogy
rendkívüli adományt nyújtani nem volna képes.

Ki egyébiránt maradok sziv. jóakarója

Pesten, jun. 16. 1866.

Elnök.

171.

MÉLTÓSÁGOS BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF ÚRNAK
a Magyar Tudom. Akadémia elnökéhez jelentése a *könyvtári
küldöttségnek.*

Méltóságos Báró, Akadémiai Elnök úr!

Az állandó könyvtári bizottságnak folyó évi április 30-án, Méltóságod elnöklete alatt, tartott üléséből, alulírt küldöttség ki levén nevezve arra, hogy az *Akadémia nyomtatványainak* a nyomdából átvétele, befűzése, s raktárba vagy könyvtárhoz szállítása közben netalán előforduló panaszok, rendetlenségeket, melyek miatt az intézet meg is károsodhatnék, vizsgálná meg; különösen hogy a titoknoki kiadónak (expeditor) hivatalba-léptekor adott elnöki utasítást megolvassa, a mennyiben ezt, a könyvek kezelése tárgyában, az ellenőrködést illetőleg, hiányosnak találná, hozzon javaslatba módosítást; a könyveknek a k. bizottság előbbi jelentésében panaszolt silányabb fűzését vizsgálja meg; s általában szerezzen tudomást arról, nem történt-e az Akadémiának az eddigi kezelés alatt valami kára: szerencséje van *jelentését* a következőkben terjeszteni elé.

A küldöttség mindenek előtt azon elnöki utasítással ismerkedett meg, mely a titoknoki hivatal rendezését illetőleg, 1865. február 3-án, gróf Desseffy Emil elhunyt elnök által, Méltóságod, Csengery Antal, akad. jegyző és Arany János ujonnan választott titoknokkal történt közös megállapodás után, adatott ki, és úgy találta, hogy ez utasítás szabályai általában célszerűek; s a mint a hivatala javitnoki és kiadói osztályra különzi, az elsőnek a nyomás alatti, a másodiknak a nyomdából kikerült könyvekkel lévén ügye, megfelel a jó rend, és munka-felosztás kivánalmának. Miután az ezen utasításban a kiadó által vezetni kellett könyvek egy részét (melyek különben jelen vizsgálatnak körébe nem is tartoznak) mint az *Igtató, Kiadó, Utalványkönyv*, többnyire maga a titoknok

vezeti: a küldöttség azon könyvnek megtekintésére szorítkozott; melyeket a kiadó, Tanács, a bel- és külföldi tagoknak, egyesületeknek stb. járó könyvekről visz, s azokat, az utasításnak megfelelőleg, rendben találta. Minden társulat vagy egyes tag részére külön lap van nyitva, hová a neki járó könyvek címei beiratnak, az elküldés szintén; helybeliek a vételt aláírással bizonyítják; vidékiek, vagy külföldiek részéről a vevény visszaérkezte pontosan följegyeztetik. De panasz van az *akadémiai könyvtár* ellen, ki a szállítás végett hozzáküldött könyveket, dacára az Akadémia e részben ismételve történt határozatainak, most is sokáig elheverteti.

A mi már a könyvek befűzése iránti panaszokat illeti: a küldöttség tisztába kívánt jöni először is azzal, mimódon ment át e fűzési munka az előbbi könyvkötő kezéből Takács kiadó kezébe. A titoknok által előkeresett iratokból kiderül, hogy 1865. április 11-én Takács István folyamodást adott be az Akadémia elhunyt elnökéhez, kérve, hogy miután csekély fizetéséből családostúl nem élhet, engedjék át neki az intézet könyveinek befűzése. Gr. Desseffy, erre tett határozatában, a titoknokot és a jegyzőt bízta meg véleményadással. Ennek ellenére a Gróf, 1865. június 22-én kelt levelében, már azt tudatja a titoknokkal, hogy „Takácsnak az akadémiai kiadványok bekötésének megkezdését megengedte”, a mint ezt, a titoknok nyilatkozata szerint, mind ez utóbbinak, mind Takácsnak, ugyanakkor szóval is megmondta. E szerint a kiadó az ettől fogva megjelent munkákat nem hagyta többé Dobocsányinak befűzni, hanem lakására vitette. Azonban Tóth Lőrinc pénztárnok Dobocsányi könyvkötőnek egy nála lévő folyamodványát mutatott elő, mely szerint az elhunyt gróf elnök, 1865. aug. 26-án tett határozatában, a panasz megvizsgálására Arany János, Tóth Lőrinc, Csengery Antal rendes tagokat oly módon küldi ki, hogy ha Dobocsányi előadását igaznak találják, neki a könyvfűzést adják vissza. E vizsgálat, mivel a hátirat lappangott, mind ez ideig nem történt meg.

A mi a nyomdából kijövő példányok ellenőrzését illeti addig a pontig, midőn könyvtárhoz, expedícióba vagy raktárba kerülnek; tehát a befűzés és átadás körüli ellenőrzés erre nézve következőt találta. A főnemlített *Utasítás* e részben azt rendeli, hogy a könyvkötőnél álljon egy könyv, melybe följegyeztessék; mikor, hány példányt vett át valamely kötetből a nyomda részéről; s befűzve mikor, mennyit adott át a titoknoki hivatalnak, vagy az akadémiai könyvtárnak. E könyv azonban már Dobocsányi idejében sem volt pontosan vezethető, mivel a nyomtatványokat nem kötet- vagy füzetenként, hanem ívenként vette át a nyomdából hogy a behajtási stb. munkával addig is haladjon, míg a következő ívek sajtó alatt vannak. Takács pedig, a nyomdából nyugtatvány mel-

lett egyszerre 6—10 ívet vévén át a példányokból, a mint mondja, egyenesen lakására szokta vitetni, hol saját maga felügyelése alatt köti vagy kötteti. A befűzött példányok átadását sem lehet ellenőrzés nélkülinek mondani, jóllehet maga Takács mint könyvkötő, Takácsnak, mint kiadónak adja által: a mennyiben, az Utasítás szerint, a főjavítnok (Sasku) egy külön könyvet vezet, melybe minden megjelent munka címe, kötete, füzete, példányszáma, megjelenési ideje beiratik; mely példányszámról tehát a kiadó felelős. E könyvet megtekintve, rendben találtuk.

Az eddig haladt vizsgálatban a küldöttség nem talált okot arra nézve, hogy egy hosszadalmas és fáradságos munkálatba kezdjen, t. i. hogy az Akadémia kiadványainak összes példányait: mi van a helybeli s vidéki könyvtárusoknál, mennyi expedíáltatott a tagoknak s intézeteknek, mennyi költ el, és mi van a raktárban? leltárolja. E munka a főjavítnok által vezetett X. számú könyv, a kiadó által vitt expeditionális könyvek és Eggenberger könyvének a raktári példányokkal összevetése által, mindenkor biztosan végrehajtható.

A mi a fűzés minősége iránti panaszt illeti: a küldöttség többsége a Takács által fűzöttek és a Dobocsányi készítménye között, amannak hátrányára, valami szembetűnő és lényeges különbséget nem vett észre. A folyó évi almanachra történt leginkább hivatkozás, mint a mely dísztelenül van körül vágva: de miután egyéb füzetek nem gyalultatnak körül, s ezt az almanachnál is meg lehet tiltani; a hiba nem oly általános, hogy azzal az összes fűzés minőségét el lehetne ítélni: Mindazáltal a küldöttség, járulva a Méltóságod és a könyvtári bizottság által elvül kimondott határozathoz, hogy a könyvek befűzése s ugyanazok raktári kezelése egy személynél nem maradhat; másfelől pedig rövidíteni óhajtván az utat, egyszerűsíteni a felelőséget, melyen keresztül a nyomtatványok a nyomdából az Akadémia kezelése alá jutnak; javaslatkép előterjeszti: szólíttassék fel az Akadémia nyomdája, elvállalná-e, és minő feltételek alatt, hogy a könyvek befűzését is, saját felelősége alatt, ő eszközöltesse, úgy hogy az Akadémiának a már befűzött példányokat adja által.

Végre a többször említett elnöki Utasításra nézve, mely általában célszerűnek mondható, megjegyzi a küldöttség, hogy annak egy pontja, mely szerint a raktárban fiókos szekrények lettek volna felállítandók, minden külföldi intézetnek, tagnak stb. külön szekrény, hová a nekik expeditiora szánt könyvek bedobassanak és az elküldés idejéig őriztessenek, — nincs foganatba véve. Az Akadémia nem készítettett ily szekrényeket, de helye sem volna, miután a kiadónak raktári helyiség csak ideiglenesen adatott, honnan már sürgetik kiköltözését. A küldöttség véleménye szerint, ez a fiókok

szerinti osztályozás egészen fölösleges is; miután a kiadó könyvében minden egyes intézet lapjára beiratik cím szerint, a nekijáró könyvilleték, s annak során mindig lehet expediálni. Azonban kívánatos, hogy az Akadémia nyomtatványai számára, itt az épületben, tágas, száraz, tűzmentes raktári helyiség — minélelőbb okvetetlenül kijelöltessék.
Kelt Pesten, jun. 18-án 1866.

172.

149/917. 1866.

A CS. KIR. TELJES CÍMŰ ADÓBIZTOSI HIVATALNAK

Pesten.

F. hó 13-án kelt s nekem 18-án kézbesített hivatalos iratban felszólítottam, hogy az *üzleti körömben foglalkozó és általam díjazott* hivatalbeli egyének neveit, lakását stb. a jövedelmi adó kiróvása végett harmadnap alatt terjesztem fel. Sietek erre nézve a következő felvilágosítást adni.

„Üzleti köröm” egyáltalán nincs, valamint általam fizetett hivatali és szolgálati személyzet sem létezik, miután az Akad. gazdasági ügyeit és így a pénzbelieket is, nem a titoknok, hanem az Ak. *Igazgató Tanácsa* intézi, az Elnökséggel együtt.

A felügyeletem alatti irodában mindössze is öt alsóbb hivatalnok (írnök, javítnok) működik, és egy hivatalszolga; kik közül egy sem húz oly magas fizetést, a mi jövedelmi adó alá esnék. Egyébiránt fizetéseiket ezek sem tölem, hanem az Ig. Tan. felügyelete alatt álló akadémiai pénztárból kapják. — Végre szükségesnek látom a t. Adóhivatalt értesíteni, hogy az Akadémiának Ő cs. kir. Felsege által megerősített Alapszabályai 14. §-a szerint „az Akadémiát a *hatóságok* és mások irányában az Elnök képviseli”, — és így a hivatalos érintkezés ily esetben nem a titoknokkal, hanem az Ak. Elnökével történhetik.

Tisztelettel:

Pest, jun. 19. 1866.

173.

156/917. 1866.

B. SENNYEYHEZ.

Nagymélt. Báró Úr, Magyarország Királyi Főtárnokmestere !

A MTA f. év. jun 25-én tartott össz. ülésében elfogadta nyelvtani bizottságának azon indítványát, hogy *Mátyás Flórián l. tag* szándéklott tudom. utazására mind a maga részéről ajánló levelet adjon, mind pedig, hogy hasonló ajánlat kiállítására iránt Excell.-hoz

alázatos kérelmet intézzen. Mátyás Fl. ugyanis még e hó folyamán oly céllal szándékozik a két haza különböző részeibe elindulni, hogy a *hajdani magyar, székely, kún és besenyő* nevezet alatt ismert népcsalád mai maradványai nyelvét, saját lakhelyükön tanulmányozza; miáltal a két hon térképén a mai magyar nyelv ágait, tájszólami vidékekre osztva, állíthassa elő, — végre, hogy a köz- és magánlevéltárakban őrzött árpádkori okmányokat, diplomatikai összehasonlítás végett megtekintse; szóval egy, mind a nyelvtudományra, mind a történelemre üdvös nagy munkálatot hajtson végre.

Az Akad. meg lévén győződve, miszerint Mátyás Flórián l. tag eddigi dolgozatai által eléggé bebizonyította, hogy a tájnyelvek kikutatására s jellemző tulajdonságaik észlelésére helyesen el van készülve; azt is tudván, hogy az árpádkori okmányoknak nyelvtud. célból való újabb összehasonlítása nemcsak hasznos, hanem vizsgálataink sikeresítésére nagyon sürgős is: azon legalázatosb kérelemmel járul tehát Exc.-dhoz: kegyeskedjék Mátyás Fl. lev. tagnak egy a Magyar- Erdélyország törv. hatóságaihoz és a levéltárak őreihez szóló ajánló levelet kiadni, hogy nevezett tag minél könnyebben és akadály nélkül járhasson el szép terve végrehajtásában.

Kelt a MTA 1866. évi jun. 25-én tartott üléséből:

elnök.

174.

157/917. 1866.

AZ IGEN TISZTELT IZRAELITA CULTUS-KÖZSÉGNEK,

Pest.

A MTA még a múlt 1865. dec. 11-ikén nyilvános ülése alkalmával igen kedvesen fogadta volt a T. Község részéről amaz „Öröm-Szózatot”, mely által e nemzeti ünnepélyt szintén üdvözölni kívánta s melynek példányai ugyanakkor kétszázon felül osztattak ki az akad. tagok s a jelenvolt díszes hallgatóság között.

Ámbár az Ak. e kedveskedést teljesen méltányolva, semmitől sem volt távolabb, mint attól, hogy annak értékét a valódinál kevesebbre nézze: mindazáltal egy körülmény, nevezetesen hogy az ily nyilvános dísz-ülésekről a dolog természeténél fogva nem vezettetik jegyzőkönyv, [áthúzva: *azon tévedésre szolgált alapul.* .] okozá, hogy ez adomány a megköszönendő tárgyak sorából kifeledtetett.

Miért midőn bocsánatot kérve, jelen soraimmal az Akad. köszönetét tolmácsolnám: hazafiúi tisztelettel maradok a T. Községnek aláz. szolg.
Pesten, jul. 1866.

158/917. 1866.

NAGYMÉLT. M. KIR. HELYTARTÓ-TANÁCS!

A MTA f. évi jun. 25-én tartott összes ülésén Szabó József természettud. osztálybeli lev. tag emlékezetbe hozván a felsőmagyarországi némely megyékben jun. 9-én d. u. 5 órakor látott *tűzmeteort*: hogy e nevezetes tűnemény iránt a tudomány emberei kellő adatokhoz jussanak, azon óhaját fejezte ki, vajha ez adatok hivatalos tekintéllyel gyűjtetnének egybe. Annálfogva indítványozta: kéressék föl a Nmélt. M. K. Helytartó Tanács, hogy Szepes, Abaúj, Sáros, Zemplén megyék hatóságai útján, azon községekben, melyek határa felett e tűnemény elvonult, a szemtanuk vallomásait jegyzőkönyvileg fölvétetni kegyesen méltóztassék.

Az Akad. teljes készséggel járulván ez indítványhoz, egyszersmind célszerűnek találta megállapítani a kérdőpontokat, melyek szerint a vizsgálat eszközöztetnék; jelesen:

1. Láttá-e a kérdezett tűzmeteort és milyen alakú volt, —
2. Minő irányban haladt (melyik falu felé)?
3. Hallott-e dörgést és milyent?
4. Dörgés után látott-e valamit leesni?
5. Minő idő volt akkor? tiszta csendes, vagy borús?

Midőn tehát egy ily vizsgálat végrehajtását az Ak. nevében alázatosan kérném: maradok mély tisztelettel a Nagymélt. Htartó Tan. alázatos szolgája:

elnök.

162/917. 1866.

TEKINT. DR. KMETTY PÁL ÚRNAK.

Debrecen.

A MTA f. évi jun. 25-én tartott össz. ülésében hálás érzettel fogadá a jelentést, hogy Tek. Úr, néhai jeles emlékezetű *Kmetty István* tábornok hagyományából ismét szépszámu, a jegyzék szerint 73 rendbeli, leginkább francia had- és történettudományi könyvekből álló gyűjteményt méltóztatott ajándékozni az Ak. Könyvtárának, hová már az be is van szállítva.

Midőn tehát a nb. hagyomány ily módóni hasznosításáért az Akadémia jegyzőkönyvileg is kifejezte méltányoló köszönetét, egyszersmind engem bizott meg, hogy erről Tek. Urat levélben értesítem.

Mely kedves kötelesség teljesítése után, hazafiúi tisztelettel maradok Tek. Úrnak aláz szolg.

Pest, jul 4. 1866.

168/917. 1866.

TEK. LENHOSSÉK R. TAGNAK

Tekintetes Úr!

Jelenleg két értekezése levén bírálat alatt, egyik a székfoglaló, másik annál régibb (gerincagy, nyúltagy, várolhíd stb), melyek elsője, t. i. a *székfoglaló*, az Évkönyvekbe, másik az Értesítőbe van szánva: kérem, sziveskedjék velem tudatni, áll-e azon kijelentett kívánata mellett, hogy a „gerincagy stb” című az Értesítőnek, a székfoglaló pedig az *Évkönyvek* számára bíraltassék, miután a két eljárás közt különbség van.

É kérdést pedig azért vala szükséges tennem, mert a székfoglalóra nézve az egyik bíráló, állítólag a Tek. Úr szavával, azt nyilatkoztatta, hogy ezt szintén az Értesítőbe kívánta adatni, holott ez esetben bírálatra sem kellett volna mennie (Ügyrend 65.§); a másikra nézve pedig egy bíráló csaknem neheztel a megszorításért, hogy a titoknoki levélben csak mint Értesítőbe szánt dolgozat említettetik.

Úgy hiszem, pedig nem csal emlékezetem, miszerint a Tek. Úr a régibb értekezést maga jelentette ki az *Értesítőbe* valónak s a székfoglaló fölvetését az *Évkönyvekbe* maga óhajtotta.

Becsés felvilágosítását kérve, tisztelettel maradtam Tek. Úrnak aláz. szolgája
Pesten, jul. 18. 1866.

175/917. 1866.

T. LÁNG ADOLF LEV. TAGNAK, JÓKAI MÓR R. TAGNAK,
TÓTH KÁLMÁN L. TAGNAK, KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD L.
TAGNAK, SZEMERE MIKLÓS L. TAGNAK, LÉVAY JÓZSEF
L. TAGNAK ÉS MARKUSOVSKY LAJOS LEV. TAGNAK.
(CfM)

A MTA még 1865-ik évi dec 7-én tartott nagy-gyűlésén elhatározta, hogy az 1858-tól 1861-ig választott levelező és 1861—1863-ig választott minden rendű akadémiai tagok, kik *székfoglaló értekezéseket még meg nem tartották*, az Alapszab. 32. és 33. §-ai tartalmára emlékeztessenek, mely szerint „minden ujonnan választott tag, legfőlebb egy év alatt széket foglal, különben megválasztása megsemmisülvén.”

Miután az Akad. jegyzőkönyveiben nem találok nyomát, hogy Úr mint .-én választott tag, e szabálynak még eddig

eleget tett volna, hivatalos kötelességet teljesítek, midőn a nagygyűlés fentebbi határozatát tudomására juttatván, fölkérem a mulasztásnak mielőbbi kipótlására.

Ki egyébiránt teljes tisztelettel maradtam (Címed)
Pest, jul. 28. 1866. aláz. szolgálja

Lángnak beirandó: 1858 dec. 15-én választott lev. tag,

Jókainak: 1861. dec. 20-án vál. rendes tag, e minőségben.

Tóthnak: 1861. dec. 20-án választott és 1864 jan.-ban megerősített lev. tag,

Kerékyártónak: u. e.

Szemerének: 1863 jan. 13-án választott lev. tag,

Lévaynak, Markusovszkynak: detto.

179.

176/917. 1866.

TEK. DUMA GYÖRGY GIMN. H. TANÁR ÚRNAK,

Ungvár.

Tek. Úr!

A MTA math. és term. tud. osztályainak múlt hó 16-án tartott ülésében Szabó József, osztálybeli tag úr méltó elismeréssel jelenté be az ungmegyei *knyahinyai meteorköből* Tekintetes Úr által az Ak.-nak beküldött darabokat.

Az Ak. midőn örömmel fogadta az értesítést és Tek. Úr részére fáradozása, sőt költségeiért (mely utóbbiak némi visszapótlásul a Szabó József úr által már elküldött 50 ft szintén átutaltványoztatott) köszönetét jegyzőkönyvben is kifejezte: egyszersmind engem bízott meg, hogy erről Tek. Urat levélben is tudósítsam.

Mely k. kötelesség teljesítése mellett hazafiúi üdvözléssel maradtam.

Pest, aug. 3. 1866.

180.

181/917. 1866.

TC. DOBY ANTAL ÚRNAK,

Tisza-Újlak.

Tisztelt Uram!

Bármennyire méltánylom is nemes céljait és feláldozó készségét a népnevelés körül, azáltal, hogy *kölcsönkönyvtárát* minden vallású néptanítónak ingyen megnyitja: mindazáltal sajnálattal kell értesítenem, hogy én nem vagyok felhatalmazva könyvek osztására az Akad. kiadványaiból, hanem minden ilyes kérelmet az összes ülés határozata alá kell terjesztenem. — Miután pedig a 2

havi szünet már beállt: az első össz. ülés majd csak oct. végén fog tartatni, a midőn Kegyed óhajtását előterjesztem s egyszersmind a küldött eredeti 2 német okmányt be fogom mutatni.

Mely értesítés után maradtam kész jóakarója.
Pest, aug. 7. 1866.

181.

182/917. 1866.

(IGAZOLÁS)

Főtisztelendő *Rómer Flórián* úr, pannonhalmi sz. Benedekrendű áldor, a pesti kir. főgymnasium igazgatója és tanára, mint a MTA történelmi osztályának s archaeologiai bizottságának tagja, szándékozik a *magyar Duna alvidékeit beutazni* oly céllal, hogy az ottan található római régiségeket fölkeresse, személyesen megvizsgálja és tudományos leírás által kimentse a feledékenység homályából.

Ezen, úgy Intézetünk mind édes honunk díszét és tudományos előhaladását előmozdító törekvés foganatossá tétele érdekében állván nemcsak e tud. Akadémiának, hanem e haza minden, szellemi haladásunk ügyét szíven hordozó polgárának: midőn fentnevezett tudósunk részére ezen ajánló levelet adjuk, — egyszersmind tiszteletteljes bizodalommal felkérjük az illető vidékek közhatalóságait, papi és világi előljáróit, és mindazon hazafiakat, kikhez célja sikerítése végett forduland, hogy öneki ebben segédkezet nyújtani méltóztassanak.

Pesten, aug. hó 7-ik napján.

Titoknok.

Elnök

182.

190/917. 1866.

A PESTI NAPLÓ ÉS A VASÁRNAPI ÚJSÁG KIADÓHIV.-NAK

A MTA elhatározván, hogy az általa kiadott és kiadandó könyveket a legnagyobb közönségű két pesti lapban, a P. N. és Vasárn. Újságban illetve a Politikai Ujdonságokban ezentúl rendszeren hirdettetni fogja, nagys. Toldy Ferenc urat bízta meg, hogy kérdést tegyen az illető kiadóhiv.-nál: mibe kerül havonkint egy hasábnyi hirdetés?

A T. Kiadóhiv. részéről erre mértékletes feltételek ajánltatván, a könyvcímek azonnal összeirattak ugyan, de tekintve hogy a beállott szomorú körülmények ilyenmű hirdetésnek nem voltak kedvezők, célszerűbbnek látszott azt octoberre halasztani, midőn a könyvvásár lendülni szokott. Mostan tehát az említett könyvlajstrom egy példányát azon kéréssel rekesztem ide, szíveskedjenek

abból egy hasábnyi hirdetést még e folyó oct.-ben közrebocsátani, — megjegyezvén: meddig van az első hirdetés, s úgy folytatólag novemberben és a többi hónapokban mindig egy-egy hasábra való kinyomtatni, míg az egész el nem fogy. A költséget, az előzetes megállapodás szerint, az Ak. meg fogja téríteni.

Tisztelettel maradván.

Pest, sept. 24. 1866.

183.

1863/917. 1866.

[LAPOKNAK]

Magyar Tudományos Akadémia. Az Akadémia elnöksége, tekintettel a főváros még folyvást aggasztó egészségi állapotára, mely miatt a tanodák is csak novemberrel nyílnak meg, — miután az akadémiai tagok nagy része a tanári karhoz tartozik, célszerűnek vélte szintén november elejére halasztani az üléseket; a mikor, a megállapított évi ülésor szerint, folyamatba indulnak.

Kelt Pesten, sept. 22. 1866.

Arany János
titoknok

184.

191/917. 1866.

(*Quart levél*)

KORIZMICS LÁSZLÓ T. T.

Nagyságos Úr!

Hunfalvy János r. tagnak az Akadémiában előadott értekezését „Adalékok az Alföld erdősítéséhez és öntözéséhez” szerencsém van Nagyságodhoz, mint elnökileg kinevezett egyik bírálóhoz ezennel átteni véleményre, melyben az is határozottan kifejezendő léssen, méltónak itéli-e Nagyságod e munkát, hogy az Akadémia Értesítőjébe fölvetessék, vagy sem.

Ki egyébaránt [sic!] teljes tisztelettel maradtam

Nagyságodnak alázatos szolg.

Pesten. oct. 29. 1866.

ad 191. sz.

[félív, elvágva]

JEDLIK Á[NYOS] R. T.

Főtisztelendő Úr!

Than Károly l. tagnak az Akadémiában előadott értekezését: „Az ózon képződésről gyors égéseknél” és „a polhorai sósforrás elemzése” szerencsém van Főtisztelendő úrnak stb. stb. [sic]

211/917. 1866.

[AZ AKADÉMIA HAT SZAKOSZTÁLYÁHOZ:]

Tisztelt Osztály!

A MTA f. é. nov. 5-i összes ülésében kifejeztetett szüksége annak, hogy az osztályok ülései, a bennök felolvasandó értekezések által érdekesebbé, a hallgató közönséget is vonzóbbá tétetnének. Indítványba jött, hogy az osztályok minden félévben egyszer, legalább, gondoskodnának oly előadásról, mely a tudománynak világszerte való haladási mozzanatait érdekes előadásban ismeresse. Általában kívánatosnak tünt fel az osztályok összevágóbb munkássága: és hogy minden osztály fogamatba vegye az akad. Ügyrend 22. pontjában foglalt azon határozatot, hogy a sor szerint reájok eső üléseknek előadási tárgyakkal leendő ellátásával, ill. a tagok vállalkozása útján jókor gondoskodjanak s a megállapított előadásokról mindig jó korán értesítsék a titoknokot; mely intézkedés, ha az osztályok által mindig megtartatik, mind az a cél inkább elérhető, hogy a tudomány *minden ága* kellő figyelemben részesül s az előadások változatosbak, a tudomány egyes szakait s haladási mozzanatait teljesebben visszatükrözők lesznek, mind pedig az osztálytagok időnkénti összegyűjtése által, üdvös eszmecsere s az egyesek részéről összevágóbb munkásság fejlík ki.

Ennél fogva határozatba ment, hogy az osztályok bizonyos időben, jelesül minden hó valamelyik első napján gyűljenek össze magánértekezletre, mind a közelgő előadásról gondoskodni, mind az összhangzóbb működést kieszközlendők, mind végre az indítványozott félévi tudományos szemlék tartásával egyik tagjukat megbízandók. Ez utóbbiakra nézve némelyek azon ellenvetése folytán, hogy magyar szakférfiak se oly számban, se oly kedvező helyzetben nincsenek, hogy a tudományok minden egyes ágának haladását kellő figyelemmel követve, azokat kidolgozott félévi jelentésekben, a magok teljessége szerint mutathassák be, az ülés oly módosítással tette magáévá az indítványt, hogy bárha egyelőre nem lehetne is minden tudomány minden egyes ágának haladásáról teljes képet mutatni fel, legalább törekedjenek az osztályok oda, hogy *amit lehet*, a főbb vonások és mozzanatok ne maradjanak figyelem nélkül, s ezek a mondott félévi időszakokban, vagy alkalom szerint sűrűbben is, osztálybeli előadásul szolgáljanak.

Mely akadémiai határozat értelmében felhívom ezennel a t. Osztályt az első ily értekezletnek már december első napjaiban leendő megtartására. Tárgya az első összejövételnek, hogy az értekezlet mintegy szervezze (constituálja) magát, válassza meg elnökét,

91. k. sz.

Deb. febr. 12. 1859

Vándorlevelek Akademina

Külső beírás korábban kiadott levelekből összemészék vala megírta,
hogy a kir. tiszta Akadéma kérésére meggyőződés, hogy
vándor taggyal választatott.

Vándor levelek megírásához jelölték mind a választást,
mind azon más jelölést is melyeknél egy párnyig van ringat,
és a magamat egy körletében, mintha a hivatalos iratokba fe-
nyesés eddigeművel, és nem inkább az a figyelművel való iratok,
egy jelölést a Kir. tiszta Akadéminál az egy írói és saját
kézén kívül az egyikkorost kétféle körletűket az iratokban mellet
nyelve, és egy néha gyors utasított hivatalos a munkában,
annál a ~~magamat jelölésére~~ nem izentem, annál továbbé,
vándorleveleimnél az iratokig, és most akartam a jelen irat-
nyekt köröly elintézését megkezdésében, melyek a Kir. tiszta
Akadéminál jelölésű kivételével való éntem
írásom és irataim között, hogy ad meg írt, ha nem is ama
írás írásként megírta kivételében, és legalább néma írás,
készt készítenem az a kivételűvel mely a Kir. tiszta Akadé-
mina által adatszabályozás irataiban, az a kivételűket.
Égy annál a kivételűket megírta.

Kir. tiszta Akadéminál
1. k. sz. körlet, febr. 12. és 1859

aláírta a
Arany János

91/1859

Arany János köszönetlevele a vend. taggyal választásért (1859.)

kire nézve nem szükség, hogy az osztály rangidős, hanem az ülések iránt érdeklett s buzgó tagja legyen; válasszon egyszersmind jegyzőt, a netán szükséges írásbeli közlekedésre, az elfogadottak végrehajtására.

Amennyiben pedig az Akadémiában nem külön napon ülésez minden osztály, hanem csoportosítva: célszerűnek látszik, hogy az együtt ülésező osztályok külön teremben ugyan, de egyidőben tartsák értekezletöket, hogy így egymással, a következő osztály-ülések tárgyára nézve érintkezhessenek, nehogy egyik osztály a másiktól minden előadási időt elfoglaljon, vagy ellenkezőleg, a másikkra bíztaban, mellőze a gondoskodást az ülésben előadandó tárgyak iránt.

Sziveskedjék a t. Osztály napot és órát jelölni a decemberi értekezletre, s azt a titoknokkal közleni, hogy a tagokat összehívhassa.

Ki maradtam tisztelettel, alázatos szolgálja

(Eötvös)
elnök.

Pest, november havában, 1866.

186.

180/917. 1866.

GR. MIKÓ IMRE STB.,

Kolozsvárra.

Nagymélt. Gróf Ur!

A MTA júl. 30-án tartott összes ülésében, mint legelső illetékes alkalommal, tárgyalás alá vette Excellentiádnak és követtársa Dózsa Dániel úrnak a székely törvényhatóságok orsz. gyűlési képviselői megbízásából az Akadémiához intézett levelét, melyben az anyaföldén túlszaporodott s az utóbbi idők nyomasztó terhei által is mindinkább sújtott s már-már az elszegényedés örvényébe merülő *székely nép* sorsát megható színekkel ecsetelvén, midőn az e szomorú helyzetből származott kivándorlási hajlam csökkentésére célszerű eszközökkel intézkedéseket helyeznek kilátásba, egyszersmind e tudományos intézetet felhívni méltóztatnak, hogy mint a boldogult *Kralovánszky György* hasoncélú nemes hagyományának különben is öre és kezelője, az Exciád elnöksége alatt alakítandó bizottsághoz beérkezendő hazafiúi adományokat szintén fogadja gondviselése alá.

A M. T. Akadémia ugyanazon érzelmektől hatva át, melyek a hozzá intézett nb. sorokban oly élénk kifejezést nyertek, elhatározá, hogy mint az érintett *Kralovánszky*-hagyomány kezelője, szives készséggel elfogadja azon adományokat, melyek hasonló célból

hozzá beküldetnek, s azokat pénztárában elkülönözve kezelteti, egyszersmind e határozata felől Excell.-dat és megbízott társát értesíttetni rendelte.

Mely kedves megbízás teljesítése után hazafiúi állandó tisztelettel maradtam Nagyméltóságodnak alázatos szolgája

Pesten, 1866 novemb.

elnök

187.

[JELENTÉS AZ 1866. NOVEMBER 4-I ÜLÉSBEEN:]

Mielőtt szomorú jelentéseimet tenném, engedje meg a t. Akadémia kifejezni üdvözetemet a viszontlátáson. A három havi szünidő, mely után ismét találkozunk, sokunkra nézve nem volt egyszersmind a nyugalom, a szórakozás vagy csendes munkáság ideje. E három hó mindegyike egy-egy jelest ragadott ki soraink közül: vesztéseink nagyok; de mégis áldanunk kell a Gondviselést, hogy nem lettek nagyobbak. Augusztus 19-én *Zádor Györgyöt*, törvénytudományi osztályunk legrégebbi rendes tagját kísértük örök nyugalomra, kinek nevét még Akadémiánk előhajnalán nyelv- és széptani sikeres törekvései fonták vala az érdemesek koszorújába.

Szeptember 9-én *Czuczor Gergelyre* mért halálos csapást a vész angyala, ily áldozat árán akarva megkimélni további pusztítástól Intézetünket. Kit nem döbbsentett meg ez áldozat nagysága, ki nem hordá körül ázott szemeit hiú óhajással az ürült nyomába lépendő után! Egy vigasztalást azonban hagyott számunkra az Elköltöző; alig pár nappal véletlen halála előtt kijelenté: hogy immár bizvást hajtáná fejét nyugalomra, miután a nagy munka, melynek élete utóbbi éveit szentelé vala, részéről teljesen befejezve áll.

Végre október 19.-e Magyarország piímása, *Scitovszky János* elhunytával terjeszté ki az országos gyászt; kiben Akadémiánk is igazgató tanácsa egyik tagjától fosztatott meg. Az élemedett főpap sok és nagyfontosságú teendői mellett is, folyvást meleg részvétellel kísérte Intézetünk ügyeit; és még közelebb is személyesen résztvett az igazgató tanács üléseiben; osztá örömmel e díszhajlék megnyiltakor s fájdalommat: halálán annak, ki e hajlék létrehozója volt. A tekintetes Akadémia el fogja határozni, mi módon tisztelje meg ez elhunyt jeleseink emlékezetét; most kívánjunk csendes nyugalmat hamvaikra!

188.

192/917. 1866.

[LAPOKNAK]

Az Akadémia titoknoki hivatala a most *függőben levő pályázatokra* versenyezni kívánókat emlékezteti, hogy a következő pályá-határidők vannak közel a lejáráshoz: 1866 dec. 31-én lejár: 1. a gr. Teleki-féle *drámai-jutalom* beküldési ideje. Ezúttal vígjátékok pályáznak. Csak tiszta vígjáték fogadtatik el, tehát bohózatfélék nem. A verses forma előnyeül fog tekintetni a műnek, hasonló vagy közelítő becsű társak felett. Jut. 100 arany.

2. A P. Hazai Első Takarékpénztár részéről a „*Fáy-alapítvány*” alapító levele értelmében ajánlott 1500 ftr-ra az akad. által kitűzött pályakérdés határideje: „Kivántatik oly munka, mely a múltszázad végétől a jelenig hazánkban uralkodott *nemzetgazdasági nézeteket*, ezek fejlődése történelmét, s közviszonyainkra gyakorlott befolyását kimerítőleg adja elő.”

1867 jan. 31-én lejár: 1. a *Gorove*-pályakérdés határideje: „Mi befolyással volt az *ó classicismus a magyar költészetre*, a legújabb időktől kezdve?” Jutalma 30 arany.

2. A *Vitéz-pályakérdés*: „Számláltassanak elő az erdélyi külön diaeták 1540-ig, s fejtsessék ki azoknak hatásköre.” Jutalma 40 arany.

Mindenik kérdésnél az eredeti pályahirdetésben kitűzött módzatok és az általános pályázati szabályok érvénye fennmarad!

Kelt Pesten, nov. 5. 1866.

Arany János
titoknok

189.

202/917. 1866.

TEK. CSESZNÁK LAJOS ÚRNAK,

a mélt. gr. Erdődy-ház jogigazgatójának és nemzetségi levéltárnokának, tisztelettel:

Szombathelyen.

Tekint. Jogigazgató Úr!

A MTA f. hó 5-én tartott összes ülésében Thaly Kálmán 1. tag előterjeszté, hogy a *vörösvári grófi levéltárban* Tököly fejedelem korára vonatkozó némely becses naplókkel s naplótöredékekkel volt alkalma megismerkedni, melyeknek a MTA Kézirattára számára leendő lemásolását a hazai történet érdekében igen kívánatosnak véli. Az Akad. annál nagyobb készséggel hajlott a tört. becsű kéziratok másolatban megszerzésére, mind a mélt. grófi

családnál, mind Tek. Uraságnál azon egyidőben lépéseket tenni, minthogy jelentő tagja arról is értesíté az ülést, hogy Tek. Jogigazgató úrnak ezek felől már tudomása van, s ebbeli szives készségét már ő előtte nyilvánítani is méltóztatott.

Midőn tehát az Akad. nevében ama kéziratok lemásolása végetti elküldését tisztelettel kérném, egyszersmind eligazodásul szerencsém van tudatni, hogy Thaly úr amaz — összesen 8 rendbeli — iratokat különböző csomagokból összeszedvén, valamennyit e veres bőr fedelű könyv borítékába rakta össze, s egy vastag sárga zsinorral köté össze, s így a Rákóczi-levéltár szekrényének egyik osztályába tette be, hol megtalálhatók. E csomagon kívül óhajtaná még és kéri az Akad. Tököly fejedelem eredeti végrendeletét is lemásolás végett, de amely nincs a Rákóczi-levéltárban, — hollétét azonban Tek. Úr bizonytal tudni fogja. Az Akad. hazafiúi köszönete mellett mind ez iratokat épségben s azonnal vissza fogja küldeni, mihelyt a gyors lemásolás megtörtént.

Mely kérés után maradtam minden tisztelettel, Tek. Úr aláz. szolg.

Pesten. nov. 1866.

a mt. akad.
elnöke

190.

205/917. 1866.

FŐTISZTEL. HORVÁTH CYRILL TISZT. TAG ÚRNAK

Méltóztatott ugyan az Almanachnak küldött jegyzékben megérteni, hogy a „philosophiai módszerek” c. értekezését mostani (azaz akkori) nagy elfoglaltsága miatt csak a szünidő lefolyása után kívánja felolvasni: de ezt a vonatkozást én határozott bejelentésnek nem vehettem, s így az ülések során napot nem tűzhettem ki az előadásra.

Azon körülmény, hogy az octóberre följegyzett előadásokat mind novemberre kellett áttenni, s az a másik körülmény, hogy ez év folytán a phylosophiai és vele együtt ülésező osztályok egy negyeddel különben is kevesebb ülést kaptak, mint azelőtt, — okozza, hogy a bejelentett értekezések e két rövid óra már nagyon összecsoportozódtak, sőt már januárra is nem kevesebb, mint *hat előadás* van bejegyezve ezen osztályokból, noha még az ülésor meg sincs állapítva.

Méltóztatik ezekből átlátni Főtisztel. Úr, hogy székfoglaló értekezését nem áll hatalmamban dec. 3-ra bejegyezni, amikor már *három* előadás van bejelentve, illetve még octóberről áttéve.

Ki egyébaránt tisztelettel maradok alázatos szolgája:

Pesten, nov. 23. 1866.

JEGYZŐKÖNYVE

A Magyar Tudományos Akadémia 1866 nov. 5-i összejöveteléből az *Értesítő-ügyben* kiküldött és nov. 13-án összeült bizottságnak, mely alkalommal Mélt. báró Eötvös József akad. elnök úr elnöklete alatt

Jelen voltak: Balogh Pál, Csengery Antal, Győry Sándor, Hunfalvy Pál, Hunfalvy János, Römer Flóris, Szabó József bizottsági tagok, Arany János titoknok.

1. Elnök ő maga az ülést megnyitván, előadja hogy e bizottság küldetésének tárgya tanácskozni és javaslatot készíteni, mikép lehetne, az akadémiai határozat értelmében, az *Értesítőt* legcélszerűbben átalakítani. Erre Csengery Antal b. tag bővebben kifejti az akad. összes ülésben tett indítványát, mely szerint az *Értesítő*, a külföldi tudományos egyletek Compte-Rendu-i hasonlatára, oly közlönnyé volna alakítandó, melyben az Akadémia minden ülésének minden tárgyalása visszatükrözve legyen, s mely egyszerűsége mind [áthúzva: az eddigi] a jegyzőkönyvet jövőben feleslegessé tenné; hogy továbbá az ily *Értesítőbe* az értekezések csak kivonatilag vétetnének fel, sőt a maximum is meg lenne határozva, mennyire terjedhet egy kivonat; ellenben magok az értekezések, egész terjedelmök szerint, külön-külön nyomtatnának ki. További tárgyai lennének az *Értesítőnek*: a tagok tudományos jelentései, nevezetesebb discussiók alkalmazásával egyes tagok indokolt nyilatkozatai, a mennyiben írásban beadnák és az Akadémia azok kinyomatását megengedné; szóval mind az, mi az Ügyrend 90. pontjában a nyomtatott jegyzőkönyvre vonatkozólag elsoroltatik. Az *Értesítő* füzetének gyorsan, legfőképpen minden két hétben, kellene egymást követniök; mi végre köteles legyen minden előadó, értekezése kivonatát még azon ülés alatt kézbesíteni a titoknoki hivatalnak; egyéb iránt e folyó irat szerkesztésével az akad. jegyzőt kellene megbízni, kit aztán minden más szerkesztéstől megkímélni méltányos volna.

A bizottság az ez indítványban foglaltakat minden oldalú és részletes tanácskozás alá vétén, a következő pontokban állapodott meg:

I. A cím

Az Akadémiának eddigi hármaz *Értesítője* helyett, 1867. jan. 1-től fogva kétféle közlönye leend:

1. *A magyar Tudományos Akadémia Értesítője.*

2. *Értekezések. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia.*

II. Felosztás.

A *M. Tud. Akadémia Értesítője* egy oly, apró füzetekben folytonosan megjelenő folyóiratot képez, melyben minden akad. ülés idő rendben, az osztályok elkülönzése vagy szakszerinti csoportosítása nélkül, következik egymásra; és így e közlöny egy folytonos egészet alkot, melynek füzetkéi a naptári évvel kezdődnek és záródnak; egy évfolyam tévén egy kötetet. A füzetek folyó számot kapnak.

Az *Értekezések* ellenben, mint a mostani *Értesítők*, három osztályra válnak el, melyek mindenike külön sorszámozást nyer. E szerint lesz:

1. *Értekezések. A nyelv és széptudományi osztály köréből.* Kiadja a magyar tud. Akadémia. 1, 2, 3 stb. füzet, vagy szám.

2. *Értekezések. A philos. Törvény és történettudományi osztályok köréből.* Kiadja stb.

3. *Értekezések. A mathem. és term. tud. Osztályok köréből.* Kiadja stb.

III. Alak, példányszám.

a) Az *Értesítő* közép 8-r ívre nyomatik, az értekezések kivonata, nevezeteseb tudományos jelentések s efféle fontosabb dolgok garmond betűvel, minden egyéb a mostani jegyzőkönyv pecsétjével. Ötszáz példány elég.

b) Minden két heti ülés tárgya egy füzetet képez, legyen az kisebb vagy nagyobb.

c) E füzetke fehér borítékba ragasztatik, melynek benső lapján az *Értesítőre* vonatkozó szabályok és hirdetések folyvást kinyomva álljanak.

d) Hogy a borítékot minden számnál újra szedni ne kelljen: év elején egész esztendőre való kinyomatik, s minden újabb füzet száma tollal jegyeztetik rá.

Az *Értekezések* alakjául a mostani *Értesítőé* marad meg, azon különbséggel, hogy minden értekezés külön adatik.

Az *Értekezések* címlapja kettős címet visel. Felül, kisebb alakban egy vízszintes vonallal elválasztva a gyűjtőcím (Lásd I. alatt.). Alább, mint fő cím az értekezés címe, nagyobb alakban és a Szerző neve stb.

Minden *Értekezés* önállónak tekintetvén, a lapszámozás minden darabbal újra kezdődik: mi azonban nem áll ellent, hogy valaki az egyes számokat tetszése szerint össze-köttethesse. Külön címlap az

egyes kötetek elé nem adatik, nehogy ez a részeket csonkának tün-
tesse fel s a kelendőséget akadályozza.

Az *Értesítő*höz semmi rajz, tábla s efféle nem járul; ellenben
az *Értekezések* a szükséges melléletekkel jelennek meg.

IV *Díjazás, szerkesztés.*

Az *Értesítő*be adott kivonatokért, hivatalos jelentésekért
stb. írói tiszteletdíj nem jár.

Az *Értekezések* írói díja ívenként az marad, mi eddig az *Érte-*
*sítő*ben megjelent dolgozatoké volt.

Az *Értekezések* illető osztálya szerkesztését azon osztálybeli
tag veszi át, ki eddig az *Értesítő* illető osztályát szerkesztette.

Mínthogy azonban az akad. jegyző lemondása által a Philos.
Tört. tudományi *Értesítő* szerkesztősége megürült: a leendő jegyző
pedig az új *Értesítő* szerkesztésével lesz megbízva; elnök úr ő
méltósága az illető osztályokból fog szerkesztőt nevezni, a phil.
tört. és tört. tudományi *Értekezések*hez.

V *Tartalom.*

Az *Értekezések* című füzetekbe jó minden olyan, az Akadé-
miában felolvasott, vagy felolvasottnak vett, s bírálók által elfo-
gadott, illetőleg bírálatlanul kiadható értekezés, mely nem az
Évkönyvekbe van szánva. A szerzők rendelkezési joga azonban
munkájokkal, az eddigi határok közt, fenmarad.

Az *Értesítő* tartalmát teszik:

a) Az osztályülésekben előadott minden értekezés kivonata.
Egy kivonat *legfeljebb* nyolc nyomtatott lapra terjedhet.

b) A közülésen felolvasott értekezések kivonata, ha szinte
maga az értekezés az *Évkönyv*ben jelenik is meg.

c) Kisebb értekezések, necrologok s effélék, melyek nem az
*Évkönyv*ekbe valók. *Évkönyv*be szánt emlékbeszéd kivonata csak
úgy, ha belőle alkalmas kivonatot lehet készíteni.

d) Az Akadémia minden nemű (osztály-, összes- és igazgató-
sági) üléseinek és nagy gyűléseinek tárgyalásai, csupán a közönség
elé nem való dolgok elhagyásával; a szerint a mint az *Ügyrend* 90.
pontja a nyomtatott jegyzőkönyvekre nézve rendeli, jelesül:

e) A tisztán személyt érdeklő ügyek mellőzésével, minden
egyéb a tagokat és közönséget érdeklő dolgok.

f) Általánosb érdekekkel bíró indítványok, ha el nem fogadtak is. Ezeket az indítványozó köteles azonnal írásban adni be, az Értesítő számára.

g) A kiadás végett benyújtott művek és értekezések fölötti bírálatok, az értekezés elfogadása esetében. El nem fogadott művek bírálati szintén, ha általánosabb irodalmi beccsel bírnak; de ilyenkor az el nem fogadott mű szerzőjének neve nem fog említettetni. E bírálatok vagy egészben vagy tartalmas kivonatban tételnek közzé.

h) A pályaművek fölötti bírálatok akár osztályok, akár bizottságok, vagy bizottsági előadók által nyújtatnak be, terjedelmesen közlendők. De egyes bírálók véleményei nem; mikor a bizottság összesített véleményt ad, vagy helyette előadója tesz jelentést.

i) Az akadémiának ajándékozott vagy külföldi intézetek által cserébe küldött könyvek jegyzéke.

k) Minden ülés előtt kitétetik az elnök neve; de a jelenvolt tagok névsora mellőztetik. Az indítványozók, jelentők stb. neve sem hallgattatik el, ha pedig valamely tag értekezést mutat be, ajánlólag, vagy olvas fel nem-akadémiai tagtól, annak neve mindenkor megnevezendő, és az köteles a felolvasott értekezés kivonatát kézbesíteni.

l) Minden kivonat, indítvány, jelentés stb. még ülés folytán írásban beadandó.

Mely ekkép megállapított pontok javaslat alakjában az összes ülés elé terjesztteni határozattak.

2. A fentebbi tanácskozás folytán kifejtett eszmecsere által a bizottság figyelme az értekezések ügyével kapcsolatban lévő tárgyakra is kiterjedvén, azok iránt javasolt módosításait szintén jelentéséhez csatolni határozta, nevezetesen:

1. Az Értesítő iránti javaslatában kellő figyelemmel volt a bizottság az Ügyrend azon szabályára, mely szerint nem akadémiai tag munkáját csak egy akadémiai tag előleges ajánlása után lehet az ülésben felolvasni, vagy bírálatra kiadni; és javaslatába igatá, hogy az ily ajánló tag neve mint felelősé azért a mit ajánl, mindig kitéssék az Értesítőben. Azonban, miután a nov. 5-i összes ülés egyszersmind az időnkinti osztály értekezletek tartását is határozatilag kimondotta: jelen bizottság úgy véli, hogy nem-tagok értekezései irányában következő eljárást lenne célszerű követni: Akár helybeli akár vidéki nem tag dolgozata beadatván a titoknoknak: ez, a helyett hogy ülésben jelentse, vagy, mert ajánló tag nincs, e hiány pótlására visszautasítsa, legottan áttenné az illető osztály értekezlethez, mely egy tagjával átnézetvén, ennek jelentése folytán döntené el, felolvastassék-e az osztály ülésben, vagy ne, egy-

szersmind valakit a felolvasással is megbízván. — Egyébiránt a bizottság, más külföldi akadémiák példájára, azt is megengedhetőnek véli, hogy nem akad. tag is felolvashassa az osztályülésen saját munkáját, hanem erre mindig minden egyes esetben az Akadémia határozatilag kimondott engedélye legyen szükséges.

2. Miután eddig, az Ügyrend 167. pontja értelmében, minden rendbeli, tehát a külföldi tagok is ingyen kapták az Értesítő valamennyi osztályát, holott ez utóbbiak közül sok azt épen nem használhatja és talán semmi becsnel nem bír előtte: kérdés támad, vajon ezentúl az Értesítő és a három osztály Értekezései megküldése által külső tagoknak célszerű lesz-e nevelni az Akadémia költségeit. A bizottság úgy véli, hogy egy körlevélben, alkalmmal fel kellene szólítani minden külföldi tagot, hogy bizonyos határidő alatt nyilatkozzék, kívánja-e az akadémia kiadványait, különösen az Értesítőt és az Értekezések illető szakát továbbra is megküldetni vagy sem; hallgatása tagadó válaszul vétetvén.

Jegyzette

Arany János
titoknok

192.

JEGYZŐKÖNYVE

A közülési előrajz készítő állandó bizottság 1866. nov. 30-án tartott ülésének, melyen Toldy Ferenc b. tag elnöklete alatt: *Jelen voltak:* Csengery Antal, Pauler Tivadar, Pólya József b. tagok, Arany János titoknok.

1. A bizottmányi tagok kérdésére, jelenti a titoknok, hogy tudomása szerint a mélt. elnökség az Akadémia következő nagygyűlését 1867. január 10-ére oly módon határozta kitűzni, hogy ez nap dél előtt Dessewffy-émlékünnepély, dél után s másnap is 5 órakor nagy gyűlések, 12-én igazgatósági ülés, végre vasárnap, 13-án dél előtt a köz-ülés tartassék.

A bizottság, azon okból, mert ily közel eső két ünnepély, egymásnak ártana; mert az értekezés elkészültére is idő kivántatik, — végre mert valószínűleg az országgyűlés legszorgosabb dolgai épen azon időre fognak esni, — kéri a méltóságos elnökséget, hogy — Dessewffy-ünnepély jan. 10-én megtartatván — a nagy és köz-ülést január utolsó hetére halasztani méltóztassék.

2. A közülési előrajzra nézve a bizottság javasolja, hogy az ne legyen hosszú; tehát az elnöki megnyitó beszéden és zárszón, valamint a titoknoki hivatalos jelentéseken kívül csak egy tudományos értekezés s egy emlékbeszéd adassék elő. Az utóbbira nézve ajánlja

Pauler Tivadar r. tag emlékbeszédét id. Bartal György igazgató tag fölött, mellyel még 1856-ban a jegyzőkönyv 212. száma alatt megbízott; tudományos értekezés ez ideig nem lévén bejelentve, a bizottság a természettudományi osztályt szólítandja fel, hogy köréből 2—3 tárgyat tűzzön ki s egyszersmind az előadó egyéneket nevezze meg.

Ezek szerint, a még csonka előrajz a következő:

1. Elnöki megnyitó beszéd.
  2. Titoknoki előadás, az Akadémia munkásságáról az 1865-i nagygyűlés óta.
  3. Természettudományi értekezés; (még ezután megállapítandó)
  4. Emlékbeszéd id. *Bartal György* igazg. tag felett, *Pauler Tivadar* r. tagtól.
  5. Jelentés a jutalmakról.
  6. Elnöki zárszó.
- Jegyzette

Arany János
titoknok

193.

JEGYZŐKÖNYVE

A *Magyar Hölgyek alapítványa* tárgyában kinevezett akad. állandó bizottság 1866. nov. 30-án tartott ülésének, melyen jelen voltak: Balogh Pál, Toldy Ferenc, Pauler Tivadar biz. tt. Arany János titoknok.

1. Toldy Ferenc biz. tag indítványozza, hogy miután a tapasztalás a *Magyar Hölgyek* alapítványainál a pályázati rendszer csekély sikerét [sic!] bizonyítja; célszerű lenne a pályázati rendszert a *megbízási* rendszerrel váltani fel, egyelőre oly módon, hogy az eddigé ki nem adhatott jutalmak összesítettén, ez összegből megbízás útján, ismert erők által készíttetnének vagy eredeti munkák, vagy külföldi jelesek átdolgozásai. Az e változtatásra szükséges engedélyt az alapító hölgyektől egy körlevél által kellene kieszközölni, s annak megnyerésével az egész ügyet a közelebbi nagy-gyűlésig oly módon rendbehozni, hogy akkorra már az eredményt jelenteni lehessen. A hölgyek felszólítása akadémiai összes ülésből menne ki, mi végre egy közelebbi ülés oly módon lenne összehívandó, hogy összes minőségben határozhasson.

A bizottság sem teljes számmal, sem a szükséges előkészület s felvilágosító írárok birtokában nem lévén; a határozást egy később, de a jövő hét folytán minden esetre megtartandó, ülésre halasztja; a mikorra a titoknok mind a pénztárban összegyűlt, kiadatlan jutal-

mak összegéről jelentést teend; mind az e pályázatokra eredetileg összejegyzett tárgyak sorozatát, s az eddig kitézött kérdések teljes jegyzékét, a pályázati eredmények megjelölésével, bemutatja.

2. Ez alkalommal is tapasztaltatván, hogy a Magyar Hölgylapítványi bizottság tagjai közül némelyek kor-gyengesség, mások a rendes tagok közül lett előmozdítás vagy egyéb ok miatt ritkán vesznek részt a bizottság üléseiben, —

az Akadémia mélt. elnöke fölkéretni határozottatott, e bizottság újra szervezése iránt.

Jegyzette

Arany János
titoknok

194.

213/917. 1866.

TEK. BECSKE BÁLINT ÚRNAK,

Püspökladány.

Tekintetes Úr!

A MTA f. évi nov. 26-i összes ülésében kedvesen fogadta Nagyatyjának, dicső emléké *Kazinczy Ferencünknek* gyermekkori arcképét, és midőn a festmény kijavítása után e kegyeletes emlék megőrzésére szívesen ajánlá fel termeit, egyszersmind Tek. Úr irányában köszönetét jegyzőkönyvileg kifejezve, tisztemmé tette, hogy arról Tekt. Urat levélben is értesítem.

Mely kedves kötelességet ezennel örömmel teljesítve, hazafiui tisztelettel maradtam Tekint. Úrnak aláz. szolgálja.
Pest, dec. 1. 1866.

195.

223/917. 1866.

KAUTZ GYULA R. TAGNAK

Tekint. Úr!

Méltóztatott a fiam által üzeni, hogy *Csatskó Imre* lev. tag úr a jan. 7-én tartandott felolvasását későbbre halasztja. — Tárgy nem hiányoznék, mert januárra nem kevesebb mint tíz előadás van bejelentve a három oszt.-ból; csak az a baj, hogy ezek rendezése a visszalépések miatt nehézséggel jár. Így Csatskó után Thaly következőn, az is későbbre jegyeztette magát, — azután jönne Brassai, de az távol van, értekezését sem küldte be s nem tudom, személyesen akar e foglalni székét?

Brassai után a *Tek. Úr székfoglalóján* lenne a sor: méltóztatik-e azt jan. 7-én megtartani? Különben még alább kell szállnom a névsoron és féltő, hogy a bőségben szükségét látunk!

Becses válaszát mielőbb elvárva, tisztelettel maradok aláz. szolg.

Pest, dec. 20. 1866.

196.

*Egy kettős pecséttel ellátott borítólap, kívül
Arany iktatása:]*

894. Érk. dec. 29. 1866.

[FÁY-ALAPÍTVÁNY]

[A. megyjegyzése:]

Se a beküldött munkák címe és tartalma, se ezen, bár jelíges levél alakja nem olyan lévén, hogy ezekben a Fáy-alap. — kérdésre felelő pályaművet vélhettem volna: de más ily jutalom pedig hirdetve nem lévén, e levelet felbontottam, — de látva, hogy csak ugyan Fáy-pályamű akar lenni, azonnal ismét lezártam hiv. pecsétemmel. Dec. 29.

Arany János

197.

242/1867.

JUTALOMTÉTELEK:

1. *Nagyjutalom* (200 arany): öt évenként váltakozó tudományszakonként.

2. *Marczibányi-díj* (50 arany): Ugyancsak ötéves ciklusonként más-más tudományszakban megjelent legkiválóbb műnek, irodalmi alkotásnak.

3. *Bézsán József*: (40 000 ft-os alapítv. kamatai) 2-3 évenként adandó ki a legjobb matematikai és természettudományi munkának.

4. *Dora Szilárd-jutalom*: 50 arany, három évenként adandó ki a legjobb műnek a kereskedelem köréből.

5. *Első Magyar Általános Biztosító* 100 arany-díja, a statisztika és nemzetgazdaságtan köréből, ugyancsak 3 évenként adandó ki.

6. *Farkas István* 48-as honvédtiszt alapítványa kamatai (20—30 arany) hazafias versek jutalmazására.

7. *Fáy András* nevére, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár által tett alapítvány kamatai (kb. 3,000 ft) 3 évenként, közgazdasági munkára.

8. *Gorove László-díj* (évenként 20-30 arany) előre kitűzött művelődéstörténeti kérdésre.

10. *Horváth Boldizsár* igazs. miniszter a népbíráskodás rendszeréből kívánt pályakérdést kitűzni. (Csak 1878-ban adták ki!)

11. *Magyar Hölgyek* jutalomdíja (évenként 300 ft): Évente váltakozó tárgyú, tudomány-népszerűsítő kérdésekre: botanika, antropológia, történelem, régészet, matematika stb. köréből.

12. *Karácsonyi-jutalom* (200 arany): felváltva szomorú- vagy vígjátékok jutalmazására.

13. *Lévay Henrik* 50—100 ft-os jutalomdíja, felváltva a közgazdaság és az irodalomtörténet köréből.

14. *Nádasdy-jutalom* (100 arany): nemzeti tárgyú eposzra.

15. *Sámuel-díj* (15—20 arany); évente, a legjobb nyelvészeti értekezésre.

16. *Sztrókey-jutalom* (100 arany): kétévenként, váltakozó tudományszakokban.

17. *Teleki József emlékére* tett 100 aranyos jutalomdíj: évente felváltva a legjobb szomorú- vagy vígjátéknak.

18. *Vitéz József-jutalom* (10 arany): minden páratlan évben, váltakozva.

19. *Elmaradt Marczibányi-díjak* (40 arany): páros években, ugyancsak váltakozó tudományszakok szerint.

198.

377/1867

(A borítékra belől)

TUDNIVALÓK

1. Az Akadémia ÉRTESELTŐ-je oly folyóirat, mely az ülésein történt előadásokat s tárgyalásokat hozza, amazokat kivonatban, ezeket a jegyzőkönyv szerint.

2. Minden, ki az Akadémiában előadást tart, végzésileg fel van hívva, hogy annak előre elkészített kivonatát, még azon ülés folytán, kézbesítse a titoknoki hivatalnak.

3. Az Értesítő tartalmát teszik: a) az osztályülésekben előadott minden értekezés kivonata. Egy-egy kivonat legfeljebb 8 nyomtatott lapra terjedhet, továbbá az ülésen felolvasott könyvismertetések, bemutatások, kisebb előterjesztések, melyek önálló tudományos értekezésnek nem tekinthetők. — b) A közülésben felolvasott értekezések kivonata, ha — szinte maga az értekezés az Évkönyvekben jelenik is meg.

c) Kisebb emlékbeszédek, necrologok s effélék, melyek t. i. nem az Évkönyvekbe valók. Évkönyvbe szánt emlékbeszéd kivonata csak úgy, ha belőle alkalmas kivonatot lehet készíteni.

d) Az Akadémia mindennemű (osztály-, összes- és igazgatósági) üléseinek tárgyalásai; csupa közönség elé nem való dolgok elhagyásával. E szerint

e) a tisztán személyt érdeklő ügyek mellőzésével minden egyéb a tagokat és a közönséget érdeklő dolgok.

f) Általánosb érdekekkel bíró indítványok, melyeket az indítványozó még az ülés folytán, írásban is köteles beadni az *Ért.* számára.

g) A kiadás végett benyújtott művek és értekezések fölötti bírálatok, vagy egészben, vagy tartalmas kivonatban. El nem fogadott munkák általánosb irodalmi becsű bírálati is közöltetnek; de a bírálók nevei ilyenkor nem.

h) Pályaművek bírálati, akár osztályok, akár bizottságok vagy bizottsági előadók által nyújtatnak be. Összesített vélemény vagy előadói jelentés létében az egyes bírálók véleményei nem közöltetnek.

i) Az Akadémiának ajándékozott vagy külintézetek által cserébe küldött könyvek jegyzéke.

k) Minden ülés előtt kitétetik az elnöklő neve, de a jelenvoltak névsora nem. Az indítványt, jelentést tevők neve sem hallgattatik el; ha pedig valamely tag értekezést ajánl, vagy olvas nem-tagtól, annak neve mindég kiteendő, s az köteles a felolvasott értekezés kivonatát kézbesíteni.

l) Minden kivonat, indítvány, jelentés stb. még az ülés folytán írásban beadandó, hogy az *Értesítő* szerkesztése késedelmet ne szenvedjen.

4. Ha nem-tag valamely akad. tag által kíván értekezést olvastatni fel, osztályülésben: dolgozatát jó előre be kell adnia a titoknoknak, ki azt az illető osztály-értekezlethez átteszi, mely egy tagjával a munkát átnézetvén, ennek jelentése alapján dönti el, felolvasassák-e az osztályülésben vagy ne; első esetben valakit a felolvasással is megbízáván.

5. Ha nem-tag személyesen akarja előadását tartani, erre, a munka előleges beküldésével, minden egyes esetben az Akadémia engedélyét kell kikérnie. Ilyenkor az Akadémia a beadott munkát szintén az illető osztály-értekezlethez teszi át, s annak véleménye alapján engedi vagy tagadja meg a felolvasást.

Címlap:

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÉRTECSÍTŐJE

A M. T. Akadémia rendeletéből
szerkeszti

Rónay Jácint akad. jegyző.

ELSŐ ÉVFOLYAM.

Pest, Eggenberger stb. MDCCCLXVII.

199.

240/1867.

KÖRLEVÉL

a M. Tud. Akadémia Tagjaihoz.

Midőn ezennel a nyomtatott akadémiai jegyzőkönyv 1866.-i második füzetét megküldeni szerencsém van: felhívom egyszer-smind a tisztelt Tagok figyelmét különösen azon változtatásokra, melyek a jegyzőkönyvi határozatok értelmében vagy már a múlt hó folytán, vagy a jelen 1867-ik év kezdetével életbe léptek. Jelestül:

A 275. számra mely az *Értesítő* átalakítását, s a havi *osztály-értekezleteket* elrendeli.

A 315-ik számra, mely az *Értesítő* és *Értekezések* ügyét szabályozza, különösen az V. szakasz a, b, c, f., továbbá k. és l. pontjaira, melyek szerint minden, az Akadémiában felolvasott értekezés kivonata még az ülésben beadandó az *Értesítő* számára; valamint minden nevezetesebb indítvány, kisebb emlékezés, necrolog stb.

A 316-ik számra, hol a *nem-tagok* akadémiai felolvasása szabályoztatik.

Különösen a *Nyelv- és széptudományi Osztály* tagjai figyelmét a 340-ik pontra hívom fel: mely szerint abbeli nyilatkozataikat, kik és mikor szándékoznak előadást tartani az osztály ülésein, folyó január hó végéig beküldeni sziveskedjenek.

Végre az Ügyrend 18. pontja értelmében, az Akad. minden helybenlakó tagjait (a *rendes tagokat* az Alapszabályok 45. §-a értelmében *kötelezőleg*) a f. évi ülések szorgalmas látogatására kérem fel. [Áthúzza: *hívom fel.*]

Arany János
titoknok.

Kelt Pesten, jan. 4-én 1867.

200.

4/1867

FÁBIÁN ISTVÁN.

Főtisztelendő úr!

Halmazott elfoglaltságaim miatt csak most, és igen röviden válaszolhatok b. levelére. — Igen sajnálom a rendetlenséget, de míg a szétküldést a mélt. Elnökség szorgalmasb könyvtáros kezébe nem adja, félek, hogy minden igyekezettel sem lehet megszüntetni. Az akad. kiadó-hivatalnok könyvét magam megnéztem: 1865. ápril. óta a ./. alatti jegyzékben foglalt könyveket adta át, négy különböző időben, elküldés végett, a könyvtárosnak; ez utóbbi .//. alatti irata szerint a *söjtöri postára* utal, hol a könyvek heverné-

nek. — Méltóztassék tehát ottan reklamálni, s ha eredménye nem lenne, megkísérlem az elnökségtől kieszközölni a hiányzók újra megküldését.

Teljes tisztelettel Főtisztel. úrnak aláz. szolg.
Pesten, jan. 10. 1867.

201.

8/1867.

(*Minä egész ivrel*)

[MEGHÍVÓ A DESSEWFFY-GYÁSZÜNNEPSÉGRE]

Cím:

A MTA kegyelet és hálaadójának egy részét vélte leróni, midőn elhunyt feledhetetlen Elnöke gróf *Dessewffy Emil* szomorú halála napján, 1866. évi jan. 10-én elhatározta, hogy a dicsőültnek emlékezetét, egyebek közt, egy akadémiai gyász ünnepéellyel fogja annak idejében megújítani.

A körülmények nem engedték, hogy ez ünnepély f. évi jan. 10-én, mint a gyászeset évfordulóján tartassék meg, annál fogva legcélszerűbbnek véltem azt az akad. nagygyűlések idejére halasztani; jelesül úgy intézkedtem, hogy f. hó 28-án d. u. 5 órakor, az Ak. e célra berendezendő kisebb termében, mint a Boldogult elnöki működésének legemlékezetesb helyén, tartassék meg.

Midőn tehát ez akadémiai szomorú emlékünnepeyre ... meghívni szerencsém van: teljes tisztelettel maradok (CÍM) aláz. szolg.

Pesten, jan. 17. 1867.

elnök.

M. kir. udvari Cancellária, M. kir. Helytartótanács, Hétszemélyes Tábla, Nemzeti Múzeum igazgatósága és Tagjai, Pest város és Buda város tanácsa, m. kir. tud. Egyetem, Föld-Hitelintézet, Kisfaludy-Társaság.

202.

9/1867.

CZINÁR MÓRNAK.

Főtisztelendő Úr!

A MTA f. hó 7-én tartott ülésében, mely alkalommal Toldy Fer. r. tag úr, mint a történelmi bizotts. előadója, *Fehér György Codex Diplomaticusának* főtisztel. úr által készített becses indexét, melegen méltányló szavak kíséretében bemutatá, — nem mulasztotta el, hogy a Codex használhatóságát annyira előmozdító derék munkáért Főtisztel. Úrnak szives köszönetét annyival inkább ki ne fejezze jegyzőkönyvileg, mivel e dolgotat, már élemedett kora

Ez az első egyik hársó, mint a részben kimutatás, koppan utóbb a csoportok az egyikét, s az első. bet az egyesek által elfoglaltaknak; mi az első részre tartozókat, melyek főként az első részben kisérték főként az egyeseket, látszik.

I. Csoport.		II. Csoport.		III. Csoport.		IV. Csoport.	
1. Kubinyi ágost.	20-24 lev. tagok.	15. B. Kemény le.	16. György d.				
2. Kubinyi Leccas.	25. Csengery	16. gy. Kubinyi gy.	21. Kiss K.				
3. Kézai Csizm.	26. Szász Csizm.	17. gy. Hittörvény	22. Kiss P.				
4. Jókai	27. Bock. Hittörv.	18. Károlyi as.	23. Pászval C.				
5. Rugát	28-29 lev. tagok.	19. Pócs	24. Székely S.				
6. Szalay Csizm.	30. Boly. Csizm.	20. Jókai S.	25. Kollár C.				
7. Pálgy.	31. Wenzel	21. Lőrincz S.	26. <u>úrad.</u>				
8. Hendrich.	32. Békés Csizm.	22. Károly S.	27. Horváth Cs.				
9. Balassa	33. Jókai	23. Lőrincz	28. Dancsik S.				
10. Jókai S.	34. lev. tag.	24. Deák S.	29. Károly.				
11. Jókai	35. gy. Jókai S.	25. A. Balogh P.	30. Nagy Károly				
12. Jókai Csizm.	36. Pócs	26. Hunfalvy P.	31. Horváth				
13. Békés Csizm.	37. Paulus	27. Békés Cs.	32. Jókai				
14-19. Leccas.	38. Pócs Csizm.	28. Károly S.	33. Károly Csizm.				
20. tagok.	39. Pócs	29. Károly S.	34-35. <u>úrad. lev.</u>				
3.	40. Károly Cs.	30. Csizm.	36-37. <u>úrad. lev.</u>				
	41. Deák S.	31. Hunfalvy	38. Erdélyi S.				
<u>úrad.</u>	42. gy. Jókai S.	32. Jókai	<u>úrad.</u>				
19.	43. h. Békés	33. Nagy Csizm.	19.				
<u>úrad.</u>	44. gy. Békés S.	34. lev. tag.	<u>úrad.</u>				
19 az 1. és 2. csoport.	5	35. <u>úrad.</u>					
19 az 1. és 2. csoport.		36-39. <u>úrad.</u>					
19 az 1. és 2. csoport.	<u>úrad.</u>	<u>úrad.</u>					
19 az 1. és 2. csoport.	<u>úrad.</u>	<u>úrad.</u>					

Kimutatásunk az első csoporttal azjuki ha, hogy ha a II és III csoportok az első csoporttal, mint az egyesek által elfoglaltaknak (s a helyesnek) kisérték, mind az egyeseket, mind az egyeseket, melyek főként az első részben kisérték főként az egyeseket, látszik.

1865. április 16.

Előzetes rész

az első rész

1865

Wenzel, Jókai, Hunfalvy, Károly

4. Az akadémiai tagok illetési rendje

dacára, minden anyagi jutalom nélkül felvállalván Isten segélyével szerencsésen végre is hajtania ily szépen sikerült.

Midőn tehát az Akad. ez örvendetes jelentésre Főtisztelendő Úr nevét szívből fakadt éljennel üdvözlé, — egyszersmind engem bízott meg, hogy erről levélben is értesítsem.

Mely kedves kötelesség teljesítése után, hazafiui tisztelettel maradok Főtiszt. úr aláz. szolg.
Pest, jan. 11. 1867.

203.

16/1867.

TEK. TÓTH LŐRINC ÚRNAK.

Tekts. Pénztárnok Úr!

A *Hölgy-alapítványi* Bizottság határozatából szerencsém volt Tek. Urat még 1866. nov. 30-áról küldött iratomban s azóta is szóval mind a pénztári segédtsízt, Szőke úr útján, mind személyesen fölkérni, hogy a mondott alapítványra eddig történt összes befizetésekről s az abból kiadott jutalmakról a bizottság számára kimutatást készíteni és hozzám mielőbb átküldeni méltóztassék.

E kimutatás immár annyival sürgetőbbé vált, minthogy a bizottság ennek alapján szándékozik a nagy-gyűlésre oly javaslatot adni, hogy azon jutalmakból, melyek kétszer-háromszor kítűzve eredmény nélkül maradtak, megbízás útján készíttessenek el az illető népszerű kézikönyvek. Mivel azonban ily változtatást az alapító hölgyek beleegyezése nélkül az Akadémia sem határozhat el, — tehát előbb a t. Hölgyeket egyenkint felszólítani a módosításra szükséges leendő: látni való, hogy az időből már is aligha ki nem fogyunk!

Méltóztassék azért a kívánt kimutatást lehetőleg rövid idő alatt kezemhez juttatni.

Tisztelettel. . .

Pest, jan. 12. 1867.

204.

7/1867.

TOLDY FERENCNEK.

Nagys. Kir. Tanácsos Úr!

A történelmi bizottság múlt évi munkálkodása főbb vonalainak rövid összeállítását, mely iránt *ismételve* kérést tenni szerencsém volt, méltóztassék, lehetőleg rövid idő alatt beküldeni, mert már csak annak hiánya gátol titoknoki jelentésem folytatásában. — Félek, hogy az összecsoportozó hivatalos teendők miatt kifogyok minden időmből.

Maradván tisztelettel Nagys. aláz. szolg.
(1867. jan. 12.)

205.

6/1867.

T. C. CSOLNAKOSI KATALIN, VÁLLYA IGNÁCNÉ
 ÚRASSZONYNAK TISZTELETTEL.

Al-Pestes.

Igen tisztelt Úrnő!

A MTA f. hó 7-én tartott összes ülésében felolvastatott igen t. Asszonyságod levele, melynek mellékletéül eredeti végrendeletének egy példányát az Ak.-hoz beküldeni sziveskedett.

A végrendelet most még olvasatlanul áttétetett az Ak. pénztári hivatalához, mint amely a *székely kivándorlási pénzalap* kezelésére meg van bízva, és csak tisztelt Asszonyságod halálával, mely szomorú eset, adja Isten, minél későbbre következzenek be, fog nyilvánosságra jutni.

Midőn erről az Akad. rendeletéből értesíteni szerencsém van, teljes tisztelettel maradok T. Asszonys. aláz. szolg.
 Pest, jan. 15. 1867.

206.

434/1867.

AZ IGAZGATÓ TANÁCS TAGJAIHOZ.

(Címzett. . .)

A M. T. Ak.-nak 1866-ra szóló (XXVII-dik) nagygyűlése folyó 1867. évi jan. 29. és 30. napjára tüzetvén ki általam, oly módon, hogy az jan. 31-én d. e. 10 órakor tartandó ünnepélyes közüléssel rekesztessék be; ezzel kapcsolatban szükségessé vált az 1866-i számadás megvizsgálata, nemkülönben az 1867-i költségvetés megállapítása s egyéb tárgyak fölvétele végett, az *Ig. Tanácsot jan. 27-re*, d. e. 11 órára összehívnom, mely ülés, ha a tárgyak elintézése úgy kívánna, a következő napok valamelyikén, délelőtti órában folytatható lesz.

Egyszermind az *akadémiai jegyző lemondásával*, új jegyző választása végett szükséges leend a 29. és 30-i napok délutáni óráiban tartandó nagygyűlések valamelyikén az Alapszab. 31. §-a szerint, *elegyes ülésbe* jönni össze az Akad. tagjaival.

Végre, valamint a f. hó 28-án d. u. 5 órakor, a palota kisebb termében tartandó gr. *Desseffy-gyászünnepélyre*, úgy a 31-iki ünnepélyes közülésre szerencsém van meghívni.

Maradván teljes tisztelettel . (Címzett) aláz. szolgája.

Pest, jan. 16-án, 1867.

elnök

234/1867.

AZ 1866–67-I GR. TELEKI JÓZSEF-FÉLE DRÁMAI PÁLVÁZATRA
következő pályaművek érkeztek:

- I. Nem mind arany a mi fénylik. Vígj. 3 felv. *Jelige:*
A szerelem a legnagyobb hős,
Ennek valának legtöbb diadalmi. (Petőfi)
- II. A váratlan vendégek. Vígj. 3 felv. *Jelige:* Audaces
fortuna juvat.
- III. Előkelők, Vígj. 5 felv. *Jelige:* Felkaptak a szilvafára.
- IV. Megtért. Vígj. 5 felv. *Jelige:* Vaj! mi közel áll a jó. (Goethe)
- V. Kedv és hivatás. Ered. vígj. 3 felv. *Jelige:* Nem ugyanaz.
- VI. Erős szer hat. Vígj. 3 felv.
„Az orvos is gyakorta mérget ad,
Gyilkos, ha öl, félisten, hogyha gyógyít.”
- VII. A kételkedő. Vígj. 3 felv. *Jelige:*
De las cosas mas seguras
la mas segura es durar. (Calderon)
- VIII. Shylock ma! — Vígj. 5 felv. „Fel a magasba! fel maga-
sabbra, még magasabbra!
Homlokod a felhők csókol-
ják, lábod a földet!”
- IX. Női fogások. Vígj. 3 felv. *Jelige:* Addig jár a kancsó a
vízre, míg eltörik.
- X. A kedélyes kör. Vígj. 5 felv. *Jelige:* E világon minden
számítás!
- XI. Magas törekvések. Vígj. 5 felv. *Jelige:* Csak szaktudo-
mány, uraim, csak!
- XII. Dérvirágok. Eredeti vígj. 3 felv. *Jelige:* Sic vos non
vobis.

(Dec. 31-e után érkezett:)

- XIII. Balházasság. Vígj. 3 felv. *Jelige:* „Dum candida recta-
que sit, Ilia et Egeria est! (Horatius. — Érzett 1867.
jan. 4-én, de a feladási vevény bizonyosága szerint
1866. dec. 30-án tétetett postára, Pozsonyban.

JEGYZŐKÖNYVE

A *Magyar Hölgyek alapítványa* tárgyában kinevezett akad, állandó bizottság 1867. jan. 18-án tartott ülésének. Jelen voltak: Balogh Pál, Érdy János, Győry Sándor, Horváth Cyrill, Pauler Tivadar biz. tt., Arany János titoknok.

1. A titoknok jelenti, hogy az 1866. nov. 30-i ülés jegyzőkönyvének 1. pontjában rábízottakat azért nem végezhetette s a bizottságot azért nem híhatta eddig össze, mert a kívánt pénztári kimutatót csak f. é. jan. 14-én kaphatta meg: melyet ezennel bemutat, s melyből kitetszik, hogy a Hölgyalapítványra 1866 végéig befizetett összeg, a már kiadott öt jutalom levonása után, 4080 ft 70 kr-ra rúg, kamatjaival együtt; melyből azonban a még *függő négy pályakérdés* jutalmait is le kell számítani, ha ugyan ezek az 1867-i befizetésekből födőzhetők nem lennének.

Bemutatja továbbá a pályakérdéseknek az 1859-i kisgyűlési Jegyzőkönyv 118-k számában eleve megállapított sorozatát; nem különben egy jegyzéket arról, minő kérdések voltak már eddig kitűzve, és mi eredményel. Az utóbbiból kitetszik, hogy leszámítva a négy most függőben levőt, összesen 16 kérdés tüzetett már ki, melyek közül csak öt pályázat lön sikeres; tizenegy pedig, jól lehet a kérdés újra, s némelyik háromszor is fel adatott, nem hozott kívánt eredményt.

A bizottság véleménye abban pontosul össze, hogy e tizenegy feladat, időnkint újra pályázatra bocsáttassék; mivel azonban úgy látszik, hogy a pályázók azért nem élnek azon kedvezményel, mely külföldi jeles munkák átdolgozását is megengedi, mivel az ily forrásokat nem ismerik: célszerű, hogy az Akadémia ilyen jeles munkát, vagy többeket is, jelöljön ki minden pályakérdéskor; megmaradván, természetesen, az *önálló* munka előnye az átdolgozott felett. Ily módoni kihirdetésre a lejárt sikertelen feladatok közül a bizottság ezennel négyet választ ki, úgymint

1. A fűvészet alapvonalai
2. Római irodalom története.
3. Újabb nevezetes utazók.
4. Bölcsészeti erkölcsstan; ajánlván azoknak már a legközelebbi nagygyűlésből való kihirdetését.

Jegyzette

Arany János
titoknok.

209.

14/1867.

TEK. HUNFALVY PÁL RT. ÚRNAK,
mint a nyelvtudom. osztály értekezleti jegyzőjének.

Tekint. Úr!

— A Sámuel-díj évenként 15 aranyban oly szorosan nyelvészeti értekezésnek lévén kiadandó a nagygyűlésen, mely a legközelebb lefolyt évi nyelvészeti értekezések közt a nyelvtud. osztály által legjobbnak ítéltetik, akár külön, akár valamely gyűjteményben jelent légyen az meg: miután az 1865. decemberi nagygyűlésen 1863. és 64. évekről adatott ki e jutalom, most következik az 1865. és talán, — miután már szintén a múlthoz tartozik, az 1866. év is. Méltóztassék az oszt. értekezletet e felől tanácskozáásra felhívni s kijelöltetni a jutalmazandó értekezéseket.

Egyszersmind netaláni tagok ajánlása is lévén elintézendő: kérem a f. hó 26. vagy 27-én tartandó osztályértekezlet napját s óráját velem előre közleni, hogy összehívhassam.

Tisztelettel, Tekint. Úrnak aláz. szolg.

Pest, jan. 21. 1867.

210.

I. [JELENTÉS]

A Philosophiai Nagy- és Marczibányi-jutalomról.

Az 1859—1864. évkörre eső philosophiai nagyjutalom, az osztály véleménye alapján, egynek sem adható ki az ez évkörben megjelent philosophiai munkák közül.

A Marczibányi 50 aranyos mellékjutalom *Warga János* 1. t. Bölcsészettana 1861. és 1863-ban megjelent első, második, negyedik, ötödik, s a tapasztalati lélektant, a gondolkodást, az ethika elemeit s a bölcsészettan történetének alapvonalait tartalmazó köteteinek ítéltetett oda; mint a mely Bölcsészettanban tartalom és forma legjobban fődözik egymást, s a szerző mind a rendszer, mind az iskola követelményeinek eleget igyekszik tenni. Fogalmai világosak, kellően rendezettek; a nyelve, bár nem elég folyékony, de szabályos.

Kelt a M. T. Akadémia 1867. jan. 29-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

II. [JELENTÉS]

A Törvénytudományi Nagy- és Marczibányi, valamint a Sztrokay Antal nevét viselő jutalmakról.

Az 1860—1865. évkörben megjelent jog- és államtudományi művekre a Törvénytudományi Osztály jelentése örömteljes meglepetést fejezett ki azon tapasztaláson, hogy az odaítélendő jutalmakra nézve nem az évsor szegénysége, hanem inkább a benne megjelent jeles és figyelemreméltó szakbeli munkák nagy száma okozta az elhatározás nehézségét. Szerencsét kívánhat az osztály az irodalomnak s országnak azon nagyobb számú hasznos, s részint kitünő művekhez, melyek ez évsor alatt, a jog- és államtudományokat érezhetőleg előre vive, s ezeknek irodalmunkban eddig volt állását jóval túlhaladva, megjelentek, s melyek közül az akadémiai jutalmat többen is megérdemelnék, míg most csak dicsérettel említhetők.

Azonban, választani kellvén, a több jeles közül az osztály véleménye első helyre sorozta *Deák Ferenc* ig. és t. tag azon közjogi munkáját, mely előbb a Budapesti Szemlében adatván ki, azután „Adalék a magyar közjoghoz” cím alatt külön füzetben is megjelent. E mű, polemicus természetű, de egyszersmind közjogunk legfőbb alapelveit oly kristálytisztá világosságban terjeszti elő, vitás kérdéseit oly meggyőző erővel tárgyalja és fejt meg, hogy mintegy a magyar alkotmányos jog nagybecsű catechismusának tekinthető. De miután az akadémiai Ügyrend gyűjteményben megjelent (bár onnan külön is lenyomott) munkákat kizár a nagyjutalomból: az osztály azon fájdalmas kénytelenségben találta magát, hogy a nagyjutalmat Deák Ferenc említett művének nem ajánlhatta kiadatni.

E szerint a 200 arany nagyjutalmat az Akadémia, a Törvénytudományi Osztály véleménye alapján, *Dózsa Elek* t. t. „Erdélyhoni Jogtudomány”-ának ítélte, mint a mely Erdély egész köz- és magánjogát s jogtörténetét magában foglalván, nagy gondnal, szorgalommal s az adatokat lelkiösmeretesen felhasználó ügyszeretettel összeállítva, nemcsak alaposság, világosság, kimerítő terjedelem által kitűnő, hanem a maga nemében egyetlen s így eredeti is, közhasznúságra nézve pedig szinte első helyet foglal el.

A *Marczibányi* 50 arany mellékjutalmat *Kautz Gyula* r. t. „Nemzetgazdaság s Pénzügytan” című munkájának ítélte az Akadémia, mint a mely, a tudomány színvonalán állva, szerzője többi becses műveivel együtt a külföldi tudós világ elismerésében is részesült.

A *Sztrókey Antal* nevét viselő 100 arany jutalom, az 1864. és 1865. években megjelent jogtudományi munkák közül, *Pauler Tivadar* r. t. „Büntető Jogtan” című könyvének ítéltetett, mely az osztály véleménye szerint az e téren ekkorig megjelent magyar nyelvű dolgozatok közt első helyet foglal el, s úgy tudományos magas értéke s rendszeressége, mint nemesen szabadelvű s a tudomány és tapasztalás újabbkori vívmányait felölelő iránya s tartalma által kitűnő.

A mondott évkörben megjelent munkák közül, a jutalmazottakon kívül, még dicsérettel emelte ki az osztály véleménye Wenczel Gusztáv r. t. „Magyar és Erdélyországi Magánjogát”; Weninger Vince l. t. „Politikai Számтанát”; Konek Sándor l. t. „Statistikáját”; Kautz Gyula r. t. „Országászat-tanát”; Hoffmann Pál l. t. „Római magán Jogrendszerét”; Kerkapoly Károly l. t. „Protestáns Egyházalkotmányát”; Dózsa Elek t. t. „Erdélyhoni ref. Egyházjogát”; néh. Szalay László „Fiume, Szerb telepek és Horvát kérdés” c. dolgozatait; végre Szathmáry Károly „Az Alföld és Fiume” c. monographiáját; — melyek részint tudományos rendszeresség, s az adatok s anyagok gondos, szorgalmas összegyűjtése s feldolgozása, mindnyájan pedig alapos tudományosság s közhasznúság tekintetében, figyelemre méltók.

Kelt a M. T. Akadémia 1867. január 29-én tartott nagygyűléséről
Arany János
titoknok.

212.

III. [JELENTÉS]

Az 1865-ki és 1866-ki Sámuel-Jutalomról.

Az Akadémia, Nyelvtudományi Osztálya véleménye alapján, az 1865-ik évi Sámuel-jutalmat [15 arany] *Budenz József* l. tagnak a Nyelvtudományi Közleményekben 1865 folytán megjelent „Cseremisiz Szótár” című munkájának ítélte, minthogy az, a cseremisiz nyelvnek hozzáférhető szókincsét egész teljességében adja, s ez által nyelvtudományunknak felette becses segédeszközt nyújt.

1866-ról a 15 arany Sámuel-díjt *szintén Budenz József* l. t. „Mordvin Tanulmányok” című értekezésének ítélte, mely a Nyelvtudományi Közlemények 1866-iki folyamában jelent meg, és hasonlóképp jeles dísze nyelvtudományi irodalmunknak.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1867. január 29-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

TITOKNOKI JELENTÉS 1866-RÓL.

Tisztelt Gyülekezet!

A MTA életét és munkásságát hivatalos jelentésben vázolandó: mindenek előtt ama javítást emelem ki, mely a lefolyt év alkonyán elhatározva, már életbe is lépett, s mely a jövőre nevezetes fejlemény csíráját rejti magában.

Az Akadémia osztályai eddig rendszerint csak nyílt ülésekben találkoztak. Több osztály is együtt tartván ülését, ezenkívül más osztálybeli tagok megjelenése nemhogy kizárva, de épen kívánatos lévén: mi természetesb, mint az ülések oly magatartása, mely a nemszakkabeli, sőt az általános közönséghez is alkalmazkodott. Nem vala tehát rendes összejövetel, hol az egyes osztály saját ügyeit fesztelenül megvitassa; benső, mintegy házi dolgait rendezze, összevágó munkásságot ébresszen és ellenőrizze az osztálybeli előadásokat. Ez utóbbiak egyes tagok vállalkozására, jóformán a véletlenre voltak hagyva, az osztály előleges befolyása nélkül. Szóval, az osztály, mint szerves egész, alig létezett ülésein kívül; ez ülésekben pedig, különböző tekintetek által, korlátozva volt. Méltán nevezheti tehát üdvösnek a javítást, mely az osztályokat szorosabban szervezve, rendes tanácskozásokat léptetett életbe, hol az egyes osztály, szakja összevágó előbbviteléről eszméket cserélhessen, nyílt üléseit előkészíthesse, s azok tárgyai felett ellenőrséget gyakorolhasson. Ily szervezetből fogja magát kinőni amaz elkülönített szakmunkásság, minőt teljesebb akadémiákban látunk; hogy minden osztály saját elnöke, titkárja ügyvezetése mellett, s talán saját költségvetéssel, önállóan folytassa tudományos működését.

Szintén nevezetes a hanyatló évnék egy másik ujítása: a mód, mely szerint az Akadémia az üléseiben történeteket nyilvánosságra hozni határozta. E végre mostanig az Akadémia úgynevezett Értesítője, továbbá nyomtatott Jegyzőkönyvei szolgáltak. De amazok a szerzők többnyire szabad rendelkezése miatt, nem hozhattak teljesen az ülésekben felolvasott minden értekezést; a Jegyzőkönyvek pedig nem adták a felolvasások kivonatait. Még egy hátrány volt, az ülésben előadott tudományos dolgozatok késő megjelenése; miután az Értesítők kötet és füzet-számra adatván ki, sokszor az értekezésnek hónapokig, sőt pár évig is kellett várakoznia a sorrendre. Új évtől kezdve minden osztály minden egyes értekezést külön nyomat; az ülések teljes képét pedig egy félhavonként megjelenő Értesítő füzet fogja visszatükrözni, melybe az eddigi jegyzőkönyvi tartalom mellett minden, az ülésben előadott értekezés

kivonata is fel lesz véve. Az akadémia reméli, hogy az ügyei és tudományos működése iránt érdekelt Közönség helyeselve üdvözli e változást, mely által üléseiről folytonosan értesülhet, s Értesítő közlönye, mint némi folyóirat, akár előfizetés útján, szélesebb körben is el fog terjedni.

Mi a közelebbi nagy gyűlés óta az *osztályok negyven ülésében* tartott felolvasásokat illeti: sokkal szűkebb tér és idő áll rendelkezésre, hogysem azokról csak néhány jellemző szóval is, egyenként némi fogalmat nyujthassak; pusztá nevek és címek elősorolásával pedig minél rövidebben akarom untatni hallgatóimat; egyébiránt a közönség közt mai napon szétszótott igazgatósági jelentésben részletesen megtalálható: kik, mikor és mi tárgyról tartottak előadást. Én inkább a tudomány-ágak némi csoportosítását kísértem meg, a főbb mozzanatok kijelölésével.

A Nyelvtudomány körében három kiváló haladási irány tűnik fel, úgymint:

a magyar nyelv szókincsének összegyűjtése, főkép a jelenből; a magyar nyelv szókincsének összegyűjtése a múltból; végre a sajátképi magyar nyelvtudomány.

*

Az Akadémia mint mindnyájan tudjuk, keletkezésekor túlnyomólag szépirodalmi erőkből alakult. Tudósaink részint nem voltak kellő számmal, részint nem akartak símulni a nyelv haladó irányához. Pedig ez irány: a nyelvet, gyakorlat útján, aesthetikailag kifejteni, a már kivívottat állandósítani, s újabb eredményeket küzdeni ki, a tudomány műnyelvét megteremteni, mindennél fontosabbnak látszott. Így látjuk, az Akadémia akkori törekvései során, mondhatni első helyen, nem a mai szoros értelemben vett nyelvtudományt, hanem az anyagok gyűjtésén kívül, *a nyelv gyakorlati képzésére* fordított fáradozást. Eredeti és Külföldi Játékszín, Classicusok fordításai, drámai pályázatok s hasonlók, mind ez irányról tanúskodnak. Mondják, hogy ez az Akadémia gyermekkora volt; és valóban azóta mind a sajátképi nyelvtudomány örvendetes fejlődésnek indult s elfoglalta megillető helyét az európai nyelvészet terén; mind a tudományok különböző ágaiban, új erők, jeles szakférfiak bevonásával, erősödött az Akadémia, úgy hogy ma már sokkal inkább érdemli, mint ama kezdő korban, *tudományos* nevét.

Azonban, Tekintetes Akadémia, tisztelt Közönség! Vajjon a nyelvre nézve, tesz-e annyit e tudományos intézet, a mennyit e szakbeli tagjai jókora számához mérve tehetne és tekintve a szükségét, tennie talán kellene is? Oly biztos már nyelvünk gyakorlati fejlődése az irodalom terén, hogy bátran egyesek önkényének s a felkapó divatnak hagyhatjuk további folyamatát? — Tekintsünk

széjjel. Naponként ezer meg ezer újságlap, évenként szaporodó könyvek tömege hordja szét, Kárpátoktól Adriáig, a szemenszedett *germanismusok* újabb meg újabb példányait, megzavarva, megvesztegetve magát az ős-ép vidéki társalgási nyelvet is. Nem az idegen szólások ama nemesebb fajtáit értem, melyeket művészi kéz, művészi célból hódít meg a nyelvnek, hol szükét látja, hol kiváló dísszel alkalmazza; értem a *gondatlanság*, a *majmolás*, a *divat szándékos ferdtítését* vagy akaratlan sikamlásait; a ragadó mételet, melytől ide s tova senki sem ment, mely a nyelvérzékét bármi badar szólás iránt tompa közönybe ejti, s a régi jó magyar szólásokat kiszorítván, csendes halálra kárhoztatja. Ime én, tisztelt hallgatóim, ime én magam, ki folyvást törekedtem megőrizni magyarságomat, nem hosszú éltöm folytán, gyermekkori emlékeim közt, néha oly szófordulatokra bukkanok, mely akkor közkeletű volt s ma már engem is meglep szokatlansága által. Így van: *szavaink*, *szólásmódjaink*, s ezek minden oly árnyalata, melynek megfelelő nincs a gondolatunkat irányzó idegen nyelven, lassanként elhalnak, kivesznek; *szókötésünk* velős rövidsége szükségtelen körülírásokban málik szét; *szórendünk* zavarba jő; s a felosztás *processusa* immár nyelvtani alakjainkat is megtámadta: nincs még egy évtizede, mióta — hogy többet ne említsek — *segédigés szenvedő* forma kapott fel köztünk. És az Akadémia vagyis nyelvosztálya ennek, minden figyelmét a nyelv elemzésére, hasonlítására fordítva, kicsinyelheti-e többé, mint nem tudományost, ami a nyelv gyakorlati használata körül történik, vagy megelégedhetik-e egyes pályamű bírlásával, egyes nagyjutalom odaítélésével olyan szépirodalmi dolgozatnak, mely nyelvi oldalról is érdemesnek mutatkozott? Én azt hiszem, hogy a szépirodalmi szak, mely most jóformán azt sem tudja, mi dolga e tudományos Akadémiában, volna hivatva a nyelv gyakorlati használatának ellenőrzésére; hivatott arra, hogy *compact* szervezett munkásság által gátot vessen a rohanó áradatnak; miután a létező szépirodalmi társaság se kellő anyagi eszközök birtokában nincs, se nem fordíthatja csupán a nyelvi oldalra figyelmét.

Bocsánat a kitérésért, melyben nem az Akadémia tisztviselője, hanem egyik tagja bátorkodott felszólalni, élvén ez alkalommal, hogy gyenge szava e magas helyről messzebb hallassék. És most folytatom rövidre vont hivatalos jelentésemet.

*

Jelentésem szomorú része következik. Halál általi veszteségünk a múlt évben mind számra, mind súlyra nézve, aránytalanul nagyok. Nem kevesebb, mint kilenc tagot gyászol azon évről s egyet már a jelenről is, az Akadémia. Végzetszerű jóslatként, már az év elején (jan. 10) maga intézetünk fáradhatatlan elnöke nyitja meg az

elköltözendők hosszú sorát. Azok után, mik gróf *Desseffy Emil* érdemeiről e helyen, csak kevéssel ezelőtt, mondtak, vakmerőség volna a költőként, „az ő dicsőségét elmém hiányával meghalványítani.” Mindnyájunk szívében hangzik az ismeretes mondat: Monumentum quaeris? Circumspice! — Február 17-én *Kiss Károly* matematikai osztálybeli rendes tagot, a hadtudományban Akadémiánkban egyik, majdnem egyedüli művelőjét kelle elbocsátanunk a halandóság útján; s még ugyanazon hó 28-án *Gaal József* vidor szelleme vált meg tőlünk. Május 21-én az igazgató-tanács fosztatott meg egyik díszétől, herceg *Eszterházy Pál*ban, kinek Akadémiánk körüli érdemeit szintén nem kell messze keresnünk, s ki történettudományunknak is nevezetes szolgálatot tőn egyik jeles őse életrajzának kiadása által. Következett *Zsarnay Lajos* superintendens, nyelvostálybeli lev. tag, ki jún. 13-án itt Pesten hűnyt el; következett (aug. 17.) *Zádor György* törvénytudományi osztálybeli rendes tag, kinek neve azonban Akadémiánk hajnalán ama nagy nevekkel áll szoros kapcsolatban, melyek nyelvünk aesthetikai fejlődése körül csoportoznak. A fővárosban dühöngött vész szept. 9-én *Czuczor Gergelyt* szemelte ki első áldozatnak körünkéből; ily áldozat árán kímélve meg bennünket további dúlásaitól. October 19-én a bíboros főpap, hercegprímás *Scitovszky János* halálával terült ki az országos gyász, mely Akadémiánkat is oly közelről érdekelte, benne igazgató tagját gyászolván; s az év utolsó hónapja sem engedé el szomorú adóját, megfosztván bennünket (dec. 7.) *Palugyay Imre* történettudományi osztálybeli lev. tagtól. Végre már a jelen év is meg kezdé ritkítani sorainkat: folyó hó 20-ika elragadá tőlünk *Csányi Dániel* matematikai osztálybeli lev. tagot s a debreceni főiskola tanárát; kinek elhunytát most van első szomorú alkalmam bejelenteni.

De mind e nagy veszteségeink felsorolása után, ezúttal oly kellemes helyzetben vagyok, hogy vigasztalásul nyereségeink megemlégtésével zárhatom be jelentésemet. Három derék tagját Akadémiánknak adta vissza a legmagasabb királyi kegyelem: *Pulszky Ferenc* tiszteleti, *Rónay Jácint* levelező, és legközelebb *Horváth Mihály* rendes tagok, a hontalanság keserű évei után, ismét helyet foglaltak közöttünk.

*

A MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
MUNKÁLKODÁSAIRÓL
S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL
1866-BAN
JELENTÉSE
AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK

I. A Magyar Tudományos Akadémiának 1865 dec. 18-ától 1867 jan. 21-eig negyven osztály, illetőleg összes ülése volt. Az 1866-i october hó folytán, a fővárosban dühöngött cholera járvány miatt, nem tartattak ülések.

1. A *Nyelv és Széptudományi Osztály* ülésein 1866. jan. 22-én *Budenz József* lev. tag „A magyar igekötők s az árjai gepraefixumok” című értekezést tartott; ugyanakkor *Télfy Iván* lev. tag „Solon adótörvényéről” értekezett. Febr. 20-án *Toldy Ferenc* r. t. rövid „emlékbeszédet” mondott „Kiss Károly elhunyt rendes tag felett”; *Budenz József* l. t. „Szintén valami az a ki — a miről” című dolgozatát olvasta fel; végre *Hunfalvy Pál* r. t. mint szerkesztő, a *Nyelvtudományi Közlemények* IV-ik kötetét mutatá be. Márt. 5-én, összes ülésben, *Tóth Lőrinc* r. t. rövid gyászbeszédet tartott *Gaal József*, ez osztálybeli elhunyt lev. tag fölött. Mart. 19-én *Gyulai Pál* lev. tag, mint bizottsági előadó, a gr. Telesi drámai pályázat eredményéről terjeszté elő a bíráló bizottság véleményét; utána *Toldy Ferenc* r. t. „A régi magyar nyelvészek ismertetését” kezdette meg; az ápril 9-i összes ülésben pedig *Szász Károly* l. t., mint bíráló bizottsági előadó, jelentése olvastatott az 1865/6 gr. Karácsonyi drámai pályázatról. Ápril 23-án *Toldy Ferenc* r. t. „A magyar politikai szónoklat régibb történetét” adta elő; és *Hunfalvy Pál* r. t., miután *Hoffer Endre* nagy-kőrösi tanárnak Herodot egy helyét magyarázó rövid értekezését bemutatta, *Ribáry Ferenc* tanártól „A baszk nyelv ismertetését” olvasta fel. Máj. 28-án *Vámbéry Ármin* l. t. újabb tudományos működéseit és sajtó alatt lévő nyelvészeti munkáját ismertette; jún. 25-én „a török nyelvbeli szönyomozásokról” értekezett; s ugyanakkor *Hunfalvy Pál* r. t. a *Nyelvtudományi Közlemények* V. köt. 1. füzetét mutatá be. Júl. 23-án *Hunfalvy Pál* r. t. „Régi magyar szókat” fejtegetett; *Fogarasi János* r. tag pedig az „Ilyen” szót a mongol nyelv után. Nov. 12-én *Tóth Kálmán* lev. tag. székfoglalóul egy tankölteményt olvasott „a drámai nyelvről”; — s dec. 19-én *Hunfalvy Pál* r. t. „Némely újabb nyelvtani jelenségről”; *Budenz* l. t. pedig e címen értekezett: „Szótaglalások; és valami a magyar szóképzés iskolai tanításáról”. 1867. jan. 14-én *Vámbéry* l. t. egy 800 éves ujjur kéziratot ismertetett meg; *Budenz* l. t. pedig az *a e* mutató szócskáról értekezett, tekintettel *Fogarasi* úr mongol *ilyen-jére*.

Ez osztály körébe tartozó legnevezetesebb kiadás a Magyar Nyelv Szótára, melynek III-ik kötete a 6-ik füzettel befejeztetett, a IV-ikből az 1. 2. füzetek megjelentek, s folytatása azon szomorú csapás után is, mely szerkesztőségét *Czuczor Gergely* rendes tag halálával érte társa *Fogarasi János* r. tag kezében biztosítva van, *Corpus grammaticorum*.

2. A *Philosophiai Osztály* ülésein 1866. febr. 12-én *Purgstaller József* r. t. „az ideal-realismus érvényéről a tudás körében” értekezett; ápril. 16-án *Erdélyi János* r. t. ily című munkájából „A bölcsészet Magyarországon” olvasott egy szakaszt *Gyulai Pál*; *Nagy Márton* l. t. értekezése „a gyermek fokozatos fejlődéséről” a júl. 30-i ülésen felolvasottnak vétetett; dec. 3-án *Greguss Ágost* r. t. „a társadalmi fensőségről” értekezett. 1867. jan. 7-én *Horváth Círyll* tiszt. tag székét „a philosophiai módszerről” értekezve foglalta el; ugyanazon hó 21-én pedig *Brassai Sámuel* rend. tag székfoglaló előadása volt, szintén a „módszerről”.

3. A *Törvénytudományi osztály* ülésén 1866. jún. 8-án *Konek Sándor* l. tag ily címen értekezett: „A földbirtok statistikája Magyarországon, tekintettel Csehország ebbeli törekvéseire”. Márt. 26-án *Weninger Vince* l. t. „a bankügy elméletét” adta elő; ápril. 16-án *Keleti Károly*, mint vendég, ily című értekezése olvastatott fel: „Nemzetgazdaság és társadalmi tudomány”; máj. 7-én *Kautz Gyula* r. t. értekezett e címen: „A képviselői állam, az újabb politikai elméletek szerint”; jun. 4-én dr. *Vécsey Tamástól*, mint vendégtől, „Tanulmányok a római jog köréből” olvastattak; jún. 18-án *Greguss Ágost* r. t. „az állam kötelességét” fejtegette „a művészet irányában”; dec. 3-án *Weninger Vince* l. t. „a Peel actáról” értekezett; ugyanakkor *Pauler Tivadar* r. t. „Emlékbeszédet” tartott „Récsy Emil”, ez osztálybeli elhunyt lev. tag felett. Végre 1867. jan. 21-én *Szinováczy György* l. t. „az uzsora törvényekről” olvasott.

4. A *Történelmi Osztály* ülésén, a historia és segédtudományai köréből: 1866. jan. 8-án *Thaly Kálmán* l. t. „II Rákóczy Ferenc nemes testőrző seregéről” értekezett; u. a. hó 29-én *Kubinyi Ágoston* t. t. „rövid necrologot” olvasott „Rafn Keresztély” külföldi tag fölött; és *Kubinyi Ferenc* t. t. egy szakaszt keleti utazása leírásából „Rodosto, Nikomedia és Galata” cím alatt; ki egyszersmind jelentést tett „működéseiről, tudományos, művészeti és ipari tekintetben.” Szintén *Kubinyi Ferenc* t. t. febr. 12-én „a zborói vár és környéke” című monographiája kivonatát terjeszté elő, rajzok kíséretében; *Hunfalvy János* r. t. pedig „Néhány szó a talajvízről, vagyis a földárjáról” c. értekezésében kútvíz magassági mérések gyűjtésére hívta fel az Akadémiát. Márt. 5-én *Szilágyi Ferenc* l. t. helyreigazító és pótló előadást tartott, új kutatások alapján, a Hóra-világról; ugyanakkor *Toldy Ferenc* r. t. Baranyai Decsi János XVI-ik századbéli történetírót ismertette; *Wenzel Gusztáv* r. t. pedig *Csepcsányi Vendel* úr által ajándékozott három codex eredeti okmányról tőn jelentést. Márt. 26-án *Schwarcz Gyula* l. t. a magyar birodalombeli összes gymnasiumok legújabb statistikáját ismertette;

és *Fabó* András I. tag részéről felolvasottnak vétetett *Vitnyédi István* leveleiből a 4-ik közlemény. Ápril 16-án *Rómer Flóris* I. t. bemutatta az archaeologiai bizottság által kiadott „Műrégészeti Kalauz” I-ső kötetét; máj. 7-én *Ipolyi Arnold* r. t. a bél-háromkúti apátság történelmi és archaeologiai ösmertetését közölte; jun. 4-én *Mátyás Flórián* I. t. „Anonymus időkorá bizonytalan voltáról” értekezett, — *Wenzel Gusztáv* r. t. „Adalékokat” közölt „Száva-Szent-Demeter városa történetéhez” —; végül *Pohradczky József* r. t. ily című értekezése: „Magyarország veszedelmének okozói a Lechparton 995-ben aug. 10-én” felolvasottnak vétetett. Jun. 18-án *Pesty Frigyes* I. t. „A perdöntő bajvívások történetéből Magyarországon” olvasott néhány fejezetet, s *Nagy Iván* I. t. „Tanulmányokat” közölt „a várrendszer némely viszonyairól”, utána *Hunfalvy János* r. t. a Statistikai és Nemzetgazdasági Közlemények II. k. I. füzetét mutató be. Jul. 9-én *Karácson Mihály* I. t. értekezett e címen: „Aquincum. Bevezetés Budapest történelméhez”; — *Wenzel Gusztáv* r. t. „Biographiai Tanulmányait” adta elő „Stibor vajdáról”, — s *Rómer* I. t. az Archaeologiai Közlemények VI. k. I. füzetét; — ugyanő jul. 30-án „a rómaiak védelmi rendszerét a Duna mentében Ó Szönytől Szekcsőig”; és *Szilágyi Sándor* I. t. „Rozsnyai Dávid életét és munkáit” ismertette; — *Henszlmann Imre* I. t. pedig a pécsi székesegyház rajzait mutatta be, magyarázó előadás kíséretében. Nov. 19-én *Hunfalvy János* r. t. „Hazánk közlekedési eszközeiről” értekezve foglalta el székét; *Mátyás Flórián* I. t. „Anonymus időkoráról” tartá első értekezését; végre *Schwarz Gyula* I. t. „Észrevételeit” adá elő „hazánk elemi közoktatási statistikájának hiányairól, különös tekintettel a tanítók fizetésére”. 1867. jan. 7-én *Mátyás Flórián* I. t. „Anonymus időkoráról” tartotta II-ik előadását.

5. A *Mathematikai és Természettudományi Osztályok* egyesült ülésain: 1865 dec. 18-án *Pólya József* r. t. „Omne vivum ex ovo” című értekezést tartott és *Than Károly* I. t. „az ozon képződéséről” értekezett s a „polhorai sós forrás vizének vegy-elemzését” közölte. 1866. jan. 15. *Rózsay József* I. t. „Adatok a hagymáz oktanához” című előadást tartá; s *Hunfalvy János* r. t. bemutatá a Magyar Birodalom természettani leírását tárgyazó munkájának utolsó kötetét. Febr. 5-én *Entz Ferenc* I. t. „a burgonya-betegségről és annak biztos elhárítási módjáról” értekezett; ugyanakkor dr. *Frommhold Károly*, mint vendég, értekezése olvastatott „a féloldali ideges főfájásról”; 26-án *Szabó József* I. t. „Tokaj-Hegyalja földtani viszonyairól”, — és *Dorner József* I. t. „egy Magyarországon is feltalált déleuropai (*Cuscuta*) növény fajról” tartott előadást. Márt. 12-én *Pólya József* r. t. előadta „a növényéleti ösmeretek alkalmazását a növény iparban”; — *Kubinyi Ferenc* t. t. „a növényvilág óriásairól” értekezett,

„különösen a hársfáról, mint hazánk egyik történeti és növényteni nevezetességéről.” April 9-én *Fest* Vilmos r. t. a múlt évben megkezdett előadásait folytatta „Magyarország álladalmi és országos utairól”, — s *Kalchbrenner* Károly l. t. részéről „a szepesi moszatok jegyzéke” lőn bemutatva. Még azon hó 30-án *Greguss* Gyula l. t. „a Duna hő-mérsékére” vonatkozó észleleteit közlé, s „a tágulás törvényéről, névszerint a víznél” értekezett; míg *Hazslinszky* Frigyesnek „Északi Magyarhon lombmoháiról” szóló értekezése röviden mutattatott be. Máj. 14-én *Szabó* József l. t. „A kiszáradt Fertő tavában eddig tett nyomozások” eredményét adta elő; s *Entz* Ferenc l. t. „a borok gallisatiójáról, magyar szempontból” című értekezését olvasta. Jun. 11-én *Martin* Lajos lev. t. „villanydelejeség erőmúteni alkalmazásáról” értekezett, — s *Greguss* Gyula l. t. „Toldalékot” nyujta „a víz tágulási törvényeinek igazolásához”, mely felolvasottnak vétetett. Jul. 2-án *Jendrássik* Jenő l. t., székfoglalólag, „Két új szemmérészeti mód” címen értekezett, ahhoz a saját terve szerinti tükör-készület is bemutatván; *Szabó* József l. t. pedig a Knyahinyai meteor-esésről tőn pótló jelentést; ki júl. 16-án ugyan e meteorról újabb jelentése mellett, a math. és term. bizottság Közleményeinek IV. Kötetét ismertette meg; valamint *Kruspér* István l. t. is az általa szerkesztett Meteorologiai Füzetek kinyomott íveit. Nov. 5-én *Reitter* Ferenc l. t. székfoglalóul „Mértani és közgazdasági tanulmányait” adta elő „az általa tervezett pesti Duna-csatorna kivitel módjáról”; és *Győry* Sándor r. t. „Előterjesztést tett a Matematikai és Természettud. Értesítő ügyében; u. a. hó 26-án *Markusovszky* Lajos l. t. „A közegészségi tudomány mai állása, tekintettel Pest városára” c. értekezéssel foglalt székét; *Szabó* József l. t. A Math. és Term. tud. Közlemények IV. kötetét s a Légtüneti Észleletek 1. füzetét, — *Friwaldszky* Imre r. t. az Évkönyvek XI. k. 4. darabját mutatta be, melyben „Jellemző adatok Magyarország Faunájához” c. munkája foglaltatik. Dec. 17-én *Friwaldszky* János l. t. székfoglalóul „A magyarországi egyenes röpiék (orthoptera) magánrajzát” adta elő; és *Szily* Kálmán l. t. „a mechanikai hőelmélet általános egyenleteiről” értekezve foglalt székét; u. a. *Greguss* Gyula l. t. bemutatta értekezését „a Tapasztalati képletek egyik általános alakjáról”; végre még *Szily* l. t. dr. Akin Károly tudományos működését ismertette.

II. A bizottságok, feladatukhoz képest e lefolyt évben is szorgalommal és sikeresen fáradoztak a magyar nyelv, történet, föld és nép ismertetése körében. Jelesül

I. A *Nyelvtudományi Bizottság*. Ennek működését kedvező színben mutatja fel „Közleményeinek” V. kötete, melyben több jeles dolgozattal találkozunk. *Budenz* József l. t. itt fejezi be „mordvin

közléseivel" Reguly hagyatékából kidolgozott mordvin tanulmányait. E közlések, a Reguly-hozta eredeti erza- és moksa-mordvin szövegeken s azok magyarázatán kívül, egy lehető teljes mordvin szótárral gazdagítják a nyelvtudományt. *Hunfalvy* Pál r. t. a lapp nyelvet, jelesül annak éjszaki nyelvjárását, tekintettel azonban a déli — enarei — nyelvjárásra is, lehető teljesen ismerteti. Ugyanő „Régi magyar szók” címen részint egyes szók (rév, réj, kégy, sarchas, joccerdegh, evrek) részint némely képzők (odut, tiluvi stb.) mivoltát fejtegeti. *Ribáry* Ferenc a minden európai nyelvtől különböző ősrégi „baszk” nyelv ismertetését adja. *Budenz* a magyar úgynevezett igekötőket és az árja praefixumokat; *Fábián* István l. t. a *va, ve* képzőnek és változatainak szereplését nyelvünkben; *Fogarasi* János r. t. az „ilyen” névmást a mongol után világosítják; végre gr. *Kuun* Géza babyloni ékiratok *assyr* szavakból közöl hasonlítást.

A nagy csapás után, melyet Czuczor halálával szenvedett, a Bizottság Fogarasi tagot kérte fel, hogy a kivitel egysége tekintetéből maga folytassa s végezze be, ha lehet, a Magyar Nyelv Szótára szerkesztését, ki azt szívesen el is vállalta. Czuczor halála és Vass József elköltözése által megfogyott számát tagjainak Mátyás Flórián és Vámbéry Ármin új tagokkal tölté be.

Eszközlé a Bizottság, hogy *Mátyás* Flórián tag részint táj-szólási részint levéltári nyomozásaira a hatóságokhoz ajánló levelet nyerjen a nagymélt. m. kir. helytartó tanácstól; ugyanennek magyar nyelvtörténeti szótárát melegen ajánlotta az Akadémia és Igazgató tanács pártolásába, s remélhető hogy a tett lépések után e becses szótárát nem sok idő múlva birni fogja a magyar tudományos közönség. A „Magyar Nyelv Szótárát” illetőleg, pótló cikkek érkeztek a Bizottsághoz *Gruber* József sopronyi nevelőtől két ízben; *Marikovszky* Gábor dömsödi segéd lelkész pedig immár az 1197-ik számú pótcikkét küldötte be.

2. A *Történelmi Bizottság* ezévi munkásságát kedvező színben tünteti fel kiadványainak sora. Elsők a *Történelmi Emlékek* (Monumenta), s itten az Irók osztályának X, XVI, XVII és XVIII. kötetei. Ezek elseje *Veráncsics* Antal összes munkáinak VII-d. kötetét hozza, a felejthetetlen *Szalay* László munkásságának utolsó gyümölcsét. A második *Forgách* Ferenc „Magyar Historiáját 1540—72. *Forgách* Simon és Istvánfi Miklós jegyzéseikkel együtt” *Májér* Fidél, s aztán *Toldy* Ferenc r. t. gondjai alatt. Ez utóbbtól veszszük a harmadikat: *Baranyai Decsi* János Commentárjainak fennmaradt, illetőleg a kiadó által felfedezett részeit; végre negyedikül, *Tököly* Naplóját nyerjük (1676 nov. — 1678 máj. 15.) *Torma* Károly b. tag. becses törekvéseinek eredményét. — A Monumenták mellett egy rendkívüli kiadást is eszközlött a Bizottság. A tiszteletre

méltó aggastyán *Czinár* Mór lev. tag, áldozatos munkássága hozta létre a Betürendi Tárgymutatót Fejér György magyar történelmi Okmánytárához, mely a Codex használhatóságát kitünő mértékben növeli. A derék férfiú e nagy munkát aránylag rövid idő alatt és minden anyagi jutalom nélkül hajtotta végre.

Hogy a Bizottság gyűjtéseit ez évben is szorgalmasan folytatta, fölösleges említeni, valamint hogy mind szaporább azon kútfők és történelmi munkák száma, melyek sajtó alá készítve kiadásra készen állnak. Ez utóbbiak közül „*Rozsnyai* Dávid török-deák életét és munkáit” emeljük ki, *Szilágyi* Sándor I. tagtól; — a gyűjtés terén *Simonyi* Ernő hazánkfia tett nagyobb szolgálatot, ki ujabbban 414 lapnyi másolatot küldött a „*Florenci magyar Okmánytár*” számára.

3. Az *Archaeologiai Bizottság* a magyarhoni régi műemlékek nyomozását ez évben is szakadatlanul folytatta, a megvizsgáltakat közlönye által megismertette. Tagjai közül *Henszlmann* Imre a *pécsi* főtemplomot vette föl s készíté el leírását nyomtatás alá; *Rómer* Flóris pedig, számos egyéb kirándulásain kívül, melyeket a nyár folytán a Duna mentében tett, Mohácsról a Traján hidjáig vizsgálta mindkét parton a római várakat, oly célból, hogy a rómaiak vérendszerét tanulmányozza. — Intézkedés történt, hogy a még alapjaikban is pusztuló *ó-szőnyi*, *ó-budai* és *mitrovici* ósrégi városok területei szakértően fölméressenek; némely községek sikeresen szólítottak fel a határaikon álló műemlékek megóvására; a budai emléktáblák egy része föltevésre készen áll; bronz-kori eszközök és állatmaradékok vegytanilag és állatbonctanilag megvizsgáltattak; a régészet-kedvelőkkel igen élénk levelezés keletkezett, miáltal a Bizottság munkálkodása kifelé is lankadatlanul gyarapodott. A magyar értelmiség lelkesítésére felszólításokat közölt a Bizottság a havi lapokban; a földművelők közt pedig több ezer példányban nyomtatott utasító röpíveket osztott ki. Így nem csuda, hogy a mai napon kedvenccé emelkedő archaeologiai tanulmányok iránt a részvét szembetűnőleg növekszik. Hogy végre e mozgalomban a kellő tájékozási eszközök se hiányozzanak, a Bizottság nemcsak a dús tartalmú VI. kötetet adá ki „*Közleményeiből*”; hanem elkövetett mindent, hogy e csekély áru évi munkálatain kívül a régen várt „*Műrégészeti Kalauz*” is megjelenjék. A mind olcsóság, mind tanulságos tartalom ajánlotta két első kötetet nem sokára a harmadik rész is fogja követni.

4. A *Statisztikai Bizottság* működése eredményeit „*Statisztikai és Nemzetgazdasági Közlemények*” három új füzete mutatja fel. *Fest* Vilmos r. t. folytatja azokban Magyarország állami és országos útjainak ismertetését, egyszersmind javaslatot közöl, mi módon s

mi költséggel lehetne ez utak hálózatát kiegészíteni, kimutatván az eddigi útépítés s az ingyenes közmunka rendszer hiányait is. *Konek* Sándor 1. t. a földbirtok statistikájáról értekezik, egyszersmind ismertetvén a „Magyarország művelési ágak szerinti terjedelme és földjövödelme” című munkát, felhíván a köz figyelmet az *országos statisztikai* hivatal nem létéből eredő hátrányokra. — *Barsi* József biz. tag a róm. kath. egyházmegyék elemi tanügyét ismerteti, oly részletes adatok alapján, mint még nálunk soha sem történt, s meggyőz mindenkit a népnevelési ügy javításának elutasíthatatlan szüksége felől. *Hunfalvy* János 1. t. hazánk bányászati viszonyait (1862—1864) ismerteti s figyelmeztet az okokra, melyek ez években bányászatunk hanyatló irányát idézték elő. Dr. *Tormay* Károly a légtünetek és egészségügy körében 1865-ben Pesten tett észleleteit, dr. *Athanász* Szilárd Jász-Fényszaru mezőváros statiszt. leírását közlé; *Keleti* Károly, a műipar meghonosítása elvéből indulva ki, értekezik „az iparos nevelésről” s megismertet az idevágó külföldi jeles intézkedésekkel; végre *Weninger* Vince 1. t. „A bankügy elmélete” I. részében a jegy és letéti bankokat tárgyalja s korszerű munkával hitelügyi törekvéseinknek hasznos szolgálatot tesz. —

E füzetek számos apróbb cikkein kívül főlemlítendő még az 1865-ben összeírt országgyűlési képviselő-választók kimutatása, és a magyarországi összes könyv- és könyomdák jegyzéke.

5. A *Mathematikai s Természettudományi Bizottság* a szakába vágó s honunk viszonyaira vonatkozó adatok gyűjtésében részint utaztatás, részint felszólítás, részint segélyezés által törekedett célt érni.

Utaztak *Schenzl* Guidó 1. és *Kruspér* István lev. tag, folytatván 1864-ben megkezdett, s hazánk delejes viszonyai vizsgálására vonatkozó körútjokat. *Kalchbrenner* Károly 1. t. a Szepességet s annak szomszéd határait járta be a lopvanószők tanulmányozása végett. Végre *Szabó* József b. tag és előadó föld és talajtani tanulmányozást tőn Somlyó bortermő vidékein; ugyanó meglátogatta a híressé vált meteorkő hullás helyét, Knyahinya falut s környékét, Ung megye északi részében, hogy az esés közelebbi körülményeiről személyes meggyőződést szerezzen.

Részbeni segélyezés mellett *Bernáth* József 1. t. vegytani elemzés alá vett több oly kőzetet, melynek földtani viszonyai geológjaink által fel voltak derítve.

A meteorológiai s magnetikai észleléseket *Schenzl* Guidó folytatta Budán az Akadémia által fölszerelt észleldében; s az eredmények mindazon külföldi észleldének, melyek ez iránt hozzánk felszólítást intéztek, időnkint rendszeren megküldettek. A vidéki észlel-

dék, úgy a meteorológiára nézve általában, mint különösen a tiszai mérnöki öt állomáson az esőre nézve, rendszeren történtek.

A Bizottság munkálkodásának eredménye két rendbeli nyomtatványban látható; egyik „Közleményei” IV. Kötete, melyben geológiai, növénytani, meteorológiai és hydrologiai értekezések foglaltatnak; a másik e cím alatt „Légtüneti Észleletek” most látott először világot, s tartalmazza az egyes észleleteket, megkezdve a Mayer Lambert utolsó budai csillagász által tett s kéziratban meglevő jeles észleletekkel.

III. Az 1865-i közülés óta megjelent akadémiai kiadások teljes sora, a már említettek befoglalásával, következő.

1. *A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei.* Tizenegyedik kötet: IV. V. és VI-dik darab.

2. *A Magyar Tudományos Akadémia Jegyzőkönyvei.* 1865. 2. füzet. 1866. 1-ső füzet. A M. T. Akadémia rendeletéből közzéteszi Csengery Antal, jegyző. 1866. 2-ik füzet. A M. T. Akadémia rendeletéből szerkesztette a titoknok.

3. *Magyar Tudományos Akadémiai Értesítő.* Új folyam a) *A Nyelv és Széptudományi Osztály Közlönye.* Szerkeszti Toldy Ferenc. (Eddig megjelent három kötet). b) *A Philosophiai Törvény- és Történettudományi Osztályok Közlönye.* Szerkesztette Csengery Antal. V. köt. 2. füz. c) *A Matematikai és Természettudományi Osztályok Közlönye.* Szerkeszti Győry Sándor, VI. köt. 1. füz.

4. *Nyelvtudományi Közlemények.* Szerkeszti Hunfalvy Pál. IV. köt. 3. füz. V. köt. 1, 2. füz.

5. *Archaeologiai Közlemények.* Szerkeszti Rómer Flóris. V. k. 2-dik és VI. köt. 1. füzet.

6. *Statistikai és Nemzetgazdasági Közlemények.* Szerkeszti Hunfalvy János. II. köt. III. köt. 1. füz.

7. *Mathematikai és Természettudományi Közlemények.* Szerkeszti Szabó József. IX-d. kötet.

8. *Magyar Történelmi Emlékek.* (Monumenta Historiae Hungarica.) Második osztály; Írók: X-d. köt. Veráncsics Antal összes munkái. Közli Szalay László. VII-d. köt. Írók: XVI. köt. Forgách Ferenc Magyar Historiája. Közli Majer Fidél. XVII-d. kötet: Baronyai Decsi János Magyar Historiája. Közli Toldy Ferenc. XVIII-d. kötet: Tököly Imre Naplója. Közli: Torma Károly.

9. *Fejér György Magyarországi Okmánytárának betűrendes Tárgymutatója.* (Index Alphabeticus Cod. Diplomatici Hungariae.) A M. T. Akadémia megbízásából készítette Czindár Mór ak. tag. Pest, Eggenberger, 1866.

10. *A Magyar Nyelv Szótára*. A M. T. Akadémia megbízásából készítették Czuczor Gergely és Fogarasi János. III. köt. 6. füz. IV. köt. 1, 2. füz.

11. *A Régi Magyar Nyelvészet Erdősitől Tsétsiig*. (Corpus Grammaticorum Linguae Hungaricae Veterum.) A M. T. Akadémia megbízásából kiadta Toldy Ferenc t. tag. Pest, Eggenberger, 1866.

12. *Euclides Elemei*. XV. könyv. Fordította Brassai Sámuel akad. r. tag. Pest, Eggenberger, 1865.

13. *Légtüneti Észleletek*. Kiadja a M. T. Akadémia Mathem. és Term. tudományi Bizottsága. Szerkeszti Kruspér István. I-ső kötet. Pest, Eggenberger, 1866.

14. *A Magyar Tudom. Akadémia Munkálkodásairól és Pénztára mibenlétéről 1865-ben. Jelentése az Igazgató Tanácsnak*. Pest, 1865.

15. *Magyar Tudom. Akadémiai Almanach* csillagászati és közönséges naptárral. MDCCCLXVII-re. Pest, Eggenberger, 1866.

IV. A közelebbi nagygyűlés óta lefolyt pályázatok eredménye következő: A gr. Teleki József féle drámai jutalmat, melyre 1866-ban szomorújátékok versenyeztek, tizenöt pályamű közül, viszonylagos becsnél fogva, a „Nagyság átka” című nyerte, melynek szerzőjéül Zichy Antal neve tünt ki. Az ugyanazon évi gr. Karácsonyi jutalomra pályázó hét vígjáték közül egy sem találatván a díjra érdemesnek, az nem adatott ki; kettő azonban: „A Tévtutak” (V. sz.) és „A jóféle magvak kikelnek” (IV. sz.) mint figyelemre méltók tüntek ki társaik közül. Az 1865-ben hirdetett többi pályázat sorsa még függőben van.

V. A könyvtár Európa és Amerika több rendbeli tudományos intézetével fentartott csereviszony által folyvásti gyarapodásnak örvendett: ezenkívül testületek és egyesek szíveségéből, — melyek közül Kmety György, és kir. személynök Melczer István urak adományait emeljük ki — továbbá a kötelek példányok pontosabb beküldése, valamint könyvvétel útján is szaporodott. Egyéb tudományos és mű-tárgyakból nevezetesebb ajándékozást tettek: gr. Festetics György igazg. tag, úr ő mlga, ki Reisz György „Régi névalírások” gyűjteményét vette meg; dr. Stuhr Lipót úr éremgyűjteménye másod példányait ajánlá fel; Csépcsányi Vendel úr, b. Révay Simon úr közbenjárására, három codex eredeti okmányt; Süphi bej külső tag Brussa Város terjedelmes térrajzát; Kun Pál úr, négy okmányt; Hangyali Mihály úr 58 db. érmet; Deák Farkas úr Keglevich Péter (1599—1631) naplóját; Doby Antal úr régi okleveleket; Becske Bálint úr Kazinczy Ferenc gyermekkori arcképét; Toldy

Ferenc r. tag Czuczor Gergely arcképét ajándékozták az Akadémiának.

VI. Halál által nagy és súlyos veszteségeket szenvedett az Akadémia. 1866. jan. 10-én veszté el elnökét, *gr. Dessewffy Emilt*, egyszersmind törvénytud. osztálybeli tiszt. tagját; febr. 17-én *Kiss Károly* mathem. osztálybeli rendes tagját; febr. 28-án *Gaál József* nyelvtud. osztálybeli tagot; máj. 21-én *hg. Esterházy Pál* igazg. tagot; jun. 13-án *Zsarnay Lajos* nyelvosztályi lev. tagot; aug. 17-én *Zádor György* törvénytud. osztálybeli rendes tagot; sept. 9-én *Czuczor Gergely* nyelvosztálybeli rendes tagot; oct. 19-én *hg. primás és bíbornok Scitovszky János* igazg. tagot; végre dec. 7-én *Palugyay Imre* történettudományi osztálybeli tagját.

Vigasztalásul három külföldre menekült tagját adta vissza királyi kegyelem: *Pulszky Ferenc* tiszteleti, *Horváth Mihály* rendes és *Rónay Jácint* levelező tagokat.

VII. Végre a hazafiak buzgón járultak az Akadémia *tőkéje* gyarapításához; miről a következő pénztári kimutatás tanuságot téstzen. [Nincs meg!]

214.

145—146/1867.

MOMMSEN THEODOR ÉS NEILREICH ÁGOSTON KÜLTAGOKNAK

Igen tisztelt Úr!

A MTA kegyedet, Tisztelt Úr, azon nagyrabecsülés nyilvánítása végett, melylyel fényes irodalmi érdemei iránt viseltetik, folyó 1867. január 30-án tartott Nagygyűlésén külső levelező tagjául választotta.

Különös örömemre szolgál ezen tanuságtételét a nagyrabecsülésnek, melylyel mi megannyian (Mommssenek:) a történeti és archaeologiai tudományok (Neilreichnek: a fűvészi tudományok) egyik legérdemesb művelője iránt viseltetünk, az Oklevél megküldése mellett, ezennel hírvül adni. Teljes tisztelettel maradván:

Pesten, febr. 1867.

elnök

Hochgeehrter Herr! Die Ung. Akad. der Wissenschaften hat sich, in ihrer am 30-ten Januar 1867 abgehaltenen Allgemeinen Versammlung, die Ehre gegeben, Sie zum auswärtigen Correspondierenden Mitglied zu erwählen. — Es ist mir ein besonderes Vergnügen

diesen Beweis der Hochachtung, welche wir insgesamt einem der würdigsten Träger der (Mommson) historischen und archaeologischen Wissenschaften freudig zollen, — Ihnen, Hochgeehrter Herr, mit Beifügung des Diplomes, kund zu geben.

Hochachtungsvoll,

Pest, den -ten Februar 1867.

President

215.

147/1867.

OWEN ROBERT KÜLTAGNAK

Igen tisztelt Úr!

A MTakadémiának szerencséje volt folyó 1867. jan. 30-án tartott Nagygyűlésén Kegyedet, a Palaeontologia mezején szerzett érdemeinek megismeréseül, külső Levelező Tagjává választani.

Élénk örömömre szolgál szót kölcsönözhetnem azon nagyra-becsülésnek, melylyel a Magyar Akadémia, Kegyed személyében a tudomány egyik hí ápolója iránt viseltetik, s melynek jeléül az illető Oklevelet ide mellékeli.

Teljes tisztelettel maradván T. Uraságodnak alázatos szolgálója:

Pesten, febr. 1867.

elnök

Most Honoured Sir,

The Hungarian Academy of Sciences in its General-Assembly of the 30-th of January 1867. had the honour to choose you, most honoured Sir, as Corresponding Member abroad, in regard of your highly distinguished merits in Palaeontology.

It is on my side a particular pleasure to give words to this proof of respect the Hungarian Academy owes to the worthy promoters of science, and to join hereby as token of our consideration the respective Diploma.

Assuring, you, most honoured Sir, of my perfect consideration, I am your most obedient servant

Pesth, the -th of February, 1867.

President

216.

24/1867.

MÉLT. ÉS FÖTISZT. KRUESZ CHRYSOSTHOM

pannonhalmi főapát és bölcsészettudor stb. úrnak tisztelettel

Mélt. és Főtiszt. Főapát Úr!

A MTA f. évi jan. 30-án tartott nagygyűlésén főtisztelendő *Rónay Jácint urat* rendes tagjává és egyszersmind az Akad. jegyző-jévé választotta s erre nézve immár a legfelsőbb jóváhagyás is megérkezett.

Miután jól tudom, hogy szerzetbeli kötelezettségeinél fogva az utóbbi hivatalos állást, mely miatt lakását is állandóan Pestre kell áttennie, csak úgy foglalhatja el, ha arra egyházi előljárójától az elbocsátó engedélyt megnyeri: hivatalosan kérem Méltóságodat, hogy őt e tud. akadémia jegyzői hivatalának elfogadására felhatalmazni, és egyszersmind részére a kellő elbocsátást megadni kegyeskedjék.

Maradván teljes tisztelettel Méltós. aláz. szolgája:

Pesten, febr. 7. 1867.

elnök

217.

39/1867.

GYULAI PÁL R. TAGNAK.

Tekint. Úr!

Az Akad. legközelebbi (febr. 11.) ülésében *Pákh Albert* tagtársunk szomorú halálát bejelentvén: a nyelvtudományi osztály, indítványomra, tekint. Urat határozta felszólítani, hogy mint egyike az elhunyt legközelebbi ösmerősinek, s mint aki irodalmi pályáját méltányolni leginkább képes, az Ak. valamelyik ülésén fölötte emlékbeszédet tartani sziveskedjék.

Midőn tehát erre fölhívni szerencsém van, maradok tiszt. Pest, febr. 15. 1867.

218.

44/1867

ALL' ILLUSTRISSIMO SIGNORE LEOPOLDO ÓVÁRY,

Napoli.

66. Strada nuova di Capodimonte,

Tisztelt Hazafi!

A MTA archaeologiai bizottságának értésére esett, hogy t. Kegyed a nápolyi könyvtárak valamelyikében egy *régi magyarországi térképet* fedezett föl, melyen a szomszéd tartományok lakói nemzeti ruháikban lerajzolva fordulnak elő. Nevezett bizottság nevében

ezennel szerencsém van tehát tisztelt Kegyedet fölkérni: sziveskednék azon térképről szalmapapírra egy előleges rajzot venni vagy vetetni le, vagy annak legalább nevezetesb részét közölni a bizottsággal, hogy ez annak értékéről ítéletet hozván, a térképet az eredetihez híven lemásoltassa; ez utóbbi esetben méltóztatnék azt is kitudni, hogy egy ily másolat mennyi költséggel járna az ottani körülmények szerint.

Minapi becses levele, akadémiái határozatból, a történelmi bizottsághoz tétetett át, vélemény, illetőleg további intézkedés végett; de a bizottság eddig még semmi jelentést nem tett az Akad.-hoz. A „Syllabus” megérkezett.

Szives üdvözlettel Kegyednek tisztelő honfitársa:
Pest, febr. 23. 1867.

219.

HALOTTAK BEJELENTÉSEI:

[Az 1867 febr. 25-i ülés jegyzőkönyvéből:]

A titoknok e szomorú jelentéssel kezdé meg az ülést: „Akadémiánk épületének homlokán ismét gyász lobogó leng. Ezúttal nem elhunyt tagtársunk halálát hirdeti e gyászjel: azt jelenti, hogy intézetünknek egy rövid mozgalmas időszakban volt fenséges pártfogója, ő cs. kir. fensége *István főherceg*, Magyarország kir. helytartója és utolsó nádora nincs többé az élők között. Folyó hó 19-én Mentonében hunyt el. Az Akadémia Névkönyvében, halottjai során, kitünő betűkkel említé meg előbbi fenséges pártfogóját, József főherceg nádort; remélem, hogy dicsőült fiának is megadja e hódolatot. Ezen kívül az Akadémia, mai jegyzőkönyvében, bizonyosan szentelni fog néhány kegyeletes sort a fenséges Pártfogó emlékezetének.”

[Mély megilletődéssel veszi tudomásul az Ak., egykori fenséges pártfogójának korai gyászos elhunytát, s ez érzelmét jegyzőkönyvileg is kifejezve, megbízza a titoknokot, hogy a halottak névsorába a boldogult Nádor nevét kitünő betűkkel nyomassa.]

220.

[NEKROLÓG A MÁRCIUSI ÖSSZES ÜLÉSBEEN:]

„Tekintetes Akadémia! — Íme a gyász-jelentések szinte állandó tárgyak lettek üléseinken. Új év óta negyedszer teljesítem e szomorú kötelességet; mi az esztendő folyamára arányítva, ismét tetemes veszteségek baljóslatát gerjesztheti. Nem szükség monda-

nom, hogy ez alkalommal az igazgató tanács, egyszersmind tudományos Akadémiánk tiszteleti tagja: *Lonovics József* kalocsai érsek halála képezi szomorú jelentésem tárgyát. Mindnyájan tudjuk, hogy a derék főpap e hó 13-án itt Pesten elhunyt, s pár nappal később a kalocsai érseki sirboltba örök nyugalomra bocsáttatott. Nem is feladatomban e helyt vázolni egy hosszú életet, mely gazdag volt mind érdemek- s jutalmakban, mind szenvedésekben; nem kísérhetem meg szónoklatai és az irodalmi jelességeinek méltatását se, — mely utóbbiak még 1843-ban az Akadémiát arra bírták, hogy őt tiszteleti tagjai közé válassza. Az Ak. elhunyt jelesbjei során intézkedni fog, hogy *Lonovics* emlékezete is egy hozzá méltó, teljes emlékbeszéddel ujíttassék meg; amit e percben tehetünk: kívánjunk csendes nyugalmat a meghidegült porokra !”

221.

43/1867.

FOGARASSY MIHÁLY ERDÉLYI PÜSPÖK ÚRNAK

Mélt. és Főtisztelendő Püsp. Úr!

A MTA f. évi jan. 14-én tartott ülésében, ugyanannak nyelvtudományi osztálya jelenté, miszerint hiteles forrásból tudomása van arról, hogy *Szártory Ignác* ügyvéd Nagyváradon 1855-ben Méltóságodnak, akkor nagyváradi kanonoknak egy írással berótt fa-emléket adott át, avégett, hogy a MT Akadémiához beküldeni sziveskedjék, — mit Méltóságod kész szívvel meg is ajánlott.

Az Akad. teljesen meg van győződve, hogy e csekélynek látszó, de a tudományra nézve úgy lehet, igen fontos tárgyat Méltóságod sok és más nemű gondjai szoríták háttérbe: annál fogva általam ezennel egész tisztelettel emlékeztetni kívánta, méltóztassék úgy intézkedni, hogy az Akadémia e nekie szánt és így jogosan csak őt illető régiséget birtokába vehesse.

Maradván teljes tisztelettel Mélt. alázatos szolgája
Pesten, febr. — 1867.

elnök.

222.

2/1867.

B. KEMÉNY ZSIGMONDNAK

Méltóságos Bárá Úr!

Talán felesleges e figyelmeztetésem, de inkább az legyen, mint baj történjék a mulasztás miatt. A gróf Teleki-féle pályamunkák iránti jelentés ez idén a márc. 8-i összes ülésben lesz felolvasandó: méltóztassék a szerint intézkedni.

Maradván tisztelettel Méltós. aláz. szolg.
Pest, márc. 8. 1867.

223.

51/1867.

B. EÖTVÖS JÓZSEFNEK.

A MTA f. hó 4-én tartott ülésében Henszlmann Imre lev. tag sürgetésére elhatározta, hogy *Dethier* munkája Justinián szobráról, mely az Évkönyvek számára már régebben elfogadtatott, sajtó alá adassék, s Nagyméltóságodat a rajzok és nyomás valamint a magyar fordítás, és a szerző tiszteletdíja költségeinek utalványozására alázatosan fölkéri.

Miután az Évkönyvekre megállapított f. évi költségvetés ezen kiadásokat remélhetőleg fedezni fogja, s miután ennél régebben elfogadott évkönyvi tárgy tudtommal nincsen: úgy vélem, hogy az Akad. kívánata most már teljesíthető.

Maradván telj. tisztelettel Nmélt. aláz. szolgálja

Pest, márc. 8. 1867.

[Lent *Eötvös aláírásával*, sajátkezű megjegyzése:

„Osztom a fent előadott nézetet s *Dethier* munkájának sajtó alá adását helyeslem. Eötvös.”]

224.

61/1867

PULSZKY FERENCNEK.

Igen tisztelt Férfiú!

A MTA f. évi márc. 18-án tartott összes ülésén, örvendezve értesült a könyvtárnoki jelentésből, hogy t. Nagyságod intézetünk könyvtárát nem kevesebb mint 1200 kötetre menő könyvgyűjteménnyel gazdagítani kegyeskedett, melyek rendeltetésük helyére immár be is szállítvák.

Az Ak. annál nagyobb becset helyez e hazafiúi áldozatban, minél inkább meggyőződött a jelentésből s a bemutatott címsorból, hogy itten nem valamely véletlenül összekerült könyvhalmazról, hanem egy tudományszomjas s e szomja kielégítésére anyagi áldozatot nem kimélő férfiúnak nagy szorgalommal, rendszeresen, szakértő választással, saját tudományos használatára, évek során s a kiszemelésre kedvező körülmények segítségével egybeállított gyűjteményéről van szó; mely mind egészben, mind egyes, ritka vagy rendkívüli nagy áron hozzáférhető példányai által intézetünk könyvtárának valóságos díszeül fog szolgálni.

Midőn tehát az Ak. jegyzőkönyvileg is kifejezett háláját ezennel tolmácsolni szerencsém van: teljes tisztelettel maradok T. Nagyságodnak alázatos szolgálója:

Pesten, márc. . .

elnök.

225.

15/1867.

NAGYMÉLT. M. KIR. BELÜGY-MINISZTERIUMNAK
aláz. tisztel.

Budán,
gr. Teleki-palota.

A nagymélt. m. kir. Helytartó Tanácsnak Budán f. évi márc. 1-jéről 14392 alatt kelt kegyes rendelvénye szerint, a MTA archaeologiai bizottsága által kiadott „*Műrégészeti Kalauz*” c. munkának megrendelt egy példányát szerencsém van idezárva alázatosan fölterjeszteni.

Maradván mély tisztelettel a nagymélt. BM-nak aláz. szolg.
Pest, márc. 23. 1867.

226.

68/1867.

HORVÁTH CYRILL T. TAGNAK.

Főtisztelendő Úr!

Apáczai Csere „Logikácskája” sajtó alá bocsátásának semmi sem áll útjában, miután az idei költségvetésbe fel van véve.

Méltóztassék valamely alkalommal érintkezésbe jönni velem, hogy itt a sajtó alá adás, formátum stb. tárgyában tanácskozhassunk.

Maradván tisztelettel Főtisztel. úrnak aláz. szolg.
Pest, ápr. 8. 1867.

227.

72/1867.

TC. FELDMAYER (MEZŐFFY) EDUARD
arany és ezüst-műves úrnak

Lőcse.

Múlt 1866. évi oct. 26-áról a MTA elnökségéhez intézett levele folytán az Ak. az ugyanakkor mellékelten küldött *állítólagos platina* ércet egy mineralogus s egy vegyész tagja által megvizsgáltatván: ezen vizsgálat eredményéről van szerencsém Önt a f. hó 1-én tartott akad. ülés határozatából a következőkben értesíteni.

Az *ásványtanilag* megvizsgált 5 csomag egyikében sem jön elő még nyoma se a platinának, s ezt azon egyszerű kísérlet is eléggé

bizonyítja, hogy a sötét szemek közt egyetlen egy sincs, mely platina fényével birna s melyet, úgy mint a platinát, kalapáccsal lapítani lehetne. A *vegytani* kísérletek eredménye szintén határozottan bizonyítja, hogy e kérdéses kémlékben a *platinának semmi nyoma sincs jelen* és hogy azok leginkább vasércből, barna vasérc- és quarcból állnak.

Miről értesítve s a beküldött mutatvány-ércnek a kísérletnél fel nem használt részeit ezennel visszaküldve, maradok tisztelettel. . .

Pest, ápril. 11. 1867.

228.

73/1867.

FŐTISZTEL. OLTVÁNYI PÁL,
plebános és pápai kamarás úrnak, Földeák.

Becses küldeményei megérkeztevel azok milétéről ujabban jelentést tettem az Ak.-nak, kiemelve főleg, hogy a könyvek közt valódi becses és *ritka incunabulumok, régi nyomtatványok* vannak, mi alkalmul szolgált arra, hogy az Ak. ujabban is kifejezze köszönetét.

Az ugyanakkor beküldött ásatag és talált régi tárgyakra nézve a mathem. és term. tud. bizottság, melyhez áttétettek, azt véleményezi, hogy azok közt van 1. gipszben nőtt kristály, csoportban, 2. gipsz, szőlődeden dudoros alakban, rostos szövettel, 3. erősen kopott csont, látszólag csigolya, 4. két cserépkarika, vagy inkább átfurt gömb, dió nagyságban. Ezen 2 utóbbi tárgy érdekes, mert négy ölnyi mélységben jöven elő, világosan mutatják, hogy e tán *bronzkori tárgyak* akkor jutottak oda, midőn azon réteg volt a felület, s azon idő óta az árvízi hordalék Földeák ezen helyén 4 ölnyire emelkedett fel. — E két cserép karika s a csont, mint a historiai korszak palaeontologiai tárgyai, Főtisztelendő Úr kivánsága szerint, a nemzeti muzeumhoz tétettek át.

Miről értesítés mellett tisztelettel maradtam Főtiszt. úrnak aláz. szolgálója:

Pest, ápril. 11. 1867.

229.

55/1867.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ MINISZTERIUM!

Az Országos Levéltár felállítása iránti tervet a mellékelt részletes indokolásból méltóztatik általlátni. Ezen javaslat, kiindulási pontul, figyelemzettvén az Akadémiát hivatására, mely szerint

a haza szellemi érdekeit magasabb szempontból ápolni, előmozdítani s az e célra vezető utakat és eszközöket megvizsgálni, illetőleg e vizsgálat alapján indítványba hozni köteles: áttér tulajdonképpeni céljára, a levéltárakra s különösen a javasolt Orsz. Levéltárra. Ennek mibenlétét és más, előhaladottabb országokban mikénti foganatosítását bővebben kifejti az I. szakaszban; a II. szakasz hazánk levéltárai állapotát vázolja, kimutatván, hogy a létező közlevéltárak épen nem teszik fölöslegessé, sőt ellenkezőleg kívánatossá egy országos levéltár megalapítását, végre a III. szakasz a *kivitel módját* körvonalazza, a részletes rendezést későbbi tárgyalásoknak tartván fenn.

Az Akadémia elhatározta a M. kir. Minisztériumot jelen aláz. fölterjesztésében a legnagyobb tisztelettel fölkérni, hogy e kiválólag *hazai és nemzeti ügyet felkarolni*, és azon tárgyak sorába és pedig nem utolsó helyre — igtatni kegyesen méltóztassanak, melyektől közéleti fejlődésünk ez újra megindult reményteljes szakában a haza felvirágzását mindnyájan epedve, s tekintve a kormányra hívott férfiak nemes buzgalmát, bizodalommal várjuk.

Pest, ápr. 13. 867.

Aláz. szolgálí:
titoknok helyettes elnök

230.

78/1867.

NEY FERENC LEV. TAGNAK,

Pesten.

Tekts. Úr!

Az Akadémia ülésén olvasott értekezését „A nagyobb és kisebb nemzetiségek létjogi viszonyairól” az osztály szerkesztője kézbesíté nekem visszaküldésre, minthogy *két bíráló* egyező véleménye szerint kiadásra nem ajánlatott; először azért, mivel jobbára már sokszor elmondott általános észrevételeket [áthúzva: *igazságokat*] foglal magában, melyeket — bár senki sem von kétségbe, mindazáltal a történelmi fejlődést s az államok alakulását mégsem képesek feltartóztatni, vagy más irányba fordítani, másodsor azért nem, minthogy számos elvont állítást foglal magában, melyek kivált nálunk s a nemzetiségek *mostani felkorbácsolt állapotában* könnyen félreértésre okul vagy új izgatásokra ürügyül szolgálhatnak.

Pesten, 1867, máj. 3-án.

Tiszt. aláz. szolg.

231.

91/1867.

TÉLIFY IVÁNNAK.

Tekint. Úr!

„Miller görög codex felfedezései” c. értekezéséről, mint nekem Toldy F. rtag és oszt. szerk. úr írja, a két bíráló egyező véleménye az, hogy „ez nem lévén *önálló értekezés*, hanem inkább csak rövid jelentés Miller codex-felfedezéseiről, — nem az Értekezések sorában kinyomatandó, hanem az Értesítőbe, ülési tárgyak közé felveendő.”

Azonban sajnálattal kell értesítenem Tek. urat, hogy midőn Toldy F. úrnak ezen levele a kézirattal együtt hozzám küldetett (ápr. 27): akkor már az Értesítőnek illető füzeté *ki volt nyomva*, s benne azon rövid kivonat is, melyet a tek. úr a felolvasáskor benyújtott.

Miután tehát az Értesítőbe soron kívül már fölvenni nem lehet, az Értekezések közé pedig a fentebbi vélemény szerint azok szerkesztője szintén nem fogja: nem tehetek mást, mint hogy ezennel a kéziratot visszaszolgáltatom.

Maradván tisztelettel stb.

Pest, 1867. máj. 4.

232.

92/1867.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF ÚRNAK.

Ő cs. és apost. királyi Felsége vallás- és közoktatás-ügyei magyar Miniszterének, teljes tisztelettel (Saját kezébe!)

Nagymélt. Bárány Minister és akadémiai Elnök Úr!

A MTA f. hó 6-án tartott ülésén a kebelében fennálló mathem. és term. tud. bizottság előterjeszté, hogy az Akadémiának a budai várdombon abszolút *delejes észleletekre használt kunyhója*, mely béres telken állván, eddig is ide-oda vándorolni kénytelen vala, most, a tulajdonos felmondása folytán eltávolítottatott, s így jelenleg abszolút észleleteket tenni lehetetlen; holott ezek okvetlen szükségesek, részint, hogy a variatioi adatokra nézve a valódi értékeket föllelni, — részint, hogy az utazásra használt műszerek állandóit, melyek folytonosan változnak, meghatározni lehessen. Egy alkalmas hely szerzése tehát igen sürgős, mert az észleleteket folytatni nem lehet. E hely a variatioi műszerektől sem lehet nagy távolságban, minthogy az észleleteket egymásután mindkét ponton kell végezni, hogy ez által a helyi zavarok felismertessenek.

A bizottság azt remélte, hogy a célba vett koronázási út kiharásával a várdomb oldalán valahol esik egy kimaradt telekrész, melyet az Akad. e célra megszerezhet: de miután a koronázási

úttal felhagytak, ily módon a delejes kunyhónak sem maradhat zúg. Bérleni a helyiséget, a gyakori felmondás és költözés miatt, eddig is alkalmatlan s magukra az észleletekre nézve zavaró volt: jelenleg pedig nem is találtatik bérbeadó hely.

Kérdés tétetvén tehát a budai hadmérnöki (genie-) kar igazgatóságánál, vajon az erődítvényi telkek valamelyike nem adathatnék-e át e célra az Ak.-nak, báró Gemmingen alezredes úr a budai észlelde vezetőjének szóval úgy nyilatkozott, hogy az összes vár-erődi telkek közt csak azon darab használható, mely a vár északkeleti oldalán, a bécsi kapú és a József bástya közt fekszik. Ez a telek mintegy 1100 négyszögölet tesz, s a célra annyiban igen alkalmas, hogy két oldalon bástyafalak, harmadikon a szomszéd kertek által kerítve, csak a negyediket kellene 15 öl hosszúságú deszka kerítéssel befoglalni. — S bár a delejes kunyhó helyiségeül 100 négy. öl is elég volna, a bizottság mégis megragadni javasolná ez alkalmat, annyival inkább, mert b. Gemmingen alezr. úr ígéretet tőn, hogy mihelyt ez iránt az Ak. elnöksége vagy a vallás- és közokt. ministerium a szükséges lépéseket a cs. k. katonai hatóságnál megteszi: ő ez ügyet a legforróbban fogja pártolni és előmozdítani.

Mínél fogva a tud. akad. ez aláz. fölterjesztésben kéri Nagyméltóságodat, hogy úgy is mint elnöke, úgy is mint vall. és közokt. minister, e tárgyban a szükséges lépést megtenni méltóztassék.

Teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolgálai:

Pesten, máj. 10-én, 1867.

233.

93/1867.

EÖTVÖS B.

Nagymélt. Min. és akadémiai Elnök Úr!

A MTA f. hó 6-án tartott osztályülése végeztével, zárt tanácskozásny képen együtt maradván, Toldy Ferenc r. tag azon aggodalmát fejezte ki, hogy a közelgő koronázási ünnepélyre az Ak. netalán meg sem hivatik, vagy feledésből, vagy mert a szertartás intézői a régi gyakorlathoz tartják magokat, midőn még e tudományos nemzeti intézet nem volt megalakulva, s indítványozá: kéressék meg Nagyméltóságod, mint az Ak. elnöke, annak kieszközlésére, hogy e tudom. testület Hazánk örömnepélyére *meghívást nyerjen*, s ott küldöttsége által magát képviseltethesse.

Mely indítvány elfogadtatván, szerencsém van a tanácskozásny ebbeli óhajtságát Nagymélt.-hoz alázatosan fölterjeszteni.

Ki teljes tisztelettel maradtam Nagymélt. aláz. szolgálaja Pesten, máj. 10-én, 1867.

234.

96/1867.

NAGYS. DORA CONSTANTIN
földbirtokos úrnak,

Bécs

Nagyságos Úr!

A MTA múlt ápril. hó 29-én tartott összes ülésén, titoknoka jelentéséből örömmel értesült arról, hogy Nagyságod, mikép gazdasági ügyvivője Peterdy Gábor úr által előleg is tudatá, a tudományos ismeretek terjesztésére intézetünknel egy alapítványt tenni szándékozik; addig is azonban, míg ebbeli megállapodását és föltételeit az Ak.-val közlené, Nagyságod lelkes Nője a Wagner-féle *Izabella bucsúja* c. olajban festett történeti képpel kedveskedik ajándékolni a tudományos intézetnek, — s hogy e becses műdarab meg is érkezett. Midőn tehát e termeink díszére váló szép ajándokért az Akad. jegyzőkönyvileg is kifejezte szives köszönetét: egyszersmind engem hívott fel arra, hogy azt nevében Nagyságtok előtt tolmácsoljam. — Mely kedves tisztemet ezennel teljesítve, maradok

Pesten, máj. 11. 1867

Nagyságodnak aláz. szolg.

235.

95/1867.

NGS. BOHUS JÁNOSNÉ SZÜL. SZÖGYÉNI ANTÓNIA
ÚRASSZONYNAK,
teljes tisztelettel

Pesten.

Igen tisztelt Nagyságos Asszony!

A MTA múlt, ápr. 29-én tartott összes ülésében kellemesen értesült, hogy t. Nagyságod azon díszszőnyeget, melyet több lelkes honleány közreműködésével az Akadémia nagy termének fölékesítésére hímezni kegyes vala, már elkészülten méltóztatott által is adni, s hogy a meglepően gyönyörű munka immár rendeltetése helyén, a nagy teremben szemlélhető.

Midőn tehát az Akad. e honleányi szép tettért mindazon nemes hölgyeknek, kik abban részt vettek, mind főleg első helyen Nagyságodnak, ki az eszmét megpendíté s az egész ügyet lelkesen intézte és a valóban remek művet ernyedetlen buzgalommal a teljes bevégezésig juttatta, — forró köszönetét jegyzőkönyvében is örömmel fejezé ki; egyszersmind nekem nyújtá a szerencsét, hogy érzelmeinek t. Nagyságodnál tolmácsa lehessenek. — Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, maradok tisztelettel Nagyságod alázatos szolgája Pesten, május 11-én, 1867.

236.

94/1867.

PUCHER JÓZSEFNEK.

Tekintetes Úr!

Az Akad. már több ízben sürgetvén a Könyvtárban levő *Teleki-szobor* és emléktábla ízlésesb elrendezését; valamint a képes-teremben is néhány új kép felfüggesztését elhatározván: ezek iránti személyes értekezésre méltóztassék valamelyik nap — amint dolgai engedik — hivatalomba befordulni.

Ki maradok tisztelettel, kész szolgája
Pesten, máj. 11. 1867

237.

98/1867.

B. EÖTVÖS.

— Nagymélt. Bárá Minister,
M. Akadémiai Elnök Úr!

Az Akad. *rendes tagjainak* teljes névsorát, mikori választások napjával együtt, a jegyzőkönyvek és Almanachok után összeállítva (mivel ily összeállítást eddig nem találtam) használatra a végett van szerencsém a nagymélt. Elnökségnek bemutatni, hogy ebből a fizetésbe lépés korrendjét áttekinteni méltóztassék. E szerint a jan. 27-i igazg. tanácsi végzés által assignált négy üres helyre Horváth Mihály, Pólya József, Podhradczky József és Tóth Lőrinc r. tagok következnek; a Purgstaller halálával azóta megürült *ötödikre* pedig Erdélyi János. Ha pedig Tóth Lőrinc a fizetést ideiglen másnak engedné, akkor Ballagi rendes tagra is rákerülne a sor.

Méltóztassék e szerint az első négynek fizetését az ig. tanács határozata szerint f. évi jan. 1-től utalványozni, — az ötödikét, miután az már benne van az idei budgetben, az Ak. más alkalommal kijelentett óhajtása szerint, már a halálozás utáni hó, tehát máj. 1-től lehetne utalványozni. — Nem tudom, ha *Szász Károlynak* a Dessewffy-gyászünnepre irt költeményeért van-e már utalványozva t. díj? Ha nincs, kérem, hogy azt is megállapítani méltóztassék, miután nem volna méltányos csupán az évkönyvi lapszám szerinti díjat (egy ív 5 arany) venni zsinormértékül. —

Teljes tisztelettel maradván Nagyméltóságodnak alá. szolg.
Pesten, máj. 16. 1867

1867. máj. 18-án Toldy Ferenc r. t. elnöklete alatt.

Jelen voltak: Hunfalvy Pál r. t. s könyvtárnok, Pauler Tivadar, Petzval Ottó rr. tt., Arany János titoknok.

1. Toldy Ferenc bizottsági elnök indítványozza, hogy az ügyek gyorsabb folyamata végett, a bizottság, ha elintézendő tárgy van, *minden hóban*, az összes akad. ülést megelőző osztályülés utánra hívassék össze.

Elfogadtatott.

2. Ugyanaz, tekintve az ingyen kiosztott *akadémiai kiadványok* már is nagy számát, és hogy az ekkép megajánlott könyvek nincsenek is mindenkor az illető intézet szükségei szerint válogatva össze, — határozatban kimondani kívánná, hogy kisebb tanintézetek, mint algyimnasiumok, alreáltanodák stb. addig is, míg a jelen bőkezű rendszer fen áll, ezentúl csak az Értesítővel s az Értekezések öt osztályával (a törvénytudományit oda nem értve) elégíttessenek ki.

Helyesléssel fogadtatván, a bizottságnak a mától fogva tárgyalandó kérelmeknél ez fog zsinórmértékül szolgálni.

3. Olvastatott az eperjesi kir. kath. (al)gymnasium igazgatóságának az akad. ülés által véleményre áttett, és mindennemű közlönyt általában kérő folyamodványa.

Az előbbi pontban foglalt határozat értelmében, a bizottság az Értesítőt és az Értekezések öt osztályát véli megajánlandónak.

4. A budai királyi főreál tanoda, az akadémiai ülés által ide áttett kérőlevelben, más nagy tanintézetek példájára minden kiadványt óhajtana megnyerni.

Az Évkönyvek, a (rég)i Értesítő math. és természettud. füzetei s általában a mathem. és természettudományi kiadások eddig is járván a budai főreál tanodának; ezekhez a bizottság még az (új) Értesítőt s az Értekezések öt osztályát ajánlja csatolni.

5. Az Erdélyben, Károlyfehérvárt levő Batthyány-könyvtár részére, könyvtárnoka Beke Antal az Akadémia minden kiadványáért folyamodik.

Miután a maros-vásárhelyi gr. Teleki-könyvtárt az Akadémia ily kedvezményben már részesíté: a bizottság e kérelmet nem véli megtagadhatónak.

6. Doby Antal tiszta-újlaki szabó-mester, kölcsön könyvtára részére azon tekintetből kérné az Akadémiának ily célra alkalmas kiadványait, hogy szegény néptanítók ingyen olvashassák.

A bizottság méltányolja ugyan Doby úr készségét, hogy kölcsönkönyvtárát a szegénysorsú néptanítóknak ingyen megnyitotta; de úgy véli, hogy az Akadémia kiadványai a mondott célra nem alkalmasok; annál fogva a kérelmet az Akadémia nem teljesítheti.

7. A nagybecskereki algymnasium igazgatóságának az Akadémiától véleményre áttett kérése minden kiadvány iránt, fel olvastatván:

Ajánlatik az Értesítő s az Értekezések öt osztályának megadása.

8. Kubinyi Ágoston tiszt. tag, mint az archaeologiai bizottság elnöke, ennek nevében kérelmet intéz a bizottsághoz, hogy miután az akadémiai könyvtárban a külföldi társulatoktól az archaeologiai cserepéldányok igen hiányosan vannak képviselve, gondoskodjék módokról, hogy e hiány megszüntetessék, s a hiányzó egyes füzetek vagy kötetek megszerzessenek.

A könyvtári hivatal utasított, hogy a mennyiben évi pénzrovata engedi, törekedjék a hiánynak vétel általi kiegészítésére.

9. Ugyanaz, mint a *magyar nemzeti muzeum* igazgatója, kéri az intézet számára egyenesen a titoknoki kiadóhivatalból küldetni az Akadémia kiadványait, mert a nyomdából járó köteles példányok csak hézagosan, s nem egyszer a hozzájuk tartozó ábrák nélkül folynak be.

A bizottság véleménye szerint a nemzeti muzeum könyvtári hivatala könnyen eszközölheti, hogy a nyomdai köteles példányok hiány nélkül beérkezzenek; az Akadémia részéről egyenesen is megküldeni a bizottság fölöslegesnek vélné, annyival inkább, mert illetékes oldalról oly megjegyzést hallott, hogy a magyar kir, egyetem könyvtárában hasonló baj elő nem fordul.

10. *Rézsi Enzsel Sándor*, az általa sajtó útján javaslatba hozott börtön-könyvtárak gyarapítására, kéri az Akadémia e célnak megfelelő kiadványait.

Fogytán lévén az Akadémia régibb — s nem oly tartalmúak újabb kiadásai, hogy azokat közönséges fejezék valami haszonnal olvashatná, a kérelem teljesítését *nem* ajánlhatja a bizottság.

11. A *székes-fehérvári* al-reáltanoda igazgatósága folyamodványára, melyben a bizottságok közleményeit, az Évkönyveket az Értesítő mind három osztályát jelöli ki folytonos ingyenküldésre; az 1867-ig megjelent akad. kiadványokat pedig, az ár egynegyedének elengedésével, megvenni ohajtja,

a bizottság véleménye az, hogy folytonos küldésre, mint a fentebbi esetekben, csak az Értesítő s az Értekezések öt osztálya adassék meg; az 1867-ig megjelentek pedig 25%-árengedéssel odaajánlhatók volnának.

12. Demjén József, „Irodalmi Értesítő” című magyar bibliographiai folyó-írása számára az Akadémia ez évben megjelent és megjelenendő minden kiadványait kéri.

A bizottság véleménye szerint ez áldozat nem volna arányban a nyereséggel, mely e bibliographiai fölemlítésből az akadémiai kiadványokra háramlanék; de fölösleges, miután Demjén urnak csupán a címekre van szüksége, azokat pedig az akadémiai könyv-árusnál időről-időre megszerezheti.

13. *List és Franke* Repertoire-ja megvétele iránt kívántatván a bizottság véleménye:

Miután a kir. egyetem e munkának birtokában van, tekintettel az Akadémia mérsékelt könyvtári budgetére: nélkülözhetőnek látszik.

14. Toldy Ferenc elnöklő bizottsági tag, fölemlítvén a tudvalevő körülményt, hogy az *Akadémia kiadványaiból ingyen* elosztandó példányok száma már is oly tetemesre rúg, hogy az 500 példányban nyomott közlönyök — és munkáknak szinte felét igénybe veszi, s ha ily arányban szaporodik, egy felől az Akadémia pénztára nem bírja meg a terheltetést, másfelől kiadványaink egészen kiszorulnak a könyvkereskedésből, nem csak mert oda példány alig marad, hanem azért is, mert azon intézetek láttatnak el ingyen könyvekkel, melyeket, a külföld példájára, Akadémiánk is épen *természetes vevőinek* tekinthetne: indítványozza:

1. javasoltassék az Akadémiának, hogy a hazai tanintézetek számára való ingyen kiosztását kiadványainak folyó 1867 végével szüntesse meg.

2. Az Akadémia tegyen fölterjesztést a m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, kérvén, hogy azon tanintézetek számára, melyek tanpénzei a mondott n. m. miniszteriumhoz befizettettek, e tanpénzekből az Akadémia olynemű és annyi kiadványát megrendelni méltóztassék, minő és mennyi az illető intézet szükségeinek megfelelő.

Arany János
titoknok.

239.

102/1867.

[HÍRLAPOKNAK]

Az Akadémia Ügyrendjének 91. pontja szerint a 200 aranyból álló akadémiai *nagyjuttalom* 1867-ben az 1861-től 1866-ig (bezárólag) nyomtatásban megjelent *nyelvtudományi munkák* legjobbikának, — szintén 1867-ben egy *külön nagyjuttalom* az 1861—1866. évkörben megjelent s a *széptudomány* körébe eső munkák legjelesbikének;

valamint a mindkét nagyjutalom után következő *Marczibányi* 50—50 arany mellékjutalom az illető szakbeli másodrendű munkáknak lévén odaitélandó: ezennel, ugyanazon Ügyrend 92. pontja értelmében, s a nyelv- és széptudományi osztály határozatából figyelmeztetem az érdekelt szerzőket, hogy noha a munkák be nem küldése azokat az érdemlett jutalomból ki nem rekeszti; mindazáltal saját érdekeiket mozdítják elő, ha e versenyre alkalmasnak vélt műveiket f. évi october hó 1-ig alulírotthoz juttatják, följegyezve röviden, a mit munkájok kiváló vonásának tartanak.

Kelt Pesten, 1867. máj. 24-én.

Arany János
titoknok.

240.

118/1867.

KOLOZSVÁRY JÓZSEFNÉ SZÜL. NEDECZKY CAROLINA

asszony ő nagyságának tisztelettel,

Sz. fehérvár

Tisztelt Nagyságos Asszony!

Hozzám intézett becses soraiból a MTA f. hó 3-án tartott összes ülése alkalmával, részvétellel értesült a családi gyászról, mely közelebb Nagyságodat érte, egyszersmind a végrendelet mellékelt pontjából megértvén, hogy Istenben boldogult Édesanyja, Nedeczky Mihályné szül. Zlinszky Karolina asszony a mi tud. intézetünk számára *egyezer forintos* földtehermentesítési kötelezvényt hagyományozott, mely utóbbit Nagyságod, maga és az örökösök nevében, ugyanazon alkalommal beküldeni sziveskedett.

A tud. akadémia mindenkor hálás emlékezetben tartja azon nemeskeblű honfiakat és honleányokat, kik az élet ellobbanó percében is megemlékeznek a maradandó világosságról, melyet a tudomány, a míveltség terjeszt hazánkban, és annak élesztésére vagyunk egy részét áldozatul hozzák. Ily alapítói díszes sorában az Akad. kegyelettel fogja őrizni Nagyságod elköltözött édesanyjának nevét; s midőn a hagyományozott értékpapírt áttevé pénztári hivatalához, nem mulasztá el az Alapító nevét megörökíteni jegyzőkönyvében, engem pedig megbízni, hogy erről Nagyságodat értesítsem.

Mely megbízást ezennel szívesen teljesítve maradok egész tisztelettel Nagys. aláz. szolg.
Pesten, 1867 jun.

241.

ad 18/1867.

HUNFALVY PÁLNAK,

mint osztályjegyzőnek.

Tekint. Úr!

Az Akad. f. é. május 27-én tartott zárt összes ülése jegyzőkönyvének a Fekesházy-jutalom-ügyet illető pontját, az Osztály benyújtott véleményének visszarekesztése mellett, szerencsém van a Nyelv — és Széptudom. Osztály-értekezlethez áttenni, egyszersmind az ülésben kifejtett tanácskozások és elfogadott vélemények alapján megjegyezni, hogy midőn a határozat „szoroson az alapítvány szelleméhez és szavaihoz” ragaszkodásra utasítja az osztályt, ezáltal az alapítványlevelél azon kifejezésére utal, mely a jutalmazás körét minden „nem-magyarok számára, a hazában divatozó bármely nyelven (a magyaron kívül) írt, a magyar nyelv és irodalom ismertetésére rendelt s nyomtatásban megjelent *tan-, kézi- vagy olvasókönyvekre*” kívánja kiterjeszteni; a fordításoknak azonban kirekesztésével, a mennyiben nem ama tan-, kézi- vagy olvasókönyvek példakint felhozott vagy használt szükséges alkatrészei volnának.

Ez értelemben az összes ülés a jutalomkérdést újra tárgyalatni kívánja és bevárja az Osztály mielőbbi jelentését.

Maradok tisztelettel Tek. Úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1867 jun. 4-én.

242.

Ad 93/1867.

[KÖRLEVÉL]

Toldy Ferenc, Horváth Mihály, Wenzel Gusztáv és Horváth Cyrill rendes tagokhoz:

Ha mint akadémiai küldöttség, holnap a legmagasb *koronázási szertartáson* Budán a plebániai templomban résztvenni kívánnak, a küldött jegyeket elfogadván, holnap, jun. 8-án reggeli 6 óra tájban az Akadémia kistermében összejönni méltóztassanak, hogy *7 órára* Budán az ünnepély helyén megjelenhessünk. Ha reggel 4 órakor *dgyulövések nem hirdetik* az ünnepélyt: jele, hogy aznapról elmarad.

Arany János

243.

59/1867.

VANDRÁK ANDRÁS L. TAGNAK

(Szekérposta 20 ft. ért.)

Tekintetes Úr!

Dobay Zsigmondnak az 1686-iki *munkácsi eseményekről* vezetett Naplóját, melyet az eperjesi ev. kollégium könyvtárából a MTA használatára, Tek. úr szives közbenjárása folytán kinyerni szerencsések valánk, — nem különben Thököly vezérnek Dutzenthaller Pál részére 1680-ban kiadott útlevelét ide zárva szerencsém van az Akad. köszönetével együtt visszaküldeni, kérve, hogy azokat a Collegium könyvtárába visszajuttatni méltóztassék.

Ki teljes tisztelettel maradok Tek. urnak aláz. szolg.
Pesten, 1867 jun. 9-én

244.

371/1867.

TTES SZABÓ JÓZSEF ÚRNAK.

A göttingeni kir. tudományos társulat levelét, melyben az Akad.-tól *knyahinyai meteorit*-darabot kérne cserébe, egyszersmind a göttingeni egyetem meteorit gyűjteménye lajstromát is mellékelve, szerencsém van áttenni a bizottsághoz, tudomás és lehetőség szerinti foganatosítás végett.

Tisztelettel Tek. úrnak aláz. szolg.

Pesten, 1867, jun. 14-én.
[eredeti kiadvány]

245.

34/1867.

TEK. PÓLYA JÓZSEF ÚRNAK,

a bars megyei gazdas. egyesület titkárának, teljes tisztelettel

Léván.

Tek. Titkár Úr!

A MTA f. hó 17-i osztályülésében felolvastatott a történettud. oszt. által kinevezett bírálók vélem. jelentése azon egy pályaműre nézve, mely a bars megyei gazdas. egy. részéről kitűzött jutalomkérdésre érkezvén, az Ak. bírálata alá terjesztett vala. Szerencsém van ennek folytán, megbízásomhoz képest, Tek. Titk. úr útján értesíteni a t. Egyesületet, hogy a tud. akad. tagjai jelentése alapján a pályaművet érdemesnek találta a kitűzött jutalomra. Ugyanis, mint egyik bíráló mondja, — „a pályázó felülemelkedvén a megyei szűkebb határon, a munka első részében országos nézpontról fogta

fel a magyar nyelv kérdését is, és azt kitűnő nyelvészeti avatottsággal és helyes történelmi és politikai igazságok beszövésével valóban érdekessé tette; míg a II. részben több tárgyilagossággal vagy jobban mondva, több tört. részletezéssel tapad a fölvetett kérdés fejtegetéséhez, s ennél fogva a pályaműnek e része nemcsak monographicusabb jellegű, de általában a kérdés igényeinek is hívebben megfelel. Hogy közvetlenebb levéltári adatokhoz nem juthatott a szerző, az nem az ő hibája. A felhasznált források is nemcsak a pályázó szorgalmát tüntetik föl meglepőleg, de egyszersmind oly érdekessé emelik azt, melynél fogva jobbat aligha lehetne remélni.” — A bírálók véleménye szerint nemcsak a kitűzött jutalom egyszeres, de kétszeres összegére is érdemes! —

Mely örvendetes eredményről ezennel hivatalosan tudósítva s egyszersmind a pályamunkát visszarekesztve, hazafiui üdvözléssel maradtam Tek. úrnak aláz. szolgája.
Pesten, 1867, jun. 21-én.

246.

121/1867.

TEK. SZOKOLY VIKTOR ÚRNAK,

Pesten.

A MTA f. hó 3-án tartott összes ülésében szerencsém volt bejelenteni, hogy Tek. úr néhai *Mészáros Lázár* 1848-i magyar hadügy-miniszter hátrahagyott kéziratait az Ak. kézirtárának felajánlani és már régebben a titoknoki hivatalhoz beküldeni is sziveskedett. Az Ak. midőn egy részről méltó kegyelettel fogadá el a becses ereklyéket, gondviselése alá, — másfelől megbízott engem, hogy Tek. urat jegyzőkönyvében is kifejezett köszönetéről tudósítsam.

Mely kedves kötelességet ezennel örömet teljesítve, tisztelettel maradok Tek. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1867, jun. 21-én.

247.

Ak. Kézirtár:

M. Irod. Lev. 4. r. 105. [TOLDY FERENCHEZ

Nagyságos Királyi Tanácsos Úr!

Két értekezés már van, de mivel egyéb tárgy nem lesz, a harmadik is előadható; tehát szivesen fölveszem az előrajzba.

Maradván tisztelettel, a ki voltam

Nagyságodnak köteles (de éppen nem „méltóságos”) szolgája:

Pest, Jul. 22. 1867

A. J.
titoknok.

248.

143/1867.

AZ EPERJESI ÁG. EVANG. KERÜLETI COLLEGIUM
tisztelt Elöljáróságának,

Eperjes.

Igen tisztelt Elöljáróság!

A MTA alulírt napon tartott összes ülésében kellemesen értesült a t. Elöljáróságnak f. hó 1-én kelt meghívó leveléből, hogy az eperjesi Főiskola kétszázados multjának emlékét f. évi szeptember 10-én óhajtja ünnepelni megújított épületében, mely a tanügyért lelkesedő közönség áldozatkészségéből emeltetett, s hogy e magasztos ünnepélyen képviselő küldöttség általi megjelenésre tud. Intézetünket is meghívni kegyeskedett.

Ámbár az Akad. mostan bekövetkező szünideje a tagok elszéledését hozza magával, a mennyiben részint egészségi, részint egyéb magán- és közérdekek miatt sokan eltávoznak a fővárosból, vagy ellenkezőleg, másnemű hivatalos teendők által folytonosan idekötve: mind a mellett az Ak. úgy kívánt intézkedni, hogy ama tudományos haladásunk, sőt nemzetiségünk érdekében is oly fontos, *kétszáz évi multjával* méltán dicsekedhető s a jövőre biztos szép reményekkel gazdag Collegium örvendetes ünnepélyén nagybecsülését s jókívánatait kifejezhesse. E végre tiszteleti tagját, nagys. Pulszky Ferenc urat bírta meg, hogy az Eperjesen megjelenendő akad. tagokkal küldöttségben egyesülve, mint ennek elnöke, az Akad. üdvözlétét s jókívánatait élőszóval is tolmácsolni sziveskedjék.

Kelt a MTA 1867. évi jul. 29-én tartott összes üléséből.

A t. Elöljáróság alázasatos szolgálja:

249.

142/1867.

A VALL. ÉS KÖZOKT. NAGYMÉLT. M. KIR. MINISTERIUMNAK
teljes tisztelettel.

Budán.

A MTA f. évi jul. 29-én tartott összes ülésében Szabó József r. t. a math. termtud. biz. előadója dr. Schenzl Guidónak, mint az Ak. budai légtüneti észleldéje igazgatójának egy, az Ak-hoz benyújtott következő tartalmu iratát terjeszté elő. — A légtüneti észleletek hálózatában, mely a magyar korona országain átvonul, a legfontosabb állomások egyike annak északkeleti vidékén, jelesül *Szatmár*, mind eddig hiányzott. Ez állomásra most egy észlelő jelentkezett

dr. Lucz Ignác szatmári kir. főgimn. tanár úr személyében, ki hajlandó és kész volna, az esetben, ha a szükséges segédeszközökkel ellátatik, észleleteket tenni *minden díj nélkül*. Egy állandó észlelde létesítésre Szatmárott jelenleg annyiban kedvező alkalom kínálkozik, minthogy épen most új épületet emelnek a gimnázium számára, mely alkalommal egyszersmind a leendő észlelde igényeit is, mindjárt kezdetben kellőleg tekintetbe lehetne venni. Az ez általi költség-növekedés jelentéktelen, s mindössze is abban állna, hogy a természettani tanárnak a természettani muzeumon kívül, még egy, éjszakra nyíló ablakú szoba adassék rendelkezése alá. Műszereket illetőleg kezdetben elégséges 1. egy akadémiai légsúlymérő, 2. egy August-féle nedvmérő, 3. egy egyszerű széllobogó (Windfahne), 4) egy esőmérő. — S miután az 1—2. alattiak természettani gyűjteményből úgysem hiányozhatnak, csupán a 3—4. számnak megszerzése s felállítása okozna rendkívüli, legfeljebb 20—25 frt-nyi költséget. Az önjegyző hévmérő s egyéb műszerek beszerzése későbbi időre halasztható volna.

Mint hogy az észleldei állomás nemcsak helyi hanem általános tudományos érdekekkel bír: a beadvány szerzője indítványozza, hogy az Akad. a nmélt. Ministeriumnál járna közbe ez állomás mielőbbi életbe léptetése iránt; egyszersmind e téren szerzett tapasztalatait, ha azok igénybe vétetnének, a vállalat létesítése körül kész-örömet felajánlotta.

Mely előterjesztést az Ak. egészben elfogadván s magáévá tevén: ezennel tiszt. bizodalommal kéri a nmélt. Mint.-t, hogy egy Szathmárt felállítandó meteor. észlelde valóstítása iránt hatályos lépéseket tenni méltóztassék.

Kelt a MTA 1867. jul. 29-i

összes üléséből

250.

136/1867.

A MAGYAR BELÜGYMINISZTERHEZ:

A MTA mai napon értekezletre összejött néhány tagja, felhasználandó azon szerencsés körülményt, hogy *Abdul-Aziz* szultán Ő Felsége fővárosunkban időzik, a tudomány és különösen nemzeti dicső múltunk érdekében elhatározá Őfelsége legmagasb személyénél megújítani az Akadémiának azon előbbi törekvéseit, hogy *Mátyás király nagyhírű könyvtárának* a sztambuli serailban őrzött maradványaiival megismerkedhessék, s e célból az alázatosan ide-mellélkelt francia folyamodványnak Őfelsége legmagasb trónjához juttatását óhajtja.

Midőn tehát Nagymélt.-t az értekező tagok nevében alázatosan kérem, hogy ez iratot, ha lehet, még ma, őexc. Fuad pasa s ez által őfelsége a Szultán kezéhez juttatni kegyeskedjék; egyszersmind azon esetre, ha ez a mai napon meg nem történhetnék, azt a figyelemzetést bátorlakodom tenni, hogy talán gr. Mikó Imre miniszter úr őnagymélt., ki mint hallatszik, őfelségét az ország határáig fogja kísélni, módot ejthetne útközben ez akadémiai folyamodólevél átnyújtására, mit az Akadémia őexc.-tól, mint igazgató és tiszteleti tagjától bizalommal remél.

Ki legmélyebb tisztelettel maradok Nagymélt.-nak alázatos szolgálója,
Pesten, aug. 1. 1867.

251.

148/1867.

A FÉLEGYHÁZAI PETŐFI-EMLEKTÁBLA BIZOTTMÁNYÁHOZ.

Tisztelt Elnök Úr!

A MTA alulírt napon, mint a jelen ülészak alatt első ülésben t. Elnök Úr leveléből kedves tudomásul vette, hogy a nemzet nagy lantosa, Petőfi Sándor emléktáblájának Kun-Félegyházán leendő ünnepélyes leleplezése f. hó 13-ára tüzetett ki, s hogy a díszlakomával egybekötött ünnepre küldöttsége által megjelenni e tudományos intézet is hazafiúi szívességgel meghívatik.

Az Akadémia valamint egyfelől teljes méltánylattal ismeré el a — csak éveire de nem érdemeire nézve — korán elhunyt lángelkű költő hatását nemzeti irodalmunkra, minek bizonyosságát adta, midőn a nemzeti zsibbadás szomorú időszakának múltával költeményeit a legnagyobb díjra, mit alapszabályai engednek, az akadémiai nagyjutalomra méltónak ítélte; úgy másrésről a köz-szellem nemes nyilatkozatát örvendő látja szabad Kun-Félegyháza tettében, mely által azon hajlékot, hol Petőfi Sándor zsenge évei lefolytak, az utódok és idegenek számára maradandó emlékekkel kívánta megjelölni. — Midőn tehát intézetünk szívben és szellemileg részt vesz az ünnepélyben, egyszersmind Gyulai Pál rendes és Szász Károly levelező tagját, — kik bár más küldöttségben is itt jelen lesznek, — bírta meg, hogy e sorok átnyújtásával az Akadémia érzelmeit és üdvözlését tolmácsolják.

Kelt a MTA 1867. évi octóber 7-én tartott összes üléséből.

252.

319/1867.

DETHIER ANTALHOZ

Konstantinápoly

Auf Ihr werthes Schreiben von 24-ten Juny habe ich, leider nur eine und ungenügende Antwort zugeben. Ihr erwähntes Manuscript *l'Augustée etc.* wurde zwar von der Akad. der Wiss. noch im vorigen Jahre zur Ausgabe angenommen, aber der Verwaltungsrath (Igazg. Tanács) welcher sämtliche Geldangelegenheiten der Akademie statutenmässig leitet, war erst am Ende 1. Jahres im Stande, die betreffende Kosten in das Akad. Budget aufzunehmen. Dr. Henszlmann, Mitglied der Akademie theilte Ihnen das Weitere mit, das nämlich die ung. Übersetzung des Werkes von der betreffenden historischen Commission ihm übertragen wurde.

Es musste aber Dr. Henszlmann als Mitglied der Landes-Commission von Ungarn, noch im Laufe des Monats April nach Paris, zur Ausstellung reisen, wo er sich seit-dem aufenthalt; und ich kann Ihnen keine bestimmte Zeit nennen, wenn er zurückkehren wird. Nun erklärte er im Abreise, dass er sowohl die Übersetzung, als die Drucklegung des Werkes nicht eher vorzunehmen gedenkt und im Stande ist, als nach seinem Rückkehr; dann aber und jedenfalls noch im diesen Jahre hofft er mit der Ausgabe fertig zu werden.

Was Ihr übrige Fragen und namentlich Ihr geschätztes Anerbieten der Geschichte des *Kritoboulos* betrifft; so sind dieselbe von der gestrigen Sitzung der phil. und historischen Section, zum Gutachten resp. Beantwortung an die hist. Commission der Akad. übertragen werden könnte, da alles, was die Akad. zur Ausgabe annimt, erst dem Verwaltungsrath angezeigt und in den jährlichen Kostenanschlag aufgenommen werden muss. (kelet nélkül) Mit besonderer Hochachtung.

253.

157/1867.

TOLDY FERENCNEK.

Nagys. Úr!

A MTA f. hó 7-én tartott összes ülésében előterjesztetvén Zemplén-megye közönségének a *széphalmi romok* egy nemzeti Mausoleummá fölépítése iránt az Akadémiához intézett s ide eredetiben csatolt sürgető levele: az összes ülés a nyelv- és széptud. oszt. értekezletét bizta meg, hogy magát a széphalmi emlékbizottmányal érintkezésbe tévén, igyekezzék emez emlékügy jelenlegi állásá-

ról magának tudomást szerezni, s véleményes javaslatát a teendő lépések iránt terjessze az Akad. elé.

Mely hivatalos közlemény után tisztelettel maradtam Nagys. aláz. szolgája.
Pest, 1867. oct.

254.

152/1867.

TOLDY F.

Nagys. Kir. Tanácsos Úr!

Korponay János 1. tag az Ak.-nál néhai *Kiss Károly* rendes tag közvetítésével még az ötvenes években letett kéziratai visszaszáradását ujólag és ismételve sürgetvén, — miután a levéltárban lévő — nem nagyszámú — kéziratok közt, többszöri keresésre sem találom; Nagyságod pedig mint előttem személyesen nyilatkozni méltóztott, úgy emlékszik, hogy mint akkori titoknok, e kéziratokat magához vette volna s hogy azok hihetően most is saját irattárában vannak: tisztelettel kérem, méltóztassék azokat vagy egyenesen Korponay úrhoz juttatni, vagy elküldés végett nekem kézbesíttetni.

Maradván tisztelettel stb.

Pesten, 1867. oct.

255.

157/1867.

Tekintetes Akadémia,

Az 1867 jan. 30-án tartott nagy gyűlés — jegyzőkönyve XIV-dik száma szerint — az *Ügyrend* oly módosítását határozta el, mely szerint a valamely gyűjteményből külön megjelent nagyobb és kitünő munkákat az Akadémia ezentúl részesíthesse *nagyjuttalmaiban*. E módosítás megtételét egy közelebbi összesülésre bízta.

Ennek folytán az april 29-i összesülés az *Ügyrend* illető, jelesül 95-ik pontja módosítására egy Pauler, Szabó, Toldy rendes tagokból — a titoknokkal együtt — álló bizottságot küldött ki.

Ugyan e bizottsághoz utasította a folyó october 7-én tartott összes ülés mindazon ügyrendi változtatásokat, melyek az Akadémia időközben hozott határozatai folytán szükségessé váltak, s melyek szövegét a titoknok, az illető jegyzőkönyvek nyomán, előre elkészítette.

A bizottság tehát, *folyó hó 24-én* összeülvén, az *Ügyrend* 95-ik pontjának módosítását, egészen a nagygyűlési jegyzőkönyv szavaival, így ajánlja:

„95. Nem nyerhetnek nagyjutalmat”

a) (marad.)

b) „A külön kijött munkák pusztá második kiadásai. Oly jeles nagyobb munkák azonban, melyek először gyűjteményben jelentek meg, de azután külön is kiadattak, e külön kiadásban nem tekintetnek pusztá második kiadásnak.”

A titoknok által elkészített *módosításokat*, melyek az akadémiai jegyzőkönyvek nyomán, leginkább azon határozatokat igtatják az Ügyrendbe, melyek az osztályértekezletek felállítása, a tagválasztás korlátozása, a régi Értesítőnek „Értekezések” és „Értesítő” folyóiratokra különzése, a nyomtatott jegyzőkönyveknek az Értesítőbe átvitele iránt hozattak; továbbá a jutalmak lefolyt évszámainak jövő évszámokkal fölcserélését s több ily aprólékos igazításokat, — a bizottság meghallgatván helyeselte. A mennyi-ben azonban a titoknoki dolgozat az állandó bizottságokról szóló jegyzetekre ki nem terjed; szükségesnek tartja a bizottság, hogy az azok szervezésében, akadémiai jóváhagyással, történt változásokat minden bizottság előadója, a titoknokkal együtt, szintén igtassa az Ügyrendbe.

256.

233/1867.

BIZOTTSÁGI JELENTÉS

a levelező tagok számának meghatározása iránt.

Tekintetes Akadémia!

Az 1865. évben tartott nagy-gyűlés (jegyzőkönyve XXIV. számában) elhatározta, hogy az egyes osztályokban a levelező tagok száma határozottassék meg s ez által vettessék korlát azon osztályok eljárásának, melyek minden nagygyűlés alkalmával feles számu tagokat ajánlanak; egyszersmind elrendelte, hogy az egyes osztálybeli levelező tagok számának megállapítása egy küldöttség által történjék, melybe minden osztály részéről, az illető osztályok által két-két tag választandó. E határozat foganatosítása az 1867 jan.-ban tartott nagygyűlésig (321. pont) meg nem történvén, a mondott nagygyűlés (jkv. IX.) ujólag elrendelte a bizotts. javaslat elkészítését s a legközelebbi nagygyűlésre kiadását. Nem levén azonban még az osztályok által a biz. tagjai megválasztva, ennek eszközésére az osztályok felhívtak s a megtörtént választások a febr. 25-i ülésen bejelentettek, mely összes ülés a bizottságot feladata végrehajtására utasítá. A f. hó 7-i akad. összes ülésen végre, tekintettel a közlő nagygyűlési időszakra, a bizotts. összehívása szintén sürgősnek mondatott ki.

Ez előzmények után a biz. f. hó 24-én összeülvén, mindenek előtt kiküldetése határait kívánta megösmerni. A felolvasott nagygyűlési jegyzőkönyvekből az tűnt ki, hogy azokban a levelező tagok számának nem csupán egy — pl. a közelebbi — választásra érvényes meghatározásáról van szó, hanem olynemű állandósítást céloznak, minő a rendes tagoknál már eleve behozatott. Így állván a dolog, a bizottságnak figyelmét az Alapszabályokra is ki kellett terjesztenie, melyek 17. §-a szerint a *levelező tagok száma meghatározva nincsen*; e szerint a biz. csak úgy járhat el küldetésében, ha egyszersmind az Alapszab. említett pontjának megváltoztatását ajánlja, mely körülményt hogy a kiküldő 1865. és 1867-i nagygyűlések figyelembe vettek volna, azok jegyzőkönyveiből ki nem tűnik.

A biz. tehát úgy vélekedett, hogy ha már az Alapszab. módosításáról van szó, az ne csupán ez egy pontban történjék. Akadémiánk alapszabályai, súlyos idők kényszere alatt idomulván a mostani formába, sok tekintetben nem felelnek meg többé az örvendetesen megváltozott politikai viszonyoknak. Valóban sürgető szükség és kínálkozó alkalom van jelen, azokat a kor-viszonyokhoz, nemzeti és tudományos érdekeinkhez képest célszerűbben átídomítani s eszközteni azt, hogy ne álljanak még a jövő évi almanachban is nehéz viszonyokra emlékeztető — bár Istennek hála! elavult dolgok, — mint az Akadémia *jelenlegi* alapszabályai.

Ennélfogva a bizottság indítványozza, méltóztassék az Akad. már e jelen összes ülésből egy bizottságot rendelni ki, mely az Alapszabályok teljes revízióját illetőleg az előmunkálatokat megtegye, s azokat egy összes ülésen bemutassa, hogy onnan már a legközelebbi nagygyűlés elé lehessen terjeszteni. Addig a 17. § módosításába ereszkedni a bizotts. nem látja szükségesnek; annál kevésbbé, mert az 1867-i nagygyűlés (jktve VIII. száma alatt) egyelőre gondoskodott arról, hogy a tagválasztás ezentúl a kellő korlátok közt gyakoroltassék.

Maradván tisztelettel, Pesten, az 1867 oct. 24-én tartott bizottsági ülésből:

[Horváth Cyrill] t. tag biz. elnök; A. J. titk.

257.

1863/1867.

PÓLYA JÓZSEF R. TAGNAK.

Tekint. Úr!

Preysz Mór akad. tag úrnak f. évi máj. 6-án előadott értekezése (A bornak gyógytani hatásáról) mint a jegyzőkönyv 161. sz.-ből (Értesítő 9. sz.) kitetszik, egy szakértőkből álló 8 tagú biz.-hoz tétetett át véleményes jelentés végett arra nézve: nyújtson-e az

Ak. nagyobb mennyiségű *szesztelemtített bor* készítésére anyagi segílyt. Preysz úr az értekezést csak júl. 3-án adván be hozzám, még aznap irtam Balogh Pál úrnak mint a biz. elnökének, kifejtve, hogy miután az értekezést 8 bírálóhoz küldözgetni annyival célszerűtlenebb volna, mert itt nem is annyira a szokott értesítői bírálatról, mint egy speciális vélemény-adásról van szó: nem látná-e célszerűnek a biz.-ot összehívni s a vélemény-adás módja iránt valami célszerűbb eljárást állapítani meg? De Balogh Pál úr levelemre semmit sem válaszolt, s aztán bekövetkezett szomorú halála.

Midőn tehát az értesítést Tekts. úrnak, mint a bizottság Balogh úr helyett kinevezett elnökének ezennel átküldeni szerencsém van: kérem egyszersmind, hogy az elolvasás és véleményadás módja iránt intézkedni méltóztassék.

Tisztelettel maradván Tek. úrnak aláz. szolg.

Pesten, 1867. oct. 26.

258.

151/1867.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF
m. kir. Minister úrnak

Nagym. Báró, Magyar Királyi Minister Úr!

Bartalus István zeneművész, a Kisfaludy-Társaság tagja, folyamodott a MT Akadémiához, hogy miután ő már évek óta a magyar nemzeti, különösen az egyházi zene történetének megírásával foglalkozik, azonban a középkori zene emlékeinek tanulmányozása végett multhatatlanul szükséges volna a külföld, jelesen déli és közép Németország némely könyvtárait felbúvárlania, de ily utazásra anyagi eszközei elégtelenek, tehát az Ak. vetné közbe magát a Vallás- és Közokt.-ügyi Nagymélt. M. K. Ministeriumnál, hogy e tudományos útjára, melyet tavasz tájban akarna megkezdeni, állami segílyt nyerhessen.

Az Akad. alulírt napon tartott össz. ülésében, meghallgatván a nyelv- és széptud. osztály véleményét, s tekintetbe véve folyamodónak a magyar középkori s különösen egyházi zene maradványai iránt való nézeteinek nagy fontosságát, továbbá e téren közlött értekezéseivel bizonyított készütségét, — elhatározta őt a kívánt államsegélyre a Nmélt. Min.-nak ez alázatos fölterjesztésben melegen ajánlani.

Maradván mély tisztelettel Excelln.-nak alázatos szolg.

Pesten, 1867 oct. 28-i ülésből:

h. elnök.

259.

372/1867.

T. HUNFALVY PÁL, RT. ÚRNAK

Tekintetes Ur,

a MTA f. é. okt. 28-án tartott összes ülésében elhatározta *Alapszabályait*, mint amelyek a korviszonyokhoz többé nem egészen illenek, átvizsgálás alá venni oly módon, hogy e revisionalis munkálat már a legközelebbi nagygyűlés elé terjeszthető legyen. E végre egy, az osztályok által saját keblökből választandó két-két tagból bizottság alakítását rendelte el, mely megválasztása után azonnal összeülvén s a maga kebléből elnököt választván, a mondott átvizsgálást munkába vegye s jelentését még a nagygyűlés előtt egy összes ülésre fölterjessze.

Méltóztassék tehát az illető osztályértekezletet e választásra hova-előbb, minden esetre november első napjaira, — összehivatni s engem a választás eredményéről azonnal értesíteni.

Tisztelettel, Tekint. Úrnak aláz. szolgálja

Pest, 1867 oct. 29-én,

[Hasonló szövegű levelek a többi 5 osztályhoz is]

260.

373/1867.

T. HUNFALVY PÁL, ÚRNAK

[és a többi osztályvezetőségnek]

Az Akadémia folyó october hó 28-i összes ülésében, a közelgő nagygyűlésre való tekintetből, a *közülési előrajz-készítő* bizottság összehívása sürgetősen szükségesnek ismertetvén el, hogy a bizottság tájékoztathassa magát arra nézve: kik és minő előadást volnának hajlandók tartani a legközelebbi ünnepélyes közülésen, az Akadémia felszólítja az egyes osztályokat, hogy november elején tartandó értekezletökben, tagjaik ebbeli készségét megtudván, az ajánlkozókat az *előadási tárgy megnevezésével* együtt, az előrajz-bizottság elé terjeszthetés végett, a titoknoki hivatalhoz jelentsék be.

Méltóztassék tehát ezt az értekezlet tudomására juttatni.

Tisztelettel a Tek. Úrnak

alázatos szolgálja:

Pest, 1867 october 29.

261.

[JEGYZŐKÖNYV]

A Magyar Tudományos Akadémia *Alapszabályainak átvizsgálására*, s korszerű átalakítása iránti javaslat készítése végett kiküldött bizottság.

Első Ülése 1867. nov. 11-én. Jelen voltak: Csengery Antal, Greguss Ágost, Horváth Mihály, Szabó József, Sztoczek József, Toldy Ferenc, Zsoldos Ignác rr. tt. Berta Sándor, Szily Kálmán, Than Károly ll. tt., Arany János titoknok.

1. A jelenleg érvényes Alapszabályok, tekintettel az 1831-iekre is, felolvastatván, általánosan megvitattattak azon elvek melyek szerint a bizottság az új tervezetben eljárni kíván; jelesül:

Elfogadtattak az Igazgató tanács leendő körét, viszonyát az összes Akadémiához, az osztályok számát, azaz külön autonómiáját és költségvetését, az ülések megszorítását illető javaslatok.

2. Ezután a bizottság a jelenlegi alapszabályokat pontonként vévén tárgyalás alá,

24. §-ig haladt megállapítván s kijelölván a szükséges változásokat.

3. Az ülés folytatása nov. 23-ra tétetvén át:

Elhatározottatott, hogy a most jelenlevők minden további meghívás nélkül jöjenek össze, a jelen nem voltak meghívása ellenben mellőztessék, minthogy a közelebbi ülés sajátkép a mostaninak folytatása leendő, s a távollevők felvilágosítása csak gátolná a munka folyamatát.

Arany János
titoknok

262.

[JEGYZŐKÖNYV]

Második ülés. 1867. nov. 23-án

Jelen voltak: Csengery Antal, Greguss Ágost, Horváth Mihály, Szabó József, Sztoczek József, Toldy Ferenc, Tóth Lőrinc, Zsoldos Ignác, rr. tt. Bertha Sándor, Szily Kálmán, Than Károly ll. tt. és a titoknok.

3. A mostani alapszabályok pontonkénti olvasása a 41 § ig olvastatott,

s a szükségesnek talált módosítások *elfogadtattak.*

4. Késő lévén az idő, a bizottság közelebbi összejövetelére:

Nov. 26-a tüzetett ki, oly módon, hogy azon ülés is, mint a mostaninak folytatása tekintetvén, a jelenlevők minden további meghívás nélkül gyűljenek össze.

Jegyzette

Arany János
titoknok

263.

[JEGYZŐKÖNYV]

Harmadik ülés. 1867. nov. 26-án.

Jelen voltak:

Csengery Antal, Greguss Ágost, Horváth Mihály, Hunfalvy Pál könyvtárnok, Rónay Jácint jegyző, Szabó József, Sztoczek József, Toldy Ferenc, Tóth Lőrinc, Zsoldos Ignác rr. tt., Bertha Sándor, Szily Kálmán, Than Károly ll. tt., Arany János titoknok.

5. A jelenlegi alapszabályok pontonkinti tárgyalása A 42 §-tól fogva folytatott és bevégeztetett.

A bizottság belátván szükségét annak, hogy az általa kimondott elvek alapján és helybenhagyott változtatások fölvételével egy új alapszabály terve készíttessék, mely további tárgyalásainál vezérfonalul szolgáljon: ez alapszabály tervezet összeállítására Toldy Ferenc, Greguss Ágost és A. J. bizottsági tagokat albizottságként azon meghagyással küldi ki, hogy mihelyt munkálatával elkészül, terjessze a nagyobb bizottság elé.

Jegyzette

Arany János
titoknok

264.

348/1867.

[A. JEGYZŐKÖNYVI VÁZLATAI KÖZT,
EGY PAPIRSZELETEN:]

„Káromlás”
teremtette
biz ' isten
disznó teremtette!

tréfa
teringette
biz' istók
disznó terem a lencsében .

265.

27/1867.

NAGYMÉLT. GOROVE ISTVÁN
m. k. min. úrnak, az Ak. tiszt. tagja.

Nagymélt. Minister Úr!

F. évi febr. 8-áról kelt levelemben, az akadémiai kiadókönyv bizonyossága szerint, szerencsém volt Nagyméltóságodat értesíteni, hogy a M. T. A. f. évi jan. 30-án tartott nagygyűlésében Exc.-dat a történettudományi osztályból a törvénytudományiba áthelyezve, u. ott *Tiszteleti Tagjává* választotta.

Miután magán értesülesem szerint ez az elnöki levellem, a kihordásban történt valami rendetlenség miatt, Excellentiád kezéhez el nem jutott: szerencsém van ezennel, a választás feletti örömem kifejezése mellett, arról újólag hivatalosan értesíteni.

Maradván tisztelettel

elnök.

Pesten, 1867 nov. 16.

266.

755/1867.

[SCHULZER ISTVÁN NÉMET LEVELENEK KIVONATA.]

Schulzer István nyug. cs. kir. kapitány felajánlja újólag az Akadémiának azon gombatani munkáját, melyre nézve az Akad. még 1863 jun. 22-iki ülésében kedvezőleg nyilatkozott, és felszólította a szerzőt: micsoda feltételek mellett engedné át az Ak.-nak kiadásra.

Azóta, ugymond, ő a munkát folytonosan pótolgatta, tökéletesítgette, úgyhogy az ma több mint *ezer folio lapon* s több mint 1600, sajátkezűleg a természet után rajzolt ábrával, adja a hazai gombák legnagyobb részét. Semmi sem volna kedvesebb ránézve, mint e munkával az Ak.-át megajándékozhatni, de anyagi viszonyai ezt nem engedik, előadja tehát föltételeit. Azonban ezeket s az egész levelet célszerű volna, hogy elébb az *osztályértekezlet* tárgyalná.

267.

[JEGYZŐKÖNYV]

A közülési előrajz-készítő bizottság ülése 1867. nov. 21-én.

Jelen voltak: Csengery Antal, Pauler Tivadar, Pólya József, Toldy Ferenc, rr. tt. Arany János titoknok.

1. Olvastattak az osztályértekezletek jegyzőkönyveiből azon tagok ajánlatai kik a legközelebbi ünnepélyes közülésen emlékbeszédet vagy értekezést tartani késznek nyilatkoztak, jelesül:

a) A nyelv és széptud. osztályból *Vámbéry Ármin* lev. tag. „a keleti civilisatio jelen állapotjáról és jövődjéről”, —

b) A philosophiai osztályból *Greguss Ágost* r. t. „Tudományos nyelvünk feladatairól”.

c) A törvénytud. osztályból *Tóth Lőrinc* r. t. „Emlékbeszéd *Zádor György* felett.”,

d) A történelmi osztályból *Horváth Mihály* r. t. „A megyék szereplése nemzetünk életében” címek alatt ígérnek előadást, a math. és természettudományi osztály még ezután fogván nyilatkozni.

Mind ez ajánlatok s a kellő változatosság tekintetbe vételével, s megemlékezve arra is, hogy *Toldy Ferenc* r. t. Czuczor fölött emlékbeszéd tartásra már a múlt nagygyűlés alkalmával felajánkozott, a bizottság így állapítja meg az előrajzot:

1. *Elnöki megnyitó beszéd.*

2. *Titoknoki jelentés* az Akadémia munkásságáról az 1867 jan 31-i közülés óta.

3. *Emlékbeszéd Czuczor Gergely* rendes tag fölött. *Toldy Ferenc* r. tagtól.

4. *A megyék szereplése* nemzetünk életében. Történeti értekezés *Horváth Mihály* rendes tagtól.

5. *Jelentés* a mostani nagygyűlésen *odaitélt jutalmakról*, s új pályakérdések kihirdetése.

6. *Elnöki zárszó.*

Jegyzette

Arany János
titoknok

268.

104/1867.

NEY: A PHILOSOPHIAI — KAUTZ: A TÖRVÉNYTUDOMÁNYI —
HUNFALVY J.: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI — SZABÓ JÓZSEF:
MATH. ÉS TERMÉSZETTUD. OSZTÁLYÉRTEK.

Tisztelt Osztályértekezlet!

Az 1867-i nagygyűlés, jegyzőkönyve VIII. számában, meghatározza, hogy az illető oszt. értekezletben tudomásul vett tagajánlások *egy héttel a nagygyűlés előtt, a titoknok által, hasonló tudomás végett*, a többi osztályokkal kölcsönösen közöltessenek.

A nyelv- és széptud. o. értekezlet, f. hó 14-én tartott ülésében, megvitatva gyakorlati nehézségeit annak, ha mindezen tagajánló

levelek egész kiterjedésökben közöltetnének a többi 5 osztálylyal, mi vagy roppant másolási munkát igényelne, vagy azt, hogy az osztályok 6 napon át ülésezzenek, vagy mind egyszerre jelen legyenek valamig e számos levél felolvastatik, — részéről abban állapodott meg, hogy csak az értekezleti jegyzőkönyv azon pontja közöltessék kölcsönösen, melybe az ajánlottak nevei és minősítvényei rövid kivonatban följegyezzék, s melyet 5 példányban lemásoltatva, könnyebb leend mindenik értekezlettel közleni. — Mely véleményhez járulásra felhívja a többi osztályokat, és javasolja, hogy jegyzőkönyveiket (ha még nem tették volna) e szerint szerkesztve küldjék be a titoknokhoz.

Midőn ezt, megbízatásomhoz képest a t.. Értekezlettel közleni szerencsém van, maradok a Tisztelt O. Értekezletnek aláz. szolgálja
Pest. 1867 dec.

269.

174/1867.

KUBINYI FERENCNEK.

Tek. ur!

A nagymélt. vall. és közokt. ministerium a *közalapítványi jószágokon levő* és ezután találandó régiségek s műemlékek miképeni őrzésére és fenntartására gazdatisztjei számára kellő utasítást kérvén a MT. Akadémiától: ez f. hó 9-én tartott osztályülésében, az archaeologiai bizotts. javaslatára azt határozta, hogy egy ily tervnek kidolgozásával a magyar orvosok és természetvizsgálók középonti bizottsága által már megbízott tagok, t. i. id. Kubinyi Ferenc, Érdy János és Henszlmann Imre urak szólíttassanak fel, miszerint az Országgyűlésnek már benyújtott tervezetöket a ministerium kívánságához alkalmazva az Ak.-nak benyújtani sziveskedjenek.

Midőn erről Tek. Urat mint a hármaz biz. elnökét hivatalosan értesíteni, illetőleg erre fölkérni szerencsém van: maradok tiszt. aláz. szolg.
Pesten, 1867 dec.

270.

[JEGYZŐKÖNYV]

A M. T. Akadémia állandó Könyvtári Bizottságának 1867 dec. 6-án tartott ülésében, jelen lévén Toldy Ferenc r. t. mint elnök, Pauler Tivadar, Petzval Otto rr. tt., Hunfalvy Pál, könyvtárnok, Arany János titoknok.

I., Az Akadémia kiadványa *ingyen példányaira* mindig szaporodó igényekkel s e tárgyú folyamodványokkal szemben, a bizottság szükségesnek véli, hogy a folyó évi május 27-i összes ülésre benyújtott javaslata foganatba vétessék, jelesül:

1., Hogy az Akadémia, kiadványainak a hazai tanintézetek számára való ingyen kiosztását folyó 1867 végével szüntesse meg;

Tegyen fölterjesztést a m. k. vallás és közoktatásügyi ministeriumhoz, kérvén, hogy azon tanintézetek számára, melyek tanpénzei a mondott n. m. ministeriumhoz fizettetnek be, e tanpénzekből az Akadémia oly nemű és annyi kiadványát méltóztassék megrendelni, a minő és mennyi az illető intézet céljainak megfelelő.

E pontok elsőjét a május 27-i összes ülés függőben hagyván, a másokra nézve pedig az épen elnöklő alelnök úr méltóztatván személyes közbenjárást ígérni, miután ez utóbbinak eredménye nem mutatkozik, ismételve ajánlja a bizottság mindkét pontot az összes ülés figyelmébe.

2., A keszthelyi országos gazdasági felsőbb tanintézet részére Balázs Árpád tanár és könyvtárkezelő az Akadémia kiadványaiból legalább a math. és természet-tudományok egy-egy példányát kéri.

Miután a bizottság ismételve ajánlja az *ingyen példányok megszüntetését*, e kedvezményt a keszthelyi országos felsőbb tanintézetre annál kevésbé véli kiterjesztendőnek, minthogy ez országos alapból dotált intézet a kívánt math. és természettud. kiadványokat néhány forintot megszerezheti.

3., A budai főreál tanoda nevében Schenzl Guidó tanár úr az Akadémia mindennemű kiadványát kéri.

Miután a budai kir. főreál tanoda már kapja az Évkönyveket s általában a math. — és term. tudományi kiadásokat, csupán az 1867-i értesítő az (amennyiben eddig is nem küldetett volna), amivel a bizottság az eddigi kedvezményt meg bővíteni ajánlja.

4. Olvastatott a jénai magyar ifjúság folyamodványa, mely az ottani, *Bibliotheca Hungarorum* számára a Szótár füzetait a 14-ik füzettől kezdve, a Monumenták 13 és 14 kötetait s a 16. utániakat folytatólag, s a M. Történelmi tárt a VIII. kötettől kezdve, kéri megadatni.

Tekintetbe véve, hogy e könyvtár nem egy külföldi tudósnak alkalmat nyújthat megismerkedni hazai tudományos állapotunkkal; javasoltatik a megjelölt hiányoknak, a mennyiben lehet, kipótlása; jelesül a Szótár füzetek a nyelvtud. bizottság rendelkezésére bocsátott 10 példányból lennének kiegészíthetők; a Monumenták és Történelmi tár kötetek (megvizsgálván előbb a kiadói könyvet, mik küldettek el) a raktárból pótlandók.

5. A belső somogyi ref. egyházvidék a csurgói hatosztályu gymnasiumot részesíteni kérvén az Akadémia akár eddigi összes, akár részleges eddigi és ezentúli kiadványaiban.

A föntebbi javaslatban kifejezett elvéhez képest a bizottság nem javasolhat egyebet, csupán az Értesítő és az Értekezések öt osztályának (a törvénytudományit kivéve) a folyó évről, tehát 1867 végeig, leendő megadását.

6. A bukuresti „Hunnia” nevű magyar társulat kérelmére, mely az eddig megjelent és fölösleges példányokból ohajtana részesülni.

Egyszer s mindenkorra az Akadémia régibb kiadványaiból az encyklopaediai és szépirodalmi tartalmúakat, melyek a raktárban netalán fölösleges példányban volnának, ajánlja a bizottság bérmentetlenül megküldeni.

7. Zur Ornithologie Brasiliens és Catalogus Bibliothecae S. Marci, Venetiensis című munkák — megvételre ajánltatván, programjuk a könyvtári hivatalhoz átteendő.

Gauss munkáira nézve, melyeket az egyetemi könyvtár megszerez: a megvétel fölöslegesnek találtatott.

Jegyzette

Arany János
titoknok

271.

[JEGYZŐKÖNYV]

Könyvtári bizottság dec. 9. 1867

Toldy F., Petzval, Hunfalvy P., Pauler.

1. A határozat foganatba vételére fölkérdni az összes ülést.

2. Keszthelyi országos felsőbb gazdaszati tanintézet: természettudományi és matematikai kiadványokat kéri. Minthogy a bizottság a multkor azt határozta, h. általában szüntettessék meg a könyvek ingyen osztása: megszorítja a bizottság, s a keszthelyi országos tanintézet megveheti.

3. Budai reáltanoda 1867-ről Értesítőt, Mathem. és term. tud. értekezéseket.

4. Jénai magyar ifjuság folyamodványa: Szótár és Történeti Monumenták kipótlása és folytatása.

a történelmi tár 8—12 és

a monumentákra nézve írják meg, mi hiányzik.

5. Belsősomogyi tractus, Csurgói gymnasium 1867 l., Értesítő, 2., Értekezések öt osztálya.

6. *Hunnia Magyar társulat.*

Semel pro semper. A régiekből, encyklopaediai és szépirodalmi régiekből a mi nélkülözhető.

7. Zur Ornithologie Brasiliens Ajánltatik —

8. Gauss munkái (az egyetem megveszi)

9. Catalogus Bibliothecae S. Mark. megvételre ajánlani.

Arany János
titoknok

272.

181/1867.

A NAGYMÉLT. VALL. ÉS KÖZOKT. MINISTERIUMNAK.

A MTA.-hoz f. hó 9-én tartott ülésében, archaeologiai bizottsága, azon javaslatát nyújtá be, hogy ama nevezetes archaeologiai munka, melyet Királyunk Ő Felsége *Bock Ferenc* aacheni kanonok által „A német birodalmi koronázási jelvényekről” kiadatni kegyeskedett, s mely eddig, fájdalom, fővárosunk egyik könyvtárában sem található, — bár magyar archaeológiánkra nézve igen sok jeles adatot foglal, — a Nagym. Vall.- és Közokt. Ministerium közbenjárása által az Akad. könyvtára számára Ő Felségétől legmélyebb alázattal ajándécul kéressék.

Mely indítványt az Akad. elfogadván, jelen alázatos fölterjesztésben folyamodik a nmélt. Min.-hoz, hogy a nevezett munka megnyerhetése végett Ő Felségénél közbenjárni kegyesen méltóztassék.

Midőn tehát az Ak. ezen kérelmét, megbízatásunkhoz képest, alázatosan tolmácsolnók: mély tisztelettel maradunk a nagymélt. Ministerium aláz. szolg.:

Pesten, 1867 december hó 12-én.

titoknok,
helyettes elnök

273.

353/1867.

INDÍTVÁNYOK

Nyelvtud. Hogy a hölgy-alapítványi kézikönyvek sikeresb módon, megbízás útján készíttessenek, 24—30 ív terjedelemmel, a nagyobb díjért. (Jelentés VIII. sz.)

Philos. Nincs indítvány. — *Törv. tud.:* Hogy a takarékpénztár választmánya felhivassék a Fáy alapítv. ügyében. (Tóth L. felvilágosítása folytán *főlöszleges.*)

Történetud. A Vitéz-jutalom öt illető 2 évét összefoglalni s 80 tűzni ki hosszabb határidőre. (*Elfogadtatott*, s az osztály a kérdés formulázásával megbízott.)

Math. és Term. I. Tarczy indítványa (*Eldöntve*: II. jegyzőkönyv.)

2. Az osztály az új *Alapszabály* tervezetet lényegében elfogadja. [II. jegyzőkönyv 5. sz.)

VITÉZ-pályaművek: I. Az erdélyi külön diéták 1540-ig s azok hatásköre. — *Jelige*: A kis Erdély is megtette a magáét. Államot alkotott, melyben a szász nemzet a mai Svájcot, a székely a legszabadabb franciát: a baszkokat, a magyar a leg-solidabb jövőjü nemzetet, az angolt képviselte; s a 3 nemzetet egy foederatio kötö egybe, mely Északamerikára emlékeztet stb. (*Kőváry*).

II. Erdély országgyűlései a vajdák alatt. *Jelige*: A nemzetnek nagy iskolája öntörténetei.

Pesten, 1867, december . . .

274.

[AZ 1867 DECEMBERI ÖSSZES ÜLÉSBN:]

Tekintetes Akadémia!

Kötelességim legsúlyosabb részét teljesítem, midőn egy-egy elhunyt tag halálát kell bejelentenem. S a jelen év folyamán már tizenkettedik halotról hangzik itt a gyászjelentés: megdőbentő arány, a milyen 1858 óta nem fordult elő. *Bérczi Károly* lev. tag, még csak 47 éves korban, elhunyt. Benne egy finom műveltségű embert, s író-t vesztettünk el, ki a szépirodalmi, jelesül a beszély-írás terén már a negyvenes évek óta jó hangzású névvel birt, ki közelebb az orosz Puskin legjelesb művének irodalmunkba átültetése által műfordítóink kevés számát örvendetesen gyarapítá s kit az Akadémia azon szolgálataiért választott leginkább tagjai közé, melyeket egy külön s azelőtt kevésbé művelt szakban, a kedvtelési (sport) irodalom meghonosítása, jelesül „Vadászati Műszótára” s „Vadász és Verseny Lapjai” által a magyar nyelvnek tön. Mint szépirodalmi pályaművek bírálója mind haláláig részt vett az akadémiai munkálkodásban, s művelt, nemes ízlése, biztos ítélete e téren is Akadémiánk előmenetelére volt.

A tek. Akadémia intézkedni fog, hogy emlékezte közöttünk megújítottassék; most kívánjunk békés nyugalmat hamvaira!

275.

18/1400.—1868.

TEKINT. MAGYARY FERENC ÚRNAK, TISZTELETTEL,

Sümeg

Tekintetes Úr!

Midőn irántami becses figyelméért szives köszönetemet küldöm: egyszersmind sajnálattal kell értesítnem, hogy műve az Akad. által pályázatra el nem fogadtatott. Mert az írónak, habár csak a titoknok előtt is, nevét felfödözni az Akad. pályázati szabályaiba ütközik, s elhallgatni nem lehet; a névnek pecsét alatt, egy oly levélkében kellett volna a pályaműhöz csatoltatni, melyen csupán valami *jelige* lett volna, s ugyan e jeligének a pályamű címlapjára is föl kelle iratni. Az Akad. e formaságot oly lényegesnek tartja, hogy annak elmulasztása kizárja a művet a pályázatból, mint ezt jutalom-hirdetési alkalmával mindig közzé szokta tenni.

E szerint a folyó hó 7-én tartott akadémiai összes ülés határozatából a „Púpos kalap” című vígjátékot ezennel visszaküldöm.

Maradván tisztelettel Tek. úrnak aláz. szolg.

Pesten, 1868 jan. 8.

276.

1217/1868.

NAGYMÉLT. BÁRÓ, MINISTER, AKADÉMIAI ELNÖK ÚR!

Azon türethetlen állapot megszüntetésére, mely az Akadémia és könyvárusa, az Eggenberger-féle cég között létezik, minő javaslatot nyújtott be hozzám a titoknoki hivatal kiadója, Takács István, azt A) alatti iratából méltóztatik bővebben megismerni; valamint a B) alatti jegyzékből és mellékleteiből áttekinteni azon rendtelenség *némely* eseteit, mely e könyvárusnál, különösen a könyvek elküldését illetőleg, megorvosolhatlanul gyökeret vert, — úgy hogy véleményem szerint sincs más mód az Akadémiát e szégyenletes nyomorúságból kiszabadítani, mint az által, hogy könyveinek árulása és kezelése, akár választás, akár concursus útján, tevékenyebb és pontosabb, jó hitelű könyvárusra bizassék.

Midőn tehát e tárgyban Excellentiád elhatározását alázatosan kérem; teljes tisztelettel maradok Exc.-d alázatos szolgája
Pesten, jan. 9., 1868

277.

1/1400. 1868.

[HALÁLESET BEJELENTÉSE A JAN. 27-I ÜLÉSEN.]

Tekintetes Akadémia!

A hírlapok meghozták a döbbenő tudósítást, a család gyászjelentése is megérkezett: *Erdélyi János* nincs többé! Sérteném e perc hangulatát s a jelenlévők érzelmeit, ha részletes adatok felhordásába ereszkedném arra nézve: ki volt ő. Majd eljön a kegyeletes visszaemlékezés órája, midőn felszámítjuk a veszteséget, melynek e pillanatban csak súlya borít el. Ami leginkább fáj, az, hogy jelesünk — mint előtte annyi más — még szinte nem vala túl élete munkabíró delén, s ő a munkát nemcsak birta, hanem egész lélekkel teljesíté is. Költő, műbíró, bölcsész: e három jelesség összhangzatban fejlett s jutott érettségre nála; mint költő, néhány darabjában senki mögött nem, — mint műbíró, az egyetemet a nemzetivel kapcsolva, mindenkor a jelen színvonalán áll, s tetemes része van benne, hogy költészetünk a hazai föld érintése által megizmosodjék; mint philosoph, épen hazai bölcsészetünk kised pantheonjának oszlopait rakja vala, midőn a kérlelhetetlen halál, a még csak 54 éves férfiút, e hó 23-án, oly váratlanul kivágta sorainkból. Legyen áldott emlékezeté!

278.

58/1400. 1868.

B. EÖTVÖS

Nagymélt. Báró, Minister, MTA elnök úr!

A titoknoki hivatal kiadója, *Takács István* /. alatti iratában két rendbeli bajra tett figyelmessé az Akad. épülete körül: 1. Hogy a palota homlokfala, a szüntelen odafolyó víz miatt, alapjában át van nedvesedve annyira, hogy e bajnak szakértők általi megvizsgálása látszik szükségesnek; 2. hogy a könyvtári két olvasósoba és a kisterem fűtése aránytalanul sok fát felemészt, anélkül, hogy kellően bemelegednék. Az utóbbit minden ülés alkalmával tapasztaljuk; ezen kívül a terembe lépőt bizonyos kellemetlen bűz üti meg, amely vagy a fűtésből, vagy a gázcsövek hibája által származhatik.

Méltóztassék Excellentiád e bajok orvoslása iránt elnökieleg intézkedni.

Maradok teljes tisztelettel Exc.-ád aláz. szolg.

Pesten, 1868 jan. 28.

1373/1868.

A NAGYMÉLT. M. K. KÖZLEKEDÉSI MINISTERIUMNAK
teljes tisztelettel, Pesten.

Nagyméltóságú Ministerium !

A MTA történelmi osztályának folyó január hó 20-án tartott ülésében *archaeologiai bizottsága* részéről egy javaslat került szönyegre, mely is következő:

Kilátásba tétetvén, hogy az országos földmunkálatok a csatornáknál és vasútaknál nemsokára meg fognak kezdődni, az archaeologiai bizottság kötelességének tartja a Nm. Közlekedési Ministeriumot figyelmeztetni, hogy ezen nagyszerű munkálatoknál számos, igen becses régiségek fognak napfényre jöni. De egyszersmind kénytelen a bizottság azon szomorú tapasztalását is nyilvánítani, hogy eddig, — ámbár a vasuti társulatok igazgatóságainak ünnepélyes ígéreteit bírja, hogy a nemzeti tudományosságra e tekintetben kellő figyelem fog fordíttatni, — ámbár biztos tudomása vagyion, hogy számos igen becses műemlék fődöztetett fel: azok mégis a munkások által elromboltattak, vagy ha sértetlen maradtak is, a felvigyázók és munkások által elosztogattattak, azok hazájába küldettek, vagy a mindenütt leselkedő közvetítők kezeibe kerültek. Szentnek tekintjük mi — folytatja a bizottság — mindenki tulajdonát, s kívánjuk, hogy mielőbb törvényben mondassék ki, hogy mindenki, ki valamit talál, annak kétségtelen birtokosa; csak egyet kívánunk, t. i. hogy *a lelhelyek velünk lelkiösmeretesen közöltessenek és az érdekesb tárgyak, lerajzolásra, engedtessenek át a bizottságnak.* Minthogy e tekintetben legtöbbit várhatunk a művelt mérnöki osztálytól és a munkásokkal folytonos érintkezésben levő felvigyázó személyzettől: kéri a bizottság a M. T. Akadémiát, járjon közbe a Nm. Közlekedési Ministeriumnál, miszerint nagyszerű *feladatához, egy kellő utasítás által, segédkezet nyújtani* és azon módokat használni kegyeskedjék, melyek a talált műtárgyak rombolását vagy elsikkasztását s tudományunk kárával a külföldre való tömeges kivitelét gátolják; ellenben a tisztviselőséget arra buzdítsák, hogy a bizottságnak közvetítőül szolgálván, a hazai régészetnek a művelt Európa színvonalára emelését lehetőségessé tegye.

E bizottsági javaslatot az Akad. sajátjává tevén, annak a Nagyméltóságú Közlekedési Ministeriumhoz pártolólágg leendő fölterjesztését határozta, s foganiatosítására ezennel aláztatossan kéri.

Teljes tisztelettel maradván a Nagymélt. Min. aláz. szolg
Pesten, 1868 jan. titoknok. elnök.

280.

1216/c. 1868.

NGS. TOLDY FERENC ÚRNAK.

Nagyságos Királyi Tanácsos Úr!

Az Akad. könyvtárnokának a f. évi jan. 27-iki összes ülésen felolvasott Tudósítását a m. akad. *Könyvtárról*, ugyanazon ülés határozatából a végre van szerencsém áttenni az állandó Könyvtári Bizottsághoz, hogy azt tudomásul véve, különösen az iránt terjeszsen elő indokolt véleményt, vajjon milyen lépést lehetne tenni s általában cél- és korszerű-e lépéseket tenni, hogy a Könyvtár részére egy idő óta gyéribben érkező köteles példányok beküldetése a nm. Magyar Kormány útján sürgettesék.

Ki teljes tisztelettel maradok Nagys.-nak alázatos szolgálója

281.

[JEGYZŐKÖNYV]

A gr. *Teleki József* féle drámai jutalomra 1867. dec. 31-ig mint zárt határidőig következő *pályamunkák érkeztek*:

I. *Önkényes*. Vigjáték 3 felv. *Jelige*: Nyerjen jutalmat a ki érdemes.

II. *A bajusz*. Eredeti vigjáték 3 felv. *Jelige*: Győz a jobb.

III. *A csalárd feltékenyek*. Eredeti vigjáték 4 felv.

Jelige: Mert kitartás gyümölcsöt hoz.

Érkezett jan. 1. feladatott dec. 31. Vácon.

IV. *Az irtgy*. Vigjáték 3 felv. *Jelige*:

... Az ember

Önző, falékony húsdarab:

Mikép a hernyó telhetetlen,

Mindég előre mász s harap. Arany J.

Érkezett még jan. 5-én egy; mely feladatott *Sümege*n dec. 28-án a szerzőnek a titoknokhoz irt levelével, melyben magát megnevezi; jelige és zárt jeligés levél nélkül.

Címe:

V. *Pupos kalap*. Vigjáték versekben 2. felv.

Az 1867/8-i Karácsonyi drámai pályázaton beérkezett pályaművek. Határidő dec. 31. 1867.

I. *Virginia*. *Jelige*: Lenni vagy nem lenni. Sch.

II. *Földült Világ*. *Jelige*: ψόχη (Pszüché)

- III. *Báthori Boldizsár*. Történelmi dráma 5 felv. *Jelige*: „Ki oly erős, hogy nem csábítható,”
(Shakespeare, Julius Caesar, Cassius: I. felv. II. szin.)
- IV. *Fráter György*. Történelmi tragoedia 5 felv.
Jelige: Vannak nagy feladatok, magas törekvések, melyeknél ha kimarad is a siker — az akarat maga is érdem. Et voluisse sat est.
- V. *Izabella*. Szomorújáték 5. felvonásban. *Jelige*: Előbb utóbb győz az igazság. *Közmonda*. [sic!]
- VI. *Báthori Gábor*. Történelmi dráma 5 felv. *Jelige*: Ki mint vet, úgy arat. *Közmonda*.
- VII. *Tiberius Gracchus*. Szomorújáték 5 felv. *Jelige*: Haláluk szebb jövőző záloga.
- VIII. *Uziel*. Tragoedia 5 felv. *Jelige*: „Tekints a történet könyvébe!” (Uziel 3 felv. 13. jel.)
„Mi emberek vagyunk e színmű hősei! (Uziel 5 felv. 2. jel.)
- IX. *Chénier*. Francia történelmi eredeti dráma 5 felv. *Jelige*: Hát miért ne a vidék is?
- X. *Zrinyi Miklós a szigetvári*. Történelmi szomorújáték 5 felv.
Jelige: „Forgács, hősi szigorú bírása, mélyebben ható igazságot mond róla mint akarta, midőn azt írja, hogy a szigetvári hős halála expiatio volt korábbi vétkeiért.” Salamon F. az Első Zrinyiekben.
- XI. *Kopány*. Tragoedia 5 felv. *Jelige*: Mortuo Geycha Duce, Cupan voluit matrem S. Regis sibi per incestuosum copulare connubium... Ducatumque suae subdere potestati. J. Thuroczy Chron. Hung. P. II. C. C. XXVIII.
- XII. *A trónkereső*. Eredeti szomorújáték 5 felv. *Jelige*: Hitte, hogy joga van.
- XIII. *Buenos Ayres zsarnoka*. Eredeti történelmi szomorújáték 5 felv. *Jelige*: „Tout consiste à ne pas gêner l'homme de la nature en l'appropriant à la société.” J. J. Rousseau, Heloise, Vol. IV. Lett. 5.
- XIV. *Az utolsó Proféta*. Tragoedia 5 felv. *Jelige*:
Nézd a magas tölgy...
....benne termő
Férgek erős gyökerét megőrlik.
- XV. *Rege a fattyúgyerekről*. Tragoedia 5 felv. *Jelige*: Fortunae suae faber.
- XVI. *Gordás*. Eredeti történelmi tragoedia 5 felv. *Jelige*: „Rabszolga nem lesz egy Hunn sem soha!”

- XVII. *Csák Máté*. Szomorújáték 5 felv. *Jelige*: „Fölkele Csák s nagy lelke szavát elzúgta . . .”
Vörösmarty.
- XVIII. *Csák Máté*. Tragoédia 5 felv. *Jelige*:
„Ne takargasd bős nagyravágyadat
Caesarkint a szentséges népjogok
Köpenyibe . . .” (III. felv. Zách Felicián.)
- XIX. *Salamon király*. Szomorújáték 5 felv. *Jelige*: Tempora
temporibus tempera. Andreas Rex.
*dec 26-án adatott fel, Hadadon ; Pestre érkezett jan. 1-jén,
hozzám 4-én, a következő:*
A szerző Teleki-pályaműnek nevezi:
- XX. *Zrinyi és Frangepán*. Szomorújáték 5 felv. *Jelige*:
„Tanuljad a szabadságot tisztán
Ösmerni meg, hogy önkényre ne hajts!
Feladatott Győrött, jan 3-án s érkezett jan 7-én a következő:
- XXI. *Margit*. Eredeti történeti dráma 5 felv. *Jelige*:
„Megbüntetem az atyák vétkeit . . .” Jehova.
Pest, jan. 31. 1868.

282.

92/1400. 1868.

TEKINTETES PÁSZTHORY ENDRE ÚRNAK,
TISZTELETTEL,

Kalocsa

Tisztelt Hazafi !

Múlt évi nov. hóban kelt becses levele folytán, melyben az „1849-i magyar emigratio története” című s az Akadémiánál letett kézirati munkáját a történelmi bizottság által megvizsgáltatni, elfogadás esetében az Akad. költségén kiadatni, — ellenkező esetben magán-hasznosítás végett visszaküldetni kérte vala, a dec. 9-i akadémiai ülés felhívta történelmi bizottságát a munka megvizsgálására. Mely bizottság jelentését a folyó febr. 3-án tartott ülésre beadván, oda nyilatkozott, hogy az Akadémiának s különösen a történelmi bizottságnak ily nemű, a közelmúltba eső s így még a kellő historiai objektivitásra le nem higgadott koriratok kiadása annál kevésbbé lehet célja és feladata, minthogy e részben a magán könyvárusi vállalkozás is elegendő, s munkáikat a szerzők ez uton is napfényre juttathatják.

Miről tudósítani szerencsém levén, egyszersmind megjegyzem, hogy a kéziratot csupán azért nem csatoltam ide, mert nem vagyok

bizonyos, vajon Kegyed Kalocsán lakik-e még? Mihelyt értesítve leszek, hova küldjem, azonnal küldeni fogom.

Maradván egyébiránt szives üdvözléssel T. Uraságod alá.
szolg.
Pesten, 1868 febr 8-án.

283.

94/1400. 1868.

KORPONAY JÁNOS L. T.

Kassán

Igen tisztelt Tagtárs!

Folyó évi jan. 24-ről hozzám intézett becses levele folytán siettem „Első magyar királyi felelős független honvédelmi Ministerium” című kétkötetes kézirati munkáját a történelmi osztály febr. 3-án tartott ülésében — mely egyszersmind összes akad. ülés is volt — bejelenteni, azon ohajtása tolmácsolása mellett, hogy azt bírálatra adatni s elfogadás esetében, tiszteletdíj mellett az Akad. költségén kinyomtattatni kéri.

Azonban az ülés oda nyilatkozott, hogy az Akadémiának ily nemű, a közelmúltba eső s így még a kellő *historiai objectivitásra* le nem higgadhatott eseményeket tárgyaló korírások kiadása annál kevésbbé lehet célja és feladata, minthogy e részben a könyvárusi magán vállalkozás is elegendő; annál fogva a kéziratot megbírálás nélkül szerzőjének visszaküldeni rendelte.

Ugyanazon ülésben hasonló értelmű jelentés tétetett a „Debreceni csata és előzményei 1849-ben” c. értekezés iránt, melyet a vizsgálatára kiküldött bíráló tagok egyike sem ajánlott az akadémiai „Értekezések”-ben leendő kiadásra.

Midőn tehát sajnálva bár, de hivatalos kötelességemet teljesítve, mindkét rendbeli kéziratot idezárottan visszaküldöm, kénytelen vagyok azt is sajnosan jelenteni, hogy az 50-es évek során beküldött kézirat még mind eddig nem került hozzám. Becses levelének azon részét is előterjesztém a febr. 3-i ülésben, jelentvén egyszersmind azt is, hogy a levéltári kéziratok közt (melyek száma különben is csekély és könnyen áttekinthető) épen nem találtak; mire Toldy Ferenc r. t. úr, mint akkori titoknok, ott az ülésben azt jegyzé meg, hogy a keresett kéziratok magán uton küldetvén hozzá, nem is tétettek az akadémiai kéziratárba. E szerint úgy vélem, hogy azokat Toldy úr fogja visszaszolgáltatni.

Maradok tisztelettel és szives üdvözléssel Tisztelt Tagtárs Úrnak
Pesten, 1868. febr. 8. aláz. szolgálója

284.

107/1400. 1868.

MÉLT. ÖZV. FÁY ALAJOSNÉ SZÜL. BÁRÓ SPLÉNYI SAROLTA
úrhölgynek tisztelettel,

Buda,
Vár, Görtz-ház.

Méltóságos Bárónő!

A MTA folyó febr. hó 3-án tartott összes ülésében kedvesen fogadta irodalmunk dicső bajnoka: *Kazinczy Ferenc*-nek 1808-ban Kreutzinger ecsetje által festett kitünő jelességű arcképét, melyet Méltóságod ft. Rómer Flóris akad. tag úr közbenjárásával intézünknek ajándékozni kegyeskedett.

Midőn az Akad. egyrésztől a kissé rongált állapotú festménynek művészi kézzel kijavítását, s azután termei egyikében felfüggesztését örömet elhatározá; másrészt nem mulasztá el szives köszönetét jegyzőkönyvében megörökíteni, egyszersmind megbízni engemet, hogy erről Méltóságodat levélben értesítném.

Mely kedves kötelességet ezennel örömet teljesítve, honfiui tisztelettel maradok Méltóságod alázatos szolg.
Pesten, 1868 febr. 11.

285.

138/1400. 1868.

GYULAI PÁL, R. T.

Tekintetes Úr!

Még a múlt január 7-én szerencsém volt a *Karácsonyi-pályadramák* közül 5 darabot s azóta más ötöt a Tek. Urhoz küldeni bírálatra, s noha már az elsőbb küldemény óta csaknem két hó folyt le, azokat mindeddig vissza nem kaphattam. Bátorkodom azért hivatalosan figyelmeztetni, hogy e pályaművek odaitéltetésének napja, ez évben márc. 30.-a, sebes léptekkel közeledik, s az eddigi arány szerint csaknem lehetetlennek látszik, hogy a bírálók, kiknek egy része a darabok letartóztatása [így!] miatt munkátlanul hever, az olvasással és véleménnyel mind e 21 darabra nézve elkészüljenek, annál kevésbbé, mert van tag, ki azokból még egyet sem olvasott.

E figyelmeztetéshez azon kérelmet csatolom: méltóztassék legalább a régebben küldött darabokat minél előbb visszaküldeni, hogy mások is olvashassák; különben az a még eddig hallatlan eset történhetik meg, hogy a bíráló küldöttség nem lesz készen vélemé-

nyével azon napra, mely a jutalom kiadására alapítványilag kikötve és változatlanul megállapítva van.

Mely hivatalos felszólításom eredményét a legsürgetőbben várva, maradok tisztelettel Tek. Úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1868 febr. 26-án.

286.

158/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF

M. K. Minister úrnak, teljes tisztelettel,

Budán

Nagymélt. Báró, Magyar Királyi Minister Úr!

Az 1840.-i VI. törvénycikkely a 11. §-ban elrendeli, hogy az akkor Magyar Tudós Társaság nevet viselt M. Tud. Akadémiának, az illető nyomdászok és kiadók minden, Magyarország és kapcsolt részeiben nyomtatásában megjelent munkából egy, *úgynevezett köteles példányt* tartozzanak Könyvtára gyarapítására beküldeni.

E törvényt [áthúzva: *forradalmi*] az 1849 utáni, szomorú emléktű korszakban az illető nyomdászok és kiadók kevésbé vévén figyelembe, míhelyt az idők reményteljesebbre változtak, az Akad. folyamodott volt a nagymélt. m. kir. Helytartótanácsához s annak elnöke és Tárnokmester: b. Sennyei úrhoz, hogy a *köteles példányok beküldését* hazaszerte elrendelni méltóztassék. Mely lépés eredményül a példányok sűrűbben is kezdettek befolyjni; de a magyar királyi felelős kormány helyreállítása óta e részben visszaesést tapasztalunk. A nyomda-tulajdonosok valószínűleg arra támaszkodnak, hogy az 1848-i sajtótörvény ismét érvénybe lépven, miután e törvény a köteles példányokat illetőleg az Akadémiáról nem tesz említést, ez által a régibb törvénynek hatályát megszüntette.

Az Akadémia, Nagymélt. Minister úr, oly véleményben van, hogy az 1848-iki törvény csupán azért mellőzte hallgatással ama régibbet, mivel annak rendelményét ismételni fölöslegesnek tartotta; ellenkező esetben nyíltan kifejezé vala, hogy az 1840. VI. t. c. 11. §-a érvénytelené vált. Annál fogva Nagyméltóságodat alázatosan kéri, hogy a nm. *belügyministeriummal egyetértésben* a hatóságokat oly módon utasítani méltóztassék, miszerint a nyomdászok és kiadók a náluk megjelenő irodalmi munkák egy példányát az Akad.-hoz is pontosan beküldeni köteleztessenek.

Ha azonban a nagymélt. kir. Ministerium netalán úgy vélekednék, hogy a törvények magyarázata e tekintetben homályos: méltóztassék a hazai törvényhozásnál, mint a törvények legfelsőbb magyarázójánál oda hatni, hogy az Akadémiának törvény által

egyszer már megadott joga [áthúzva: *a mondott sajtótörv.*] országosan biztosíttassék; annyival is inkább, mert közelg az idő, hogy intézetünk könyvtára, a tudományos világ és nagyközönség számára megnyilván, *a nemzet közvagyonául* tekintessék.

Mely alázatos fölterjesztés után maradunk mély tisztelettel Nagymélt. alázatos szolgálói:
Pesten, a MTA 1868 febr. 24-én tartott összes üléséből.
titoknok; helyettes elnök

287.

157/1400. 1868.

NAGYM. BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF

vk. min. úrnak, tisztelettel

Nagyméltóságu Báró, Magyar Királyi Minister Úr!

A MTA természettudományi osztálya még a múltév végén egy az Akad. helyiségeiben felállítandó *vegyészeti műhely és állomás* iránt terjesztett volt javaslatot az összes Akad. elé. Mielőtt azonban az összes ülés az osztály javaslatát döntő határozat alá bocsátotta volna, tudni kívánta először, vajon célszerű és szükséges-e az Akad.-nak egy ily labororium és állandó vegyészeti állomás létrehozása; továbbá vajon a költségek fedezésére elégségesek-e intézetünk jövedelmei, egyéb tudományszakok háttérbe szorítása nélkül. Annál fogva egy, a külön osztályok által választandó, vegyes bizottságot rendelt, mely a javaslattevő osztály tervének bővebb megvizsgálása mellett, a főntebbi kérdésekre feleletet adjon.

E bizottságnak az alulírt napon tartott összes akad. ülés elé terjesztett jelentése az első kérdést igenlőleg dönti el. A bizottság — úgy mond — teljesen át van hatva a vegytannak nagy horderejétől, mert nemcsak közvetlen gyakorlati hasznosságát, hanem azon jelentőségét is átértette, mely által az újkori míveltségnek mindinkább egyik fő fontosságú tényezőjévé válik. Már ez általános szempontból kiindulva, óhajtanónak tartja a bizottság nevezett intézet életbe léptetését. Hazánkban, ez irányban, a tárgy cultur-jelentőségéhez és nemzetgazdasági fontosságához képest alig vagyunk a kezdet elején. Nincs nálunk egyetlen vegyészeti labororium sem, mely belterjesen foglalkoznék az idevágó kérdések tanulmányával. Már pedig a természetbúvár labororium nélkül, mint *Pasteur* mondja, harcos a csatatéren fegyver nélkül. Az Akad. mathem. és természet tud. bizottsága a programmjában kitűzött feladatát vegyi műhely nélkül megoldani teljességgel nem képes. Az országban már meglevő, különben is sajnálatos nyomorban sín-

lődő laboratoriumok a tanítás legszerényebb igényeinek is alig felelnek meg. Főltéve azonban hogy egy vagy két ily laboratorium péld. az egyetemen és műegyetemen fel fog is kellően szereltetni, ezek határozott célja: gyakorlati és rendszeres oktatás a vegytanban. Ez intézetek főnökei által tehető némi szolgálat semmikép sem felelhet meg az Akad. által math. és term. tud. bizottsága elé tűzött feladatoknak. Ilyenmű kérdések megoldására egyrészt a külön laboratoriumok nélkülözhetetlenek, de másrészt ezek magukban véve nem elégségesek, mert sikeres működés ezekben csak akkor képzelhető, ha alkalmas szakképzettségű s más terhes teendőtől független egyének rendszeresen eszközlik bennök azon vizsgálatokat, melyek hazánk természettud., geologiai, hydrographiai, archaeologiai és gazdasági viszonyainak vegytani tekintetben ismeretetését célozzák és így a math. és term. tud. biz. feladatának megoldására nélkülözhetetlenek.

Kimutatván e szerint a bizotts. az akadémiai *vegytani műhely* szükséges voltát: a költségekre nézve ohajtaná, hogy azokat maga az Akad. fődözze. Ha azonban ez, a pénztár helyzete miatt nem történhetnék, a nélkül hogy az Akad. munkássága más irányban csorbát ne szenvedjen: a bizottság a kérdéses ügyet azon javaslatjal ajánlá az Akad. pártfogásába, hogy e műhely folyó költségei fedezésére, mely évenként 3—4000 frt-ot igényelne, igyekezzék *országos segílyt* eszközölni ki. Indokolja e javaslatot azzal, minthogy e labor.-ban kifejtendő működés nemcsak specifikus akad. és műveltségi de, *közvetlen országos és nemzetgazdasági érdekekkel is bír.* Ez esetben a kérdéses műhely működésének lehetővé tételét az Akad. maga részéről az által támogathatná, hogy ez intézetnek a megfelelő helyiségeket saját házában átengedné használatra s eszközölné, legalább részben, az első fölszerelést, mi már némileg meg is történt. Ezen kívül mathem. és természet tud. biz.-a által vezetné a működés feletti felügyeletet, s igényt tartana arra, hogy e labor.-ot saját céljai előmozdítására is felhasználhassa.

E javaslatot az Ak. minden részeiben elfogadván, miután anyagi körülményei tekintetbe vételével nincs reménye, hogy ily laboratoriumot saját erején állítva, fel is tarthasson, jelen aláz. felterjesztésében Nagymélt.-t megkérni határozá, hogy ez ügyet magas pártfogásába venni és ministeri költségvetésében az ohajtott *országos segílyt* indítványozva, azt a törvényhozásnál kieszközölni méltóztassék.

Kelt Pesten, az 1868 febr. 24-i összes ülésből

Legmélyebb tisztelettel:
titoknok; h. elnök

[JEGYZŐKÖNYV]

A Magyar Tudom. Akadémia állandó *könyvtári bizottságának* 1868 febr. 27-én tartott ülésében, jelenlétén Toldy Ferenc r. t. mint elnök, Petzval Otto r. t., Hunfalvy Pál r. t., könyvtárnok, Arany János titoknok.

1. Olvastatott az akad. titoknoknak a jan. 27-i összes ülés azon határozatáról értesítő levele, mely szerint a bizottságtól vélemény kivántatik a párisi Archaeologiai és történelmi Társulattal megkötendő csereviszony és megajánlandó akad. kiadványok iránt.

A bizottság az Akadémia kiadványaiból egyelőre az Archaeologiai publicatiokat teljesen felajánlandóknak s megküldendőeknek véleményezi; egyszersmind felszólíttatni javasolja a mondott társaságot, foglalkozik-e szorosb értelemben vett történelmi kiadásokkal? Mely esetben, kölcsönös arány megtartása mellett, a történelmi bizottság kiadásai is megküldhetők volnának.

2. Ugyanazon akad. ülésből áttett válaszára a vallás és közoktat. minister ő exjának, miszerint Bock Ferenc híres munkája *a német koronázási jelvényekről* csak Ó Felsege magán pénztára igénybe vételével volna kérhető ajándéku: javasoltatik a nevezett munkának az akad. könyvtár részére, az ajánlott árengedmény felhasználása mellett, pénzen való megszerzése.

3. A bizottság elnöke előterjeszti ugyanazon n. m. minister úrnak, úgy is mint az Akadémia elnökének, szintén a jan. 27-i összülésből véleményre áttett azon válaszát, hogy az akadémia kiadványainak a tanintézetek számára pénzen megrendelése iránt a ministerium nem határozhat addig, míg az Akadémia az ingyenküldés ügyét végleg el nem dönti; ez utóbbi pontra nézve azonban, mint akadémiai elnök is azt tanácsolja, hogy álljon el az Akadémia ezen szándokától.

A bizottság, részint a miniszteri válaszban előadott okok, részint és főleg a hazai körülmények bővebb megfontolása után időszerűnek véli, hogy az Akadémia egyelőre ne szüntesse még meg kiadványainak tanintézetek számára ingyen való kiszolgáltatását.

4. Előterjesztetett Hunfalvy Pál akad. könyvtárnok jelentése a könyvtár állapotáról, melyet a jan. 27-i összes ülés véleményre tett által a bizottsághoz, egyszersmind kiemelvén az abban foglalt panaszt, hogy a köteles példányok gyéribben érkeznek a könyvtárba egy idő óta, s véleményt kívánván az iránt: vajon célszerű volna-e ez ügyben a m. kormánynál újabb lépéseket tenni.

A mi a jelentést általában illeti, fel fognak szólítani a bizottság összes tagjai, hogy azt figyelmesen megolvassva, reá észrevételeiket s javaslataikat megtenni sziveskedjenek, mi megtörténvén, egy későbbi ülésben fogna tárgyalásra kitüzetni. A köteles példányokra nézve ellenben a bizottság már most ajánlja az Akadémiának, hogy miután az 1840 VI. t. c. 11 §-a rendelete szerint a Magyarországbán és kapcsolt részeiben nyomtatott munkákból a Magyar Tudós Társaságot egy példány illeti, s e törvényt az 1848-i sajtó törvény hallgatással mellőzte ugyan, de határozottan el nem törölte, kéressek meg egy alázatos fölterjesztésben a m. kir. ministerium, hogy ha az idézett 1840-i törvényt érvényben állónak véli, annak fogantatására a szükséges rendeletet kibocsátani méltóztassék; ha ellenben úgy vélekednék hogy a nyomdászok és kiadók csupán az 1848-i sajtótörvényben megnevezett 2 köteles példánnyal (a n. muzeum és a hatóság részére), tartoznak, oda hatni kegyeskedjék, hogy az Akadémiának egyszer már törvény által megállapított igénye a törvényhozás által ujólag és határozottan megerősíttessék, annál is inkább, mert remélhetőleg nem sokára oly helyzetben lesz az Akadémia, hogy könyvtárát az egész közönségnek megnyithatja.

5. Akadémiai elnök úr ő nmga az Eggenberger féle könyvárusi cég ellen a titoknoki hivatal részéről beadott panaszok megvizsgálását általtevén a bizottsághoz;

Ámbár a B. alatti csatolványból és ennek mellékleteiből világosan kiderül, hogy a mondott könyvárusi cég a bel és külföldi intézetek s tagok számára rendelt könyvek elszállítását igen hanyagul teljesíti, úgy hogy több esetben másfél s egy évbe került míg azok eljutottak rendeltetésök helyére; némely távoliab küldeményekről pedig térítvény még sohasem jött vissza, minélfogva azok elvesztét gyaníthatni; ámbár ugyanez iratokból arra mutató jelek sem hiányoznak, hogy az Eggenberger cég az Akadémia könyvei árulása körül sem fejt ki szükséges erélyt, sőt a rendetlenség gyakori jeleit tapasztalhatni nálók: mindazáltal tekintetbe véve, hogy az e céggel való régi viszony rögtöni felbontása nem csak a cégre lesújtólag, hanem magára az Akadémiára is alkalmatlanul hatna, s remélve más felől, hogy a legközelebb e kereskedésbe vont új erők az üzlet folyamába nagyobb élénkséget fognak behozni, — a bizottság nem javasolja az Eggenberger féle viszonynak rögtöni felbontását; hanem mind a könyvek árulását mind azok elszállítását az illető tagokhoz és intézetekhez még *ez évben* kísérletkép nála hagyni kívánja; oly módon azonban, hogy az Akadémia könyvárusát illetőleg az A alatti csatolványban elősorolt föltételeknek (kivéve az eladási százalék lejobb szállítást) a cég tulajdonosai

magokat alá vessék, s azokat kötelező formában alá is írják. — A mi illeti a cég tulajdonosai által beadott javaslatot a könyvek postai szállítása iránt: a bizottság azt nem tartja elfogadhatónak, miután a vám területen állítólag $\frac{1}{3}$ részre szállított postai díj is tetemesen nagyobb, mint a könyvárusi küldés költsége; a vámterületen kívül pedig még is fennmaradna a bizonytalan könyvárusi szállítás; valamint a hazában sem remélhető az ingyen postavitel kieszközlése. — Végül a könyvárus azon kívánatát, hogy a csomagolást a raktárban, itt az Akadémia helyiségében teljesítse, bárha erre a raktárpince nem alkalmas, — oly módon talán meg lehetne adni, hogy az akadémiai raktárnok valamelyik bizottsági terembe (mikor ülés ideje nincs) szállítván a könyveket, ott a könyvárus becsomagolhassa.

Mely értelemben elnök úr ő méltóságának jelentés fog tétetni.

Arany János
titoknok.

289.

1217/1868.

NAGYMÉLT. BÁRÓ MINISTER, AKADÉMIAI ELNÖK ÚR!

Az akadémiai könyvárus *Eggenberger-féle* cég ellen, hivatalom részéről beadott panaszokat méltóztatott hátirati rendeletében átteni az akad. állandó bizottsághoz, megvizsgálás és jelentés-tétel végett.

A mondott bizotts. f. évi febr. 27-én összeülvén, a panaszos iratokat tanácskozása tárgyává tette, s véleménye fölterjesztésére engem bizott meg. Mely szerint: ámbár a titoknoki beadvány B) alatti csatolmányából s ennek mellékleteiből világosan kiderül, hogy a bepanaszolt könyvárusi cég a bel- és külföldi intézetek s a tagok számára rendelt könyvek elszállítását igen hanyagul teljesíti, úgy hogy több esetben másfél s egy évbe került, míg azok eljuttak rendeltetésök helyére; némely távoliabb küldeményekről pedig tértvény soha sem jött vissza, minél fogva azok elvesztét gyaníthatni; ámbár ugyanazon iratokból arra mutató jelek sem hiányoznak, hogy az Eggenberger cég az Akad. könyvei árusása körül sem fejt ki szükséges erélyt, sőt rendetlenség gyakori jeleit tapasztalhatni náluk: mindazáltal, tekintetbe véve, hogy az e céggel való régi viszony rögtöni felbontása nemcsak a cégre lesújtólag, hanem magára az Akadémiára is alkalmatlanul hatna, — s remélve másfelől, hogy a legközelebb e kereskedésbe vont új erők az üzlet

folytatásába nagyobb élénkséget fognak behozni, — a bizottság nem javasolja az e céggel való viszonynak rögtöni felbontását; hanem mind a könyvárulást, mind a szétküldözést még ez évben, kísérletkép nála hagyatni kívánja, oly módon azonban, hogy az Akad. könyvárulását illetőleg az A) alatti csatolmányban elősorolt föltételeknek (kivéve az eladási százalék lejobb szállítását) a cég tulajdonosai magukat alávéssék s azokat kötelező formában alá is írják.

A mi a cég tulajdonosai által beadott javaslatot a könyvek *postai szállítása* iránt illeti: ezt a bizotts. nem tartja elfogadhatónak, miután a német vámterületen (állítólag) $\frac{1}{3}$ részre szállított postadíj is tetemesen nagyobb, mint a könyvárusi küldés költsége, — a vámterületen kívül pedig mégis fennmaradna a bizonytalan könyvárusi szállítás; valamint a hazában sem remélhető ily tömeges szállítmányokra nézve az ingyen postavitel kieszközlése.

Végül a könyvárus azon kívánatát, hogy a csomagolást a raktárban, itt az Akad. helyiségében teljesíthesse, bárha erre (a könyvek tartására is felette hátrányos) pince-raktár nem alkalmas — oly módon talán meg lehetne adni, hogy az akad. raktárnok valamelyik bizottsági terembe (mikor ülések ideje nincs) szállítván fel a könyveket, ottan a könyvárus becsomagolhassa.

Mely bizottsági véleményt midőn ezennel fölterjeszteni szerencsém van, idezárom még a visszacsatolt iratokhoz *Takács István* kiadó fölterjeszteni kért újabb iratát X/alatt, melyben az expedítio iránti további aggodalmait adja elő. Maradván teljes tisztelettel Excellentiádnak alázatos szolgálja:

titoknok

Pesten, 1868. márc. 2.-án.

290.

160/1400. 1868.

B. EÖTVÖS, MINT AKAD. ELNÖKHÖZ.

Nagym. Báró, Min. Akadémiai Elnök Úr!

Az akadémiai *kisterem*, valamint *könyvtári olvasóterem* fűtőkészülékének kijavítása mennyre sikerült, azt a titoknoki kiadónak hozzám tett és /. alatti jelentéséből méltóztatik megérteni. Ugyan e jelentésekben Cseh János háziszolga számára, ki a bajt észrevette s orvoslását folytonosan sürgette, s általában e körül nagy buzgóságot fejtett ki, néhány forintnyi jutalom hozatik javaslatba.

Felhasználom ez alkalmat szintén annak alázatos bejelentésére, hogy a titoknoki iroda hivatalszolgája, beteges állapota miatt lemondván, jelenleg szolga nincsen. Méltóztassék Exc.-d e

helyre vagy a fent említett s alkalmasnak mutatkozó *Cseh Jánost* előléptetni; vagy a folyamodók közül valakit nevezni.

Végre idezárok egy, szolgálai állomásért való folyamodványt is, mely a vallás és közoktatásügyi ministerium irodájából [áthúzva: *minden további jegyzés nélkül érkezett . . .*] annak minden jele nélkül érkezett hozzám, hogy Excellentiád kezén megfordult volna.

Maradván teljes tisztelettel Exc.-d alá. szolg.
Pesten, 1868 márc.

291.

161/1400. 1868.

HERRN PAUL V. RÉTHI, WOHLGEBOREN,

in Göttingen,
Kupfergasse N° 5.

Tiszteletes Úr!

Kegyed szives levelét, melyben a göttingai könyvtár birto-
kában levő *Corvin-maradványról* tudósít, a MTA folyó hó 2-án
tartott historiai osztályülésében nagy érdekléssel és örömmel fogadta,
s midőn e figyelemért köszönetét jegyzőkönyvileg kifejezé s a leve-
let Értesítőjében kinyomatni rendelte, egyszersmind engem bízott
meg, hogy erről tiszteletes urat értesítsem s kérem fel azon önként
tett ígérete beváltására, hogy ha útja közben még a Corvina könyv-
tár valamely darabjára találna, arról az Akadémiát hasonlókép
tudósítani sziveskednék.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, maradtam
Tiszteletes Úrnak alá. szolg.
Pesten, 1868 márc. 5.

292.

171/1400. 1868.

HEGEDÜS LÁSZLÓ

akad. tag és főiskolai tanár úrnak,

Sárospatak

Nagytiszteletű Tanár Úr!

„A Mosaismus philosophiája” című kézirat bírálóiul a
Philosophiai Osztály által néh. Erdélyi János r. t. és nagytiszteletű
úr neveztetvén ki, a munkát még múlt évi novemberben azon kérés-
sel küldöttem volt a boldogulthoz, hogy elolvassván, ott helyben
közölje bíráló társával, s akár együttes, akár külön véleményeikkel
együtt annak idejében juttassa vissza.

A dicső férfiú közbejött váratlan halála nem engedé, hogy
ő járjon el e bírálati ügyben: annál fogva nagytiszt. Urat ezennel

fölkérem, hogy ha e munka még kezénél nem volna, a hátrahagyott iratok közül átvenni, megbírálni és becses véleménye kíséretében hozzám beküldeni sziveskedjék. — Azon esetre, ha elhunyt nemes barátunknak, bárha csak fragmentumban, e munkáról írott véleménye találattnék: ennek beküldése elősegítné e már sokáig húzódó ügy eldöntését.

Maradok teljes tisztelettel
Pesten, 1868 márc. 9.

293.

JELENTÉS

a Nyelv- és Széptudományi Osztály egyik Nagy jutalmáról.

A Nyelv- és Széptudományi Osztály az 1861—1866. évkörre szóló költői nagyjutalmat *Tompa Mihály* hét kötetnyi összes költeményeiből az 1863-ban megjelent VI-ik kötetnek ajánlván kiadatni, ez a nagygyűlés által odaitéltetett. Az Osztály — úgymond jelentésében — ha már e költőnk összes működését a jutalmi körbe nem vonhatta, választva sem választhatna oly kötetet annak dolgozatai közül, mely költői erejét és művészetét teljesebb ragyogásban és bevégzettségben tüntetné fel, mint a véletlenül épen e körbe eső VI-dik. Ebben a költői ér az előbbiekhöz képest, nemcsak nem apadt, sőt mint folyam, haladtában mind mélyebbre ásta magát. E kötet, egészben véve, mélyebb, tartalmasb, komolyabb, mint akármelyik előde. Itt már az óda mélysége és magassága uralkodik: az élet, haza, világ, örökkévalóság, mélyen átértzett gondolata. Reflexiói többnyire csak álarcai az elfátyolozott mély érzelemnek; képes allegoriás módja a legszerencsésebben itt érvényesül a hazafi fájdalom költői kifejezésére. Mindig tiszta forma-kezelése itt a művészeti biztosság erejében mutatkozik; szóval e kötet érdemes, hogy egy kitünő tehetséggel kezdett, s méltó népszerűséggel futott 25 éves költői pálya tetőzetéül tekintve, az Akadémia nagy jutalmával ékesíttessék.

Kelt Pesten, M. T. Akadémia 1868. márc. 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

294.

II. JELENTÉS

a Nyelv- és Széptudományi Osztály Mellékjutalmáról.

A Nyelv- és Széptudományi Osztály jelentése alapján, az 1861—66 évkörre szóló Marczibányi 50 arany mellékjutalom *Gyulai Pál* „Vörösmarty Életrajza” című munkájának íteltetett oda, mint a mely a megszerezhető adatok legitéletesebb és szorgalmasabb felhasználásával nyomról nyomra kíséri nagy költőnk fejlődését a magán és országos viszonyok közt, és ezzel a művelődésnek nagyon sikerült pragmatikai rajzát állítja az olvasó elé; a költő hatását nemcsak általában a magyar irodalomra és különösen a magyar költészetre, hanem a társadalomra is indokolja és jellemzi; irodalmi történeteink egy kiváló korszakát mesterileg ecseteli, mely munka tehát érintett jelességei által, az életrajzi munkák közt szinte első helyet foglal irodalmunkban.

Kelt Pesten az M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok

295.

III. JELENTÉS

a Nyelv- és Széptudományi Osztály másik Nagyjutalmáról.

A Nyelv- és Széptudományi Osztály jelentése alapján az 1861—1866. évkörre szóló nyelvtudományi nagyjutalom *Toldy Ferenc* „A Magyar Nemzeti Irodalom története a legrégebb időktől a jelenkorig; rövid előadásban” című munkájának, mely 1864/5-ben jelent meg, íteltetett oda. E könyv a magyar irodalom történeteit úgy adja elő, hogy a második virágzás korát vagyis az új s legújabb kort jelentőségéhez képest bővebben tárgyalja. E munka az e mezőt hosszú évek során keresztül páratlan szorgalommal és megfelelő sikerrel művelő tudósunk elméjének érett gyümölcse, minél jobbat őrajta kívül más alig írhat. Nemcsak a könyvészeti tudósítások folytonos teljessége, a milyennel a szerző rendelkezhetik, hanem a korok irodalmi sajátságainak helyes feltüntetése s az egyes íróknak ott, hol szükségesnek látja, megfelelő jellemzése, s a világos szép és kedves előadás biztosítják e könyv becsét, mely

tulajdonságainál fogva a legjobb tankönyvek közt is előkelő fog maradni.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

296.

IV. JELENTÉS az 1867-ki Sámuel-Díjról.

A Nyelv- és Széptudományi Osztály jelentése alapján az 1867. évre szóló Sámuel-díj az 1867-ben nyomtatva megjelent nyelvtudományi értekezések közül *Vadnay Lajos* „A magyaros szórendről” című munkájának ítéltetett, mely az annyira szükséges magyar szórendet világos szabályokkal igyekszik meghatározni, s mely nemcsak becses anyagot nyújt a tárgy helyes felfogására, hanem tudományos megfejtését is hathatósan elősegíti.

Kelt Pesten, M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok

297.

V. JELENTÉS a Gr. Nádasdy Tamás nevét viselő Epikai Jutalomról.

A gr. Nádasdy Ferenc úr által, elhunyt testvére gr. Nádasdy Tamás nevére alapított epikai (ezúttal 100 arany) jutalom a versenyző öt pályamű közül a IV. számmal s „Ezer éve!” jellegével jegyzett *Álmos* címűnek ítéltetett oda, mint melynek szerkezete műértelemmel van kigondolva, s alapeszméje: Álmos vezetése alatt Árpádot a honfoglalás nagy művére megérlelni, egész biztossággal kivíve. Különös előnyei: a remek külső, melyre nézve irodalmunk első termékei közé tehető; a verselési ügyesség, s általában a szép, gazdag költői nyelv, melyet szerző a legnehezebb formákban is minden salaktól vagy ernyedéstől gondosan megóriz.

A III. számú „De profundis” jeligés „Perényi” című költemény, részbeli jelességéért dicséretes megemlítésre lőn méltatva. Felbontatván a IV. számunak jeligés levele abból, mint szerzőé

Szász Károly

neve tünt ki. A többi jeligés levél küldöttségileg megsémmisítettett.

Arany János
titoknok

298.

VI. JELENTÉS

a Marczibányi Pályakérdésre Versenyző Munkákról

A Marczibányi (40 aranyos) pályakérdésre: „Fejtessenek ki azon elvek, melyek új szólásmódok alkotásánál szem előtt tartandók” stb. érkezett két pályamű egyikének sem íteltetett oda a jutalom. Az 1. számú „Ezek azt sem tudják, hol tanultak nyelvet” stb. jeligés munka tájékozva sincs az iránt, mire kellett volna figyelmeznie, s nagy járatlanságot mutat a nyelvtörténetben; a II. számú, melynek jeligéje Kisfaludy Sándorból van véve, mind a feladat körüli tájékozottságra, mind a választott példákra, mind előadásra nézve meghaladja ugyan az elsőt, a nélkül mégis, hogy meg lehetne koszorúzni a pályadíjjal. — E szerint a jeligés levelek felbontatlanul tűznek adattak.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

299.

VII. JELENTÉS

a Gorove-Pályázatról.

A Gorove-alapítványból kihirdetett következő pályakérdésre: „Mi befolyással volt az ó-classicismus a magyar költészetre” érkezett egyetlen dolgozat a bírálók többsége véleményének alapján se kiadásra se jutalomra érdemesnek nem íteltetvén, jeligés levele felbontatlanul enyészetnek adatott által.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

300.

VIII. JELENTÉS a Hölgyalapítványi Aesthetikai Pályázatról.

A Magyar Hölgyek alapítványából kitűzött e feladatra: „Fejtsék ki a Szép a természetben, művészetben és életben” versenyzett három pályamű egyike sem íteltetvén méltónak kiadásra, vagy jutalomra, jeligés leveleik febotatlanul semmivé tétettek.

301.

IX. JELENTÉS a Fáy-Alapítványi Jutalomról.

A pesti első hazai Takarékpénztár által Fáy András nevére tett alapítványból, az alapító-level értelmében kitűzött s 1500 forinttal díjazandó nemzet-gazdaság-történeti pályakérdésre egy pályamű érkezvén, ennek, a Törvénytudományi Osztály jelentése alapján, a jutalom odaitéltetett. Szerzője ugyanis a kitűzött kérdést helyesen fogván fel, azt kellőkép megoldani törekedett; munkájában az ország törvényeire, az országgyűlések törekvéseire, az azokon, valamint az élet terén mutatkozó nemzetgazdasági minden mozzanatra legnagyobb figyelemmel volt; ritka ismeretséget tanusít mind a bel-, mind a külföldi nemzetgazdasági írók munkáival, s ezek becsét helyesen itéli meg; szóval, a munka kétségen kívül helyezi, hogy a szerző hosszab idő óta és behatóan foglalkozik nemzetgazdasági tanulmányokkal s a kérdést nem csak a mult század végétől, hanem a legrégeb időktől fogva tárgyalván, irodalmunkra nézve valódi nyereség, mely nagy ösztönül és útmutatásul szolgálhat az ifjabb nemzedéknek a nemzetgazdasági tanulmányokkal való foglalkodásra.

Felbontatván a jeligés level, abból

Kautz Gyula,

egyetemi tanár neve tünt ki, mint szerzőé, kinek is a jutalom kiadása elrendeltetett.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűlésből.

Arany János
titoknok.

302.

X. JELENTÉS a Sztrókey-pályázatról.

A Néhai Sztrókey Antal r. tag nevét viselő alapítványból kitűzött jogi pályakérdésre: „Kivántatik a jelzálogi és telekkönyvi rendszer ismertetése stb.” versenyző két pályamű közül a Törvénytud. Osztály jelentése alapján az I. számú s Constant Benjaminből vett francia jeligéjű munkának ítéltetett oda a 100 arany jutalom. Mindkét pályamű ugyan nemcsak megfelel a hazai irodalmunk jelen állásához mért igényeknek, hanem ama tárgy iránt létező műveinkre való tekintettel, valamint az épen most folyamatban lévő törvényhozási munkálatok szempontjából, irodalmi nyereségnek is tekinthető: azonban az első számú nagyobb rendszeresség és kimerítőbb előadás, jelesül a kérdés anyagi oldalának is kellő kifejezése által versenytársát jóval fölülmulja; míg ez eredeti gondolkodásra mutató néhány új nézponzt feltárásaért, szintén dicséretre méltó.

Felbontatván az I. számú jeligés levele, abból

Dr. Schnierer Gyula,

köz- és váltóügyvéd, kir. táblai fogalmazó és egyetemi magántanár neve tünt ki; a II. számú pályamunka jeligés levele, a szerző önigazolhatósága végett, felbontatlanul további őrizet alá tétetvén.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

303.

XI. JELENTÉS a Vitéz-Féle Történettudományi Pályázatról.

A Vitéz-alapítványból hirdetett ily feladatra: „Számíltasának elő az erdélyi külön diaeták 1540-ig” versenyző két pályamű közül, a Történettudományi Osztály jelentése szerint, az 1-ső szám alatti inkább csak kellő forrás-ismeret és kritika nélküli compilatio levén, a II-ik noha annál jobb, és sok tudományos apparatussal van irva, szintén nem fejtven meg a feltett kérdést, kivált ennek

jogi oldalát, másfelől körébe nem tartozó dolgokkal kelletlenül többet foglalkozván, a jutalomra egyik sem érdemesített. E szerint jeligés leveleik felbontatlanul átadattak az enyészetnek.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

304.

XII. JELENTÉS

a Vitéz-Féle Természettudományi Pályázatról.

A Vitéz-alapítványból közelebbi nagygyűlésen hirdetett pályakérdésre, mely a haltenyésztés előmozdítását célozza, öt versenyző pályamű közül a 40 arany jutalom, az osztály jelentése alapján, az V. számú, Swiftből vett jeligés munkának íteltetett, mint a mely a kitűzött kérdéshez szorosabban ragaszkodik, s versenytársait különösen természetrajzi szempontból, melyre a kérdés nagy súlyt fektet, mind fölülmúlja; míg a II. számú, olasz jeligés pályairat a kérdést államgazdasági szempontból, sikeresen fejt meg; sőt a IV. számúban [jelige: Tőlünk függ minden stb. Széchenyi] a haltenyésztés története van adva, eléggé kimerítőleg és érdekesen. Az Osztály általában megjegyzi, hogy az 5 pályamű közt egy sincs, mely jól használható anyagban szükkölnék; annál fogva az V. számú fenérintett előnyeiért jutalomra és kiadásra, a II. számú dicséretre és kiadásra, sőt a IV-ből a történeti részeket szintén kiadásra ajánlotta; mi, a szerzők beleegyezésének fentartása mellett, elfogadtatott.

Felbontatván az V. számúnak jeligés levele, abból

Kriesch János

kir. József-műegyetemi tanár neve tünt ki; a II. és IV. sz. pályamunkák jeligés levelei, szerzők öngazolhatása végett, felbontatlanul további őrizet alá, a másik kettőé, szintén felbontatlanul, enyészetnek adattak.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből

Arany János
titoknok.

305.

XIII. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi Technikai Pályázatról.

A Magyar Hölgyek alapítványából 1865-ben hirdetett pályafeladatra: „Készíttessék a Mechanika alapvonalait előadó kézikönyv” versenyző két pályamű közül, az illető Osztály jelentése

alapján, az első szám alatti s „Minden mit e földön stb” jeligés munka íteltetett érdemesnek a kitűzött jutalomra. Mert ez, ámbár inkább physika mint erőműtani szellemben van tartva, de alapos, ábrái jók, nyelve egyszerű, szabatos és jó magyar, olvasása inkább élvezet mint fáradság, s így, noha nem eredeti, hanem a szerző által megnevezett idegen munkákból van átdolgozva, a Magyar Hölgyek alapítványának szellemében alkalmas a közértelmesség előmozdítására.

Felbontott jeligés leveléből. *Dr. Bardocz Lajos* neve tűnt ki mint szerzőé. A II. számú, jutalomra s nyomtatásra nem érdemes pályaműnek jeligés levele megsemmisítettett.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

306.

XIV. JELENTÉS

a Villanyosságot Tárgyazó Hölgyalapítványi Pályázatról.

A Magyar Hölgyek alapítványából a „Villanyosság elméleti s gyakorlati előadása” címen hirdetett pályázatra versenyző két pályaműnek egyike sem íteltetett méltónak a jutalomra. Az I. számúban (*Qui bene distingvit stb.*) megvolna ugyan az alaposság, nyelve is jó, de tévesen fogta fel a kérdést, és hiányosan, csonkán, tárgyalta; a II. számúban alaposság sincs; terjedelmére nézve egyik sem közelíti meg a kézikönyvre kiszabott ívszámot. Annálfogva jeligés leveleik felbontatlanul enyészetnek adattak.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1868. március 17-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok

307.

XV. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi Embertani Pályázatról.

A Hölgyalapítványból hirdetett pályafeladata: „Készíttessék Embertan, természetrajzi tekintetben” érkezett egy pályamunka, az Osztály jelentése szerint, se alakjára se tartalmára nézve nem ütven meg a mértéket, miután a levélalakban írott munka

nem képez átgondolt egészet, s egyes adatai a tudomány jelen állása szerint nem helyesek, részére a jutalom ki nem adatott, hanem jelégés levele olvasatlan megégettetett.

Kelt Pesten, 1868. márc. 17-én.

Arany János
titoknok.

308.

198/1400. 1868.

Tisztelt Igazgató Tanács!

A MTA Alapszabályai, a szomorú emlékezetű 50-es évek folytán oly kényszerített módosításokon mentek keresztül, hogy azok e módosított alakban az örvendetesen megváltozott országos viszonyokhoz többé nem illenek, mint erről kit-kit az első tekintet ez *Alapszabályokra* meggyőzhet. Ezenfelül a kor-igények és a tudomány haladó érdeke is ajánlatossá teszik, hogy e szabályok tartalma érett megfontolásnak és minden oldalú vizsgálatnak vettessék alá, arra nézve, szükséges-e tisztán elavult és a mostani helyzetnek többé meg nem felelő pontok módosításán kívül más egyéb reformokat is életbe léptetni. Ily szempontból kiindulva, az Akad. e hó 18-án tartott nagygyűlésében, részéről egy *hat tagú* tanácskozó bizottságot rendelt ki, miről ezennel a t. Igazg. Tanácsot a végre kívánta értesíteni, hogy ha a mondott szabályok többé-kevésbé lényeges változtatását vagy talán azok reformját szükségesnek vagy célszerűnek vélné, saját tagjaiból szintén egy hat tagú küldöttséget nevezni méltóztassék, mely az Akadémiai Tagokkal vegyes bizottságban a módosítások szüksége, a reformok minősége és terjedelme iránt tanácskozáván, javaslatát mind az Ig. Tanácsnak, mind az Akad. jövő nagygyűlésének, határozat végett, terjessze elő.

Midőn az Akadémia ez indítványát tolmácsolni szerencsénk van, maradunk tisztelettel a T. Igazgató Tanácsnak alázatos szolgálói: Kelt Pesten a MTA 1868. márc. 18-án tartott nagygyűléséből:

B. Eötvös József sk.
elnök.

Arany János
titoknok

309.

203/1400. 1868.

Tisztelt Igazgató Tanács!

A MTA már egy ízben kifejezte volt azon óhaját, hogy néhai dicső emlékezetű *Kazinczy Ferenc* nyelvünk és irodalmunk előbajnokának kézirat maradványai, melyek néhai Kazinczy Gábor által nagy buzgalommal összegyűjtve, jelenleg az utóbbi örökösének

birtokában vannak, az Akadémia kéziratárába vétessenek meg, részint azért, mert e kegyelettel tartozik az Akad. irodalmunk ama dicső vezére hagyományainak; részint mivel azon kor míveltségi és irodalmi történetét, különösen pedig magának Kazinczy Ferencnek teljes életrajzát azok nélkül megírni nem lehet.

A t. Igazgató Tanács akkor teljesen méltányolta az Akadémia indokait, s a megvételt csakis az akadémiai pénztár kedvezőtlen viszonyai miatt halasztotta el.

Való, hogy e viszonyok mai nap sem igen kedvezőbbek, azonban, t. Igazgató Tanács, félni lehet, hogy mikorra pénzvisszonyaink óhajtott alakulást nyernek, akkorra e gyűjtemény vagy épen nem lesz, vagy nem a mostani teljességében lesz már megszerezhető: annál fogva az Akadémia bátorodik megújítani előbbi kérelmét, hogy Kazinczy Ferenc e hagyományainak megszerzése, habár némi megszorításba is kerülne, tovább ne halasztassék.

Kelt MTA 1868 március 19-én tartott összes üléséből.

A. T. Igazgató Tanács aláíratos szolgálai:

Arany János
titoknok

Lónyay Menyhért
ak. alelnök

310.

205/1400. 1868.

NAGYS. NAGY-KÁLLÓI KÁLLAY MIKLÓS ÉS ÁKOS
BIRTOKOS ÚRNAK,

Nagy-Kálló

Tisztelt Nagyságos Úr!

Wenzel Gusztáv kir. tanácsos úr, Akadémiánk rendes tagja, a közelebbi húsvéti szünetet a tudomány érdekében felhasználandó, azon óhajtást fejezte ki, vajha ez alkalommal a nemes Kállay család országos hírű, gazdag régi levéltára történelmi kutatásai számára megnyitván.

Úgy levén értesülve, hogy ezen előkelő s hazánk egyik legrégibb nemzetségétől származott család levéltárának egyik kulcsa Nagyságod őrizetére van bízva, — midőn ezennel a másik megbízott családtaghoz is hasonló kérelmet intézek, tisztelettel kérem fel Nagyságodat, hogy Akadémiánk fent nevezett tagjának a levéltárba kellő betekintést s néhány napi bűvárkodást megengedni méltóztassanak; biztosítván egyúttal a nemes Kállay családot, hogy e kutatások célja tisztán tudományos, s távol van attól, hogy a család magánérdekeit a legkisebb mértékben is kedvetlenül érintse.

Midőn az Akadémia nevében tett e kérelmem teljesítését bizalommal elvárom, egyszersmind kérem, hogy becses válaszát, ha lehet, még e hó végeig hozzám juttatni kegyeskedjék. Maradván tisztelettel

Nagyságodnak alázatos szolg.

Pesten, 1868 márc. hó

a MTA elnöke.

311.

207/1400.

A VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI M. KIR. MINISTERIUMNAK
TISZTELETTEL,

Budán.

Nagymélt. Ministerium !

A nm. Ministeriumtól f. é. 165 eln. sz. alatt véleményre a MTA-hoz áttett folyamódványa *Ratiborszki Czernulas Bódog* úrnak, melyet *Attila sírjának* Przemysl városa környékén leendő nyomozása iránt Ő cs. k. Felségéhez nyujtotta vala be, közöltetvén az Akad. archaeologiai bizottságával: ez a mai napi osztályülésre beadott véleményében oda nyilatkozik, hogy miután semmi történelmi érvet nem ismerünk arra, hogy Attila Halicsban is megfordult volna; és Attila sírját a néprege mindazon tájakra helyezi, ahol halotti halmok fordulnak elő; mivel továbbá figyelmeztető úr egész véleményét igen gyarló szóhasonlatosságra és nyelvészeti szójátéokra fekteti, kiemeli, hogy Przemysl városa táján a sziklák is megvannak, melyek alá a *regés* sírkulcsot el lehetett rejteni; az *A alakú*, tehát Attila nevét rejtő halomra s mi több, az ottan álló *falból épült kápolnára* hivatkozik és fölteszi, hogy Magyarországnan oly levéltárak is léteznek, melyek a hún király idejében kelt, sírjára vonatkozó kétségtelen adatokat foglaló hiteles okmányokat tartalmaznának; mivel végre mind ezen adatokból kitűnik, hogy indítványozó alapos előismerettel nem bírván, oly jeleket ajánl tudományos kutatási alapul, melyek a regéből vétetvén, igen sokfelé föllelhetők: a bizottság nem teheti azt, hogy a közlött pontok komolyabb megvitatásával vagy cáfolásával magát a mai nap anyira haladt tudományos világ előtt nevetségessé tegye, még kevésbbé, hogy hivatalos színezetű kutatásokba bocsátkozzék.

Mely véleményt az Akad. Történettudományi osztályulése magáévá tévén, azt a folyamódvány vissza rekesztése mellett a Nagymélt. Ministeriumhoz fölterjesztetni határozta, mit ezennel teljesíteni szerencsém van.

Maradván mély tisztelettel a Nagymélt. Min. alázatos szolg. Kelt Pesten, az Akad. 1868. márc. 18-án tartott osztályüléséből.

312.

191/1400. 1868.

T. C. MÜGGENBURGI SCHULZER ISTVÁN
cs. k. nyug. kapitány úrnak, tisztelettel,

Vinkovce.

Igen tisztelt Kapitány Úr!

A MTA természettudományi bizottsága a f. hó 9-én tartott akad. ülésen, beadta jelentését a T. Kapitány úr *Mykologiai* nagy munkája iránt, és azt, valamint régebben, úgy most is, becses dolgozatnak nyilvánítván, a megvételre melegen ajánlotta. Miután azonban a bizottság az egész munkát jelenleg éppen nem, régebben is annak csupán egyes íveit látta, az Akadémia mindaddig nem bocsátkozhatik az eladási feltételek iránti tárgyalásba, míg a munkát, szakértők által, egészben meg nem vizsgálhatja. E végre elhatározta, közelebb két szakértő egyént küldeni Vinkovcére, hogy ott az egész munkát áttekinthessék és róla kimerítő jelentést adhassanak. Méltóztassék tehát ezen uraknak (kiknek nevét most még nem tudom) ha ott megjelennek, a [áthúzva: *kellő*] munkát eléjük terjeszteni, s a kellő felvilágosítást adni.

Maradván tisztelettel:

Tisztelt Kapitány Úrnak
aláz. szolgálja

Pesten, 1868. márc. 19.

313.

TITOKNOKI JELENTÉS 1867-RŐL.

Ha tudományos Akadémiánk múlt évi munkásságát vázolandó, a szokottnál kevesebb eredményt birnék felmutatni: igazolást ugyan alig, de mentséget találnék a körülményekben. „Elszakadt testvértelen” helyzetünk hozza magával, hogy valahányszor a nemzeti életkérdésünket illető *politikai mozgalom* magasabb hullámokat vet, mindannyiszor kisebb-nagyobb mértékben háttérbe szorul a szépművészet és a tudomány. Kevesen vagyunk, Tisztelt Közönség! — s mint ostromlott várban, melynek védő ereje aránylag csekély, minden kéz, minden figyelem a leginkább veszélyeztetett oldalra pontosul össze, habár a többi védetlen marad is: úgy nálunk egy-egy jelentősebb átalakulási folyam megköveteli munkásait

onnan is, hol azok a haza szolgálatára ép oly szükségesek. Nem akarom elvitatni a *polgár kötelességeit* a tudóstól, de talán mégsem tévedek azt állítván, hogy a *tudós* főleg mint tudós teljesíti polgári kötelességét, azáltal, ha a tudomány zászlóját, melynek bajnoka, hona díszére és javára minél magasban lobogtatni törekszik. Ez nem zárja ki, sőt éleszti a hazafias irányt; de hogy a tudomány, a politikai élet minden lendületével hátrább essék, ez nem mutatna összes államszerveztünk épségére. Mert nem az a test ép és egészséges, melynek vére, erős rohamokban, majd a szívre, majd a fejre tolúl: hanem a melyben minden szerv, egyik zajosabban s feltűnőbb mozgással, a másik elrejtve, csöndesen, de mind teljes összhangban működik.

Azonban visszatekintve az Akadémia közelebbi munkálkodására, nem látok okot a főntebbi mentséghez folyamodni. Mind az osztályokban, mind az állandó bizottságokban folyton folyt az eszmecsere, melynek eredményét számos kötetre menő új kiadvány hirdeti. Az osztályok *negyvenöt ülésén* mily változatos tárgyak szolgáltak előadásul, részletesebben a ma szétosztott jelentés mutatja. Én rövidre szabott időmhez képest csak futólag, mint vizet a fecske szárnya, érinthetem azokat.

A *nyelv- és széptudományi osztály* főleg altáji nyelvhasználat-sal foglalkozott; de volt egy pár, a sémi és árja nyelvekre vonatkozó, és egy a „pedig” és „kedig” szavainkat nyelvtörténetileg világosító előadás is. Az ó klasszikai, jelesen a görög irodalom terén, az abból összeállított attikai törvénykönyv bemutatását említhetem. Az irodalomtörténet Margit legendánk korát, XVI. és XVII. századi magyar okmányokat s a Biblia legújabb fordítását ismerteti; a széptudományi szakban — pályaművek beható bírálatain kívül —, a francia klasszikai drámáról hallottunk értekezést. — A *Magyar Nyelv* (már kész) *Szótárának* kiadása emyedetlenül foly, s vége felé közeledik.

A nyelvtudományi bizottság a Közleményeinek egy új kötetét bocsátá ki; gondjait kiterjeszté a magyar helyesírásra, melynek újra átnézése szükségessé vált; s egy megbízott tagja a Magyar Nyelvtörténeti Szótárt immár nyomtatni kezdi.

A *bölcsészeti osztályban* philosophiai értekezés négy tartatott, melyek az Ismerettant, Aristoteles bölcsészetét, a Módszert, s a philosophia mint önálló tudomány jogosultságát tárgyzazzák; a nevelésügy két ízben volt fejtegetve; egy előadás politikai, egy az őstörténeti philosophia körében forgott. Az osztály kiadásában Apáczai Csere bölcsészeti munkái közel vannak a megjelenéshez.

A *törvénytudományi osztályban* a magyar közjog-történet s a római magánjog egyes mozzanatait, továbbá a büntetőjog alapelveit

s a francia polgári törvénykezés szolgáltak különösebben tárgyául fejtegetésnek; a közgazdasági szakmában az 1848-iki törvények idevágó momentumai s az államadosság-ügy elmélete foglalják el az előtért.

A *történettudományi osztály* szorosan vett históriai előadásai kizárólag honunk történetével foglalkoztak; nagy részök az erdélyi fejedelmek, Bocskai, Bethlen s a Tököly—Rákóczi korát világosítja; egy visszapillant II. Géza idejére, egy Rogerius életét tárgyalta; külön értekezést jut Aquincum történetének; s „magyar nyelv ügye II. József alatt” és „Cseréy Heléna” címekben multszázadi korrajzokat veszünk; míg „egy magyar—perzsa követség” keleti viszonyainkat szellőzteti; — az archaeológiában Sz. Margit oltára s Nápolyi Legendája, Vajda-Hunyad vár, Lipótvár megszállási érmei s a Corvina ügyében tett újabb vizsgálatok teszik az osztálybeli előadás főbb pontjait; míg a műtörténet a francia festészettel foglalkozott. — A statisztika mezején hazánk népesedési mozgalmait, a budai magyar műgyetemet, a nemzetnek szellemi élete a párizsi világtárlaton, s ugyanott a katolikus és protestáns egyházak ismeretése szolgált anyagul. — A földirat Palgrave arabiai utazása által volt képviselve. — Ott, hol a statisztika a közgazdasággal érintkezik, „Magyarország mezőgazdasága” című értekezés képezi a kapcsolatot.

A történelmi bizottság, mely kirekesztőleg hazánk multja földerítésében fáradoz, a lefolyt év eredményeül öt nagy kötettel lép a közönség elé. Ezek: a Történelmi Emlékek (Monumenta) 3, a Történelmi Tár egy új kötete s egy monographia: Buda-Pest és környékének Helyrajzi Története. — E mellett sajtó alá bocsáttott hatrendbeli és sajtó alá készített ugyanannyi kiadványt; am azok a Londoni Magyar Okmánytár, Brutus, a Török—Magyarhoni Emlékek folytatásai, továbbá Tököli Naplója, a Rákóczi-Tár és Vithnyédi Levelei; ezek a Történelmi Tár két újabb kötete, Marino Sanuto és Rhédei László irataiból, egy Milanói Magyar Okmánytár, Beatrix királyné Levelestára, a Dunántúli Magyarország Egyházi Emlékei; végre Kritoboulos, utolsó byzánti történetíró munkája II. Mehmet életéről, mely görög—magyar és görög—francia kettős kiadásban fog megjelenni. — Anyag-gyűjtés foly a flórenci Magyar Okmánytárra; érdekes követjelentések másolatnak a modenai levéltárból; és Zsigmond király Levelestárát bírja a bizottság.

Az archaeologiai bizottság „Közleményei” VII. kötetének első füzetét adá ki, a másik sajtó alatt van. Ezen kívül a Magyar Műemlékek díszkiadásához: a Pécsi Székesegyház Monographiájához s a zalai falfestményekhez megtette előmunkálatait. — Fölterjeszté egy Országos Archaeologiai Bizottság tervezetét s az országos műemlékek kisajátítása s fentartása iránt az országgyűléshez tör-

vényjavaslatot nyújtott be; nem különben a magyar közoktatási, pénzügyi, közlekedési minisztériumoknál kérésleg és javaslólag közbenjárt a hazai régiségek megóvására. — Eszközle némely ásatásokat is; valamint külföldi hason célú intézetekkel s tudósokkal üdvös érintkezést kötni s fentartani törekedett.

A statisztikai bizottság szintén „Közleményei” 2 újabb füzetével tanúsítja ez évi munkásságát. Egyszersmind örvendetes tényül jegyzi föl, hogy a magyar kormány sietett az Ak. egyik régi óhajátását teljesíteni, midőn a földművelési-, ipar- s keresk. minisztérium kebelében statisztikai szakosztályt állfta fel, melynek feladata az adatok gyűjtését vezetni, rendszeresíteni, a begyűlt adatokat közzé tenni, melyekben azután az Ak. statiszt. bizottsága bő anyagot talál tudományos feldolgozásra.

A *matem. és természettudományi társ-osztályok* ülésein, az előbbinek köréből a fensőbb egyenletek 2, a magasabb algebrai görbék és felületek egy, Poncelet tétele is egy előadásban tárgyalattak; míg az alkalmazott részben egy „új életbiztosítási nem” lön bemutatva. — Fizikai szakban a vízgöz nyomásának törvényei, a delejes lehajlás, a magnetikai „állandók” viszonyai vizsgáltattak s volt egy értekezés az elhunyt Faraday tud. működéséről; a vegytanban a bor gyógyhatása s némely só-jegecek s oldatok nagyrészt eredeti elemzésén kívül, egy újonnan felfedezett légnem bemutatása által előbbre lépett a tudomány; Légtüneti Észletetek, a talajvíz ingadozása, meteoritek bemutatása képezék a többi előadások tárgyait; földtani szakban hazánk geológiai halmai vonták magukra a figyelmet. A gyógyszakban az egészségügy philosophiája, 22 évi bonctani vizsgálat eredménye, — az állattan és rokontudományok terén hazánk madarai, az állattenyésztés fontossága s a keleti marhavész szolgáltak értekezések tárgyául.

A mathem. és természettudományi bizottság folytatta az adatgyűjtést, részint országszerte szaporodó észlelő állomásai, részint tagjai kiküldése, utaztatása által. Az Érmellékre általában természettani, a Felföldre növénytani, Franciaországba geológiai kirándulás történt. Megindította, az Akadémia helyiségeiben a fizikai munkálkodást, s jelenleg ugyanott vegytani labororium létrehozásában fáradoz. Közleményeiből már az V. kötet első fele jelent meg.

Jutalmakat az Akad. az év folytán kétszer ítélt oda: a gr. Teleki József-díjat *Szigligeti Ede* „Kedv és hivatás” c. vígjátékának: s a Fekesházy öt évkörre szóló utólagos díjat *Ballagi Mór* Német — magyar és Magyar — német Szótára második kiadásának. — Az e nagygyűlésen eldöntött jutalmak ügyéről a hivatalos jelentés mindjárt következik.

Hazafias *adományokkal* ez évben is szépen gyarapodott az Akadémiának mind szellemi mind anyagi tárháza. Az utóbbira történt adakozások illetőleg kegyeletes hagyományok jegyzékét feltünteti a most széjjelosztott pénztári kimutatás, itt csak a magyar *Hölgy-alapítók* közé belépett Rupprecht-Demidoff Kornélia, Vojnics Jakabné s Kende Kanutné sz. Kállay Ida úrnők neve legyen megemlítve. — A szellemi segédeszközök során ki kell emelnünk Pulszky Ferenc tiszt. tag nagylelkű adományát, ki 1200 kötetre menő igen ritka, igen becses könyvtárát ajándékozta intézetünknek; és gr. Hadik Gusztáv úrét, kinek másfél ezret meghaladó könyv-gyűjteménye szintén nagy hála-ra kötelezi Akadémiánkat. Kisebb de becses adományokkal Oltványi Pál, Zsoldos Ignác r. t., Hellner Péter és Szokoly Viktor urakat nevezzük meg; — műtárgyak közt Dóra Konstantinné asszony a Wagner festette „Izabella búcsúját” s Kazinczy Ferencnek özv. Fáy Alajosné szül. báró Splényi Sarolta úrnő ajándékozta hű arcképét emeljük ki, s mit legelőbb kell vala említenünk, azon gyöngéd kezek által hímzett *dísz-szőnyeget*, mellyel hazánk széplelkű hölgyei részéről Bohus Jánosné asszony ó mlga ékesíté fel termünket s mely ím lehetővé teszi, hogy a tudomány emberei, egyszer egy évben legalább, virágokon taposnak.

Virágokon — a temetőbe! — Esztendőök hosszú sora óta egy év sem ragadott el közülünk annyi áldozatot, mint épen a közlelbbi. A kegyelet első helyen gyászolja Akadémiánk egykori Pártfogóját, István nádor-főherczeget, s az igazgató tanácsból Lonovics József érsek, egyszersmind tiszt. tag, és b. Prónay Albert elvesztését. Tiszteleti tagjaink sorából az, kinél senkiszem vala méltóbb a tiszteletre, s ki még frissen vitte sírjába az Akadémia koszorúját, *Dósa Elek* hiányzik; rendes tagjaink közül nem kisebb nevek lőnek visszaóhajtásunk hiú tárgyai, mint *Purgstaller József*, *Balogh Pál* és oly váratlanul az, kit épen ide vártunk: *Erdélyi János*, s legújabbban a szárnyaló hír szerint *Nagy Károly* is. A levelezők számából *Pákh Albert* és *Bérczy Károly*, *Csányi Dániel* és *Szinováczy György*, s testvére útján alig egy hónappal *Almásy Balogh Sámuel* népesítik a nem ismert tartományt, honnan nem tér meg utazó; s a tudós világgal együtt mi is részt veszünk oly külső tagok utáni fájdalom-ban, mint *Faraday* és *Mittelmayer*; *Poncelet*, *Flourens* és *Bopp*. — Ime, nem kevesebb mint tizennyolc gyászeset, rövid 13 hó alatt!

De az élő, ha egykorig könnyel áztatta, majd mívelés alá veszi a röögöt, mely kedves vagy tisztelt hamvakat fedez; a megszakadt nyomokon új munkásság pezsdül, és — az Akadémia halhatatlan!

270/1400. 1868.

MONSIEUR PAUL JANET, MEMBRE DE L'INSTITUT,

Paris

Uram!

A Magyar Tudományos Akadémiának szerencséje volt folyó 1868 márc. 18-án tartott nagygyűlésén Kegyed fényes nevét külső levelező tagjai sorába igtatni. Élénk örömmel járok el tisztemben, midőn, az idezárt oklevél közlése mellett, Kegyeddal tudatom azon nagyrebecsülést, melylyel iránta az összes Akadémia viseltetik.

A nemzetközi viszonyok, melyek a tudomány közös cultusa által mindig nagyobb és nagyobb mérvben szövődnek, diadalmaskodni fognak elvégre számos előítéleten, melyek kiirtására más eszközök által huzamos idő óta hiába törekvünk. Ápoljuk a reményt: teljesülésének napján nagy lépést teendett az emberiség.

Fogadja, Uram, teljes tiszteletem kifejezését,

Kegyed alázatos szolgálói:
főtítkár   elnök

Pest, 1868. ápril. 8.

ad 270/1400. 1868.

MONSIEUR PAUL JANET, MEMBRE DE L'INSTITUT,

Paris.

Monsieur,

L'Académie hongroise des Sciences ayant eu l'honneur dans sa séance anniversaire du 18. mars 1868 d'aggréger le nom illustrée que vous portez, Monsieur, au nombre des ses membres correspondants étrangers, c'est avec l'empressement le plus vif, que je me charge de vous faire part du témoignage, de haute estime, que vous porte l'Académie toute entière, et dont vous trouverez l'expression dans le Diplôme ci-joint.

Les rapports internationaux qui continuent á s' établir de plus en plus par le culte commun des sciences, finiront par triompher de beaucoup de préjugés que l'on s'efforce depuis long temps en vain d'exstirper par l'entremise des autres moyens. Espérons — monsieur — le jour de la réalisation de cet espoir l'humanité aura fait un grand pas.

Agréez, Mosieur, l'expression de ma parfaite considération. —
Pest, 8 avril.

Votre très-humble serviteur:
le Président

315.

271/1400. 1868.

MR. JOHN STUART MILL,

London.

Igen tisztelt Uram!

A M. T. Akadémiának szerencséje volt folyó 1868 mártius 18-án tartott nagy-gyűlésében Kegyedet, a bölcsészeti és társadalmi tudományok mezején szerzett kitűnő érdemei elismeréséül, külső levelező taggá választani.

Élénk örömömre szolgál tolmácsolni azon nagyrabecsülést, melylyel a Magyar Akadémia Kegyed személyében a tudomány egyik legérdemesb és leghiresb előmozdítója iránt viseltetik, s melynek jeléül az illető oklevelet ide mellékelni szerencsém van.

Teljes tisztelettel maradván alázatos szolgálja
Pesten, 1868 ápril. 8.

Most Honoured Sir,

The Hungarian Academy of Sciences, in their General Meeting of 18. March 1868, have had the honour to choose You, most honoured Sir, as Corresponding Member abroad, in regard of Your highly distinguished merits in philosophical and social sciences.

It is on my side a particular pleasure to give words to this proof of high respect the Hungarian Academy owe to one of the worthiest and most renowned promoters of science in Your person, and as a proof of their consideration to join hereby the respective Diploma.

Assuring You, most honoured Sir, of my perfect consideration.

Pest, 8 april 1868.

I am Your most obedient serv an
President to the Academy.

316.

297/1400. 1868.

A NAGYMÉLT. M. K. IGAZSÁGÜGYMINISTERIUMNAK
teljes tisztelettel

Nagyméltóságú Ministerium!

Nemes Maros-szék törvényszéke bizonyos rablógyilkossággal vádolt csavargóktól lefoglalt *hét csomag* zsidó levelet és jegyzéseket küldött be a M. T. Ak.-hoz, azokat törvényszéki használatra lefordíttatni kérvén.

Előre bocsátva, hogy az ily levelek nem a bibliai héber nyelven, mellyel tudósaink foglalkoznak, hanem rendesen a currens új zsidó betűkkel német nyelven szoktak írva lenni: a MTA mint melynek célja, alapszabályai szerint, a *tudományok* művelése és terjesztése magyar nyelven, nem érezhette magát hivatva a törvényszékeknek polgári vagy bűnügyi esetekben *hivatalos fordító* gyanánt szolgálni, mire az ország összes törvényhatóságai s bíróságai irányában képes sem volna. Annálfogva, midőn erről Maros-szék törvényszékét értesíttetni határozta, egyszersmind a kérdéses levélcsomagokat $\frac{1}{2}$. alatt — nehogy a visszaküldés az igazságszolgáltatást késleltesse — a Nagymélt. Minisztériumhoz terjeszti föl, hogy azokat itt Pesten, hol zsidóírást értő egyén elég találtatik, lefordíttatva, Maros-szék törvényszékének leküldeni s ez utóbbit jövőben előforduló hasonló esetekre utasítással ellátni méltóztatassék.

Maradván teljes tisztelettel

Kelt a MTA 1868 ápr. 8-án tartott összes üléséből.

titoknok; elnökhelyettes

317.

306/1400. 1868.

NAGYMÉLT. GR. WALDSTEIN JÁNOS ÚRNAK,

Nagyméltóságu Gróf Úr!

A MTA alulírt napon tartott összes ülésében örvendetesen értesült Excellentiádnak az Akad. elnökéhez intézett leveléből, azon nagybecsű ajándékról, melyet Excellentiád az *ENDER-féle* magyarországi tájképek megszerzése és nemeslelkű felajánlása által az Akadémiának nyújtani méltóztatott.

Midőn tehát Akadémiánk a hazai szépművészet emelésére hozott ezen lelkes áldozatért hálás köszönetét jegyzőkönyvileg sem mulasztá el kifejezni, egyszersmind alulírtakat bizott meg, hogy azt nevében Excellentiádnál tolmácsoljuk.

Mely kedves kötelesség teljesítése után mély tisztelettel maradtunk Nagyméltóságodnak alázatos szolgálói:

Pesten, a MTA 1868 ápr. 25-én tartott összes üléséből.

elnök; titoknok

318.

305/1400. 1868.

NAGYMÉLT. BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF VKM. ÚRNAK
teljes tisztelettel,

Budán

Nagym. Báró, Magyar Királyi Minister Úr!

A MTA f. évi márc. 17 és 18-án tartott nagygyűlésében, azon óhajtását fejezve ki, vajha *Magyar László* akad. tag iránt, ki köztudomás szerint Afrikában élt, de kinek sorsáról néhány év óta semmi sem hallatszik, a m. kir. Ministerium által a portugál és angol kormányok útján, némely nyomozások eszközöltetnének. — Óhajtandónak ismeré ezt az Akadémia nem csupán azért, mivel egy oly, ismeretlen földre bújdosott hazánkfia és akadémiai tag iránt érdekel és aggodalommal viseltetik; nemcsak azért, mivel *Magyar László*-nak e tudományos intézet által kiadott „Közép-Afrikai Utazása” mind a tudós világban, mind a mívelt közönségnél nagy és méltó figyelemben részesült, hanem főleg azért, mivel ugyanazon érdekes munkának folytatása, II. és III. kötetei, a szerző legutóbbi tudósítása szerint, kéziratban már *készen voltak*; s ezek kipuhatolása, megnyerése azon esetben is megérdemelné a fáradságot, ha maga a szerző valami fatum vagy az égalj romboló hatása következtében immár bevégezte volna viszontagságos életét. Ennélfogva ugyanazon nagygyűlés elhatározta, jelen alázatos fölterjesztésben, Excelentiádat alázatosan fölkérni, hogy a *bécsi közös külügyministerium útján a portugál és angol királyi kormányokat Magyar László sorsa iránti tudakozódás végett megkeresni méltóztassék.*

Hogy pedig a nyomozást sikeresebben lehessen megkezdeni és intézni, ezennel szerencsém van ide igtatni azon adatokat, melyeket Hunfalvy János akad. r. tag úr, ki *Magyar László*val közvetlen levelezésben állott, velem közölni sziveskedett. Ő ezt írja: (a mellékelt iratot egészen.) [Nincs meg.]

Mely alázatos fölterjesztés után teljes tisztelettel maradtam Pesten, 1868 ápr. Excell. aláz. szolg.

319.

334/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF VKMIN. ÚRNAK
teljes tisztelettel

Nagymélt. Báró, M. K. Minister Úr!

A MTA.-nak alulírt napon tartott összes ülésében elfogadtott a mathem. és term. tud. egyesült osztályok következő indítványja, melyet a nevezett osztály Frivaldszky Imre rendes és Fr. János lev. tagok javaslata alapján határozott el.

Köztudomásra jutván a *Kelet-Ázsiai osztrák magyar Expeditio* terve — így szólnak a javaslattevők — ámbár úgy értesültek, hogy ez expeditio főleg kereskedelmi érdekekre van fektetve, mégsem mulaszthatják el kifejezni véleményüket, hogy hanyagság vagy legalább is közönyösség hibájába esnénk, ha e kedvező alkalmat természettudományi célokra is fel nem használnók. Ugyanez érdeken intézkedett a bécsi kormány is a Novara-expeditio alkalmával, melyben természetbuvárok is részt vettek s ezek sikeres működéséről mindenki meggyőződhetett, kinek alkalma volt az összegyűjtött és közszemlére kitett természetrajzi tárgyakat megszemlélni s olvasni az azokról megjelent tudományos jelentéseket. Ezen jelentésekből kiderül, hogy a bécsi — anélkül is gazdag — cs. kir. természetrajzi gyűjtemények számos érdekes, sőt egészen új tárgyakkal is gazdagodtak; mentül kívántosabb tehát, hogy ily kedvező alkalom felhasználása által hazánk mostohább állású tudományos intézetei s első sorban nemzeti muzeumunk az ez út közben gyűjtendő természetrajzi kincsekkel gyarapíttassék. Megkívánja ezt nemcsak tudományos intézeteink érdeke, de hazánk jelenlegi önálló helyzete is komolyan követeli, hogy ez által más művelt nemzetek példájára, e téren is bebizonyítsuk, hogy a haladó kor igényeit nemcsak ismerjük, hanem tettleg is tudjuk méltányolni.

Szükségesnek tartják tehát e célból három egyén kiküldését: egyet, kinek a különféle növények, magvak, tobzok s gumók gyűjtése lenne feladata, — kiváló figyelmet fordítván a netalán hazánkban meghonosítható hasznos növényfajokra. A másik két egyénnek kötelességévé tétetnék az állatok minden osztályából, tengeriekből, mint szárazföldiekből, tanulságos példányokat gyűjteni, s a mennyiben kedvező alkalom nyílnék, azokat jutányos áron meg is szerezni. Ezek egyike a küldöttség rendezője és főnöke is lenne.

A kitűzött célnak megfelelő szakavatott egyéneken szükségem nem szenvedünk. — E javaslatot a mathem. és term. tud. egyesült osztály elfogadván, oly indoklással terjeszté az összes Akad. elé, hogy ámbár értesült az osztály az ezen ügyben már tartott conferentia megállapodásáról, mely szerint ez expeditio szorosan kereskedelmi; mindazáltal nem tartja az indítványt mellőzhetőnek, tekintve, hogy most van először oly állapotban, hogy ily alkalmat a tudományos gyűjtemények és intézetek érdekében igénybe vehessen; másodsor, mivel az expeditio eredménye ez által többszörös lehet, t. i. kereskedelmi és tudományos is; harmadszor végre, mivel kellő jártasságú egyének hiányában sincs.

Az így kifejtett osztály-indítványt végre az összes ülés még azon indokkal erősítve fogadta el, hogy hazai kereskedelmünk jelen

állapotában reánk magyarokra úgysem hárulhatván még most annyⁱ pozitív eredmény, mennyi terhünkre eső költségbeli osztályrésznek megfelelően, igen kívánatos volna, hogy ebbeli rövidségünk tudományos eredmény által pótoltsák ki.

Midőn tehát egy ily tudományos küldöttségnek a kereskedelmihez való csatolása iránti alázatos kérelmet az Akad. részéről Excellen-tiádhoz s általa az illető n. m. ministeriumokhoz fölterjeszteni szerencsénk van: teljes tisztelettel maradunk

Excell. alázatos szolgálói:

Pesten a MTA 1868 ápr. 27-én tartott össz. üléséből.

titoknok, elnökhelyettes

320.

323/1400. 1868.

HINKA JÓZSEFNEK.

Tekintetes Ügyvéd Úr!

Átküldöm az Igazgató Tanács *egész* jegyzőkönyvét: méltóztat látni, hogy abban a kívánt határozat külön pontban nincs.

Én az ügyvédi jelentést (melyet ezennel küldök) a többivel együtt előterjesztettem, felolvasta azt — magam rosszul lévén — Tóth Lőrincz pénztárnok úr; emlékszem, hogy a betáblázási mellékletek kézen is forogtak az igazgatósági tagok közt.

A jegyzőkönyvet nem én vettem fel, hanem az akad. jegyző; az forma szerint hitelesítve van: én sem hozzá nem tehetek, sem belőle el nem vehetek; tehát más határozatot nem expedíálhatok, mint a mi a jegyzőkönyvben találtatik.

Egyébiránt figyelmeztetem a Tekintetes Urat a Jelentése 9-ik pontja és a végzés közötti *különbségre*. A 9-ik pont telekkönyvi kitörlést kér: a végzés ellenben úgy hangzik, hogy: „Diescher József és hites társa *azon kérelme*, mely szerint az akad. bérház eddigi *értékpapirokban történt haszonbéri biztosítékát ingatlan biztosítékkal óhajtják fölcseréltetni, megadatik*, oly kikötéssel, hogy a betáblázás első helyen történjék.” Ha ez nem a folyamodványra vonatkozó végzés: akkor nem tudom, micsoda. Én ezt már expedíáltam.

Tisztelettel maradok Tekint. úrnak aláz. szolg.

Pesten, ápr. 28. 1868.

321.

325/1400. 1868.

PREYSZ MÓR L. T.

Tekintetes Úr!

„A bor gyógytani hatásáról” még a múlt évben olvasott értekezése bírálatára az Akad. egy 8 tagú küldöttséget nevezett volt ki szakférfiakból, néh. Balogh Pál r. tag elnöksége alatt. Ez utóbbit hivatalosan sürgettem is a bizottság összehívására, de azt mind addig mellőzé, míg szomorú halála bekövetkezett. Szünidő után ismét fölelevenítém e tárgyat az Akad.-ban, jelesül új elnök kinevezését sürgettem, mi megtörténvén, a bizottság, habár nem teljes számmal is, valahára, jelesül ez évi jan. 27-én összeült; azonban véleményük csak azt adá, hogy mielőtt e kérdésre nézve ítélet mondhatna, szükséges volna Pest város kórházánál e gyógymóddal kísérletet tenni; mire dr. Flór Ferenc urat és általa dr. Kovács S. E. urat, dr. Poor és dr. Rózsay urakat felszólíttatni rendelte. Én a bizottság e véleményét s az értekezést magát hivatalos felszólítás kíséretében elküldöttem Dr. Flór városi főorvos úrnak mindjárt jan. 28-án, de tőle jelen ápr. hó 17-én azon nyilatkozattal kaptam vissza, hogy miután Preysz Mór tanár úr a szesztelenített bort mind aznapig hozzá meg nem küldötte, a tárgyra vonatkozó iratokat, további intézkedés végett, a titoknoki hivatalhoz utasítja.

Nem tudom, fel volt-e szólítva Tekint. Úr a kísérleti borok dr. Flór Ferenc úrhoz leendő küldésére; noha a bizottságnak említett főorvos úrral közlött irata szerint ő volt megkérve, hogy e végett magát Tekintetes Úrral érintkezésbe tegye. Most tehát ez ügy fel van akadva, és úgy marad, ha Tekint. Úr magát dr. Flór úrral érintkezésbe tevén, meg nem indítja.

Míröli tudósítás mellett maradok tisztelettel

Pesten 1868 ápril . . . .

322.

373/1400. 1868.

T. C. MACZANEK AMÁLIA ÚRNŐNEK,
tisztelettel,

Budán.

Tisztelt Úrhölgy!

A M. T. A. folyó hó 25-én tartott összes ülésében, nyelv és széptudományi osztályának véleménye alapján, határozatilag kimondotta, hogy a *Voltaire*-féle „Chinai Árva” című munka fordítását kiadásra el nem fogadhatja, részint mivel a fordítás gyenge, nyelve

szabatosság és csín nélküli, verselése gyarló, részint mivel az Akadémia ez idő szerint nem érzi magát hivatva szépirodalmi fordított munkák kiadására.

Miről a határozathoz képest tudósítani szerencsém lévén, egyszersmind a kéziratot, idezárva, visszaküldöm.

Pesten, 1868 máj. 30.

Tisztelettel
aláz. szolg.

323.

1238/1868.

IGAZOLVÁNY

Jelen sorok előmutatója: *Thaly Kálmán* úr, a MT Akadémiának történelmi osztálybeli tagja, azon kérelmet intézvén alulírt Elnökséghez, hogy miután ő különösen a Tököli — Rákóczi korszakra vonatkozó történeti tanulmányai végett ohajtaná nagymélt. gróf *Andrássy György* és méltóságos gr. *Andrássy Manó* urak *krasznahorkai* (főméltóságú herceg *Batthyány Fülöp* úr *körmendi*, ill. id. gróf *Esterházy Miklós* úr ő méltósága *tatai*) levéltárát megszemlélni, illetőleg másolatok által a hazai történelem érdekében felhasználni, e célra részére akadémiai ajánló levél adatnék ki; ezennel mind a nagymélt. Gróf Urak (mind a főmélt. Herceg Úr, — ill. mélt. Gróf Úr) a szükséges engedély kegyes megadására, mind azon uradalmi tiszt urak, kiknek közvetlen ügyelete alatt a levéltár áll, szives segélynyújtásra tisztelettel fölkéretnek.

titoknok. akad. elnök.

Kelt Pesten, 1868. május hó. . .

324.

426/1400. 1868.

A MAROSVÁSÁRHELYI REF. COLLEGIUM TISZTELT IGAZGATÓSÁGÁNAK

Maros-Vásárhely.

Igen tisztelt Főiskolai Igazgatóság!

A MTA alulírt napon tartott ülésében Hunyady Jenő akad. tag. bemutatván néhai *Bolyai Jánosnak*, austriai hadsereg genie-kara kapitányának „La science absolue de l'Espace” c. alatt, francia fordításban ez idén megjelent értekezését, melyet Schmidt Ferenc temesvári építésztől a két Bolyai, Farkas és János élete s munkásságának rövid ismertetése előz meg; azon óhajtaást nyilvánítá egyszersmind, hogy a két jeles emlékezetű s immár európai nevezetességre jutott magyar tudósnak hátrahagyott kéziratái az

Akad. matematikai osztálya által vizsgáltassanak meg. Az Akadémia mind azon kegyeletnél fogva, melylyel Bolyai Farkas, elhúnyt tagjának emléke iránt viseltetik, mind pedig és kivált a tudomány érdekét tekintve s azon méltó díszet sem feledve, mely e vizsgálatból úgy a Bolyaiak, atya és fiu, eddigi hírnevére s általuk a hazára is derülhet, — örömmel járult az indítványhoz s elhatározá, maga részéről mindent elkövetni, hogy amaz iratok a feledésből kivonassanak.

Ennélfogva, miután biztos értesülése szerint a két Bolyai kéziratot hagyományai a marosvásárhelyi ref. Collegium könyvtárába vannak letéve, illetőleg végrendelet által reáruházva, az Akadémia szíves bizalommal felszólítja és kéri az igen tisztelt Főiskolai Igazgatóságot, hogy az összes iratokat átvizsgálásra kiküldcsönözni, s biztos kéz által az Akadémia kézirtattárába juttatni méltóztatnék.

Mindenkori tiszteletünk kifejezése mellett maradván a tisztelt Igazgatóságnak aláz. szolgálai:

Kelt Pesten a MTA 1868 jun. 15-én tartott üléséből.

titoknok, eln. helyettes

325.

439/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF M. K. MINISTER ÚRNAK,
mint a *MTA elnökének* teljes tisztelettel,
Budán.

Nagymélt. Báró, Minister, Akadémiai Elnök Úr!

Hivatkozva f. évi május 25.-ről 369. sz. alatt Nagym.-hoz tett alázatos fölterjesztésemre, melyben Takács István titoknoki kiadónak az Igazg. Tanács f. évi márc. 20-i ülés által elintézés végett a nagymélt. Elnökséghez intézett, fizetés-javítás iránti folyamodványát emlékezetbe hozni kötelességemnek tartottam: bátorkodom ez ügyet, a folyamodó sürgetésére, Excellentiád kegyébe ajánlani. *Takács István* az irodának igen szorgalmas és értelmes tagja, ki főleg az akadémiai könyvküldések bonyolult ügyét kezelvén s ezek miatt délutáni óráit is többnyire feláldozván, valóban megérdemli, hogy fizetése javíttassék; valamint az meg épen az Akad. érdekében áll, hogy mód nyujtassék neki a hivatalhoz és könyvraktárhoz közelebb eső szállás bérelhetésére, hogy így a jövés-menéssel sok időt nem vesztegetvén, annál gyakrabban megfordulhasson a raktárnál; miképpen mindezeket az Igazgató Tanács fentebb említett ülésében is, az igazsághoz képest előadni szerencsém volt. Úgy

vélem, hogy fizetését 1867 oct. 1-je óta, mióta t. i. működése érezhetőleg terhesebbé vált, havonként 30 frt-tal fölemelni, egy lipótvárosi kisebb szállásra pedig 120 ft-ot kirendelni s mindkettőt utalványozni méltányos volna.

Míndezek reményében, az eljárás rövidítése tekintetéből, szerencsém van a kész utalványokat I. és II. alatt, kegyes aláírás végett ezennel bemutatni.

Maradván teljes tisztelettel Excellentiádnak aláz. szolgálja Pesten, 1868 jul. 2.

Csat. 2 utalvány!

326.

440/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF M. K. MIN. ÚRNAK,
mint az *Akadémia elnökének*, tisztelettel.

Nagyméltóságú Báró, Minister, Akadémiai Elnök Úr!

Jászay Sámuel úr folyamodványát, melyben a MTA által 1858-ban a már akkor elhunyt Jászay Pál történelmi munkájának ítelt nagyjutalmat e jeles tudósunk nővérei számára kiadatni kéri, méltóztatott Budán f. é. jun. 15-én kelt becses iratával hozzám utasítani a végett, hogy e tárgyban némi tájékozó felvilágosftást adjak.

Mire szerencsém van tisztelettel jelenteni, hogy a kérelem alapja áll; mert az Akad. 1858. dec. 15-én tartott nagygyűlésében a történettudományi nagyjutalmat az 1844—49 évkörben megjelent szakbeli művek közül a még 1852-ben elhalt Jászay Pál ily című munkájának ítélte: „A Magyar Nemzet Napjai a mohácsi vész után, Pest, 1846.” Jászay tehát e jutalmat maga többé fel nem vehette, s ily esetekre az Akad. Ügyrend 90 pontja (az 1867-i Almanach szerint a 94. pont) e) alatti bekezdése így szól: „Ha meghalt író munkája ítéltetnék legjobbnak, minden különös esetben különösen határoztatik meg: kiadassék-e az elhunyt örököseinek a jutalom, vagy ne?” — Azonban az 1858-i nagygyűlés jegyzőkönyvében ily nemű határozatot a fenforgó esetre nem talállok.

Megkérdeztem akad. pénztárnok Tóth Lőrinc urat is: vajon kiadott-e a Jászay féle jutalom valakinek; válaszul azt nyertem, hogy senkinek sem adatott ki. E szerint, az Ügyrend idézett pontja szerint az Akadémia által lészen eldöntendő, vajon a fenforgó esetben kiadassék-e az elhunyt oldalvéreinek.

Mely alázatos fölterjesztésem után tisztelettel maradtam Pesten 1868 jul. 2-án Excellentiádnak alázatos szolgálja:

327.

443/1400. 1868.

HOCHGEBORNEN HERRN ANTON RITTER
V. SCHWABENAU. QUIET. UNTER-STATTHALTER
VON OBER-OESTERREICH

in Linz.

Méltóságos Úr!

Rómer Flóris akad. tag a MTA f. évi június 30-án tartott ülésében bemutatá azon 42 db leginkább XVI-ik századbeli magyar, latin és német oklevelekből álló gyűjteményt, melyet Méltóságod Akadémiánk kéziratárának ajándékozni kegyeskedett. Mely becses ajándékot annál kedvesebben fogadott az Akadémia, minthogy ebben Méltóságod részéről szives megemlékezés tanújelét ismeri föl, azon hazára, melynek Méltóságod is, mint hivatalnok, egy ideig lakosa volt. Midőn tehát hálás köszönetét jegyzőkönyvben is kifejezni el nem mulasztá, egyszersmind engem alulírtat bizott meg, hogy azt Méltóságodnak jelen levelemben tolmácsoljam.

Mely kedves kötelességet örömmel teljesítve, tisztelettel maradtam

Méltóságodnak alázatos szolg.

Pesten, 1868 jul. 4.

328.

444/1400. 1868.

ÖZVEGY TEKINT. RÁTH KÁROLYNÉ ASSZONYNAK
teljes tisztelettel,

Győr.

Tisztelt Tekintetes Asszony!

Rómer Flóris akad. tag a MTA f. é. jun. 30-án tartott ülésében jelentést tőn (azon áldozatteljes ajándékról), hogy Tek. Asszony — néhai fájdalom oly korán elhunyt férje Ráth Károly akad. tag kézirati összes gyűjteményét az Akad. kéziratárának felajánlani sziveskedett.

Az Akad., míg egyrésről megújult fájdalommal gondolt a veszteségre, mely intézetünket ily derék és szorgalmas tagjának váratlan elhunytá által nemrégiben sujtá; más felől egész méltánylással fogadta Tek. Asszonynak a hazai tudományosság érdekében tett áldozatkész elhatározását, s midőn a gyűjteményt köszönettel fogadva, a kéziratárban mint *Ráth Károly gyűjteményét*, e név alatt külön kezelési, határozá, annak átvételével Rómer kéziratárnok

urat, engem pedig azzal bízott meg, hogy hálás köszönetét levélben tolmácsolnám.

Mely kedves kötelességet örömmel teljesítve, tisztelettel maradtam Tekintetes Asszonynak alázatos szolgája.
Pesten, 1868 jul. 4.

329.

446/1400. 1868.

TEKINTETES CSANAK JÓZSEF ÚRNAK,
a debreceni „Emlékkert-Társulat” elnökének, teljes tisztelettel
Tekintetes Úr!

A MTA f. évi jun. 30-án tartott összes ülésében szerencsém volt bemutatni azon díszes fényrajzi másolatokat, melyek *Csokonai Vitéz Mihály* nemzeti nagy költőnknek Debrecenben mint szülőföldén felállítandó, s Izsó Miklós hazai szobrászunk által mintázott emlék-szobrát három oldalról mutatják, s melyeket Tekint. Úr mint a debreceni „Emlékkert Társulat” elnöke, annak nevében, Akadémiánkhoz beküldeni kegyeskedett. A jelen voltak teljes méltánnyal szemlélték a gyönyörűen fogalmazott művet, s míg egy részről örvendetes elismerést fejeznek ki hazai szobrászatunk ily haladása és Izsó Miklós, annak egyik jeles képviselője iránt; másfelől és nem kisebb mértékben magasztalák Debrecen város és az Emlékkert Társulat, a szobor létrehozásának megpendítői és eszközlői nemes buzgalmát, kik ily mű életre segítése által kétszeresen tisztelik meg a művészetet: a múltban és jelenben. Midőn tehát e fényképi ábrázolásokat az Akadémia saját kéziratárába tétetni s ott megőriztetni elhatározá, egyszersmind engem, alulírtat bízott meg, hogy jegyzőkönyvileg is kifejezett köszönetét a becses küldeményekért az Emlékkert Társulatnak és Tekint. Úrnak mint elnöknek levélben is fejezném ki.

Mely kedves kötelességet örömmel teljesítve, hazafiui tisztelettel maradok Tekint. Úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1868 júl.

330.

450/1400. 1868.

HOCHWOHLGEBORNEN HERRN DR. J. VON KANTZ,
in Wien.

Henszlmann Imre akad. tag úr bemutatta és megismertette a MTA f. évi jun. 22-én tartott ülésében Tisztelt Uraságodnak ily című munkáját: „Reise in Süd-Serbien und Nord-Bulgarien. Ausgeführt im Jahre 1864. Wien, 1868.”, s annak egy példányát Kegyed szivességéből átadta a MTA Könyvtárának. Midőn e becses figye-

lemért ua. ülés határozatából szerencsém van az Akad. köszönetét kifejezni, egyszersmind megbízatásom szerint örömet tudatom Kegyeddél, hogy Akadémiánk nagy érdekekkel kíséri Kegyed tudományos pályáját, s ennek további folytatásához, az eddigi siker után, szerencsét kívánni magát feljogosítva érezte.

Midőn erről Kegyedet értesíteni kedves kötelességem vala: maradok szíves üdvözléssel, Tisztelt Uraságodnak aláz. szolg.
Pesten, 1868 jul. 4.

331.

470/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF M. K. MINISTER ÚRNAK,
mint a M. Tud. Akadémia Elnökének tisztelettel.

Nagymélt. Báró Minister, Akad. Elnök Úr!

A MTA alulírt napon tartott összes ülésében Horváth Mihály rendes tag és püspök úr indítványára határozattá lőn, Excellentiádat egy alázatos fölterjesztésben fölkérni arra, hogy *Nádasdy Ferencnek* Pottendorfban egykoron lefoglalt s még néhány év előtt a bécsi cs. k. Hofkriegsrath épületében (a mint mondják a padlásán) őrzött családi levéltára megmentésére, illetőleg az Akadémia vagy nemzeti muzeum irattárába leendő átengedtetése iránt a nagymélt. m. kir. Ministerelnök úr útján, mint az Akad. elnöke, lépéseket tenni méltóztassék. Az Akadémia úgy véli, hogy e gyűjtemény megszerzése által kiváló szolgálat tétetnék a magyar történelmi tudományosságnak, mely előtt ama históriánk egy szomorú nevezetességű korára vonatkozó iratok ez ideig hozzáférhetetlen lom gyanánt eltemetve voltak.

Midőn az Akad. kérelmét ez alázatos fölterjesztésben tolmácsolni szerencsém van, mély tisztelettel maradok Excellentiádnak aláz. szolg.

Pesten, a MTA 1868 jul. 6-án tartott üléséből.

332.

496/1400. 1868.

NAGYMÉLT. LÓNYAY MENYHÉRT M. K. MINISTER
s akadémiai Alelnök Úrnak, tisztelettel.

Nagyméltóságú Minister, Akadémiai Alelnök Úr!

Midőn Toldy Ferenc r. tag úr által hozzám jutott üzenetre a *Kazinczy-iratok* megvétele iránt hozott igazgatósági végzést mellékelni szerencsém van: egyszersmind öngazolásomra bátor-

kodom megjegyezni, hogy e cikk expeditiója Excellentiád részére most h a r m a d - ízben történik. Először kiadtam nem sokkal az igazgatósági ülés után, midőn az elnökség számára való pontokat expediáltam: másodszer egy fiatal embernek, kit Excellentiád hozzám utasított: és harmadszer most.

Mély tisztelettel maradván Excell. alázatos szolg.
Pesten, 1868. aug. 1.

333.

512/1400. 1868.

TEK. BARABÁS MIKLÓS
m. akad. tag úrnak tisztelettel

Tek. Úr!

A MTA f. é. jul 27-i összes ülésében bemutattam a Tek. Úr által díj nélkül kijavított *Kreutzinger-féle Kazinczy-képet*, s előterjesztém egyszersmind Tek. Úr megjegyzéseit arra nézve, hogy a kijavítást tökéletesen miért nem lehetett eszközölni. Az Akad. míg egyrésről helyeselte Tek. Úr nézeteit és eljárását, más felől nem mulasztá el, valóban áldozattal járt szivességéért köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezni, s engem bízott meg ennek tolmácsolására.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, szives üdvözléssel maradok Tekints. Úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1868 aug. 5.

334.

583/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF
m. k. vallás és közokt. Minister Úrnak tisztelettel,
Budán.

Nagymélt. Báró, Magyar Királyi Minister Úr!

A MTA folyó octóber hó 5-én tartott összes ülésében fájdalommal értesült Excellentiádnak f. é. aug. 20-ról 781/eln. sz. alatt kelt kegyes leiratából, hogy *Magyar László* akad. levelező tag 1864 nov. 9-én Ponto do Cuioban, Benguela tartományban elhúnyt, mint erről a megküldött hivatalos kivonat után többé kételkedni nem lehet.

Excellentiád a nyomozás e szomorú eredményéről oly felhívással méltóztatott értesíteni az Akadémiát, hogy ha netán még bővebb tudósításokat óhajtana erről, a szükséges intézkedés megtétele végett Excellentiádat újólág keresse meg.

Az. Akad. figyelmét a portugál hatóság által fölvetett jegyző-könyv kivonatának azon helye ragadta meg, melyben az illető tisztviselő a Magyar László hátrahagyott vagyonának *leltározására* küldetik ki, s hogy e leltár most is hivatatos helyen őriztetik.

Midőn az Akad. ez évi nagygyűléséből, 1868 ápr. 23-i keletű és 305 sz. alatti alázatos fölterjesztésében e tárgy iránti lépések tételére Excellentiádat fölkerlte, egyszersmind előadá, hogy őt Magyar László sorsán kívül leginkább *kéziratai hollétének megtudása* érdekli, miután a szerző legutolsó értesítése szerint Utazásának II. és III. kötetei még életében készen is lettek volna; ezekről kívánna tehát, az említett *leltár, vagy netalán azóta nagykorúvá lett fia* segítségével tudomást nyerni az Akadémia.

Méltóztassék tehát Excell.-d ily értelemben a portugál kormányt még egyszer megkeresetni.

Teljes tisztelettel maradunk, Pesten, az Akad. 1868. oct. 5-én tartott összes üléséből, Excellentiádnak aláz. szolgálai:

titoknok,   elnöklő rendes tag.

335.

1365/1868.

EMPFANGSSCHEIN.

Über die türkischen Manuscripte verzeichnet im Cataloge: Mxt. 174, 529, 542, 543, 555, 556, 587 und 606., welche ich, als Eigenthum der k. k. HOFBIBLIOTHEK in Wien, im Namen und zur Benutzung der Ungarischen Akademie d. Wissenschaften übernommen habe, und nach Ablauf der vorschriftmässigen vier Monate zurück zustellen mich von Seite der Akademie hiemit verpflichte.

Pest, den 15-en Okt. 1868.

Johann Arany,
Sekretär d. Akademie

336.

586/1400. 1868.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF

m. k. minister úrnak, mint a MTA Elnökének, teljes tisztelettel,
Pest.

Nagymélt. Báró, Akadémiai Elnök Úr!

Folyó évi márc. 2-áról 150 sz. alatt Excell.-hoz tett alázatos fölterjesztésem mellé nem véltem szükségesnek az állandó Könyvtári Bizottságnak az *Eggenberger-ügyben* hozott javaslatáról jegy-

zőkönyvi kivonatot csatolni, azért, mert e fölterjesztést egyenesen a bizottság nevében, mint annak megbízott tollvivője s előadója tettem, s mert a fölterjesztésbe épen a bizottsági jegyzőkönyv szavai vannak beszöve, csaknem szó szerint. Ha tehát e fölterjesztés el nem tévedett, az egyenesen a biz. véleményes jelentéseül tekintendő, s alapul szolgálhat Exc.-d elnöki eljárásának. De ha az nem találtatik, azon esetre a bizottsági jegyzőkönyv kivonatával pótolhatom ugyan, melyet ezennel ide rekeszteni szerencsém van; ellenben az A) és B) alatti csatolmányokat nem vagyok képes újra fölterjeszteni, mert azok *eredetiben* voltak az első fölterjesztéshez mellékelve s másolatuk itt nem maradt. Remélem azonban, hogy mind az első fölterjesztés, mind csatolmányai újra megkerülnek, mert azok együtt jókora csomagot képeztek s így könnyen el sem tévedhetnek.

Teljes tisztelettel maradván Excellentiádnak aláz. szolg.
Pesten, 1868. oct. 15.

337.

[JEGYZŐKÖNYV]

Alapszabály átvizsgáló bizottság.

1868. nov. 21.

Jelen: Csengery, Greguss Á., Horváth M., Szabó J., Sztoczek, Toldy, Zsoldos rendes tagok, Bertha, Szily, Than lev tagok. Arany titkár.

1. Elnöknek választatott:
2. Felolvastattak (tekintettel az eredeti 1831-iekre is) a jelenleg érvényes alapszabályok.

I.

Az akadémia célja és hatásköre

1. §. *első bekezdés.* Marad.
2.^{lk} bekezdés: Célja a tudomány és szépirodalom *magyar nyelven* művelése és terjesztése.
2. 3. §. Marad. Megjegyeztetett a 2. §-ra, hogy az *egyéb jeles művek fordítása* ezentúl hatályosabban eszközöltessék.
4. §. *Észrevétel.* Miután az osztályok által kitűzetni szokott évi *jutalmak* helyére lépett *kézikönyvek iratása* kevés eredménnyel halad: célszerű volna az osztályokra bízni:

- akarnak-e valamely tud. tárgyra *jutalmat* tűzni, vagy kézikönyvet megbízás útján készíttetni el.
5. §. A nagy-jutalmak *eltörlése*, vagyis az illető összegeknek az osztályok budgetjéhez csatolása ajánltatik.
6. §. Átalakítandó a benne előforduló *Értesítő* stb. nevezetek miatt, melyek újabb határozatok folytán a valóságnak többé meg nem felelnek.
7. 8. §. Marad. Ajánltatott, hogy a *tudományos utazásokra* nagyobb súly fordíttassék.
9. 10. §. Egyszerűen kimarad, mint amúgy is érthető. S a politikát, mint *tudományt*, nem zárhatja ki az Akadémia.

II.

Az Akadémia szervezete.

11. §. Az itt előszámláltak a szerint lesznek módosítandók, a mint egyenkint alább meghatározatik.
12. §. Ajánltatott a 6 osztálynak összevonása 3-ra, oly módon, hogy 1. philologiai 2. Társadalmi és tört. vagy: Erkölc, társad. tört. 3. Exact tudományok osztályai lennének.
13. §. Az Akad. vagyona kezelésére ajánltatik egy *gazdasági bizottság*, mely Alapítók, Nagy adakozók és akad. tagokból, az Akadémia által választatván, havonként tartaná üléseit. Különben az egész § a 14. fejezetbe átteendő, mely most *Pénztár* címet visel; ezutáni címe: Az Akadémia vagyonának kezelése.
14. §. Van egy *elnök*, ki az Akadémia minden ügyei legfelső felügyelője; választatik az összes akad. által. Különösen a tudományos ülésekben elnököl. Második elnök helyett egy *Igazgató* ajánltatik, ki a gazdasági bizottság élén áll, és az anyagiakat intézi.
15. §. Körülbelül marad.
16. §. Rendes tagok száma fölemelendő, 64-ről tétetett szó. A *fizetés*, 1. tagság eltöröltetni javasoltatott; az eddig fizetésbe jött tagok élvezzék holtig, de ujak ne nevezessenek. Szóba jött napi díj az Akadémiai ülésekre. — A rendes tagok számát az osztályok majd kiszámítják, s ennek nyomán állapíttatik meg.
17. §. Marad. Különösen a *levelező tagok számát* nem ajánlja a bizottság meghatározni, s ezáltal mintegy céhszerű zárt testületté tenni az Akadémiát. Az Akadémia ide vágó határozatát megszüntetni javasolja.

A levelező tagoknak, a nagy gyűléseket, választásokat, összes üléseket kivéve, tehát osztályülésben, értekezletben, bizottságban, szóval minden tudományos tárgyak eldöntésénél teljes szavazatjog adandó.

18. §. A titoknak neve legyen a szinte nem igen jó, de szebb hangzású és közhasználatú *titkár*. — A három osztály csoportnak 3 fizetéses titkár ajánlatik. Ezek viszik a jegyzőkönyvet nemcsak értekezletben, hanem osztályülésben is; szóval minden jegyzői, levelezési dolgait stb. az osztálynak. A központi vagy *főtítkár* viszi az összes ülések, nagy gyűlések jegyzőkönyvét. A *külön Akad. jegyzői hivatal megszűnik*; hanem a főtítkár mellé egy segéd adandó, ki nem akad. tag.
19. §. Kimarad.
20. §. Marad.
21. §. Marad.
22. §. Marad.
23. 24.§. a VI. fejezetbe.

338.

FOLYTATÁS NOV. 23-ÁN:

- Jelen: Toldy* mint elnök, Csengery, Zsoldos, Tóth Lőrinc, Sztoczek, Than, Bertha, Greguss Á., Horváth M., Szabó, Szily K.
26. §. Az összes akadémia választja az elnököt, nagygyűlésen;
27. §. Tiszteleti tagok. Marad. „Ajánlatnak” helyett „választatnak”. A 2. bekezdés elmarad, „egyszerű többség” helyett „két harmad többség.”
28. §. egyszerű többség h. 2/3-ad ajánl h. választ. Bekezdés elmarad. „Szavazatos” tagok h. „tiszteleti és rendes tagok.”
30. §. kedvezéseire: kitüntetés. nevezhető h. választható. (pont a többi kimarad.) *Külső tag*. szimplán.
31. §. Az elfogadott módosítások szerint alakítandó. A főtítkárt nagygyűlés az igazgató tagokkal együtt. Az osztály titkárt az osztályok ajánlják kettő ajánlja és az akadémia választja I. és a tiszteleti és rendes tagok. (Négy titkár) Főtítkár ajánlatára az elnök *segédet* nevez.
32. §. Minden rendes és lev. tag stb. széklet foglal. *Különben* kimarad.
33. §. Minden rendes és lev. tag . . . . oklevéllel tiszteltetik meg, mely őt akadémiai jogai gyakorlatába helyezi. (Az *ügyrendbe* be tenni, hogy senki se ajánljon oly tagot, kiről meg nincs győződve hogy kíván tag lenni.)

34. §. Tiszteleti és rendes tagok szavazatok általános többsége által választja.
 35. §. A VI. fejezetbe megy át, kellő módosításokkal.
 36. §. Irnokot a főtitkár ajánlatára, cselédeket a titkár és igazgató ajánlatára. *Katonai egyének* elmarad. Bekezdés elmarad.

IV. Fizetés és jutalmak.

37. §. Elnök, igazgatósági és tiszteleti tagok stb. *Igazgató.* Fizetendő.
 Fő-titkár — osztály titkárok fizetését az igazgatóság javaslatára a nagygyűlés határozza meg (szóval: tisztviselők)
38. §. A rendes tagok fizetése, holtig megmarad, ujak nem lépnek fizetésbe. E helyett ajánlatik az üléseken díjaztatásuk, — diurnum. Minden osztálynak hetenkint ülése, 3. héten, 4-en csak összes ülés. Osztály ülésen csak az illető osztálybeli rendes tag kap diurnumot. Összes ülésre minden tag.
 Amennyire a pénztár ereje engedi, *kitűnő tudósoknak* folytonos munkásságra tisztelet díj, segélyként.
39. §. 40. § Maradhat.
 41. §. Ügyrendbe: Minden tag pályázhat, kivéve ha az akadémia valamely specialis esetben ellenkezőt határoz.

339.

FOLYTATÁS KEDDEN, NOV. 26-ÁN 5 1/2 ÓR.

Jelen: Toldy elnök, Hunfalvy P., Horváth M., Sztoczek J., Bertha, Szily, Tóth Lőrinc, Zsoldos, Greguss, Rónay, Csengery, Szabó, Than;

42. §. I. §.-ba: (*Székhelye Pest városa — áthúzva*).
 Az Akad. ülései nyilvánosak. Zárt ülés.
43. §. a VI.-ba. úgy h. az Igazgatóság minden hóban, s az elnök hívására többször is, ülést tart. Ideigl. 30 tagból, 23 megvan 7 még az akadémiából választassék. Jövőre (ha a mostaniak megszűnnek) az akad. felét alapítókból és nagyadakozókból, felét akad. tagokból válassza. Az akadémia gazdasági bizottsága, az igazgató tanács.
44. §. Lásd feljebb *elnök választás*.

— 2.-ik bekezdés a VI.-ba.

45. §. Lásd feljebb a *felmentés* kérése elmarad.
46. §. értekeződés, — marad
47. §. 9 osztálybeli tag.
48. §. bizottság — a) elégséges számú tagokból, ha szükség más osztálybeliek sőt nem tagok fölvételével is. —
fejébe: folytonos munkásságot v. bővebb megvizsgálást (*előleges tárgyalás*) kimarad.
bezárás elnökség, ha az akadémia másképp nem rendelkezett — legidősb tiszteleti v. rendes.
49. §. havonkint, a hó utolsó hetében, hétfőn.
„minden az igazgatóság intézkedését” nem correct. —
50. §. tizenegy szavazó tag az elnökkel együtt.
51. §. melyben stb. kimarad
2^{ik} bekezdés. Elnököt, alelnököt, igazgatót, főtitkárt választ igazgatósági tagokat választ, az igazgatóság által eléje terjesztett évi budgetet helybenhagyja,
52. §. Az Akadémia minden nemű tagjai.
kihirdettetnek a jutalmak — az új választások,
53. §. jegyzőkönyvek kihagyni —
54. §. jul—szept. szünetel.

VI. (Pénztárügy — áthúzva) Lesz: *Vagyonkezelés*

55. §. Az Akadémia pénzügyeit az Igazgató tan. stb. idejön mindaz a mi fennebb igazgatóról, ig. tanácsról, pénztárnokról, ügyésztől stb. határozottatott
57. §. törv. értelmében biztosítottak stb.
58. §. Kimarad.
59. §. elmarad.
60. §. elmarad.
Igazgatótanács ülései nem nyilvánosak.

Albizottság. Toldy, Greguss, Arany.

Javaslatkép:

26. §. 3. Az általa választott igazgatóra és ügyészre stb.
27. §. Ezek szerint hatáskörébe esnek: az Akadémia pénztárkezelő bank kimutatásainak, az igazgató számadásainak megvizsgálása, az igazgató és ügyész utasítása s eljárásaik helybenhagyása, az igazgató által eléje terjesztett évi költségvetés előleges megállapítása, az Akadémia által hozzá áttett gazdasági ügyek tárgyalása; általában az Akadémia pénzügyének intézése.
29. §. Az igazgató tanács ülésének tárgyai fentebb (25, 26, 27 §§.) elő vannak sorolva.

I. ||. *Az akadémia célja és eszközei.*

- III. Szervezet.
- IV. Osztályok.
- V. Tagok.
- IX. Székfoglalás.
- X. Osztályműködés.

Jegyezte:

Arany János
titoknok

340.

673/1400. 1868.

RÓMER FLÓRIS, SZABÓ JÓZSEF ÉS HUNFALVY PÁL
bizottsági előadóknak.

Az Akadémia tegnapi (nov. 30.) összes ülésében a m. k. közoktatási minister úrnak egy leirata olvastatott fel, melyben a keleti expedícióhoz küldendő *Xántus János* 1. tag utasításául sürgősen összeiratni rendeli azon természetrajzi, régészeti illetőleg könyvészeti tárgyakat, melyek megszerzése az Akad. vagy nemz. muzeum részére leginkább kívánatos.

Az Akad. ily összeírás, vagy általában a küldött részére való utasítás készítésére a nyelvtudományi, archaeológiai s a math. és természettudományi bizottságokat együttesen küldötte ki, s így a három bizottság összejövele szükségessé vált.

Ez összejövetel napjául azt vélném legcélszerűbbnek, midőn a három bizottság időrendben utolsója, a nyelvtudományi, tartja rendes ülését, azaz dec. 4-én d. u. 5 órát, a titoknoki irodában, hova a más két bizottság tagjai, minden további meghívás nélkül, megjelenni sziveskednének, s hová én a ministeri leiratot (mely most még a jegyzőnél van) ugyanakkor áttenném.

Miről a t. bizottságot értesíttetni kérvén, tisztelettel maradok (Címzett) aláz. szolg.
Pesten, 1868. dec. 1.

341.

728/1400. 1868.

XÁNTUS JÁNOS AKAD. TAG,

Győr.

Tekintetes Úr!

A MTA tegnapi összes ülésében előterjesztém az akadályokat, melyek meggátolták, hogy a nyelvtudományi, archaeológiai és természettudományi bizottság részéről együttes fölterjesztés nyujtassék be a m. kir. közoktatási ministeriumhoz a Tekint. Úrnak

keleti expedíciója iránt az Akadémia részéről adandó utasításra nézve. Az Akadémia, tekintetbe vévén az idő rövidségét, azt határozta, hogy minden további fölterjesztést mellőzve, a mennyiben a bizottságok vagy azok egyes tagjai már beadták véleményöket, illetőleg óhajtasokat a keleti gyűjtés iránt: e vélemények, rövid úton, tétessenek át egyenesen Tekint. Uraságothoz.

Mihez képest szerencsém van: 1. a nyelvtudományi bizottság jegyzőkönyvi kivonatát, 2. az archaeológiai biz. megbízásából készült utasítást, 3. a természettudományi bizottság részéről a botanikai s ásvány- és földtani gyűjtésekre vonatkozó kivánalmakat (Gönczy és Szabó) ezennel átküldeni.

Fogadja legszivesebb szerencsekivánataimat és üdvözlésemet, mellyel vagyok Tekint. Úrnak alá. szolg.
Pesten, 1868. dec. 22.

342.

JEGYZŐKÖNYVE

az 1868. jan. 21. illetőleg máj. 31-i akad. ülésből *nyomdaügy eligazítására* kinevezett, a bizottságok előadóiból, a titoknok és akad. jegyzőből álló küldöttség 1869 jan. 3-án tartott ülésének, melyen (az elutazott Hunfalvy Pálon kívül minden tag meghívása után) *jelen voltak* Keleti Károly, a statistikai, Rómer Flóris, az archaeológiai, Toldy Ferenc, a történelmi bizottság előadói, Arany János titoknok.

A titoknok előadja azon fölterjesztését, melyet Akad. elnök úr ő nagyméltóságához, mint az e bizottság tagjaival f. é. május 10-én történt tanácskozás eredményét, bemutatott, melyben t. i. az Athenaeum fölemelt árait nézve az a vélemény mondatván ki, hogy azok még most is oly mérsékeltek, hogy szilárd hittel bíró pesti nyomda intézettől olcsóbb árakat concursus útján sem remélheti; ez árak elfogadása némi csekély módosításokkal ajánltatott a nm. elnökségnek, csupán a nyomtatási gyorsabb eljárás elnöki szorgalmazása kéretvén; előadja továbbá, hogy a nm. elnök úr a mondott athenaeumi árszabást közölte rövid úton a kir. egyetem budai nyomdájával, mely a maga részéről amannál valamivel jutányosabb ajánlatot tévén, azt a nm. elnök úr a végre küldötte le a titoknoki hivatalhoz, hogy az Akadémia az Athenaeum és az egyetemi nyomda árait összehasonlítva, elhatározását ő nmlgával tudassa; minek folytán ez ügy a máj. 31-i akad. összes ülés elé terjesztvén, ez az állandó bizottságok szerkesztőiből, az akad. titoknok és jegyzőből

álló jelen küldöttségre bízva az összehasonlítást, s annak nyomán a jelentés tételt a nyom. elnök úrhoz.

A küldöttség pontról pontra összehasonlítván az Athenaeum által kívánt s az egyetemi nyomda által ajánlott nyomtatási árakat, az utóbbinak árait némely pontban 1–2%-tel jutalmasbáknak találta ugyan; mind az által, tekintetbe véve, hogy az egyetemi nyomda oly tetemes anyagbetű-készlettel, oly nagyszámú szedő személyzettel, tudomása szerint nem rendelkezik, hogy az Akadémia sokféle és számos nyomtatványai fenakadás nélküli folytatásáról kezeséget vállalhatna; betű alakjai is nem oly változatosak, sem oly csinosak mint az akad. nyomtatványoknál megkívántatik, ismert papír-nemei sem kielégítő nehézségűek; a mellett az idegen, arab vagy sanskrit, örmény stb. betűk előforduló szükségletére is aligha volt kellő figyelemmel az ajánlattevő nyomda; valamint arra sem, hogy a kijelölt munkák és folyóiratokban a nagyobb garmond mellett sokszor tetemes pótít-szedés fordul elő, melyekért az Athenaeum külön árt nem számított; sokszor egészen eltérő betű vagy jegy metszése kívántatott, szintén csak a rendes árban; tekintve továbbá a két nyomda helyiségét, hogy míg az Athenaeum minden szerkesztő, szerző, javítnok stb. mint központon levővel könnyen értekezhetik, a budai nyomda legfőlebb azoknak volna könnyen hozzáférhető, kik a budai várban laknak, míg a többiek, a legnagyobb rész, tetemes idő és költség nélkül nem érintkezhetnének: mind ezeket tekintve a küldöttség az Athenaeum árait még azon esetre is elfogadhatóknak véli, ha e nyomda semmi további módosításba belé nem egyeznék.

Miután azonban reménye van a küldöttségnek, hogy az Athenaeumnál az egyetem-nyomda árait megközelítő némi árleszállításokat kieszközölhet; ennek megkísérlésére önként ajánlkozó tagját Keleti Károlyt bízva meg, oly módon, hogy ha sikerül némely kijegyzett tételt szállíttatni, akkor a titoknok az e szerint kiigazított jegyzéket terjessze föl és ajánlja elfogadás végett a nmélt. elnök úrnak; de ha e leszállítás nem sikerülne is, a küldöttség maradjon meg előbbi véleménye mellett, s ajánlja, a nm. elnökségnek az Athenaeum árai elfogadását, természetesen az előbbi fölterjesztésben kijelentett kívánatok épségben tartása mellett egyszersmind fölemlíttetvén, hogy nyomdai késedelmek igen gyakori oka, abban rejlik, hogy a roszul [!] szedett első ívek sokszor minden javítás nélkül küldetnek az Akadémia javítnoki irodájába, hol az ily első correctura a különben is csekély számú személyzettől tetemes időt elrabol: Keleti Károly b. tag annak kieszközlésére is fölkéretik, hogy az első javítást (mint mindenütt) a nyomda legyen köteles végeztetni, s az akadémiái javítókhoz csak a 2-ik correctura íveket

küldje; mi ha az Athenaeum részéről elfogadtatnék, a titoknok mint oly nagy előnyt hozza fel a nm. elnökséghez teendő fölterjesztésben, mely az egyetemi nyomda látszólag jutányosabb árait fölöslegesen is ellensúlyozza.

343.

16/1400. 1869.

B. KEMÉNY ZSIGMOND TISZT. TAG ÚRNAK

Méltóságos Báró Úr!

Az idei gr. *Teleki-jutalomra* beérkezett *tíz pályamű* megbírlására az Akad. Méltóságod elnöklete alatt Gyulai Pál rendes és Pompéry János levelező tagokat nevezte ki; a két színész tag kijelölésére a Nemzeti Színház igazgatósága szintén felszólított.

Midőn ezúttal szerencsém van a 10 pályaművet a három akad. tag közt felosztva szétküldeni: tisztelettel maradtam Mélt. aláz. szolg.

Pesten, 1869 jan. 7.

344.

41/1400. 1869.

MÉLT. FUTAI GRÓF HADIK GUSZTÁV ÚRNAK

tisztelettel

Pest.

Méltóságos Gróf Úr!

A MTA f. hó 4-én tartott összes ülésében Mélt.-nak az Ak. elnökéhez intézett leveléből örvendetesen értesült arról, hogy Mgd úgy a fiui kegyeletnek, mint a tudomány iránti buzgóságnak méltó kifejezését adandó, azon földreírasi és magasságmérési adatokat, melyeket bold. atyja: gróf Hadik András belső titkos tanácsos és lovassági tábornok kitűnő szorgalommal és szenvedéllyel összegyűjtött vala, három dobozban elrendezve Akadémiánknak ajánlékozni méltóztatott.

Midőn tehát az Akad. elhatározá, hogy ez értékes gyűjtemény — természettani bizottsága általi felhasználás végett — az Ak. Kézirattárában megőriztessék: egyszersmind jegyzőkönyvileg köszönetét fejezi ki Mélt.-nak, ki előbbi könyvtári becses áldozatát ez újabb adománnyal tetézni sziveskedett; s alólirtakat bízta meg, hogy erről Mgd-at értesítnők.

Mely kedves kötelesség teljesítése mellett, kiv. tisztelettel maradtunk Mélt. aláz. szolg.

Pesten, 1869 jan.

titoknok. elnök

345.

51/1400. 1869.

HUNFALVY PÁL, R. T. BIZOTTS. ELŐADÓNAK

Tek. úr!

A MTA 1868. dec. 21-én tartott összes ülésében méltó köszönettel fogadta *Fogarasi János* r. tag úr áldozatkészségét, ki négy évre 100—100 arany útiköltséget ajánlott fel egy oly ifjúnak, ki a mongol és egyéb rokon nyelveknek az illető népek közötti tanulmányozására vállalkoznék. Ámbár a jegyzőkönyv, a kivitelre nézve, semmi intézkedést nem tesz: úgy vélem, hogy a Nyelvtudományi Biz. feladata lenne annak módozatait, a netán közrebocsátandó hirdetmény szövegét stb. megállapítani, s az Akad. jelesül talán a közelgő nagy-gyűlés elé, az egész ügyre nézve kimerítő véleményes jelentést terjeszteni, nehogy a jegyzőkönyvben foglalt szép ajánlat írott malaszt maradjon.

Midőn a t. Biz. figyelmét e tárgyra irányozni kötelességemnek tartám, maradok tiszt. Tek. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1869 jan. 20.

346.

54—55/1400. 1869.

BEÖTHY LEÓ- ÉS MATLEKOVICS SÁNDORNAK

Tek. úr!

A MTA f. január hó 18-án tartott ülésében, Statisztikai és Nemzetgazdasági Bizottsága ajánlatára, Tek. Urat ua. bizottság tagjává kinevezte, azon biztos reményben, hogy ismert buzgósága és szakképessége által a bizottság és így az Ak. céljainak előmozdításában hatályosan közreműködni szives leend.

Midőn erről szerencsém van T. Urat értesíteni, hazafias üdvözléssel maradok aláz. szolg.
Pesten, 1869. jan. 22.

347.

61/1400. 1869.

NAGYS. WENZEL GUSZTÁV kir. tan. és akad. r. tag úrnak

Nagys. Kir. Tanácsos Úr!

Podhradczky József rendes tag úr értekezését: „Magyarország veszedelmének okozói a Lechparton 995-ben” szerencsém volt Ngd-hoz még 1866 június 28-án bírálatra áttenni.

Miután illető könyvemben nem találok nyomát, hogy azon értekezés mostanig beadatott volna: hivatalos tisztelettel fölkérem Nagyságodat, hogy azt, becses véleményével együtt, hozzám beküldeni, — vagy különben annak sorsáról értesíteni sziveskedjék.

Maradván tisztelettel Nagys. aláz. szolg.
Pesten 1869 jan. 23.

348.

67/1400. 1869.

MÉLT. VÁSONKŐI GRÓF ZICHY JENŐ
úrnak tisztelettel

Buda (?) v. Pest.
(Dorottya-u. 3.)

Mélt. Gróf Úr!

A MTA folyó január hó 18-án tartott ülésében kedvesen fogadta azon 6 db. régi — a magyar történelemre vonatkozó — oklevelet, melyet Mélt. a hazai történet iránti lelkes buzgóságában megszerzeni, és tudományos intézetünknek ajándékolni beküldeni kegyeskedett. Midőn tehát elhatározá, hogy e becses okmányok saját kéziratárában mindenkorra megőriztessenek s tudományos használatra szolgáljanak; másrésztől alulírtakat bízott meg, hogy jegyzőkönyvben kifejezett köszönetéről Méltóságodat értesítenők.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, állandó tisztelettel maradunk Méltós. aláz. szolg.

titoknok   elnök

Pesten, 1869 jan.

349.

68/1400. 1869.

FŐTISZTELENDŐ OLTVÁNYI PÁL
plebános és pápai kamarás úrnak tisztelettel,

Földeák.

Főtisztelendő Úr!

A MTA e hó 18-án tartott ülésén az Akad. elnökéhez intézett leveléből kedvesen értette meg Főtiszt. Úrnak azon nemes elhatározását, hogy a MTA.-nak végrendeletileg szánt hagyományt, egy 1000 p. forintról szóló, 1854. évi nemzeti kölcsön-kötelezvényt, folyó szelvényeivel együtt, életében átadni kívánta, s azt jelen alapító-levelével együtt be is küldötte. — Az Akad. teljes méltánylással fogadván azon nemes indokokat és érzelmeket, melyek Főtisztelendő Urat, alapító levele szerint e hazafias lépésre ösztön-

zötték, örömmel egyezett bele, hogy ez alapítvány, melynek kamatai felhasználását az Ak.-ra bizza, örökre a Főtiszt. Úr nevét viselje: alulírottakat pedig azon kedves kötelességgel ruházott fel, hogy mind ezért, mind az egyszersmind ajándékuul küldött 16 db. ezüst 9 db. réz régi éremért, melyek ugyanakkor bemutatattván, intézetünk éremtárába tétettek át, — jegyzőkönyvben is kifejezett köszönetéről Főtiszt. Urat értesítenők.

Mit ez alkalommal örömet teljesítve maradtunk Főtiszt. úrnak aláz. szolgálói:

Pesten, 1869 jan.

titoknok

elnök

350.

69/1400. 1869.

NAGYMÉLT. GOROVE ISTVÁN

földművelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. Minister úrnak stb.

Nagymélt. Minister úr!

A MTA f. január 18-án tartott ülésén, archaeologiai bizottságának egy indítványa folytán figyelmessé lett azon, a *tudományok terjesztésére* irányzott munkásságát bénító körülményre, hogy *nyomtatott kiadványainak* a tagokhoz és a hazai tudományos testületekhez való szétküldése alkalmával semmi postai kedvezményben nem részesül, hanem egészen a közönséges szállítási szabályokra van utasítva. Feltűnt e körülmény az Ak.-nak annyival inkább, mert tudomására van, hogy péld. a bécsi tud. akadémia 8-rét kiadványait, melyek néha 1 és 1 1/2 font súllyal is birnak, keresztükötés alatt, díjmentesen küldözheti szét tagjainak az egész monarchiában, mi által lehetségessé válik, hogy minden tudományos mozzanatról a vidéki tagok is idején értesüljenek; míg ellenben Akadémiánk csak nagyobb csomagokban, késedelmes könyvvarusi vagy szekérpostai szállításokat tehet, különben a költséget meg nem birná; s e miatt sem a vidéki tagok, sem azon hazai tudományos intézetek, melyeket az Akadémia, tetemes áldozattal, ingyen részesít kiadványaiban, a tudományos mozgalmakat figyelemmel nem kísérhetik, miután még az Ak. Értesítőt is csak hosszú idő mulva, mikor egy-egy nagyobb csomag összegyűlt, kaphatják meg.

E baj elhárítására jelen alázatos fölterjesztésében az Akad. teljes tisztelettel bátorkodik Nagyméltóságodat fölkérni: méltóztassék lehetővé tenni azt, hogy valamint az államilag gazdagon adományozott bécsi cs. k. tudományos akadémia kisebb nyomtatványai, nevezetes postai kedvezményben részesül, hasonlóképp

Akadémiánk is, mely országos alapból csak mellékesen és csak bizonyos kitűzött célokra nyer mérsékelt javadalmat, legalább kisebb terjedelmű nyomtatványait, kereszt boríték alatt, *újság* gyanánt, díjmentesen küldhesse meg tagjainak s a hazai intézeteknek.

Excellentiádnak alázatos szolg.

Kelt a MTA 1869 jan. 18-án tartott üléséből.

titoknok elnök

351.

80/1400. 1869.

KELETI KÁROLY BIZOTTS. ELŐADÓNAK.

Dóra Szilárd úr, bécsi lakos alapítványából minden három évben 50 arany jutalom lévén tűzhető egy, a kereskedelem körébe vágó tudományos értekezésre, az első ily nemű kérdés formulázását az Akad. f. hó 25-én tartott összes ülésében a Statiszt. és Nemzetgazd. Biz.-hoz utasította.

Méltóztassék tehát a Bizottságot e kérdés megválasztására és szövegezésére oly módon felhívni, hogy az a legközelebbi nagygyűlésből kihirdethető legyen; mire nézve az Alapítványok előleges vizsgálatára fennálló bizottság jegyzőkönyvét, melyben az alapítv. lényege bennfoglaltatik, szerencsém van tájékozásul kivonatban ide rekeszteni.

+ *melléklet.*

Tisztelettel maradván aláz. szolg.

Pesten, 1869 jan.

352.

JEGYZŐKÖNYVE

A közülesi előrajz készítésére kinevezett állandó bizottság 1869 jan. 25-én tartott ülésének, melyen

Jelen voltak: Csengery Antal, Pauler Tivadar, Pólya József, Toldy Ferenc rr. tt., Arany János titoknok.

I. A titoknok előadja, hogy miután a nmgú elnök úr részéről magán úton vett értesülése szerint a legközelebbi nagygyűlés valószínűleg f. é. március hó második felében fog tartatni, idején látta jelen bizottság gondoskodását felhívni az ünnepélyes közülesen tartandó előadások iránt. Ő ugyan már felszólította az osztályok értekezleteit, hogy körükben ily előadásokra ajánlkozó tagok felől jelentést tegyenek, de csak két osztályból érkezett be jelentés;

a philosophiaitól, melynek tagjai közül senki sem vállalkozik, csupán arra történik hivatkozás, hogy Greguss Ágost r. t. Erdélyi János fölötti emlékbeszédet a jövő évi nagygyűlésre ígért; s a törvénytudományitól, mely egy tagnak eshetőleg, de nagyon kétséges ajánkozását tudatja. Miután kevés remény van a többi osztályoktól is a kívánt eredményre, előadó titoknak nem látta tanácsosnak azok jelentései után tovább várakozni; hanem a tény-állást jelen bizottság elé terjeszteni kívánta.

2. Fölemlíti egyszersmind, hogy Haynald Lajos tiszt. tag s kalocsai érsek önmaga február vagy március hónapok valamelyik osztályülésén tartandó székfoglaló értekezést jelentett be Palestina növényzetéről, mely talán alkalmas volna, hogy önmaga beleegyezésével, nyilvános közülésen adatnék elő.

Azon reményben, hogy Haynald Lajos tiszt. tag úr monográfiájának lehetnek oly általános részei, melyek a közlési nagyobb közönséget is fogják érdekelni, a bizottság ajánlja, hogy e bár székfoglaló előadás, a szerző beleegyezésével, tétessék át a közülésre. Mielőtt azonban ez nyilvánosságra hozatnék, önmaga, egészen magánúton, felkérendő és megkérdendő lesz, 1. van-e a kétségkívül becses monographiának oly nagyobb (körülbelül 40—45 perccel olvasva igénybe vehető) szakasza, mely nem csupán a tudomány emberét, hanem a nagyobb művelt közönséget is érdekelné? vagy hajlandó volna-e ő nmaga az értekezést ily modorban kidolgozni? 2. Hajlandó volna-e azt a március vége felé tartandó közülésen személyesen vagy megbízandó alkalmas tag által előadni, illetőleg felolvastatni;

Tudományos értekezésem kívül még egy emlékbeszéd kívántatván elhunyt jeles akad. tag felett: a bizottság Greguss Ágost rendes tagot rábírní óhajtja, hogy vagy Erdélyi János fölötti emlékbeszédét már e nagy-gyűlésre készítse el, vagy, ha e tárgy több oldalúsága miatt, nehéz volna, Jósika Miklós feletti emlékbeszédre vállalkozzék.

353.

JEGYZŐKÖNYVE

az alaptörvények megvizsgálására kirendelt állandó bizottság

1869 január 25-én tartott ülésének

Toldy Ferenc r. t. elnöklete alatt *Jelen voltak*: Csengery Antal, Kautz Gyula, Pauler Tivadár, Szabó József, Sztoczek József rr. tt., Arany János titoknak.

Olvastatott a M. T. Akadémia 1867 máj. 27-én tartott összes ülési jegyzőkönyvének 183-dik pontja és ennek kapcsában bécsi lakos: *Dóra Szilárd* úrnak 1867 ápril 24-ről az Akadémia elnökéhez intézett alapító levele, melyek szerint a nevezett Dóra Szilárd úr két ezer forint alapítványt ajánl fel oly formán, hogy ennek kamatja tőkésítettven, három évenként *ötven* arany pályadíj tízessék ki egy, a kereskedelem körébe vágó tudományos értekezésre, azon megjegyzéssel, hogy ha a M. T. Akadémia a beérkezett műveket jutalomra méltónak nem találná, belátása szerint a kamatokat 100 darab aranyra, vagy azon fölül is tőkésíthesse, s illetőleg a főntebbi célra a kamatok felett szabadon rendelkezék.

Mely alapítványi ajánlat a szokott előleges megvizsgálás és formulázás végett az Akadémia fentebb idézett határozata által jelen bizottsághoz utasítottván, a titoknok jelenti, hogy miután a kétezer forint s annak 2 $\frac{1}{2}$ évi kamatja az Akadémia pénztárába közelebb befizettetett, szükséges volna az alapítványi formulázása és az első három évről a jutalomnak a legközelebbi nagygyűlésen teendő kifizése iránt gondoskodni.

Miután az alapító levél semmi oly megszorítást nem foglal magában, mely az Akadémia céljaival ellenkeznék, s ennek szabad intézkedését a tudomány érdekében korlátolná: bizottság az alapítványi készséges elfogadását ajánlja. A legközelebb kifizendő pályakérdés megválasztását és szövegezését a Statisztikai s Nemzetgazdasági bizottsághoz véli utasítandónak: magának az alapítványinak az Ügyrend számára való fogalmazásával a titoknoki hivatalt bízza meg.

354.

78/1400. 1869.

DR. LENHOSSÉK L. TAGNAK.

Tekintetes Úr!

Rohn helybeli rajzművészt e hó 27-én írásban felszólítottam, hogy ha a tudva levő rajzokat aznapról számítandó legfőlebb egy hónap alatt el nem készítheti, haladék nélkül adja vissza, hogy más kézre lehessen adni. — Ő ennek folytán tegnap megjelenván, kinyilatkoztatta, hogy azokat egy hónap alatt elkészíteni nem képes, de egyáltalában nincs is kedve a munkához, mert Tekintetes Úr vele mindig elégedetlen s mert a napi apró munkákkal (öt sajtó számára dolgozván) annyira el van halmozva, hogy ily sok gondot igénylő dolgozatnak, mint a jelen rajzok, folytonos időt nem szentelhet.

Annálfogva midőn szerencsém van a visszahozott táblákat (azt mondja, hogy a többit Tekint. Úr magához vette) ezennel

átküldeni: méltóztassék azok iránt Bécsben Heitzmannál vagy más akárkinél megrendelést tenni, s velem közölni az illető művész föltételeit.

Tisztelettel Tek. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1869 jan 30.

355.

103/1400. 1869.

TEKINT. MÁRAMAROS VÁRMEGYE KÖZÖNSÉGÉNEK.

M. Sziget

Tisztelt Megyei Közönség!

Méltóztatott az 1868. évi nov. 30-án tartott bizottmányi közgyűlésből 1504 sz. alatti megkeresésében felszólítani e M. T. Akadémiát, hogy arról: mi okozta a *Mátyás király szobra* kivitelének fenakadását? képezi-e annak alapját s mennyi pénzösszeg? hova folyt ez be és kezelése miként eszközöltetik? — a t. közönséget hováhamarabb és minden körülményeivel együtt értesítené.

Midőn az Akad. egy részről kellemesen vevé tudomásul a t. Közönségnek a legnagyobb magyar király emléke megörökítése körüli hazafiui buzgó figyelmét; más részről kénytelen nyilvánítani, hogy a hozzá intézett kérdésekre felvilágosítást nem adhat, miután sem az emlékszobor ügyével, sem a pénzalap gyűjtésével vagy ennek kezelésével soha megbízva nem volt.

Kelt Pesten, a MTA 1869 febr. 1-én tartott összes üléséből.

titoknok; akad. elnök

356.

104/1400. 1869.

ZSIGMONDY GUSZTÁV KIR. MÉRNÖK ÚRNAK,

Pest

Tekintetes Úr!

(Mérleg-u. 2.)

Rómer Flóris akad. tag a MTA f. hó 1-én tartott ülésében az *ó-budai ásatások* újabb eredményeiről értekezve, kiemelé azon szíves kész szolgálatokat és segélyadást, melyet öneki, és így a hazai archaeologiai tudománynak, ez ásatások egész folyama alatt, Tekint. Úr, munkát és időt áldozva nyujtani buzgólkodott.

Midőn az Akad. e jelentést kedves elismeréssel fogadta, és köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezte, egyszersmind alulírottaknak juttatá a szerencsét, hogy erről Tek. Urat jelen köszönő levélben értesítsék.

Mit örömmel teljesítve, maradunk tisztelettel Tekint. Úrnak aláz. szolgálói:

Pesten, a MTA 1869 febr. 1-én tartott üléséből.

titoknok; elnök

313

357.

100/1400. 1869.

GREGUSS GYULA LT.
osztály-szerkesztő úrnak

Tekintetes úr!

Szerencsém van ezennel két kéziratot a szerk.-hez áttenni, melyek:

1. *Thán Károly* 1. t. értekezése: „a harkányi kénes hévvíz vegyelemzése”, a bírálatokkal együtt. — Ebből a harkányi fürdő tulajdonosa, a siklósi uradalom ezer példányt megrendelt bolti áron; ez tehát akadémiai határozat szerint a rendesnél ezerrel több — tehát 1500 példányban lesz kinyomatandó.

2. *Batizfalvy Sámuel* székfoglalója.

Tisztelettel Tek. úrnak aláz szolg.

Pesten, 1869 febr. 7.

358.

[JEGYZŐKÖNYV A KÖZÜLÉS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL]

1869 febr. 7-én tartott ülésben, jelen lévén Pauler Tivadar, Pólya József, Toldy Ferenc b. tagok és a titoknok:

1. A január 25-i ülés jegyzőkönyve felolvastatván, Hitelesített.

2. A titoknok jelenti, hogy az előbbi határozat szerint Greguss Ágost r. tagot az Erdélyi János fölötti emlékbeszédnek már az idei nagygyűlésre leendő elkészítése iránt felkérvén, ő erre késznek nyilatkozott.

Kellemes tudomásul szolgál.

3. Ugyanaz jelenti, hogy Haynald Lajos kalocsai érsek s tiszt. tag. Rónai Jácint akad. jegyzőhöz intézett levelében, hajlandónak mutatkozik székfoglaló gyanánt a nagy gyűlésen adni elő még csak készülöben levő nagyobb munkájának, mely nem Palestina, hanem a „Szentírás növényeit” tárgyazza, egy önálló szakaszát, ha a bizottság azok után, miket műve jellemzéseül ír, alkalmasnak találja nagyobb közönség előtti felolvasásra. —

A bizottság a küldött jellemző vonások után úgy vélvén, hogy az illető szakasz a mívelt nagyobb közönségre is birhat érdekl; másfelől az akadémiai közülésen bár vegyes közönség előtt tartandó értekezéseket nem tekinti úgy, mintha ezeknek a karzati közönségre számítva, egészen ki kellene vetközniök tudományos jellemökből: érsek úr ő nméltóságát értekezése előadására a titoknoki hiva-

tal által fölkéretni határozza; elébb azonban ő nméltósága erre magánlevelezés útján előkészítendő lészen.

4. Ezek szerint a XXIX-ik közülés előrajza következőleg állapíttatik meg: a) elnöki megnyitó, b) Titoknoki Jelentés az Akad. 1868—69. évi munkájáról. c) Emlékbeszéd *Erdélyi János* elhunyt akad. r. tag felett, *Greguss Ágost* r. tagtól, d) A Szentírásban megemlített mézgát és gyantát-termő növények. Értekezés *Haynald Lajos* tiszt. tagtól. e) Jelentés az 1868/9-ben odaitélt s az ujonnan kitűzött jutalmakról. — f) Elnöki zárszó.

Jegyzette:

Arany János
titoknok

359.

JEGYZŐKÖNYVE

az *Alapítványok megvizsgálására* kirendelt akadémiai állandó bizottság 1869 febr. 10-én tartott ülésének; melyen *Jelen voltak*: Toldy Ferenc r. t. mint elnök, Horváth Cyrill t. t. Pauler Tivadar, Sztoczek József, Csengery Antal, Szabó József rr. tt. és a titoknok.

Olvastatott a M. T. Akadémiának folyó évi január 25-én tartott összes ülési végzése, melylyel az Edl-féle végrendeleti hagyomány megvizsgálása ezen bizottsághoz áttéteik; s ezzel kapcsolatban mélt. dr. Edl Kálmánnak somogy megyei Mocsolád helységben 1868 dec. 12-én kelt végrendeletének az Akadémia ügyvédéhez, mint a végrendelező által kinevezett végrehajtóhoz, megküldött másolata, melynek az Akadémiát illető szakaszai ezek:

„8-szor. A királyi magyar tudós társaságnak — *Academiának* — Pesten 16.000 mond: tíz és hatezer forint osztrák értékben.”

„A magyar tudós társaságnak hagyományozott 16 000 ft után járó kamatokból kívánom és elrendelem: hogy 300 ft azaz háromszáz forinttal oszt. értékben díjaztassék egy orvos növendék a két gyakorlati vagyis az orvosi tanfolyam négy és öt évben — bízván a díjazandó körüli kijelölési eljárást, a díjazott fölötti, illetőleg szorgalmát, erkölcsi magaviseletét, örökösét a magyar tudós társaság bölcs intézkedésére: ajánlván azonban nagyobb szigort a képesség és érdem megbírálásában e díjazásra, mint azt tapasztaltuk némely tudós-társasági tagok megválasztásánál, kik mint pusztán gyakorló orvosok őket épen nem illető tudós címmel ruháztatnak fel.

„Következőket kívánok, a díjazandóra vonatkozólag, érvényesíttetni, és kötelezőknek tekinteni:

„1-ör. Csak catholicus vagy helvét hitvallásu díjaztathatik; egyenlő képzettségű és érdemű folyamodók között elsőbbsége van a catholicusnak.

„2-or. A díjazott tartozik a négy és öt évet Bécsben végezni, mert kívánom, hogy egy osztályt a köz kórházban szorgalmasan látogasson.

„3-or. Tartozik a díjazott akkép adni bizonyítványát szorgalmának, miszerint az öt évben 2, a bírálatot megálló orvosi értekezést, legyen az elméleti tárgy fölött vagy személyesen észlelt érdekes kórfolyam, a Pesten kiadott magyar orvosi lapban közöljön.

„4-er. Ha a díjazott a benne helyezett reményeknek szorgalmával képzettségével megfelel, és valami szaktudományban különösen kívánná magát továbbá tökéletesíteni, a magyar tudós társaság az ösztöndíj élvezetét még egy évre hosszabbíthatja.

„5-ör. A rendesen csak két évre terjedő és kivételkép még egy évre hosszabbítható ösztöndíjat a magyar tudós társaság meg is tagadhatja időközben az ösztöndíjazottól, ha t. i. az ösztöndíjazott kötelességének és kötelezettségének meg nem felel. Adandó esetben szigorú de igazságos vizsgát kívánok; ha pedig az ösztöndíjazott évközben meghalt vagy akármí oknál fogva az ösztöndíj további élvezetéről lemondana: az akkép megürült hely csak legközelebb következő tanév kezdetével töltendő be a fentirt feltételek alatt, az addig megtakarított ösztöndíjat a magyar tudós társaság más célokra fordíthatja, de csak a legközelebbi tanfolyam kezdetéig, a mikor az új utód nevezendő ki.

„Reménylem és óhajtom, hogy ekképen minden két évben egy jól képzett orvost nyerend édes magyar hazám.”

„Egy másik tanulót szintén kívánok ösztöndíjazni, és pedig évenként 300 mondd: háromszáz forinttal osztr. értékben; ez technikus legyen és képezze magát Zürichben a polytechnikumban, ugyanazon feltételek-, kötelezettségek és kedvezményekkel mint az orvos tanuló, tekintettel a talán hosszabb tanfolyamra.

„A 16 000 forint után járó kamatoknak, levonván a két ösztöndíjat vagyis a 600 ftot, fenmaradandó részét a magyar tudós társaság szabad rendelkezésére bizom, azon kéréssel azonban, hogy ha netalán magyar tudományos munkák díjazására használtatna fel, a díjazásban elsőbbséggel birjanak a természettudományi munkák átaljában, és ezek között, minthogy a magyar nyelven eddig kiadott orvosi munkák nagyon is gyéren léteznek, — különösen az orvosi szaktudományi művek.

„Ezen 16 000 ftos hagyományt a magyar tudós társaság mint Holczer Miklós pesti kereskedő és s dr. Edl Kálmán fivérek hagyományát iktassa be: az orvosi ösztöndíjat Dr. Edl Kálmán ösztöndíj cím alatt, a polytechnicumbeli ösztöndíj pedig Holczer Miklós ösztöndíj cím alatt hirdettessék.”

Amint a hagyományozott összeg kamatjának három negyede oly célokra rendeltetik a hagyományozó által, melyeket a M. Tud. Akadémia mint ilyen, nem tekinthet körébe tartozóknak: mindazáltal, tekintetbe véve, hogy az elhunytnak bizalma egy oly kegyúri jog gyakorlását ruházta itt az Akadémiára, mely szélesebb értelemben még is a magyar tudományos fejlődés előmozdítását célozza; tekintve továbbá hogy ez nem élő ember intézkedése, ki visszautasítás esetében másképp is rendelkezessék, hanem végrendeleti hagyomány, melynek el nem fogadása a végrendelező akaratát meghiúsítja és üdvös céljaira is zavarólag hatna; megdondolva még, hogy a hagyaték egy részét, mely az Akadémia működési körén nemcsak kívül nem esik, — sőt szabad rendelkezésére bizatik, visszautasítani jogosulva sem vagyunk: a bizottság, öt szavazattal egy ellenében, mind a kegyúri jognak, mind a hagyomány többi részének *elfogadása mellett* nyilatkozott.

A mi a feltételek közt az 1. ső számút, a vallásra vonatkozót illeti: nem véli a bizottság, hogy az egyéni akarat kifejezése által, az Akadémia, mely annak csupán végrehajtója, érintetnék. A gyakorlati megindítást és kezelést illetőleg azt ajánlja a bizottság, hogy először, az eljárás egyöntetű megállapítására és az ösztöndíj kihirdetésére a matematikai és természettudományi, mint illető osztályok neveznének egy — hat tagú — bizottságot; azontúl pedig mindenik osztályból egy-egy 3—3 tagú bizottság vezetné az illető ösztöndíj ügyét, melyeket az osztály — az Akadémia jóváhagyásával — mindannyiszor újra választana, valahányszor az ösztöndíj más egyének adományoztatnék, ki fölötti felügyeletet aztán, az ösztöndíj ideje leteltéig, megtartaná.

Jegyzette

Arany János
titoknok

360.

120/1400. 1869.

NAGYS. ÉS FÖTISZTELENDŐ GÖNDÖCS BENEDEK
apátúr és kigyósi r. c. lelkész úrnak, tisztelettel,

Pest

Nagys. és Főtiszt. Apát Úr!

Azon lelkes adomány, mellyel Nagyságod az intézetünket közelebb sujtott anyagi veszteség enyhítéséhez, mindjárt a legelsők között járulni kegyeskedett, a MTA alulírt ülésén hivatalosan bejelentvén: midőn az Akadémia e *kétszáz forint* adományért hálás

köszönetét jegyzőkönyvileg kifejezé, egyszersmind reánk ruházta a kedves kötelességet, hogy erről Nagyságotat levélben értesítenők.

Mit kész örömmel teljesítve, állandó tisztelettel maradtunk aláz. szolgálai:

Pesten a MTA 1869 febr. 15-én tartott üléséből:

Titoknok. Elnök.

361.

[JEGYZŐKÖNYV]

Az 1869-i febr. 18-án tartott bizottsági ülésben, jelen lévén Csen-gery Antal, Pauler Tivadar tagok és a titoknok,

1. A febr. 7-i ülés jegyzőkönyve
Hitelesítettett.

2. A titoknok, az Akadémia elnökétől vett értesítés nyomán, jelenti, hogy ő exc. Haynald érsek úr, ki időközben vissza akart lépni, most már határozottan megajánlá értekezésének a közülésen felolvasását.

Kellemes tudomásul vétetvén, érsek úr ő excellentiájának a bizottság elismerése megirandó, s vele a közülés napja tudatandó léssen.

3. Ugyanaz jelenti, hogy az idei nagygyűlések napjait akad. elnök úr ő nmgá következőleg tűzte ki:

F. é. april 10. a megjelenés

11. értekezletek

12. rendes osztály ülés

13. } Nagy gyűlés

14. }

16. Igazgatósági ülés

„ 17. Köz-ülés.

Tudomásul szolgál.

4. Ugyanaz előterjeszti az Akadémia f. hó 8-án tartott osztály-ülési végzését, mely szerint néh. Balassa János r. t. fölötti emlékbeszéd tartására Jendrássik Jenő l. t. ajánkozván, annak el-döntésére, ha valyon [sic!] ez emlékbeszéd osztályülésen vagy közülésen tartassék-e, a bizottság véleménye kívántatik.

Arany János
titoknok.

362.

122/1400. 1869.

NAGYMÉLT. ÉS FŐTISZTELENDŐ HAYNALD LAJOS
kalocsai érsek, Lipót császár jeles rende nagykeresztesének, ő
cs. k. Felsége valóságos belső titkos tanácsosának stb. stb.
mint a MTA tiszteleti Tagjának, teljes tisztelettel.

Kalocsa.

Nagymélt. Érsek Úr, Kegyelmes Uram!

A MTA azon állandó bizottsága, mely az évenkénti ünnepélyes közülések előadási tárgyainak meghatározása és az előrajz elkészítése végett fennáll, alábbírt napon tartott összejövele alkalmával, ő nagyméltósága az Akad. elnöke útján örömmel értesült arról, hogy Excellentiád végre is késznek nyilatkozott elnök úr ő nmga kérelmét s a bizottság ohajtását teljesítve, székfoglaló értekezését az idei akadémiái közülésben olvasni fel. Midőn ezért, megbízatásomhoz képest, a biz köszönetét tolmácsolni szerencsém van: egyszersmind most már határozottan értesíthetem Excellentiádat, hogy a mondott nyilvános ülés napja, elnökileg, f. évi ápr. 17-ére van kitűzve; a nagy gyűlés a hétnek ezt megelőző napjain fog tartatni, miről a hivatalos körlevél nemsokára szétküldetik.

Mely értesítés után mély tisztelettel maradok Excell. aláz. szolg.

Pesten, az 1869. febr. 18-án tartott bizottsági ülésből.

363.

129/1400. — 1869.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ EÖTVÖS JÓZSEF BÁRÓ,
magyar Kir. Minister és Akadémiai Elnök úrnak, teljes tisztelettel.

Nagymélt. Báró, Akadémiai Elnök Úr!

Midőn az akadémiái iroda-hivatalnokok és a csclédség drágasági pótléka iránt hozott Igazgatósági végzést $\cdot/\cdot$ alatt [hiányzik!] idezárva bemutatni szerencsém van, egyszersmind ezen pótlékok utalványozására azon megjegyzéssel kérem fel Excellentiádat, hogy a múlt 1868-i pótlék, melyet az Igazgató Tanács ez évre is zsinormértékül vétetni ajánlott, az illető hivatalbeliek és szolgák rendes fizetésének egy havi részletével egyenlő összegekben állapítottatott volt meg.

Teljes tisztelettel maradván

Excell. alázatos szolg.

Pesten, 1869 febr. 24.

364.

154/1400. 1869.

MÁTRAY GÁBOR I. T. ÚRNAK

Bartalus Istvánnak a magyar egyházi zenéről írott munkáját szerencsém volt Tekintetes úrhoz, mint az osztály által választott egyik bírálóhoz, még 1868 aug. 26-án áttenni.

Miután a bírálat beadása hosszú ideig késett, f. évi jan. 23-án kelt levelemben ismét fölkertem Tek. urat, hogy a kéziratot, becses véleményével együtt, hozzám mielőbb visszaküldeni sziveskedjék; de ez azóta sem történt meg. Hivatalos tisztelettel felszólítom tehát Tekint. urat: méltóztassék a nevezett kéziratot — véleménnyel vagy a nélkül — haladéktalanul beküldeni.

Maradván Tek. úrnak aláz. szolgája
Pesten, 1869 márc. 3.

365.

252/1400. 1869.

FŐTISZTEL. KNAUZ NÁNDOR AKAD. TAG ÚRNAK.

A MTA 1866 jan. 29-én tartott ülésében Rómer Flóris I. tag úr jelenté, hogy dr. *Stuhr Lipót* úr késznek nyilatkozott becses éremgyűjteménye másod példányait az Akad. éremtárának felajánlani, ha bold. atyja kézirateit az Akad. elfogadja és saját kéziratárában megőrizteti.

Az Akad. köszönettel fogadta ez ajánlatot, valamint készséggel megnyitni ajánlkozott kéziratárát is a mondott irományok befogadására, s mind erről *Stuhr Lipót* urat levélben is értesítetté: azonban tőle sem választ nem kapott, sem az érmek és iratok általa be nem küldettek.

Fájdalmasan értesülvén dr. *Stuhr Lipót* úr közelebb történt haláláról: miután fölteszem, hogy nem volt szándoka ajánlatát visszavonni, ezennel Főtisztelendő Urat mint ottan Akadémiánk csaknem egyetlen helybeli tagját, szives tisztelettel fölkerem, hogy a boldogult Özvegyénél férje ez ajánlatát emlékezetbe hozni, s őt annak teljesítésére ösztönözni méltóztassék.

Maradván teljes tisztelettel

Főtiszt. úrnak alázatos szolgája

Pesten, 1869 ápr. hó.

JEGYZŐKÖNYVE

az Alapszabályok átvizsgálására kirendelt Vegyes bizottság
1868 ápr. 8-i üléséből kiküldött

al bizottsága 1869 ápr. 9-én tartott ülésének, melyen
jelen voltak: Greguss Ágost, Toldy Ferenc rr. tt., Arany János titok-
nok.

1. Feladata lévén az albizottságnak az Alapszabálytervezetet egészen átnézni a végre hogy a Vegyes bizottság által az V.dik fejezetre nézve történt általános tárgyaláson kimondott elvekkel összhangzásba hozassék, s a szöveget e szerint módosítani: az albizottság következő módosításokat ajánl.

Az I—IV fejezetek változtatás nélkül elfogadhatók.

Az V-dik fejezet 23 §-át így ajánlja szövegeztetni:

„Az igazgató tanácsot a két elnök, a főtitkár, az igazgató, s 24 tag alkotja, kiknek felét az alapítók és oly férfiak sorából kiknek megnyerése által az Akadémia dísze és java öregbedését várja, az igazgató tanács, — felét a belső tagok közül, az Akadémia tiszteleti és rendes tagjai, egyszerű szótöbbséggel, választják.”

A 24. §-ban, ettől fogva: „egyes megjelölt esetekben” elmarad, és így változik: „s az elegendes ülésekben (41, 43, 46 §) szavazatuk is van.” (A §-számok itt a régebbi 40, 42, és 45-nek felelnek meg.)

A 25. §-ban „fentebbi intézkedés” után jó: „(23 §)”

A 28. §-ban „az Akadémia által hozzá áttett gazdasági ügyek” helyett, egyszerűen, „a gazdasági ügyek.”

A VI. fejezetben 31 § utolsó sorában „végleges” szó kimarad.

A 32. §-ban: e helyett: „az osztályokba, s igazgató tanácsba” így: „az osztályokba, illetőleg (23 §.) az igazgató tanácsba”

Ugyanott: „elnökök, főtitkár” kimarad.

Ugyanezen szakasz végszavai így módosítandók: „évi jelentés és költségvetés elfogadása.”

A 32. § után egy új §. beszúrása ajánlatik, következőleg:
„33 §. Az *elegendes* ülés tárgya az elnökök és főtitkár választása.”

33. §. (új 34.) „a nagygyűlés üléseiben” helyett: „a nagygyűlésen s az elegendes ülésben”.

37. §. (új 38.), „igazgatósági ülésben” helyett: „igazgatósági és elegendes ülésben.”

38. §. (új 39.) „ünnepélyes közülest” — után beszúrandó:
„szükség esetén elegendes ülést.”

VII. fejezet. 40. §. (új 41.) kezdő szavai így: „Az elnököt az elegendes ülés” stb.

44. §. (új 45.) A második sorban: „igazgatósági ülések” h. „igazgatósági és elegendő ülések.” Harmadik sor: „összes ülésekben” helyett „összes és elegendő ülésekben.”

45. §. (új 46.) Ettől fogva: „A főtitkárt. . . szavazatával” így: „A főtitkárt, az elegendő ülés, titkos szavazattal” stb.

47. §. (új 48.) Ettől fogva „készíti” eddig: „költségvetést” kimarad.

VIII. fejelet. 54. §. (új 55.) „megszabandó. . . évdíjat” a közben eső szók kihagyása ajánlatik.

Jegyzette

Arany János
titoknok.

367.

JEGYZŐKÖNYVE

a *Magyar Hölgyek alapítványából* kitűzendő jutalmak s pályakérdések elintézésére kinevezett akad. állandó Bizottság 1869. ápr. 9-én tartott ülésének, melyen *Jelen voltak*: Horváth Cyrill t. t., Pólya József, Sztoczek József, Toldy Ferenc rr. tt.; Arany János titoknok.

1. A titoknok bejelenti, hogy miután az állandó bizottság eredetileg az osztályok legidősb tagjaiból volt össze állítva, de az akkor kinevezettek nem látogatják az Akadémia, s bizottságok üléseit: a matematikai osztályból Győry r. t. helyett Sztoczek József r. tagot, mint különben is az osztály választott elnökét, — Gebhardt rend. tag helyett pedig (Frivaldszky úr szintén beteges és távollévén) Pólya József r. tagot hívta meg.

Helyeseltetik.

2. Ugyanaz előadván az idej pályázatok kevés sikerét, [sic!] a mennyiben a feladott 8 kérdés közül is valószínűleg nem egy lesz, hol a jutalom nem adathatik ki:

A bizottság e pályázatok sikerének előmozdítása végett, ajánlja a díjnak 300 ftról 500-ra emelését. Lehetőnek tartja pedig ezt, 1-ször: mert a Hölgyek által befizetett, de annak idejében jutalmul ki nem adhatott, már mintegy 5000 frton felül járó tőkének kamatja rendelkezésre áll; 2-ször: mert az eddig jutalmazott munkák összesen 6 db. kéziratáért a kiadó által befizettetni kellett 300 — újabban 200 ft tiszteletdíjak szintén jutalmakra fordíthatók; 3-ször: mert valahányszor 200 ftot kap az Akadémia, szerződése szerint a kéziratért a kiadótól; így legföllebb azon csekély kamat vész kárba, mely az által ered, hogy a kiadó e tiszteletdíjat 3 év alatt köteles részenként befizetni.

3. Kapcsolatban e tárggyal felolvastatván az „Athenaeum” Igazgatóságának az akad. elnökségéhez intézett levele, mely szerint a Hölgypályamunkák kiadását, ugyan azon feltételek alatt, mint Emich Gusztáv szerződésileg birta, elvállalni kész; továbbá Emich Gusztávnak e tárgyban Dessewffy Emil akad. elnökhöz intézett levele, mely szerződés gyanánt szolgált. . .

A bizottság azon módosítással véli az ajánlatot elfogadhatónak, hogy az a záradék, mely az Akadémiát, a netalán el nem kelt könyvekért, 10 év múlva kárpótlásra kötelezi, kihagyassék; ellenben az Akadémiának az alapító hölgyek számára szükséges ingyen példányai száma, mikép eddig is Emich Gusztáv kiszolgáltatta, világosan és kötelezőleg betétessek.

4. Olvastatott az 1859-i kisgyűlési Jegyzőkönyv 118 számában megállapított tárgysorozat, melynek útmutatása [sic!] szerint a pályakérdések tárgyai kijelölendők.

Következő tudományszakokból ajánlatik ezúttal a kérdések kitézése:

1. Meteorologia,
2. Általános vegytan,
3. Ásványtan,
4. Antropologia,
5. Logika,
6. Történeti Naptár, időtani bevezetéssel,
7. Római történet,
8. Franciaország története.

Melyek közül az 1—3. sz. Sztoczek József, a 4, 5 sz. Horváth Cyrill uraknak adattak át, hogy illető osztályértekezleteiken formuláztassák; a 6—8 számok formulázása pedig — történelmi osztálytagok igénybe vételével — Toldy Ferenc r. t. úrra bízott.
Jegyzette

Arany János
titoknok.

368.

I. JELENTÉS

a történettudományi nagyjutalomról.

A Történettudományi Osztály egyhangú ajánlatára az 1862—7. évkörre eső akad. nagyjutalom *Horváth Mihály* „Magyarország Történelme” IV—VI. köteteinek íteltetett, mint a mely munka nemcsak a kézenforgó adatokat dolgozza föl lelkiösmeretes pontossággal, hanem kéziratforrásokat is használt, s ily módon míg egyfelől a tudományt előbb vitte, másfelől hazafias szelleme, s

könnyed, folyékony irálya által a nagy közönség közé is utat talált; tiszta világnézettel, emelkedett szellemmel, hazafias buzgalommal van írva, különben is egy, a történettudománynak szentelt élet buvárkodásának gyümölcse, s e koszorúzással épen ez iránti elismerésének kívánt kifejezést adni a Történettud. Osztály, miben osztozott az egész Akadémia.

Arany János
titoknok.

369.

II. JELENTÉS

a *Marczibányi-mellékjuttalomról.*

A Marczibányi alapítványból a nagyjuttalommal egyidőben kiadatni szokott mellékjuttalom az 1862—7 között megjelent, s a történelmi szakba tartozó munkák közül, a Történettud. Osztály jelentése alapján *Nagy Iván* „Magyarország családai” c. munkája IX—XII. kötetének ítéltetett, mert e munka egy elhanyagolt de szorosán történeti ágat mível, eddig nem ismert adatokat nagy számmal hoz napfényre, viszonyaink közt elég terjedelmesen s nevezetes részben elég alapos kritikával van kidolgozva.

Arany János
titoknok.

370.

III. JELENTÉS

az *1868-iki Sámuel-díjról.*

A Nyelv- és széptudom. Osztály jelentése alapján, az 1868. évre szóló Sámuel-díj az ua. évben nyomtatva megjelent nyelv-tudományi értekezések közül, *Budenz József* „Magyar és finn-ugor nyelvekbeli szó-egyezések” című dolgozatának ítéltetett, mint a mely a legközelebbi rokon-nyelvek közt a szóhasonlítás, a tudományunk rendelkezésére álló összes nyelvanyagból és az egész szókincsen keresztül, oly alapossággal tárgyalja, hogy ezzel a tudományos egybehasonlítás legbiztosabb alapja le van téve; s a mely egyszersmind rokon nyelveink összehasonlításának eddigi és még várandó eredményét összefoglalván, úgy állítja elénk, hogy azt más nyelvrokonsági téren folyó és folyt hasonlításokkal is össze lehet mérni; s így a tudományos vizsgálot erre nézve is tökéletesen tájékoztatja.

Arany János
titoknok.

371.

IV. JELENTÉS

a *Marczibányi nyelvtudományi pályázatról.*

A Marczibányi nyelvtud. pályakérdésre: „Az igeidők elmélete” érkezett két pályamunka közül az I. számút (*Spectatum admissi* jeligével) a 3 bíráló egyező véleménye alapján az Osztály olyannak jelentvén, mely a kérdéssel tulajdonképen nem is foglalkozik, s egyébként is gyarló: ez mellőztetett. Ellenben a II. sz. „O tempora! O mores!” jeligés munkát az osztály jutalomra és kiadásra ajánlotta, mint a mely 3 bíráló egyező véleménye szerint, nagy szorgalommal van kidolgozva, s bár egyik bíráló jutalomra nem tartja érdemesnek, mivel szerinte a szerző sokban nem értette jól a régi irodalmat, nem is az egészet kutatta át s az abból elvont tanulság ellen is kifogásai vannak; bár egy másik bíráló sem helyesli szerzőnek minden állítását, polemicus kifakadásait, s ezeket kihagyatni javasolja: mindazáltal két bíráló nagybecsü dolgozatnak itéli e munkát, mert az igeidők fogalmát helyesen határozván meg, a magyar igeidők valódi jelentését a régi irodalomból — még pedig ennek nemcsak közkezen forgó, hanem ritka sőt néha legritkább emlékeiből is — merített felette számos példával igyekszik kimutatni, melyek irányában az új és újabb írók eljárása nagy bizonytalanságot tüntet fel; tárgyát sohasem téveszti szem elől s minden oldalról élesen megvilágítja; a régi irodalom nyelvében tökéletesen otthonos; előadása világos, s így a feladatot egészben jelesen oldván meg, mind jutalomra, mind kiadásra érdemes.

E szerint a Marczibányi 40 arany jutalom a II. sz. pályamunkának ítéltetett, melynek jeligés levele felbontatván, abból *Szarvas Gábor* pozsonyi kir. gimn. tanár neve tünt ki; ; a másik pályamunka jeligés levele felbontatlanul tűznek adatott.

Arany János
titoknok.

372.

V. JELENTÉS

a *Marczibányi másik pályázatról.*

A másik pályakérdésre, mely „Pázmány Péter magyar nyelve sajtóságainak részletes felmutatását s jellemzését” követelte, beérkezett egy pályaművet (jeligéje: „Régi dicsőségünk” stb) az I. osztály se jutalomra, sem kiadásra nem ajánlotta, mivel a munka

sem alakilag, sem tartalmilag nem olyan, hogy azt csak dicséretre is érdemesnek lehetne tartani; mert szerzője azt hívén, hogy megfelel a pályakérdésre, ha Pázmány némely munkáiból példákat hoz fel s egyebet sem mond nyelve jellemzésére, mint hogy ez „tisztá törzsökös magyar nyelv, könnyen folyó, a nép közt ma is dívó szólás-módokkal, kifejezésekkel, példaszókkal teljes, bő, mégis ment minden szódagálytól stb.”, nem fogta fel, annál kevésbé oldotta meg a kérdést, mert művének elolvasása után is azt kell még kérdeznünk: mi hát a Pázmány magyar nyelvének sajátja és jelleme?

E szerint a pályamunka jelígs levele felbontatlanul átadott az enyészetnek.

Arany János
titoknok.

373.

VI. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi irodalomtörténeti pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából kitűzött jutalomra érkezett „Római Irodalom-történet” c. egy pályamunkát a nyelv- és széptud. osztály nem tartotta jutalomra méltónak, mert az, -két bíráló egyező véleménye szerint, egy többfelől egybeszedett, hol tágan, hol szűken szerkesztett, egyöntetűség nélküli rhapsodia, melyből az előterjesztett tárgyat, a maga kellő világában, tisztán felfogni s oly eredménnyel, minőt a kézikönyvektől várni szoktunk, tanulmányozni nem lehet; mert az nem tudományos, bár népszerű előadású kézikönyv, minő feladva volt, hanem iskolai száraz kivonat, s még mint iskolai compendium sem üti meg a mértéket; előadása is gyarló, következtelen.

Minek alapján a jutalom ezúttal ki nem adatván, a pályamunka jelígs levele („Keressétek az alkalmat stb.”) felbontatlanul elégettetett.

Arany János
titoknok.

374.

VII. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi bölcsészeti pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából kitűzött jutalomra érkezett egy pályamunka, a „Bölcsészeti Erkölcstan Kézikönyve”, melynek jelígsje „Maxima enim morum semper sapientia virtus”, a Philosophiai Osztály jelentése alapján nem ítéltetett méltónak a jutalom-

ra. Ugyanis 3 bíráló egyhangú véleménye szerint, hiányoznak belőle a bölcsészeti vizsgálódás fő kellékei: a nyomon járó szabatos gondolkodás, a tárgy teljes és tiszta átértése, s ennél fogva a következő és szabatos kifejezések nem elég tiszták s érthetők; továbbá nem képez egy oly rendszert, mely az erkölcsstan tárgyát t.i. az erkölcsi életet, minden oldaláról s kifejlődése minden stádiumán kimerítően tárgyalná. Az erkölcsi élet több lényeges oldala (pl. a lelkiismeret) s az erkölcsi világ lényeges körei érintve sincsenek benne. Szerzőtől nem lehet megtagadni az olvasottságot, de az az olvasottakat csak összehalmozta, a nélkül, hogy egy rendezett ismeretkört alkothatott volna; s így ellenkező nézetek vannak egymás mellé rakva, s tele van heterogén nézetekkel az egész mű.

E szerint jeligés levele felbontatlanul átadatott az enyészetnek.

Arany János
titoknak.

375.

VIII. JELENTÉS a *Gorove-pályázatról*.

A Gorove-alapítványból feltett jutalomkérdésre: „Magyarország címere és színei” érkezett egyetlen pályamű, melynek jelígeje „Vérmezejű süveg”, a Történettud. Osztály jelentése alapján jutalomra és kiadásra méltónak ítéltetett; mivel két bíráló egyező véleménye szerint, szerző a munka első részének (címer) jogi és történelmi állását eléggé behatóan s a történelmi buvárlás mai színvonalán tárgyalta; a második részt is (színek), tekintetve a fenlevő adatok elégtelenségét, elég helyesen tárgyalta; egész munkája pedig lelkiismeretesen van összeállítva, kútfő-ismeretünk színvonalán áll, s tudományos beccsel bír, egyes, a dolog lényegére nem tartozó fogyatkozásai dacára is. — Minél fogva a jeligés levél felbontatván, abból e név: *Ivánfi* (előbb *Jancsik*) *Ede*, kegyesrendi tanár, Nagybecskereken tünt, ki s szerzőnek a jutalom kiadatni határozatott.

Arany János
titoknak.

376.

IX. JELENTÉS

a *Hölgyalapítványi régiségtani pályázatról.*

A „Görög Államrégiségek” c. kézikönyvre kitűzött jutalomra beérkezett 3 pályamunka közül a Történettud. Osztály a III. számút — „Az ember életének stb” jeligéjűt irodalmi színvonal alatt állónak, az I. számút pedig, melynek jeligéje „Vos exemplaria graeca”, bár nem absolute rossznak de a pályadíjra méltatlannak, itélvén: a II. számút, mely „Habet autem etc.” Ciceróból vett jelmondatot visel, — ajánlotta jutalomra és kiadásra. Mert bár, a bírálók szerint, vannak is nyelvi és (idegen nevekben) ortografiai fogyatkozásai, melyeket a kiadás előtt okvetlen ki kell javítani: de mivel szerző a forrásokat elég jól használta, széles olvasottságot, önálló gondolkodást s felfogást tanúsít, az egyes részek kidolgozásában (a terjedelmesen kezelt földrajz kivételével) kellő arányt tart, s feladata legfontosabb s legnehezebb részét, a hellen alkotmányok fejlődésének s hatásának leírását, alaposan megfejtette; két bíráló által egy ellenében jutalomra érdemesnek mondatott ki.

Mihez képest a II. sz. pályamunkának a jutalom odaitéltetvén, felbontott jeligés leveléből e név: *Pór Antal* nagyszombati gym. tanár tünt ki, egyszersmind azon nyilatkozat, hogy nyest jutalmát *egy új pályahirdetésre* felajánlja.

Arany János
titoknok.

378.

X. JELENTÉS

a *Hölgyalapítványi természettudományi pályázatról.*

A M. Hölgyek alapítványából kitűzött feladatra: „Az állati élettan kézikönyve” beérkezett két pályaműnek egyikét sem ajánlotta jutalomra a Természettudományi Osztály. Az I. sz. „Ami az embert stb.” jeligét viselő s dacára jó előadásának, nem alapos, nem egyező a tudomány jelen állásával, hanem sok hibás és elavult nézetet tartalmaz; másik bíráló szerint épen gyenge írásbeli gyakorlat; a II. sz. görög jeligés pályamunka egyik bíráló szerint az újabb tudomány színvonalán van ugyan tartva, de sok helyen téves fogalmakat nyilvánít, irálya nem tiszta, előadása nem folyékony; a másik szerint kitűnik szerző terjedelmes olvasottsága, de tárgyának még

nem ura, hanem dicséretes szorgalmú és szép törekvésű kezdő látszik előttünk állni, kinek e munkára fordított fáradsága az anyagi 300 ft jutalmat megérné ugyan, de távolról sem érdemes azon erkölcsi jutalomra, melyet az Akadémia koszorúja nyújt.

Ehhez képest a jutalom ki nem adása elhatározott, s a jeligés levelek felbontatlanul a lángok martalékává lettek.

Arany János
titoknok.

379.

XI. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi természettudományi másik jutalomról.

A Magyar Hölgyek alapítványából a „Füvészet Alapvonalai” kézikönyvére hirdetett jutalom *egy* pályamunkát eredményezett, melynek jeligéje „Önismeretre a természet megfigyelése által juthatni”.

A Természettudományi Osztály jelentése alapján az Akadémia e pályaművet jutalomra és kiadásra méltónak ítélte, azon kikötéssel azonban, hogy szerző a három bíráló által kijegyzett pontokat, azok utasítása szerint, javítsa ki. Indokai a bírálók ítéletének, hogy a munka a tudomány mostani állásához mértén, népszerűen, s oly kellemes és tanulságos modorban van tárgyalva, hogy a füvészetet még azokkal is megkedvelteti, kik attól eddig idegenkedtek, s bevezeti őket a tovább haladhatásra; másik bíráló szerint is sok olvasható anyagot s ügyes rendben tartalmaz.

Ezek alapján a jutalom odaitéltetvén, felbontott jeligés leveléből e név tünt ki: *Dr. Soltész János*, Sáros-Patakon.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. ápr. 13-án tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

380.

XII. JELENTÉS

a MTA új választásairól:

Az Akadémia által e nagygyűlésen választott tagok következők: *A Nyelv- és Széptudományi Osztályban:*

Tiszteleti tag: Szabó Imre, apát s ministeri tanácsos.

Rendes tag: Szász Károly.

Külső lev. tag: Klein Gyula, széptani író, Berlinben.
A *Törvénytudományi Osztályban*:
Külső lev. tag: Dr. Engel Ernő, a porosz statistikai hivatal főnöke.
A *Történettudományi Osztályban*:
Külső lev. tag: Dethier P. Antal. Konstantinápolyban.
A *Természettudományi Osztályban*:
Levelező tag: Dr. Hirschler Ignác, orvostudor és szemészmester, Pesten.
Dr. Say Mór, a vegyészeti tanára s a főreáliskola igazgatója, Budán.
Külső lev. tag: Ascherson O., a kir. múzeum őre, Berlinben.
Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869 ápr. 14-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
titoknok.

381.

TITOKNOKI JELENTÉS

T. Közönség! Valahányszor az Ak. lefolyt egyévi munkálkodásáról e díszes helyen jelentést kell tennem: mindannyiszor összejöttökösbe jó tárgyaim sokasága és sokfélesége azon néhány percnyi idővel, mely számomra kimerve van. Birnék bár az összefoglalás, a tömörítés oly rendkívüli tehetségével, hogy mind e különféle részleteket vegyileg tudnám egyesíteni: a kép, melyet így nyújtanék az Ak. működéséről, épen úgy nem tüntetné fel az egészben a részleteket, az általános mellett az egyesek munkásságát, valamint a *szivárvány színei*, egyesülten, az általános fehér színben olvadnak össze, mely mindeniktől különböző. Maga az egyes tudós, művének, mellyel talán évek óta foglalkozik, olykor csak töredékeit hozza az Akad. elé; az ily előadások csupán vázlatos ismertetése is kötetet venne igénybe; a hivatalos jelentőnek legfőlebb a száraz címsor marad.

Röviden összefoglalom tehát számadásomat: hogy az Akadémia első alapítói által kitűzött kettős céljának, mely a tudományok magyar nyelven *mívelése és terjesztése*, a lefolyt évben is igyekezett a lehetőségig megfelelni. Tette amazt *osztályai* és állandó *bizottságai*, — ezt *Könyvtára* s a kiadott tudományos munkák, folyóiratok által, az utóbbiakat számos hazai intézetnek is ingyen megküldvén s a közönség számára mérsékelt árokat szabván.

A nyelv- és széptudományi osztály ülésain sajátképi magyar nyelvészettel Hunfalvy Pál, Barna Ferdinánd, Joannovics György, — magyar nyelv- és irodalomtörténettel Mátyás Flórián és Toldy Ferenc, — klasszikai irodalommal Szepesi Imre, Tély Iván, Fábián Gábor, — nyelvhasznalással s rokon nyelvekkel Vámbéri Ármin és Fogarasi János foglalkoztak; míg a sémi nyelvészet gr. Kuun Géza és Goldziher Ignácban talált művelőkre; s esztétikai műismertetést Gyulai Pál és Szász Károly adtak.

A *Philosophiai osztály* körében, részint a tagok korlátolt száma miatt, részint talán, mert az idők nem igen alkalmasak nyugalmas szemlélődésre, — kevesebb történt. Horváth Cyrill értekezett a módszerek akadályairól, Brassai Sámuel a módszertanról, — Haberner Jonathán Aristotelese fordítását mutatta be, Kohut Sándortól a Talmud s Parsismus c. mű terjesztetett elő; Nagy Márton a gyakorlati neveléstan történetét adta elő. De megjelentek az Osztály és különösen Horváth Cyrill t. tag gondolatai alatt: „Apácai Csere János bölcsészi dolgozatai”.

A *Törvénytudományi Osztály* ülésain a jogi és államtudományok terén a következő mozzanatok tüntek fel: Kautz Gyula a „Jogtudomány és nemzetgazdaság”, Kelety Károly a „statistika hivatalos és tudományos művelése”, Csatskó Imre „a bíróságok szervezése” s a „büntetési módszerek”, Pulszky Ágost és Rentmeister Antal a „római jog”, Löw Lipót rabbi a „zsidó eskü”, Ökröss Bálint a „törvénykezés reformja” körül vizsgálódtak; míg többen az osztály elhunyt tagjai emlékét ünnepelték: Ipolyi Árnold néh. Lonovics József, Karvassy Ágoston néh. Szinováczy György, Tóth Lőrinc néh. Zádor György, Pauler Tivadar pedig Mittermaier külső tag felett mondván emlékbeszédet.

A *Történettudományi osztályban* leginkább a hazai történelem különböző pontjai megvilágítása volt a cél. Karácson Mihály „Budavár húnkori történetét”, Mátyás Flórián „Gizella királyné védelmét” és „Péter király származását”, Wenzel Gusztáv „Diósgyórt, mint királyi mulató helyet”, — Pesty Frigyes a „Temesi bánóság” név jogtalanságát, — Szilágyi Sándor „Rákóczy és Pázmán jellemzését”, — Thaly Kálmán „Almádi István és Tököli naplót”, meg az 1704-i nagyszombati harcot vevék értekezés tárgyául; Kerékgyártó Árpád „Alkotmányunk biztosítékainak” történetét, — s Szilágyi Ferenc a protestáns autonómia történetéből egy epizódot igyekezett földeríteni. — A *Corvina*-könyvtár maradványait nyomozta Szilády Áron bolognai utazásában, és Rómer Flóris egy prágai codex ismertetésével. Az általános történelem körébe esik Herodot ismertetése, Hoffer Endrétől, — s „Babylonia és Assyria őskori történelme hitelességének” bírálata Ribáry Antaltól.

A *historia segédtudományai*, jelesen az *archaeologia* terén Rómer Flóris mutatott be két régi ezüst díszlemezt s előterjeszté az óbudai ásatások eredményeit; a föld- és népleírás mezéjén pedig Hunfalvy János ismertette Japán földjét és népét, közgazdasági és tudományos viszonyait.

Az osztály elhunyt tagja: Ráth Károly emlékezetét Rómer Flóris emlékbeszéde újítja meg.

A *matematikai és természettudományi osztályok* ülésein Györy Sándor algebrai, Vész Ármin mértani feladatokat fejtegettek, Hunyady Jenő a két Bolyai külföldi híreről, Akin Károly D'Alambert autograph jegyzeteiről ada tudósítást; Kruspér István a Schwerdt-féle comparator módosítását, — ismét Akin Károly, részben öntalálmányú physikai készülékeit mutatta be; Petzval Ottó egy, Hamar Leó által feltalált „fordítási gőzmozdító gép” elméletét állítja fel. *Vegyteni* értekezésben Thán Károly adta a harkányi hévvíz és Lengyel Béla a szulini savanyúvíz elemzését és Wartha Vince a kovasav ásvány vegyületeinek képleteit. *Növénytani* tekintetben Kalchbrenner Károly a szepesi érchegység jellemzését rajzolta; Haynald Lajos érsek, tisztt. tag a Szentírás némely növényeiről értekezett, mely dolgozatának egy részét a mai ülésben is szerencsénk lesz hallani; s a *geologiai* körben Szabó József terjeszté elő újabb vizsgálatait a halmok és közettani tanulmányait a fehérvári gránitok körül. Az *orvostudomány és közegészségügy* terén Polya József értekezett a vasútakról egészségügyi tekintetben, s Batizfalvy Sámuel a „test-egyenészet” haladásáról; Kubinyi Ágoston a temetőkről és temetkezésekről. — Végre Akin Károly ecsetelé az exact tudományok állását Magyarországon.

Míg az osztályok működése, az egyesek szakbúvárlatai és tudományos kedvtelése szerint, ily szerteágazó irányokat tüntet fel: az *állandó bizottságok*, külön feladatukhoz képest, a magyar föld és nép, történeti és nyelvadatai összegyűjtésére s azok közhasznúvá tételére szorítkoztak.

A *nyelvtudományi bizottság* három új füzetrel szaporítá „Közleményeit”, melyekben a magyar nyelvre és nyelvtörténetre, valamint a rokon nyelvekre nézve is számos nagybecsű értekezés foglaltatik; — továbbá részint a javasolt segély, részint buzdítás által eszköz volt abban, hogy Mátyás Flórián „Nyelvtörténeti Szótárának” két újabb fél-füzete megjelenjék, — hogy Vámbéri Ármin „Ujgur nyelvemlékei” és Budenz József „Finn—magyar szótárának” kiadása megkönnyíttessék. Az akadémiai szótár (Magyar Nyelv Szótára) ügyében is fáradozott, melynek a múlt évben Fogarasi János r. tag szerkesztése mellett két füzete jelent meg az V. köt.-

ből s remény van hozzá, hogy két év alatt a még hátralévő VI. kötettel befejezzék az egész.

A *történelmi bizottság* történelmi emlékeinek fölkincselését nem kevesebb buzgalommal és szerencsével folytatta, mint az előbbi években. A „M. Tört. Emlékek” nagyszámú köteteit újabb hárommal gazdagítá, melyek közül egy az Okmánytárak, kettő az „Irók” osztályába tartozik; ezenkívül egy köt. a Török—Magyarkori Emlékekből is megjelent. Sajtó alá adott hét kötetet a „Történelmi Emlékek” Török—magyarkori Emlékek, s Történelmi Tár folytatásaul.

Az anyag-gyűjtés, különösen Simonyi Ernő, b. Nyáry Albert s főleg az Olaszországban e végre megbízott Mircse János urakközreműködésével, rendkívül sikeresen folyt. Nagyszámú történelmi kútfők vannak már felhalmozva: az Irók osztályába XV—XVII, az Okmánytárba X—XVII. századbeliek.

Az *archaeologiai bizottság* mind külső érintkezései, megszaportított levelezése, — mind folyóiratok kibocsátása által törekedett e tudomány szak terjesztésére és széles körben megkedveltetésére. Az ország különböző vidékein mind társulatok, mind magános szakkedvelők segítségét veheti már is igénybe; a mellett, hogy tagjai mint a lefolyt évben Römer és Henszlmann, kutató kirándulásokat tesznek. A bizottság kiadásában megjelent „Közlemények” VII. köt.-ből egy kettős, nagy füzet; megindította „Magyarország Régészeti Emlékeit” is az első résszel, — s Archaeologiai Értesítőjét, hogy az e szakban felmerült jelenségekről azonnal tudósítást adhasson.

Azonban e bizottság tevékenységének fő pontját az ó-budai római ásatások tevék, Römer vezetése alatt. Há ásan ismeri el a bizottság e munkánál a kir. Kormány s a birtokos téglavető és szeszgyári részvénytársulatok segédnyújtását; valamint általában azon honfiak és egyletek áldozatkészségét, kik részint a bizottság rajztárát gazdagították, részint becses régi tárgyaikat, olykor nagyérdékű emlékköveiket a nemzetnek átengedték.

A *nemzetgazdasági és statisztikai* bizottság feladatának anyaggyűjtési részét megkönnyebbíté a felállított országos statisztikai hivatal. Számára tehát leginkább a tudományos feldolgozás marad; és ezt eszközlí már az új folyam szerint is V-ik kötetben járó „Közleményeiben”, melyekből tavaly két füzet jelent meg. E mellett a bizottság részt vett egyéb munkálatokban, aminő volt az orsz. helyszínrajzi osztály szervezése, s akadémiai nemzetgazdasági pályakérdések formulázása és több hasonlók.

A *mathematikai és természettudományi biz.*-nak honunk természetrajzi megismertetését előmozdítani leginkább növényteni szempontból volt alkalma. E végre utazásokat segített elő, különösen Erdély növényteni felkutatására; továbbá Slavoniába, egy jelesnek

állított gombászati munkát megvizsgáltatni. De geológiai kirándulásokat is tétetett, Szabó József r. tag által

Tervet dolgozott ki és indítványt terjesztett föl a kormányhoz egy központi meteorológiai és magnetikai észlelde felállítására; indítványozá s minden követ megmozdított, hogy a keletázsiai expedícióhoz egy vagy két magyar tudós csatoltassék, ami végre Xantus János kiküldetése által sikerült is.

Az Akad. physikai termében megindult és folyt a munkálkodás; a működő physikus egy kézi könyvtárt rendezett be; megrendelt több érdekes physikai eszközt s egyet, a calcescentia tüneményei bemutatására maga talált fel.

„Közleményei” V. kötetéből megjelent a második nagy füzet, a VI-ik sajtó alatt s a tárgyak előkészítve a továbbiakra.

Im ez rövid vázlata az osztályok és bizottságok működésének. Eredményül *nyolc terjedelmes kötetre* és 57 kisebb-nagyobb füzetre mutathatunk, melyek ha kevésbé forognak a közönség kezén, valóban nem az Akadémián múlik.

Jutalmakat az összes ülések háromszor ítéltek oda: 1868-ban a gr. Karácsonyi és Teleki-féle drámai pályadíjakat Szigligeti „Trónkereső” c. szomorú- és „Bajusz” c. vígjátékának, — 1869-ben a gr. Teleki jutalmat Szász Károly „Fráter György” c. tragoediájának. A jelen nagygyűlésen eldöntött pályázatokról még ez ülésben fel fog olvastatni a hivatalos jelentés.

Szentelnünk kell még néhány sort az *anyagi és szellemi támogatás* megemlítésére, melyben intézetünk a múlt év folytán részesült. Amannak élén Ő Felsége a Király áll, ki az Akadémia régibb adóit kegyelemből elengedte: továbbá a M. k. Kormány s országgyűlés a meghozott adómentességi törvény s történelmi és régészeti célokra megszavazott 12,000, valamint a Könyvtár gyarapítására kirendelt 5000 ft. orsz. segély által, — mely segédforrásokhoz a hazafiak adományai s végrendeleti hagyatékaik járultak, kiknek nevei a ma kiosztott pénztári kimutatásban olvashatók. Elég legyen itt csupán *Fogarasi Jánosnak* a nyelv érdekében tett 400 aranyát s ama lelkes adakozók neveit említenem, kik a pusztító *tűzvész által* febr. 3-án okozott káraink enyhítésére siettek: főherc. József ezer ft, Jekelfalussy Vince sz. fehérvári püsp. úr 300 ft, Wenckheim Krisztina úrhölgy 500 ft, Göndöcs Benedek apát úr 200, Marczibányi Antal ig. tag úr 2,000 ft, Pappenheim Kálmán úr 100 ft, Örvényi Ottó úr 10 ft, Flesch Alajos úr 200 ft; a Rimaszombati Takarékpénztár 100 ft, a pesti Hazai Első Tptár 500 ft, a nagyvárad bank 500, a homonnai 40 ft, a debreceni 50 ft stb.

Akadémiánk Könyvtárát a száznál több külföldi tudományos intézettel folytatott csereviszonyon kívül, egyes hazafiak, szerzők,

kiadók, nyomdászok is szépen gyarapítják: a *Kézirattárt* özv. Ráth Károlyné asszony, férje gazdag gyűjteményével; gr. Hadik Gusztáv, P. Szathmáry Károly, gr. Zichy Jenő és mások is megajándékozták; műtárgyak közül kiemelendő azon *Ender-féle* 220 darab akvarel tájkép, mellyel gr. Waldstein János úr kedveskedett az Ak.-nak.

És most bevégeztem volna előadásomat, ha még egy fájdalmas kötelesség nem nézne reám: megemlékezni az Ak. *elhúnyt tagjairól*. Nem annyira számosak az előbbi évihez mérve, mint súlyosak veszteségeink. Megnyitja ezek sorát *Nagy Károly*, a matematikai osztály r. tagja, a tudományszomjáért magát száműzött hazafi, ki soha véget nem érő törekvések után Páris egyik temetőjében nyugosza ki fáradalmait. Követte *Ráth Károly* lev. tag a történ. osztályban, munkás élete munkabíró delén, bűvárlatai és gyűjteménye közüil váratlanul ragadva ki; nem sokkal utóbb, kit már élve megkoszorúztunk s megsírártunk, *Tompa Mihály*, a költő. Quis desiderio sit pudor aut modus tam cari capitis! . . . De nekem tovább kell mennem objectiv jelentésemben; említenem két derék külső tag elhunytát is, kiknek *óhajításában* [sic!] az egész művelt világgal osztozunk: *Hörnes Mórícét*, a természettudomány és *Schleicher Ágostonét*, a nyelvtudomány osztályából; s felújítanom a Főváros, a Haza, az egész művelt külföld fájdalmas emlékezetét egy oly férfiú elvesztése miatt, ki szakmájában messze földig páratlan, fáradatlan, csaknem utolsó percéig a szenvedő emberiség jóltevője volt, kinek a „Képző műtétékről” írott munkája *Évkönyveink* egyik díszét teszi: nevét szükségs-e említenem? — *Balassa János!*

382.

253/1400. 1869.

MÉLT. TÓTH LŐRINC MIN. TANÁCSOS ÚRNAK
mint a MTA pénztárnokának,

Pesten

Mélt. úr!

A MTA igazgató tanácsa f. évi február 14-én tartott ülésében elhatározta, hogy azon 1000 ft összeg, mely ez ideig évenként az akad. könyvtárra, könyvek vételére s beköttetésére szokott megajánlatni, most, miután az országos segély e kiadást a mondott célra nélkülözhetővé teszi, az Akad. fő és alkönyvtárnoka fizetésének javítására, továbbá egy, a könyvtárban alkalmazandó írnok felvételére fordíttassék; a fölosztási arány megállapítását az elnökségre bízván.

Minek következtében én, a felosztási arányt ekép állapítom meg:

1. A főkönyvtárnok fizetése pótlására	400
2. Az alkönyvtárnokéra	300
3. Egy írnok évdíjával	300

összesen ..... 1000 ft.

s e kiadást egyszersmindenkorra ezennel utalványozom.

Pesten, 1869. ápr. hó.

akad. elnök.

383.

254/1400. 1869.

MÉLT. BÁRÓ DUKA MIKLÓS ÚR

ő nagyságának, tisztelettel

Buziás.

Mélt. Báró Úr!

Hozzám intézett aláírási becses soraik kíséretében vettem azon 302 o. é. forint küldeményt, melyet Temes megye rittbergi választókerületének azon választói, kik a jelen évi követválasztás alkalmával *Nedeczky István* hazánkfia nevét tűzték ki zászlójukra, Méltóságod indítványára maguk között gyűjtöttek, hogy ez összeg az *Eszterházy* nagybecsű képtár megvételére fordíttassék.

Addig is, míg az elhatározás megtörténék, vajjon célszerű lenne-e most már, a politikai és párt-bizottság e korában országszerte való aláírások iránt lépéseket tenni; vagy nem inkább arra törekedni, hogy e becses képtár állami költségen, — vagy e két mód combinatioja útján vétessék meg: a küldött összeget, mint akadémiai elnök, köszönetem nyilvánítása mellett, elfogadtam és takarékpénztárban, egyedül a kitűzött célra gyümölcsöztetem.

Fogadja Méltóságod és általa valamennyi aláíró urak, a lelkes ezme megpendítéséért s felkarolásáért hálás köszönetemet és állandó tiszteletem kifejezését, mellyel maradok

Méltóságodnak aláz. szolg.

Pesten, 1869 ápr. . .

akad. elnök.

384.

264/1400. 1869.

T. C. BARUCH JEREMIÁS

m. vásárhelyi polgár úrnak, tisztelettel,

Marosvásárhely

Igen tisztelt Hazafi!

A MTA hálás köszönettel fogadta azon *egyezer forintból* álló adományt, melyet T. Uraságod közelebről hozzám a hazai tudományosság előmozdítása végett, Akademiánk tőkéje gyarapítására beküldeni kegyeskedett.

*Főnövelésügyi Magyar Királyi Kézirati
Cancellaria!*

A Magyar Tudományos Akadémia érte vege ohajtott célját, hogy szűk és bizonytalan
berakásból saját költségesebb és biztos hajlékba költözzék, zavartalanabbul folytathassák tudoma-
nyos működését, s immár azon kellemes helyzetben van, hogy nevezeti adakozásból újonnan épült dí-
szes palotáját, a folyó évi december 11-ik napján tartandó ünnepélyes **köztűzés**
által, megnyithatja.

Minden Akadémisták e saját házában első ünnepélyes közlésére a *Főnövelésügyi Magyar Kir*
ad. Cancellariát ~~személyesen~~ ^{személyesen} meghívni legkedvesebb kötelességünknek tartottuk, hazahúzási állandó díjazásunk
kifejezése mellett maradunk

Pest, nov. 15. 1865.

A rendszerű bérlésing címében

Hárs Eötvös József,

Arany János,

aláírások helyén

Főnövelésügyi tag.

titoknok

habemus litterarum Hungaricae quod in vobis erat, nunc ne e domesticis
opibus eorum sustentatis in regniis actis communiis eque
liberum esse ad eorumque hanc recessione facienti. Quibus et dicit
his, tandem ab ipso efficitur, quod ea propensitas gaudet, quod do-
mestica hanc recessione, recessione hanc recessione oblatio esse recessio
hanc recessione, recessione publice hanc recessione December 1865. hanc
dem recessione recessione recessione.

De ipsius, hanc recessione et recessione, recessione recessione
collegii recessione recessione hanc recessione recessione hanc recessio-
nem illa publica recessione recessione recessione recessione recessio-
nem recessione recessione recessione recessione recessione recessio-
nem recessione.

6. A palota megnyitására küldött körlevél és latin fordítása

(Nagyméltósági újság, Először 1876,
Tudományos Akadémia!)

Értem bonyolultságát mind inkább a saját magam meg-
győző erővel, hogy a Tudományos Akadémia értelemmel
az által elfogadottaknak már legjobban közelebb
gymint, ha a főtitkári hivatalról, melyet a T.
Akadémia értelemmel kivétel nélkül már néhány napig
készen, valahánem lemondok.

Minden — mai csakra tekintés ére — a Tudom-
tes Akadémia bizalma által részesülök, a titkári
munka által elfogadottaknak megelégedem: győző erővel ér-
tesében már akkor kijelentem, hogy szolgálatomnak
csupán kivételével, rövid ideig tartani kész leszek
ahajtam esetében, helyesnek tartom az értelemmel
mihelyt a T. Akadémia bizalma ilyenben állpon-
táról. A Tudományos Akadémia Kézre elvételére és
fajlagosára az értelemmel lehet nemem e híres
készen megfogyó, folytatnom, melyet legforróbb hálal-
mat nyújtva álltam.

Kellemenek tehát a főtitkári választás irán-
ly minden intézkedni, hogy kérem az értelem,
úgyis meggyőzővel, helyesnek már az értelem
készen be.

Mély tisztelettel maradok

Buda-Pest, 1876 június 7-én

Nagyméltósági újság
és a Tudományos Akadémia

alacsony szolgája

Arany
Főtitkár

7. Arany első lemondó levele a főtitkári tisztségről

Ámbár az ily áldozatkészség nagyon is méltó volna arra, hogy a nyilvánosság útján, más hazafiaknak is buzdító például, közhírré tétessék, — mindazáltal, tisztelve Önnek nagyra becsült szerénységét, mely adományának hírlapi közlését megtiltotta, úgy intézkedtem, hogy annak eleje vételessék; de az Akad. jegyzőkönyveiben s az alapítók sorában Tisztelt Uraságod becses neve mindenkorra följegyezve marad.

Fogadja még egyszer köszönetemet és tiszteletem kifejezését, mellyel maradtam Önnek alázatos szolgálja

a m. akad. elnöke

Pesten, 1869 ápr.

385.

269/1400. 1869.

TISZTELT IGAZGATÓ TANÁCS!

Bartalus István zenetudós folyamodott az Ak.-hoz, hogy *Orpheus* című magyar műzene-költészeti gyűjteményének kiadását 50 példány megrendelése által, 200 ft-ban, elősegíteni kegyeskedjék.

Az Akad., tekintve, hogy a magyar szépművészetek pártolása is alapszabálya értelmében, szintén köréhez tartozik, s előtte a Kisfaludy-Társaság indokolt kedvező véleménye e munkáról ismeretes levén, valamint az is, hogy e Társaság melegen pártolja ugyan a nevezett gyűjteményt, de költség hiányából anyagilag nem segítheti: elhatározá azt a T. Igazgató-Tanácsnak buzgón ajánlani.

Kéri tehát az Akad., hogy ez 50 példány árát, 200 ft-ot *Bartalus* István részére folyóvá tenni méltóztassék.

Kelt Pesten a MTA 1869 ápr. 14-én tartott nagygyűléséből.

386.

270/1400. 1869.

TISZT. IGAZG. TANÁCS!

Gróf *Nádasdy Ferenc úr* ő mlgá által, elhunyt fivére gr. *Nádasdy Tamás* emlékezetére 1857-ben alapított évenkénti 50, — később a pályázás nagyobb sikere biztosítása végett, 1858-ban kétévenként 100 aranyra változtatott költői eposzi jutalom 1861-ben, megfelelő pályamunka hiányában, ki nem adatván, az alapító úrnál maradt, mint akitől az Akad. csak oly esetben kérte, ha pályanyertes műnek jutalmat kellett kiszolgáltatni.

Az Akad. alulírt nagygyűlése fölkéretni határozta az alapító gr. *Nádasdy Ferenc* urat, hogy az 1861-ben be nem fizetett 100

aranyat is, új pályadíjhoz csatolhatás végett, beküldeni méltóztassék az Akad. pénztárába, jövőre pedig az esedékes 100 aranyat két-két évenként mindenkor lefizetni, tekintet nélkül a pályázás eredményére, hogy ismét hátrálékok ne támadjanak.

Mely felszólítás iránti intézkedésre az Akad. a tisztelt Ig. Tanácsot alázatosan kéri.

Kelt Pesten, az 1869 ápr. 13-án tartott nagy-gyűlésen

titoknok elnök

387.

288/1400. 1869.

NÉMÉLT. BÁRÓ BÖTVÖS JÓZSEF MIN. ÚRNAK STB.

A MTA, meggyőződve, hogy fenálló *Alapszabályai* egyfelől a tudomány követeléseinek, másfelől a megváltozott korviszonyoknak többé meg nem felelnek, még az 1867. év folyamán bizottságot nevezett ki, mely azok átvizsgálását s egy újabb Tervezet készítését munkába venné s a következő nagygyűlésre előkészítené. Minek következtén az 1868 márc.-ban tartott nagygyűlés, valamint ennek fölhívására az Ig. Tanács ua. hóban tartott ülése, a revisio szükségét kimondván: egyszersmind kebeléből mindegyik egy 6—6 tagú bizottságot nevezett ki, melyek az akad. elnök elnöklete alatt vegyes ülésben az átvizsgálást végrehajtván, tervezeteket majdan a következő nagy- illetve Ig. Tanács-ülésre bemutatassák. Ez megtörténvén, az így átvizsgált vegyes-biz. Tervezetet mind a f. é. ápril 16-án egybegyűlt nagygyűlés, mind az Ig. Tan. némely módosításokkal elfogadta; végre az ápr. 19-i nagygyűlés az Ig. Tanács módosításaiba beleegyezvén, e szerint az alapszab. új szerkezete mindkét illető fél jóváhagyásával elfogadtatott és Ő Császári és Apostoli Királyi Felségéhez legkegyelmesebb megerősítés végett fölterjeszteni határozottatott.

Midőn tehát az akad. megállapított új Alapszabályait ezennel ide mellékelve Exc.-hoz fölterjeszteni szerencsém van: egyszersmind tolmácsolom az Akad. azon alázatos kérelmét, hogy azoknak Ő Császári és Ap. Kir. Felsége által leendő legkegyelmesebb megerősítését kieszközölni kegyesen méltóztassék.

Kelt a MTA 1869. ápr. 19-én tartott Nagygyűléséből.

327/1400. 1869.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF MIN. ÚRNAK,
mint az Ak. *elnökének*

Nagymélt. Báró, Akadémiai Elnök Úr!

Az Akad. még f. é. jan. 21-én tartott üléséből, egy a bizottságok szerkesztői s a titoknokból álló küldöttséget nevezett ki a végre, hogy a sok panaszra okot adó *nyomdai késedelmek* megszüntetése, s ha másképp nem lehet, a nyomda megváltoztatása iránt terjesszen elő alkalmas javaslatot. A küldöttség összeülése azonban, részint a nagygyűlést megelőzőtt bokrosabb elfoglaltság, részint és *főleg* azért haladt el, mert időközben az a bizonyosnak állított hír járta be a hírlapokat, hogy a m. kir. Kormány által Budán állítandó köznyomda az Országgyűlés minden irományai nyomtatását átveszi, s így az *Athenaeum*-nyomda ellen fenforgó késedelmi panaszok önkint megszűnnek. Ez esetben nem látszott tanácsosnak az Ath.-mal fenálló viszonyt bolygatni; miután ez átvette az elődével 1866-ban az árakra nézve létrejött egyezményt, melyhez hasonló vagy csak megközelítő jutányos szerződést, a fenforgó nyomdai viszonyok közt, semmi más nyomdával köthetni reményünk nem lehetett.

Az azonban, mint tudni méltóztatik, az *Athenaeum* igazg. a múlt hó közepén az A) alatti nyilatkozatot nyújtotta be, melyben az előadott okoknál fogva a mellékletben kijelölt árakon alul a nyomtatást nem folytathatja. — E szerint a nyomda kérdése égetővé válván, hogy a teendő lépések iránt kellő tájékoztatást nyertesek, tegnapra összehívtam a fentebb említett akad. küldöttséget, t. i. az állandó bizottságok szerkesztőit, jelen lévén az osztályok szerkesztői közül is egy-kettő, s az akad. jegyző, kik t. i. a nyomdával leginkább érintkeznek. Eléjük terjesztém az *Athenaeum* beadványát és specificált árait, valamint a B) alatti táblázatot, mely kimutatja, mi volt az akadémiai nyomtatványok ára ívenként, 1866 előtt, s mennyire szállíttatott le 66-ban és mennyire kívánja most fölemelni az *Athenaeum*.

Az akad. küldöttség az Athen. specificált árait még *most is oly mérsékeltnek találta*, hogy jutányosbakat concursus útján sem várhatunk, szilárd hitellel bíró pesti nyomda-üzletnél. Annál fogva Exc.-ádnak ezen árak elfogadását és az *Athenaeum*mal való viszony fentartását javasolja; csupán azon hozzátétellel, hogy elnöki levélben az Athen. igazgatóságát méltóztassék a nyomdai *késedelmek* lehető korlátozására komolyan felszólítani, továbbá arra, hogy az árakban előforduló némi egyenlőtlenység (pl. az 500 pld-ban nyomott Török-magyarokori Emlékek ára oly magas, mint a 750 péld.

Monumentaké!) arányba hozassék; végre a Nyelvtud. és a Statisztikai Közlemények, melyek a követk. kötetből fogva 600 ill. 700 helyett szintén csak 500 példányban fognak nyomtatni, ehhez aránylag leszállíttassanak.

Mely aláz. jelentésem után tisztelettel maradok Exc.-ádnak alázatos szolgája:
Pesten, 1869 május II.

389.

332/1400. 1869.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF
vkmin. úrnak telj, tisztelettel.

A MTA, még a mult 1868-ik év febr. 24-én tartott összes üléséből 157 sz. alatt alázatos fölterjesztést tett vala Nmg-odhoz, egy az akadémiái épületben felállítandó *vegyészeti laboratorium költségei* fedezésére 3—4000 forint országos segély kegyes kieszközlése iránt.

Ugyane tudományos testület 1868 ápril. 6-án tartott összes üléséből 299 sz. alatt egy *magyar központi meteorológiai intézet* életbe léptetésére vonatkozó kész tervet nyújtott volt be Excelentiádnak, és egy ily intézet országos költségen leendő létesítését a m. k. kormánynak melegen ajánlotta.

Miután sem egyik sem másik alázatos fölterjesztésre a mai napig válasz nem érkezett: az Ak. f. évi máj. 10-én tartott math. és term. tud. mint illető szak-ülésében elhatározta: fölkérni Exc.-dat, hogy e tudományos állapotaink előmozdítására szükséges intézetek létesítését a sürgős tárgyak közé sorozni, minden esetre pedig az Akadémiát fölterjesztése sorsa felől értesíteni kegyesen méltóztassék.

Mely alázatos kérelem tolmácsolása mellett mély tiszt. maradtam
Pesten, 1869 máj. Exc.-dnak alázatos szolgája

390.

336/1400. 1869.

TEK. SIMÓ FERENC AKAD. OKLEVELES TANÁR ÚRNAK
a kolozsvári lyceumban, tisztelettel Kolozsvár
(Óvár 231. sz.)

Tekintetes Úr!

Még 1867 ápr. havában beküldött „Mértani felfedezés” c. rövid értekezése ugyanakkor kiadatván a matematikai osztálynak bírálatra, ott annyira elkésett, hogy az osztály csak f. évi ápr. 12-én tette ismét által az Akadémiához, megbízott tagjának /. alatt

másolatban idecsatolt véleményével együtt, mely az u. a. napon tartott akad. ülésben előterjesztetvén, annyival inkább jóváhagyott, mert az akad. Ügyrend 162. szabálya szerint „a kör négyszögesítését, a szög háromfelé metszését s örök mozgony feltalálását előadó értekezések vizsgálatlanul visszautasítandók” volnának.

Midőn tehát a dolgozatot és rajzmellékletét idezárva visszaküldöm, maradok tisztelettel

Pesten, 1869 máj. 19.

Tekint. Urnak aláz. szolgálja

391.

351/1400. 1869.

TEK. BALOGHY ISTVÁN

úrnak tisztelettel

Pest,

Sándor-u. 18.

Tek. Úr!

A MTA f. hó 24-én tartott ülésében hivatalosan bejelentetett, hogy Tek. Ur négy nagy kötegből álló *családi okmányait* az Akad. kéziratárának ajándékozni s oda be is küldeni méltóztatott, csupán azon feltételt kötvén ki, hogy az iratokat családja tagjai, eshetőleg, szabadon használhassák. Midőn az Ak. e becses adományért köszönetét jegyzőkönyvében kifejezni is el nem mulasztá, egyszerűem engem, alulírtat bizott meg, hogy erről Tek. Uraságotat levélben értesíteném, biztosítván arról is, hogy midőn az Ak. kéziratárában lévő okmányokat mindenkinek szabadságában áll megtekinteni, vagy le is másoltatni, semmi aggodalma nem lehet, hogy ez épen a Család tagjainak valaha megtagadtatnék.

Midőn tehát a reám bizott kötelességet örömmel teljesítem, maradok tisztelettel Tek. Urnak aláz. szolg.
Pesten, 1869 máj. 28.

392.

352/1400. 1869.

NAGYS. ÉS FŐTISZT. RÓMER FLÓRIS KIR. TANÁCSOS ÚRNAK
mint az Akad. Éremtár őrének

Nagys. és főtiszt. Tagtárs Úr!

Agáczy Nándor szegedi lakos által ajándékozott, s mint említé, H. M. Vásárhely határán, gyepföld felszántása alkalmával talált egy *római érmet* a f. hó 24-én tartott akad. ülés határozatából szerencsém van az éremtárba áttenni.

[K. n.]

Tisztelettel stb.

393.

367/1400. 1869.

NMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF VKMIN. ÚRNAK
telj. tisztelettel

Nagymélt. Báró, Magyar Királyi Minister Úr!

Abauj megye első alispánja Péchy Tamás úrnak a nm. kir. belügyministeriumhoz intézett megkeresését a *Szent István-Baksai kúnhalmok* felásatása iránt, méltóztatott f. é. 5891 sz. kegyes leiratával a végre tenni át az Ak.-hoz, hogy amennyiben e halmok felásatását a tudomány érdekében szükségesnek vélné, azt az archaeologiai célokra felvett államköltségvetési rovat terhére eszközölje.

Az Akad. e leiratot közölvén archaeologiai bizottságával, ettől a f. évi máj. 31-i összes ülésen az Ak. elnökéhez intézett jelentés olvastatott fel, melyet szerencsém van / alatt ide mellékelni, s melyet az összes akadémia magáévá tevén, ezennel pártolólág terjeszt föl Nmg-odhoz, kérvén, hogy az abban említett 250 ft. ásatási költséget kirendelvén, a többire nézve az illető t. c. alispán urat értesíteni s utasítani méltóztatassék.

Mely aláz. fölterjesztés mellett maradok teljes tisztelettel
Pesten, 1869 jun. 5. Exd.-nak aláz. szolgálja

394.

388/1400. 1869.

FŐTISZTEL. PÓR ANTAL
nagyszombati gimnáziumi r. tanár úrnak, tisztelettel.

Nagyszombat

Főtisztelendő Úr!

A MTA azon aegyptologiai pályakérdés formulázásával, melyre Főtisztelendőséged a *Hölgyek Alapítványából nyert háromszáz forint pályadíját visszaajánlani* kegyeskedett, történettudományi osztályát bizta meg, — azonban ennek formulázása oly széles alapra volt fektetve, mi sem a juttatott összeggel, sem hazai tudósainknak a hely színén való eredeti nyomozásoktól elszigetelt helyzetével arányban nem állt; annál fogva az Akad. f. hó 7-én tartott osztályülésében az alább közölt végzést hozta, mely szerint a kérdés egyszerűen az egyptomi régiségiségtn mai állása földertésére vonatkozzék, úgy amint ezt a művelt magyar közönség számára s igényeihez képest, a hölgypályázati kézikönyvekre fennálló szabályok szerint, tudományosan, de mégis népszerű és közérthető előadásban kidolgozni szükség.

Miután azonban e formulázás a Főtiszt. Úr által levelében érintett specialis célt határozottan ki nem emeli: a pályahirdetés előtt szükségesnek látszott Főt.-t felkérni arra, hogy a kérdés ilyen módon leendő kitűzésébe beleegyezését adni méltóztassék.

Mit ezennel teljesítve s becses válaszát elvárva, tisztel. maradtam Főtisztelendőséged alá. szolgálja
Pesten, 1869 junius.

395.

1246/1869

ÖSSZEHASONLÍTÁSA

az „Athenaeum” fölemelt, a budai egyet. nyomda ajánlott és az Athenaeum módosított árának

Példányszám	A nyomtatvány neve	Athen. fölemelt ár		Budai egyet. ár		Athen. módosított ár	
		ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.
500	Évkönyvek	18	80	18	—	18	—
500	Természettud. Értekezések	20	—	19	—	20	—
500	Nyelvtudományi „	20	—	19	—	20	—
500	Nyelvtudományi Közlemények (600 pld volt)	22	—	20	40	21	—
500	Archeologiai Közlem.	21	50	18	60	21	—
500	Statiszt. és Nemzetg. Közlem. (700 pld. volt)	23	—	22	—	22	—
500	Mathem. és Term.tud. Közlemények	22	—	19	—	22	—
500	Mathem. Értekezések	24	—	*	—	24	—
500	Philosophiai, Törvény- és Történ. Értekezések	20	—	*	—	20	—
750	Monumenta, Okmánytár	22	50	22	—	22	50
750	Monumenta, Irók	21	50	21	—	21	50
500	Magyar Történelmi Tár	22	—	19	—	22	—
500	Török-Magyarkori Emlékek	22	50	20	40	21	50
600	Akad. Almanach	19	—	19	—	19	—
500	Akad. Értesítő	24	50	22	50	24	—
500	Monumenta Archaeologica	31	—	29	—	30	—
500	Archaeológiai Értesítő	23	—	21	—	22	50

* *Jegyzetek: 1) A matematikai, valamint a Philos., Törvénytud. és Történettud. Értekezésekre az egyetemi nyomda nem tett ajánlatot, mivel azok a vele közlött összeállítási jegyzékből (valaki által) ki voltak törölve. — 2) A borítékra nézve az egyet. nyomda az Athenaeum által kitett árakat tartván meg, itt annak külön rovat fölösleges.*

Pesten, 1869 jun. 5.

Arany János
titkoknok.

1369/1869.

[ARANY UTASÍTÁSA, ÍRÓASZTALÁN]

I. *Iktatás* a) Az Akad. levelei Rónay úrhoz küldendők, ki azokat felbontja, a vétel dátumát ráírja, s Takács úrhoz küldi igtatás végett. b) Az igtatott iratok a szerint rendbe rakandók, a mint az összes vagy valamelyik osztályülést, vagy az elnökséget, vagy a titoknoki hivatalt illetik.

Az elnökséget *specifíce* illetőket oda föl kell terjeszteni. A titoknoki hivatalt illetőkben el kell járni.

Az ülésre tartozókat a jegyző úrral az illető ülésben előterjeszti. c) A könyvcsomagokat, mint eddig, T. úr felbontja, igtatja, a Könyvtárba áttevő iratot elkészíti, s ezt a jegyző úrral aláírhatja. Összes ülésre a *könyvjegyzéket*, szokott módon, elkészíti s átadja.

II. *Kiadás.*

Takács úr minden, az irodában elkészült levelet bevezet a Kiadókönyvbe. A fogalmakat, számszerint rendezve, csomagba rakja és megőrzi.

III. *Jegyzőkönyv- végrehajtás.*

a) A mint a jegyzőkönyv elkészült s az irodába jő, T. úr azon pontokat, melyekben végrehajtás szükséges, rövid-tartalmilag bevezeti a végrehajtási könyvbe. Egy pontba a *jegyzőkönyv felterjesztése* is beigtatandó!

b) A végre nem hajtottakat evidentiában tartja, s eshetőleg Rónay urat figyelmezteti.

c) Egyszerű comitivákat maga is föltesz, Rónay úrral aláírhatja s expediálja.

d) Ha bírálók nevezettek valamely értekezésre, a bírálók neveit s az értekezést a könyv végén levő külön *naplóba* is beviszi, — gondoskodik, hogy az értekezés a bírálókhoz, s bírálat után a szerkesztőhöz küldessék. Ugyanez történik a *pályaművekkel*, melyeknek szintén külön *Naplója* van.

e) Küldöttség nevezetvén, a tagok neveit a *Bizottságok Naplójába* (u. a. könyvben) beviszi; s ha az összehívás sokára maradna, jegyző urat figyelmezteti. Az ily küldöttségek jegyzőkönyvét (ha külön jegyzőt nem neveznek) Rónay úr veszi fel.

IV. *Előadások.*

a) Az előadások bejegyzésére szolgáló könyvecskét T. úr gyakran megtekinti, s ha az ülés előtt 9—10 nappal nincs bejelentett értekezés, figyelmezteti a jegyző urat, hogy az illető osztályjegyzőt szólítsa fel.

b) Ülés napján d. e. e könyvecskéből az ülés programja szokott módon elkészítendő.

V. Utalványozás.

a) Megjelent kiadványok t. díjáról Sasku úr a pénztári értesítést és a szerzőnek szóló levelet szokott módon elkészíti.

b) T. úr, ki tudja, mely kiadások illetik az általános pénztárt, s melyek a bizottságokat, — az így elkészített pénztári értesítést az illető rovatba bevezeti, és (könyv és rovatszám alatt: $\frac{U. 27.}{1869}$ által.

vagy U. 12. Tört. 869.) betölti az utalványozási clausulát, s aláíratja Rónay úrral.

c) Számláknál, ha másodpéldány van, azt csomóba teszi, ráírván a számot és rovatot, melyre utalványoztatott. Az eredeti példányt utalványozza, szokott módon, s aláíratván, a Pénztárhoz átteszi, vagy az illetőnek, ki beadta, kézbesíti. Emődinek, ha utalványt kér, készít s a jegyző úr aláírja.

V/a. Iratok.

a) Az érkező iratok a már bevégzett ügyektől külön tartandók. Az érkezőkre nézve I/b. alatt van utasítás.

b) A jegyzőkönyvi iratokat, ülésenkint, egy csomagba kell kötni, az ülés napját, minőségét a csomag borítékjára följegyezve. *Eredetiben* csak a csekélyebb fontosságú vagy a hivatalosan vissza-kerülendő iratokat lehet más valakihez expediálni.

c) Egyéb bevégzett ügyek iratai leginkább a következő osztályok szerint csoportosíthatók:

alfa) Titoknoki levelezés,

béta) Fogalmak,

gamma) Könyvtárba áttett könyvek,

delta) Utalványozott számlák. — Ezek azonban együvé is rakhatók, mivel illető számaik szerint könnyű lesz őket utóbb is rendezni.

VI. Irattár.

Nehéz lesz ott valamit távollétemben föllelni, mert *rendes catalogus* nem volt s nincs. Azonban vannak némely fiók-feliratok és cédulák egyes csomagokon, melyek (a járatost) útba-igazítják. Talán ily eset nem igen fordul elő. *Jegyes* papírok vannak fiókomban s vannak a kézalatti (festett) szekrényben, csomaggal. Az együvé kötött 5 kulcs közül a legdisztelenebb nyitja a festett szekrényt, melyben a kézenforgó iratok vannak. Az asztalfiók kulcsa mind az öt fiókot nyitja. Egyéb kulcsok, s az *Akadémia pecségei* az asztalfiókban, balra, felül.

VII. Nyomda:

Évkönyvek. Foly a XIII. köt. 1. 2. darabja. — Ha *Haynald* t. tag beadja székfoglalóját, az a XIII. kötet 3. darabja lesz.

Almanach. A naptári rész folyjon. Az *Alapszabályok* és Ügyrend maradjon függőben!

Értesítő. Folyjon. A jegyző úr felügyel. A többi a bizottságok és osztályok szerkesztői felügyelése alatt foly.

NB. Ha Vész J. úr elfogadott munkája (kézikönyv) nyomtatására elnöki engedélyt nyer: az a Kézikönyvek alakjában nyomtatandó. (A kézirat a festett szekrényben, az arra rendelt fiókban van, legfölül.)

397.

471/1400. 1869.

A M. ORVOSOK ÉS TERMÉSZETVIZSGÁLÓK XIV-DIK NAGYGYŰLÉSÉNEK,

Fiumében.

A tudományok művelése és a műveltség terjesztése a nemes feladat, mely a tisztelt Nagygyűlés tagjait a magyar birodalom majd egy, majd más vidékén évenként egybehozza. Különösen érdekes ez összejövetel most, midőn a magyar tengerpartnak az Anyország iránt oly meleg vonzalmat tápláló székvárosában, Fiumében történik, hol mind a természet, mind a tudomány és mesterség körében új tárgyak ajánlkoznak szemléletre, míg a társadalmi érintkezés csak erősíteni fogja azon kapcsolatot, mely az ottani polgárság és a magyar ajkú nép között elejétől fogva fennáll. A M. T. Akadémia kétszeres örömmel fogadván a hozzá intézett meghívást, elhatározásként küldöttség által részt venni e nevezetes gyűlésben, ezért Kubinyi Ágoston ig. és tiszt. tag vezetése alatt Jedlik Ányos, Arányi Lajos, Chyzer Kornél, Flór Ferenc, Halász Géza, Römer Flóris, Szily Kálmán és Török József *rendes*, továbbá Batizfalvy Sámuel, Entz Ferenc, Frivaldszky János, Poór Imre, Rózsay József és Szvorényi József *lev. tagjait* küldé ki, hogy mint képviselői, a tisztelt Nagygyűlés előtt üdvözlését személyesen is tolmácsolják.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1869. július 12-én tartott üléséből:
elnök

398.

513/1400. 1869.

A NAGYMÉLT. M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSI MINISTERIUMNAK, TISZTELETTTEL,

Budán.

A Nm. Ministeriumnak Budán, még f. évi június 29-én 8892 sz. alatti kegyes leiratában méltóztatott felszólítani az Akadémiát, hogy a *Szitányi Ullmann Móricz* féle alapítványlevelet, mint a mely a m. kir. Egyetemet is illeti, eredetiben vagy hiteles másolatban oda terjesztené fel.

Részint a közbejött szünidő, részint más akadályok miatt e leirat csak a f. é. october 4-i ülésen terjesztetvén az akad. elé, — miután az eredeti alapítvány-levél az akadémiái pénztárnak a magyar földhitelintézet gondjai alá most épen folyamatban levő átadása miatt, jelenleg nem nélkülözhető: szerencsém van azt másolatban alázatosan ide mellékelni.

Maradván mély tisztelettel a Nmélt. Min.-nak aláz. szolg.

399.

516/1400. 1869.

T. C. LITCKE JÁNOS
bor-bizományos és kiviteli szállító úrnak

Pest,

Tisztelt Uram!

A MTA f. é. oct. 4-én tartott összes ülésében előterjesztém tisztelt Uraságod 1869 jun. 29-én kelt, de az Akad.-hoz csak jul. 11-én érkezett iratát, mely szerint „Studien über unsere Weine” c. munkáját egy díszpéldányban beküldve, azt megvizsgáltatni, vagy ha lehet, bizonyos feltételek alatt a Vitéz-féle akad. pályázaton versenyre bocsátatni kéri.

Az Akadémia, t. Uraságod netaláni beleegyzésével, köszönettel fogadja ugyan a beküldött munkát Könyvtára részére, — azonban mint már nyomtatásban megjelent művet, tüzetesen bírálat alá venni nem látja magát hivatva; s mint ilyet, a Vitéz-féle pályaversenyre sem bocsáthatja, melyről különben is elkésett.

Miről midőn a f. hó 4-én tartott ülés határozatából értesíteni szerencsém van: maradok tisztelettel Uraságodnak aláz. szolgája Pesten, 1869 oct. 8.

400.

542/1400. 1869.

NAGYMÉLT. HAYNALD LAJOS KALOCSAI ÉRSEK ÚRNAK,
a MTA tiszt. tagjának stb., tisztelettel,

Pesten

Nagyméltóságú Érsek Úr!

A MTA folyó oct. hó 18-ik napján tartott ülésében Henszmann Imre akad. tag előterjesztvén rövid vázlatban a kalocsai ásatások eredményét, egyszersmind méltó dicsérettel szólott Excellentiának ez ásatások eszközlése körül nagy áldozatkészséggel kitüntetett buzgalmáról, mely szerint saját nemes tudományszomja által ösztönözve, az ásatásokat minden felszólítás nélkül kezdeményezni,

őt mint szakembert azok vezetésére meghívni, s azok mindennemű költséget bőkezűen viselni méltóztatott.

Az Akad. nem tagadhatta meg hálás elismerését Excellentiádnak a hazai föld és régiségtan bővebb ismeretére irányzott ezen nagylelkű elhatározásától; s midőn köszönetét jegyzőkönyvileg is sietett állandósítani, egyszersmind reám ruházta a kedves kötelességet, hogy erről Exc-dat értesíteném. Midőn tehát az Ak. köszönetéhez a magamét is hozzácsatolni szerencsésnek érzem magamat, teljes tisztelettel maradok Excellentiádnak aláz. szolg.

Pesten, 1869 oct.

akadémiai elnök.

401.

570/1400. 1869.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS JÓZSEF MK. MINISTER ÚRNAK,
mint a MTA elnökének, tisztelettel.

Budán

Nmélt. Báró, Akad. Elnök Úr!

Takács István titoknoki kiadónak hozzám beadott kérelmét, kívánatára, szerencsém van fölterjeszteni.

Ő ebben lakásért esedezik az akadémiai bérházban, vizonzásul pedig a *gondnoki* minden teendők pontos elvégzését igéri. Ha ez kivilező volna: akkor a könyvraktár-felügyelőség, mely most is az ő tiszte, egyesítették a gondnoksággal, s az utóbbit mint külön hivatalt nem kellene fizetni az Ak.-nak, legfőlebb egy irnokot fogadni, ki a könyvek expeditióját a raktárnok és gondnok felügyelése alatt, könyvezzé.

Takácsot mint értelmes, tevékeny embert ismerem, ki a felvállalt teendőket pontosan el szokta végezni; azért e combinatiót ajánlom Excellentiád figyelmébe.

Maradván tisztelettel stb.

Pesten, 1869 nov. 9.

402.

581/1400. 1869.

BRASSAI SÁMUEL, R T.

Kolozsvár

Tekintetes tagtárs úr!

Spiegler Gyulának az Akad.-hoz kiadás végett benyújtott, „A Mosaismus Philosophiája” című 3 kötet kéziratát, mely iránt az eddigi két bíráló a kiadásra nézve meg nem egyezik, szerencsém van Tek. Urhoz, mint az osztály által kinevezett harmadik bírálóhoz,

oly kérelemmel áttenni, hogy e munkának értéke felől s az Ak. által mennyiben célszerű kiadása iránt becses véleményét, ha lehet, minél előbb, beküldeni sziveskedjék.

Tisztelettel maradván aláz. szolg.
Pesten, 1869 nov.

403.

582/1400. 1869.

BALLA KÁROLY I. T. ÚRNAK.

Tekintetes Úr!

„A Kosmos Apotheosisa” című kéziratát a math. és természet-tudományi osztály folyó hó 8-án tartott ülésén bemutatván, miután az Ak. már a hozzá intézett kísérőlevél kezdő szavain megbotránkozva, tovább hallgatni vagy az Apotheosist érdemleges vizsgálat alá elfogadni sem kívánta, rendelete folytán az utóbbit egyszerűen visszaküldöm.

A kívánt Triester Zeitung iránt nem szolgálhatok utasítással.

Maradván tisztelettel Tek. úrnak aláz. szolg.

Pesten, 1869 nov.

404.

638/1400. 1869.

NAGYMÉLT. GATTÁJAI GOROVE ISTVÁN
földművelés, ipar- és kereskedelmi m. kir. Minister úrnak stb.
teljes tisztelettel.

Nagyméltóságú Minister Úr!

A MTA még e folyó évi jan. 18-án tartott üléséből 69/869 sz. alatt egy alázatos folyamodást intézett vala Nagym.-hoz, kérvén, hogy azon kisebb nyomtatványokat, melyeket vidéki tagjainak s hazabeli tudományos intézeteknek időről időre szétküldözni szokott, egyszerű keresztboríték alatt, *postadíj-mentesen* küldhesse szét.

Azonban e folyamodványra a nagymélt. Ministeriumtól mind ez ideig válasz nem érkezvén, azt kell hinni, hogy e fölterjesztés vagy eltévedt, vagy már elavultnak tekintik. Annál fogva az Akad. alulírt napon tartott összes ülésében elhatározta Nagyméltóságodat egy újabb alázatos fölterjesztéssel keresni meg, s ebben akkori kérelme megadását szorgalmazni.

Tekintve továbbá, hogy a Monarchia másik felében, a MT-Akadémiához hasonló fontosságú tudományos intézetek nemcsak nyomtatott küldeményeikre, hanem irott hivatalos levelezésükre nézve is postadíj-mentességben részesülnek: az Akad. egyszersmind

nem vélt túllépni a szerénység határain, midőn annak kieszközléseért esedezik, hogy mint a tudományok művelésére és terjesztésére szolgáló intézet, azon állami intézetek sorába helyeztessék, melyek az 1865. év october 2-ikán kelt szabvány-rendelet II. cikk 9. pontja értelmében levelezéseiknél a viteldj mentességet élvezik.

Végre az Akad. archaeologiai bizottsága által közvetlenül szerkesztett és 1—1 1/2 íves szállítmányban kiadatni szokott Archaeologiai Értesítőre, mely részint az illető tagoknak hivatalból s ingyen, részint pedig kevés számú előfizetőknek küldetik szét, óhajtaná az Akad. a díjmentes szétküldhetést kiterjesztetni; mi azonban, ha a tényleges előfizetőkre nézve nem történhetnék, ez utóbbiaknál azon kedvezményért esedezik, hogy mint újságlapot, a szokott 1 kr. lefizetése mellett lehessen az előfizetők kezébe juttatni.

Kelt Pesten, a MTA 1869 dec. 20-án tartott összes üléséből Excellentiád alá. szolg.

405.

645/1400. 1869.

HUNFALVY PÁL.

Tekintetes Úr!

A mult napokban szerencsém volt rövid uton értesíteni, hogy a *Bolyai Farkas és János* féle kéziratok, melyeket az Akad. kívánatára a maros-vásárhelyi ref. főiskola előljárósága ideiglenes használat és megvizsgálás végett az Ak. kéziratárába felküldeni sziveskedett, — gr. Teleki Domokos úr ő mlga útján megérkeztek, s ideiglenes helyre, felbontatlanul letétettek. Nehogy e csomag, felbontatlanul, eltévedjen, — miután ugy tudom, hogy Rómer Flóris ő nga kéziratári állomásáról lemondott, Tekint. Urat kérem föl, hogy a csomagot biztos helyen megőrzeni, vagy talán tartalmát is az./ alatt eredetiben idezárt levélben foglalt jegyzék szerint számbavétetni méltóztassék.

Tisztelettel

Pesten, 1869 dec.

406.

639/1400. 1869.

NAGYMÉLT. B. EÖTVÖS J.

m. kir. v. közokt. min. úrnak

Nagymélt. Báró, M. Kir. Minister Úr!

Méltóztatott a MT. Akadémiát Budán f. é. nov. 1-én, 20406 sz. a. kiadott kegyes feiratában felszólítani arra, hogy a felállítandó *Orsz. Központi Meteorológiai Intézetre* vonatkozó szervezeti javas-

latot és utasítást kellő tudomásul véve, netaláni észrevételeit az utóbbiakra Exc. -ádhöz terjessze föl.

Az Akad. nov. 8-án tartott szak-ülésben örömmel értesült Exciádnak ez intézet felállítására tett sikeres lépéseiről, mint amely már a foganatosítás küszöbén áll, — de egyszersmind a vett parancshoz képest szükségesnek vélte a szervezeti javaslatra nézve szakértő tagjait meghallgatni, s azok iránti észrevételek megtételével egy küldöttséget bizott meg.

E küldöttség jelentése az alulírt napon tartott összes ülésben felolvastatván, azt az Akad., — úgy a javaslati szöveg módosításait, mint a tisztviselők fizetése fölebb emelését illetőleg — sajátjává tette. Az akadémiai meteorologiai és delejességi műszereket illetőleg örömet beléegyezik abba, hogy azokat ideiglenesen a központi országos Intézet használhassa,; másfelől azonban osztja a küldöttség véleményét, hogy e műszerek közös tulajdona két intézetnek nem lehetnek, — azonban mi történjék a tulajdonjogot illetőleg az Akad. műszereivel, azt az illető szakosztály meghallgatása után egy későbbi ülésben fogja az Ak. eldönteni.

Midőn a küldöttség véleményét idecsatlani, egyszersmind a szervezeti javaslatot s utasítást vissza-rekeszteni szerencsém van, maradok teljes tisztelettel

Nagyméltóságodnak alázatos szolgálja:
Pesten, a MTA 1869 dec. 20-án tartott üléséből

m. elnök

407.

646/1400. 1869.

SZABAD KIR. BESZTERCE-BÁNYA VÁROSA TEKINT. TÖRVÉNYSZÉKÉNEK, TISZTELETTEL.

Tekintetes Törvényszék!

A tek. Tvszéknek, mint sommás bíróságnak, a MT Akadémiához f. é. 2388 sz. a. intézett megkeresvényét, melyben némely állítólag becstelenítő idegen kifejezések iránt az Akad. szakértő véleményét kívánja, szerencsém volt a folyó dec. 20-án tartott akadémiai összes ülés elé terjeszteni.

Az Akad., bármennyire ohajtana is, ezen és hasonló megkeresések alkalmával a hazai bíróságoknak előzékeny segédkezet nyújtani, mindazáltal úgy vélte, hogy Alapszabályai értelme szerint, a hatóságok felhívására csak *szorosan tudományos* kérdésben adhat felvilágosítást; de oly esetekben, mint a fenforgó, t. i. hogy az élő s romlott zsidó nyelv szavai értelmezésére törvényszéki ügyeknél, tolmácsként szerepeljen (mit bármely rabbi megtehet), véleményadásra sem az Alapszabályai által ráruházott kötelesség által nem

ösztönöztetik, sem a tudomány méltóságával összeférőnek nem tarthatja, sem végre ilyenek által a kitűzött céljai elérésére szükséges időt el nem forgácsolhatja.

Miről midőn megbízatásomhoz képest a Tekint. Törvényszéket értesíteni szerencsém van, a pöriratok visszarekesztése mellett tisztelettel maradtam a Tekint. Törvysz. alázatos szolg.
Pesten, 1869 dec.

408.

651/1400. 1869.

Féltiv quarto alak, levélpapír

(*Kinyomtatandó*)

K ö r l e v é l

a Magyar Tudományos Akadémia Tagjaihoz.

Az Ő cs. és ap. kir. Felsége által megerősített Alapszabályok teljes életbe léptetésére, jelesül az ez által szükségessé lett választások megtételére, egy *rendkívüli nagygyűlés* mielőbbi megtartása kívánatos lévén: ennek napja elnökileg 1870 január 17-ére tűzettel ki, a mikorra (a szokott délutáni 5 órára) az Akadémia minden rendű tagjai tisztelettel meghívottnak.

Vidéki tagok megjelenése oly módon kéretik, hogy már 15. és 16-án az előleges osztály-értekezletekben részt vehessenek.

Akadémiai tagok választása, jutalmak odaitélése stb. az évi rendes nagygyűlésre marad, melynek ideje később fog közhírré tétetni.

Elnöki rendeletre

Arany János
titoknok

Pesten, 1869 dec. 21.

409.

ad 651/1400. 1869.

AZ IGAZGATÓ TANÁCS TAGJAINAK.

Az Ő cs. és ap. kir. Felsége által megerősített Alapszabályok teljes életbe léptetésére, jelesül az ez által is szükségessé vált választások megtételére 1870 jan. 17-ik napja délután 5 órájára egy akadémiai *rendkívüli nagygyűlést* hívtam egybe, melynek alkalmával, *elegyes ülésben*, az elnökválasztás is szőnyegre kerül. Továbbá e nagygyűléssel kapcsolatban, Igazgató Tanács-ülés tartása is szükséges, melyet is a következő napra, vagy jan. 18-a d. e. 11 órájára kitűzni célszerűnek véltem.

Midőn tehát (Címzettet) mind a 17-én tartandó akadémiai nagygyűlésre, mind az Igazg. Tanács jan. 18-án a fentírt órában tartandó ülésére ezennel meghívni szerencsém van,

Teljes tisztelettel maradok (Címzettnek) aláz. szolg.

Pesten, 1869. dec.

akadémiai elnök

Tökintézes Akadémia!

Azok egészrejei akokhoz, melyek miatt a
múlt évi naggyűlésre lemondásomat
benyújtottam, idő közben, kérem, oly
mértékű megromlása jarely, hogy már
fél év óta, hivatalom napi teendőit is
csak stencinre (orvosi titálos ellenre)
folytonos megérdeklődéssel, s megér véte-
lősként végrehetem. Kérem tehát a Fe-
körözés Akadémiát, miltvásszik a be-
nyújtott - s részéről vissza nem vont-
lomadásra vas elfogadai, s a föltér-
vásiára a kötelező naggyűlés napj,
rendjére térni.

Megyerem az eddigi elvételeim legben,
sőt közzön esemet, közzélehet márnak

Buda-Pest, 1877. márc. 26.

A Tökintézes Akadémiának

aláírás stalgójá
Aranybányás
1877. márc.

ARANY JÁNOS AKADÉMIAI FŐTITKÁRI
IRATAI
[1870–1877]

23 Arany János: Összes művei XIV.

410.

7/1500, 1870.

TEK. KAUTZ GYULÁNAK,
mint osztályjegyzőnek

Tekintetes Úr!

A Fáy A., Sztrókay Antal és Dóra Szilárd nevét viselő alaptványokból kifizőtt akad. pályakérdésekre külön-külön egy-egy pályamunka érkezvén: miután a bírálók kinevezésére, mely elég sürgős, a tegnapi ülés után, felhívásomra, a II. oszt. törvénytud. tagjaiból senki bent nem maradt: szükségesnek vélném, hogy a törv. tud. osztályértekezlet mielőbb egybehívassék.

Egyszersmind szerencsém van közleni, hogy a II. oszt. bentmaradt történettudományi tagjai azon nézetten voltak, hogy a Fáy- és Dóra-féle pályamunkákat legcélszerűbb lenne a Statiszt. és Nemzetgazdasági bizottsághoz tenni át bírálatra, mint amely az illető kérdéseket is ajánlotta és formulázta volt.

A pályaművek ideiglen a titoknoki hivatalban maradnak.
Tisztel.

Pest, 1870 jan. 4.

411.

26/1500. 1870.

A MTA I. II. ÉS III. OSZTÁLYÁNAK.

(Tisztelt Osztály!)

A rendkív. nagygyűlést megelőző osztályértekezletek tartása f. hó 15. és ha szükség, 16-dik napjára lévén kifizve, annál fogva jan. 15-re összehívni szükségesnek tartottam. Alapszab. 38. §-a szerint az osztályok a tisztel. és rendes tagokból választván elnökeiket s az *elnökválasztásnak* a megállapított új Ügyrend szerint oly o. értekezleten kellvén történni, melyre a vidéki tagok is meghivattak:

ez, a jan. 15.-én egybegyülemdő értekezleteknek egyik fő tárgya leend.

Az osztálytitkárokat (51. §) az illető osztályok ajánlatai alapján választja a nagygyűlés a rendes tagok sorából. Ilyet tehát a nagygyűlésre ajánlani az értekezet másik fő teendője; megjegyezvén, hogy a II. oszt. már e § szerint lévén titkára, nem fog ajánlani.

A mennyiben a jan. 17-i egyszersmind *elegyes ülés* az elnök-választásra is kiterjed s az elnököt (Alapszab. 41. §) a tiszt., rendes és igazg. tagok választják a belső tagok közül: e választás is az oszt. értekezetben előleges conversatio tárgyát képezheti; valamint az igazgató-tanácsi, üresedésben levő *egy helynek* az Ak. nagygyűlése által leendő betöltése. Az Ig. Tanács a két elnökkel együtt jelenleg 25 tagot számlál ugyan, s ennyiből áll a régi alapszab. szerint a teljes létszám, — azonban az új Alapszabályok a tanács tagjai számát — a 2 elnökön s főtitkáron kívül — 24-ben állapították meg; így még egy hely üres (a másik látszólag üres helyet a főtitkár ex officio töltvén be.). Ezen helyre az Alapszab. 26.§-a értelmében az Akad. választ s miután az Ig. Tanácsban jelenleg belévő tisztel. tagok száma — kik már az Akad. választottjainak tekintetnek — csak 10, s így a 24-nek felét föl nem éri.

Mely figyelmeztetés után teljes tisztelettel vagyok a T. Osztálynak alá szolgája.

főtitkár.

Pesten, 1870. jan. 12.

412.

45/1500. 1870.

NAGYMÉLT. GATTÁJAI GOROVE ISTVÁN

m. kir. Minister úrnak, a MTA tiszteleti tagjának, telj. tisztelettel.

A gazdasági, ipari és kereskedelmi m. kir. ministeriumnak 1869 dec. 29-én 728/eln. sz. alatt az Ak.-hoz intézett felhívása iránt, mely szerint az Ak. birtokában levő, Nagy Károly-féle *platina mètre étalont* és *kilogrammot* az ország részére átengedtetni s azok hitelesítésére egy, Párisba küldendő hazai tudós kijelölését kívánja, az Akad. célszerűnek vélte a kebelében működő mathem. és term. tud. osztály véleményét meghallgatni.

Nevezett osztálynak ide másolatban mellékelt jkvi véleménye az alulírt napon összes ülésben helybenhagyatván: e szerint az Akad.

kész a mondott eszközöket az ország részére minden díj vagy föltétel nélkül átengedni, valamint hozzájárul az osztály által kijelölt tudósa: Szily Kálmán lev. tag és polytechnicum tanár Párisba küldetése iránti véleményéhez.

Midőn erről Exc.-dat tudósítani szerencsém van, teljes tisztelettel maradok aláz. szolgája,
Pest, 1870 jan. 31.

413.

53/1500. 1870.

MÉLT. BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES ÚRNAK,
az Akad. tagjának.

Becses levelét a pályaművekkel együtt vettem s ennek folytán csupán arról kívánom értesíteni, hogy a gr. Karácsonyi-jutalomért még több *vígjáték* is versenyez, melyeket időnkint szerencsém lesz Mélt.-hoz olvasás végett elküldeni; továbbá hogy a pályázatnál nem szükséges a bírálóknak az egyes darabokról külön véleményt adni, hanem annakidején mind az öt bíráló összegyűlvén, *conversatio* által döntenek el a pályaművek sorsát. Mely alkalomra, hogy használhassa Méltóságod a most beküldött partialis véleményt célszerűnek láttam visszarekeszteni.

Maradván tisztelettel Mélt. aláz. szolg.

Pest, 1870. febr. 8.

414.

57/1500. 1870.

SZABÓ JÓZSEF OSZTÁLYTITKÁRNAK

Tekint. Úr!

Toldy Ferenc r. tag indítványa iránt, mely szerint a „Cingulus Venosus” Lenhossék József nevééről lenne elnevezendő, az Akad. f. évi jan. 10-én hozott határozatot szerencsém van alább ... alatt a III. oszt. értekezletéhez áttenni.

Pest, 1870. febr. 8.

[Ld. kisgyűl. jkv. 10. pont]

[EÖTVÖS JÓZSEFNEK.]

Nagyméltóságú Báró, Akadémiai Elnök Úr!

Az Akadémia háztartása körül csaknem naponkint előfordul kisebb-nagyobb utalványozandó összeg, mint mesteremberek árjegyzékei, tisztogatási bérek, napszámok stb., melyekre nézve a gondnok úr, sem az utalványozásra felhatalmazva nem lévén, se bizonyos kézi pénztár az ily költségek fedezésére rendelkezésre nem állván, minden vonalon hozzám fordul, hogy e gazdasági kiadásokat utalványozzam.

Igaz, hogy az *akadémia titoknoka* vezetése alatt régebb idő óta van egy utalványkönyv, mely szerint az Akadémia *általános*, valamint az *öt állandó bizottság külön rovatait*, könyvkiadási célokra, írói díjakra, nyomdai és kőrajzolói stb. árjegyzékekből ő szokta kiutalni; de hogy e könyvből az Akadémia összes gazdasági kiadásai utalványoztassanak, azt már maga a rovatok célja és címe sem engedi, — hogy pedig a főtitkár az összes gazdasági utalványozást, felelősség terhe alatt vigye, arra (nem is számítva, hogy ez, évenként több százra, tán ezerre is fölmenő apró tételek könyvelése a főtitkári teendőket tetemesen megszorítaná), *személyemet* illetőleg képességet sem érzek, de azt hiszem, mindaddig valósítható nem is lesz, míg az Akadémia e főtitkári állás betöltésekor a jelöltnek irodalmi múltját, — nem pedig üzletemberi képességeit tekinti.

Méltóztassék tehát az ily gazdasági utalványozás ügyét végleg szabályozni, illetőleg az Igazgató-Tanács útján e részben intézkedni. Részemről legcélszerűbbnek vélném, hogy miután gondnok van, ő hatalmaztassék fel bizonyos maximumig az apróbb költségek utalványozására; az e maximumot felyülhaladó költségekre nézve a nm. Elnökségnek kész utalványt mutatna be aláírás végett; mindkét rendbeli utalványról pedig könyvet vinne, minden tételnél megjegyezvén, hogy az általa, vagy a nm. másodelnök úr által utalványoztatott-é? Ily módon a gondnok és a főtitkár utalványkönyvei együtt megfelelnek a számadásban előfordulható kiadási tételeknek; a rendes kiadásokra, rendszeresített fizetésekre nézve pedig a M. Földhitelintézet által már is behozott fizetési könyvecskékben lenne az ellenőrség.

Teljes tisztelettel Excellentiádnak alá. szolg.

Pesten, 1870. febr. 14.

416.

101/1500. 1870.

TTES. RAINPRECHT JÓZSEF
ak. gondnok úrnak.

Tekint. Úr!

Az Ak. Igazgatóság legközelebbi ülésének a Tek. Úr beadványait illető 3 rendbeli határozatát szerencsém van idezárva megküldeni, — megjegyezvén, hogy szóbeli értesülesem szerint a *vízvezetési tervezésre* nézve kimondatott az ülésben, hogy Gondnok Úr a márc. 15-i ülésig igyekezzék még más, ha lehet, olcsóbb költségvetést betervezni.

Tisztelettel Tek. Úr aláz. szolg.
Pest, 1870. febr. 21.

417.

107/1500. 1870.

FŐMÉLT. HERCEG CZARTORISKI LÁSZLÓ ÚRNAK,
a m. Felsőház tagjának stb., teljes tisztelettel.

Főméltóságú Herceg!

A MTA e hó 21-én tartott ülésében intézetünk másodelnöke, Lónyay Menyhért úr ó nmgá bemutatta az „Instrumentum Confoederationis Inclitorum Regni Hungariae Statutum et Ordinum pro libertate Confoederatorum” című, a széchenyi mezőben 1705-ben kelt szövetségi okmány egy eredeti példányát, melyet Hercegség külföldön megszerezni és most Akadémiánknak ajándékozni méltóztatott.

Az Ak. örvendetes meglepetéssel, s méltó hálával fogadá Hercegséged nemes érzelmeinek s áldozatkész buzgalmának ezen tanujelét, mellyel a Haza, a hazai tudomány és különösen történetírás iránti nagy érdekességét, most már ismételve, tettekben nyilvánítani kegyeskedik; és pedig oly tettekben, melyekben nem csupán az áldozat anyagi értéke, hanem méginkább annak szellemi kiválasztása igényel elismerést.

Midőn azért Akadémiánknak, jegyzőkönyvileg is kifejezett köszönetét Hercegséged tudomására juttatni kedves kötelességem; egyszersmind teljes tisztelettel maradok Hercegségednek alázatos szolgája:

Pest, 1870. febr. 23.

elnök.

418.

266/1500. 1870.

LAPOKBA!

A M. Tudományos Akadémia t. c. Tagjait emlékeztetem, hogy miután a nagy-gyűlés ideje az új Ügyrend 30. szakaszában *állandóan májusra* van határozva: ugyanazon Ügyrend 33. c. pontja értelmében tagajánló levelek jelen március hó 31-éig az alulírt-hoz mindig beküldhetők.

Pesten, 1870 márc. 7.

Arany J.
főtitkár.

419.

273/1500. 1870.

GYULAI PÁL, RÓNAY JÁCINT ÉS SZABÓ JÓZSEF
OSZTÁLYTITKÁROKNAK.

(CÍM)

Azon értekezések sorozatát, melyek régebben adatván be, még bírálat alatt vannak, illető könyvemből kijegyezve, a végett van szerencsém alább ./ . alatt megküldeni, hogy ezentúl T. Cím mint osztálytitkár és szerkesztő, azok beadását szorgalmazhassa.

Tisztelettel aláz. szolg.

Pesten, 1870. márc. 9.

[Csatolva összesen 11 kézirat teljes címe, s bírálók felsorolása]

420.

294/1500. 1870.

AZ ATHENAEUM-NYOMDAI ÉS IROD. TÁRS.
IGAZGATÓSÁGÁNAK.

Az Athen. és előde által kiadott munkák több rendbeli címsorát láttam közelebb (kivált a strike alatt) hirdetve a lapokban; de e címsorban sem az akadémiái *hölgyalapítványi* (régibb) kézikönyveket, sem a *Vitéz-féle* „Italaink stb.” c. pályamunkák hirdetését nem vettem észre.

Miután ezek kiadói jogát az Athen. megszerezte, illetve elődjétől átvette: azt hiszem, épen úgy érdekében volna hirdetni, mint egyéb kiadványait, — azonban ez nem az Akad. dolga. Ami ez ügyben az Akadémiát illeti, ebben áll: 1. Hogy a kellőleg nem hirdetett

munkákról azt sem tudja a közönség, kaphatók-e és hol? — sőt volt már eset, hogy nyilvános lapokban az Ak.-t támadták meg, miért nem hirdeti azokat; 2. hogy a kötött egyezés szerint az el nem kelt munkák 10 év múlva az Ak. terhére esvén, pénzbeli érdeke hozzá magával, hogy e 10 év alatt minél több elkeljen!

Nehogy tehát a t. Társaság arra láttassék számítani e kiadványok lanyha terjesztésével, hogy költségeiért az Ak. által 10 év múlva úgysis kárpótolva lesz: kérem a t. Igazgatóságot, sziveskedjék hirdetési sorába ezen munkákat is fölvenni s időről-időre hirdettetni.

Pesten, 1870. márc. 14.

Tisztelettel:

421.

1237/1870.

TISZTELT BIZOTTSÁG!

Az Igazg. tanács f. é. márc. jegyzőkönyve XXXV. pontjában fel vagyok híva, hogy az *akad. iroda mikép óhajtott rendezése* iránt nyilatkozatomat a t. Bizottsághoz adjam be. — Az iroda, mint bold. Dessewffy Emil elnöksége által 1865-ben rendeztetett vala, állt:

I) *A javitnoki osztályban:*

a) egy *főjavitnokból* (Sasku), ki a nyomdai revisiot teljesítette és vitte a javitnoki könyveket:

b) két *javitóból* (Potemkin, Mészáros), kik az összes correcturát végezték és összeolvasták.

II) *Az irtnoki osztályban:*

a) egy *kiadó*ból (Takács), kinek az igtató és kiadó könyveket vinni, az expeditiókat általában végezni kellett volna, de kit főleg a szétküldendő könyvek expeditiója, a *könyvraktár* kezelése annyira igénybe vett, hogy a kiadó és igtató munkák egy nagy része magamra szorult.

b) Egy *irtnokból* (Ring), ki nemcsak a titoknoki hivatal, hanem a pénztárnok s ügyész, sőt olykor a Könyvtár és Bizottságok által is igénybe volt véve; néha pedig régi codexeket, kéziratokat kellett másolnia.

E létszám multév nyarán Sasku halálával nagy csorbát szenvedett, kinek helye még pótolva sincs, teendőit a javitnokok és Takács végzik. — Ami már az *újabb rendezést* illeti: óhajtanám ugyan, hogy ez a személyzet kellő szaporításával történjék, de a mostani budgetviszonyok közt remélni nem merem.

Én eddig a nm. Elnökség jóváhagyásával a következő változtatást tettem:

Miután az alapszabály a *főtítkár mellé egy segédet* rendelt, kinek nem szükség akad. tagnak lenni: inkább, hogysesm ismeretlen és az akadémiai ügyvitelben járatlan egyénnel tegyek kísérletet, e helyre Takács Istvánt mozdítottam elő, ki e tisztének megfelelni képes is, gyakorlott is.

Azon könyvviteli, irnoki munkára, mely a könyvek expeditiójával jár, s egészen gépies, egy irnok alkalmazását eszközöltem, s erre egy Szentés nevű egyént ideiglenesen alkalmaztam. A közvetlen felügyeletet az iroda *mindkét osztálya*, valamint a *raktár* fölött is, Takács Istvánra bízam, ki e szerint némi részben a Sasku helyét is pótolja.

A főjavitnoki állást egyelőre betöltetlen hagynám, *egyelőre*, mondom, mert a budget-viszonyok e kiadást aligha engednék, s mert nem remélem, hogy Sasku fizetésére (700 frt.) egy ő hozzá hasonló tudományos képzettségű egyént lehetne találni; márpedig oda közönséges nyomdai corrector nem elég.

Inkább e 700 ft. fizetésből 500-at Szentés írnoknak rendszerezsítve, a fennmaradt 200 ft. az eddigi javítók: Potemkin és Mészáros fizetéséhez volna csatolandó; kik ezért, beadványukban is, ígérík, hogy a főcorrectori revisiót is pontosan teljesíteni fogják.

Végre Ring Adorján, legrégebb írnokunk, kinek munkája most az osztály-títkári másolatokkal s újév óta a postai s egyéb apró költségek számadásának vitelével is megszaporodott, vigaszul, az Akadémia pénztárából, fizetéséhez szintén 100 forintot adni vélnék.

A főtítkári segéd fizetésének megállapítása a t. Bizottság e részbeli véleményétől függ. —

Maradván tisztelettel

a t. Bizottság alázatos szolgálja:

Pesten, 1870. márc. 27.

A. J.

422.

326/1500. 1870.

NMÉLT. B. EÖTVÖS J.

Nagym. Báró, Akad. Elnök Úr!

Szerencsém volt az Ig. Tanács közelebbi ülései jegyzőkönyvének XX. számát kivonatban Nagymélt.-hoz fölterjeszteni, mely szerint a *bekebelezési illetékek elengedésének* a m. kir. kormánynál eszközlésére Nagym.-d kéretik föl.

E végzés hozatalkor, bár tudtam hogy van egy kegyelmes királyi leirat, mely az Ak.-t minden régebb s újabb illeték fizetésé-

től felmenti, nem szólaltam föl, mert nem tudhatva hogy a bizottság részéről ez indítvány tétetni s tárgyalatni fog, a mondott leiratot nem kereshettem ki előre, szövegére pedig nem emlékezhettem oly határozottan, hogy kiterjed-e a kérdés alatti bekebelezésekre; annyival inkább nem láttam szükségesnek fölszólalni, mert e k. leirat az Ig. Tanács tagjai előtt szintén tudva van, miután az, mint a mellékelt jkvi kivonatból látható, az Igazgatóság egyik múlt évi ülésén bemutatott.

Később e k. leiratot, amint a Belügymin. útján hozzánk jött, fölkerestetvén, azon meggyőződést szereztem, miben Hinka ügyész úr 2 ./. alatti levele is megerősített, hogy a bekebel. illetve elengedésért folyamodni nemcsak fölösleges, hanem káros is lenne, a mennyiben kétségesse tételnék annak megnyerése, a mivel az Akad. a legmagasabb kir. kegyelem útján felruházott. De már igen is szükséges volna az illető pénzügyi hatóságokat a k. leirat meghirdetése által utasítani, hogy a bekebelezéseket díjtalanul teljesítsék.

Midőn tehát a k. kegyelmes (illetve belügyminiszteri) leirat mását 3 ./. alatt mellékelni szerencsém van, teljes tisztelettel maradok Excellentiádnak aláz. szolgálja.
Pest, 1870, márc. 28.

423.

337/1500. 1870.

A M. FÖLDHITELINTÉZET T. C. PÉNZÜGYI IGAZGATÓSÁGÁNAK.

Mint a ./. alatti jegyzőkönyvi kivonatból látható, a MTA Igazgató tanácsa f. hó 16-i ülésében két új osztálytitkár: Gyulai Pál és Szabó József urak fizetését 1000—1000 frt-ban rendszeresítette; a főtitkári fizetést pedig, lakbér levonás nélkül, mint eredetileg volt, 2000 frt-ban rendelte az idei költségvetésbe fölvétetni. A harmadik osztálytitkár (Rónai Jácint úr) az eddigi jegyzői fizetést húzza, változtatás nélkül.

Miután az évnegyed idestova lejár, addig is, míg a költségvetés elkészülne, méltóztassék e fizetéseket könyvezni, s a fizetési könyvecskéket az illetőkre kiállíttatni. A két oszt. titkár csak jan. 16-án választott ugyan, de véleményem szerint az egész évnegyedet föl lehetne venni; hiszen ha a budget máskép rendelné, az után is kiegyenlíthető e félhavi különbség.

Tisztelettel:

1870. márc. 28.

424.

343/1500. 1870.

EÖTVÖS JÓZSEFNEK

Nagymélt. báró, Akad. Elnök Ur!

A MTA f. hó 19-én tartott ülésében Rómer Flóris 1. tag két fényképezett lapot mutatott be, melyek a sz. *pétervári, Chrisostom* munkáit tartalmazó *CORVIN-Codexről* vették, s mely lapok megnyerését az Akad. báró Vetsera, akkori cs. kir. követs. tanácsos úr közbenjárása folytán, *Deljanoff* úrnak, a sz. pétervári oktatásügyi ministerium államtitkárának, továbbá *Bytschoff* úrnak, az orosz cs. könyvtári kéziratok gondnokának köszöni.

Az Akad., kedvesen fogadván ez ajándékot, egyszersmind az ide mellékelt határozatában Nagyméltóságodat kéri alázatosan föl, hogy köszönetét úgy a közbenjárt b. Vetsera úr, jelenleg ő felsége portugáliai követe s teljhatalmu minisztere ő exc.-nak, valamint *Deljanoff* államtitkár és *Bytschoff* kéziratárnok úrnak, az illető kormány és követség útján, elnökiileg kifejezni méltóztassék.

Teljes tisztelettel Excell. aláz. szolg.

Pest, 1870. márc. 28.

425.

395/1500. 1870.

NAGYS. TOLDY FERENC

kir. tanácsos úrnak mint a m. kir. tud. *egyetem könyvtára igazgatójának.*

Nagys. kir. Tan. Úr!

A MTA f. hó 4-én tartott ülésében a pesti egyet. bölcsész-hallgató ifjak önképzőköre kérelmére, mely az Akad. kiadványait részére ingyen engedélyezni kérte vala, azt határozá, hogy a kiadványait e tagjaikban oly gyakran változó ifjai köröknek nem engedélyezi ugyan, — mindazáltal azonban, hogy az egyet. ifjuság e kiadványok olvasásához inkább hozzáférhessen, a pesti kir. egyetem könyvtára részére, a nyomdai kötelempéldányon kívül, kész jövőre minden kiadásából még egy példányt megküldeni; a multa nézve pedig a kötelempéldányok nem pontos beküldése által támadt hézagokat, a mennyiben a nyomda nem tehetné, s a mennyiben az akad. raktárban elegendő példányok volnának, kipótolni.

Méltóztassék tehát a hiányzók lajstromát hivatalomhoz beküldeni.

Tisztelettel.

Pesten, 1870. ápr. 8.

426.

380/1500. 1870.

NAGYS. SENKVICZI KOVÁCHICH JÓZSEF MIKLÓS
kir. tanácsos és nyug. orsz. levéltárnok úrnak, tisztelettel.

Nagys. Királyi Tanácsos Úr!

A MTA f. é. ápr. 4-én tartott összes ülésében örvendetes tudomásul vette Nagyságod hozzám intézett becses leveléből azon nemeskeblű adományt, melyet Nagyságod, az általa nem kevesb anyagi áldozattal mint dicséretre méltó tudományos buzgalommal és kitartással egybeszerzett s összesen 175, részint írott, részint nyomtatott kötetre menő országgyűlési iratok s naplókából, valamint több országos választmány munkálataiból álló, nagyszerű gyűjteménye felajánlásával a tudományos *Akadémia Könyvtára* részére tett.

Midőn tehát, e hazai történetírásunkra nézve, — épen azért, mert így összeszedve s ily teljesen másutt sehol nem található, igen becses és fontos ajándékért, az Akad. jegyzőkönyvileg is kifejezett köszönetét, megbízatásom szerint, jelen sorokkal tolmácsolni szerencsés vagyok: egyszersmind értesítem Nagyságodat, hogy az Akad. a gyűjtemény átvételére könyvtárnokát: Hunfalvy Pál rendes tag urat hatalmazta fel.

Maradván tisztelettel Nagyságod aláz. szolg.
Pesten, 1870. ápr. 8.

elnök.

427.

391/1500. 1870.

AZ ARADI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR T. C.
IGAZGATÓSÁGÁNAK,

Arad.

Tisztelt Igazgatóság!

A MTA f. hó 4-én tartott összes ülésében hálás tudomásul vette a T. Igazgatóságnak hozzám intézett becses sorait, melyekben tudósítani méltóztatik, hogy az Aradi Első Takarékpénztár közgyűlése a MTA palotájára *kétszáz o. ért. forint* adományt szavazott meg, ez összeget be is küldvén.

Midőn e nemes áldozatkészséget az Akadémia mondott napi jegyzőkönyvében hálásan fölemlíteni el nem mulasztá: egyszersmind megbízott engem, hogy köszönetét a T. Igazgatóságnak tolmácsolnám. Mely kedves kötelesség ezenneli teljesítése után tisztelettel maradok a T. Igazg. alázatos szolgája:

Pesten, 1870. ápr. 8-án.

a MTA elnöke.

428.

407/1500. 1870.

NAGYM. GATTÁJAI GOROVE ISTVÁN

m. k. minister úrnak.

Nagymélt. Minister Úr!

A MTA f. évi ápr. 25-én tartott össz. ülésében hálás elismeréssel fogadta Nagymélt. kegyes leiratát, mely szerint az Akad. által kért *postai díjmentességet* egyszerű levelekre s keresztkötés alatti küldeményekre nézve, melyek az Ak. részéről a tagokhoz vagy a tagok által az Akad. s az osztályok elnökeihez intézettek, ha kívül a megírt módon jelölvék, megadni s a postahivatalokat e szerint utasítani méltóztatott.

Midőn ezért az Akad. köszönetét kifejezni szerencsém van: egyszersmind ua. összes ülésnek kérdését, illetőleg újabb kérelmét bizattam meg előterjeszteni, hogy miután keresztkötés alatt a postai szabályok szerint csak néhány latnyi teher küldhető, ellenben a bécsi császári Akadémia, melyre Akadémiánk előbbi fölterjesztéseiben hivatkozott, egész *két fontig* tehet ily küldeményeket: vajjon ugyane kedvezmény kiterjed-e a MT. Akadémiára is, mint a mely rendszerint nemcsak egy-két ívet, hanem egy füzetet vagy kötet könyvet szokott tagjainak küldeni, s ama megszorítással a keresztkötés alatti díjmentességének valóban nem sok hasznát vehetné.

Azon esetre, ha e díjmentesség csak a közönség számára megszabott néhány latig terjedne: alázatosan esedezik az Akadémia mégegyszer, hogy azt, mint a bécsi cs. akad.-nál van, két fontig kiterjeszteni méltóztassék.

Maradván teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolg.

ak. elnök.

429.

508/1500. 1870.

TEK. GHICZY GYULA

h. ügyvéd úrnak,

Pest

Tek. Ügyvéd úr!

Az Ig. Tanács valamint az *akad. vagyon* rendezésére kiküldött háromtagú bizottság jegyzőkönyvéből szerencsém van megküldeni azon pontokat, melyek Tek. úr megbízását s a működés elveit illetvén, egyszersmind utasítással szolgálhatnak. Azért ily későn, mert azt hittem, hogy a 3-as biz. még össze fog ülni és Tek. Urral érintkezni; de miután nem szándékozik összeülni s irományait is

beadta, ezekből közlöm a Tek. Úr megbízására vonatkozókat.
— Ami a bizottsági javaslatban említett *igazgatósági utasítást* illeti: úgy értesülök, hogy az tollhibából csúszott be, mert az ig. tanács csak azon *elveket* kívánja utasítás gyanánt felállítani, melyek a jegyzőkönyvben (XX. pont) a.f. betűk alatt felsoroltatnak, s a többi mellékelt határozatokat. Még azt jegyzem meg, hogy a XX/c. alatt említett *bekebelezési illeték-elengedés* dolgában oly lépés tétetett, hogy az ő felsége által még 1868-ban kiadott legkegyelmesebb iratnak, mely szerint az Akad. minden régibb s újabb adó és illeték alól fölmentetik, a pénzügyi hatóságoknál érvény és foganat szereztessek épen a jelen bekebelezésekre is.

Tisztelettel maradván Tek. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1870. máj. 15.

430.

I. JELENTÉS az 1869-ki akadémiai nagyjutalomról.

Az 1869-ről hátralékban maradt s az 1863—68. évkörben megjelent *természettudományi* munkákat illető nagyjutalom, a III. osztály jelentése alapján, *Frivaldszky Imre* (1865-ben az Ak. Évkönyvei XI. köt. IV. darabja gyanánt 274 negyedrlapon, 13 kőrajzú táblával megjelent) ily című munkájának íteltetett oda: „Jellemző adatok Magyarország Faunájához”. — Fő célja e munkának hazánk faunája létrejöttéhez hozzájárulni. Első szakaszában közli hazánk nevezetesebb állatfajait: a másodikban az új s nagyrészt szerző által feltárt fajokat, hazánk sajátjait vagy legérdekesbjeit, jó ábrákkal ellátva írja le. Felkarol összesen 1079 állatfajt. Előbbre viszi a hazai tudományt, de egyszersmind a világirodalmi érték polcára is felemelkedik azon számos eredeti adat által, mely e munkának maradandó becsét kölcsönöz. Tekintetbe veendő még az is, hogy e munkában sok az eredeti, fáradságos s gyakran költséges nyomozás által nyert adat; más részt pedig az osztály egy, az állattani buvárkodásra ernyedetlenül és sikeresen szentelt csaknem félszázados munkálkodás iránt is óhajtotta elismerését kifejezni.

E szerint a nagyjutalom *Frivaldszky Imre* rendes tagnak kiadatni határoztatott.

Arany János
főtitkár.

431.

II. JELENTÉS az 1869-ki Marczibányi mellékdíjról.

A Marczibányi alapítványból 1869-re fennmaradt, s az 1863—68. évkörben nyomtatva megjelent *természettudományi* munkák közül az akad. nagyjutalommal koszorúzottat becsére nézve követő műnek rendelt jutalom a III. oszt. véleménye alapján *Hunfalvy János* 1863—5 időközben, 3 kötetben megjelent e című munkájának íteltetett: „A Magyar Birodalom Természeti Viszonyainak Leírása.” — Mert, irodalmunkban hiányozván egy, a tudomány újabb fogalmak szerinti földirat, szerző a magyar birodalom természeti viszonyainak kidolgozásával kezdte meg azt, s művében fényes tanúságot nyújt arra, hogy a hazánk természeti viszonyai földterítésére szolgáló eddigi vizsgálatok eredményeit nagy szorgalommal s kritikával tudta egy egészé állítani össze. Úgy hogy általa hazánk természettudományi leírása a geographiai tudomány jelen színvonalára van emelve, s az irodalom terén e részben e munka korszakosnak mondható. Különösen áll ez az első részről, melyben a magyar birodalom területének alakzati, hegyrajzi, geológiai és hydrographiai viszonyait fejtegeti. A munka kivívta magának a külföld szakembereinek elismerését is, s bármely irodalomnak díszére válnék.

E szerint a jutalom a szerzőnek kiadatni határozottatott.

Arany János
főtitkár.

432.

III. JELENTÉS A Nádasy pályázatról.

A gr. Nádasy Tamás nevét viselő alapítványból kitűzött jutalomra beérkezett két elbeszélő költemény egyikének sem íteltetett oda a jutalom. Ugyanis az I. oszt. jelentése szerint, az I. számú „Raskai Demeter” c. pályamunka minden tekintetben bírálat alatti; a másik, a Petőfiből vett jeligés „Romilda” társánál jobb ugyan, a mennyiben nyelvében némi választékosság, verselésében némi gyakorlottság mutatkozik; de ez előnye is, részint értetéssel, részint üres rím-csengéssel párosult. Meséjében s jellemrajzában nemcsak az alakítási erő hiányzik, hanem a lélektani alap

is; e mellett erkölcsi felfogás és költői igazságszolgáltatás tekintetében is hibás, sőt a jobbérzést bántó.

Minélfogva e két pályamű jeligés levelei még ülés folytán megsemmisítették.

Arany János
főtitkár.

433.

IV. JELENTÉS
az 1869-ki Sámuel-díjról.

Az 1869-re szóló Sámuel-díj, az azon évben nyomtatva megjelent nyelvtudományi értekezések közül, az I. oszt. véleménye alapján, *Vámbéry Ármán* „Magyar és török—tatár nyelvbéli szóegyezések” c. dolgozatának ítéltetett, mint a mely versenytársai közt tartalmának ujságával s gazdagságával leglényegesben gyarapítja nyelvészetünket, s oly tért művel, melyhez csak kevés nyelvészünk fér, s így kettős nyereményül üdvözlendő. Ha szerző egyes nézeteihez s módszere némely részleteihez kétség férhet is, — egyrészből becses anyagot nyújt a nyelvészetnek, mert összehasonlításai nagyobb körben mozognak, mint a milyenben nyelvhasználóink eddig foghottak: a mi pedig a szók rokonságainak megalapítására multhatatlan szükséges.

Arany János
főtitkár.

434.

V. JELENTÉS
a Hölgyalapítványi széptani pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából kitűzött pályafeladatra: „Kivántatik az aesthetika kézikönyve” stb., beérkezett 3 pályamunka, egyikének sem ítéltetett oda a jutalom; mert az I. oszt. jelentése szerint mindenik olvasottságra, szorgalomra és komoly törekvésre mutat ugyan: de egyszersmind az olvasottak meg nem emésztését, a széptani eszmék körül tájékozatlanságot, a fogalmazásban szabatosság s az előadásban csin és ízlés hiányát tanúsítja. Az I. számú, Petőfiből vett jeligével, alig egyéb tökéletlen kivonatonál Carrière széptanának első részéből; szabatosabb a II. számú Vörösmartyból vett jeligés, de szintoly csonka, mert a művészet nemeit nem tárgyalja. Legteljesebb, de feldolgozás tekintetében leginkább hátramaradt a Goethe-féle jeligés III. számú. A *szép* fogalmát egyik munka sem tisztázza, sőt inkább összezavarja s élvezhető előadása egyiknek sincs.

Arany János
főtitkár.

435.

VI. JELENTÉS

a Fáy-alapítványi jutalomról.

A pesti első hazai takarékpénztár által Fáy András nevére tett alapítványból kitűzött pályakérdésre „Fejtsék ki... az anyagi érdekek előmozdítására célzó egyesületek és intézetek állása, szervezete s hatása a közgazdasági életre, Európa művelt államaiban...” stb. beérkezett egy pályaműnek, a II. oszt. jelentése alapján megítéltetett a jutalom. Az osztály jelentése szerint e pályamű alakban és módszerben nem felel ugyan meg azon igényeknek, melyek akadémiai pályamunkától méltán megvárhatók; midőn részletesen tárgyalja az anyagi érdekek előmozdítására szolgáló egyesületek s intézetek állását, s a művelt világ e tárgyra vonatkozó törvényeit és intézkedéseit, csak röviden említi azon kérdést: mi lenne ez irányban teendő a törvényhozás részéről saját hazánkban; továbbá nincs kellően kimerítve benne azon viszonyos hatás, melyet a nevezett intézetek a közgazdasági életre, a törvényhozás, az egyesületek útján a nemzetgazdaság fejlődésére gyakorolnak; végre az adatgyűjtés s a felsorolt intézetek megismertetése, mélyebben ható bölcelet nélkül növeli ugyan irodalmunkat kiterjedésben, de nem viszi előbbre a tudományt belértékben; mindazonáltal, tekintettel arra, hogy a pályamű a kérdést nagy részben megfejtí s hogy mint nemzetgazdasági kézikönyv, irodalmunk jelen állásában hézagot pótol, sőt nyereséynek tekinthető: az Osztály e jutalmat kiadandónak véleményezi, azon észrevétellel, hogy a munka, az elemi definitiók rövidítése, az ismétlések mellőzése, a hazánkra vonatkozó statisztikai adatok önálló kezelése s az idegen szók lehető kihagyása által csak nyerni fog.

Felbontatván a szerző nevét rejtő jelíges levél, abból *Kautz Gyula* neve tűnt ki s részére a jutalom kiadatni határoztatott.

Arany János
főtitkár.

436.

VII. JELENTÉS

a Sztrokay-pályázatról.

A Sztrokay A.-alapítványból kitűzött pályakérdésre: „Fejtsenek ki a házasságból eredő jogviszonyok” — beérkezett egy pályamű a II. oszt. által nem ajánlatott jutalomra. Mert vannak ugyan érdemei, melyeknél fogva megjelenése jogirodalmunkra nézve kívá-

natosnak mutatkozik, de nem képez oly kerekded s formailag is kielégítő egészet, minőt az alapítvány intézkedése föltételez, s bár szerzője nem sok anyagot gyűjtött össze, nem nyújtja azokat úgy feldolgozva s összeállítva, mint egy magasabb becsű irodalmi műben megkívántatnék, s hogy azok a törvényhozási célokra is nagyobb mértékben felhasználhatók volnának, holott a Sztrokay-alapítvány nemcsak viszonylag, hanem saját belbecsénél fogva is méltó művet igényel.

E szerint a jeligés levél felbontatlanul elhamvasztatott.

Arany János
főtitkár.

437.

VIII. JELENTÉS

a Dóra-pályázatról.

A Dóra Szilárd úr által tett alapítványból kitűzött jutalomkérdés: „Fejtsék ki a magasabb kereskedelmi szakoktatás feladata. . .”, egy pályaművet eredményezett, de a mely a II. oszt. jelentése szerint, a tárgyat ki nem meríti, a szakmába vágó irodalmat egészen mellőzi, sehol sem fordulván elő akár forrásoknak, akár e tárggyal foglalkozó műveknek idézése; se tartalma, se alakja szerint nem áll tudományos értekezés színvonalán.

Mihez képest a jutalom *ki nem adása* határoztatván, jeligés levelét a kinevezett küldöttség megsemmisítette.

Arany János
főtitkár

438.

IX. JELENTÉS

a Gorove, erkölcsstudományi pályázatról.

A Gorove-alapítványból föltett jutalomkérdésre: „A családi élet erkölcsi alapja. . .” beérkezett 3 pályamű egyike sem ítéltetett jutalomra méltónak. Ugyanis a II. oszt. jelentése szerint az I. számú („Ha hív a szolga” jeligével) felvilágosításul számos példát hoz ugyan fel, elbeszélés útján, a családélet köréből, mi, tekintve a mű nyelvezetét, népies olvasmányul ajánlja, de mivel a kérdést tudományos deductio mellőzésével tárgyalja, nem felel meg a pályázat céljának. A II. sz. (jeligéje: „A boldogság a házasságban stb”) már inkább tudom. jellegű, megemlíti a családélet erkölcsi alapját, de

indoklás és bizonyítás nélkül; végig megy az innét folyó kötelességeken, de szakadozva; hiányzik benne a rendszeres következetesség. A III. sz. bibliai jeligés munka alig több, mint néhány lapra terjedő vázlat, s úgy tűnik fel, mintha csak egy nagyobb műnek főbb körvonalait akarta volna adni.

Mely szerint a jeligés levelek felbontatlanul a tűz martalékai lettek.

Arany János
főtitkár.

439.

X. JELENTÉS

a Vitéz-féle természettudományi pályázatról.

A Vitéz alapítványból 1868-ban kitűzött kérdésre: „Irassanak le azon módszerek, melyek a bor és must vegyi vizsgálatára, különösen a főbb alkatrészek meghatározására szolgálnak, oly népszerű modorban, hogy annak nyomán egyszerű segédeszközökkel, a nemszakértő is képes legyen ezen meghatározásokat eszközölni” — beérkezett 4 pályamunka közül, a III. oszt. jelentése szerint egyik sem ütven meg a mértéket, a jutalom *ki nem adása* határozatba ment, s a jeligés levelek felbontatlanul megsemmisíttettek. Kelt Pesten, a MTA 1870. május 24-én tartott nagygyűléséből.

440.

JELENTÉS

a MTA új választásáról.

Az Akadémia mostani nagygyűlésén következő tagok választottak:

Az. I. *(Nyelv és Széptudományi) Osztályban:*

Tiszteleti taggá:

Székács József lev. tag.

Levelező taggá:

Zichy Antal, a Kisfaludy-Társaság tagja.

A II. *(Bölcsészeti, Társadalmi s Történeti) Osztályban:*

Levelező taggá:

Frankl Vilmos bölcsészettudor és tanár,

Sz. Nagy Imre királyi táblai ülnök,

Pauler Gyula jogtudor,

Jakab Elek Kolozsvárott,

Barsi József, az akad. statisztikai bizottság tagja.

Külső taggá:
dr. Schmidt Adolf, jénai egyetemi tanár.
A III. (Mathematikai és Természettudományi) Osztályban:
Rendes taggá:
Thán Károly lev tag, egyhangúan,
Kruspér István lev. tag,
Margó Tivadar lev. tag.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1870. május 25-én tartott nagygyűlé-
sében.

Arany János
főtitkár.

441.

FŐTITKÁRI JELENTÉS

Tisztelt Közönség!

Ámbár a most hallott elnöki előadás után, az oly szépen elmondtnak halvány ismétlését el nem kerülhetem: de miután az ez évi történeteket elmondani nekem is kötelességem: legyen szabad a végbement alapszabályi változásokról nekem is egy pár szót szólnom.

Akadémiánk életében a lefolyt év mindenek előtt egy nevezetes mozzanatot tüntet fel. Alapszabályai lényeges módosításokon mentek keresztül. E módosítások részint az *igazgatás*, részint a tudományos működés körébe vágnak. Az elsőre az Akadémia, maga e tudományos testület, anyagiakban is befolyást nyert, az utóbbinak súlypontja, határozottabban mint eddig, az osztályokba tételt által.

Azon halhatatlan érdemű hazafiak, kik negyven év előtt társulatunkat alapították, az által vélték a zsenge intézetet minden eshetőségtől megóvhatni, ha ennek igazgatását kezükből ki nem bocsátják. Saját körükből egy igazgató-tanácsot állítottak föl, mely maga magát egészíté ki, választá elnökeiket, elnökül egyszersmind az akadémiának is. Ez igazgató-tanács, míg közvetlen az intézet vagyoni ügyét kezelte, közvetve az akadémia tudományos működésére is befolyhatott, elnökei s a költség meg- vagy nem szavazása által.

Oly időkben, mikor a gyanakvó vagy épen ellenséges hatalom irányában a magántulajdon a közvagyonnál több biztosságra, egyesek tekintélye a testületinél nagyobb elismerésre számíthat,

nem vonhatni kétségbe a főnebbi intézkedés célszerű voltát. Pedig a „tudományok magyar nyelven művelésére” alapított intézet már bölcsőjében sem nagyon örvendett a hatalom őszinte rokonszenvének. Aztán, jöttek a nemzeti elnyomatás keserű évei: midőn az a körülmény, hogy az Akadémia — néhány magán hazafi alapítványa — ugyan-e hazafiak megbizottainak örököse alá volt helyezve, minden valószínűség szerint sokat, legtöbbet tőn arra, hogy intézetünk a fenyegető vészt, meghajolva bár, de végromlás nélkül lássa elvonulni maga fölött. Hallgatnia kelle ugyan, működése hosszú évek során meg volt zibbasztva, s midőn újra életjelt kívánt adni, ezt csak alapszabályzatainak oly módosítása árán tehette, mely a tudomány művelését különválasztá a *nemzetiségtől*, s mely minden léptét rendőri bilincsekbe verte. De, jobb idők reményében tűrnie kellett, ha élni akart; mert a mozgás, ha korlátolt is, élet: míg a dermedtség, hosszas ideig folytatva, halál.

A hazai állapot örvendetes jobbra fordultával akadémiánk figyelmét nem kerülhették ki az ekkép akarata ellen megmástított s a kényszer foltjait magukon viselő alapszabályok. A régiekhez nem lehetett egyszerűen visszatérni, mert a negyven éves fejlemény azok számos intézkedését elavította volt. Közbejött az intézetnek, úgyszólván *második megalapítása* anyagilag, midőn nemcsak a régi nagy alapítókhoz újabbak, és számosabban, csatlakoztak, de az egyszerű polgárlak sőt a kunyhó is elhozta a maga filléreit: úgy hogy ettől fogva nemzeti haladásunk e tényezőjét, egyesek által bár, de *országszerte* történt adakozásokból főnálló *köz-intézetnek* méltán tekinthetjük. Ily fordulat után — s a koreszméket is tekintetbe véve — nem lőn tovább értelme, hogy akadémiánk igazgatását *kizárólag* egy, az első alapítóktól eredett s önmagát kiegészítő zárt testület vezesse, hogy arra magának a tudományos akadémiának, mint ilyennek épen semmi befolyása ne legyen, sőt még saját elnökei is más válaszsza.

Ime az egyik lényeges módosítás az alapszabályainkon. Egyfelől a tekintélyesb alapítók befolyása az intézet igazgatására s elnökválasztására ezentúl is biztosítva marad; másrésztől a tudományos akadémiának — az *igazgatóság mostani tagjai* dicséretesen kész hozzájárultával — mindkettőre illő befolyás engedtetett; így a főntartó elem a *korszerűséggel* is összhangzásba jött.

Ami a tudományos működés új szervezetét illeti: ennek méltánylása végett egy futó pillantást kell vetnünk a multra. Midőn társaságunk először, hat osztályban ugyan, a 6 fő tudomány szerint, megalakult, az osztályok nem voltak az önálló munkálkodás igényei szerint elkülönítve. Az egész akadémia mindig együtt tartá ülését; s általában, híven az alapszabályaiban kitűzött célhoz: „a tudomá-

nyok magyar nyelven művelése és terjesztése”, — inkább „nyelv-művelő” társulatnak tekinté magát, a hazafiak régi óhajtaása értelmében, mint szak szerint munkálkodó tudományos egyesületnek. Ekkori jegyzőkönyvei bizalmas, majdnem családias képet nyújtanak az ülésekről. Összejő hetenkint egypár tiszteleti, 8—10 rendes tag, az irodalom fölkejtjei, néha 1—2 levelező is. Tanácskoznak, ügyeket intéznek, cikkeket bírálak a folyóiratba; olykor egy értekezés valamely szakból; méhszorgalmú gyűjtése táj- és műszóknak, ez utóbbiak megrostálása vagy ujra-alkotása; szókötesí, szótári előmunkálatok, a szépirodalmi munkásság ébresztése, az írói nyelv szabályozása, a kivívott aesthetikai megújhodás állandóvá tétele s tovább fejtése: röviden minden törekvés arra, hogy a magyar nyelv csinosodjék, bővüljön, hogy a tudomány magyarul terjedhessen. És nemcsak a központon fáradnak így: *levelező* tagjaikat, e szó szoros értelmében, időszaki jelentések beküldésére kötelezik, általok a vidéki nyomdákra ügyeltetnek stb. Egyszerű gépezet, de eredményei után minden hálánkat érdemli az önfeláldozó munkásság, melyet legjelesbjeink, olykor *nem is géniuszokhoz mért dolgokra*, esztendő-kön keresztül fordítottak.

A negyvenes évek derekán lépés történik a szakszerinti elkülönülésre. A hat osztály ugyanennyi, sor szerint váltakozó, ülést nyert; a mellett, a közös tárgyak intézésére, megmarad az összes ülés. Az ötvenes évekkel, a rokon tudományok oly módon egyesítettek, hogy négy csoport támad: a nyelv- és széptudomány, a philosophia és „társadalmi” [így!] tudományok, a történeti, végre a matematikai és természettudományok csoportja. 1859-ben a négy csoport háromra szállítatik le, a történeti osztály is a philosophiai s törvénytudományihoz csatoltatván. Tehát egyfelől az összes-ülések decentralisatiója, a szakbeli önállás kedvéért; másfelől a rokon tudományok összpontosítása, egybehangzóbb működés végett.

Azonban az osztályok önállása még így is sok kivánni valót hagyott fönn. Nyílt ülések, melyen nemcsak saját tagjaik vannak jelen, alkalmas volt ugyan felolvasásra, de kevésbé az, a szorosán szakszerű vitatkozásra, vagy épen belső intézkedésre. Minden ülés elnöke az akadémiái elnök volt; távollétében a rang vagy kor szerint következő, gyakran nem is osztálybeli tag. Ülésen kívül pedig az osztálynak semmi központja, semmi folytonossága nem volt; elanynyira, hogy az osztály, ülésén kívül, úgy szólva nem is létezett.

E hiány érzete ösztönzé az akadémiát először arra, hogy a kiválóbb szakok, mint a honi nyelv és történelem, régiségtan és statisztika, matematika és természettudományok művelésére *állandó bizottságokat* szervezzen, melyek a rájuk bizottakban foly-

tonos, összhangzó munkásságot fejthessenek ki, egyszersmind a szakértő, noha nem osztálybeli, sőt nem is akadémiai tagok bevonásával, minden jobb erőt egyesítsenek magok körül; — továbbá arra: hogy magokat az osztályokat, nyílt ülésen kívül, rendes *értekezletek* tartására hívja fel, a szorosan szakbeli ügyek intézése végett.

Egy lépés maradt még fönn, az osztály teljes önállóságáig. Kellett, hogy az elnöklés, ülésben és azon kívül, ne függjön a véletlentől; hogy az osztály ügyei szakértő titkár kezén forogjanak; hogy saját oeconomiját első helyen, maga az osztály intézze. Állandó elnök és titkár választása lön szükséges, s a költségvetés osztályok szerinti elkülönzése. Az utóbbi nem történhetett meg ez évben, az elnök- és titkár-választás létrejött, s az akadémia jelenleg három osztályban működik: az I. (nyelv- és széptudomány,), II. (bölcészeti, társadalmi és történeti tudományok), III. (mathematikai és természettudományok) osztályaiban.

E szerint megvan a keret, melyben az egykor (lényegileg) nyelv-mívelő társaság, mint tudományos akadémia, folytonos, önálló, szakszerű munkásságot fejthet ki. Azonban, ha szabad e helyről egyéni óhajtást nyilvánítanom: vajha, a tudományok szakbeli művelése mellett, a „*magyar* nyelven mívelés” jelentőségét se feledje! Vajha a *tudós* akadémiában maradjon valami az egykori *nyelv-mívelő* társaságból! Tekintsünk szét az irodalomban; a hírlapvilág, a hivatalos és társasnyelv körében: kívül a falakon és belül: a *magyartalan* magyarság *megdőbbentő invasiója* hangosan követeli ezt.

Áttérve most az osztályok és bizottságok működésére: miután korlátozott idejű előadásom e részben kimerítő nem lehet, igyekszem legalább némi statisztikai vázlatát adni. Az év folyamán tartott 45 ülésből a nyelv- és széptudományi osztályra esik 13 (20 értekezéssel), melyek közül a magyar és rokon nyelvekre vonatkozik 10, irodalom-történetre 3, aesthetikára 1, a sémi és árja körből való 6. — A philosophiai, társadalmi és történeti osztálynak jut 19; ezeken előadás 29, melyekből philosophiai, jelesül neveléstani 1, a társas tudományok körébe tartozó 7, a történelem és archaeológia terén mozog 21. A mathematikai és természettudományi osztály tíz ülése 18 értekezést mutat fel, melyekből 3 mathematikai, 7 a physika és vegytan, 1 az állattan, 4 az ásványtan- és földtan, végre 3 az orvosi tudományok köréből van. Ketteje az üléseknek csupán összes volt. Részletesebben ugy az osztályok, mint az öt állandó bizottság működését a ma, e teremben kiosztott hivatalos jelentés sorolja elő; legyen elég itt arra utalnom.

Az akadémia munkásságának eredménye részint 18 rendbeli saját folyóirataiban, részint önállólag, összesen 64 kisebb-nagyobb

füzetben s vastag kötetben látott napvilágot, melyek könyváru-
s uton a közönség rendelkezésére állnak.

Jutalom, a közelebbi nagygyűlés óta, csak egy adatott ki:
a gr. Teleki drámai pályadíj, *Szigligeti Ede* „IV. Béla” c. szomorú-
játékának. A gr. Karácsonyi-jutalom, megfelelő munka hiányában,
nem volt kiadható, valamint az egyik Gorove- s a Marczibányi-
jutalmak sem, melyekre versenyző nem volt. A többi jutalmak ügye
a jelen nagygyűlésen mikép dőlt el: az erről szóló hivatalos jelentés
még az ülés folytán fel fog olvastatni.

Akadémiánk könyvtára ez év folytán is nemcsak magánosok
ajándékai, nyomdai köteles példányok, hanem száznál többre
menő külföldi tudományos intézettel folytatott csereviszony s az
országos 5000 ft segélyből vétel útján is tetemesen gyarapodott.
Az 1868-ban vett munkák száma jóval meghaladja a 400-at.
Magánosok ajándékai közt nevezetesbek: Greguss Ágost r. tagé, ki
elhunyt testvére, Greguss Gyula l. t. hagyományából 94 munkát
adott; néh. Egressy Lajos hagyománya 40 darab, Brunner Antal
úr 27 db. — A könyvtár rendezése folyvást halad: 1869 végén már
összesen 13,114 munka volt, könyvtári használatra, rendezve, mi
kötetszámra majdnem 40,000 kötet. Az olvasók száma 1869-ben
6,838-ra ment.

A kézirat- és éremtár is gyarapodott ajándékokkal. Balogh
István úr családi oklevél-gyűjteményét, Stoll Károly úr bányá-
műszókat, Bartalis István úr régi papír-vízjegy gyűjteményt,
Czartoryski László hg. az 1705-i „Instrumentum Confoederationis”
eredeti példányát, Veszely Károly úr Kazinczy, Révay, Döbrentei
néhány levelét, Kovachich Miklós úr 175 kötet régi országgyűlési
naplót s irományokat ajándékozott. Deljanoff orosz államtitkár úr
két fényirt Corvina-lapot küldött, s a m. k. közoktatási miniszte-
rium, a Könyvtár díszítésére, Izsó „Zrinyi a költő” szobrát szives-
kedett megküldeni.

Viszont az Akadémia, budai s földdelejjességi észleldéjéből a
Nagy Károly-féle eszközöket, díj nélkül, az orsz. központi meteoro-
logiai intézetnek, — a platina-métret és kilogrammot pedig a kir.
kereskedelmi miniszteriumnak engedte át.

A hazafiak áldozatkészsége, alapítványokban az Ak. *tőkéjére*,
a lefolyt éven át is szépen mutatkozott, miről a kiosztott pénztári
jelentés közöl részleteket. Elég legyen itt némely kiválóbb célú ala-
pításokat említenem: ilyen a 16,000 ft-nyi *Edl-alapítvány*, melynek
kamatai orvosi és technikai két ösztöndíjra fordítandók; Román
Ferenc hagyománya fekvő javakban, a magyar faj szellemi fejlődé-
sét előmozdító intézkedésre; ilyen Czartoryski herceg ezer ft. ado-
mánya, egy lengyel — magyar tárgyú pályakérdés jutalmául; ilyen

Wodianer Albert úr 2000 ft ajándéka, magyar ifjak nemzetgazdasági kiképzésére; hálás fölemlítést érdemel a volt kereskedelmi miniszter: Gorove István úr intézkedése is, mely szerint az akadémiát, hivatalos levelezéseire nézve, postai díjmentességben részesíté.

*

És most bevégeztem volna vázlatos jelentésemet: a hátralévő néhány sor a kegyeleté, halottaink iránt. Nyolcan hunytak el: belső tag öt, külföldi három; nem súlyos arány, ha a közelebbi mult évek veszteségeit tekintjük, de így is fájdalmas; csupán az vigasztalhat, hogy az elköltözöttek nagy része már hajlott korban fizette le a természet adóját. Megkezdí a sort aug. 29-én az *ősz Karácson Mihály* történeti osztálybeli lev. tag, élte végszakában üléseink buzgó látogatója, ki olvasó asztalunknál is sűrűn megjelent s mintegy az elkésett munkás sietségével akarta befejezni Budapest történetéből, *Greguss Gyula* lev. tagot veszítettük, a *Lusiada* fordítóját, mind szépirodalmi, mind szakműveltség által kitűnő társunkat, férfikora legszebb delén, midőn a beváltott remények annál dúsabb még beváltatlanokat gerjesztettek vala iránta. Sept. 9-én *Watts Tamás* külső tag hunyt el, a londoni Britt Muzeum könyvtári őre, ki irodalmunk ismertetése által irányunkban még a negyvenes évek folytán külön érdemet is szerzett általános érdemeihez, ki nyelvünket ismerte s holtig fáradozott abban, hogy irodalmunk termékei ama világkönyvtárban, minél teljesebben összegyűjtve, meglegyenek. Okt. 24-én dr. *Gebhardt Xav. Ferencet*, a természettudom. osztálynak még 1830-ban, intézetünk megalakultakor, az igazgatóság által kinevezett rendes tagját kísértük örök nyugalomba, üléseinknek, egész a közelebbi évekig, ezen tisztos, állandó alakját, s élő tanuját kezdetől fogva az Akadémia minden viszontagságainak. Követte őt már ez évben — márc. 9-ikén — csaknem egykorú rendestag társa a matematikai osztályból, *Győry Sándor*, szakának tehetséges és fáradhatlan művelője szinte utolsó leheletéig, bár a hosszú pálya közös tragikumát, a vélt mellőztetés fájdalmait, ő sem kerülhette ki. — Gr. *Montalembert Károly* szintazon hó 14-én történt elvesztése miatti fájdalomban, az egész művelt világgal Akadémiánk is osztozik, benne egy oly külső tagtól fosztatván meg, ki tudományos intézetünk iránt, az utolsó napokig, élénk érdeklődést tanusított, soha egy-egy újabb munkáját el nem mulasztá megküldeni, sem viszont figyelemmel kísérni, megköszönni, elmaradás esetén reclamálni az Akadémia kiadványait. — Nem csekélyebb díszünk halványult el — március hó folytán — dr. *Rau Károly Henrik*, heidelbergi tanár, európai hírvé nemzetgazdasági jelesség letűntével;

mig ápril. 16-án egy a fiatalabb nemzedék előtt kevésbé ismert név, *Szenkirkályi Zsigmond* történelmi osztálybeli lev. tagé, — de kit a hivatal és hajlamai rég elvontak tőlünk — zárja be, vajha huzamosb időre, halottaink sorát.

Mondjunk áldást emlékezetökre!

442.

562/1500. 1870.

MÉLT. GRÓF KARÁCSONYI GUIDÓ ÚRNAK STB.

Azon gyakori sikeretlenség, mely a Méltóságod által, tisztelt nevére alapított *gr. Karácsonyi — drámai pályázatnál* előfordul, t. i. hogy dacára az eredeti 100 arany jutalom Méltóságod beleegyezésével 200-ra lett fölemelésének, s dacára hogy olykor kettős jutalom: 400 arany is tüzetik ki, a jutalmat mégsem lehet kiadni: arra indítá az Ak.-t, hogy a sikeretlenség okait nyomozza s ameny nyiben netán a szabályok hiányos voltában gyökereznék, megszüntesse. Ennél fogva, mint az idecsatolt jkvi kivonatban ki van fejtve, a szabályokban Mélt. beleegyezésével a következő lényegesb módosításokat akar tenni:

1. Hogy valamint a *komoly* drámánál ennek minden fajai versenyre bocsáttatnak: úgy a vígjáték-nemben is minden faj versenyképes legyen (a költői becset természetesen odaértve!).

2. Hogy a 200 arany jutalom egyenlő, vagy közel-egyenlő becsű pályamunkák közt semmi esetre *ne osztassék fel*, hanem kapja a jelesbik, vagy ha ez kimutatható nem volna, egyik se.

3. Ellenben ha az előbbi pályázatnál benmaradt jutalom a következőhöz csatoltatván, a pályadíj 400 aranyra emelkedik: ez esetben a jutalom két legjelesb mű között, — ha a bírálók más-kép megegyezni nem tudnak, — megosztható is legyen oly formán, hogy 200—200 ar. adassék a munkáknak.

4. Ha a 400 ar. kettős jutalom *kétszeri kitűzés* után is siker nélkül maradna: nehogy e díjak a végtelenségig szaporodjanak, az Akad. azt óhajtja, hogy azontúl kizárólag a dráma elméletét, vagy irodalomtörténetét tárgyozó pályamunkákra fordíttassék.

Mely módosításokhoz Mélt.-nak mint e *drámai jutalom* nemeskeblű alapítójának kegyes beleegyezését kérve és bizalommal várva, teljes tisztelettel maradok Méltóságod alá. szolg.

— akad. elnök

Pesten, 1870, május 31.

594/1500. 1870.

NMÉLT. B. VAY MIKLÓS
ig. tag úrnak.

(Címe az Alman.-ból)

Nagymélt. Báró Úr!

A MTA Ig. Tanácsa f. é. máj. 27-i üléséből egy kiküldetés elfogadására fölkérni határozta Nmélt.-dat, mint az ig. tan. tagját: a *Kazinczy F. emlékalapítvány* helybeli viszonyainak Széphanmon megtekintésére, annak megvizsgálása s jelentéstétel végett. Ugyanis néhai gr. Dessweffy Emil halálával, ki ez alapítv. ügyét egy általa alapított (nem-akadémiai) biz.-gal vezette, s Bérczy Károly halálával ki e biz. tollvivője volt, ez alapítvány ügyei annyira bizonytalanságba jutottak, hogy voltaképp azt sem lehet tudni, ki ennek fő felügyelője? Az érdeklettek ugyan hozzám, mint ak. elnökhöz fordultak, noha az ügy az elnökséggel csak annyiban függ össze, amennyiben bold. Elődöm, ki ezt létesítette, akad. elnök volt; egyébiránt az Akad. mint olyan, semmi határozatával *be nem folyt e vagyron igazgatásába*, kivéve, hogy pénztárnoka a Kazinczy-pénztárt kezelő egyénnel u. a. személy volt. Ily állapotban, miután ez alapvagyron fölötti örködés legközelebb mégis az Ak.-t illetné, a közönség is megszokta ez alap felügyelőjéül az Ak.-t vélni, de még, miután a *széphalmi jószág* visszatartásakor is bold. elődöm azzal az óvatossággal élt, hogy azt, minden eshetőség ellen, a MTA nevére kebelezette be; nem vala más mit tennem, mint fölkérni az Ig. Tanácsot, hogy ez alapítvány fő felügyelését vegye gondjai alá. Az igazg. mult évi ülései egyikén ezt elvileg el is fogadta s küldöttséget nevezett ki, mely a volt bizottság munkáit, számadásokat stb. vizsgálja meg, — akkor lévén elhatározandó végleg: vajon az Ig. Tan. vállalhatja-e ez alapítv. feletti örködést minden időkre. A küldöttség folytatja működését, de eddigelé sok nehézséggel küzd, amennyiben sem Bérczy halála után fennmaradt irományok elő nem kerültek, sem számadások be nem adattak, s közelebbi jelentésében azon szomorú valóságot constatálta, hogy az akad. ptárnál kezelt alapítv. tőke nem több 8,000 frt-nál, melyből a vidéki bizottság, jelesül Évva András úr jelentése szerint még 4000 építésre volna fordítandó, tehát a fennmaradó 4000 ft kamatja s a széphanmi jószág mintegy 600 ft. jövedelme korántsem elegendő arra, hogy abból az utódok az eddigi 1600 ft. segélyt tovább is húzassák; annál fogva ez összegnek 600 ft-ra leszállítását javasolta. Mit az Igazgatóság kénytelen lévén elfogadni: egyszersmind a további építkezés felfüggesztését határozta addig, míg ez ügy tisztába lesz

hozva; Excellentiádat mint Széphalomhoz legközelebb lakó tagját kérvén fel a jkvi kivonatban foglaltak elintézésére.

Mely kérelemhez a magamét is csatolván, teljes tisztelettel maradok Exc-d alázatos szolgálja:

a m. t. akad. elnöke.

Pesten, 1870 jun. 7.

444.

629/1500. 1870.

Nagymélt. Báró, Akad. Elnök Úr!

A MTA f. é. máj. 30-án tartott összes ülésében az Archaeologiai Bizottság, azon kegyeletnél fogva, mely hazánkban a *visegrádi várromok* iránt mutatkozik, fölkérte az Akadémiát, méltóztatnék Elnök Úr ö klmessége útján odahatni, hogy a nmélt. Pénzügyi Ministerium a várromoknak, mint a magyar szt. korona birtokán álló, építészeti szempontból is fölötte érdekes és aránylag — főleg az u. n. Salamon-toronyra nézve — csekély költséggel fentartható hazai emlékek őrzésére s további romlásának meggátlására némi gondot fordítani kegyeskedjék.

Mely kérelmet az összes ülés magáévá tévén, alázatosan esedezik Nagymélt.-nál, hogy ez iránt a m. kir. Pénzügyi Ministériumot felszólítsa az Akad. óhajtásának fogamatot eszközölni méltóztatnék.

Teljes tisztelettel Nagymélt.-d alázatos szolgálja.

Pesten, 1870, június 7.

445.

639/1500. 1870.

NAGYMÉLT. BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF

m. k. közokt. min. úrnak, teljes tisztelettel,

Budán.

A M. T. Akadémia f. é. május 30-án tartott összes ülésében a III. osztály indítványt terjesztett elő, mely szerint — kiemelvén, mily jó haszna van annak, ha honunk a külföld tudósaival, szakférfiai által, érintkezésbe jő, minél fogva óhajtandó volna, hogy a f. évi augusztusban Párisban a *mètre-rendszer behozatala* iránt tartandó nemzetközi gyűlésben szakférfiaink részt vennének: kivált most miután Magyarország *politikai önállóságra vergődött*, igen kívánatos, hogy tudományos dolgokban tartott nemzetközi tanácskozásokban is vegyen részt, annál inkább, mert az ily összejövetelek képesek az ismeretkört, a nézetet tágítani és szilárdítani, s így a szellemi fejlődés s emelkedés hatalmas tényezői. — Az osztály ajánlja

az összes ülésnek: tegyen lépéseket a m. kir. kormánynál az iránt, hogy ez a kiküldetésben a magyar tudósokat is részeltesse, s ez esetben az Akadémiát bízna meg a kiküldendő egyének kijelölésével.

Az osztálynak e határozatban foglalt indítványa az akadémiai ülés részéről helyesléssel fogadtatván, e szerint az Akadémia mély tisztelettel fölkéri Nagyméltóságodat, hogy a méter-rendszer iránt augusztusban tartandó párisi nemzetközi gyűlésre a magyar államot képviselendő tudósok kiutazását kormányköltségen lehetővé tenni s e kijelöléssel az Akadémiát még a szünetelő előtt, tehát e hó folyamán megbízni méltóztassék

Maradván teljes tisztelettel Excell, aláz. szolg.
Pesten, 1870. jun. 15.

446.

[Jelzete: Ak. Kézirattár „Irodalmi Levelek”]

[GYULAI PÁLNAK]

E kis kulcs az íróasztal középsíókját nyitja. Ebben, egy kéregtáblában vannak az Igazgató Tanács, nagygyűlés és összes ülések 1870-i hiteles jegyzőkönyvei. Ott vannak az Almanachok és nyomt. jegyzőkönyvek is.

Ott van 5 kulcs összekötve. A legformátlanabb nyitja a festett szekrényt, melyben a kéz alatti iratok állnak. Ha ebbe kellene nyulni: a felírás mindenütt eligazít, azon kivétellel, hogy e cím alatt: „végrehajtható jegyzőkönyvek” a f. évi (végrehajtott) jegyzőkönyvek *írományai* vannak.

A mi még nincs végrehajtva, a scontrókönyv („Végrehajtási könyv” az íróasztalon) megmutatja. Ezek közül

1. Az *Edl*-féle ösztöndíjért beérkező folyamodványokat áttenni a *technikai*, illetőleg az *orvosi* 3-as bizottság referenséhez. Referens még nincs bejelentve, addig lehet Kruspérhoz és Jendrassikhez. Határnap 25 jul. bezárólag.

2. Ha az *Edl*-alapítvány oda lesz ítélve: ki iratni az Igazgatóság VI. sz. jegyzőkönyvéből az illető pontot, melyben 300 ft utalványoztatik; fele az egyik ösztöndíjasnak adandó, nyugta mellett, fele a másiknak.

3. Ha *Edvi Illés Pál* válaszol, hogy kéziratát ideadja 50 ft-ért, az Igazgatóság u. a. jegyzőkönyve illető számát kiiratni a hitelintézetnek, s a pénzt vagy fölvenni s elküldeni, vagy megírni, hogy vétesse föl.

4. Ha *Rózsay* beadja az *Aradi-gyűlésre* jelentkezett akad. tagok neveit, levelet írni (elnökileg) a Magyar Orvosok és Term.

vizsgálók aradi nagygyűlése elnökének Nagys. Aczél Péter úrnak, üdvözölni a gyűlést, és a tagok neveit, mint az akad. képviselőiét, sorra beléírni.

Egyéb érkező tárgyakra a *Vettemet* följegyezni, *iglatni*, a sürgősekben, körülmény szerint, intézkedni; a többit rakásra rakni.

Ha könyv, nyomda, v. mű-számla fordul elő: Takács úr beírja az Utalvány-könyvbe, s az utalványt *aláíráásra* elkészíti.

Az Évkönyveket és Értesítőket T. úr nyomatja és revideálja, illetőleg a szerzővel is revideáltatja.

A *juniusi* Értesítő egy számba belémehet. A többit már elkészítve átadtam sajtó alá. *Kivonatot kell* még kérni, a hol nincs.

Pest, 1870 jul. 6.

Arany János

447.

479/1500. 1870.

FŐTISZTEL. RÓNAY JÁCINT RT. ÚR ÉS OSZT. TITKÁR,
mint az igazgatósági Kazinczy-bizotts. jegyzőjének, tisztel.

A *Kazinczy-emlékalapítvány* ügye tisztábahozására kiküldött ig. tanácsi biz. részéről méltóztatott egy jkvi kivonatot közleni „mindazon iratok közlése végett, melyek a Kazinczy-féle *birtok* megszerzésére, az *építkezésre*, a Kazinczy-bizottság megalakítására, működésére s a Kazinczy-utódok segélyezésére vonatkoznak”.

Tudvalevő dolog ugyan, hogy az Akad. mint Akadémia, a kérdéses ügyeket sohasem kezelte, hanem igenis, annak elnöke gr. Desseffy Emil, részben nem is akad. tagokból állított össze egy bizottságot, melynek külön jegyzője volt s külön tartotta üléseit, csupán pénztára kezelését bizta az akad. pénztárnokára. — Mindazáltal, hogy e részben bizonyosságot szerezzek, megvizsgáltam az akad. jegyzőkönyveit 1858-ról, mikor a *Kazinczy-ünnepély* indítványoztatott, s 1859-ről, midőn az megtartatott. Itt valahol, itt kellene a kérdéses pontok iránti intézkedésnek előfordulni, mert később az akadémiái palotára történt gyűjtések veszik igénybe az Akad. figyelmét, melyek kezdetekor a Kazinczy-gyűjtés már jóformán be volt fejezve.

Találtam pedig az 1858 nov. 22-i akad. ülés jkvében, Toldy Ferenc indítványát, hogy a jövő 1859 sept. 27-én Kazinczy F. születésének 100. évfordulója: 1. rendkívüli ünnepélyes közüléssel megünnepeltessék, melynek tárgyai lennének a) emlékbeszéd, b) egy széptani emlékirat, mely Kazinczyt mint költőt, c) egy másik,

mely mint prózaírórt méltányolja, *d*) Kazinczy (Fáy által ajándékozott) mellszobrának leleplezése s egy dícsköltemény elszavalása, *e*) s egy az akad. által készített emlékpénz kiosztása. — 2. Egy emlékkönyv adassék ki; mindezek költségeit az Akad. födöztvén.

Ez indítványt az összes ülés elfogadván, az 1858 dec. 15-i nagygyűlés némi módosításokkal szintén magáévá tette s fölkérte az Igazg. Tanácsot három, 50—50 arany pályadíjnak az akad. költségvetésbe fölvételére; a mellszobor teljes bevégezése végett 150 ft költség megadására; s végre egy emlékérem költségei megajánlására, melyhez Tomory Anasztáz 200 ft-ot ígért.

Ennek folytán az Ig. Tanács 1858 dec. 18-i ülésében 1. a két széptani jutalmat egyre szállítván, 50 aranyat, 2. a költőire 50 ar.-at megszavazott, 3. a mellszoborra 150 ft-ot szintén, 4. az emlékérem készítését helyben hagyta.

Az 1859-okt. 28-i igazg. ülésben, tehát már az emlékünnepe megtartása *után*, a dicséretet nyert költői pályamű szerzőjének *tíz arany* határoztatik, s a már kész emlékérem bemutatatik. Ez ülést gr. Dessewffy elnök azzal nyitá meg, hogy a Kazinczy tegnapi ünnepélyt igazg. tanács ülésére is kívánta felhasználni, miután az ünnepélyen többen megjelentek, de a tárgyalás a fentérintetett mozzanatokon kívül, Kazinczyra vonatkozót épen nem tartalmaz.

Nem véltem szükségesnek az idézett jkveket szóról szóra kiírni, de azok kétségtelenül tanúsítják, hogy a Kazinczy-alapítvány gyűjtése, a birtokvétele, s bizottság alakítása stb. *nem akadémia-ilag* intéztetett.

Tisztelettel, Főtisztel. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1870 jul. 7-én.

448.

888/1500. 1870.

A MTA ARCHAEOLOGIAI BIZOTTSÁGÁNAK TISZTELETTEL.

A vkmin. Budán e hó 14-én 20, 160 sz. a. kelt leiratát, melyben *Demsus községnek* az orsz. Képviselőházhoz benyújtott kérvényét történ. emlékszerű temploma fentartására, azon indokkal teszi át, mintha az államköltségvetésben *történelmi műemlékek fentartására* rendelt költséget az Akad. kezelné, — nemkülönben az ugyanazon vk. ministerium útján, kíséreléssel nélkül később áttett, a m. k. belügymin.-hoz intézett folyamodványát Hunyad-megyének, mely nagy csomag melléklettel van fölszerelve, a nm. akadémiai elnök úr szóbeli rendelete folytán avégre van szerencsém a t. Biz.-hoz áttenni, hogy bár a leiratban tévesen állítatik, mintha az

építészeti műemlékek fentartására való országos pénzt az Akad. kezelné, mindazáltal a bizottság ez állítást mellőzve, magára a ministeriumnál levő alapból eszközendő *conservatióra* nézve adjon véleményt és terjesszen elő javaslatot.
Kelt Pesten, 1870 sept.

449.

977/1500. 1870.

A M. FÖLDHITELINTÉZET T. PÉNZÜGYI OSZT.
IGAZGATÓSÁGÁNAK.

F. évi sept. 20-ról kelt becses átiratára, a *Dethier A.* úr 1077/20 franc újabb számlája iránt, csak most válaszolhatok, Toldy úrnak először távolléte, továbbá amiatt, hogy még a számlák általa történt aláírása után is fenmaradt részemről a szóbeli felvilágosítás szüksége, melyet csak tegnap nyerhettem meg. — Toldy úr szerint az 1077 fr. 20 cent bizvást utalványozható, mert az 57.20 franc Dethier úr tiszteletdíjának maradványa, a mihez még több részlet-fizetés is fog járulni, ha tehát valami különbség forogna is fenn, az, az egész munka megjelenése utáni *végszámadáskor* könnyen kiegyenlíthető. A nyomdai 1020 fr. számla is egészen új, s az augusztusban történt nyomtatásokról szól, septemberről és octoberről még más számlák is következnek.

E szerint az egész 1077.20 fr. számlát utalványozva, szerencsém van ezennel ismét oda áttenni, hogy a konstantinápolyi Banque Imperialnál folyóvá tétetni méltóztassék.

Tisztelettel . .

Pesten, 1870 oct. 19.

450.

[Jelzete: *Irod. Levelek*]

[Felzetten Gyulai írásával:

Vettem oct. 28-án, 70/1870 sz.]

[GYULAI PÁL, OSZTÁLYTITKÁRHOZ:]

Tisztelt Osztálytitkár Úr!

Barna Ferdinánd I. tag értekezését „A finn költészetről, tekintettel a magyar ősköltészetre” az akadémiai Értekezések során leendő kiadásra méltónak ítélem, mint a mely II. részében igen érdekes és sok újat tartalmazó összehasonlítást teszen a finn költészet — különösen a Kalevala — s a magyar, jelesül a székely népköltészet között; III. részében pedig a finn hitrege istenségeit a magyar népi hagyományokban elég szerencsésen nyomozza.

Kevésbé[!] sikerültnek tartom az I. részt, melyben felette sok beszéd fordítottatik az áltáji hasonlító nyelvtudomány szükséges voltának bizonyítására, mit irodalmunkban nem tudom, hogy valaki tagadna többé. Különösen e részben, de az egész munkán keresztül, is, fárasztja az olvasót az eszme csapongó menete, hosszú kitérésekkel, a körmondatok hosszadalmassága, incisumokkal túlhalmozása; a pontozás tökéletlensége, mely szerint több értelmi körmondat egybe zsúfoltatik, duzzadt és nem ritkán tautolog kifejezések összetorlódása, még is lapályos, hibáktól sem ment nyelv.

Minden esetre szükség kinyomatás előtt, az egészet gondosan átnézni, a stíl és interpunctio hibáit kijavítani, miben a szerkesztő úr, mint jeles stilista, szerzőnek kívánt segílyt nyújthatna.

Pesten, 1870 oct. 28-án

Arany János
rendes tag.

451.

1049/1500. 1870.

MÉLT. MONYORÓKERÉKI GR. ERDŐDY ISTVÁN ÚRNAK,
Varasd megye örökös és Sárosmegye valóságos főispánjának
stb.

Vörösvárott,
u. p. Felső-Eőr (Vas megye).

Mélt. Gróf Úr!

A MTA f. é. oct. hó 31-én tartott összes ülésében Csengery Antal r. t. beadott jelentéséből kellemes tudomást nyert arról, hogy nevezett rendes tag bevégezte azon két láda — az egykori *Rákóczy-levéltár* eredeti kincseit képező — okiratok másoltatását, melyeket Mélt.-tól a gróf Erdődy-Aspremont családi levéltártól először ugyan néhai feledhetetlen történetírónk saját tudományos használatára nyert volt ki, ennek szomorú elhunytával pedig Méltóságod a jelentéstevő Csengery Antalnak kegyeskedett megengedni, hogy azokat az *Akad. kéziratárának lemásoltathassa*. Ugyan e jelentésből továbbá azon kedves értesítést vette az Akad., hogy midőn a lemásolt két láda iratot az említett r. tag úr, a maga és az Akad. köszönetével a történelmi társulat titkára: Thaly Kálmán akad. tag által visszaküldötte, Méltóságod ugyanazon levéltárból ismét két láda iratot kegyeskedett az Akad. rendelkezésére bocsátani lemásolás végett.

Midőn Mélt.-nak a hazai történetírás érdekében tanusított ezen nemes és nagylelkű közlékenységét, mellyel történelmünk egyik legérdekesebb korszakának földerítésére, egy addig elveszett-

nek vélt nagybecsű levéltár összes forrásait megnyitotta, a MTA örömmel igtatja mindenkori emlékezetül jegyzőkönyvébe: s egyszersmind reám ruházta azon kedves kötelességet, hogy buzgó köszönetéről Méltóságodat értesítsem, mit ezennel teljesíteni szerencsém van. — Maradván állandó tisztelettel Méltóságodnak alá. szolg.

Pesten, 1870 nov. 9.

akadémiai elnök.

452.

1055/1500. 1870.

A NAGYMÉLT. M. KIR. VALLÁS ÉS KÖZOKT. MINISTERIUMNAK.

A MTA f. évi oct. 31-i összes ülésében, archaeológiai bizottságának egy ajánlása fogadtatott el, mely szerint a biz. Fábri József *őralja-boldogfalvi* ref. lelkész kérelme következtében, a mondott község szélvész által tetejétől megfosztott templomnak javítását szorgalmazza. Minthogy a nevezett románkorú templomnak díszes festményekkel ékes falai a záporoknak kitévék, a biz. fölkérte az Ak.-t, hogy e becses régi emlék tatarozása ügyében a Nm. Ministeriumhoz pártoló fölterjesztést tegyen.

Minélfogva a MTA összes ülése azon alázatos kérelmet terjeszti a nmélt. Min.-hoz, hogy az *őralja-boldogfalvi templom* kijavítására a történeti emlékek fentartására rendelt országos összegből bizonyos segílyt adományozni kegyesen méltóztassék. — Maradván telj. tisztelettel

főtitkár

h. elnök

Pesten, 1870. nov 9.

453.

1071/1500. 1870.

NAGYMÉLT. KERKÁPOLY KÁROLY

m. k. igazságügyminister úrnak teljes tisztelettel,

Budán.

A MTA, mint az itten csatolt belügyministeri, 1868 jun. 30-án kelt leirat másolatából megérteni méltóztatik, beadott folyamodványa következtében Ő Császári Királyi Felségétől kegyelem útján megnyerte, hogy addig is, míg adózási viszonyai a törvényhozás által véglegesen rendeztetnének, úgy a gróf *Teleki József* által részére hagyományozott 37,800 ft *alapítvány után* kivetett

közvetlen illeték, valamint az akad. *palota és bérház után* eddigelé kivetett vagy ezentúl kivetendő minden nemű országos adók s adópótlékok, továbbá valamennyi *bélyeg és vagyonátruházási közvetlen illetékek* és haszonértékek fizetése alól ideiglenesen fölmentessék.

Hasonló kedvezményben részesíté tudományos intézetünket a magyar törvényhozás is. Így az 1868: XXII. törvénycikk a házadó alól egészen fölmenti h) pontja alatt a tud. akadémiákat; e tc. 21. §-a szerint a tudományi, közoktatási és közjótékonyági célokra tett hagyományok és ajándékozások illetékmentesek; a XXVI. tc. 5. §-a e) pontja szerint „a tudományok előmozdítására szolgáló tőkék kamatjövedelme kivétetik a jöved. adó alól”; az 1869: XVI. tc. szerint a tudományos egyletek a közhatóságokhoz és hivatalokhoz intézendő beadványaikra és irataikra nézve, a peres eljárás kivételével, bélyegmentesek.

Az Akad. ig. tanácsa f. é. márc. havában, az *Akad. régiebb alapítványainak biztosítását* vette munkába. Tekintve ugyanis, hogy vannak alapítványok, melyeknél egyszerű kötvény is hiányzik s hogy a 202 alapítvány közt alig van *négy*, mely bekebelezés által biztosítva volna; hogy némely alapítványoknál a törvényes bélyeg hiányzik: elhatározta, mindenütt, hol a kötvény hiányzik, annak kieszközlését; tovább a kötvények bekebelezését az Ak. javára; végül hogy e bekebelezések díjának elengedésére a nagymélt. m. kir Pénzügyministerium fölkérésék.

Ez utóbbi lépést azonban késett az akad. megtenni azért, mert azon hiedelemben volt, hogy Ő Cs. Kir. Felségének a mellékelt belügymin. leiratban foglalt kegyelmi ténye elég lesz ezen egyis *régebbi keletű alapítványoknál*, a bekebelezési és bélyegilletékek alóli mentességre; de noha a mondott leiratban nyilván befoglaltatik, hogy az a magyar kir. pénzügyi minisztériummal közölte-tett, a kir. pénzügyi hatóságok annak érvényét elismerni vonakodnak, — állítván, hogy az köztük, annak rendje szerint meghirdetve nem volt.

Nagymélt. Minister Úr!

A Tud. Akadémia ig. tanácsa f. évi octóber 30-án tartott ülésében úgy vélekedett, hogy mind a legkegyelmesebb királyi leirat, mind a főntebb idézett törvények szelleméből az foly, hogy a tudományok művelése — s terjesztésére rendelt hazafiui alapítványok állami terhektől lehetőleg kiméltessenek, továbbá hogy, midőn újabb keltű hagyományoknál e mentességet élvezzi az akad., nem folyhat e mentesítő törvény szelleméből oly intézkedés, mely szerint a célba vett munkálatnál, midőn *nem új vagyon szerzéséről, hanem csupán a régiek biztosításáról* van szó, olly alapítványokéról, melyek egyrésze még azon időből származik, midőn a bekebelezési

illetékek behozva sem voltak, az Akad. ez illetékek címe alatt tetemes adóval rovassék meg, annál kevésbé, mert ha tartozott volna is azokért a birtokba lépés alkalmával fizetni az átruházási illetékeket, azokat a multa, a törvényhozási intézkedést megelőzőt időre nézve, Ő Felsége kegyelmi irata az ./. alatti belügyministeri kibocsátvány szerint *elengedte*.

Alázatos tisztelettel kéri tehát az Igazg. Tanács Nagyméltóságodat, hogy a pénzügyi hivatalokhoz oly értelmű rendeleteket kibocsátani méltóztassék, mely szerint ezek utasíttassanak az ily régebb keltű alapítványok és kötvények díjtalan bekebelezésére. A mennyiben pedig Nagymélt.-od a többször idézett kir. kegyelmi irat- s a fennálló törvényekre támaszkodva sem vélné pusztán rendelet által eszközölhetőnek, méltóztassék a magyar orsz. törvényhozás elé terjesztendő javaslatai alkalmával a törvény oly intézkedését kieszközölni, mely által az Akad. ily terhek alól, mind a multa, mind a jövőre nézve, kétes magyarázatnak helyet nem engedő módon fölmentessék.

Midőn az Ig. Tan. ez alázatos kérelmét, elnöki megbízatásom szerint fölterjeszteni szerencsém van, teljes tisztelettel vagyok stb.

Pesten, 1870, nov. 15.

a MTA elnöke.

454.

[Jelzete: Akadémiai Kéziratár, Levelestár]

[GYULAI PÁLHOZ]

Tisztelt Osztálytitkár Úr!

Gyergyai Ferenc „Magyarosan” című dolgozata nem értekezés, nem is rendszeres munka, inkább „A magyar nyelv sajátosságairól” régebben kiadott Jegyzeteinek folytatása és bővítése. Alapelvét maga így fejezi ki: „a nyelv *egyedüli* tekintélye az élőbeszéd.” E szerint elveti a nyelv egész történetét, az etymologia, az analogia stb. minden eredményeit. Ez elvből kiindulva, kárhoztatja a *tat-tet* képzésű szenvedőt, s az *-ód -öd* képzésűt fogadja el, a benmaradó *ban-ben* lételét tagadja, a *sem*-et csak *se* alakban ismeri el stb. De mennyire nem elégséges tekintély az élőbeszéd, egyedül, maga szolgáltat rá példákat, azt mondván, hogy a nép nem ismeri a *bennünket*, az *eliben*, az *idáig*, a *viseltetik*, a *belát* (valamit), a *feldicsér*, az *ellát* (valamivel), a *felszáll* (fölrepül), *féli* (az istent), *körülnézi* (magát), *előadja* (magát), az *ótátul óta* (haótátul óta) kifejezéseket, holott ezek széltire használatnak a nép nyelvén. Azt állítja, nem igaz, hogy a név-elő *a* így hangzanék a nép ajkán: *ak*

ki, mert az egyszerűen rövid *a*-nak ejtetik. A közép vagy zárt *ä* jogosultságát is tagadja, mint tájejtést. Ime, hová jutnánk, ha minden író a maga *vidike* népi nyelvét ismerné csupán helyesnek, a többit eldobná! Ez annyi volna, mint a nyelv fejlődését megakasztani.

A főntebbiekből is kitünik, hogy Gyergyai munkáját az Akadémia aegise alatt kiadhatónak nem tarthatom, sőt felolvashatónak sem *egészen*, egyes cikkeket azonban, hol a nagyon lábrakapott germanismusok ellen harcol, lehetne belőle felolvasni.

Pesten 1870. nov. 28.

Arany János
rendes tag.

455.

1138/1500. 1870.

A NAGYMÉLT. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSI M. KIR.
MINISTERIUMNAK, TISZTELETTEL,

Budán.

A Nmélt. Ministerium részéről szóbeli úton felhívást vettem az iránt, hogy azon tárgyalási iratokat, melyek szerint az Akad. palota épülete az *Eszterházy-képtár* befogadására átalakíttatott, ugyanoda terjesztem föl. Ily tárgyalási iratok azonban, miután tudtommal az Akad. épületében átalakítás szüksége fön nem forgott, nem létezhetnek. A palota ugyanis úgy épült föl, hogy az *Eszterházy-képtárt* magába fogadhassa, s rajta azóta nevezetesebb átalakítás nem történt. Mint az idecsatolt akad. ülési jegyzőkönyvből megérteni méltóztatik, néh. gr. Dessewffy Emil ak. elnök már 1861 márc. folyamán bejelentette, hogy a Képtárt, az akadémiai épületben leendő felállítás végett, megnyerte a főmélt. hercegi családtól; ugyanazon évben az építettő hármás bizottság (mint az Igazgatósági jkv.//.alatti kivonatából kitünik), a decemberi ülésen jelentésében az *Eszterházy-képtárról* úgy emlékezik, mint a melynek az épület tervébe föl kell vétetnie, s már az első terveket is a szerint készíttette. Külön terv és költségvetés szüksége tehát, mely csupán a képtárt illetné, fen nem forgott; hanem hogy mennyivel lett költségesebb az építés a képtár befoglalása által, ezt az összes tervezet és költségvetésnek a képtári helyiségre háruló része különválasztása, vagy *becsű* által lehetne kitüntetni, mit csak szakértő eszközhetne.

Mely felvilágosítás után maradok tisztelettel stb.

Pesten, 1870 december . .

456.

1154/1500. 1870.

TEK. HINKA JÓZSEF
akad. ügyész úrnak.

F. é. márc. 26-án szerencsém volt áttenni az Ig. Tanács XXXVIII. sz. végzése mellett egy fizetési meghagyást, mely szerint gr. Bethlen Józsefnétől az akad. részére kiállított 12,000 frt. kötelezvény bekeblezéséért 112 ft 50 kr. illeték azon okból követeltetik, mert gr. Bethlen J.-né holléte ki nem puhatolható. Egyszersmint az igazgatóságtól utasításul adatott hogy Gr. Bethlenné Kolosvárt található meg.

E követelés most egy dec. 10-én kelt s nekem 14-én kézbesített, ./.alatt idezárt *megintő levélben* 8-ad napi végrehajtással fenyegetés mellett, ismételtetik; melyet én tegnap az Ig. Tanácsban bemutatván, utasítottam Tek. Ügyész úrhoz áttenni a végre, hogy a végrehajtás megakadályozására sürgősen mindent elkövetni méltóztassék. Gr. Bethlen Józsefné (és nem Josephin, mint hibásan iratik) csakugyan feltalálható Erdélyben, de nem Kolosvár, hanem *Teremi*ben, u. p. Dicső-Szentmárton, mint az ig. tanács egyik tagja felvilágosított. Egyébiránt a végrehajtást felfüggesztetni azért is szükséges, mert, mint szintén az ig. tanács tagjai megjegyezték, azon törvény, mely szerint az Akad. efféle illetékektől fölmentetik, már csak a királyi szentesítést várja.

Tisztelettel Tek. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1870 dec. 19.

457.

1188/1500. 1870.

TEK. KOMÁROM-MEGYE KÖZÖNSÉGÉNEK,
telj. tisztelettel

Tekintetes Megyei Közönség!

A MTA kebelében fenálló Archaeologiai Bizottság a f. é. dec. 19-én tartott összes akad. ülésben előterjeszté, miszerint azon alkalommal midőn közelebb a bizottság előadója *Ó-Szönyön* megfordulván, összeírá a *felíratos római köveket*, melyek két év óta kiásattak s egyszersmind hallá, hogy a jövő évben Ó és Uj-Szöny között nagyobb ásátások vétetnek célba, melyek ismét nagyszámu felíratos kövek napfényre jövetelét reméltetik, — ugyanakkor magán véleménycsere közben, kívánatosnak tünt fel, hogy miután mindez emlékeket Pestre a M. Nemz. Muzeumba szállítani nem lehet, pedig a jelenleg szanaszét heverő tárgyak is már jelentékeny gyűjtemény

alapjául szolgálhatnak, a MTA intézne megkeresést Tek. Komárom megye Köz.-hez, hogy e tudományos tekintetben nagy becsű régi emlékek megőrzésére magában Komárom városában alkalmas helyiségről gondoskodni hazafiui buzgalommal siessen.

Mely bizotts. előterjesztést az akad. össz. ülés pártolólág elfogadván: ezennel a Tek. Megyei Közönséghez azon kérelmet terjeszti általam, méltóztassék a környékben talált s ezentúl is napfényre jöhető emlékek befogadására *Komárom városában* egy oly alkalmas, tágas és biztos, földött helyiséget kijelölni, hol azok minden idő-viszontagság és rongálás ellenében megóva, őriztet-hessenek. — Maradván tel. tisztelettel .

Pesten, 1870 dec. 29.

akadémiai elnök.

458.

1193/1500—1870.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET PÉNZTÁRI IGAGZ.-NAK

A MTA Igazg. Tanácsának f. é. dec. 18-án tartott ülése határozatából szerencsém van *Tóth Lőrinc* úr és nejének a Kazinczy-emlékvagyonból kölcsönvett 2,000 forintról szóló eredeti kötelezvényét, a Kazinczy-emléktőkevagyon értékpapírjai közötti megőrzés végett ezennel áttenni.

Tisztelettel:

Pest, 1870. dec. 30.

459.

77/1871.

B. EÖTVÖS JÓZSEF ELNÖKHÖZ.

Nagymélt. Báró, Akadémiai Elnök Úr!

A MTA alább írt napon tartott összes ülésében Csengery Antal r. tag indítványt terjesztett elő, melynek lényege a következő:

Midőn az Akad. palotája épült, az építési terv. megállapításánál egyik legfőbb tekintet volt arra, hogy az *Eszterházy-képtár* számára alkalmas és díszes termek készíttessenek s így a nagybecsű galéria, mely az előtt a hercegi család bécsi palotájában volt elhelyezve, ide áthozatván, ez által a múzslés terjesztése hazánkban, fővárosunkban előmozdítottassék. Tekintélyes tőkepénz fordított a termek építésére, utóbb is évenként jelentékeny összegek a fenntartására. Á mellett a képtár-őr is díjtalanul nyert egy nagy lakást a palotában, s nem kis összeget vesz igénybe évenként a termek tisztogatása, alkalmilag javítása és őriztetése is. Mindez áldozatokat az Akad. eddig szívesen viselte, mert csak így volt lehetséges a

képtárt országunk határai közt megtartani s ez által a hazai művészet érdekeinek szolgálatot tenni.

Most azonban, midőn a képtárt az ország megvásárolta, ily áldozat az Ak.-tól többé nem várható. A képtár az országé, természetes tehát, hogy a fentartási költségeket is a tulajdonosnak kell viselnie; a képtárór országos hivatalnokká lett, nem volna tehát indokolva, hogy ingyen-szállást az Ak.-tól kapjon. Az Ak. egyes hazafiak alapítv.-ból származó jövedelmeinek tetemes részét vonná ez el eredeti céljától s rendeltetésétől. Annyival kevésbbé vállalhatja ez áldozatot, mert f. évi (most készülő) költségvetése is már jelentékeny hiánnyal (m. e. 10,000 ft) fenyeget, ha a bizottságok és osztályok indokolt igényei mind tekintetbe vétetnek.

Indítványozza tehát, hogy az Ak. elnöksége útján eszközölje ki egy méltányos évi kárpótlási összegnek már az idei orsz. költségbe való fölvételét a képtár által elfoglalt helyiségekért s fentartási költségül. S mivel az ügynek mielőbbi elintézése annyival sürgősebb, mert az orsz. költségvetés tárgyalása nem sokára be lesz fejezve, s az Ig. Tanács, hova sajátképp ez ügy tartoznék, addig nehezen tart ülést, a felterjesztést már ez összes ülésből javasolja megtétetni.

Az össz. ülés ez indítványt magáévá tevén, tisztel. fölkéri Nagymélt.-at: méltóztassék a m. kir. Kormányánál közbejárni, hogy a képtári s őri helyiségek fedezésére bizonyos méltányos összeg, még a jelen évi, most tárgyalt országos költségvetésbe fölvétenessék az A. részére még ez évben kiutalványoztassék.

Teljes. tisztel. Nagymélt. Elnök Úr aláz. szolgálai:

főtítkár

hely. elnök

1871 január 30. Pesten.

460.

80/1871.

NAGYMÉLT. VÁSÁROS-NAMÉNYI BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF ÚR
ÖZVEGYE,
született Rosti Ágnes asszonynak, legbensőbb tisztelettel.

Nagyméltóságú Báróné! A M. T. Akadémia minden rendű tagjai rendkívüli gyűlésbe sereglettek össze tegnap, e hó 3-án, hogy az országos nagy fájdalomnak, mely tisztelve szeretett Elnökünk, b. Eötvös József, Nagyméltóságod felejthetetlen férje halála által mindnyájunkat oly kegyetlenül sujtott, az Akadémia részéről is kifejezést adjanak.

De hova törpül minden külső módja a kifejezésnek, szemben ily roppant, ily pótolhatatlan veszteséggel, melyet az első percekben

érezni igen, de teljes mélysége szerint felfogni és megmérni alig volt képes a gyülekezet. A szomorú jelentés, mely az elnöki székből, az *Ő elnöki székéből*, fájdalomtól töredezve elhangzott, már előbb kitörölhetetlen betűkkel volt írva minden szívben és tükröződött minden arcon; s a hallgatást végre némely határozatok kijelentése törte meg, melyek szerint az Akadémia a dicsőült férfiú emlékét a maga körében külső jelekkel is megörökíteni kívánja.

Azonban a lesújtó érzelmek közepette sem feledkezhetett meg a gyűlés azon szivekről, melyeket szorosabb, mert bensőbb, szentebb, mert családi kötelék erősít vala a Dicsőülttel, melyek elválása tehát a legmélyebb szakadás nélkül nem történhetett. Ha a kegyelet ily nyilvánulásai csak rövid és múltó enyhületet is nyújthatnak a gyógyíthatatlan sebekre: az Akadémia legbensőbb részvéte hálája és kegyelete, mellyel az elhunyt Nemes poroknak áldozik, legyen Nagyméltóságodnak s az egész tisztelt Családnak némi vigasztalásul.

Pesten, 1871. febr. 4-én,

Mély tisztelettel:
főtítkár; másodelnök.

461.

79/1871.

[KÖRLEVÉL]

A tegnapi elegyes akadémiai ülés végével többen emlékezetbe hozván, mennyire illő volna felejthetetlen Elnökünk elvesztése miatti fájdalomunknak még az által is kifejezést adni, hogy földi részeinek sirboltba tételénél, hétfőn d. e. 11 órakor, *Ercsiben* az Akad. egy küldöttsége által jelen legyen: e küldöttség tagjaivá másodelnök Lónyay M. úr ő nagymélt.: B. Vay Miklós igazgató, gr. Teleki Domokos ig. és tisztel., Székács József tiszteleti, Pauler Tivadar, Kautz Gyula és Gyulai Pál rendes, Szilágyi Sándor és Thaly Kálmán lev. tag urakat jelölte ki fölkérendőeknek.

Midőn e szerint (CIMZETTET) erről értesíteni szerencsém van, tisztelettel fölkérem, hogy a kiküldetést elfogadni, minden esetre pedig szándékáról engem még ma határozottan tudósítani méltóztassék.

Teljes tisztelettel (CIMZETTNEK) aláz. szolgálja

Pesten, 1871, febr. 4-én

462.

106/1871.

NAGYS. SZIRMAY ÖDÖN
ország. képv. és birtokos úrnak

Pest.

Tiszt. Nagys. Úr!

A MTA f. é. jan. 30-án tartott összes ülésében kedves tudomásul vette, hogy tisztelt Nagyságod a család irományai közt őrzött történeti becsű okiratok és levelek mintegy 183 darabból álló gyűjteményével, melyek leginkább a *Rákóczy és Tököli fejedelmek* korára nyujtanak becses felvilágosító részleteket, Akadémiánk kéziratárát megajándékozni méltóztatott.

Midőn e hazafiui nemes áldozatot a tudomány, különösen a hazai történetírás érdekében az Ak. örömmel vette jegyzőkönyvre: egyszersmind utasítá a kebelében fennálló történelmi bizottságot, ez oklevél-gyűjtemény adatainak tudományos kiaknázására, nehogy azok Kéziratárunkban használatlanul heverjenek; alulírottakat pedig megbizta, hogy köszönetét Nagyságodnak írásban is tolmácsoljuk.

Mely k. kötelességet ezennel teljesítve, maradunk tisztelettel Nagyságod aláz. szolgálai:

főtitkár; hely.elnök

Pesten, 1871 febr. 8-án

463.

113/1871.

A NAGYMÉLT. M. K. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
MINISTERIUMNAK.

A MTA, még 1868 febr. 24-i összes üléséből, a nmélt. Ministeriumhoz egy aláz. fölterjesztést tett volt, melynek lényege a következő:

Az 1840. VI. törvénycikk 11. pontja elrendeli, hogy az akkor M. Tudós Társaság nevet viselt M. T. Akadémiának az illető *nyomdászok és kiadók* minden, Magyarországon és kapcsolt részeiben nyomtatásban megjelent munkából egy u. n. *köteles példányt* tartozzanak az akad. könyvtár gyarapítására beküldeni.

E törvényt az 1849 utáni korszakban az illető nyomdászok s kiadók kevéssé vévén figyelembe, mihelyt a hazai állapotok reményteljesebbre fordultak, az Ak. folyamodott a nmélt. m. kir. Helytartó Tanácshoz, hogy a köt. példányok megküldését országszerte elrendelni méltóztassék. Mely lépés eredményeül a példányok sűrűbben is kezdettek befolyjni; de a m. kir. kormány visszaállítással a nyom-

dászok, hihetőleg az 1848-iki sajtótörvényre támaszkodva, mely az Akadémiát nem említi, elhanyagolták ebbeli kötelességöket. — Folyamodott tehát 1869-ben az Ak. a vall. és közokt. min. urhoz, hogy a m. kir. belügyministeriummal egyetértőleg az illető nyomdákat és kiadókat *köteles* példányaik pontos beküldésére szorítani méltóztassék; azon esetre pedig, ha maga is azt vélné, hogy az 1840. évi VI. tc. hatályát kétségessé teszi az 1848-i sajtótörvény, az országgyűlésen oly törvény létesítését eszközölje, mely által az Akad. előbbi jogába visszahelyeztessék.

E folyamodás eredményeül köszönettel jegyzi fel az Akad., hogy azóta, kivált a vidéki kisebb nyomdák részéről elég pontosan jönnek a példányok, de a *helybeli nagyobb nyomdák* (az Athenaeumot kivéve) alig küldenek valamit; mely körülmény a f. é. jan. 30-án tartott össz. ülést arra indítá, hogy alázatos kérelmet terjesszen a nagymélt. Ministeriumhoz, *előbbi rendeletének és intézkedéseinek hatályos ismételtsére*, hogy az Akad. Könyvtára részére a példányok pontosabban beküldessenek.

Midőn az Ak. ezen alázatos kérelmét tolmácsolni szerencsénk van: mély tisztelettel maradunk aláz. szolgálai:

Pesten, 1871, febr. 11-én.

főtitkár, hely. elnök

464.

108/1871.

FELHÍVÁS.

Dicsőült elnökünk *b. Eötvös József* úr emlékezetére a *pesti izraelita hitközség* által holnap f. hó 12-én d. e. 11 órakor, saját egyházában tartandó gyász isteni tiszteletre az Akadémia is meghívátván azon t. Tagok, kik az ünnepélyen mint akad. küldöttek, megjelenni akarnak, méltóztassanak nevöket ide feljegyezni.

Pest, 1871 febr. 11-én

Arany János
főtitkár.

465.

146/1871.

NAGYMÉLT. PAULER TIVADAR
vk min. úrnak, telj. tisztel.

Nagymélt. Minister Úr!

Midőn az akad. mult 1870. évi költségvetése tárgyalatott, az Ig. Tan. az *Archaeologiai Biz.* évi költségeül nem volt képes más módonalapot jelölni ki, mint azáltal, hogy a történelmi emlékek kiadására az Ak. rendelkezésére bocsátott 15,000 frt országos segélyt

kettészakította, 12,000 ft-ot adván abból a Történelmi Biz.-nak, 3000-et pedig az Archaeologianak. Miután azonban ez az Arch. Biz. céljaira s évi kiadásaira távolról sem elég: arra kérte föl a jelenlévő elnökét s egyszersmind közokt. ministert, néh. báró Eötvös J. úr ő nmélt.-t, hogy nevezett célra azon 16000 ft-nyi orsz. pénz-segélyből, mely saját budgetében történ. műemlékek kutatása, fentartása, ásatása stb. címén szavaztatott meg, 5000 ft-ot az akad. Archaeol. Biz. rendelkezése alá kiutalni méltóztassék, mit ő nagy-mélt. szóval, egész készséggel megajánlani kegyeskedett. E szerint az akad. költségvetésbe, múlt évre, az Archaeol. Biz.-nak összesen 8000 ft vétetett föl s azt az Ak. időnkint, a bizotts. kiadásai fődö-zésére előlegezte is, de az 5000 ft. a közokt. min. úr ígérete dacára, u. a. ministerium által folyóvá mindmáig sem tétetett. Miután tehát közelg az idő, amidőn a min.-nál 1870-re utalványozások nem történhetnek, tisztelettel fölkéri az Ig. Tan. Nagyméltóságodat, hogy ezen 5000 ft-ot a múlt évről, folyóvá tétetni méltóztassék.

Egyszersmind, miután az akad. *Könyvtárra* szintén múltévi orsz. budgetben fölvelt 5000 ft sincs még utalványozva, annak folyóvá tételéért is esedezünk. — Végre az 1871-iki akad. költség-
vetésbe 5000 ft-ot az Archaeol. Biz.-nak hasonlóul azon reményben vett fel az Ig. Tanács, hogy ez összeget a vk. ministerium a történ. emlékek ásatása s fentartására saját budgetjében megszavazott tétel maradványaiából e célra fordítani kegyeskedik, miután az Archaeol. Biz. épen azon feladatok létesítésén fáradoz, melyeket az ország e rovat megszavazása által a közokt. min. elé tűzött; annál fogva kéri az Ig. Tan. Nagyméltóságodat, hogy ez 5000 ft-ot jelen évre utal-
ványozni kegyesen méltóztassék.

Teljes tisztelettel

Pest, 1871, febr. 22.

m. elnök

466.

152/1871.

TEKST. YBL. MIKLÓS
műépítész úrnak, tisztelettel,

Pesten.

Tekintetes Úr!

A MTA Igazg. Tanácsának f. hó 15-i ülésében Lónyay Menyhért másodelnök úr szóba hozta, hogy a *képtári helyiség* teljes tűzmen-
tessé alakítása már kezdetben terveztetett, azonban költséghiány miatt a terv, úgy mint kellett volna, nem hajtathatott végre. Pest városa azóta többször sürgette e helyiség tűzmentessé átalakítását. Most, midőn a *Képtár a nemzet tulajdona lett*, az átalakítás országos

költségen, vagy az Ak. által, ha a kifizetendő összegekért kárpótlás nyújtatik, okvetetlenül megteendő. Indítványozá ez okból a másod-elnök úr, hogy későbbi tárgyalásokra hagyván a költségek mikénti fedezése kérdésének eldöntését, Ybl és Skálniczky építész urak kéreszenek föl, hogy az eredeti építési tervek közül keressék ki azon tervet, mely szerint e helyiségek *teljesen tűzmentesen* lettek volna építendőek, s ha a tervek nem találtatnának meg, Ybl épít. úr kéressék fel ily terv s költségvetés készítésére.

Ez indítványt az Ig. Tan. közhelyesléssel fogadta és elhatározá, hogy nevezett építész urak a kérdéses tervek fölkeresésére szólíttassanak fel s ha azok nem találtatnának meg, Ybl épít. úr új terv és költségvetés készítésére kéressék fel. Midőn ezek értelmében Tek. Urat felszólítani szerencsém van, megjegyzem egyszersmind, hogy Szkalniczky úr a napokban nálam lévén, tőle úgy értettem, hogy ő jelenleg épen e munkákban fáradozik. Méltóztassék tehát Tek. Ur magát mindenek előtt Szk. úrral érintkezésbe tenni, kihez ennél fogva külön felszólítást nem is intézek, s együtt vele az eredeti tervet fölkeresni s annak nyomán a költségvetést kiszámítani, felhasználva természetesen Szkalniczky úr eddigi munkálatait.

Kitünő tisztelettel maradván aláz. szolg.

Pesten, 1871. febr. 23.

467.

167/1871.

NAGYMÉLT. PAULER TIVADAR
vall. és közokt. min. úrnak, tisztt.

A MTA alábbi napon tartott összes ülésében örömmel és meleg éljenzéssel fogadta Nagyméltóságodnak Budán, f. é. febr. 24-én 227/el. sz. alatt kelt értesítő kegyes leiratát, mely szerint tudatni méltóztatik, hogy Ő csász. és apostoli királyi Felsége f. hó 10-én kelt legfelsőbb határozata által Nagymélt. vall. és közokt. m. kir. miniszterre kineveztetett s a Ministerium vezetését e hó 16-án tette át; egyszersmind méltóztatik azon bizalmas kéréssel fordulni az Ak.-hoz hogy a hazai közmívelődés, főleg pedig közoktatási ügyeink emelésére irányozott legőszintébb törekvéseinél hathatós közreműködésében részesítse intézetünk Nagyméltóságodat.

Azon súlyos veszteség után, mely az Ak.-t Nagyméltóságod előde, dicső elnökünk gyászos elhunytával érte, különös megaláztatással fogadá az Akad., hogy a közoktatási ministeri szék ismét egy oly férfiú által lőn elfoglalva, kit e tudom. intézethez már huzamos évek óta benső kötelék csatol; ki ennek ügyeit mindenkor a

legnagyobb buzgalommal és tudománybeli szakértelemmel karolta föl, — kitől tehát az Akadémia, a nemzeti tudományosság és közművelődés előmozdítására intézett törekvéseiben kész támogatást remélni mintegy jogosítva érzi magát, erre nézve a multat zálogul bírván a jövőre.

Midőn az Akad. ily értelemben őszinte szerencse-kívánattal üdvözli Nagyméltóságodat, nehéz de dicső és jótékony pályája küszöbén, — részéről is mindazon közreműködést szívesen felajánlja, mire ez intézet saját körében képes és hivatva van.

Teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolg.

Pesten a MTA 1871. febr. 27-i összes ülséből:

főtítkár; h.elnök

468.

179/1871.

NAGYMÉLT. CSÍK-SZENTKIRÁLYI ÉS KRASZNAHORKAI
GRÓF ANDRÁSSY GYULA

m. kir. Ministerelnök úrnak, telj. tisztelettel és

NAGYMÉLT. PAULER TIVADAR

vall. és közokt. min. úrnak telj. tiszt.

Néhai *Nagy István* kir. tanácsos 1868-ban elhalálozván, egy igen becses könyvtárt és még becsesebb *kézirat és oklevélgyűjteményt* hagyott hátra, mely utóbbinak megszerzését, hogy e leginkább hazai történelmünkre vonatkozó ritka okiratok idegen földre ne vándoroljanak, az Akad. a mondott évben meg is kísérelte, de az elhunyt örököseivel megegyezni nem tudván, mind a könyvtár, mind a kéziratgyűjtemény Lipcsébe, Francke és List könyvtárosokhoz került, kik a könyvtárt már eladogatták s a kéziratokra is vevők jelentkezvén, e pótolhatatlan gyűjtemény azon veszélyben forog, hogy hazánkra nézve teljesen hozzáférhetetlenné váljék.

A MTA alábbi napon tartott össz. ülésében, azon értesítést nyervén, hogy lépések tétettek volna nagymélt. m. kir. Kormány által e becses kéziratgyűjteménynek a m. nemzeti Museum részére való megszerzése iránt: elhatározta Nagyméltóságodat jelen aláz. fölterjesztésében megkeresni a végett, méltóztassék, ha ily szándék csakugyan létezik, azt minden esetre foganatosítani és mindenkép arra hatni, hogy e ritka becses gyűjtemény a Nemzeti Museum vagy bármely hazai közkönyvtár részére megvásároltassék.

Mely aláz. kérelem tolmácsolása után, maradunk teljes tisztelettel Nagym. Min. Urnak aláz. szolgálai:

Pesten, a MTA 1871 febr. 27-én tartott üléséből.

titkár; helyettes-elnök

212/1871.

NAGYM. PAULER TIVADAR

vall. és közokt. m. kir. Minister Úrnak, teljes tisztelettel,

Budán.

Nagyméltóságodnak f. é. márc. 8-áról 4619 sz. a. kelt kegyes válasziratából a MTA, alábbi napon tartott össz. ülésében, hálával értesült arról hogy Nagymélt. a hazai műemlékek fentartására 1870-ben megszavazott 16,500 ft javadalmazás terhére azon 5,000 ft-ot, mit az Akad. szintén 1870-re, archaeologiai bizottsága költségeire Nagyméltóságod boldogult Elődétől kért és megnyert volt, — utalványozni méltóztatott. De ua. kegyes válasz azt is kijelenti, hogy az Ak. hasonló kérelme 1871-re *nem teljesíthető*, minthogy a *műemlékek fölötti felügyelet* előreláthatólag a legközelebb életbe léptetendő országos bizottságra fog bízni, melynek rendelkezése alá a föntebbi javadalmazás is bocsáttatik.

Midőn az Akad. e kegyes válasz első részére nézve köszönetét kijelenti, egyszersmind úgy gondolá, hogy nem lép ki a kérelmezőt megillető szerénység korlátaiból, ha a II. részre nézve megjegyezni bátorodik, hogy miután már az év negyedrésze letelt s valószínűleg több is le fog telni, mire az alakítandó orsz. bizottság megkezdheti működését: e szerint az egész évre számított költségvetésnek egy jó része ezévben már mellőzhetővé válik és felhasználatlanul maradna.

E körülményt tekintve, az Ak. nem mond le azon reményről, hogy Nagyméltóságod — tekintve, hogy az arch. biz.-unk szintén a hazai műemlékek felkutatása, leírása s azok rajzban megörökítése körül fáradoz és így ua. célok megvalósítását tűzte feladatául, melyekre a föntebbi országos javadalom szolgál; figyelembe véve még azt is, hogy az akad. költségvetésbe az Archaeologiai Bizottságnak 5,000 ft ez évre is csupán az országos segély reményében vétetett föl, úgyhogy, ha ez elmarad, a bizotts. ez évi működése csaknem megszűnik, — e részbeni válaszát kedvezőbbre módosítani s a kért 5,000 ft-ot legalább még ez évre utalványozni kegyes leend.

Mire az Akad. óhajtását tolmácsolva, alázatosan kérem s maradok teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolg.

Pesten, a MTA 1871. március 27-én tartott össz. üléséből.

másodelnök.

470.

117/1871.

NAGYMÉLT. HAYNALD LAJOS

kalocsai érsek úrnak stb., a MTA Igazgató és Tiszteleti Tagjának, teljes tisztelettel.

Nagymélt. Érsek Úr!

A MTA alábbi napon tartott összes ülésében kellemes meglepetéssel fogadá azon gyönyörű dísz-albumot, melybe a közelebbi zsinat alkalmával Rómában időzött magyar Püspöki Kar az ottan található *Corvin-codexeknek*, az Akad. óhajtása szerint lefényképezett lapjait egybefoglaltatta, s melynek egy példányát Nagyméltóságod a főmélt. Primás ő Hercegsége és a mélt. Püspöki Kar nevében és megbízásából, valamint több hazai intézetnek, úgy Akadémiánk Könyvtárának is megküldeni méltóztatott.

Midőn a mindenkor hazafias magyar főpapság nemes áldozatkészsége ez esetben sem szorul magasztalásra: csak az érdem iránti kötelességét véli teljesíteni Akadémiánk az által, hogy jegyzőkönyvében is kifejezett hálás érzelmeit Nagyméltóságod tudomására hozza, kérvén Nagyméltóságodat, hogy ez érdemeket valamint a főmélt. Primás ő Hercegsége, úgy az egész Püspöki Kar előtt tolmácsolni kegyeskedjék.

Maradván teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolgálai:

Pesten, a MTA 1871. márc. 27-én tartott összes üléséből:

helyettes elnök, főtitkár.

471.

240/1871.

NAGYM. KERKAPOLY KÁROLY

akad. tag, m. kir. Pénzügyminister Úrnak, telj. tisztelettel,

Pesten.

A MTA, alábbi napon tartott össz. ülésében [áthúzva: *nyelvtud. biz.-a jelentése alapján*] a nagymélt. Ministerium által Budán 1870:52692 sz. a. kelt kegyes leirat mellékletéül, véleményre áttett „Magyar—német és Német—magyar Segédszótár a kataszteri fölmérés használatára” c. munka tárgyában [áthúzva: *nyelvtud. állandó biz.-át meghallgatva, ennek vélem. alapján...*] elfogadá nyelvtudományi bizottsága véleményét, mely szerint — miután e szótárban részint az eddigi szótárakban található kifejezések, de részint ujak is foglaltatnak s miután mindkét rovatba eső szók alapos bírálatára azon *fogalmak* szabatos ismerete kívántatik,

melyeket azok ki akarnak fejezni: a biz. a kir. Kormányt felkérni javasolja egy oly *szakértő egyén* kinevezésére, kivel a biz.-nak erre kiküldött tagja, Ballagi Mór 1. tag, az e könyvben foglalt kifejezéseket megbírálhassa s e bírálathoz alapján adhasson a szótárról tudósítást.

Midőn tehát az Ak. Nagymélt.-t egy, a kataszt. munkálatokban járatos szakférfiúnak az akadémiai nyelvtudós mellé kiküldése iránt ezennel fölkéri: egyszersmind a jövőre nézve arra kívánja figyelmeztetni a m. kir. Kormányt, hogy valahányszor új műszavakat szándékszik használatba venni, közölje elébb azokat, egy szakértőt is az illető szakból kinevezvén, az Akadémiával, hogy míg a szakértő a reális fogalmakra nézve felvilágosítást nyújt, az akad. nyelvész [áthúzza: *nyelvtudós*] a szókat a nyelvtudomány szempontjából bírálhassa meg.

Mely aláz. fölterjesztés után tisztelettel maradtam Nagyméltóságodnak aláz. szolgája:

Pesten, a MTA 1871, márc. 27-én tartott összes üléséből.

m. elnök

472.

318/1871.

NAGYS. SZÁSZ KÁROLY

min. osztálytanácsos és akad. r. tag úrnak

Elhunyt Báró *Eötvös József* akad. elnök emlékének megújítása végett az akad. ünnepély f. é. május 21-ére már ki levén tűzve, ez alkalomra egy, a dicsőült érdemeit magasztaló költemény elszavalása is fölvétetett az előrajzba.

Midőn tehát egy ilyenmű költemény szerzésére s annak az ünnepélyen való elszavalására Nagyságodat elnökileg felkérni szerencsém van, maradok telj. tisztelettel aláz. szolgája:

Pesten, 1871 ápr. 5-én.

másodelnök

473.

319/1871.

MÉLT. HORVÁTH MIHÁLY

püspök és akad. osztályelnök úrnak.

Az akadémiai ülésterem díszítése folyamatban levén, miután boldogult elnöktársam eszméje az volt, hogy a képek és ajtók fölötti *négyszög-táblácskák*, minő *hat* van, ugyanannyi jelmondatos felírással díszíttessenek, kivántam Méltóságod elnöklete alatt Csenyery, Gyulai, Ipolyi és Toldy rendes tag urakból álló bizottságot a

vége kiküldeni, hogy az ápril. 24-i összes ülésre, arra nézve, ajánlatosnak tartják-e ily feliratok alkalmazását, véleményt előterjeszteni sziveskedjék; igenlő vélemény esetében a felirandó jelmondatok is bemutatván.

Tisztelettel Méltóságodnak aláz. szolgája:

másodelnök

Pesten, 1871, ápril. 5.

474.

433/1871.

TOLDY FERENCNEK.

Nagys. Királyi Tanácsos Úr!

Dethier P. A. úrnak még folyvást Gyulaihoz intézett, május 5-i kelti levelét, a mellékelt nyomdaszámlával 550 francról, szerencsém van azon értesítéssel tenni át, hogy a levélben felszámított 415 ft 77 kr tiszteletdíjra a váltó, még előbb mint a levél, megérkezett s én azt rögtön utalványoztam, — a számlai 550 ft.-ra pedig még ezután várom a kilátásba tett váltó megérkezését.

Nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy Nagyságot ez ügy tisztába hozására ismételve fölkérjem. Ime: panaszkodik, hogy leveleire nem kap választ s ez természetes, mert Gyulai, kihez intézi, az egésztől semmitsem tud, — én magam is csak annyit, hogy időnkint váltókat kapok, melyekre nagy összegeket kell utalványoznom. Tehát Gyulai nem válaszolhat, — én sem míg az ügyel tisztába nem jövök. Irja most, hogy a nagy tömeg nyomtatványt útnak indítja (tán már útban is van); lehetett volna talán, mint előre figyelmeztetett, a Dunahajó Társaságnál szállítási kedvezményeket eszközölni ki, de már késő. — Remélem, nem tart sokáig e visszás állapot.

Tisztelettel Nagys. aláz. szolgája

Pest, 1871, máj. 12.

475.

436/1871.

CS. KIR. SZABADALMAZOTT ELSŐ DUNAI GŐZHAJÓ-TÁRSASÁGNAK,

T. Igazgatóság!

A MTA elhatározta egy magyar fiatal tudóst, *Bálint Gábor* urat Keletre küldeni, a végre, hogy a mongol nyelv és tájszólásainak a helyszínén s az élő nép ajkáról leendő tanulmányozása által mind a magyar nyelvnek, mellyel a mongol nyelv távolabbi rokonság-

ban van, mind közvetve az egyetemes európai nyelvtudománynak hasznos szolgálatokat tehessen.

Miután azonban ezen több évre terjedő utazásnak költségei a nélkül is tetemesek: hogy legalább a költségnek egy részét az Akad. megkímélhesse, tisztelettel fölkéri az E. Dunai Gőzhajó-társaság Igazg.-t, hogy a cél közérdekűségét tekintetbe véve, Bálint Gábor úrnak már a legközelebbi napokban megkezdendő utazására egy, *Pesttől Galacig érvényes szabad gőzhajózási jegyet* kiszolgáltatni kegyeskedjék.

Teljes tisztelettel a T. Igzg. aláz. szolgálja:

Pesten, 1871, május 13.

másodelnök

476.

465/1871.

[BÁLINT GÁBOR RÉSZÉRE, IDEGEN NYELVEKRE
FORDÍTANDÓ SZÖVEG]

A MTA jelen irat előmutatóját, *Bálint Gábor* urat a végre küldi Keletre, jelesen az Orosz császári birodalom tartományaiba Kazán vidékére, s onnan folytatólag a chinai császári birodalom Urga (Küren) városába, s esetleg a chinai és orosz birodalom egyéb tartományaiba, s városaiba hosszabb időzéssel Szent Pétervárott is, hogy a *tatár, mongol és mandzsu* nyelveket és azok dialectusait tanulmányozhassa. [Áthúzza: *az élő nép ajkáról, azon népek szólás-módjait, meséit, költeményeit stb.*]

[Áthúzott bekezdés: *Azon elismert rokonság, mely egyfelől a főntebb nevezett tatár, mandzsu és mongol nyelvek közt és másfelől a magyar nyelv között létezik: teljesen igazolja jelen kiküldését egy magyar tudósnak, ki e téren, mint turáni nyelvérzékkal bíró egyén, alkalmasint bármely más európai tudósnál sikeresebben működhetik.*]

Miután tehát Bálint Gábor úr utazásának a főntebb előadott tudományos bűvárlaton (récherche) kívül semmi politikai vagy más mellékcélja nincs: a M. T. Akadémia tisztelettel fölkéri az illető Magas Kormányhatóságokat, Követségeket, Consulságokat, Tudományos Testületeket és azok előljáróit, s városi hatóságokat, szóval mindazokat, kikkel érintkezésbe jövend, hogy nevezett Bálint Gábor úrnak szabad menés-jövését, rövidebb vagy hosszabb ideig való tartózkodást engedni és néki tudományos céljai kivitelében kegyes pártfogásukkal és oltalmazásukkal segédkezet nyujtani méltóztassanak.

Pest, Magyarország, 1871, május hó.

477.

I. JELENTÉS

az 1870-ki akadémiai nagyjutalomról.

Az 1870-ről hátralékban maradt s az 1864—69. évkörben megjelent *mathematikai munkákat* illető nagyjutalom a III. oszt. jelentése alapján mely az e szakban tapasztalt örvendetes lendületről tanuskodik, következő munkáknak íteltetett: „Földmértan, mérnöki használatra, különös tekintettel hazai viszonyainkra. XVI táblával. Pest, 1869.” — szerzője *Kruspér István* műegyetemi tanár, — mint amely munka első magyar kézikönyv, mely a gyakorlati mértant kimerítőleg tárgyalja; irodalmunkban úttörő; nemcsak a tudomány színvonalán áll, hanem azt sok részben előbbre is viszi, gyakorlati haszna jelentékeny és nagyon élénken érzett hézagot tölt ki.

E szerint a jutalom *Kruspér* úrnak kiadatni rendeltetett.

Arany János
főtitkár.

478.

II. JELENTÉS

az 1870-i Marczibányi jutalomról.

Az 1870-ről hátralékban volt Marczibányi-mellékjutalom az 1864-69. évkörben megjelent matematikai munkák közül a III. oszt. jelentése alapján, következő munkának íteltetett: „Az ércek előkészítésének elvei és gyakorlati szabályai” 149 ábrával, Pest, 1869, — szerzője *Péché Antal* pénzügyi osztálytanácsos, — mint amely a címben kifejezett tárgyat, a bányászattudomány egy érdekes és fontos ágát, oly módon adja elő, hogy e munka bármely irodalom terén is, kedves jelenség gyanánt üdvözlötnék; párosulván benne jeles elméleti s gyakorlati képzettség, világos előadás, s a 149 könyomatú ábrái oly tökéletesen lévén, maga a szerző által rajzolva, hogy azok után bizvást el lehet indulni az illető gépek és készülékek szerkesztésénél. A jutalom tehát *Péché* úrnak kiadandó.

Arany János
főtitkár.

479.

III. JELENTÉS

az 1871-iki akad. nagyjutalomról.

Az 1871-i, az 1865—70. évkörben megjelent s bölcsészeti szakba tartozó munkákat illető nagyjutalom, a II. oszt. jelentése alapján a következő című munkának ítéltetett: „Neveléstudomány, műveltebb közönség számára” — írta *Lubrich Ágost*, Pozsony, 1868. 4 kötet — mint oly műnek, mely számbavéve s önállólag felhasználva az összes neveléstani irodalom jeleseinek buvárlatait s mindenkor figyelve a hazai nevelésünk viszonyaira, a nevelés és tanítás kérdéseit rendszeresen, részletesen tárgyalja s az olvasót minden kérdésben kellőleg tájékoztatja, s mely ezenfelül jó előadása, csinos és szabatos nyelvezete által is ajánlatik.

E szerint a jutalom *Lubrich Ágost* úrnak kiadatni rendeltetett.

Arany János
főtitkár.

480.

IV. JELENTÉS

az 1871-iki Marczibányi-jutalomról.

A Marczibányi-alapból az 1865—70. évkör lefolyása alatt megjelent *bölcsészeti munkák* közül a nagyjutalommal koszorúzottat becsre követő munkának 1871-ben kijáró mellékjutalom, a II. oszt. jelentése alapján a következő című munkának ítéltetett: „A bölcsészet története. I. köt. Ó-kor. Irta *Domanovszky Endre*, Pest, 1870.”, — mint a mely szabatos és folyó előadásban, a görög bölcsészet történetét oly nagy mérvben, oly pontos részletességgel, oly minden oldalúsággal tárgyalja, hogy e téren egyedül áll irodalmunkban, sőt külföldi e nemű jobb munkákkal is kiállja a versenyt. — E szerint a jutalom *Domanovszky Endrének* kiadatni határozottatott.

Az osztály jelentése dicsérettel említé föl *Haberern Jonathán* aristotelesi fordításait, nevezetesen a lélektan és politika fordítását, melyet azonban csak eredeti munka nemléteben lehetett volna e jutalomnál tekintetbe venni.

Arany János
főtitkár.

481.

V. JELENTÉS
a Sámuel-díjról.

Az 1870-re szóló Sámuel-díj az azon évben megjelent nyelvtudományi értekezések közül, az I. oszt. véleménye alapján, *Brassai Sámuel* r. tag „A magyar bővített mondat” (megjel. Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből X., 1870) c. értekezésének ítél-tetett, mint a mely a magyar syntaxis minden homályos kérdését sikerrel világosítja meg, az élő beszéd alapján, a mondatbeli hangsúly természetéből igyekeztvén kimagyarázni a magyar mondat szabályait.

E szerint a jutalom kiadása elrendeltetett.

Arany János
főtitkár.

482.

VI. JELENTÉS
a Gorove-pályázatról.

A Gorove-alapítványból kitűzött jutalomkérdésre: „Hazai és külföldi iskoláztatás a XVI. században” — beérkezett egyetlen pályamunkának, a II. osztály jelentése alapján, megítéltetett a jutalom, mint oly műnek, mely a kitűzött kérdést legnagyobb rész-teljes sikerrel megoldotta s irodalmunkban nyereségnek tekinthető; de vannak egyes hiányai, melyek, kiadás előtt, a bírálók tüzetes kimutatása szerint kijavítandók; valamint a munka előszavában ígért „Adalékok” is hozzátolandók lesznek.

E szerint az „Inter stridentes” jeligés levél felbontatván, abból *Frankl Vilmos* papnöveldei tanár, akadémiai I. tag, Esztergomban — név tünt ki; s részére a jutalom ki fog adatni.

Arany János
főtitkár.

483.

VII. JELENTÉS
a Dóra-pályázatról.

A Dóra Szilárd által kereskedelmi tudományos pályakérdések kitűzésére rendelt alapítványból hirdetett jutalomra beérkezett egyetlen pályaműnek a II. oszt. jelentése alapján, megítéltetett a jutalom; miután a bírálók egyhangúlag jutalomra és kiadásra mélt-

tónak jelenték, mint oly művet, mely teljesen megoldja a pályakérdést s gazdag tartalmánál s a külföldi tanintézetek bő ismertetésénél fogva nemcsak nyereségnek tekinthető irodalmunkban, hanem az itt-ott simítandó irány mellett élvezetes és tanulságos olvasmányul is kínálkozik; egyszersmind az ügy országos rendezése körül kiválóan lehet használni.

A felbontott jeligés levélből („A kereskedő hivatása” stb) a következő név tünt ki: *Matlekovits Sándor*, a keresk. m. kir. minis-
teriumban titkár; kinek tehát a jutalom kiadandó.

Arany János
főtitkár.

484.

VIII. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi római történeti pályázatról.

A Magyar Hölgyek alapítványából kitűzött jutalomra beérkezett „Róma Története” c. egyetlen pályamunkának, a II. oszt. jelentése alapján, a jutalom odaitéltetett; miután a bírálók, mint oly művet, mely az elébe tűzött feladatot helyesen felfogva, kellőleg megoldotta, s így használható és alkalmas, sőt jeles kézikönyvül szolgálhat a magyar olvasóközönségnek, jutalomra, s némi, leginkább nyelvi javítások után, kiadásra is ajánlották, s irodalmunkban szükségpótló, sőt minden tekintetben nyereségnek mondható könyvnek jellemezték.

E szerint a „Die römische Geschichte ist ein grosser Inductionsbeweiss” stb. jeligés levél felbontván, abból *Pór Antal* tanár, Nagyszombatban név tünt ki s a jutalom kiadása elrendeltetett.

Arany János
főtitkár.

485.

IX. JELENTÉS

a Hölgyjutalmi meteorológiai pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából kitűzött pályafeladatra: „Kiváncsítatik népszerű légtünnettan stb” beérkezett egyetlen munkának, a III. osztály jelentése alapján megítéltetett a jutalom; tekintve, hogy a tárgyat alaposan a tudomány állásához, honi viszonyainkhoz s művelődési érdekeinkhez mértén adja elő, nyelve csinos és gördülékeny, így a jelen pályázathoz kötött kellékeknek megfelel;

szükséges azonban, hogy a szerző, munkáját, kiadás előtt, az egyik bíráló által részletesen kiírt helyeken, a hiányzó magyarázatokkal bővítse.

Felbontván a „Valamint az eszmét stb.” kezdetű jelíges levél, abból e név tünt ki: *Szabó Ignác*, egri főgymnasiumi tanár, kinek is a jutalom kiadatni határozottatott.

Arany János
főtitkár.

486.

X. JELENTÉS
a Hölgyalapítványi logikai pályázatról.

A M. H. alapítványból kitűzött pályafeladatra: „Kivántatik a logika kézikönyve stb.” beérkezett 3 pályamunka egyikének sem íteltetett oda a jutalom, miután a II. oszt. jelentése szerint, a bírálók többsége egyiket sem tartja méltónak jutalomra vagy kiadásra. Az I. számú sokoldalú olvasottságról s önálló gondolkodásról tesz ugyan tanuságot, nyelve is elég szabatos, bár műszavai néhol határozatlanok, de egyes figyelemre méltóbb helyei mellett egészében a tárgy kezelésénél fogva az alapítvány céljának, mely „népszerű kézikönyv”, nem felel meg. A II. számúban feltűnő a lélektani határozatlanság, alig nyújt egyebet, mint a „Formális Logika” kézikönyveiből összeállított kivonatokat. A III. sz. tartalmilag gazdag, de világosság és szabályosság nélkül; nyelve sem szabatos.

Minél fogva a *jutalom ki nem adása* határozatba ment s a jelíges levelek felbontatlanul megsemmisítették.

Arany János
főtitkár.

487.

XI. JELENTÉS
a Hölgyalapítványi embertani pályázatról.

A M. H. alapítványából „Anthropologiai Kézikönyvre” kitűzött jutalomért versenyző két pályamunka egyike sem íteltetett méltónak e jutalomra, miután a II. oszt. jelentése szerint, az I. számú száraz, vázlatos szolgálai kivonat; a II. számú gazdagabb ugyan, de nem önálló, összefüggő s kellően rendezett egész, melynek

tartalma dicséretre méltó, de alakja nem; s a munka még most inkább csak anyag-gyűjteménynek tekinthető, melyből jó stilszta jutalmat érdemlő művet alkothat.

E szerint a jutalom nem adatik ki, a jeligés levelek felbontatlanul megsemmisültek.

Arany János
főtitkár.

488.

XII. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi vegytani pályázatról.

A M. H. alapítványából kitűzött pályakérdésre: „Kivántatik a vegytan kézikönyve stb.” érkezett két pályamunka közül egyik sem ítéltetett méltónak a jutalomra; minthogy a III. oszt. jelentése szerint az első számú a Garayból vett jeligés mű általában igen gyenge; a II. sz., melynek jeligéje Goethéből van, jobb ugyan, s egyik bíráló szerint, némi hiányai dacára is megfelel a követelménynek; de a másik kettő szerint szűk keretben igen sok tárgyra terjed ki, ezért nem elég világos, s nem alkalmas arra, hogy azon körökben, melyek számára írva van, kedves olvasmányul szolgálja.

E szerint a jeligés levelek felbontatlanul tűznek adattak.

Arany János
főtitkár.

489.

XIII. JELENTÉS

a Hölgyjutalmi ásványtani pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából az „Ásványtan Alapvonalait” kívánó pályafeladatra beérkezett *egy* pályamű nem ítéltetett méltónak a jutalomra, miután a III. oszt. jelentése szerint mindkét bíráló gyengének tartja; sem a beosztásból, sem a fogalmak értelmezéséből ki nem tűnik, hogy a szerző alapos jártassággal bírna e szakban.

Minélfogva a jeligés levele („Semmi sem mulja felül az örömet”) felbontatlanul semmivé tétetett.

Kelt Pesten, a MTA 1871. május 16-án tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

XIV. JELENTÉS

a MTA új választásairól:

A mai napon tartott Elegyes Ülésben megválasztattak *elnökké*: Lónyay Menyhért másodelnök; *másodelnökké*: Csengery Antal ig. és r. t. Folytatólag a nagygyűlésen: *Igazgató-tanács* tagjaivá:

1. Toldy Ferenc rendes tag,
2. Horváth Mihály rendes tag s osztályelnök.

Az I. osztályba:

Rendes tagnak: Budenz József lev. tag,

Levelező tagnak: 1. Szarvas Gábor pesti kir. gymn. tanár,

2. Szénássy Sándor pesti ág. ev. gymn. tanár,

Külső tagnak: 1. Wiedemann Ferdinánd, a szentpétervári akad. tagja,

2. Kreutzwald Frigyes, a dorpatói észt tudom. társ. tagja.

A II. osztályba:

Rendes tagnak: 1. Rómer Flóris lev. tag,

2. Szabó Károly lev. tag,

3. Salamon Ferenc lev. tag.

Levelező tagnak: 1. Lubrich Ágost egyet. tanár,

2. dr. Hajnik Imre győri jogtanár,

3. Domanovszky Endre bölcsészettanár, Sopronban.

A III. osztályba:

Levelező taggá: 1. dr. Jurányi Lajos egyet. tanár,

2. dr. Hoffmann Károly, m. geologiai int. főgeológus,

3. Kenessey Albert, hajóskapitány, min. oszt. tanácsos,

4. Tóth Ágoston honvéd ezredes, egyetemi tanár.

Külső tagnak: 1. Scacchi Archangelo, nápolyi egyet. tanár s az Egyetem rectora.

2. Parlatore Fülöp, a flórenci muzeum igazgatója,

3. Boissier Edmond, Genfben,

4. Fenzl Ede, bécsi egyet. tanár s a Növénykert igazgatója.

Kelt Pesten, a MTA 1871, május 17-én tartott elegyes ill. nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

TITKÁRI JELENTÉS

T. Közönség!

Ha jelentésem az Ak. lefolyt évi munkájáról ezúttal szerényebb eredményeket mutatna is fel: valóban nem lenne méltányos, panaszt emelni az intézet vagy egyes tagjai ellen. Oly világeseményeknek voltunk tanúi, csaknem résztvevői, a leviharzott esztendő folytán, melyek a szerény tudóst épúgy megdöbbsentették „circulusai” közegette, mint a közélet emberét tanácskozó asztalánál. Mindabban, ami történt, az emberiség évezredes haladásának egyszerre tagadását véltük látni; s a tudomány férfiát kétely zsibaszthatá: vajon a mit az ismeret-vágy, messze multban elenyésző századok óta, hangya szorgalommal, vas türelemmel összehordott, nem fogja-e ismét elsöpreni dúló vihar; vajon a fáklya, mellyel ő az emberiség útait megvilágítja, nem fog-e ezentúl csupán kanócul használtatni, minden eddigi építmény elhamvasztására? Csuda lett volna-e, ha a nyelvtudós döbbenve áll meg rokonító munkájában, látva, hogy művét az Erőszak országok hódítására, népfajok irtására kezdi kizsákmányolni; ha Clio eldobja tollát, midőn a népvándorlások iszonyait ismétlődni tapasztalja; ha a jogtudós botránkozva veszi észre, annyi szép elmélete után, az ököljog visszatértét; ha a bölcselem épen *v á l a s z t o t t* népének tettein kénytelen pirúlni; ha végre a mennyiségi s természettudományok minden dicsótett fejleménye, óriási haladása kiválóan arra fordítatik, hogy a rombolás eszközeit tegye ellenállhatatlanokká. Mert kinek volna kedve építeni, mikor a föld köröskörül hatalmasan reng, s eddigi építményét roskadozni látja. . .

Azonban nincs okom ily mentséghez folyamodni, s ha szerény vázlatom ép oly szerény képet állítna elő intézetünk munkásságáról, azt megszabott időm rövidegén kívül csupán az előadó gyöngeségének kérem betudni.

Akadémiánk, utóbbi közüése óta, 35 osztály-illetőleg összesülést tartott. Ezen kívül voltak az osztályok értekezletei havonkint és gyakrabban is; s az Igazgató-Tanács hat ülése.

Az I. vagy *nyelv- és széptudományi osztály* ülésein, szorosabb értelemben vett magyar nyelvészettel foglalkoztak: Joannovics György lt. a magyar szóalkotás kérdéséhez nyújtván adalékokat, Finály Henrik lt. a hasonértelmű szóról értekezvén, Hunfalvy Pál a Nyelvtud. Közlemények egyik kötetében megjelent dolgozatokat bfrólólag ismertetvén. A magyar *szókötésnek* kívánt szolgálatot tenni Szarvas Gábor (mint vendég): „Latin fordítóink s a latinos-

ságok" c. értekezésével; a magyar és a hasonlító nyelvészetnek Budenz József, két igeképző betű (l és z) sajátosságait fejtegetve, s a rokonokkal hasonlítva, — míg a rokon nyelvek tanulmánya Vámbéry Ármin „Ujgur nyelvemlékek" című saját munkájának ismeretése és Hunfalvy Pálnak a déli vogul nyelvről tartott előadása által gyarapodott, hová Szilády Áronnak a defterekről szóló értekezését is sorozhatjuk, amennyiben a magyar nyelv történetére török hivatalos feljegyzésekből vet némi világot; szintén nyelvünk s az irodalom történetéhez nyújta adalékot Toldy Ferenc rtag: Baldi Bertalan XVI. szd-i szótára ismertetésével, s ugyanő az akadémiai eszmét, egy tudóstársaság felállítására célzó törekvéseket Magyarországon, még Bessenyei előtti korban, szerencsésen nyomozta fel, a múltszázad elejéig. Az őskori feliratok fejtegetésében Ballagi Mór rtag búvárkodott, Mésa: Moab királyának diadaloszlopi feliratait, a Kr. e. IX. szd-ból, magyarázva, — s a keleti mysticismus köréből Goldziher Ignác (vendég) a hetes számról értekezett az araboknál.

A klasszikai és szépirodalommal foglalkoztak: Zichy Antal lt, ki Horatius szatiráiról értekezett, saját fordítását bevezetvén; és Jókai Mór rtag „Párhaj Istennel" c. beszélyét adván elő; Szilády Áron mutatványokat közle Firdusi „Sah Name" fordításából; Tély Iyán lt. egy új-görög költő: Solomos Dénes költeményeit s a hétszigeti görög népnyelvet ismertette.

A II. osztály, mely a *bölcsészeti, társadalmi és történeti* tudományokat öleli magában, leginkább *magyar* történelmi előadásokat hallott. Ily nyomozások: Szilágyi Sándoré a német uralkodás kezdetéről Erdélyben; Pauer János lttagé, ki Domokos fehervári prépost családi nevét derítette föl; Mátyás Flóriáné, ki Anonymus időkoráról már harmadízben értekezett; Nagy Imre lttagé a Lajtha mint határfolyamról s Wenzel Gusztávé egy 1500. évi ismeretlen bécsi gyűlésről. — Helyi monographiát a régi Pestről Rómer Flóris adott; Wenzel Gusztáv rtag pedig adalékot hazánk ipar-történetéhez: Kassa város XV. századi parkét-készítése nevezetességeiről értekezvén. Szilágyi Sándor a török—magyar államokmánytárnak az Akadémia kiadásában megjelent IV. kötetét ismertette bővebben; Henszlmann Imre lttag pedig a lőcsei és szepesi krónikásról értekezett. Még az erkölcstörténelemhez nyújtott adalékot Toldi Ferenc; egy XIV. századbéli magyar vezeklőről Irlandban, értekezve, s vallástörténeti viszonyainkat Szilágyi Ferenc lttag „II. József császár, mint az erdélyi róm. kath. egyház reformátora" c. értekezésében szellőztette.

A társadalmi tudományok mezején Pauer Tivadar rt. jogi és jogtörténeti előadásai állanak: az északnémet szövetség büntető törvényéről, s az észjog egyetemi (hazai) tanszékéről, fennállása első

századában; továbbá Csatskó Imre Itagé, ki a halálos büntetésről értekezett. Statisztikai szempontból Keleti Károly Itag vizsgálta honunk nemzetiségeit; a nemzetgazdaság terén Matlekovics Sándor (vendég) értekezett a tőzsde és állam viszonyáról. Végre, bölcsészeti körben Barsi József Itag értekezése, az emberi öntudat jelen fokáról, — csatlakozik még ez osztály előadásaihoz.

A III. *vagyis matematikai és természettudományi* osztály azon készsége által tünt ki leginkább, mellyel ifjabb szaktudósoknak alkalmat nyújtja, vizsgálataik eredményét az Akad. előtt bemutatni. Így a legsűrűbben jelentkező *vegytan* köréből Wartha Vince úr értekezése a török-piros szín előállításánál szereplő vegyfolyadékról; — Balló Mátyás úré a szilárd szénkénegről; — ismét Wartha V. úrnak bíráló véleménye erről; továbbá Balló úr előleges közlése a Pest-városi főreáltanoda vegyműhelyéből; végre Fleischer Antal úr előadása a kénykalkium egyvegyű módosításáról, — voltak kisebb-nagyobb terjedelemben bemutatva. Than Károly Itag maga is jelente be adatokat a vér színképenek ismertetéséhez a dohányfüst behatására vonatkozólag; majd a Margit-szigeti hévforrás vegyelemzésének eredményét adta elő. Ugyanő egy általános jellegű hosszabb előadást tartott az egyetemi tanítás lényegéről. A *növénytan* mezején ismét vendég, Jurányi Lajos úr értekezett a *Ceratozamia* hímsejtjeinek kifejlődése s alkatáról, egyszersmind bejelenté, előleges közlés gyanánt, egy *Oedogonium* fajról való tanulmányait, melyről később e cím alatt értekezett: „Az *Oedogonium diplandrum* (Jur.) s a nemzési folyamat e moszatnál.” Szintén e szakból Klein Gyula úr előbb a *Pilobolus* gomba fejlődéséről s alakjairól, majd néhány Floridea (tengeri moszat) *crystalloidjairól* értekezett. Általában természetrajzi vonatkozással Xántus János Itag jelentést tett a keletázsiai küldetése alkalmával gyűjtött természeti és népismereti tárgyakról. A *geológia* Szabó József Itagban, ki egy a Mátra hegycsoportjában, Lőrinci mellett lévő bazaltról, — és Hantken Miksa lev. Itagban, ki az Esztergom-megyei korall (burány)-rétegek és Budán, a kiscelli tállyag földtani koráról értekezett, — nyert előadókat; hová még Zsigmondi Vilmos I. tagnak az artézi kutak körül tapasztalt s előadott észleleteit is sorolhatjuk. Az *ásványtan* köréből Szabó József It. az ásványok olvadása meghatározásának általa megállapított új módját adta elő. A *fizikai* szakban Heller Ágoston úr bemutató értekezése a hangrezgés intenzitása megméréséről, s Martin Lajos I. tag előadása a csavarfelületekről, tűnnek fel; továbbá magnetikai meghatározások hazánkban 1869-ben, melyeket véghez vittek és kidolgoztak: Schenzl Guidó és Kondor Gusztáv I. tagok; — míg a *menyiségtan* és csillagászat előbb Szily Kálmán és küldött-társa Kruspér István Itag jelentését, a magyarországi

méter és kilogramm összehasonlításáról a francia prototypekkel, — Kruspér Istvánét, a párisi méter-prototypról az 1870. augusztusi méter-értekezleten, — Kőnig Gyula úr értekezését az elliptikai függvények alkalmazásáról a magasabb fokú egyenletek elméletére, — végül Roller Mátyás urét: a nap-rendszer tovamozdulásáról, tünteti elő. Végezetre az *anatómia* szakához dr. Scheiber bukaresti hazánkfiának a kettős torzszülés bonctanáról bemutatott értekezése sorakozik.

Összes üléseken emlékbeszédeket tartottak; Gyulai Pál rtag, Pákh Albert, — Suhajdy János ltag Császár Ferenc, — Poór Imre ltag Sauer Ignác elhunyt tagok felett.

A hazai nép és nyelv, föld és történet ismertetésére hivatott *állandó bizottságok* működését illetőleg kénytelen vagyok különben is vázlatos előadásomat még inkább rövidíteni, s az e teremben kiosztott hivatalos jelentésre utalva, csak a főbb mozzanatok érintésére szorítkozni. Kettő e bizottságok közül, a nyelvtudományi és statisztikai, azon szerény javadalomból, mit az Akadémia részökre szakíthat, nem fejthettek ki tömegesebb munkásságot.

A nyelvtudományi bizottság, feladatának szabatosb meghatározása, céljai kitűzése után, egy mester- és műszótár, továbbá egy gyakrabban megjelenő folyóirat létesítését vette célba, de még eddig anyagi eszközei mindkettőre hiányzanak. „Közleményei”-ből két új füzetet szerkesztett, ezen kívül egy kötet, egészben később készül megjelenni. Egyéb munkássága bírálatokra, vélemény-adásokra szorítkozott. A nagy szótár nyomatása a VI. köt. I-ső füzetének végefelé jár.

A történelmi bizottság folytatta a kútfók nyomozását, ezek másoltatását és kiadását. Megjelentek a *Monumenták* négy, a Török—Magyarkori Emlékek egy kötetei; sajtó alá három kötet Történelmi Tár; a Monumenták nyolc kötete, részben már csak néhány ív híjján készek; a Török—Magyarkori Emlékek egy kötete, s egy, sok kötetű gyűjteménynek, a II. Rákóczi Ferenc levéltárának két kötete.

Kútfő-nyomozások és másoltatások különösen a velencei és nápolyi s itthon a budai kamarai és vörösvári, gróf Erdődy-féle levéltárban történtek. — Velencében az egykori titkos tanács hazánkra vonatkozó végzései, — Nápolyban a levéltár Anjou-i regesztái s a Nemzeti Könyvtár szolgáltatottak gazdag történeti anyagokat; míg a budai levéltárban Wenzel, Frankl és Thaly tagok buvárkodnak; s a vörösvári Rákóczi-levéltárnak Csengery Antal által megkezdett másoltatását jelenleg szintén Thaly folytatja.

Végre megindult régi országgyűléseink emlékeinek nyomozása és másolása is, mely a Monumenták 3. osztályának tárgyát teszi.

Az Archaeologiai bizottság örvendetes tényként jegyzi föl a régészeti tudomány, a kutatások és gyűjtések iránti kedvnek folytonos növekedését, melyszerint már is bizton állíthatja, hogy az archaeologia hazánkban elég erős lábón áll arra, hogy azt a műveltebb osztály egyik kedvenc tudományának elismerve, haladását jövőre is remélheti. Ezt leginkább az *Archaeologiai Értesítő*nek köszönheti, mely minden oldalon méltánylással találkozik. Az olvasó közönséggel való levelezés, jelentés, véleményadás a múlt évben tetemesen szaporodott, miután majd minden postával újabb buzgó — részben magas állású — tagok lépnek be a bizottság munkásai sorába.

A bizottság ismételve indítványozta az országos archaeologiai bizottság szervezését s az ez iránti törvényjavaslat kebléből került ki; közbenjárásával fog a löcsei és lebényi templom s a visegrádi rom megóvatni; ő tett lépéseket a szepesi vár fölmérése, egy komáromi régiségtár felállítása, valamint egy műtuztatás iránt külföldre.

Rajzokból, fa-ducokból, térképekből álló gyűjteményét, vétel útján folyvást gyarapítja s közbenjárt az iránt, hogy az általa rendezett ásatások eredményei a nemzeti muzeumba kerüljenek.

A bizottság eszközlésével utaztak Henszlmann és Rómer tagok; ásatásokat Haynald érsek, b. Nyári Jenő, Varsányi és Foltin János urak tettek. — Megjelent a „Közleményeiből” a VIII. k. 2. sz. füzete, a 3. sz. sajtó alatt. A Régészeti Emlékekből az I. köt. 2. füzete, Értesítőjéből az egész IV. kötet.

A statistikai és nemzetgazdasági bizottság „Közleményei”-nek VII. köt. 1—2. füzetét bocsátotta ki, melyben önálló cikkek: Weninger Vincétől: „Az osztrák — magyar monarchia államháztartása e század első felében”; Kelety Károlytól: „Nézetek a statistikai tudomány állásáról”; Matlekovits Sándortól: „A tőzsde és az állam”; Barsi Józseftől: „A magyar — horvát tengerpart hajóforgalma 1868-ban”.

A bizottság feladatául jutott a lefolyt évben a Wodianer Albert-ösztöndíj pályázatát eszközölni; s a jelentkezett 23 folyamodó igényeit megvizsgálva, közülök Dobner Rezső urat választotta és küldötte ki s ez jelenleg Lipcsében folytatja nemzetgazdasági tanulmányait.

A matematikai és természettudományi bizottság „Közleményei” VI—VII—VIII. kötetének számait, rövid időn, egyszerre teszik köze; valamint intézkedett az iránt is, hogy Schulzer J. megvett gombászati nagy munkájából a kiválóbb fajok, Kalchbrenner Károly lt. szerkesztésében, világot lássanak.

Az orsz. meteorologiai intézet felállítása iránt tett lépéseit siker koronáztván, miután ez intézet, mondhatni a bizottság kebeléből sarjadzva múlt évi május óta fennáll, a bizottság teendői ez ügy körül, oly fokban mint az előtt, megszűntek.

Honunk természettudományi átvizsgálása érdekében több nemű utazást és kutatást eszközölt. Frivaldszky Imre hazánk keleti szomszédságában, Törökországban gyűjtött állattani tárgyakat, de fájdalom, az eredmény összeírását már be nem végezhetette. Dr. Feichtinger Sándor a csajkások kerületébe a Torontálba tett növény-tani kirándulást; Kriesch János Felsőmagyarországba a halak és hüllők tanulmányozása végett; Szabó József a Mátrában s a feldunai trachyt-szorosban folytatta geológiai tanulmányait. Kutatást rendezett a bizottság Élesd mellett, az igrici barlangban: vajjon itt az ősember maradványai a negyedkori állatok tetemeivel együtt előfordulnak-e, mint Európa több nyugati országában. Az eredmény széles körben érdeket fog gerjeszteni.

*

Jutalmat az Ak. ez év folytán egyszer ítelt oda: a gróf Teleki-pályázaton díjnyertes műnek, *Szigligeti Ede*: „Udvari bolond” című vígjátékának. A többi pályázat eredménye még ez ülésben ki fog hirdettetni.

Az Akadémia egyéb munkássága köréből érintem még eszköz-
lését annak, hogy a párizsi nemzetközi méter-kongresszusra magyar tudósok küldettek. A gróf Karácsonyi-pályázatnak, az alapítók beleegyeztével oly módon rendezését, hogy sikertelen pályázatok esetében a drámai elmélet ügye mozdíttassék elő jutalomra; az Edl-s Holzer alapítv.-ból egy orvosi s egy technikai ösztöndíjas kiküldését; egy utazónak a rokon nyelvek tanulmányozása végett Keletre küldése iránt, a m. k. Kormány hozzájárultával immár sikerülő törekvéseket; s egy országos Eötvös-émlék létesítésére, Pest város felhívása után megalakított akad. bizottságot. — Az Akadémia kiadványai ez évben mintegy 60 kötetet s kisebb-nagyobb füzetet tesznek, melyek sorozata a kiosztott jelentésben olvasható. — *Könyvtára* nemcsak magánosok ajándékai, hanem száznál több külföldi tud. intézettel folytatott csereviszony, s az országos, ötezer ft. segélyből vétellel is gyarapodott. Kézirat és műtárgyak ajándékozói közül ki kell emelnünk Szirmay Ödönt, orsz. képviselő urat, ki másfél százat haladó Thököly—Rákóczy-féle oklevéllel s a Rómában időzött magyar főpapságot, mely az ottani Mátyás-codexek becsesb lapjai fénykép-albumával kedveskedett.

A hazafiak alapítványokban s kegyes hagyományokban folyvást nyilatkozó részvétét a kiosztott pénztári jelentés mutatja: elég legyen itt fölemlíteni azon 15,000 és ismét 5,000 ft országos segélyt, melyet a kir. kormány mult évben a történelmi s archaeologiai bizottságok rendelkezése alá bocsátani kegyeskedett.

Halál által, némely előbbi évhez képest nem annyira igen számos, mint súlyos veszteségek érték a lefolyt évben intézetünket.

Az I. oszt. jan. 2-án *Engel József* I. tagjától, a híres történész fiától fosztatott meg, kitől — leginkább a magyar hangtan kifejtésére irányozott tanulmányai után — gazdag eredményeket várni volt jogosítva. Jul. 22-én *Batthyány Fülöp* herceg, ig. tag s a nagy alapítók egyike, szenderült jobblétre; aug. 14-én *Podhradczky József* a II. oszt. r. tagja, történetünk kútfőinek gondos gyűjtője, nyomozója és több mással együtt Hartvik, Kézai, a Budai Krónika kiadója költözött el. October 19-én *Frivaldszky Imre*, III. osztálybeli r. tag vivé sirba azon koszorút, mellyel most egy éve az Akadémia „Jellemző adatok Magyarország Faunájához” című nagyobb munkáját kitüntette; benne az állattan több mint félszázados fáradhatatlan bűvára hunyván el. Március 19-én a tudós világ *Haidinger Vilmost*, a bécsi geológiai intézet nyug. igazgatóját s benne Akadémiánk is külső tagját vesztette, míg legközelebb, e hó 9-én *Érdy János*, II. osztálybeli rendes tag, e minőségben Akadémiánknak csaknem alapítása óta a történet- és régiségnyomozó téren nevezetes munkása, az érdi hűnsírok felfedezője, több jeles munkák közt a „Nummi Transylvanicae” írója, 12-én pedig *Herschel János*, a nagyhírű csillag-tudós, fia a még nagyobbhírű Herschel Vilmosnak, Akadémiánk külső tagja, távozott el a halandóság útján. De ha elszámolt veteránjainkra nézve a megválás keserűségét enyhíti némileg emberi sorsunk közös érzete, amennyiben földi koruk véghatárát megközelítve léptek át az enyészetbe: mit szóljak ama legnagyobb fájdalomról, melyet még nem érintettem, — hogyan említsem a nevet, melyet tölem, mint az év krónikásától, e teremben minden arc, minden kebel számon kérni látszik, a február 2-án élni *nem*, csak köztünk lenni megszűnt *báró Eötvös József* elnökünk nevét? Avagy megkísérthetem-e hivatalos vázlat körében, jellemezni akarni benne az állam- és hazafit, a költőt és tudóst, az emberiség és az emberek hőkeblű barátját? Nem! — elég legyen nekem itteni minőségemben a *Dicsőült* nemes tulajdonainak csupán forrására mutatnom, mely e két szóban kifejezhető: *magasztos eszményiség és szerető szív*. Ez immár a végenyészeté, s a hozzá kapcsolva volt szívek, mint elhalt növény testvér-szájai, fájdalmasan csüggedtek vissza; eszményisége fennragyog s biztosítást nyújt az emberiségnek, hogy amig oly irányu szellemek születnek — s adja Isten, születessenek minden korban — mint Eötvös, addig az anyag és erőszak diadalán s nemünk jövőjén, — dacára az előadásom kezdetén érintett korjelenségnek — kétségbe esnünk nem kell. Elveszthetünk egyeseket, nagyokat, pótolhatatlanokat, kikkel nagy tettek egész sora száll sirba: Eötvös sírjából egy *s z e l l e m* sugárzik fel, mely arra kész: elmélkedjünk s emelkedjünk!

1515/1871.

[KIÍRT CIKKELY A MÁJ. 22-I ÖSSZ. ÜLÉSI JKV-BŐL:]

(180. pont) Az osztály véleményét a *kapus-lakká* alakítás tban az akad. magáévá teszi, s ily értelemben fog az ig. tan. ápr. 25-i üléséből a hozzá intézett kérdésre válaszolni. Mi az igazs. min. részére átengedés ügyét illeti, erre nézve egyéb iratok nincsenek, mint a volt miniszter úrnak a helyiséget kérő egyszerű leirata, melyre azonban az Ig. Tanács már elutasítólag válaszolt, s az akad. sem látja kívánatosnak, hogy helyisége törvényszéki nagyteremül átengedtéssék, vagy e már befejezett ügyben újabb tárgyalás kezdessék.

[Arany s. k. hozzáírása:] *Premissája*: Ugyancsak a III. oszt. az akad. laboratorium helyiségeinek *kapus-lakká* változtatása iránt ezt véleményezi: tekintetbe véve, hogy a chemiai laborat. bizonyos határok között, mint a tud. akad. céljait elősegítő intézet, az osztály s az Akad. által el van ismerve, s ez alapon annak berendezését sürgető fölterjesztvény már több mint egy évvel ezelőtt benyújtatott a vall. és közokt. min.-ba; tekintve továbbá, hogy annak megfelelő felszerelésére Akadémiánk elhunyt elnöke Ó Felségénél egyenesen e célra 10,000 ft-ot eszközölt ki, s hogy ez összegből több ezer forintra menő alapberuházás már tetteleg meg is történt s a befejezéshez már sok nem kell: az értekezlet egyhangúlag arra kéri az Ak.-t, hogy annak elfordításába, eredeti céljától s így *kapus-lakká* változtatásába beleegyezését ne adja. (Ig. Tanács elé!)

1518/1871.

BOGYÓNÉ BECSKE OLGÁHOZ.

Tisztelt Asszonyom!

Igen fájdalmasan esik nekem Asszonyságodat a dicső *Kazinczy Ferenc emlékére* tett alapítvány sorsáról értesíteni. Midőn az akad. ig. tanács a mult évben magára vállalta ezen (az illető bizottságnak részint halál, részint más okok miatt csaknem teljes felbomlása után) úgyszólván felügyelő nélkül maradt alapítvány ügyeit tisztába hozni: úgy találta, hogy a készpénz tőke, 5—6,000 ft hián, az építési anyag és munka időközben történt megrágulása folytán, a *szépművészeti emlékhely* beépített, s ezen kívül csak a jószág maradt, melynek csekély jövedelme és a fent említett megfogyott tőkepenz

kamatja épen nem elegendő arra, hogy abból a Kazinczy-utódok számára kirendelt évdíjak az eddigi arányban teljesíttessenek. Hogy mégis az Ig. Tan. mindjárt az első évben az évdíj leszállításán ne legyen kénytelen kezdeni: a múlt évben az ig. tanács tagjai, saját pénzükből, ki 50, ki száz forintot nemeslelkűen összeadtak, azok közt gr. Károlyi és b. Selényi is, s az ekkép összegyűlt mintegy 1200 ft *nem* csatoltatott a tőkéhez, hanem arra szolgált, hogy az utódok múlt évi díja levonás nélkül kiadathassék. De az Ig. Tanácstól nem lehet követelni, hogy évenként 1200 ft-ot a sajátjából adjon, s azt a jelen évre már nem is teheti. Hanem oly reményben, hogy a jószágot az azóta fölemelkedett földárhoz képest, talán eladhatná annyiért, hogy az így nyerendő tőke összeg kamatja, az említett maradvány tőke kamatjával, elég lenne arra, hogy az évdíj-illetményeket levonás nélkül, vagy kevés leszállítással, tovább is fizethesse, közelebbi (máj. 19-i) ülésében elhatározta, hogy megkísérli a jószágot, ha lehet, jó áron eladni, s az árát tőkésíteni, — addig pedig, míg ez megtörténhetnék, azt rendelte, hogy a *Kazinczy-utódok* *illető évdíjának fele* fizetessék ki. Ha a jószág-eladás sikerül, természetesen a másik felét is meg fognák kapni; ha nem sikerül, akkor az ig. tan. azon kénytelen helyzetben lesz, hogy csak az eddigi megfogyatkozott tőke kamatait s a jószág haszonbérét oszthatja ki, arányosan, az utódok közt.

Mely sajnós felvilágosítás után, tisztelettel maradtam Tiszt. Asszonyaságod aláz. szolg.

Pesten, 1871, május 30-án.

494.

1519/1871.

[ARANY LÁSZLÓNAK.]

Fiam!

Rosszúl emlékeztem. Régebben határozták, hogy a Kazinczy-utódok díja felére szállíttassék. 1860 máj. 27-én azt határozta az Igazgatóság, hogy az összes segélyezés 1600 ft-ról 600-ra szállíttassék, s ezt a fizetések arányában kell köztök kiosztani. Tehát *ez az utolsó határozat*, ami most áll. — Igazítsd e szerint a dolgot, ha még lehet.

Apád.

[Lent Arany László 7 soros válasza. Ld. a *Jegyzetben!*]

418/1871.

NAGYM. PAULER TIVADAR
vall. és közokt. m. kir. minister úrnak.

Nagym.-nak Budán f. é. ápr. 27-ről 7806 sz. a. kelt kegyes leiratát, melyben az 1871-i archaeolog. biz. költségekre a jelenévi 16500 ft-ból 5,000 ft-ot utalványozni méltóztatott, a MTA f. é. máj. 22-i összes ülésében örvendetes tudomásul vette. Midőn ezért aláz. köszönetét fejezi ki, egyszersmind új kérelemmel járul Nagymélt. felé.

Ugyanis az *Archaeologiai Bizottság* évi 8,000 ft költségét az Ak. eddig is csak oly módon volt képes kieszközölni, hogy a történelmi célokra országosan megszavazott 15,000 ft-ból 3,000-et az akad. költségvetésbe az archaeol. rovatba helyezett át, a hiányzó nagyobb részt pedig az országos alapból, Ő Felsége által legkegyelmesebben kirendelt összegből fedezte, ujabban ama 16500 ft maradványaiból kérve pótolhatni, mely t. i. archaeol. célokra a vall. és közokt. min. rendelkezése alatt áll. Most azonban a Történelmi Biz., mely országosan megszavazott rovatának megcsonkítását eddig is nehezen tűrte, a főntebb említett össz. ülésben erélyesen tiltakozott az ellen, hogy a történelmi emlékek kiadására megszavazott (ez évben már 20,000) ft egy része az Archaeol. Biz.-nak adassék, — mivel amaz összegre magának is szüksége van, céljai elérése végett.

Ily állapotban, midőn a Tört. Biz. ragaszkodik a javára megszavazott *egész* összeghez, a műemlékek stb. ásatására szánt 16500 ft-ból pedig, Nagymélt. kegyes leirata szerint jövőre orsz. bizotts. fog rendelkezni: az akad. archaeol. biz. azon veszélynek van kitéve, hogy minden eddigi jövedelemforrása megszűnván, munkálkodását felfüggeszse. A biz. e félelmének kifejezést is adott a közelebbi össz. ülésben s kérte az Ak.-t, hogy egy, Toldy F. biz. tag által készült jelentést vagy emlékiratot Nagym.-hoz fölterjesztve, eszközölné ki a részére kívántató segélynek az országos költségvetésbe ezentúl *külön* rendes rovatba való fölvételét.

Nagymélt. Min. Úr! Az idecsatolt jelentésből méltóztatik megérteni, hogy az akad. Archaeol. Biz., habár szűkebb körben, ua. célok valósításán fáradoz, melyet az ország, a 16,000 ft évisegély megszavazása által elérni óhajt: *Hazánk archaeologiai felbuvárlásán*, s megismertetésén. Működésének iránya ép oly kevésbé speciális magyar, mint a történelmi bizottságé, mint a kir. Természettudom. Társulaté s mint mindazon tudományos intézeteké, melyek az államtól segélyt nyernek. Valóban kívánatos, hogy miután az Akad. e külön állandó bizottságok javadalmazására oly tetemes összege-

ket, minőt működésök kiván, nem áldozhat, az állam nyújtson segélyt egyenesen e célokra.

Annálfogva az Akad. említett máj. 5-i össz. üléséből azon aláz. kérelmet terjeszti Nagymélt. elé: kegyeskedjék az 1872-i országos költségvetés előrajzába 8,000 ft-ot egyenesen az Akad. archaeol. bizottsága részére, vagyis *Magyarország műemlékei és régiségei nyomozása leírása, kiadása* címén, külön rovat gyanánt fölvenni s annak elfogadását az országos Törvényhozásnak hathatósan ajánlani.

Maradván teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolgálai:

Pesten, 1871, jun. 3.

főtitkár, m. elnök

496.

518/1871.

NAGYMÉLT. B. WENCKHEIM BÉLA,

Ő Felsege legmag. személye melletti m. kir. Minister Úrnak,
telj. tisztelettel

Bécs.

A MTA Történ. Bizottsága a f. é. máj. 22-én tartott összes akad. ülés elé azon kérelmet terjesztette, hogy mivel az eddig csaknem teljesen hozzáférhetlen *simancasi levéltár*, Spanyolországban, hír szerint ez év folytán Madridba fogna áttétetni s ez által annak tudományos használása is megkönnyebbíttetni, az Ak. a bécsi spanyol követség útján járna végére, igaz-e a hír? s ez esetben nem volna-e kilátás még ez évben azon levéltárhoz hozzáférni oly célból, hogy a XVI. szd.-beli magyar országgyűléseket illető, ott őrzött irományokat egy, Spanyolországba küldendő magyar tudós átvizsgálhassa s a szükségeseket lemásolhassa?

Mely kérelmét Történelmi Bizottságának az Akad. teljes méltánylással fogadván, Nagymélt.-t aláz. kéri, hogy a spanyol kir. követségnél e tekintetben közben járnai és a bizottság óhajításának foganatot szerezni kegyeskedjék.

Maradván teljes tisztelettel Nagyméltóságodnak aláz. szolgálai:
Pesten, 1871 jun. 5.

főtitkár, másodelnök.

497.

519/1871.

NAGYMÉLT. TÓTH VILMOS
m. kir. Belügyminister Úrnak,

Buda.

A MTA Történelmi Bizottsága elhatározta, hogy azon 20,000 ft-ra fölemelt orsz. segélyből, mely a hazai történeti emlékek kiadására megszavaztatott, eddigi munkássága körét tetemesen kiter-

jeszti és különösen a régi országgyűlési iratok kiadását nagy mérvben, közelebbről megindítja. Hogy e célt annál sikeresebben elérhesse, azon kérelmet intézte az Ak. máj. 22-i összes üléséhez, hogy Nagymélt.-hoz terjesztendő alázatos feliratában eszközölné ki a nmélt. Belügyministerium részéről egy oly felhívásnak kibocsátását, a megyék s városok hatóságaihoz Magyar- és Erdélyországban, úgyszinte a káptalanok és Conventek előljáróihoz, melyben felszólíttatnának a következőkre:

Hogy a nálók levő levéltárakat szakemberek, ill. a levéltárak által kutattatnák ki gondosan: vajjon vannak-e azokban:

a) országgyűlési irományok, b) meghívó levelek,
c) követi utasítások, d) követi jelentések, e) Nádori confluxusok,

f) Horvátországi tartomány-gyűlések irományai, és

g) Kis-gyűléseket illető irományok és naplók, közlemények és jegyzőkönyvek pontjai, — és ezekről küldenének be az Ak.-hoz gondos jelentéseket, megjegyezvén a címetek, a keletet, levéltári számot, mely alatt az illető iromány találtatik, hogy a bizottság azok lemásoltatása iránt annak idején intézkedhessék. Ha az illető hatóság hajlandó volna az eredetieket az Akad.-hoz másoltatás végett beküldeni, jelentené ki ezt is, hogy midőn a sor egy vagy más ilyen iratra kerülne, a bizottság rendelkezessék.

Történeti Bizottsága e célját az Akad. teljes méltánnyal fogadván, fentirt össz. üléséből jelen alázatos fölterjesztéssel kéri Nagyméltóságodat, hogy egy ily értelmű körrendeletben Magyarország és Erdély hatóságaihoz, városaihoz, káptalani és conventi előljáróihoz felhívást intézni kegyeskedjék.

Maradván teljes tisztelettel Nagyméltóságod aláz. szolgálí:

Pest, 1871, jun. 5.

főtitkár, másodelnök

498.

474/1871.

NAGYM. PAULER TIVADAR
vkm. úrnak, teljes tisztelettel.

Nagyméltóságodnak Budán f. é. máj. 16-áról 10469 sz. a. kelt becses intézvénye, melyben a *VENUS bolygó* 1874-i átmenetét megelőzőleg Neumayer úr által tervezett délsarki expedícióra nézve az Akad. véleményét kívánni méltóztatik, a f. é. máj. 22-én tartott összes akad. ülésen felolvastatván: a véletlen úgy akarta, hogy a III. (math. és term. tud.) osztály épen akkor e tárgy iránt már kész véleményt adjon be, miután dr. Neumayertől erre nézve magán

levélben is fel volt hívva. E vélemény, egy albizottság által szerkesztve, teljesen kimeríti a tárgyat, egy ily expeditiót teljesen szükségtelenné s a tervezettet nagyon kétes sikerűnek tünteti fel, s a dr. Neumayer-féle exp.-ban való részvételt s arra teendő költségezt egy általában *nem ajánlja*.

Mely véleményt a Tud. Akad. is magáévá tevén, Nagymélt-hoz fölterjesztetni határozta, s azt ./. alatt idecsatolva, maradunk teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolgálói:

Pesten, 1871. jun. 5.

főtitkár, m. elnök

499.

517/1871.

NGS. KUBINYI FERENC ÚRNAK
(stb. az Almanachból) a MTA tiszteleti tagjának,

Pest.

Érdemteljes Hazafi!

A MTA azon alkalommal, midőn a *Ligeti Antal* mesteri ecsetével festett négy tájképet ülésterme falára beillesztve látja, nem feledkezhet meg annak, kinél ez eszme először megfogalmazott, s ki e képek kettejét valódi ízléssel párosult bőkezűséggel saját költségén felajánlani s elkészíttetni szíves volt, hálás érzelmeit kifejezni.

Midőn ezt folyó évi május 22-én tartott összes ülése jegyzőkönyvében örömmel tevő, egyszersmind annak írásbeli tolmácsolásával bennünket, alulírtakat bízott meg.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, midőn a becses ajándékért az Akadémia forró köszönetét tudtul adni szerencsénk van, maradunk teljes tisztelettel Nagyságodnak aláz. szolgálói

főtitkár, másodelnök.

500.

619/1871.

A VALL. ÉS KÖZOKT. MINISTÉRIUMNAK.

Nagyméltóságú Minisztérium!

A nm. Minisztériumnak Budán, f. évi 8186 sz. alatt kelt leiratát, melyhez a nm. Pénzügyminisztérium szintén ezévi 16375 sz. átíratva csatolva volt, az Akad. összes ülése kiadta véleményre archaeológiai bizottságának. Ez utóbbinak a f. é. június 26-i összes ülésen bemutatott véleményes jelentését az *ó-budai Flórián-téren* álló régi római fürdő bejáratának mikénti átalakítása iránt s a hozzá csatolt költségkimutatást, valamint a nm. Pénzügyminis-

terium fönnebb idézett átiratát 2 db. mellékletével visszarekesztve, az összes ülés határozatából azon kéréssel van szerencsénk fölterjeszteni, méltóztassék a nm. Pénzügyministeriumot e szerint értesíteni.

Maradván tisztelettel a Nagymélt. Ministerium aláz. szolg.
Pesten, 1871. júl. 1. főtitkár, másodelnök

501.

622/1871.

NAGYMÉLT. VALL. ÉS KÖZOKT. MINISTERIUMNAK

A nm. Ministeriumnak még 1869 folyamán az Akadémiához intézett azon felhívására: nem volna-e hajlandó a birtokában lévő meteorologiai és magnetikai eszközöket, illő kárpótlás mellett, a felállítandó *Központi Földdelejtességi és Meteorologiai Intézetnek* s így az ország tulajdonába átbecsátani, az Akad. márc. 28-án tartott összes ülése, az illető osztály meghallgatása után azt határozta volt, hogy ezen eszközök közül azok, melyeket az Akad. is ajándékba kapott, *minden díj nélkül*, a pénzen vett eszközök pedig az ár bizonyos részének megtérítése mellett engedtesse át. Egyszersmind utasította az osztályt, hogy úgy az ajándékba kapott, mint a pénzen vett eszközökről kimutatást készítsen.

[Ezután részletes felsorolás következik, áruk összesen 2216 frt-ban állapított meg, majd az ülés megbízásából közli a főtitkár, hogy ennek 70%-os megtérítését kérik]

Fogadja a nm. Ministerium stb.

Pesten, 1871. július hó . .

502.

Ak. Kézirattár. M. Iv. Lev. 4. v.—105.

[TOLDY FERENCNEK]

Tisztelt barátom!

A nagygyűlési jegyzőkönyvre tett észrevételidet köszönöm, de nem fogadhatom el.

A XV. pont akkor volna „hamis”, ha abban az osztályok által elvetett, ezek jelentésében *nem foglalt*, s így a nagygyűlésen *fel sem olvasott*, egyesek általi tagajánlások benne volnának, mert a mi *nem történt* a nagygyűlésen, azt nem lehet a nagygyűlés jegyzőkönyvébe felvenni.

Az „erősebb sanctio” kifejezést magad méltóztattál használni indítványodban, s megtartottam szóhíven. Egyébiránt, tekintve hogy a régi alapszabályban az áll, hogy ki *egy év* alatt széket *nem* foglal, *megszűnt* tag lenni, az újban pedig: ki *egy év* alatt széket *foglal, tagi teljes jogaiba lép*: látni való, hogy erősebb sanctio még más is lehet a „*felakasztáson*” kívül.

Jó reggelt!

Arany.

503.

821/1871.

A NAGYMÉLT. M. KIR. PÉNZÜGYMINISTERIUMNAK,
TELJ. TISZTEL.

Nagymélt. Ministerium!

A MTA, a saját történelmi bizottsága által szerkesztett „*Monumenta Hungariae Historica*” című folyóiratnak egypár kötetét kénytelen volt Konstantinápolyban nyomtatni, először azért, mert az író, *Dethier P. A.* úr, ki az azon kötetekbe szánt munkát sajtó alá rendezé, s a nyomtatásra és javításra felügyel, ott lakik; másodszor azért, mert *görög nyomásra*, mely nyelven a szöveg írva van, a konstantinápolyi nyomda a pestieknél tökéletesebben fel van szerelve. Az e munkából már kinyomtatott ívek egy szállítmánya, 19 ládában f. é. július hó folyamán megérkezett s a szállítási díj, 229 ft 80 kr. kifizettetett az Akad. részéről a gőzhajó-társaságnak.

Ujabbán f. é. augusztusában ismét egy szállítmány érkezett, csak *öt ládával*, — de azért a kifizetett 68 ft 70 kr. szállítási díjon kívül még 65 ft 87 krajcárra menő *vám követeltetett*, mit az Akad. kénytelen volt megfizetni. Tudakozásra a kir. vámhivatalnál azt a felvilágosítást nyertük, hogy az elébbi szállítmányért azért nem fizettetett vám, mert az *kéziratok* (Manuscripte) címén volt feladva; a mostani szállítmány ellenben *könyvek* címén lévén feladva, azért vámot fizetni kell.

Miután itt nem idegen könyvek behozásáról van szó, hanem az Akad. a saját maga által kiadott, csakhogy Konstantinápolyban nyomtatott munkának példányait, ívekben és kötetlen állapotban, szállíttatja haza, s ily esetben az idegen könyvek behozatalára szabott vám egyáltalában nem alkalmazható: alázatosan esedezik az Akadémia a Nagymélt. Ministeriumnak: méltóztassék a 65 ft 87 kr. illetéktelenül fizettetett vámot az Akad. részére visszatéríttetni.

Teljes tisztelettel maradván a nagymélt. Ministerium alázatos szolgálja:

Pesten, 1871, szept. 11-én.

főtitkár.

504.

851/1871.

A DEBRECENI EMLÉKKERT-TÁRSULAT T. ELNÖKSÉGÉNEK.

Tisztelt Elnökség!

A M. T. Akadémia, alábbi napon tartott összes ülésében kellemes tudomásul vette, hogy dicső emlékezetű *Csokonai Vitéz Mihály* költőnk emlékszobra az ottani Emlékkertben octóber hó 11-én ünnepélyesen le fog lepleztetni.

Midőn e fölötti örömét és az emlékszobor létrehozása körül buzgólkodott Társulat és egyesek iránti méltánylását kifejezi, egyszersmind a szives meghívás következtében küldöttei által maga is részt kíván venni az ünnepélyen: mi végre egy, *Pulszky Ferenc* tiszteleti tag eln. alatt Gyulai Pál és Szász Károly rendes, Szigligeti Ede lev. tagokból álló küldöttséget nevezett ki, hogy meleg üdvözlését élő szóval is tolmácsolják.

Kelt Pesten, a MTA oct. 2.-án tartott összes üléséből.

505.

857/1871.

[EGY, ANVERSBŐL ÉRKEZETT FRANCIA LEVÉL TARTALMA]

„A nemzetközi geographiai Congressus alelnöke, constatálva, hogy a Congressus munkálatait teljes siker koronázta, sok fontos kérdés megoldatott, mások megoldása előkészítettett, köszöni az Ak.-nak, hogy oly jeles képviselő által részt vett s reméli, hogy az Akad. a programmukbeli kérdéseket egy jövő congressusig tanulmányozni meg nem szünik.”

506.

905/1871.

TOLDY FERENCNEK

Nagys. Kir. Tanácsos Úr!

A nagymélt. Belügyministerium által az Akad. fölterjesztése következtében a *hatóságokhoz, városok- és káptalanokhoz* intézett körirat folytán eddigelé beérkezett válaszokat, szám szerint 20 rendbelit, a régi országgyűlési stb. irományokra vonatkozólag, szerencsém van a f. hó 2-án tartott összes ülés határozatából a Történ. Biz.-hoz áttenni.

Tisztelettel Nagys. aláz. szolg.

507.

1356/1871.

[LÓNYAY ELNÖKHÖZ]

Tisztelt Barátom!

Azt írják a lapok, hogy a brazíliai császári pár ma megérkezik. Valószínű, hogy az Akadémiát is megtekintik. Nem vélnéd szükségesnek, fogadására egy küldöttséget nevezni ki? — Szives üdvözléssel híved:

Pest, 1871 oct. 6.

[Alatta *Lónyay Menyhért megjegyzése*, válaszul: Ezen urakat vélem felszólítandóknak, ill. felkérendőknak: Horváth Mihály, Kubinyi Ágoston, Szabó József, Toldy Ferenc — és a kiket még gondolsz.]

[*Ujból A. irásával:*] Cím!

Ó Felsége a brazíliai császár, Akadémiánk helyiségeit ma . . . órákor látogatásával megtisztelni szándékozván: elnöki megbízásból tisztelettel fölkérem (Címzettet), hogy akkorra, mint fogadó-küldöttség tagja, megjelenni méltóztassék.

Tisztelettel (Címz.) aláz. szolgálja:

főtitk.

Pesten, 1871, oct. 7-én.

508.

949/1871.

NGS. ÉS FŐTISZTELENDŐ IPOLYI ÁRNOLD

akad. r. tag, kanonok úrnak, mint az egyetemi hittani szak igazgatójának s a Papnövelde kormányzójának, tisztelettel,

Pesten

Nagys. és Főtisztelendő Kanonok úr!

A MTA elnöksége által az Eötvös-émlékünnep tárgyában f. hó 15-ére összehívott értekezlet kívánatosnak jelentette ki, hogy a febr. 2.-ára megállapított gyász-ünnepélyel kapcsolatban, a szintén már elhatározott akadémiai gyász istentisztelet (requiem) is megtartassék, a m. kir. egyetem templomában.

Mivel azonban az ünnepélyegyházi ünnepre esik, az nap requiem nem tartható, az értekezlet úgy látta jónak, hogy az az 1872 Gyertyaszentelőt (febr. 2.-át) megelőző köznapra tétessék át.

Egyszersmind Nagyságodat felkérni határozta: méltóztassék gondoskodni az iránt, hogy a requiem teljes műzenével, ha lehet,

a színházi kar igénybe vételével is, s méltó dísszel megtartható legyen; az illető lépéseket az egyháznál az Akad. nevében megtenni, szóval az egésznek rendezését magára vállalni. Az Akadémia viselni fogja a költségeket.

Midőn tehát a föntebbiek teljesítésére Nagyságodat fölkérni szerencsém van: tisztelettel maradok alázatos szolg.

Pest, 1871 o. ct. 17.

főtitkár.

509.

950/1871.

TEK. SZÉKELY BERTALAN
festőművész úrnak tisztelettel

Néh. b. *Eötvös József* dicső emlékezetére az akadémiai gyászünnepély 1872-dik évi február 2-ára, mint halála évforduló napjára van kitűzve.

Ez ünnepély tárgyában a t. elnökség f. hó 15-én az Akadémia néhány tagját értekezletre híván össze, határozatott, hogy az ünnepély díszesebbé tételére ugyanakkor a dicsőültnek arcképe is a teremben felállíttassék, s hogy annak a mondott időre leendő elkészítése iránt Tisztelt Uraságodhoz felszólítás intéztessék.

Midőn tehát e határozat értelmében fölkérni szerencsém van, hogy a munkát ez óhajtáshoz képezt intézni, illetőleg siettetni sziveskedjék, maradok tisztelettel aláz. szolg.

Pesten, 1871. oct. 19-én.

510.

1001/1871.

[A VAS MEGYEI RÉGÉSZETI EGYLET BEADVÁNYÁNAK
FELZETE]

Kiadatik az archaeologiai bizottságnak, hogy a nemzeti muzeum igazgatóságával is érintkezésbe téve magát, a legközelebbi összes ülésre adjon véleményt az iránt: teljesíthető-e a benfoglalt kérelem általában és teljesíthető-e a nélkül, hogy a véghagyományozó szándéka, a gyűjtemény együtt-maradása tekintetében megmástitassék? — továbbá nem lenne-e a teljesítésért viszont-szolgálat-kép kikötendő, hogy a Szombathelyen nagy számmal található régiségek kettős példányaiból egyik az Akad. illetve a Muzeum részére mindenkor beküldessék.

Elnöki megbízásból:

főtitkár

Pesten, 1871 oct. 31.

511.

973/1871.

NAGYMÉLT. PAULER TIVADAR
vkmin. úrnak stb.

Budán f. é. jun 1-jén 11939 sz. a. kelt kegyes intézvénye, a volt *Eszterházy-képtár* megvételére az akad. pénztárához begyűlt 999 ft 58 kr.-nak az állampénztárba leendő befizetése s az adakozók névsorának Nagymélt.-hoz leendő felterjesztése iránt az Ig. Tanács f. október havi ülésének előterjesztetvén, az Igazgatóság határozata értelmében szerencsém van Nagymélt.-t értesíteni, hogy a fentebbi összeg az Ak. pénztárában, a M. Földhitelintézetnél, hiány nélkül megvan s annak az állampénztárba leendő befizetését semmi sem akadályozza. A mi azonban az adakozók névsorának bemutatását illeti, sajnálattal jelenti ki az Igazgatóság, hogy ily névsor birtokunkban nincs. Ugyanis az Ak. boldogult elnöke, — egyszersmind Nagyméltóságod előde, a hozzá ily célra érkezett pénzeket azonnal s a hivatalos út mellőzésével, takarékpénztárba szokta volt küldeni és sem névsort, sem netaláni kísérőleveleleket hátramaradt irományai közt eddig fölfedezni nem sikerült. Egy — valószínűleg az első tételről azonban a főtitkárnak történetesen tudomása van, amennyiben rábizatott az elnöki köszönő levelet fogalmazni, s így ez egy küldeményt bevezethette könyveibe. Ez báró *Duka Miklós úr* küldeménye 1869 ápril. hóban, Buziásról, ki azon 302 forintnyi összeget küldte volt be, melyet *Temes megye rittembergi választókerületének azon választói*, kik az 1869-i követválasztás alkalmával Nedeczky István nevét tűzték zászlójukra, magok között *gyűjtöttek*. A többi adakozásról semmi irat nem fordult meg a főtitkári hivatalban, és így felvilágosítás sem adható.

Miűnek előterjesztése után teljes tisztelettel maradtam
Nagymélt.-od alá. szolgálja:

Pesten, 1871, october

másodelnök

512.

858/1871.

NAGYMÉLT. VALLÁS ÉS KÖZOKT. M. KIR. MINISTERIUMNAK,
Budán

Budán f. é. sept. 23-ról 20302 sz. a. kelt kegyes intézvénye folytán, melyben Mosony-vármegye közönségének az *ős lébényi templom helyreállítására* ujabban kért 3,000 ft iránti felterjesztését véleményre áttenni méltóztatott, a MTA, meghallgatván archaeol. bizottságát, ennek az oct. 30-án tartott össz. ülésre benyújtott és

elfogadott véleménye alapján, a nevezett régi templom fentartását most is melegen ajánlja ugyan; — mivel azonban a hazában sok, régiségre vagy történeti szempontból nagyon érdekes, jelen állapotát tekintve pedig a legsürgősb javítást igénylő műemlék vagyon; azon kívül a műemlékekre szánt 16,000 ft nem egyedül építésekre és javításokra, hanem egyéb elkerülhetetlen történeti s régészeti célokra is engedélyeztetik az ország által, — véleménye oda járul: kegyeskedjék a Nagymélt. Ministerium teljesíteni ugyan *Mozsony* [így!] megye mostani kérelmét; de egyszersmind annak bizottságát figyelmeztetni, hogy az egész, 29,000 forintra rugó összegnek nagyobb részét alig fogja utalványozhatni, s hogy az első részlet utalványozása alkalmával kitett föltételt, — t. i. az archaeologiai biz. szakembere általi felülvizsgáltatást a munka kezdetétől fogva, — magának fentartja.

Midőn ezt a f. é. oct. 30-án tartott összes ülés határozatából fölterjeszteni szerencsénk van: telj. tisztelettel maradunk a nm. Ministerium alá. szolgálai:

főtitkár, másodelnök.

Pesten, 1871, november

513.

947/1871.

SZABAD KIR. PESTVÁROS H. FŐPOLGÁRMESTERÉNEK,
GYÖNGYÖSSY ALAJOS ÚRNAK, TISZTELETTEL.

A M. T. Akadémia f. é. október 30-án tartott összes ülésében igen kedvesen vette sz. k. Pest városa Tanácsa küldeményéből azon fényképmásolatot, mely néhai dicső *FÁY ANDRÁS* kalaputcai házának, egykor az irodalom központjának és tűzhelyének az utókor számára való megörökítését célozza.

Midőn e fényképet Könyvtárában megőrizni határozá, egyszersmind jegyzőkönyvében sz. k. Pest város Tanácsának az ajánlékért köszönetét fejezte ki, s annak tolmácsolásával alulírottat bizta meg. Midőn tehát az Akadémia köszönetét tek. Főpolgármester úrnak tudomására hozva, kedves kötelességemet teljesítem, maradok tisztelettel alá. szolg.

Pesten, 1871, nov. 4.

514.

916/1871.

NAGYMÉLT. OKÁNYI SZLÁVY JÓZSEF ÚRNAK,
a földművelés-, ipar-, és kereskedelem-ügy M. Kir. Ministeré-
nek teljes tisztelettel.

Pesten

Nagymélt. Minister Úr!

Budán, f. évi okt. 1. napjáról kelt körirata Excellentiádnak elébb nem, mint a f. é. okt. 30-án tartott összes ülésen terjesztetvén az Akadémia elé, ennek határozatából szerencsénk van értesíteni Nagyméltóságodat, hogy az Akadémia, teljesen osztván a köriratban kifejtett nézeteket Magyarországnak a *bécsi, 1873-ik évi világtárlaton* leendő képviseltetése fontossága iránt, részéről kész mindent megtenni, ami alapszabályaiban kitűzött céljaitól el nem térőleg, az Akadémiát illeti; és jelesen teljes készséggel felajánlja tagjai szolgálatát azon bizottságba, melyet Nagyméltóságod az előmunkálatokra összehívni szándékozik. E szerint az általa kijelölt akadémiai tagok a következők: *Hunfalvy János* 1. tag (lak. Buda, víziváros, Fő-u. 198), *Rómer Flóris* (nemzeti múzeum), *Szabó József* 1. tag (Ganz-ház), *Gönczy Pál* 1. tag (Széna-tér 6. sz.), végre *Szily Kálmán* lt. (Buda, víziváros, Fő-utca 60.)

Miről értesítve maradunk teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolg.

Pesten, 1871, nov. 3.

főtítkár,

másodelnök

515.

[Jelzete: Ak. Kézirattár, Levelestár]

[LEVÉL SIPEKI BALÁZS GÉZÁHOZ]

Tisztelt Hadnagy Úr!

Önnek a fenforgó vitában igaza van. Minden ép nyelvérzékű magyar ember azt fogja mondani, hogy e kérdésre: a „fát nem veszesz?” — azt kell felelni: „azt keresek”. Mert az „azt” névmás itt a „fát” helyen áll: s amint nem jó volna „fát veszed?” „Fát keresem”; úgy nem jó: „azt keresem”, — t. i. ebben a *syntaxis*ban. Más volna, e kérdésre: „Megtaláltad a fát?”, mert erre így felelnék: „azt keresem”

Tisztelettel alázatos szolgálja

Pest, 1871. nov. 6.

Arany János.

[Bélyegétől megfosztott borítékja címzése: *T. c. Balázs G. magyar kir. honvédhadnagy úrnak tisztelettel Ipolyságh.*]

516.

925/1871.

NAGYS. KELETI KÁROLY

min. osztálytanácsos úrnak mint az Orsz. M. Kir. Statisztikai
Hivatal főnökének tisztelettel

Budán

Az Orsz. M. K. Stat. Hivatalnak Budán f. é. szeptember 29-én 1762 sz. alatt érkezett megkeresése folytán a MTA f. é. oct. 30-án tartott összes ülésében, az illető osztály meghallgatása után s véleménye alapján, Szabó József, Nendtvich Károly és Schenzl Guidó tagjait nevezte ki a végre, hogy a *honi és európai szőlészet statisztikájának* tervezete körül földtani, vegytani és meteorológiai tekintetben véleményt mondjanak.

Miről értesítve, tisztel. maradtunk Nagyságod aláz. szolgálai:

főtitkár, m. elnök.

Pesten, 1871. novemberében.

517.

1093/1871.

TEK. OSTERLAMM KÁROLY ÚRNAK,

az Athenaeum-társulat igazgatójának, tisztelettel.

Midőn *Pór Antal* „Róma története” c. munkáját, az akad. m. elnök úr megbízásából áttekintésre, visszavárás mellett megküldeni szerencsém van: ua. megbízás folytán értesítem t. Igazg. urat, hogy a feltételek megajánlását az Akad. az Athenaeum részéről várja; azonban semmi fentartást az utólagos leszámolásra el nem fogad, hanem csupán meghatározott s készpénzül fizetendő tiszteletdíjat.

Magam részéről még hozzá tehetem, hogy e munka hölgyalapítványi pályamű levén, s így a „Tudományok Csarnoka” egy újabb kötetét fogván képezni: az Akad. valószínűleg ragaszkodni fog azon előbbi határozataihoz, hogy az alapító Hölgyek részére 60 példány bocsáttassék az Akad. rendelkezésére; továbbá hogy mint népszerű munka, ne árultassék drágábban, mint ívenként 10 krajcárnak megfelelő áron. Ily módon remélem, hogy a későbbi kötetekre nézve is egyezkedés fog létesülhetni.

Méltóztassék tehát ezeket tekintetbe véve, becses válaszáat legfőlebb 10 nap alatt másodelnök úrhoz küldeni.

Tisztelettel

Pest, 1871, nov. 22-én.

518.

III6/1871.

A HAZAI ELSŐ PESTI TAKARÉKPÉNZTÁR IGAZG. VÁLASZTMÁNYÁNAK.

A MTA. alábbi napon tartott össz. ülésében a Tpenztár által *Fáy András nevére* alapított alapból közelebb kifizendő jut. kérdés tárgyában, — kapcsolatban a t. Választmány f. é. sept. 22-én kelt átiratával — illetékes osztálya meghallgatása után, következőleg határozott.

Pályakérdésül elfogadta a következőket: „Magyarorsz. sajtó-szerű viszonyainak tekintetbe vételével irassék egy *Mezőgazdasági Vízműtan*, melyben a vízépítészetnek a mezőgazdaság sikerét előmozdító munkálatai, nevezetesen az öntözés, a vízmentesítés és, amennyiben idetartozik, a folyó és állóvizek szabályozása mezőgazdas. szempontból tárgyalassanak. Mindazon körülmények, melyek egyrészt az építészettel, jelesen a vízerővel hajtott gépekkel, másrészt a mezőgazdasággal kapcsolatban állván, a munkálatok sikerére befolyanak, alapos taglalás alá veendő, az ismertetések pedig rajzokkal érthetőbbekké teendő.”

Tekintve azonban az 1872 dec. 31-re szabott határidő rövidségét, amikor a tetemes jutalomnak megfelelő, kimerítő és alapos pályamunkák már alig készülhetnének: az Akad., illető osztálya javaslatára a határidőt ez esetben *egy évvel meghosszabbítani*, tehát 1873 dec. 31-re tüzetni kívánná; mi nem gátolná azt, hogy a követk. jutalomkérdés 75 végére, tehát a 3 éves ciklusnak megfelelőleg tüzessék ki. Mivel azonban az alapítványi szabályoktól az Ak. önhatalmulag el nem térhet: fölkéri az alapító Takarékpénztárt, hogy ez esetben a határidő meghosszabbításába belégyezni méltóztassék. — Tisztelettel:

Kelt Pesten, az 1871. novemb. 27-én tartott akad. összes ülésből.

főtitkár

519.

III7/1871.

TC. GÉVAY BÉLA FÉNYKÉPÉSZ ÚRNAK,

Pesten

A MTA f. é. nov. 27-én tartott összes ülésén bejelentettem, hogy tisztelt Uraságod a *Toldy-ünnepélyen* az akad. tagjai közt leendő kiosztásra 100 db. látogatójegy alakú és 23 db. cabinet-alakú fényképét az Ünnepeltnek, megküldeni sziveskedett.

Az Akad. ez ajándékot kedvesen fogadván, megbízott engem, hogy köszönetéről t. Uraságotat levélben értesítsem. — Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, maradtam Uraságotnak aláz. szolgálója:

Pesten, 1871, dec. 4.

520.

1118/1871.

A NAGYMÉLT. M. KIR. KÖZLEKEDÉSI MINISTERIUMNAK
telj. tisztel.

A MTA f. é. nov. 27-én történt ülésén a matematikai és természettudományi bizottság azon figyelmeztetést tette, hogy miután a hatóságoktól és az illető hiv. közegektől beérkező meteorológiai adatok feldolgozása ezentúl az Orsz. Központi Meteorológiai és Földmágnassági Intézet feladata lesz, kéresek meg a nagymélt. Ministerium, hogy a közegei által beküldött esőmérési adatokat ezután ne az Ak.-hoz, hanem a mondott közp. Meteorológiai Intézethez utasítsa.

Mit az akad. elfogadván, tisztelettel fölkéri a Nmélt. Min.-ot, hogy ily értelemben intézkedni méltóztassék.

Teljes tisztelettel a nmélt. Min. alázatos szolgálója

Pesten, 1871, dec. 4.

521.

1152/1871.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZETI T. IGAZG.-NAK

A MTA Igazg. Tanácsa, tekintve azon sajnálatos állapotot, melybe a *Kazinczy-emlékalapítvány* jutott, amennyiben még sem az emléképület teljesen befejezve nincs, sem a jószág jövedelme s a csekély tőke kamatja a Kazinczy-utódok évjáradékai fődözésére nem elégséges, — már régebb elhatározta, hogy a széphalmi jószág eladásával kísérletet tesz, ha netalán az eladás által oly tőkére tehetne szert, melynek kamatjából az emléképület befejezésén kívül még az évdíjasok járandóságait is levonás nélkül, teljesíteni lehessen.

Hogy azonban a *fekvőség mostani ára* iránt magát tájékozhassa: szükségessé vált annak pontos megbecsülése szakértők által. Mihez képest az Ig. Tanács bizodalommal fölkéri a t. Igazgatóságot, méltóztassék e részben az Ak.-nak segédkezet nyújtani s a Kazinczy Ferenc-féle, az emlékalap számára visszaváltott s Akad. nevére telekkönyvezett Zemplénmegyei birtokot ottani közegei által meg-

becsültetni. A becsü-összezből aztán leszámítandó az udvar azon része, melyen az emléképület áll, s a kert, melyben Kazinczy sirja van, minthogy ezek nem fognak eladatni; e területet Évva András s. a. újhelyi ügyvéd, jelenleg törv. széki elnök úr valószínűleg az előbbi megállapodások szerint ki fogja jelölhetni.

Teljes tisztelettel aláz. szolg.

Pesten, 1871 dec. 7-én.

522.

1119/1871.

MÉLT. BÁRÓ BALASSA ANTAL

úrnak telj. tisztelettel

Méltóságodnak f. évi augusztus hó 5-én [áthúzva: az *akad. szünet alatt érke.*] kelt becses soraira, a Méltóságod részéről szives készséggel átengedett Árpád-kori eredeti okmányokat illetőleg, a történ. bizottság felvilágosítása után, szerencsém van válaszolni, hogy azok az *Árpád-kori Okmánytár* I—V. kötetében csakugyan megjelentek, vagyis a Monum. VI—X. kötetét képezik.

Egyszersmind viszont-kedveskedésül az Akad. részéről szerencsém van az említett köteteket ezennel megküldeni.

Teljes tisztelettel maradván Méltóságod aláz. szolg.

Pesten, 1871, dec. 16.

523.

1191/1871.

FŐTISZT. OLTVÁNYI PÁL

plébános és pápai kamarás úrnak,

Földeák.

Főtisztelendő Úr!

F. évi sept. 17-i becses levelében méltóztatott az Ak.-t megkeresni az iránt, hogy 1869 jan. 7-én tett 1,000 ft alapítványa, melynek kamatjai rendeltetéseül akkor átalában az Ak. szükségeit jelölte ki, 1872 jan.-tól kezdve s a Főtisztel. Úr által 200 ft-tal megpótolva, oly pályakérdések négyévenkinti jutalmazására fordítassék, melyek tárgya a magyar catholica egyház történelméből lévén merítve, a pályamű (mely versben vagy prózában készülhet) a cathol. egyház dicső multjának rajzolásában ne *árny*, hanem *fényképet* fessen, vagyis catholicus szellemben legyen írva.

A MTA f. hó 18-án tart. össz. ülésében meghallgatva e részben az alapítványi feltételek vizsgálatára fennálló bizotts. jelentését,

ennek alapján kimondotta, hogy ámbár az Ak. működése, szabályai szerint, az *egyházi* s főleg *hazai történetírásra* is kiterjed, mindazáltal, hogy e történetírás egyéb, mint tudományos, azaz *historiai szellemben* mozdíttassék elő, nem lehet e tud. akad. feladata. Az Ak. elhatározásától függ különben, hogy a már beküldött s kamatjaiban eddig általános szükségéire fordított ezerforintos alapítványt ezentúl speciális pályázati célra fordítsa-e, — azt azonban semmi esetre sem hajlandó elfogadni, hogy az általa feladandó pályakérdésekben a történelmi szellemen s irányon kívül bármely más irány vagy szellem jelöltessék meg.

Miről ua. ülés határozatából szerencsém van Főtisztelendőségedet tisztelettel értesíteni.

Aláz. szolgálója:

Pesten, 1871 december 19.

főtítkár.

524.

1188/1771.

TC. MÁDAY MÁTYÁS EVANG TANÍTÓ ÚRNAK,

Arad

Tisztelt Uram !

Már régebben érkezett felkérő levele tárgyában az Akad. illető osztályától azt a figyelmeztetést vettem, hogy a *méterrendszert* kimutató táblácska akármely pesti könyvkereskedésben 60 krajcárért megszerezhető.

Tisztelettel

Pesten, 1871 dec. 20.

525.

173/1871.

TEK. BOGYÓ-BECSKE OLGA
ő nagyságának,

Gyulaháza
(up. Kárász)

Tisztelt Asszonyság !

Folyó hó 11-én kelt becses levelére az akad. másodelnök úr rendeletéből értesítem, hogy a 100 ft évdíj akár egyszerre is utalványozható.

Tisztelettel,

főtítkár

Pesten 1871 dec. 20-án

526.

149/1872.

ÖZV. FLÓR FERENCNÉ,

Tröscher Leonora asszony ő nagyságának, tisztelettel,
Pesten.

Igen Tisztelt Asszonyság!

— A MTA Ig. Tanácsa f. é. jan. 28-án tartott ülésében, azon alkalommal, midőn az akad. ügyész jelentései során a Nagyságod tisztelt emlékü néhai férje, és saját maga közös végrendeletükben, elhunyt k. fiuk *Flór Gyula nevére* az Ak.-nak tett 20,000 ft-os alapítvány szőnyegre került, — áthatva e nagylelkű alapítvány gerjesztette hálás érzelmeiktől, — míg egyrészt kegyelettel gondolt az Elhunyt nemes kebelre, másfelül megemlékezett arra, hogy egyik alapító még él, kinek ama hálás érzelmeiket ki is fejezheti. — Ennél fogva határozatilag megbízta az Ak. elnökségét, hogy t. Nagyságodnak az Ig. Tan. köszönetét írásban tolmácsolja.

• A tud. Akadémia a következő napon, jan. 29-én tartott össz. ülésében, hol az alapítvány szintén bejelentetett, részéről hasonlóan elhatározta kifejezni Nagyságodnak mélyen érzett hálás köszönetét.

Midőn tehát e kettős megbízatásban eljárva, mind az Ig. Tanács, mind a Tud. Akad. összes ülésének hálás nyilatkozatait Nagyságod tudomására juttatni szerencsém van: maradok teljes tisztelettel T. Asszonys.-od

aláz. szolgálja:
m. elnök.

Pesten, 1872, febr. 9.

527.

210/1872.

NAGYS. ÉVVA ANDRÁS

m. kir. törvényszéki elnök úrnak, tisztel.

Sátoralja-Ujhely.

Nagys. Törvényszéki Elnök Ur!

— A MTA. ig. tanácsa f. é. febr. 25-én tartott ülésében tárgyalta azon bizottság végjelentését, melyet kebeléből a *Kazinczy-emlék-alapítvány* vagyoni állapotának felderítése végett már régebben kiküldött vala. E bizottság jelentése szerint az akad. ügyésze mindazon számadásokat, melyek az alapvagyon 1869 végeig való kezelésére vonatkoznak, s így a Nagyságod által felküldötteket is, tételről-tételre megvizsgálta s az utóbbiakra nézve, inkább csak formai, észrevételeket mellékel, minő az, hogy a különböző időben kötött haszonbéri szerződések nem eredetiben vagy hiteles, hanem csupán egyszerű másolatban terjesztettek föl, — másokra nézve

nem talált igazoló okmányt mellékelve, vagy a kitett összegben mutatkozott csekély eltérés stb. A biz. azonban meg lévén győződve, hogy a számadásban kitett összegek valóban ki is adtak: nem kívánta Nagyságodat az ezekre való felelettel ujabban terhelni, hanem tekintve az ügy körül annyi év óta hazafias készséggel tett fáradozását, ezért köszönetet mondva, csupán azon szerződések eredetije, vagy hiteles másolatának beküldésére szólítani fel, melyek csak egyszerű másolatban fordulnak elő. Ilyenek az 1861-i bérszerződés a *széphalmi birtok* iránt, 1872-ig terj. szerződése Kazinczy Bálintnének a ház iránt, s ugyanannak a rudabányácskai 1860-i szerződése, az 1865-i hatévre kötött szerződés és az ezt megelőző 1300 ft-os bérszerződés.

Lényeges hiánynak találta azonban a biz. az ügyész jelentésében kiemelt azon körülményt, hogy az egész 1863. évről *nem foglaltatik számadás* a beküldött irományok közt. Itt valami nagy tévedésnek kell fenforogni, melynek földerítésére ill. a hiányzó évi számadás beküldésére Nagyságodat a bizottság felszólíttatni javasolta.

Miután továbbá a számadások csak 1869 végeig terjednek s azóta az 1870—71. években szintén történtek bevételek s kiadások, pl a birtok 2000 ft haszonbérére bevételt képez, — a biz. ez utóbbi évek számadásainak beküldésére is felhivatni kívánta Nagys.-t. Tekintve, hogy az így megvizsgált számadások össz. eredménye 30,377 ft 30 kr. bevételt, 30,888 ft 43 kr kiadást és így 503 ft 13 és fél krajcár *kiadási többletet* mutat fel, melyhez járul b. Vay Miklós úr mint kiküldött tag jelentésében érintett 389, — a vizsgáló ügyész szerint azonban csak 382 ft 95 kr. összeg: e szerint a Nagyságodnak visszatérítendő fölösleg 886 ft 8½ kr.-ban tünt fel, mely az igazgatóság által az 1870 és 71. évi bevételekre utalványoztatott. Ha ez utóbbi számadások felküldetvén, a fentebbi 886 ft miatt, ismét kiadási többletet tüntetnének fel: az Igazg. Tan. annak megtérítését eszközteni fogja.

Ámbár az Ig. Tanács jól tudja, hogy Nagyságod, mostani megváltozott hivatali állásában az ottani ügyek intézésére sok időt nem fordíthat; mindazáltal nem lévén ott bizalmas embere, s ha volna is, az már az alapítványi ügy viszonyaiba csak sokára és nehezen tanulna belé: ezennel fölkéri Nagyságodat, hogy a birtoknak a tőke és jövedelem szaporítása céljából úgysis szándékolt eladásáig annak kezelését s az emléképületre való felügyelést folytatni sziveskedjék. Továbbá, miután a birtok haszonbérére tavasszal kitelik s addig az eladás célszerűen alig eszközölhető: felkéri és felhatalmazza Nagyságodat a haszonbéri szerződés még egy évre leendő meghosszabbítására; egyuttal értesíti arról, hogy gondoskodni kíván *az emléképület* hovaelőbbi befejezéséről, s annak

fentartása módjairól, mi végett még a tavasz folytán egy építéssz fog innen kiküldeni, hogy a hátralevő építkezés iránt költségvetést készítsen.

Midőn tehát a föntebbiek iránt az Ig. Tan. nevében és megbízásából fölkérni szerencsém van s az illető számadások s okmányok beküldését, becses válaszával elvárom, tisztelettel maradok Nagys.-od

aláz. szolgálja

Pest, 1872 márc.

528.

235/1872.

NAGYS. PULSZKY FERENC

akad. t. tag és osztályelnök úrnak

Nagyságos Úr! —

A MTA f. é. febr. 26-án tartott össz. ülésében az I. oszt. részéről bejelentés történt, hogy Nagyságod *Szilády Áron* 1. tag jeles orientalistánk számára *Firdusi Sahnaméját* Mohl kiadásában VI kötetben méltóztatott saját költségén meghozatni és neki átadni oly feltétel alatt, hogy használja mindaddig, míg e nagy eposzt lefordítja, s midőn többé nem lesz reá szüksége, adja be az Akadémia Könyvtárába, melynek e munka tulajdona marad.

Az Akad. kettős köszönettel fogadta Nagyságodnak ez áldozatkészességét, először, hogy irodalmunk e nevezetes munka általi gyarapodását oly hathatósan előmozdítani kegyeskedett, azután hogy ez értékes könyvet Akadémiánk könyvtárának ajándékozta.

Midőn tehát az Akad. köszönetét ezennel kifejezni szerencsém van, maradok tisztelettel Nagyságod aláz. szolgálja

Pesten, 1872 márc 5-én

529.

236/1872.

NAGYS. PULSZKY FERENC

úrnak, mint a M. N. Muz. igazg.-nak

Nagyságodnak f. é. febr. 5-én kelt hivatalos átirata a MTA ua. hó 26-án tartott ülésében előterjesztetvén, az Akad. készséggel beleegyezett, hogy miután könyveken és kéziratokon kívül semmiféle tudom. eszközöket gyűjteni szándéka nincs, s a hozzá esetleg

beküldött vagy ajándékba kapott természeti tárgyakat, közelebb pedig a *Bitnicz-féle éremgyűjteményt* is a Nemzeti Muzeumba tette át: a még itten levő éremgyűjtemény is, mely jelen állapotában úgysem használható, a tulajdonjog fentartásával a M. N. Muzeumban helyeztessék el.

E szerint nem volna egyéb hátra, mint hogy azon gyűjtemény leltár szerinti átvételére a két intézet elnöksége által közösen egy kis szakértő-bizottság neveztessék ki.

Miről értesítve, tiszt. vagyok Nagyságodnak aláz. szolgálója:

m. elnök

Pesten, 1872 márc. 5.

530.

417/1872.

MÉLT. ÉS FŐTISZTEL. SZABÓ IMRE

megyéspüspök úrnak a MTA Tiszteleti Tagjának
telj. tisztelettel,

Szombathely.

Mélt. Püspök, Akadémiai Tiszteleti Tag Úr!

Midőn akad. oklevelét ezennel megküldeni szerencsém van: egyszersmind annak eddigi késedelmét azzal vélem kimenthetni, hogy a választás 1869-ben, tehát az 1870-i új alapszabályok életbe lépte előtt történt, s a régebbi szabályokban nem volt a tiszteleti tagokra nézve kivétel a székfoglalás iránt.

Maradván telj. tisztel. aláz. szolgálója

Pesten, 1872, ápr. 27.

531.

454/1872.

TEK. DÓCZY LAJOS ÚRNAK,

Pest

(a Reform szerk.-be)

Tisztelt Uram!

Midőn Önt, mint az idei *Teleki-pályázat* nyertesét szívesen üdvözölni alkalmat veszek, egyszersmind az elkészült jutalom-érmet szerencsém van ezennel megküldeni.

Haboztam, a nevet y-nal vagy i-vel metszessem-e, mert a lapokban mindkettőt láttam; végre Ön jeligés levelében az y döntött. Tisztelettel Önnek aláz. szolgálója

Pest, 1872 május 11.

I. JELENTÉS

az akadémiai nagyjutalomról és a Marczibányi-mellékjutalomról.

Az 1866—1871. évkörben a *társadalmi* tudományok terén megjelent munkák közül a jelen évi nagyjutalmat az Akadémia II. osztálya véleménye alapján két munkának, egyenlően felosztva, ítélte oda. Ezek:

Wenzel Gusztáv Egyetemes Európai Jogtörténet, Pest, 1869. és 1870.

Keleti Károly : Hazánk és Népe, Pest, 1871.

Amaz a jogeszméknek s az egyes európai államokban megállapodott jogrendszereknek természetét földeríti a különböző korszakokban, különbözőleg fejlődött jogállapotok sajátosságait feltünteti, megtörve az utat, melyen hazai jogélelünknek az össze polgáriasult világ jogfogalmaival való összefüggése, valamint a másutt meghonosult jogintézményektől eltérő nemzeti alakulásoknak különválása biztosan kilehető. Ekként becses vezérfonalt szolgáltat a jogtörténeti irány bővebb kifejtésére és az összehasonlító jogtudomány sikeres kiművelésére. Végre kiemelendő azonos történelmi és irodalmi készlet is, melyet az összes joganyag megvilágítására összehalmozott.

Keleti munkája hasonlólag úttörőnek tekinthető irodalmunk egy más terén. A rendelkezésére álló hivatalos statisztikai adatok segítségével megvilágítja a magyar birodalom földje- s népében rejlő termelési tényezőket; az állami és társadalmi szervezetünkben mutatózó hiányokat, magán- és közéletünk minden terén mutatózó visszaállapotokat. Az előadás modora lehetővé teszi, hogy azt a nagy művelt közönség is tanulsággal használhassa, miután a statisztikai adatok és száraz kimutatások oly szerencsésen vannak földolgozva, hogy közérdekeltséget kelteni képesek. A mellékelt táblázatok pedig, melyek az egyes társadalmi viszonyok illusztrációjára szolgálnak, tekintve akár koncepciójuk geniálitását és szellem-dus combinatioit, akár szabatoságukat, bármely külföldi munkának is díszére szolgálnának.

A *Marczibányi-jutalomra* az osztály *Hajnik Imre* „Magyar alkotmány és jogtörténet” c. művét (Pest, 1870) ajánlja; főleg azon előnyös tulajdonáért, hogy történeti kútfőink és okmánygyűjteményeink alapos tanulmányozását a külföldi állami viszonyok s jogállapotok figyelmes észlelésével köti össze; és így nemcsak a magyar alkotmány fejlődését képes nyomról nyomra kísérni,

hanem kimutatja azon hatást is, melyet e fejlődésre a nagy világtörténelmi események és a szomszéd népek gyakoroltak. — Minek alapján a Marczibányi-jutalom *Hajnik Imrének* íteltetett.

Arany János
főtitkár.

533.

II. JELENTÉS

a Marczibányi nyelvtudományi pályázatról.

Az 1870—72-ki Marczibányi-pályázat a megelőző évek természetlenségéért elegendő kárpótlást nyújtott. Mind a két versenyző pályamű egészben véve helyesen tárgyalja az idegen szólásmódok és a szabálytalan nyelvújítás kitűzött kérdését s mindegyik dicséretre méltó dolgozatnak mondható. Az I. sz., Grimm-ből vett jeligéjű pályamunka a kérdésnek minden oldalról való vizsgálata, részletek beható megvitatása, a botlásokat s visszaéléseket feltüntető példák nagy száma által tűnik ki; de vannak lényegbe vágó tévedései is. A II. számú, Berzsenyi-jeligés pályamű önálló felfogás s főleg a helyes elvek tekintetében mulja felül némileg pályatársát. — Minélfogva a bírálók többsége véleményének alapján, az I. oszt. ajánlatára, a jutalom a II. sz. pályaműnek íteltetett, kiadásra is ajánltatván; az I. sz. pedig dicsérettel kiemelendőnek s tiszteletdíj mellett szintén kiadandónak határozatott.

A II. sz. munka jeligés levele felbontatván, abból *Ponori Thewrewk Emil*, a budapesti egyetemi főgymnasiunban a classica philologia tanára neve tűnt ki. Az I. sz. pályamunka szerzője felhívatik, akarja-e, hogy jeligés levele felbontassék.

Arany János
főtitkár.

534.

III. JELENTÉS

a Sámuel-díjról.

Az 1871-re szóló Sámuel-díj az ua. évben megjelent nyelvtudományi értekezések közül, az I. oszt. ajánlatára, *Budenz József* r. t. „A denominatív igék az ugor nyelvekben” (Megj. a Nyelvtud-Közl. X. köt.-ben) c. értekezésének íteltetett, mint a mely a magyar l és z denominatív igeképzők jelentését számos példa alapján kutatja s azokat egyszersmind összehasonlítja az ugor nyelvek számos

hasonló igeképzőivel, tehát kiterjeszkedik a finn és lapp, továbbá a mordvin és cseremis, a zürjén és votják, végre az osztják és vogul nyelvekre, s így nyelvtudományunk egyik nevezetes és homályos kérdését alapos tudománnyal s éles ésszel világosítja meg.

Arany János
főtitkár.

535.

IV. JELENTÉS a Nádasdy-jutalomról.

A gróf Nádasdy Tamás nevére alapított jutalomért 1871/72-re két pályamű versengett. Az I. sz. „Egy lovag szerelme” címűnek meséje érdektelen, hosszú leírásaiban semmi plasticitas, személyei-
ben semmi jellemzetes, katasztrófájának tragikuma pedig bántólag igazságtalan. Inkább csak technikája érdemel némi figyelmet, de ez is nagy részt keresett és ízléstelen. Verselése zöng, csörög, csattog és peng s a dagály és puszta hangjáték majdnem élvezhetetlenné teszik. A II. számúhoz, mely „Világos” cím alatt alak és tartalom nélküli verseket halmoz össze, komoly szó alig férhet. Szerző 80 hasábon mintegy 25,000 sorban Dugonics Ételkáját akarja föleleveníteni, a költői szellemnek egyetlen, bár futó, csilláma nélkül.

Míndezeknél fogva az I. osztály véleménye alapján a jutalom *ki nem adatott.*

Arany János
főtitkár.

536.

V. JELENTÉS a Fekesházy-jutalomról.

A Fekesházy-jutalomra minden *ötödik évben* a hazában divatozó bármely nyelven (a magyaron kívül) írt oly munkák pályáznak, melyek a magyar nyelv és irodalom megismertetését előmozdítják. Az 1867—71. évkörben megjelent ily munkák között legelső helyet foglalnak el:

I) A magyar, német és tót nyelv szótára. Készítette *Loos József*, besztercebányai állami főgymnasiumi tanár, két köt., Pest, 1869.

II) Grammatica Limbei Magiare pentru clasile gimnasilii inferioari, precum și pentru privații de Octaviu *Baritiu*. Clusiu,

1869. — Továbbá ua. szerzőtől, mintegy az előbbi munka kiegészítésekül: Magyar-román zsebszótár, tanodai és magánhasználatra. Irta *Baritiu Octav*, Kolozsvár, 1870.

Mindkét mű megfelel az alapítvány pontjaiban meghatározott célnak, s ezért az Akadémia, az I. oszt. ajánlatára, örömet részesítené a Fekesházy-jutalomban mindkét művet, de minthogy az alapítványi szabályzat értelmében ez nem lehetséges, a jutalom *Loos József* magyar—német—tót szótárának ítéltetett, mely mind terjedelménél, mind tudományos értékénél fogva felülmulja társát. Azonban Baritiu nyelvtana s szótára is dicsérettel kitüntetendőnek határoztatott.

Ez értelemben a Fekesházy-alapítványt kezelő m. kir. közoktatási ministeriumhoz, a jutalom kiadása iránt, fölterjesztés fog tétetni.

Arany János
főtitkár.

537.

VI. JELENTÉS a Sztrokay-jutalomról.

A Sztrokay-alapítványból kitűzött azon pályakérdésre, mely a házasságból eredő jogviszonyok s a gyámság kifejtését kívánta, egy pályamű érkezvén be, a bírálók azt egyhangulag a jutalomra s kinyomatásra érdemesnek ítélik. Mert bár egyrésztől a hazai jogtörténetre nem fektet kellő súlyt, okoskodó része aránylagsovány, irálya és előadása nem elég gondos, kifejezései gyakran hibásak; másrésztől tanulmányait nevezetes irodalmi apparátusra alapította, az anyag összehordásában dicséretes szorgalmat, feldolgozásában komoly tudományos szellemet, s az ezen jogviszonyok új rendezése tárgyában kidolgozott javaslata eredeti felfogást és rendszeres logikai szerkezetet tüntet ki: minélfogva a dolgot a törvényhozásra e kérdések tárgyalásakor kiváló beccsel birand. A II. oszt. ennek folytán ajánlja, hogy a jutalom e pályamunkának kiadassék, s az kinyomattassék; úgy azonban, hogy mielőtt sajtó alá adatnék, Szerző átjavítsa és a nem mindig következetesen használt műki-jevezésekbe egyöntetűséget hozzon.

E szerint a pályaműnek a jutalom megítéltetvén, felbontott jeligés leveléből *Madarassy László* kir. ügyész, bírói államvizsgabizottsági tag, név tünt ki.

Arany János
főtitkár.

VII. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi kortani pályázatról.

A Hölgyalapítványból kitűzött *kortani (chronologiai)* pályakérdésre két pályamunka érkezett be.

A három bíráló egyértelmű nyilatkozata szerint, bár a két mű közül a kitűzött feladatnak *teljesen* egyik sem felel meg, mindkettő irodalmunkra nézve valódi nyereségnek tekinthető. Az I. számú (Jelig. „In examine litterarum, debet attendi maxime datum litterarum” Verbőczy) túlnyomólag a magyar középkori kortan kézikönyve, a nemmagyar tárgyakat röviden tárgyalja, sőt részben mellőzi, időszámítási szabályai nem mindig a legegyszerűbbek s az újabb tabellák nélküli számításokat nem ismeri. Amde a hazánkban, a középkorban divatozott időszámítási sajátságokra tömérdek oklevél és 60, nagyrészt eddig ismeretlen naptár földolgozása által oly fényt vet hogy általa az eddig úgyszólván teljesen elhanyagolt magyar kortan egyszersmindenkorra megalapítva van. Végre a régi naptárainkat és királyaink uralkodáskorát ismertető fejezetek által a hazai történettudomány lényeges gyarapodást nyert. Míg ellenben hiányai és hézagai könnyen lesznek pótolhatók.

A II. sz. pályamű (Jeligéje: „nem fényleni, használni akarok művemmel”) inkább egyetemes kortan; a nemmagyar chronológiára nagyobb gondot fordít és az újabb időszámítási szabályokat is jobban ismeri, mint az előbbi. De a speciális hazai történeti szempontot úgyszólván teljesen elhanyagolja, minélfogva a magyar történetíró szükségleteinek és a pályakérdés igényeinek meg nem felel.

A bírálók többségének véleménye s a II. osztály ajánlata alapján a jutalom az I. sz. munkának ítéltetett; úgy azonban, hogy mielőtt sajtó alá adatnék, hiányait a bírálók egyikének részletes fejtegetései alapján kipótolja s a befejezetlen 41-dik szakaszt kiegészítse. A II. számú pályamű *dicséretes megemlézésre* érdemesnek találtatott.

Felbontatván az I. sz. jeligés levele, abból *Knauz Nándor* lev. tag neve tűnt ki. A II. sz. pályamű jeligés levele felbontatlan őriztetik, s szerzője felhivatik nyilatkozásra, kívánja-e annak felbontását.

Kelt Pesten, az Akadémia 1872 máj. 23-án tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

539.

JELENTÉS
az Akadémia új választásairól.

Igazgató tagnak :

Sztoczek József rendes tag, a III. osztály elnöke,

Az I. osztályba, ugyanakkor, megválasztottak:

Levelező tagoknak:

Győry Vilmos orosházi ev. lelkész, a Kisfaludy-Társaság tagja,
Ponori Thewrewk Emil, budai főgymnasiumi tanár,
Vadnay Károly szerkesztő, a Kisfaludy-Társaság tagja,
Arany László, a Kisfaludy-Társaság tagja.

Külső tagoknak:

Miklosics Ferenc, a bécsi cs. kir. akadémia tagja,
Vischer Frigyes Tivadar, zürichi egyet. tanár.

A II. osztályba

Rendes tagnak:

Bottka Tivadar lev. tag.

Levelező tagoknak:

Balássy Ferenc törökszentmiklósi lelkész,
Fabritius Károly trappoldi lelkész,
Ladányi Gedeon debreceni jogtanár,
B. Nyáry Albert, a milánói akadémia rendes tagja,
Pór Antal esztergomi plebános.

Külső tagoknak:

Arneth Alfréd, a cs. kir. titkos levéltár igazgatója,
Birk Ernő, a bécsi udvari könyvtár őre,
Bock Ferenc, aacheni kanonok,
Fiedler József, a bécsi cs. k. titkos levéltár őre,
Wiesele Frigyes göttingai egyetemi tanár,
Worsaae A. János dán államtanácsos, muzeumigazgató Kopenhágában.

A III osztályba :

Tiszteleti tagnak:

Hollán Ernő rendes tag.

Rendes tagoknak:

Hazslinszky Frigyes lev. tag,

Kalchbrenner Károly lev. tag.

Külső tagoknak:

Dr. Clausius Rudolf természettanár Bonnban,
Sir Charles Darwin, Londonban,
Helmholtz Herrmann egyetemi tanár, Berlinben,
dr. Kirchhoff Gusztáv heidelbergi tanár,
Ludwig Károly lipcsei tanár.

Kelt az Akadémia 1872, május 24-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtítkár.

540.

JELENTÉS

az Akadémia 1871—72-dik évi működéséről:

A Magyar Tudományos Akadémiának múlt évi május óta mostanig huszonhét osztály és tizenhárom összes ülése volt.

A nyelv- és széptudományi (I.) osztály ülésein, mint a magyar Akadémiához illő és szabályai által kötelezve van, a magyar vagy a rokon nyelvekkel hasonlító nyelvészetből tartatott legtöbb előadás. Ide tartozik Barna Ferdinánd lev. t. három értekezése: a magyar és finn irodalom közötti kapcsolatról; a hangsúlyról a magyar nyelvben; s a nyelvészkedés a magyar népnél; Szarvas Gáboré: az idegen szókról a magyar nyelvben; Szilády Áron magyar szófejtetései; Riedl Szende előadása a dissimilatio törvényéről nyelvünkben, végre Bálint Gábor keleti utazó küldötte két értekezés: egyik a birtokos é-ről sa félmúlt idő nyújtott hangzójáról, másik: „Nyelvtani adatok és tények” című. — Az általános nyelvészet körében forogtak gr. Kuún Géza levelező tag a sémi magánhangzókról és azok megjelölése módjáról, — Szénássy Sándor a latin nyelv- és dialectusairól tartott értekezéseikkel, — Hunfalvy Pál rendes tag azon ismertetéssel, melylyel Kohut Sándor munkáját: „a persa Pentateuch Tavusféle fordításának kritikai megvilágítását” az Akadémia elé terjesztette. A classica-philológiában Brassai Sámuel r. t. nyujta „Commentator commentatus” címmel tarlózatokat Horác satiráinak magyarozói után, s Fábrián Gábor mutatványt Valerius Flaccus Argonauticonja fordításából. — Hitregei körbe vágó értekezések voltak: Szabó István l. tagé: a Titánok és Gygasok nemzetsége — és Szilády Ároné, a ráolvasásokról; a történelmet érintők Hunfalvy Pál ismertetése Roessler „Román tanulmányok” című munkája felől és szintén az ő jelentése a történelem előtti régiségek nyomozóinak 1871-ben Bolognában tartott nemzetközi gyűléséről.

Irodalom- és műtörténeti tárgyakat adtak elő: Toldy Ferenc r. t., ki adalékul a régibb irodalom történetéhez *a*) Magyar Pál (Paulus Virganus), *b*) Margit, IV. Béla leánya, mint fró ismertetését nyújtá; s Pulszky Ferenc t. t., Marc Antonio Rajmondi és iskolája' című értekezésben. Végre a széptan köréből Greguss Ágost r. t. a vers elméletéhez adalékot terjeszte elő.

Az osztály elhatározta a régi magyar versírók összes kiadását (Corpus Poetarum) Zrinyiig, s közelebb foganatba veszi. A magyar nyelv szótára hatodik, már utolsó kötetéből a 2-ik füzet is e napokban megjelent.

A bölcsészeti, társadalmi és történeti tudományok osztálya (II.) ülésein ismét a magyar történet volt legtöbb előadásban megvilágítva. Kezdve Römer monographiáján: Pest fejlődése a visszafoglalástól 1750-ig, az ő régi magyar jelmez-tanulmányáig, melyet legközelebb mutatott be; mind a magyar történeti tárgyról értekeztek: Mátyás Flórián már negyed ízben, Anonymus időkoráról Frankl Vilmos Pázmány 1632-ki diplomatiái küldetéséről Rómába; Thaly Kálmán a Rákóczy-Aspremont-levéltárról; Pesty Frigyes a régi eltűnt magyar vármegyékről; Henszlmann Imre a visegrádi korona-kamráról; Wenzel Gusztáv Óvári nápolyi kutatásairól, s a XIV. századbéli vámhelyekről Nyitrában; Horváth Mihály Rákóczy Ferenc „Confessiones” című, csak most feltalált önéletrajzáról; Salamon Ferenc: Bölcs Leo „Taktika” című munkájáról; Bottka Tivadar III. Endre leánya, Erzsébet hercegnő legendájáról, mely szintén új felfedezés. Általánosabb, a historia bölcsészetébe tartozó előadás volt Pauler Gyula 1. tagé, ki a pozitivizmus hatását a történetíráásra tette vizsgálatai tárgyává. Egy bibliographiai értekezés Knauz Nándoré, XVI. századbéli ritka nyomtatványokat ismertett; a földleírási szakban Hunfalvy János r. t. tett jelentést a múlt évi antwerpeni geographiai congressusról. A jogtudomány terén Tóth Lőrinc r. tag két ülésben tartta szemlét a magyar jogászgyűlések munkássága és eredményei felett. — A bölcselmi szakban Domanovszky Endre 1. t. méltatta a bölcsészetet mint szükségképi tudományt, s Haberern Jonathán ismertette Aristoteles Ethikáját mutatvánnyal saját fordításából; végre Lubrich Ágoston a közép-tanodai tanárok paedagógiai kiképzéséről értekezett.

A matematikai és természettudományi (III.) osztály ülésein mennyiség-tani előadások voltak Hunyady Jenő 1. tagé: a trigonometriai sor állandóinak meghatározása; König Gyula vendégé: a függvényeseknek végtelen sorok által való kifejezése; más alkalommal: a mértan hypothesisei s azok elemző tárgyalása. Csillagászati: Murmann Ágoston (vendég) 3 értekezése: Európa bolygó elemeiről, Freia bolygóról, s az 1861-iki nagy üstököséről; a hadtani-földfrati

szakban Tóth Ágoston 1. t. három előadása: a földkép-készítés jelen állásáról, a nemzetközi fokmérés állandó bizottsága munkálatairól, végre geographiai és históriai tanulmány Franciaország határaitól. — A physika és mechanika köréből báró Eötvös Lóránd (vend.) értekezése a rezgési elméletből következő távolbani hatás törvényéről; Martin Lajos 1. tagé a vízszintes szélkerék elmélete; Heller Ágost vendégé: a normal súlyok összehasonlítása, Szily Kálmán 1. tagé a Hamilton-féle elv és a mechanikai hőelmélet második föltétele; Kenessey Alberté: a kapaszkodó hajózásról, vagy a láncon és kötélén vontatásról. — Föld- és vegytani előadások: Szabó József r. tagé, a közetek földpátjai meghatározásának általa megállapított új módjáról, a tolucai meteorvas octaéderje- és zárványairól; Koch Antal vendégé, egyszer: görcsői kőzettani vizsgálatok, más ízben: a szent-endre-visegrádi trachythegységről; Abt Antal, szintén vendég munkája: a pesti egyetem muzeuma földpátjainak kristály-sorozatáról; Than Károly r. tagtól az egyetem vegytani intézetének leírása, s ugyanabból közlemények; dr. Fleischer részéről: a szobránci ásványvíz elemzése; a felmangánsavas kálium behatása szerves savakra; dr. Steinertől: az isocyanursavról; továbbá Balló Mátyás vendég közlései a pesti főreáltanoda vegyműhelyéből: *a*) a fordított lángok hangzása, *b*) a leucolin olaj és tiszta naphtalin; végre Wartha Vince (vendég) előadásai; a bor cukortartalma meghatározásáról, s a hidraulai meszek elegyítéséről. — Légtünnettani értekezés, Árvamegye meteorológiai viszonyairól, Veszelyovszky úr részéről adatott be. — Növény- és állattaniak: Jurányi Lajos 1. tagé, az oedogonium termékenyített pete-sejtjéről, majd a salvinia natans termése kifejlődéséről, végre Pest megye Flórája c. munka bemutatása Borbás Vince tanártól; Entz Géza vendégé, a rhyzidium Euglanae növényről, s Klein Gyuláé (vendég) a túllevelűek gyökerei bonctanáról. Kriesch János, mint vendég, Magyarország hal-faunájáról közle adatokat. — Végre a bonctudomány Hirschler Ignác 1. t. által volt képviselve, ki a szem porchártyájában levő festanyagok rakodmányokról értekezett. Pólya József rendes tag kísérletet olvasott a földi szerves teremtséről.

Összes ülési előadások, az elhunyt tagok feletti emlékbeszédek voltak: Nendtvich Károly r. tagé Frivaldszky Imre r. t. felett; Szász Károlyé Herepei Károly 1. t. felett; Riedl Szende 1. tagé Schleicher Ágoston külső tag felett; Poór Imrée Flór Ferenc 1. t. felett; Haszlnszky Frigyes Neilreich Ágoston k. t. felett; Szvorényi Józsefé Árvay Gergely 1. t. felett, végre Szabó Imre t. tagé Bittnicz Lajos t. t. felett.

A február 2-iki rendkívüli közülesen gr. Lónyay Menyhért elnök és tiszteleti tag emlékbeszédet, Szász Károly r. t. emlék-

költeményt olvasott báró Eötvös József elhunyt akad. elnök és t. t. felett.

A hazai föld és nép, múlt és jelen ismertetésére fennálló akadémiai *állandó bizottságok* működése is szokott tárgya jelentésének. Ilyen bizottság van öt: a nyelvtudomány, a történelem, a régiségtan, a statistika és nemzetgazdaság, végül a matematika és természettudomány részére. Azonban részletekkel már eddig is túlhalmozott előadásom rövidítése végett, kénytelen vagyok, ezek működését illetőleg, az itt kiosztott jelentés, szintén vázlatos, de mégis valamivel bővebb helyeire utalni. A mit róluk futtában megérintek, leginkább arányosság kedvéért szövöm be.

A nyelvtudományi bizottság, a Szarvas Gábor 1. t. szerkesztése alatt megindult *Nyelvőrrel* oly folyóiratot kívánt létesíteni, mely a magyar nyelv érlüktetéseit mintegy tapogassa, s egyfelől a nép nyelvében vagy az irodalomban lappangó nyelvkincseket vagy nyelvmorzsákat napfényre hozza, s bevezesse az országos nyelvszokásba; másfelől pedig az irodalomban, főleg a napi sajtóban szaporodó helytelenségeket fel- és megrója. Továbbá Fogarasi János 1. t. évenkénti 500 frt. nemes ajánlata öt évre, lehetővé tette a bizottságnak, régi óhajta szerint, a magyar tájnyelvek kutatását, minthogy az azokban rejlő kincsek naponként inkább-inkább feledésbe mennek, javaslatba hozni, s elébb is a göcseji és ormánysági tájnyelv vidékeire utazó nyelvtudósokat küldeni ki. A magyar helyesírás ügye is több soronkívüli ülésnek volt tárgya; de a munka lassan halad, mert az elv, hogy a szófejtés és a kiejtés együtt teszik a helyesírás alapját, alkalmazásban nehezen találja meg az illető határokat.

„Közleményei”-ből megjelent a IX-ik egész kötet s a X-nek I. füzeté.

A történelmi bizottság szokott nagy eréllyel s az országos segély-engedte bővebb anyagi eszközökkel folytatta mind kútfőkiadásait, mind levéltári gyűjtéseit. Megjelent a „Történelmi Tár”-ból négy kötet és egy pótfüzet; a „Török-magyarokori történelmi emlékek”-ből két kötet; végre megindult II. Rákóczy Ferenc levéltára, az „Archivum Rákoczyanum” is az első kötettel. Sajtó alatt e különböző tárból tíz kötet van. Ezenkívül „Rákóczy Ferenc összes munkái” és „Magyarország Helyirati Történeté”-nek II. kötete.

Levéltári gyűjtéseit folytatta a bizottság Nápolyban, Velencében, Budán a pénzügyi, Vörösvárott a gr. Erdődy-levéltárban. Készületeket tesz több rendű „Levelestár” s az „Országgyűlési Emlékek” kiadásához.

Az archaeologiai bizottság örömmel látja a régiségtan iránt országszerte növekvő érdekeltséget, s igyekszik azt összeköttetései,

levelezési által még inkább buzdítani. Eredményül már is a vas-megyei és szegedi régészeti egyletek létrejöttét üdvözli; s kilátásba teszi a nagy-váradit, kassait, szepesit, torontál megyeit. A hazai műemlékek felkeresése, fentartása, rajzban felvétele körül is folytonos volt a bizottság tevékenysége. Műemlékek tanulmányozására tagjainak és másoknak útiköltséget adott, vagy eszközölt a közoktatás ministeriumtól. Munkatársai a vidéken serényen működtek; maga a bizottság kiadványai és rajzeszközei átengedésével gyámoltá a rokon társulatokat.

Kiadványaiból a Közlemények VIII-dik kötete befejezve, a IX-nek első része sajtó alatt; az „Értesítő”-nek már VI. kötete vége felé közeledik.

A statisztikai és nemzetgazdasági bizottság történetében fordulópont az, hogy Közleményeit, melyekből már a VIII. kötet I. füzete megjelent, e kötettel bezárni s helyette nemzetgazdasági folyóirat megindítását határozta. Tapasztalá ugyanis hogy mióta a felelős magyar kormány a hivatalos statistika ügyét is felkarolta s e téren már eredményeket is képes felmutatni, az Akadémia statisztikai bizottságának egyik létoka, mely adatok gyűjtésében állott, megszűnt. A statistika tudományos művelése inkább egyesek búvárlásának, mint testületi működésnek képezvén feladatát, ezután is helyet fog ugyan találni az Akadémia általános működésében; szükségesebb azonban, hogy az Akadémia, illetőleg statisztikai bizottság, oly nemzetgazdasági folyóiratot indítson meg, mely a külföld e téren való működését, az országgyűlés és kormány közgazdasági tevékenységét és az általános közgazdasági kérdések tisztázását tűzte ki feladatául.

Határozta ehhez képest a bizottság, hogy megmarad ugyan jelen alakjában, de közgazdasági és statisztikai bizottság címet vesz. fel, s e célba vett folyóiratát, 4—5 íves havi füzetekben, megindítja mit immár az Akadémia is elfogadott.

A matematikai és természettudományi bizottság főfigyelmét két nevezetes munka előkészítése vette igénybe. Megbizta ugyanis Kalchbrenner Károly I. tagot, hogy a Schulzer Istvántól vett gombászati nagy munkát nézze át, belőle a mi új, szemelje ki kiadásra. Kalchbrenner jelenté a bizottságnak, hogy saját e szakbeli tanulmányaival is annyira kész hogy ezek alapján oly gombászati munkát hoz javaslatba, mely Felső-Magyarország és Horvát—Szlavonország eddig nem ismert új gombáit írná le, színezett képekkel. A bizottság elhatározta egy ily munka kiadását, 30 táblával, s magyarul latin szöveggel. Nyilatkozott e kiadásról Fries, a legilletékesebb szakember is, s az ő tanácsa nyomán a bizottság oly alakban és modorban adja azt ki, mint Fries munkáját a stockholmi svéd

akadémia, mert e tekintély szavai szerint, a két kiadvány egymást kiegészíteni van hivatva.

Szintén e bizottság feladata volt egy terv készítése a Xántus által gyűjtött kelet-ázsiai természetrajzi tárgyak kidolgozása és kiadása iránt. A terv elkészült; a munka egyes osztályai kidolgozása, a hazai, s a mennyiben némely szakra nem volnának, külföldi szak-erők felkérésével fog eszközöltetni.

Honunk természettani átvizsgálására állat-, növény-, ásvány- és földtani tekintetben a bizottság egyes tudósoknak úti segílyt adott: növénytani vizsgálatokra két, állattanira szintén két utazónak.

„Közleményeinek” VI-dik kötete befejeztetett, a VII-dik és VIII-dik folyamatban van.

Az Akadémia egyéb munkásságát érintőleg, említhetem még könyvkiadásait, melyek teljesebb sora a szétozott jelentésben olvasható. Huszonhárom rendbeli kiadványok ezek, némelyek egyes füzetekben, de mások, főkép a történelmieket, egész vastag kötetekben. Megszerzésök, az akadémiai könyvtár útján, nyitva áll a közönségnek.

Jutalmat az Akadémia ez év folyamán csak kétszer döntött el, a gr. Teleki drámai pályázaton, melynek nyertese Dóczy Lajos „Csók” című vígjátéka lett; s a gr. Karácsonyi pályázaton, melynek jutalmára érdemes mű nem találtatott. A jelen nagygyűlésen eldöntött pályázatokról még az ülés folytán jelentés olvastatik fel.

Akadémiánk életében nevezetes mozzanat ama két indítvány megvalósulása, melyeket Toldy r. t. már régebben előterjesztett, de azonnali kivitelüket anyagi akadály gátolta. Egyik indítványa ez volt: „Az Akadémia találjon módot, mikép terjeszthesse sikeresen a tudományokat hazánkban magyar tudományos kézikönyvek és más, a tudományokat jelen színvonalukon előadó magyar munkák készíttetése, idegen jeles munkák fordíttatása, és megjelenésük eszközlése által.” A másik indítvány ez: „Az Akadémia alkosson, vagy segíyezzen egy *irodalmi időszaki közlönyt*, mely egyfelől a külföldi irodalom legfontosabb vagy reánk érdeklő bíró tüneményeit ismertesse; másfelől a hazai irodalmat folyvást figyelemmel kísérje s beható tárgyilagos kritika által annak helyes irányt adjon.” Miután az Akadémia mindkettőt elfogadta, a kivitel módját részletezte, az igazgatótanács a megindításra szükséges költséget megajánlotta; az elsőre egy állandó könyvkiadó bizottság alakult, és működését már elkezdette; a folyóiratnak szerkesztője ki van jelölve s megindítása, júliusra, elhatározva.

A veszteség, mely Akadémiánkat tagjai halálában sujtja, szomorú tárgya még a kegyeletes megemlékezésnek ez ünnepélyes

alkalommal. A lefolyt év veszteségei, bár számosak, mert *csupán* *belső tag kilenc hunyt el*, azok súlyos voltát mérsékli az emberi halandóság tudata; a mennyiben, egyen kívül, életök alkonyán, vagy akadémiai tudományos közrehatásuk szüntével, mindenesetre a megtett munka dicséretével, távoztak tőlünk. Igazgató tagok közül *Marczibányi Antal* egy oly családnevet vitt sírba, mely alapítványai, a róla nevezett jutalmak, s egyéb érdemek által enyészhetlen marad intézetünk évlapjain. A tiszteleti tagok sorából kettő hiányzik: *Bittnicz Lajos* a III. osztályból, irodalmunknak a Kisfaludy-Guzmics időszak óta a negyvenes éveken által nevezetes munkás bajnoka; később is az érem- és régiségtudomány buzgó művelője mind haláláig, hogy becses gyűjteményét, az akadémia útján a nemzetnek örökbe hagyhassa; és *Hoványi Ferenc* a II. osztályból, kit folytonos betegség távol tartott ugyan Akadémiánk működésétől, de nem szünt meg, kiváló körében, a tudomány érdekeit előmozdítani. A levelező tagok sorából először is az agg *Edvi Illés Pál* von búcsut, kinek az elemi oktatás javítására célzó munkái, akadémiai koszorúval is buzdítva, egykor minden kézen forgottak; azután *Arvay Gergely* I. osztálybeli tag, hajdan a szép-irodalom törekvő s nyelvünk buzgó művelője; vele egy napon a köztiszteletben állott orvos *Flór Ferenc*, III. osztálybeli tag, kit bár hivatása, melynek élt, újabb időben elvont is az Akadémia munkakörétől, a végrendelet, melyben oly váratlan, mint megrendítő, szerencsétlen, erőszakos halála előtt, e tudományos intézetnek 20,000 frt. tőkét alapított, mutatja érzelmét és magas felfogását a tudományok ezen hazai tűzhelye iránt. A még munkás férfikor sok reményét vitte sírjába. *Fábián István* hasonlító nyelvtudományunk egyik buzgó úttörője, a finn nyelv és irodalom tanulmányának előmozdítója hazánkban. És még Erdély két veteránja közül, *Herepei Károly* az élő beszéd hatalmával tett közvetve szolgálatot nyelvünknek; a másik, szintén II. osztálybeli tag nagyajtai *Kovács István*, a múlt emlékei összegyűjtésében, életre hozásában fáradozott késő aggkoráig, főképp a székely történet forrásait búvárolván, melyek feldolgozását azonban a halál félbeszakítja.

Külső tagjai közül, más tudományos intézetekkel együtt, nem kisebb neveket jegyez Akadémiánk múlt évi halottjai sorába, mint *Neilreich Ágoston*, a kitűnő bécsi növénytudós, kinek hazánk flórája körül is vannak érdemei; mint *Babbage Károly*, hírneves angol matematikus, és a szintén angol *Murchison Roderik*, volt elnöke a londoni kir. földíratl társaságnak, kinek korszaki nevezetességét nem e szerény vázlatnak jutott megörökíteni. Mondjunk áldást emlékezetükre!

232/1872.

AN EIN HOHES PRAESIDIUM DES HOCHGEEHRTEN COMITÉ
FÜR DIE POLAR-EXPEDITION 1872

in Wien.

(németre fordítandó)

A MTA.-hoz a Payer cs. k. főhadnagy és Weyprecht cs. k. hajóhadnagy urak által tervezett éjszaki sarki expedítio tárgyában intézett levelét a t. Elnökségnek vettük, s közölvén az Akadémiával, ennek megbízásából szerencsénk van válaszolni.

A MTA a legmelegebb rokonszenvvel és legélelnebb érdeklődéssel viseltetik a vállalat iránt és legmélyebb sajnálkozást érez a miatt, hogy körülményei e percben nem engedik részvétét anyagi hozzájárulással tanusítani és csupán erkölcsi eszközök által törekedhetik felkölteni az országban az érdeklődést e vállalat iránt; noha annak nagy tudományos fontosságát teljesen méltányolja tudományos tekintetben, s különös örömeire szolgál, hogy a vállalat élén az osztrák—magyar monarchia férfiai állanak, és hogy Monarchiánk népeinek önkéntes hozzájárulása által a terv kivitele lehetőségé vált.

Valóban, a *sarki expeditiók* nagyon érdekes fejezetét teszik a felfedezések történelmének. Kezdetben a kormányok s tengeri nemzetek leginkább a kereskedés, az anyagi nyereség érdekében küldték azokat ki: miután azonban kiderült, hogy a kezdetben kitűzött célok csak részleg vagy épen nem is valának elérhetőek, hozzájárult az emberiségi érdek, a Franklin-expeditio maradványainak kikutatása, mely a sarki hajózásnak új ösztönt adott; végre, miután ez érdek is elhült, a *tudomány érdekei* léptek előtérbe. A kormányok többnyire visszavonultak további vállalatoktól, — hanem a tudomány férfiai folytatták tevékenységöket s hatalmas érdeket tudtak költeni a népeknél az ily vállalatok iránt, melyek fő eredményei a tudomány különböző ágai javára esnek.

Akadémiánk teljes örömét fejezi ki azon, hogy a tisztelt Payer és Weyprecht urak buzgó törekvései után, most már az osztrák—magyar monarchia népei is belépnek az ily törekvésekben őket megelőzőtt nemzetek társaságába, s osztozik az eddigi észleletek és tapasztalások alapján azok nézetében, kik úgy vannak meggyőződve, hogy a Spitzberga és Novaja-Zembla [sic!] közötti tengeren legfeljebb behatolni lehet éjszak felé, s így az expedítio által kijelölt irány-, valamint utitervben megszabott módok és eszközök a legalkalmasabbak azon tájakon eredményre vezetni.

Minélfogva a MTA a legmelegebb ohajtását fejezi ki arra nézve, hogy koszoruzza siker a várakozást és jutalom a törekvéseket; reméli is, hogy az expeditio tapasztalt vezérei céljokat elérendik, vagy a tudományt minden esetre új észleletekkel és felfedezésekkel gazdagítják, s így, magoknak hírnevet szerezvén, egyszersmind az osztrák—magyar lobogóra is becsületet hoznak.

Megújítva szerencsekívánatainkat, teljes tisztelettel vagyunk a tisztelt elnökségnek alázatos szolgálói:

főtitkár,   elnök.

1872. május....

542.

514/1872.

NAGYMÉLT. PAULER TIVADAR
vkmin. úrnak,

Budán.

Nagymélt. Min. Úr! —

A MTA f. é. május 23-án tartott nagygyűlésén a Fekesházy-alapítványból évenként kiadatni szokott 500 ft. jutalomra, mint a mellékelt jkvi kivonatból bővebben kitetszik, *Loos József* besztercebányai áll. főgimn. tanár magyar—német—tót szótárát ítélte méltónak; *Baritiu Octáv* naszódi tanár román (oláh) grammatikáját és zsebszótárát pedig dicséretes megemlézésre méltatta.

Méltóztassék tehát a Fekesházy-jut. kiadása, ill. a dicséretes kitüntetés tárgyában a további lépéseket megtenni. — Maradván tisztel. Nagyméltóságod aláz. szolgálói:

Pesten, 1872 május 30-án.

főtitkár,   m. elnök

543.

553/1872.

FŐTISZTEL. PÓR ANTAL
plebános, akad. lev. tag úrnak

Esztergom.

A MTA f. é. máj. 23-án tartott nagygyűlésében II. osztálya indítványára elhatározta, hogy a főtitkár úr által *viszsaajándékozott* hölgyalapítványi pályadíjból már egyszer kitűzött aegyptologiai pályakérdést, a pályázat előrelátható sikertelensége miatt, nem fogja ismét kitűzni, hanem egyenesen Főtisztelendő Urat hívja fel, mint kinek e kérdést illető tanulmányai az osztály némely tagjai előtt ismeretesek, nem volna-e hajlandó a 300 ft jutalom s

annak odaítélése ótai kamatja mint t. díj fejében az *Aegyptologia Kézikönyvét* megírni?

Mire becses válaszát elvárva, szives üdvözléssel maradok aláz. sz.
Pesten, 1872. jun. 7-én.

544.

(Kívül)

565/1872.

SIR CHARLES DARWIN, BART.

in London

Igen tisztelt Baronet! —

A MTA május 24-én tartott nagygyűlésén szerencséje volt Nagyságodat a természeti tudományok körüli érdemeiért *külső tagjává* megválasztani. Különös örömemre szolgál tolmácsolhatni azon tiszteletet, melylyel a M. Akadémia a tudomány érdemes elébbvivői iránt viseltetik, s egyszersmind, nagyra becsülésünk jeléül, Akadémiánk oklevelét ide zárva megküldeni.

Fogadja Nagyságod mély tiszteletem kifejezését, mellyel vagyok Nagyságod

aláz. szolgálja:
elnök

Pest, 1872 június...

Most Honoured Sir,

The Hungarian Academy of Sciences, in its General Assembly of the 24-th May, has had the honour to chose YOU, as *foreign Member*, in regard of Your highly distinguished merits in natural sciences.

It is on my side a particular pleasure to give words to this proof of respect the Hungarian Academy owes to the worthy promoters of science, and to join hereby as a token of our consideration the respective Diploma.

Assuring You, most honoured Sir, of my perfect consideration, I am

Pest, Juny 1872.

your most obedient servant.

545.

576/1872.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ GRÓF, AKADÉMIAI ELNÖK ÚR!

A f. évi nagygyűlés kötelességemmé tette, hogy a megválasztott *de széket nem foglalt* akadémiai tagokról évenként jelentést tegyek. — Miután régebb időről is vannak hátrányok e tekintetben,

ez által visszamegyek 1858-ig, mint a midőn az Akadémia újabb munkásságát megkezdette.

1858-ban választatott meg lev. tagnak *Podhorszky Lajos*; azóta legtöbbit külföldön lakván, nem foglalt széket.

1858-ban rendes tagnak választatott *Fényes Elek*, de mint széket nem foglalt, utóbb a nagygyűlés által a levelezők sorába visszahelyeztetett.

1860-ban vál. belső lev. tagnak *Kukuljevic Iván*, de tőle, ki a magyar nyelvet nem bírja eléggé, talán nem kíván az Akadémia székfoglalót. — Az 1863-ban választott *Szemere Miklós* nem foglalt széket. Midőn erre már egyszer felszólítottatott, lemondással felelt, melyet azonban b. Eötvös elnök nem kívánt komolyan venni.

1863-ból még *Lévay József* sem foglalt széket.

1865-ből *Szkalniczky Antal* 1. tag nem foglalt széket.

1867-ből *Gyulai Pál* 1. tag sem foglalt tüzetesen széket. Értekezett azóta többször, de egyik előadása sem volt székfoglalónak jellemezve.

1870-ből *Jakab Elek* 1. tag székfoglalója még hátra van.

1871-ből *Margó Tivadar* rendes tagé szintén. 1871-ből *Budenz József* rendes tag sem olvasott tüzetes székfoglalót.

1871-ből *Hajnik Imre* 1. tag hátra van, *Jurányi Lajos* 1. tag kétes, mert tartott ugyan előadásokat, de egyik sincs az osztály jegyzőkönyvében székfoglalónak jellemezve.

1871-ből *Hoffmann Károly* 1. tag haladékot kért és nyert. Ezen kívül a *tiszteleti tagok*, kiktől az 1870 előtti Alapszabályzat megvárta e székfoglalást, de az újabb Alapszabályok szerint nem kötelezhetők: *Lónyay Menyhért*, *Gorove István* és *Horváth Boldizsár* urak. —

Maradván tisztelettel Nagyméltóságod alá. szolg.

546.

648/1872.

HOCHWOHLGEB. HERRN SIEGMUND KANTZ, K. K.
BERGRATH,

Linz.

Tisztelt Hazánkfia!

A M. T. Akadémia f. é. június 24-én tartott összes ülésén az I. vagyis Nyelvtudományi Osztály részéről azon örvendetes jelentés tétetvén, hogy Uraságod valamint buzgó közbenjárást nem sajnált arra nézve, hogy néh. *Bacsányi János* magyar író és széplelkű neje hátrahagyott iratait és könyveit az Akadémia a tulajdonos *Hafner József* úrtól ajándékuul megnyerje: úgy az ajándék becsét még tetézte is azzal, hogy *Bacsányinak* és *fenkölt szellemü* nejének

életrajzi vázlatát a hátrahagyott iratok nyomán elkészítvén, e küldeményhez csatolni méltóztatott.

Midőn az Akadémia, elhunyt jeles íróink emlékére vonatkozó e kegyeletes munkájáért köszönetét jegyzőkönyvében kifejezni el nem mulasztá, egyszersmind addig is, míg *Bacsányi életrajza kiadására* idő és alkalom lenne, a kéziratot saját könyvtárában megőrizni rendelte; megbizván, egyszersmind az alulírt elnökséget, hogy tisztelt Uraságodnak e tudományos testület részéről a legmelegebb köszönetét tolmácsolja.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve maradok tisztelettel

Pesten, 1872. jul. 3.

alázatos szolgálója:
főtítkár, másodelnök.

547.

642/1872.

NGS. PULSZKY FERENC
úrnak mint a MN. Muzeum Igazg.-nak

A MTA még a múlt évi jun. 26-i össz. ülésében, III. osztálya részéről indítvány adatott be, hogy a keletázsiai expeditio alkalmával *Xantus akad. tag* által gyűjtött s a M. N. Muz.-nak átadott állattani tárgyak kidolgoztatását a MTA saját vezetése alatt eszközölje; illetőleg az erre szükséges országos költség megnyerése iránt lépéseket tegyen.

Az Akad. akkor ez indítványt elvileg helyeselvén, a kebelében fennálló mathem. és term. tudományi bizottságot küldötte ki, hogy a kivitelre nézve részletes javaslatot készítsen.

E bizottság a f. é. jan. 24-én tartott összes ülésre az ide-mellékelt részletes javaslatot nyújtá be, melyet az akad. ua. összes ülésében helyeselt ugyan, — mindazáltal úgy vélte, hogy a múzeum tárgyait leiratni s célszerű kiadványokban a tudós világgal megismertetni első helyen a Muzeum joga és kötelessége; annál fogva a javaslatot áttenni határozta Nagyságodhoz, mint a Muz. Igazgatójához, annál inkább, minthogy hír szerint a muzeumi tárgyak leíró sorozata — az Acta Musaei — megindítása országos költségen már el is van rendelve.

Teljes tisztelettel Nagys.-od aláz. szolg.

m. elnök

Pest, 1872, jul. 3.

548.

795/1872.

TEK. OSTERLAMM KÁROLY
úrnak az *Athenaeum-nyomda* igazg.

Irodám részéről folytonos a panasz, hogy az akadémiai nyomtatványok szedése, kivált e szünet alatt, épen nem halad előre. Az Évkönyv szedés alatti része felakadt, az Értekezések füzeteiből hetek óta nem kapunk javító-ívet, s az Értesítő is, melynek octoberben utol kellene érni az új üléseket, lassan halad; az Almanach kézírata két hónap óta hever ott, megkezdetlen. Ily körülmények közt a pályamunkák — négy darab — nyomtatásáról azon nyomdában szó sem lehet!

Hivatalos tisztelettel kérem, méltóztassék intézkedni gyorsabb szedés iránt, különben kénytelen leszek az akad. elnökségnek jelentést tenni s e nyomdai késedelemnek gyökeres orvoslását sürgetni.

Pesten, 1872 szept. 4.

Tisztelettel...

549.

799/1872.

NAGYMÉLT. CS. KIR. KÜLÜGYMINISTERIUM
elnöki osztályának tisztelettel (Praesidial-Section des Minist.
des Aussern)

in Wien.

F. évi 186/P. S. I. szám alatt a MTA elnökségéhez, az Akad. ülésteremnek s mellékhelyiségeinek a *Delegatio részére* való átengedése tárgyában intézett leiratára szerencsém van válaszolni, hogy az Ak. azon helyiségeket, mint máskor, úgy most is szívesen átengedi azon fentartással, hogy saját, octóberben megkezdendő szokott heti üléseiben az Akad. ne gátoltassék.

Válaszunk azért késett eddig, mert azt hittük, hogy azt a terem átvételére kiküldendő külügyministeriumi hivatalnok úrnak, közel kilátásba tett megérkezése megelőzi s fölöslegessé teszi.

Maradván telj. tisztelettel

aláz. szolgálója:
elnök.

Pesten, 1872 szept. 11.

550.

835/1872.

A CS. KIR. UDVARI KÖNYVTÁR IGAZGATÓSÁGÁHOZ,

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁR IGAZG.

A S. GERMAIN KÖNYVTÁR IGAZG.-NAK,

A BODLEYANA BIBLIOTHECA IGAZG.-NAK,

AZ IZRAELITA THEOLOGAI SEMINARIUM IGAZG.

Boroszló (Breslau)

Tisztelt (könyvtári) Igazgatóság! —

Dr. *Kohut Sándor* úr, székes-fehérvári főrabbi és kir. igazgató, az iránti kérelemmel járult a MTA.-hoz, hogy miután ő a XI. szd.-ban Rómában élt nagyhírű *Nathan ben Jechid* munkáját, az *Aruch* név alatt ismeretes Talmud-lexicont, hosszas előmunkálatok után, a tudomány mai állása igényeihez képest, újra kiadni szándékozik: tehát Akadémiánk járna közbe, hogy e célra különböző külföldi könyvtárakban létező *Aruch-kéziratokat* használatra megnyerhesse. Ugyanis az Aruchnak nyomtatásban eddig többiben megjelent szövege hemzseg a hibáktól, s mind a szónyomozásban, mind a fejtegetésben fölös számú hibát kell kiírtania. Ész szerint egy tudományos alapon nyugvó *Aruch-kiadás* főkélléke lévén a helyes szöveg visszaállítása, minthogy ezt a nyomtatott szövegnek a kéziratokkal való egybehasonlítása nélkül eszközölni nem lehet: azért intézte kérelmét az Ak.-hoz, hogy ez magát az illető kéziratok kinyerése végett, vesse közbe.

Kohut Sándor úr, egy a héber litteratúrában kitünően jártas, tudományos férfiú, kinek több értekezése már Ak. ülésein is felolvasatott, annál fogva kéri e tud. akadémia a t. Igazgatóságot, hogy a . . . Könyvtárban létező *Aruch-kéziratot*, melynek épen, hiba nélkül leendő visszaszolgáltatása iránt Ak.-nk kezességet vállal, használatra ide megküldeni kegyeskedjék.

— Kelt Pesten, A MTA 1872 október 7-én tartott összes üléséből.

Tisztelettel:

főtítkár.

551.

886/1872.

A NMÉLT. M. KIR. PÉNZÜGYMINISZTERIUMNAK,

Budán.

Nagyméltóságú Minisztérium!

Budán f. é. aug. 17-én 45,069. sz. alatt kelt b. intézvényében méltóztatott felszólítani az akad. elnökséget, hogy azon akták felől,

melyeket *Thaly Kálmán* akad. tag a vörösvári levéltár kutatása alkalmával a nagybányai és munkácsi pénzverdékre s a czelesztovai vasműgyárra vonatkozólag feltalált, bővebb s lehetőleg körülményes felvilágosítást nyújtson, illetőleg adjon utasítást: mi módon lehetne ez aktákat ideiglenesen használatra megnyerni.

Ily értelemben *Thaly Kálmán* úr a f. é. okt. 7-i összes ülésből a kívánt felvilágosítások iránt megkerestetvén, úgy nyilatkozott, hogy ő a tulajdonos család iránti discretióból, moraliter kötve van ilyenemű, a család birtokviszonyait is károsan érinthető felvilágosítások közlése, vagy éppen az iratok kiszolgáltatása tekintetében és így semmiféle felvilágosítást nem adhat. — E szerint az Akad. elnöksége sem képes a nm. Minisztérium kívánatát teljesíteni. —

Teljes tisztelettel:
főtthkár

552.

906/1872.

NAGYS. DOBNER JÁNOS
úrnak tisztelettel,

Lepsény.

Tisztelt Uram! —

Vevén aggodalmas sorait fia iránt, sajnálattal kell válaszolnom, hogy hollétéről semmit sem tudok, miután nekem elutazása óta sohasem írt. Azonban tudván, hogy a statisztikai bizotts. előadójával, Keleti Károly úrral levélbeli érintkezésben állt, siettem Keleti urat is megkérdezni, de ő sem mondhat egyebet, mint hogy az utolsó félévi ösztöndíjt Rudolfnak a nyár folytán utalványozta.

Az Akad. elnöksége bizonytalán lépéseket fog tenni, fölkerestetésére, de hogy ez sikerrel történjék, szükséges volna 1-ször: tudni, hol lakott Párizsban utoljára, 2-ször: megküldeni a követséghez személyleírását. — Sziveskedjék tehát nekem pontosan megírni azon adressét, mely alatt Párisba utolsó leveleit szokta küldeni és személye, úgymint termete, alakja, ismertető jelei stb. leírását is hozzám sietve megküldeni.

Azt is szükséges volna tudni, mikorról kelt Párisból az a szállító levél, mely mellett kofferei feladattak?

Legyünk még jó reményben. — Meglehet, postai rendetlenség okozta levelei kimaradását; vagy Angliában annyi új tárgy foglalván el, a levélírással kevesebb érkezése van, mint azelőtt, vagy azt hitte, hogy különben is, nem sokára hazatérendő levén, fölösleges a levélírás.

Tisztelettel Nagyságod alá. szolg.

Pesten, 1872 okt. 15.

553.

858/1872.

TEK. VITKOVICH MIKLÓS

úrnak a csepini uradalom ügyészének, tisztelettel.

Eszék.

Tekintetes Úr!

F. évi szept. 20-áról kelt s hivatalomhoz intézett becses sorait, melyekben irodalmunk egyik kitűnő bajnoka, néh. *Vitkovich Mihály* arcképét maga és érdektársai nevében a MTA-nak felajánlani kegyeskedett, előterjesztvén az Akad. f. é. okt. 7-én tartott összes ülésében: szerencsém van értesíteni, hogy az Akad. szívesen és nagy köszönettel fogadja a nemesen felajánlott arcképet, s ennek nyilvános termei egyikében való felfüggesztését teljes készséggel elhatározta.

Mely tudósítás után maradok tisztelettel
Pesten, 1872 október...

aláz. szolgálja

554.

865/1872.

NAGYS. ÉVVA ANDRÁS

kir. tvszéki elnök úrnak,

S. A. Ujhely

F. é. szept. 26-ról kelt b. levele folytán, melyben arról méltóztatott értesíteni, hogy a *Kazinczy-birtok* bérlője semmi hajlandóságot nem mutat a bérletnek csupán egy évi meghosszabbítására, annál kevésbbé, mert már juhait is eladta, — elnöki kötelességemnek tartom az ig. tan. jóváhagyása reményében azonnal gondoskodni, hogy a földek, miután új bérlő iránt Nagyságod levele sem nyújtott reményt, megmunkálatlanul ne maradjanak. Felszólítottam tehát b. Sennyey Pál ig. tag urat, mint szomszéd birtokost, sziveskedjék azon földek őszi munkáját az akad. költségére, gazdatisztjei által elvégeztetni; ki ebbeli kérelmemnek készséggel engedett is, s megígérte, hogy tisztjét utasítani fogja. Csak ezután vettem Nagyságod újabb levelét, melyben a bérlő újabb elhatározásáról méltóztatott értesíteni. Én az egész ügyet legelső alkalommal az ig. Tan. elé terjesztettem s ez, f. évi october 27-i ülésében elnöki intézkedésemet jóváhagyta, s egyszersmind Nagyságodat felszólítani határozá, hogy a Kazinczy-féle földeket b. Sennyey Pál úr gazdatisztjének rendelkezése alá bocsássa által.

A mi a volt bérlőnek Nagyságod utóbbi levelében említett kárpótlási követeléseit illeti, az Ig. Tan. utasította Hinka J. ügyész urat, hogy a követelés mibenlétéről szerezzen magának kimerítő tudomást, stb.

Pesten, 1872. nov. 1.

Tisztelettel
aláz. szolg.

984/1872.

NAGYMÉLT. TREFORT ÁGOSTON
m. k. vall. és közokt. minister úrnak.

Budán

A MTA az 1871. év tavaszán *Bálinth* [sic!] *Gábor* fiatal székely tudóst keletre küldötte, hogy a magyarral rokon nyelveket, különösen a mongolt, az illető népfajok közt a hely színén tanulmányozza.

Alapul e tudományos kiküldésre *Fogarasi János* akad. r. tag. nagylelkűsége szolgált, ki egy ily utazásra még 1870-ben, évenként 100 aranyat ajánlott fel 4 évre; miután azonban előre látható volt, hogy ez a kitűzött célra nem elégséges, felhívta az akad.-t, hogy részéről is évenként 100 — összesen tehát 400 arannyal járuljon e tudományos vállalat kiviteléhez.

Az Akad., bár magát a célt lelkesen felkarolta, pénztára körülményei miatt nem lett volna képes meghozni az áldozatot, ha akkori elnöke, a feledhetetlen emlékű b. Eötvös József szóbeli ígérettel nem biztosítja, hogy az útiköltségnek az akadémiára eső fele részét saját országos budgetéből ki fogja eszközölni. Ily biztosítás mellett az előkészületek bevégezése után *Bálinth Gábor* 1871 tavaszán *Kazán* és *Asztrahán* városokba útnak indított.

Az Ig. Tanács, b. Eötvös J. gyászos elhunytával, sietett megkeresni az új közokt. miniszter *Pauler Tivadar* úr öngym.-t, kérvén az 1871-i 100 arany útiköltség-részletnek folyóvá tételét, ki azt 71. máj. 1-én 9374 sz. a kelt kegyes leiratával *a tanárjelöltek utaztatására* szolgáló országos rovatból 600 o. é. frt-ban utalványozni kegyeskedett. Az 1872-i részlet utalványozása iránt szintén folyamodott az ig. tanács, mielőtt azonban erre válasz jött volna, a fizetés határideje bekövetkezett. *Bálinth Gábor* nagy szorultságában sürgetvén járadékát, kénytelen volt az akad. a költségvetésében más célokra rendelt rovatok megrövidítésével, *saját pénztárából* fedezni. — Előre megállapított s az akad. által helybehagyott útiterve szerint *Bálinth*nak most a távol Keletre, chinai Mongolország *Urgha* fővárosába kell utaznia, hová Pétervárról, mostani tartózkodása helyéről 1873 febr. hóban szándékozik indulni és Szibérián keresztül odajutni. Miután ez expedícióra szükséges előkészülete már jelentős összeget veszen igénybe, s miután ama városba, ott tartózkodása idején s a visszautazásra sem lehetne már utána pénzt küldeni: indítványoztatott, hogy a hátralévő két évi útiköltség, vagyis (minthogy az nem elegendő) az akad. részéről is 800 rubel érték, *Fogarasi* úr részéről is (ki ezt készséggel megajánlotta) ugyanannyi,

Bálinth Gábornak, még elindulása előtt, egyszerre megküldessék. Ez indítvány az akad. és Ig. Tanácsa által elfogadtatott.

Minek következtén a MTA f. é. oct. 27-én tartott ülésében elhatározta, jelen alázatos fölterjesztésében Nagyméltóságodat tisztelettel fölkérni, hogy a tudományos utazásokra, jelesül a tanárjelöltek (mert Bálinthban a kir. egyetem a keleti nyelvek alapos tanárát fogja nyerni) kiképeztetésére rendelt orsz. rovatból, mind a jelen évre az akad. által előlegezett 100 aranyat megtéríttetni, mind a következő 2 évre számított, de már közelebb egyszerre fizetendő 800 rubel értéket folyóvá tenni, — illetőleg amennyiben költségvetésének e célra fordítható rovata már ki merült volna, az 1873-i, most tárgyalás alatt levő költségvetésébe sietősen beiglatni kegyesen méltóztassék.

— Maradván telj. tisztelettel

Pesten, 1872, nov. 2.

főtitkár,

m. elnök

556.

989/1872.

NAGYMÉLT. CZIRÁKI ÉS DÉNESFALVI
GRÓF CZIRÁKY JÁNOS ÚRNAK

Ő Felsége valóságos belső titk. tanácsosának stb., a
M. T. Akad. igazgató tagjának tisztelettel,

Pesten.

A MTA Ig. Tanácsa f. é. oct. 27-én tartott ülésében Hinka József akad. ügyésznek azon jelentését, mellyel a *Rhédey-hagyatéki ügy* végleges elintézésére az érdekelt felek megbízottai által ajánlott javaslatokat bemutatja, — felülvizsgálás végett egy háromtagú, s Excellentiádon kívül még Kubinyi Ágoston és báró Vay Miklós ig. t. urakból kinevezett küldöttséghez utasította; és ugyan e küldöttséget határozó fölkéretni a *Kazinczy-alapítványi* birtok kezelője, Évva András úr 1870. és 71. évi folytatólagos és 1863. évi pótló számadásai felülvizsgálására, melyeket az Akad. ügyésze már megvizsgált.

Midőn tehát mindkét rendbeli iratokat idezárva átküldeni szerencsém van: maradok teljes tisztelettel Excellentiádnak aláz. szolg.

Pesten, 1872. nov. 5.

557.

949/1872.

MÉLT. LÉVAY SÁNDOR
c. püspök és nagyprépost úrnak,

Eger

A MTA Ig. Tanácsa f. é. oct. 27-én tartott ülésében Méltóságod b. soraiból kedvesen értesült arról, hogy az egri tek. Káptalan azon *ezer forintot*, melyet régebbi (1859) 10,000 ft-os alapítványa befizetése után, 1870-re, — bár tévesen — felülfizetett, nem kívánja visszatéríttetni, hanem a MTA korlátlanul szabad rendelkezésére bocsátja olyképen, hogy azt a hivatása körében fekvő célok valamelyikére, legjobb belátása szerint fordíthassa.

Midőn tehát az Ig. Tan. e felülfizetett összeget úgy kívánja tekinteni, mint a tek. Káptalan hazafiui áldozatkészségéből, a magyar tudományosság előmozdítására tett alapítvány pótlékát: megbízott engem, hogy jegyzőkönyvben kifejezett köszönetéről Méltóságodat s általa az igen tisztelt egri Káptalant értesítsem.

Mely k. kötelességet ezennel teljesítve, teljes tisztelettel maradok Mélt.-od alá szolgája:

Pesten, 1872 nov. 5.

elnök

558.

990/1872.

TOLDY FERENCNEK
(mélt., kir. tanácsos, akad. r. tag úr) és

SZÁSZ KÁROLYNAK

(Nagyságos úr!)

A MTA f. évi october 28-án tartott összes ülésében elfogadta az I. osztály javaslatát, hogy *Bessenyei György* és társai 1772-ben történt irodalmi föllépésének, vagyis a magyar irodalom ujjászületésének századik évfordulóját emlékezetbe hozó akadémiái ünnepélyes közülés f. évi december 15-re tűzessék ki, s hogy annak tárgyai az elnök rövid megnyitó beszédén kívül, következők legyenek: egy emlékbeszéd, nem annyira Bessenyeiről, mint inkább az irodalomtörténeti nevezetes mozzanat fontosságáról, továbbá egy alkalmi óda; s az elsőre (Toldynak: Méltóságod), a másodikra Nagyságod (Szásznak) szólíttassék fel.

Midőn tehát e határozatról Méltóságodat (Szásznak: Nagys.) szerencsém van értesíteni, egyszersmind felkérem, hogy az Akad. ezen óhajtását teljesíteni méltóztassék.

Teljes tisztelettel Mélt. (Nagyságod) aláztos szolgája:
Pesten, 1872 nov. 5.

559.

1003/1872.

FŐTISZTELENDŐ DR. KOHUT SÁNDOR
főrabbi és kir. igazgató úrnak,

Sz. Fehérvár

Főtisztelendő úr!

A f. évi oct. 7-én tartott összlés határozatából a külföldi könyvtárak igazgatóságai elnöki levélben fölkéretvén az *Aruch-kéziratok* megküldésére: azok közül a *bécsi*, *párizsi*, *leydeni* mind mostanig semmit sem válaszoltak, — az *oxfordi* tagadólag felelt; a boroszlói seminarium elküldötte ugyan a kívánt kéziratot, de azon feltétellel, hogy azt *csakán az Akad. helyiségében lehessen használni*.

Miről tudósítva, tisztelettel maradok Főtisztel. úrnak

Pesten, 1872 nov. 6.

aláz. szolg.

560.

793/1872.

A NAGYMÉLT. VALL. ÉS KÖZOKT. MINISZTÉRIUMNAK,
Budán.

Nagyméltóságú Minisztérium!

Mélt. gróf *Széchenyi Ödön* úr mint a pesti tűzoltó-egylet főparancsnoka az ide ./. alatt zárt ajánlatot és tervezetet küldötte be a MT Akadémiához, melyben az akadémiai palotaépületnek, különösen az abban elhelyezett Eszterházy-féle országos képtárnak tűz elleni biztosítása végett az Akadémia épületében egy négy személyre számított állandó tűzörségi osztály felállítását, egyszersmind az épületnek a fő tűzérhellyel távirda-sodrony általi összekötését javasolja, — mind ezt az Akadémia költségén.

Az Akad. Igazgató Tanácsának f. évi october 27-én tartott ülésében e tárgy szönyegre kerülvén: az Ig. Tanács kimondotta, hogy az Akad. költségvetése egy ily állandó tűzörség kiadását, egyéb tudományos céljai megrövidítése nélkül, elviselni nem bírná, sőt ily tűzoltói állomásra alkalmas helyiség sem létezik a palotában; azt az eszmét azonban, hogy az akadémiai épület a fő tűzörséggel távirdailag összeköttessék — leginkább az országos képtárra való tekintettel — célirányosnak ismerte el; azért a javaslatot a Nagymélt. Minisztériumhoz fölterjeszteni határozta, hogy ha a Képtár érdekében célszerűnek vélné távirdai kapcsolatot létesíteni, országos költségén méltóztassék.

Teljes tisztelettel a nm. Minisztériumának aláz. szolgálai:

Pesten, 1872. nov. 7.

főtítkár másodelnök.

561.

1060/1872.

T. OSZTÁLYTITKÁR ÚR!

[I. osztályhoz ez a névsor:]

Azon elhúnyt nevezetesebb akadémiai tagok, kik felett még *emlékbeszéd nem tartatott*, az I. osztály egyik értekezletén papírra vetett jegyzék szerint a következők:

Bártfay László,	Vachott Sándor,
Grimm Jakab,	Fáy András,
Madách Imre,	Jósika Miklós,
Gaál József,	A. Balogh Pál,
	Bérczy Károly.

Méltóztassék odahatni, hogy az osztályban ezek fölötti emlékbeszédre a tagok vállalkozzanak.

Tisztelettel,

Pesten, 1872. nov. 22.

aláz. szolg.

[Hasonló körlevél, más nevekkal, a II. és III. osztályhoz!]

562.

1110/1872.

AZ IGAZGATÓ TANÁCS TAGJAINAK

(a Főrendiháznak, Képviselőháznak, Ministerelnöknek, szak-ministeriumoknak)

A MTA már régebben elhatározta a magyar nemzeti irodalom ujjászületésének, mely 1872-ben *Bessenyei György* és némely testőr társai irodalmi föllépésétől kezdődik, százados évfordulóját a jelen 1872. év folytán akadémiai *ünnepélyes közüléssel* emlékezetbe hozni, s annak idejét, saját dísztermében, folyó december hó 15-dik napjára, d. e. 11 órára tűzte ki.

Midőn erről (Címzettet) értesíteni szerencsém van, egyszersmind a mondott ünnepélyre tisztelettel meghívom.

Pesten, 1872 december 10.

elnök

563.

1170/1872.

NAGYS. MÁRIÁSSY FERENC
bírtokos úrnak tisztelettel

Márkusfalván.

A MTA f. hó 23-án tartott összes ülésében a kebelében fennálló Archaeologiai Bizottság jelentette, hogy a Máriássy-család márkusfalvi levéltárában *Homonnai Drugethnek* egy igen szép

mívű pecsétjére akadt 1332-ből, melyen az illető, bár nem királyi vérből származott, lovon van ábrázolva, s kérte a bizottság az összes akadémiát, hogy annak lemásoltatása iránt tegyen lépéseket.

Minek folytán az akad. nevében tisztelettel fölkérem Nagyságodat, hogy e becses műemlék rajzának fölvehetése és a tudomány számára leendő értékesítése végett sziveskedjék a mondott pecsétet az akad.-hoz, biztos uton, ideiglenes használatra beküldeni, azon biztosítás mellett, hogy azt az Akad. épen és nagy köszönettel vissza fogja szolgáltatni.

Tisztelettel maradván Nagyságod aláz. szolgálói:

Pesten, 1872 december. .

főtitkár, m. elnök

564.

1088/1872.

DOCTOR TEK. ZORKÓCZY ANDRÁS ÚRNAK
tisztelettel

Szénás
(Abaúj m.)

Nov. 26-án érkezett beadványa a *cholera-járvány* gyógyítását illetőleg, a III. vagyis természettudományi osztálynak véleményre kiadtván, az osztály dec. 23-án tartott összes akad. ülésre beadott véleményében oda nyilatkozott, hogy az Akadémiának nem feladata oly tárgyban, hol orvosi vizsgálat, kísérlet és kórházi tapasztalat dönthet, érdemileg ítéletet mondani, a hogy általában ily gyakorlati dolgokban határozni nem az Akadémia körébe tartozik. — Mely véleményt az összes ülés magáévá tévén, ennek határozatából szerencsém van a beküldött ./ alatti naplót és értekezést vissza szolgáltatni.

Tisztelettel:

Pesten, 1872 dec. 30.

565.

1109/1872.

NAGYMÉLT. KELLEMESI MELCZER ISTVÁN ÚRNAK
ő Császári és Királyi Felsége valóságos belső titkos
tanácsosának, stb.

Birda
(Temes M.)

Nagyméltóságú Titkostonácsos Úr!

A MTA f. évi dec. 23-án tartott összes ülésében, a főtitkár jelentéséből kellemesen vette tudomásul, hogy Nagyméltóságod a maga és érdektársai nevében *Kazinczy Ferencnek* 23, s több más egykorú írónak 14 *sajátkezű levelét* az Akadémia kéziratárának

ajándékozni kegyeskedett; s midőn ezért halás köszönetét jegyző-könyvében kifejezte, megbízta egyszersmind az alulírtakat, hogy ezt Nagyméltóságodnak levélben tolmácsoljuk.

Mely kedves kötelességet midőn szerencsénk van teljesíteni, maradunk tisztelettel Nagyméltóságodnak alázatos szolg.

főtítkár másodelnök

Pesten, 1872 dec. 31-én.

566.

1/1873.

FŐTISZTEL. FRANKL, VILMOS
ak. oszt. titk. úrnak

Főtisztelendő Úr!

Földváry Ákos, Párisban élő, de most ideiglen Pesten tartózkodó hazánkfia, az ide mellékelt magyar-östörténeti munkát küldötte be hozzám, melyet az Ügyrend 27/d és 82. pontjai értelmében való eljárás végett szerencsém van a kísérő levéllel együtt, az osztályhoz áttenni.

Annyiban sürgősnek látszik netaláni értékéről véleményyt mondani, amennyiben szerzője valószínűleg óhajtana Pesten időzése alatt értesülni munkája sorsáról.

Tisztelettel Főtisztel. úrnak aláz. szolg.
Pesten, 1873 jan. 3.

567.

72/1873.

MÉLT. HORVÁTH MIHÁLY
püspök úrnak, mint a bécsi kiállítási bizottság elnökének.

A MTA f. hó 13-án tartott összes ülésében Méltóságod közbejártával értesítést vevén arról, hogy a *bécsi világtárlaton* sem a bécsi, sem más tudományos akadémiák nem jelentkeztek mint kiállítók, elhatározta, hogy Akadémiánk se jelenjék meg kiállítóképen, azt azonban szívesen megengedi, hogy a kiállítási orsz. bizottság azon osztálya, melyre a könyvkiállítási ügyek bizattak, jelölje ki e tudományos akadémia kiadványaiból azon munkákat, melyek kiállítását célszerűnek véli és állíttassa ki; az Akadémia örömet szolgál a szükséges példányokkal, de egyéb kiállítási terheket viselni nem hajlandó.

Midőn erről Méltóságodat szerencsém van értesíteni, maradtam tiszt.

Pesten, 1873 jan.

alázatos szolg.

568.

18/1873.

MÉLT. BÁRÓ RÉVAY SIMON ÚRNAK
telj. tisztel.Sztyavniczka
(Turóc-megye)

Mélt. Báró Úr! A MTA f. hó 13-i össz. üléséhez *Pesty Frigyes* ak. tag az iránti kérelmét nyújtotta be, hogy miután biztos értesülése szerint a mlts. báró *Révay-család* sztyavniczka levéltárában, egy külön csomóban a hajdani Bodrog és Valkó vármegyéket illető oklevelek léteznek: az Akad. vetné közbe magát e csomagoknak lemásolás végett Pestre, az akad. gondjai alá felküldése iránt, Méltóságodnál.

Mínthogy Pesty Frigyes úr a régi eltűnt vármegyék történelmi monographiáján évek óta dolgozik, s ide vágó munkálataiból az akad. üléseken már több sikerült mutatványt is olvasott fel; mint-hogy továbbá e szorgalmas tudósunkról feltenni nem lehet, hogy ez okmányokat egyéb, mint tudományos célokra felhasználná: az Akad. teljes tisztelettel fölkéri Méltóságodat, hogy a főntebb jelölt 2 csomag oklevelet lemásolhatás végett és ideiglenesen a MTA.-hoz beküldeni kegyeskedjék.

Maradván tisztelettel Mélt.-od aláz. szolgálója:

m. elnök

Pesten, 1873 jan....

569.

69/1873.

NAGYS. ÉVVA ANDRÁS
m. k. törv. elnök úrnak,

S. A. Ujhely.

Az Ig. Tan. f. hó 12-i ülésében felolvasván Toldy F. kiküldött ig. tag jelentését a széphalmi *Kazinczy-emléképület* állapotjáról, — míg az eddigi építés szilárd és művészi voltáról kellemes tudomást vett az Ig. Tan. s Nagyságodnak az e munka körüli áldozatkész buzgóságát köszönettel ismerte el; egyszersmind elhatározá ez építménynek, mihelyt az idő engedi, kb. a jövő nyár folyamán teljes befejezését. Addig, míg ez megtörténék, miután a jelentésből kitűnt, hogy az épület horgany fedele 2 helyen csekély sérülést szenvedett, mely már a főpárkány fölapján némi nedvfoltokat okozott, továbbá a felső világitáson az eső szintén behatolhat s a bejárás homlokzata deszkákkal nincs bizt. elzárva: az ig. tan. felkéri Nagys.-t ezen, az épületre kártékony hatású hiányok azonnali

pótlására stb. Egyszersmind szerencsém van tudósítani Ngodat, hogy miután a birtoknak nyilvános affertek útján *elárusítása el van határozva*, a bérlő azon kívánatát, hogy a bérletet még egy évre megtarthassa, az ig. tan. nem vehette tekintetbe; gondoskodott azonban az eladási feltételekben arról, hogy a vevő az őszi vetés iránt a bérlővel egyezkedni köteles legyen. — Maradván tisztelettel

aláz. szolgálja
elnök

Pest, 1873, jan.

570.

1211/1873.

MÉLT. IGAZGATÓ TANÁCS!

Néhai *Rhédey László* hagyat. ügyének végleges befejezése tárgyában Hinka József akad. ügyész jelentését, azon jegyzőkv. alakba foglalt véleménnyel, melyet e tárgyban az *örökös intézetek* megbízott képviselői Pesten 1872 jul. 21-én föltettek, — méltóztattott az alulírt hármás bizottsághoz véleményre áttenni.

A biz. az említett jkv-ben foglalt javaslatokat egytől egyig helyeseknek s célszerűeknek találván, elfogadta. E szerint:

1. a Besze János által elfoglalt szőlőre nézve, miután annak megvevője Juhász Antal, előbbi lemondását visszavéve, most csupán arra kér felhatalmazást, hogy magát a szőlő tetteleges birtokába saját költségén bíróilag behelyeztethesse, s a vétel napjától elmaradt haszon s okozott kár és költség megtérítésére az elfoglalót törvényesen szoríthassa, — ezt a bizotts. megengedtetni javasolja; de egyszersmind a végrendeleti örökösök részéről Besze urat a szőlő elfoglalása napjától annak eladása napjáig terjedő számadás beadására, elébb rövid határnap kitűzésével felszólíttatni, melynek ha eleget nem tenne, azon esetre az Akad. ügyészét már ez ülésből felhatalmazni szükségesnek véli, hogy ellene a keresetet megindíttathassa.

2. Zanáthi Mihály ügyvéd az általa fölvett 2245 ft 28 kr.-ról külön készített kimutatás iránt felszólítandó, hogy azt vizsgálat alá ide terjessze fel.

3. A sárospataki collegium pénztárnokának kifizetett 1692 ft alapjául szolgáló 3 eredeti kötlevel bemutatására a letéti ptárnok utasítandó.

4. Gorove Jánosnak 72 ft 66 kr. jogos követelés a tömegeből megtérítendő.

5. Kun Dániel úr felszólítandó a tarcali háztelek 480 ft eladási ára hová fordítása iránt.

6. Akad. ügyész megbízandó, a hagyat. iratokból vizsgálja meg: beszedetett-e az e hagyatékot illető minden bevétel?

7. A letéti pénztárnoktól a pénztár jelenlegi állapota, különösen az 1864 végétől kezdve netalán befolyt bevételek iránt kimutatás kérendő.

8. A kimutatandó pénzt. maradványból s a még begyüilendő bevételekből a debreceni collegium s az akad. ügyvédjei, valamint az örökhagyó volt pesti ügyvéde lennének kielégítendőek.

9. Besze János úr, mint a hagyat. tömeggondnok volt megbízottja, szólíttassék fel még azon 129 ft 70 kr. számadási különbség tárgyában is, mely a Kossuth Ádám-féle számvetésből ered; valamint visszafizetésére azon 91 ft 87 kr. és ismét 175 ft-nyi haszonbérnek, melyeket a bakonszegi illetőleg jesztneki birtok után nemcsak a hagyatéki gondnoktól, hanem a bérlőtől, is tehát kétszeresen fölvelt.

10. Végre elfogadta a bizottság a jkv indokolt javaslatát a hagyatéki eljárás bíróilag leendő befejezése iránt.

A jegyzőkönyv egyéb tételeit, melyekben semmi intézkedés szüksége fen nem forog, a bizottság helyeselve tudomásul vette.

Az akad. ügyész jelentésében a már kész síremlék felállítása, a szükséges *egy vékás* földnek Besze úrtól ingyen átvétele, bekerítése s a jesztneki reformata egyháznak átadása iránt tett javaslatokat a biz. szintén helyeselvén, azok foganatosítását sürgősnek s arra az elnökséget megbízandónak vélte; az akad. ügyészt pedig a főntebbi jegyzőkönyv kiadása mellett, az abban kijelölt teendőknél, a mennyiben szükséges, elnöki aláírás eszközésével leendő végrehajtására utasíttatni javasolja.

Teljes tisztelettel:

[aláírók: Kubinyi Á, gr-Cziráky
és b. Vay Miklós biz. tagok]

Pesten, 1873, jan. 12.

571.

127/1873.

NGS. TELEKY PÉTER

törvényszéki elnök úrnak tisztelettel,

Kassán.

Nagys. Törvzs. Elnök. Úr

A MTA f. é. febr. 24-én tartott összes ülésében kedves tudomásul vette, hogy Nagyságod *Munkács várának* 1849-ben az oroszok részére történt átadására vonatkozó négy eredeti oklevéllel az Akadémiának kedveskedni méltóztatott; s midőn ezeket Kézirattárában a jövő számára megőriztetni határozá, egyszersmind köszöne-

tét fejezte ki e történeti becsű adományért s ennek tolmácsolását rám bízta.

Midőn a kedves kötelességet ezennel teljesíteni szerencsém van: tisztelettel maradok Nagyságodnak aláz. szolg.

572.

208/1873.

TEK. SZABÓ KÁROLY
egyet. tanár és MTA rendes tag úrnak,
Kolozsvárott.

A MTA f. évi február 24-én tartott összes ülésében a *nyomda Magyarországra lett behozásának négyszázados évfordulóját*, többi közt minő munka kiállításával is határozta emlékezetbe hozni: azt az illető bizottság elfogadott javaslatának alább olvasható kivonatából méltóztatik megérteni.

Felkérem tehát ezennel, sziveskedjék nyilatkozni az iránt, hogy a javaslatban foglalt nyomda-történeti munka megírását hajlandó-e magára vállalni, hogy az Akadémiának a szerint jelentést tehessenek.

Tisztelettel   Tekint. úrnak aláz. szolg.

573.

222/1873.

MÉLT. TOLDY FERENC ÚRNAK STB.

Mélt. Úr!

A MTA febr. 24-i ülése határozatából szerencsém van fölkérni Mgodat, hogy az akadémiai májusi közülésen egy, saját indítványa értelmében készítenő előadást tartani sziveskedjék a *nyomda Magyarországra lett behozatala négyszázados emlékezetére*. Azon reményben továbbá, hogy az Ig. Tanács egy e célra kiadandó emlékkönyv költségeit meg fogja szavazni, fölkérem Méltóságodat: sziveskedjék előkészületeket tenni ez emlékkönyv kiadása körül Mgodtól várható további munkálatokra is, minők:

a) a Szabó Károly munkájához fametszetek kijelölése, összeállítás s magyar mesterek általi készíttetése,

b) a régebbi magyarországi papírgyárak és könyvvarusok jegyzéke,

c) a statisztikai rovatos táblázatok elkészítése: a magyarországi nyomdászok körlevélben felhívattassanak a nyomdászati mai állapotát kitüntető statisztikai adatok beküldésére.

Vége: a *Budai Krónika* új kiadása.

Becsés választát elvárva tisztelettel maradok Mgod alázatos szolgája

574.

281/1873.

(Németre fordítandó !)

AN DEN HERRN PROF. DR. CARL OTTOKÁR CZECH,

Hochwohlgeb.
Prag.

Igen tisztelt Tanár Úr!

Folyó márc. hó 18-ról az Akad. elnökségéhez intézett becses soraira sajnálattal kell válaszolnom, hogy a MTA, bármennyire örvend is a magyar nyelvnek a haza határain kívüli terjedésén: mindazon által Alapszabályai, melyek jövedelmi hovaforrását meghatározzák, épen nem engedik meg, hogy azokból valamit tanári állások díjazására fordíthasson, nemcsak külföldön, de még a hazában sem. Ennél fogva, bár minden szerencsét és sikert óhajtok Brábek tanár úr működésének a magyar nyelv terjesztésében a prágai technikumon, — nem vagyok oly helyzetben, hogy tanszéke díjazására az Akad. részéről anyagi támogatást ígérhessek.

Egyébiránt tisztelettel maradok T. Tanár Úrnak

alázatos szolgálja

Buda-Pest, 1873, márc. 5.

575.

418/1873.

T. C. MÓDI GYÖRGY
csiznadia-mesterhez,

Deés
(Erdély)

Tisztelt Uram!

Tegnap érkezett levelében kifejezett gyanúsításainak semmi alapja sincsen. Az Ak. fennállása óta évenként hirdet egy 100 aranyos *nagyjutalmat* és egy 50 aranyos mellékjutalmat, melyekre nem *írott* pályamunkák beküldése kívántatik, hanem a hat tudományág szerint, az előbbi hat év folyamán az illető tudományzakban megjelent nyomtatott munkák jutalmaztatnak: a legjobb a nagyjutalommal, az utána következő a mellékjutalommal.

Ez évben a nyelvtudományon lévén a sor, kihirdettetett, hogy az 1866-tól 1872-ig megjelent munkák fognak a jutalmazásnál tekintetbe vétetni. Ez szabály, mitől senki kedvéért eltérést tenni nem lehet. Midőn tehát Ön kéziratát az Ak. ülésén bejelentettem, természetes, hogy már határozni nem lehetett, mint amit Ön a ./.
alatt következő jegyzőkönyvi kivonatban olvashat.

Ha Ön most azt kívánja, hogy műve nem mint pályamunka (mert oly pályázat, melyre ez feleletnek tehető volna, most hir-

detve nincs), hanem mint nyomtatás végett beküldött kézirat a Nyelvtud. Osztály által megvizsgáltassék: jelentse ki és én át fogom tenni az osztályhoz; ellenkező esetben tudósítsion, hova küldjem a kéziratot.

Tisztelettel:

Budapest, 1873, május 6.

576.

(németre fordítani!)

427/1873.

HOCHWOHLGEB. HERRN SIEGMUND KÁNTZ
k. k. quietierten Bergrath.

Salzburg

Tisztelt Főtanácsos Úr!

A MTA f. évi ápril. 28-i ülésében, Nyelvtudományi Osztálya jelentéséből, kellemesen értesült azon hazafiui áldozatkész buzgóságról, mellyel Nagyságod a néhai *Batsányi János* magyar író kézirati hagyományait, valamint a reá és költői nejeére vonatkozó becses életrajzi adatokat összegyűjtve, a magyar akadémiának felajánlani és már meg is küldeni méltóztatott.

Midőn az Akad. Nagyságod e hazafias tettéért hálás köszönetét jegyzőkönyvében kijelenteni el nem mulasztotta, egyszersmind némi viszonzásául az ide ajándékozott tárgyaknak, elhatározá, az egyik pesti nyomda által régiben díszesen kiállított régi magyar krónikának egy példányát az Akad. által megszervezve, emlék képen Nagyságodnak megküldeni.

Melyet midőn ide zárva Nagyságodhoz juttatni szerencsém van, egyszersmind tolmácsolom az Akad. köszönetét és tisztelettel maradok

Nagyságodnak alázatos szolgája:

elnök.

Budapest, 1873, máj. 6.

577.

447/1873.

SZABAD KIRÁLYI BUDA VÁROS TEK. TANÁCSÁNAK.

A MTA f. é. május 21-én tartott nagy-gyűlésén kedves tudomásul vette a Tek. Városi Tanácsnak márc. 31-i üléséből kelt azon átiratát, melyben üdvözölve az Akadémiát a *könyvnyomtatás* Magyarországra lett behozatala négyszázados emlékünnepe iránt tett intézkedéseieért, egyszersmind arról méltóztatik értesíteni, hogy Buda város tanácsa, u. a. nagy horderejű tény emlékezetére, egy

2000 ft-os alapítvány alkotását határozta el, melynek kamatai Budán működött s munkaképtelenné vált betűszedők és ilyenek özvegyei s árvái segélyezésére fodíttassanak.

Az Akad. évi nagy-gyűlésében teljes méltánylással üdvözölte Buda sz. kir. város ezen dicső elhatározását s midőn ily érzelmeinek jegyzőkönyvében is kifejezést adott, egyszersmind elhatározta, hogy erről a Tek. Tanácsot elnökileg tudósítsam.

Mely kedves kötelességet örömmel teljesítve, maradok tisztelettel a Tek. Tanácsnak alázatos szolg.

elnök.

Bpest, 1873. május . . .

578.

I. JELENTÉS

a nyelvtudományi nagyjutalomról és Marczibányi-mellék-jutalomról.

Az 1867—72. évkörben nyelvtudomány és irodalom terén megjelent munkák közül jelen nagygyűlés a nagyjutalmat a következő munkának ítélte:

A Kondai Vogul Nyelv, írta *Hunfalvy Pál*, Pest, 1872., — minthogy az I. oszt. jelentése szerint a „Vogul föld és népe” mellett különösen e munkának köszönhetni, hogy egy eddigelé előttünk ismeretlen nyelv világába tekinthetünk, s ami ránk nézve fő, oly nyelvébe, mely a magyarhoz közel-rokonnak bizonyult be. E munka becsét, jelentőségét nemcsak az emeli, hogy egy hosszan tartó fáradságos tanulmány gyümölcse, alapos kutatások eredménye van benne lerakva, hanem emeli főleg az, hogy a magyar összehasonlító nyelvtudomány anyagát tetemesen szaporítva, annak sikeres buvárlatát jóval megkönnyítette, s emeli végül az is, hogy a magyar tudományosságnak nem csekély tiszteletet fog szerezni a külföld előtt is.

Az ua. évkörbeli *Marczibányi*-jutalomra, szintén az I. oszt. ajánlata folytán következő munka íteltetett méltónak:

A Nibelungok — fordította *Szász Károly*, Pest, 1869. —, mert e mű mind az eredeti nagy becsénél, mind a fordítás jelességénél fogva nagy nyeresége irodalmunknak, s mert az Osztály a fordítót jutalmazva, egyszersmind annak összes műfordítói munkásságát tekintette, mely épen olyan kitartó és termékeny, mint sikeres és jótékony hatású költészetünkre.

Arany János
főtitkár.

579.

II. JELENTÉS

a széptudományi nagy- és Marczibányi mellékjutalomról.

Az 1867—72. évkörben a széptudományok, különösen a *költészet* terén megjelent munkák közül jelen nagygyűlés az I. oszt. véleménye alapján a következő munkának ítélte a nagyjutalmat: *Arany János összes költeményei*, Pest, 1867, egy kötetben.

„E gyűjteménynek, — mond az osztály-jelentés — némely önállóan megjelent része nyert ugyan már akadémiai jutalmat, de a nagyobb rész, valamint az egész gyűjtemény nem. Az osztály, az »Összes Költeményeket« jutalmazva, egyúttal egész pályáját óhajtja koszorúzni a költőnek, aki a magyar epikai költészetnek, mind a komoly, mind a víg nemben, nemzeti irányt adott, a népmemzeti műballadát mintegy megteremtette és a ki úgy ezen, valamint más műveiben az eszmei alkotás erejét a nyelv és nemzeti rythmus ritka bájaival egyesíti.”

A *Marczibányi-jutalom*, szintén az I. oszt. ajánlatára, következő munkának ítéltetett: *Gyulai Pál költeményei*. Pest, 1870, — mint oly gyűjteménynek, mely egészben véve is, de főleg egyes darabjait tekintve, tartalom és forma tekintetében egyaránt dízére szolgál költészetünknek.

Arany János
főtitkár.

580.

III. JELENTÉS

a Sámuel-díjról.

Az 1872-re szóló Sámuel-díjat az azon évben megjelent nyelvtudományi értekezések közül a jelen nagygyűlés az I. oszt. ajánlatára néhai *Szénássy Sándor* lev. tag „A latin nyelv és dialektusai” (megjelent: *Értekezések a nyelv- és széptud. köréből*, II. köt. 10. sz. 1872) című értekezésének ítélte, mint oly munkának, mely a külföldi kutatások szorgalmas egybefoglalásán alapszik, első mely irodalmunkat a latin nyelvtudománynak e szükséges ágával gyarapítja.

A jutalom az elhunyt özvegyének s gyermekeinek kiadatni rendeltetett.

Arany János
főtitkár.

IV. JELENTÉS
a Sztrokay-jutalomról.

A Sztrokay Antal nevét viselő alapítványból kitűzött azon pályakérdésre, mely az örökösödési kötelesrész beható tárgyalását kívánta, érkezett 4 pályaműre a bírálók véleménye az, hogy mindenik alaposan, gondosan, szép tudományos készüllettel tárgyalja a kérdést. Az I., II. és IV. számú pályaművek egy úton járnak, az érdemnek májdnem egy fokán állanak. Mindenik sok tekintetben tanulságos, hasznavehető s jogirodalmunk jelen állásában részben kitűnőnek is mondható. Azonban közös hiányuk hogy a magyar jog szellemét nem oly mélyen vizsgálják s nem oly behatólag tárgyalják, mint abszolút értékre igényt tartó magyar jogtudományi műben megkívánhatni. A magyar jognak fejtegetésére nem fordítanak kellő gondot s annak körében nem látszanak oly tájékozottnak, mint a római jogban.

A III. számú Montesquieuból vett jeligés pályamunka minden tekintetben felülmulja versenytársait. Abban található legtöbb mélység, eredetiség, önállóan buvárkodó teremtő szellem, a tudomány előbbre vitelének legfőbb eleme. Bár egyes részei nem kifogástalanok: egészen véve a mű alapos, tartalmas és eszmedús. Egyik pályamunka sem fejtegeti oly mélyen s valódi tudományossággal a kötelesrész intézményének alapgondolatát, célját s kifejezését egyes nemzetek jogéletében, összefüggését más rokon jogi intézményekkel. Egyúttal különös gondot fordít saját jogunk philosophiájának fejtegetésére, s arra, hogy azon szálakat, melyek előbbi jogunkból a mostaniba átnyulnak, kitüntesse. Észjárása eredeti, sőt genialis; nyelve erőteljes, bár olykor némileg controlt és símítást vár. Átalan jeles és abszolút beccsel bíró munka, mely hazai jogtudományi irodalmunknak nevezetes nyeresége leendő.

Mindezek alapján s a II. oszt. ajánlatára jelen nagygyűlés a III. sz. pályamunkát a jutalomra s a többieket dicséretes megemléítésre méltónak ítélte; felbontván a III. számúnak jeligés levelét, abból e név tünt ki: *Grossschmidt Benő*, segédfogalmazó a m. kir. honvédelmi minisztériumban.

Az I, II. és IV. sz. pályamunkák jeligés levelei egy hónapig felbontatlanul megőriztetnek, hogy azalatt a szerzők magukat igazolhassák.

Arany János
főtitkár.

582.

V. JELENTÉS a Dóra-jutalomról.

A Dóra Szilárd úr alapítványából kitűzött pályakérdésre, mely a vasúti differentiális tarifák megítélését tűzte feladatul, érkezett két pályamű egyike, a bírálók véleménye szerint, figyelembe sem vehető elmefuttatás; ellenben a II. számú, gróf Zichy jelmondatát viselő pályamunka a feladványt komoly törekvéssel, az irodalmi segéd-szerek helyes felhasználásával, a részletekbe is beható terjedelmességgel karolja fel; azonban a feladvány érdemét illetőleg határozott nézetet nem formuláz s a kitűzött kérdést megoldatlanul hagyja. Ennek folytán a bírálók egyértelmű nézete szerint a *jutalom ki nem adható*; mindazáltal a bírálók többsége, tekintve a kérdés forgalmi s kereskedelmi jelentőségét s a becses adatoknál fogva, melyeket e munka tartalmaz, azt kinyomtatásra méltónak itéli és kívánatosnak tartja, hogy azt a szerző közre bocsássa.

E szerint a nagygyűlés a jutalom ki nem adását határozza, miután azonban a bírálók többsége és a II. oszt. ajánlata szerint a II. számú pályamunka megjelenése kívánatos, ennek jeligés levele egy hónapig felbontatlanul fog őriztetni, hogy szerző, ha kívánja, magát igazolhassa.

Arany János
főtitkár.

583.

VI. JELENTÉS a Gorove-jutalomról.

A Gorove-alapítványból kitűzött azon pályakérdésre, mely az *egyéni szabadság* feltételeinek megvizsgálását kívánta, érkezett két pályaműről a bírálók úgy ítélnék, hogy az I. számú, Goethéből vett jeligés munka fölötte áll ugyan a II.-nak, a mennyiben mutatkozik rajta tudományos tárgyalásnak némi színe, míg a II., latin — magyar jeligés munka, mind bel-, mind külalakra nézve magán viseli a kísérlet gyarlóságainak, a visszás gondolkodásnak és kritikátlan beszédnek jeleit; azonban mindkettőt közösen jellemzi a feladatnak teljes félreértése, az önálló elmélkedésnek és rendszeres bölcsészeti eljárásnak teljes hiánya; közajkon forgó phrasisok odaállítatnak elvek

gyanánt, értelmezés, bírálat nélkül. Előadás idétlen: pathos és declamatio élvezhetetlenné teszik.

E szerint a bírálók és a II. oszt. véleményét a nagygyűlés magáévá tevén, a jutalom *ki nem adását* határozta s a fentebbi pályamunkák jeligés levelei felbontatlanul megégettettek.

Arany János
főtitkár.

584.

VII. JELENTÉS
a Vitéz-jutalomról.

A Vitéz József alapítványból, Bonfinius jellemzésére kitűzött pályakérdés folytán beérkezett egy pályaműről a bírálók egyértelműleg úgy nyilatkoznak, hogy az minden bírálaton alul álló fércmű, mely e kitűzött feladatot nem fogta fel helyesen, megoldását meg sem közelítette, minden sora teljes tájékozatlanságot árul el: a II. osztály véleménye alapján jelen nagygyűlés a jutalom *ki nem adását* határozta, s a jeligés levél megsemmisítését azonnal fogatba vétette.

Arany János
főtitkár.

585.

VIII. JELENTÉS
a Hölgyalapítványi anthropologiai pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából antropologiai kézikönyvre hirdetett pályázat eredményezte *egy* pályamű, a bírálók egyértelmű jelentése szerint, sok szorgalommal van ugyan kidolgozva, terjedelmes olvasottságot tüntet fel, sok helyeset ad elő; azonban míg sok, a tárgyhoz nem tartozó ismereteket vesz föl, másfelől az ember természeti és szellemi életének egyes tényezői közül többeket egészen mellőz, vagy fölületesen tárgyal; a természeti világnak az emberi organizmussal való összeköttetését és kölcsönhatását nem mutatja ki; a nemi különbség hatásait előadni elmulasztja, nézeteiben hiányzik a határozottság s a legkényesebb kérdéseket megfejtés helyett phrasisokkal üti el; végre előadásában sincs kellő rend és csoportosítás.

E szerint a nagygyűlés a II. oszt. véleményét elfogadván, a jutalom *ki nem adását* s a jeligés levél felbontatlanul megégetését határozta.

Arany János
főtitkár.

586.

IX. JELENTÉS

a Hölgyalapítványi logikai pályázatról.

A M. Hölgyek alapítványából Logikai Kézikönyvre bejött két pályamunka egyike sem olyan, mely a magyar tudományosságra nézve nyereségnek volna tekinthető, s melyet a magyar közönségnek biztos vezérkönyvül lehetne nyújtani. Az I. sz. magyar munka, bár tartalmának bősége és formai előnyei által figyelmet érdemel, szorgalomról és komoly tudományos törekvésről tesz tanúságot: de álláspontjának határozatlansága miatt sok benne az ellentmondás és következetlenség. A II. számú görög jelmondatos sincs némi előnyök nélkül; szerzője a mélyebb bölcsészeti tárgyalásra hivatottságot tüntet ki; azonban nem nyújt többet a közkézen forgó logikai kézikönyveknél, felületesség jellemzi, ellentmondásokban gazdag, előadása is hanyag.

E bírálói vélemény s a II. osztály javaslata alapján tehát a nagygyűlés elhatározta a *jutalom ki nem adását* és a jelígés levelek azonnali elégetését.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1873, máj. 20-án tartott nagygyűléséből.

587.

X. JELENTÉS

az akadémia új választásairól.

A M. Tud. Akadémia alábbi napon tartott nagygyűlésén megválasztotta:

Igazgató tagnak:

Pulszky Ferenc tiszt. tagot, az I. osztály elnökét.

Az I. osztályba:

Tiszteleti tagnak:

id. Báró Rudics Józsefet.

Levelező tagnak:

Bartal Antalt, a m. kir. közléptanodai képezde igazgatóját.

Külső tagoknak:

Overbeck János lipcsei tanárt,

Leitner G. W. hazánkfiát, a lahorei collegium igazgatóját,

Schiefner Antal állami tanácsost s a szentpétervári tud. akadémia tagját,

Curtius Györgyöt, a görög nyelvtudomány elsőrendű bajnokát.

A II. osztályba rendes tagoknak:

Henszlmann Imre,
Knauz Nándor,
Szilágyi Sándor,
Frankl Vilmos levelező tagokat.

Levelező tagoknak:

Apáthy István jogtudort, a m. kir. egyetem ny. r. tanárát,
Matlekovics Sándor jogtudort, miniszteri titkárt, s m. kir. egy.
magántanárt.

Külső tagoknak:

Gladstone Vilmost, Nagybritannia miniszterelnökét, több tudományos munka szerzőjét,
Patterson Arthurt, hazánk, és intézményei alapos ismertetőjét, Londonban,
Trinchera Ferenc lovag s egyet. tanárt és az állami levéltár igazgatóját Nápolyban.

A III. osztályba:

Tiszteleti tagnak:

Jedlik Ányos rendes tagot.

Rendes tagoknak.

Frivaldszky Jánost,
Lenhossék Józsefet,
Szily Kálmán levelező tagokat.

Levelező tagoknak:

Bielz Albertet, az Orsz. Statisztikai Hivatal miniszt. titkárát,
B. Eötvös Lóránt egyetemi tanárt,
Wartha Vince polytechnicum tanárt,

Külső tagoknak:

Bernard Kolos (Claude), az Institut tagját, Párisban,
Hyrtl József, az anatómia tanárát a bécsi egyetemen,
Petzval Józsefet, ugyanott a mathesis tanárát,
Rose Gustávot, az ásványtan egyetemi tanárát Berlinben,
Thompson Vilmost, a glasgowi egyetemen a természettan tanárát, végre
Virchow Rudolfot, a berlini egyetemen a kórbonctan, az általános kór- és gyógytan tanárát.

A II. osztály titkárának:

Frankl Vilmos megválasztott rendes tagot.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1873, május 21-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

JELENTÉS

az Akadémia 1872/3-dik évi működéséről.

A Magyar Tudományos Akadémiának múlt évi május 26-ika óta huszonkilenc osztály- és tizenhat összes-ülése volt.

A nyelv- és széptudományi (I.) osztályban leginkább a m a g y a r- vagy r o k o n nyelveket fejtegető értekezések voltak napirenden. Ide tartozik Riedl Szende három előadása: az *ik*-es igék ragozásáról, s az irodalmi nyelv és nyelvjárásokról; Szarvas Gábor jelentése, Budenz társával, a göcseji és ormánysági nyelvjárások tanulmánya végett a múlt nyáron tett utazásról; s értekezése a helyes magyar kiejtésről; Barna Ferdinándé, az *ik*-es igékről. A rokon nyelvek összehasonlító vizsgálata Budenz József és Hunfalvy Pál előadásaiban volt képviselve: értekezvén amaz az észnyelvbeli hangzó-erősbödésről, utóbbi, több finn munka bemutatásán kívül, a kondai vogul nyelvről, melyen Márk evangéliuma fordítását magyarázva, kiadta. Ide sorolhatni még Bálint Gábor keleti utazó több rendbeli tudósítását a mongol-fajta nyelvek köréből, melyeket Fogarasi r. tag időnkint felolvasott. Általánosabb nyelvészeti körben mozognak: a korán elhunyt Szénássy Sándor „az oculus igeragozás és oculus feliratok” című értekezése; Hunfalvy Pálé, a dravida nyelvekről; gróf Kuun Gézáé, ki sémi tanulmányai alapján Krim történetéhez nyujta adatokat; Goldziher Ignác úré, ki mint vendég szintén sémi alapon, a nemzetiségi kérdést az araboknál fejtegette, s Beöthy Leo úr „Juda, Izrael és Aram” hasonló körbeli értekezése. A classica philologia terén Brassai Sámuel értekezett arról, „a mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgil Aeneise II-dik könyvére”. Az irodalom-történeti szakban Toldy Ferenc egy kimerítő indítványt s tervrajzot olvasott fel a XVI. és XVII-dik század magyar költőinek Zrinyiig leendő kiadásáról; Szabó Károly Apáczai Csery Jánosnak Barcsai Ákos fejedelemhez benyújtott tervét ismertette, a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem iránt; Pulszky Ferenc t. tag Vespasiano Bisticci florenci emlékirónak Janus Pannoniusról és György kalocsai érsekről szóló feljegyzéseit tette ismeretessé. Végre a széptudományok és műbírálat terén Vadnai Károly „az első magyar társadalmi regény” című értekezésében Fáy András „Bélteki ház”-át méltatta; Győry Vilmos a spanyol Ganzul románc körről értekezett; P. Tewrewk Emil a magyar rhythmust, először is a zene-rhythmus természetét vizsgálta.

A bölcsészeti, társadalmi és történeti tudományok osztálya (II.) ülésein legszámosabb volt a magyar politikai vagy műveltségi történetre vonatkozó értekezés. Szabó Károly, Péter és Aba Sámuel királyainkról értekezett; Frankl Vilmos az 1514-dik évi pórlázadás történetéhez közle adatokat; Wenzel Gusztáv Diósgyőr fénykorát, midőn királyi mulatóhely volt, ecsetelte, s az erdélyi szászok legrégibb történetéhez nyujta adalékokat; Pauler Gyula Wesselényi Ferenc összeesküvését tárgyalta; Szilágyi Sándor Bethlen Gábor államszövetségeit fejtegette a vörösvári Rákóczi-levéltár okmányai alapján; még Szilágyi Ferenc Erdély XVIII. századbeli protestáns egyeteméről; Frankl Vilmos a Révay-család XVI. századbeli levelezése alapján, Révay Ferenc nádori helytartó fiainak (1538—55) hazai és külföldi iskolázásáról, — értekezve, műveltség-történeti adatokat nyujtanak; az utóbbi még életrajzi adatokat is; Henkel János, Mária királyné, II. Lajos nejének gyóntatója, továbbá Berger Illés magyar királyi historiographusnak a XVII. század elejére eső életét ismertetvén. Hazánk régi politikai földrajzát tisztázta Pesty Frigyes, némely régi letűnt magyar vármegyékről értekezvén; jelenlegi statisztikájához járult dr. Weszelowszky Károly úr, tanulmányait adván elő hazánk közegészségi állapotáról.

A köz- és magánjog története kérdéseit világosítá Wenzel Gusztáv az aranybulla némely pontjainak 1352-ben történt alkalmazásához közölvén adalékokat, egy nevezetes polgári pert ismertetvén, mely több lőcsei polgár között a XV. században volt folyamatban; még Balássy Ferenc közjogunk őstörténetét a székely krónikabeli alapszerződéssel veté egybe; Hajnik Imre a nemesség országgyűlési fejenkint való megjelenésének megszűntét állapította meg. Ide sorolható Ladányi Gedeon értekezése is, a modern alkotmányos intézményekről a középkori államokban.

Régiség- s műtörténeti előadás csupán Rómer r. tagé volt, kia győri káptalan XIV. századbeli díszes antiphonaleját mutatta be.

A matematikai és természettudományi (III.) osztályban, az előbb említett tudomány köréből, Kruspér István értekezései: a comparatorokról és a vonásos étalonok összehasonlításáról, folyadékban; — Fest Vilmosé, a közlekedési eszközök rendszereiről; — Décsy Sándor uré, a függvénytan némely problémájáról, említendő, még Szily Kálmán kimerítő szabad előadása mellett Schenzl Guidó jelentését mutatta be a múlt november 27-diki meteorraj megfigyeléséről és pályája kiszámításáról. Physikai értekezés volt ismét Szilyé, Hamilton egyenletéről a hőelméletben, s legközelebb: a propeller-felületről; a göröcsövi bonc- és élatlan leginkább vendégek előadásai által vala képviselve, mint Thanhoffer Lajos uré, ki adatokat közle a zsír felszívódáshoz s a vékonybél szöveti szerkeze-

téhez, — Klug Nándor úré, ki az emlősök fülcsigáját vizsgálta, — Miháلكovics Géza úré, ki adatokat terjesztett elő a madárszem fésűjének szerkezetéhez és fejlődéséhez. A légtünettanhoz Hunfalvy János r. tag járult „az erdő befolyása a meteorológiai viszonyokra” című értekezésével. Növénytanból értekeztek Hazslinszky Frigyes a gombák jelleméről s a múlt évi növénytani nagy expedícióról; — Jurányi Lajos a salvinia natans spóráinak kifejlődéséről; — Kalchbrenner Károly a magyar gombászat fejlődéséről és jelen állapotáról. — Földtani tárgyakat adott elő Szabó József r. tag, egyszer a trachytok új beosztásáról értekezve, más ízben jelentést téve szerbiai geológiai utazásáról. Végre a chemia mezején Than Károly adá elő a cukor mesterséges összetevésére irányult elmunkálatait, és bemutatá Lengyel Béla úrnak előleges jelentését, az acetonnak egy új aminjáról, továbbá Rohrbach Kálmán úr értekezését: „a szén elégtéleg elnyelési tényezője vízben.” Még egyszer Than r. tag értekezett a vegyértékek törvényéről, s Balló Mátyás úr „az aethyloxalat hatásáról a naphylaminra”, melyet Nendtvich r. tag mutatott be.

Az összes-ülési előadások tárgya, szabály szerint, elhunyt tagok feletti emlékbeszédek lévén, ilyeneket mondtak: Haberern Jonathán Edvi Illés Pál felett, — Finály Henrik Engel József felett — Kautz Gyula Rau Károly felett, — Riedl Szende Grimm Jakab felett, — Nagy Iván Érdy János felett, Liebig külső tag halálát pedig Than Károly jelenté be rövid gyászbeszéddel.

A dec. 15-kén tartott rendkívüli közülésen, mellyel az Akadémia a *magyar nemzeti irodalom újjászületésének századik évfordulóját* ünnepelte, gróf Lónyai Menyhért elnöki beszédet, Toldy Ferenc alkalmoszerű értekezést, Szász Károly ódai költeményt olvasott fel.

Állandó tudományos bizottságai az Akadémiának folytatták a magyar nyelv és nép, történet és föld ismertetésére irányzott működésüket.

A nyelvtudományi bizottság figyelembe vévén, hogy a „Régi Magyar Nyelvmélekek” előbbi kötetei, a mellett, hogy igen drágák, most már nem is kaphatók, azok újranyomatását, olcsóbb kiadásban, határozatba és foganatba vette; valamint az iránt is intézkedett, hogy a Báthory-bibliát tartalmazó V-ik kötet mentül előbb a közönség kezébe jusson. — A nyelvbeli visszaélések ellen küzdő folyóirat: a „Nyelvőr”, további fennállhatását eszközölte. A magyar tájnyelvek tanulmányozását, a Fogarasi János biz. tag által évenként megajánlott 500 frt segélyből, valamint a múlt évben a göcseji és ormánysági vidékeken szép sikerrel eszközölte, úgy ezévben is a moldvai csángó magyar nyelv szakértők általi felbúvárlásával

folytatni elhatározta; egy székely-szótár összeállítására pedig Kriza Jánost, a székely nyelvjárások alapos ismerőjét nyerte meg. — A magyar helyesírás ügye folytonos tárgyát képezte gondjainak; azonban ennek nehézségeit annál inkább tapasztalja, minél tovább és mélyebbre halad a tanácskozásban. — Kiterjeszté gondjait a rokon nyelvekre is; megbízásából Budenz József magyar—ugor összehasonlító szótáron dolgozik; Hunfalvy Pál pedig a Konda folyó melletti vogul nyelvjárást, valamint elébb a Máté, úgy most a Márk evangéliuma vogul szövegének magyarázata által annyira tisztába hozta, mennyire az a meglevő eszközök által lehetséges volt. — A nagy szótár egy újabb (az utolsó kötet, 3-ik) füzeté nyomtatásban kész.

A történelmi bizottság szorgalmasan folytatta oklevél gyűjtéseit Nápolyban, Bécsben; úgy szintén az erdélyi országgyűlések aktáinak és törvény-cikkeinek gyűjtését, s magyar országgyűlési iratokét, melyre nézve a hazai hatóságok támogatását köszönettel említi. E gyűjtemények által a bizottság már is oly helyzetben van, hogy a Monumenták harmadik osztályát, vagyis az Országgyűlési Emlékeket, közelebb megindíthatja. — Gondjai alatt megjelentek, a Történelmi Emlékek I. osztályában ennek XVIII. és XIX. kötete, amaz az árpádkori codex X-ik kötetéül; ez Pázmány Levelezése I. kötetéül; továbbá ugyanazon Emlékek II-dik osztályából Verancsics Összes Munkáinak XI-dik kötete; az Archivum Rákócianum, I. oszt. I. kötete; végre Magyarország Helyrajzi Történetének II-ik kötete. — Sajtó alatt vannak: Tököly Imre Naplói és Levelestárának egy, — a Rákóczi-Archivumnak két új kötetei; magának Rákóczi Ferencnek Minden Munkái, melyeket annak eddig ismeretlen „Őn élet irata” nyit meg; II. Rákóczi György Okmánytára pedig készülé-
ben van.

Az archaeologiai és statisztikai bizottságok működése a körülmények által némi módosulást szenvedett. Amannak teendői megváltoztak, mióta „a magyarországi műemlékek orsz. bizottsága” létre jött. Az előtt a régiségtant illető levelezés mint egyedül létezőhöz, az Akadémia bizottságához intéztetett: most minden, az ország műemlékeit illető levél, az országos bizottsághoz van címezve. Az Akadémia bizottságának fennmaradt az emlékek és régészeti tárgyak megismertetése a közönséggel; kiadásait tehát folytatja, u. m. az Archaeologiai Értesítőt, a Közleményeket, a Magyarországi Régészeti Emlékeket. — A statisztikai bizottság, melynek teendői az országos statisztikai hivatal létrejöttével szintén szűkebb térre szorítottak, közleményeit a megjelent VIII-dik kötetel befejezte; azonban az elhatározott nemzetgazdasági folyóiratot alkalmas szerkesztő nem létében eddig meg nem indíhatta.

A matematikai és természettudományi bizottság a múlt nyáron, Hazslinszky r. t. vezetése alatt, egy több tagból álló növény-tani expedíciót küldött ki az ország délkeleti részeire, melynek működése részint a cryptogam, részint a phanerogam növényekre terjedt ki; állattani kutatással Xantus János l. tagot és még néhány tudóst bizott meg; földtani bűvárlatokkal Szabó József r. tagot s még egy pár szakférfiút. E kirándulások némelyikéről a jelentés már be van adva, mások még munkában vannak. — Azon gombászati munkából, melynek Schulzer István adatai fölhasználásával Kalchbrenner Károly r. t. szerkesztése alatti kiadását már a múlt évben elhatározta volt a bizottság, a tervezett három füzet elseje 10 táblán igen szép rajzokkal, s Kalchbrenner leíró szövegével, már megjelent, valamint a Légtüneti észleletek II. kötete is nyomatik már Kruspér r. t. szerkesztése alatt, mely az I. kötet megjelenése óta 1870-ig gyűlt adatokat foglalja magában.

Az Akadémia egyéb munkásságát illetőleg: kiadványai egész sorát a ma szétosztott jelentés tünteti föl; jutalmat ez év folytán egyszer ítelt oda: a Teleki-díjat *Szigligeti „Valeria”* c. szomorú-játékának, a Karácsonyi díj nem adatott ki. A jelen ülésen kiadott jutalmakról a hivatalos jelentés mindjárt következni fog. Nevezetes tudományos mozzanatok: egy a II. osztály által célba vett általános történelmi atlasz kiadása magyar nyelven, magyar magyarázó szöveggel, mely több, — hazánk határait és állapotát a különböző korszakokban a lehető híven és részletesen feltüntető — térképet is tartalmaz; továbbá az I. és II. osztály közreműködésével egy magyar tudományos repertorium létrehozása, mely a hazai bármely nyelven 1767-től 1870-ig megjelent folyóiratokból, hírlapokból, gyű. teményes munkákból stb. a tudományos (első helyen: a történelmi) értekezések, nagyobb cikkek tárgymutatóját oly összeállításban tüntesse föl, hogy a keresés minél könnyebbé váljék. Mindkét terv már a foganatosítás küszöbén van, valamint egy harmadik is, mely a könyvnyomtatás hazánkban való fennálltának négyszázados évfordulóját, a jelen ünnepélyes előadásán kívül, a hazai nyomdászat történetének megírásával, könyvben fogja emlékeztetessé tenni.

*

Vázlatom fájdalmas részéhez értem: azon veszteségek elsorolásához, melyeket Akadémiánk a lefolyt évben *halál* által szenvedett. Most sem kevesebb, mint tizenhárom tag elhunytát kell emlékeztetbe hozni. Az év, mely kezdetben kimélni látszott Akadémiánkat, annál tetemesb áldozatot vőn a közelebbi hónapokban. Igazgató-tagjaink közül *gr. Andrássy György*, kinek érdemeiről most méltóbb helyről történt kegyeletes megemlékezés, — a tiszteletiek

közül *Deáky Zsigmond*, ki egykor nevelési irodalommal s olasz költők ismertetésével foglalkozott, hiányzanak. Belső, levelező tagjai sorából, olyanok mellett, kiknek elvesztését fájjaljuk ugyan, de korukat tekintve megnyugvást találunk az emberi halandóság közös érzetében, mint: *Péterffy Károly*, hajdan bölcsészeti munkák szerzője, — *Nagy Márton*, a nevelési szakban tollal és tettel fáradozott veterán, — *gróf Benyovszky Zsigmond*, egykor szintén eszmeharcos a hírlapi téren, s kinek halálát most van első alkalmam jeleníteni, — *Balla Károly* lev. tag, — oly férfiak kora elköltözése is megkeserített, mint: *Szénássy Sándor*, a latin nyelvtudománynak, a közönséges Philologia értelmén kívül a latin nyelvjárások tanulmányozására is kiterjeszkedő alapos bűvára, — mint *Vass József*, kinek történeti és másnemű számos dolgozatai mellett a magyar tájszólások ismertetése által vannak leginkább érdemei Akadémiánk körül, és *Urházy György*, a politikai és történeti irodalom hazafias, hasznos munkása. — Mint *külső* tag hunyt el, még 1869-ben, egykor Akadémiánk rendes tagja és az exact tudományok terén kitűnő bajnoka, *Vállas Antal*, kinek messze földön, az új világban — hol hazát és tudományának tért keres vala, — történt haláláról későn jutott hír elhagyott társaihoz. Azon külső tagok sora pedig, kiknek letűntét velünk együtt az egész tudományos világ fájlalja, a hazánk és irodalmunk iránt oly rokonszenves *Bowring János*én kívül, ki a mily jóakaratólag kezdette „Magyarok költészete” című dolgozatával irodalmunk ismertetését, szintén úgy végezte Petőfi-fordításai-
val, s egyebekkel, — oly elsőrendű neveket mutat fel, mint *Thierry Amadé*, ránk nézve kivált Attila-korbeli munkáiért feledhetetlen; mint a chemikus, *Liebig*, a nagy bölcselő és nemzetgazda *Stuart Mill*, amaz a földek, ez a társadalmi eszmék termékenyítője tudományával, — kiknek méltatása nem e szerény vázlat körébe való. Mondjunk áldást emlékezetökre.

589.

544/1873.

MÉLT. FOGARASPÖLDI GR. NÁDASDY FERENC ÚRNAK STB.

A M. T. A. máj. 30-i nagygyűlésén elfogadta az I. osztály azon indítványát, hogy az Ügyrend illető szabálya, mely a Méltóságod által, elhunyt testvére Gr. Nádasdy Tamás emlékére tett alapítványból kitűzetni szokott pályázatra vonatkozik, így módosíttassék:

„Jutalom hirdettetik a legjobb elbeszélő költeményre. Tárnya lehet történeti, mondai, vagy a *jelen életből vett*. Szükséges, hogy a

mű lelemény, jellemrajz, compositió, költői tárgyalás, nyelv- és versbeli technika tekintetében költészetünk díszére szolgáljon.”

Az osztály e módosítást azért ajánlotta, hogy a pályázat köre, a tárgyra nézve kevésbé legyen megszorítva. Eddig u. i. csak „*hazai* történetből vagy mondából vett tárgyú” költemények pályázhattak; s az osztály e megszorításnak véli tulajdoníthatni egyrészt a pályázat oly gyakori sikertelenségét; annál fogva most kijebb óhajtja a pályázat körét terjeszteni, remélvén, hogy így ha nem is csupán történeti, de általában jó költői beszélyek létrejöttét mozditja elé.

Mivel azonban az alapítványban kikötött feltételeket csak az Alapító beleegyezésével lehet megváltoztatni: szerencsém van Méltóságodat az említett akadémiai nagygyűlés határozatából tisztelettel felkérni, hogy ezen pályázat sikerét előmozdítandó módosításba szives beleegyezését megadni méltóztassék.

Maradván teljes tisztelettel Méltóságodnak alázatos szolgálja:

B. Pest, 1873, jun. 10.

akadémiai elnök.

590.

614/1873.

AN EIN HOHES K. K. MINISTERIUM' DES ÄUSSERN,

WIEN

Nagymélt. cs. kir. közös Külügyminisztérium!

A MTA a folyó évben tartott nagygyűlése határozatából Szarvas Gábor akad. tagot Romániába küldi a végett, hogy az ott megtelepedett *csángó-magyarok* nyelvjárási sajátságait s azon emlékeit a nyelvnek, melyek ezen, törzsnemzettől oly rég elszakadt népszavaiban és szólásformáiban még hihetően található, ott a helyszínen s az élő nép ajkáról huzamosabb ideig tanulmányozza.

Ezennel tehát fölkéri az Akadémia általam nmélt. Közös Külügyminisztériumot, hogy miután a küldetésnek épen semmi politikai vagy misszionárius célja és színezete nincs, miután továbbá az Akad. küldöttje, Szarvas Gábor úr is úgy ismeretes, mint aki politikával nem foglalkozik: méltóztassék a Minisztérium Szarvas úr részére egy oly ajánló levelet kiállítatni, melylyel mind a romániai cs. kir. Consulságok, mind az ottani hatóságok irányában magát igazolhassa és jóindulatukat, támogatásukat megnyerhesse.

Miután Szarvas Gábor úr pár nap mulva — az akadémiai szünidőt felhasználva — már elutazik, kérném az ajánló levelet az Akadémia főtitkári hivatalához címezve mielőbb leküldeni.

B. Pest, 1873. jun. —
Teljes tisztelettel:
a MTA elnöke.

591.

618/1873.

TEK. IZSÓ MIKLÓS
szobrász úrnak tisztelettel

Tisztelt Uram!

Az Akadémia tanácsának közelebbi ülésében dr. Ferenczy József úrnak azon ajánlata olvastatott fel, hogy néh. bátyja: Ferenczy István által készült márvány mellszobrát *Kazinczynak*, mely most Rimaszombaton hever, szívesen átengedi a Széphalmon épült Kazinczy-Mausoleum díszítésére addig, míg azt az Akadémia által készíttetni szándékoltt szoborral fel lehet cserélni, — azon túl pedig a Ferenczy-féle szobor a sárospataki főiskolának fogván adatni.

Az Igazgatóság, mielőtt a szobor elfogadása iránt nyilatkoznék, óhajtaná annak ismerni mind *műbecsét*, mind pedig méreteit, azaz *nagyságát*: s miután Kegyed valószínűleg ismeri e szobrot, fölkéri általam: sziveskedjék pár sorban tudósítani, alkalmas-e a szobor, hogy habár ideiglenesen is, a Mausoleumban felállíttassék?

Becsés választát elvárva, tisztelettel maradtam

Kegyed igaz tisztelője

Budapesten, 1873. jul. 3.

592.

784/1873.

TEK. SALAMON FERENC
ak. r. tag úrnak,

Buda-Pest

Tek. Úr!

Gróf Lónyay M. elnök úrnak f. hó 1. napjáról kelt fölterjesztésére *ma* érkezett meg a nmgú vall. és közoktatási minister úr válasza, mely szerint az akad. által az *orientalisták* sept. 1-én kezdendő nemzetközi gyűlésére Párizsba küldendő tagok költségéül 500 ft-ot a helybeli kir. adóhivatalnál folyóvá tett; s egyszersmind a négy kijelölt tagnak, tehát Ön, gr. Kuún G., Szilády és Vámbéry urak számára francia ajánló leveleket küld.

Miután az akad. részéről adni szándékolt 200 v. 250 ft pótlással 2—3 tag elküldése lehetségessé vált, — hivatalos tisztelettel kérem, hogy az idő rövid voltához képest az elmenetel eszközlését illetőleg magát velem személyesen érintkezésbe tenni, — minden esetre pedig sürgősen válaszolni sziveskedjék. — Irok most egyúttal Sziládynak, — gr. Kuúnnak és Vámbérynek, hollétöket nem tudván, nem írhatok.

Tisztelettel Tek. úrnak aláz. szolg.

Budapest, 1873. aug. 28.

593.

848/1873.

HERRN A. MISKOLCZY
Student am Polytechnicum,

in Zürich

Tisztelt Uram!

Azon szakbizottság tagjai, melynek feladata a bizonyítvány megvizsgálása után a nyugtát láttamozni, — szünidei kirándulásairól csak most térvén vissza, az ösztöndíjat eddig nem utalványozhattam. Most azonban már utalványozva van, s tegnap a M. Földhitelintézet egy Önhöz címzett váltót tett postára, melyet egyidejűleg e sorokkal vagy még elébb, fogott Ön kapni.

A bizonyítvány visszaküldését ezúttal fölöslegesnek vélném: Ön, vagy megbízottja, alkalmilag átveheti.

Tisztelettel

Bpest, 1873. oct. 6.

594.

886/1873.

TEK. SEPSI-ZOLTÁNI CZIRJÉK IMRE
szatmármegyei birtokos úrnak

Nagy-Géc.

Igen tisztelt Tekintetes Úr!

A MTA f. évi oct. hó 6-án tartott összes ülésében kedves tudomásul vette, hogy Tekint. Úr jeles őse *Czirjék Mihály*, a testőr és Besseney köréhez tartozott írónak életnagyságú, olajba festett arcképét az Akadémiának felajánlani kegyeskedett. — Midőn ez iránti köszönetét az Akad. jegyzőkönyvében is kifejezte, egyszersmind engem, alulírtat bizott meg, hogy erről Tekintetes urat értesítsem.

Mely kedves kötelességemet ezennel teljesítve, maradok tisztelettel, Tek. Úrnak aláz. szolgálója:

Budapest, 1873. oct. 11.

595.

720/1873.

FŐTISZTEL. OLTVÁNYI PÁL,
földrészi lelkész, pápai kamar. úrnak tisztelettel,

Szeged
Szegefű-u. 394

Szegeden f. é. aug. 2-áról kelt becses sorai kapcsán vévén az 1872 jan. 2-án kelt, azonban ide soha meg nem érkezett válaszának másolatát, siettem azt a szünidő utáni első akad. ülés elé terjeszteni, mely össz. ülés azt lényegében elfogadván, az eszerint megállapított [áthúзва: *pályázati szabályoknak*. . .] s az Akad. Ügyrendjébe felveendő pályázati szabályok szerkesztésével az illető II-dik osztályát (melyhez a történettudomány is tartozik) bízta meg. Ez osztály e hó 13-án tartott ülésében az Ügyrendbe iktatandó szakaszt, mint a ./ . alatt csatolt jegyzőkönyvi kivonatból megérteni méltóztatik, szövegezte, s benyújtá a f. hó 27-én tartott összes akad. ülésnek, mely azt változtatás nélkül elfogadta.

Nincs tehát egyéb hátra, mint hogy főtitzt. úr, ígéretéhez képest, a 200 ft alapítványi pótlékot is beküldeni méltóztatassék.
Tisztelettel aláz. szolgálja:

Buda-Pest, 1873. oct. 30.

596.

1350/1873.

[KAZINCZY-VAGYONKEZELÉSI JELENTÉS]

Tisztelt Igazgató Tanács!

Méltóztatott f. é. jun. 29-én tartott ig. tan. ülési határozatával *Évva András úrnak*, a Kazinczy-birtokalap kezeléséről vezetett 1863. évi pót — és 1871, 72. évi folyó számadásokat Hinka J. akad. ügyésznek azokra tett észrevételeit tartalmazó jelentésével együtt, felülvizsgálás végett az alulírt bizottságnak kiadni.

A biz., melynek egyik tagja fájdalom, időközben elhunyt, f. hó 21-i ülésében, miután a biz. elnöke a számadásokat előlegesen számvevő tiszt által is átnézte, — az akad. ügyész jelentésében foglalt összeállításait és ahhoz mellékelte kimutatást az össz. számadások eredményéről, mindenben helyesnek találta. Ezek szerint az 1861—69. számadások megvizsgálása alkalmával a számadó javára kitüntetett 886 ft 8 ½ kr.-nyi kiadási fölösleg nemcsak egészen elenyészik: sőt ellenkezőleg 463 ft 12 kr. bevételi többlet mutatkozik.
Ugyanis: az egész bevétel

1861—1872-ről tészén	35,153 ft. 51 kr-t
az összes kiadás pedig	34,690 „ 39 „
Marad bevételi többlet:	463 ft. 12 krajcár,

mely amennyiben a számadó úr által készpénzben befizettetett volna: részére a végleges felmentő irat kiadását a bizottság elhatároztatni kéri.

Teljes tisztelettel a t. Ig. Tanácsnak aláz. szolgál:

Buda-Pest, 1873, november 23.

597.

1105/1873.

A KASSAI REFORMÁLT EGYHÁZ t. c. Elöljáróságának tisztel.

Dr. Ferenczy József elhunyt lelkész és esperes úr a jelen évi tavasz folytán Évva András úrhoz, mint a *Kazinczy-alapítványi vagyion* kezelőjéhez intézett levelében azt az ajánlást tette, hogy *Kazinczy Ferencnek* néhai *Ferenczy István* által készített, — akkor Rimaszombatban volt *mellszobrát*, mely végleg a s. pataki főiskolának van szánva, ideiglenesen átengedi a Széphalmon épülő mausoleumban felállítás végett, addig t. i., míg az akad. által e célra készíttetni szándékolt szobor oda felállíttathatik.

Évva úr, nem vélvén magát illetékesnek e tárgyban döntő választ adni: a levelet felküldötte az akad. Ig. Tanácsának, mely az ajánlatot örömmel fogadta, mielőtt azonban erről az ajánlattevőt értesíthette volna, fájdalom, ez elhunyt.

Nem marad tehát egyéb hátra, mint Ferenczy József úr örököseihez fordulni a végett, hogy a nevezett szobrot, az elhunyt akaratához képest, a s. pataki főiskola jogai épségben tartásával, átbocsátani sziveskedjék. Mivel azonban az örökösök kilétét az akad. igazgatóság nem tudja: azért kívánta a T. Egyházi Elöljáróságot jelen sorokban megkeresni: méltóztassék dr. Ferenczy örököseit tudatni vele s eshetőleg őket a szobor mostani holléte s átengedése tb. nyilatkozatra kérni s ennek eredményéről alulírt akad. elnökséget értesíteni.

Teljes tisztelettel aláz. szolg.

1873. dec.

elnök

598.

95/1874.

FŐMÉLT. SIMOR JÁNOS

bíbornok s esztergomi érsek Úrnak Magyarorsz. hercegprímásának; a MTA. igazgató tagjának, stb. mély tisztelettel:

Esztergom.

Főméltóságú Bibornok Hercegprímás Úr!

Kegyelmes Uram!

A MTA nyelvtudományi osztálya javaslatára elhatározta, egy magyar történelmi szótár készítését munkába venni, melyhez az úgynevezett Nagy-szombati Codex eredeti példányának megtekintése s az itteni másolattal folytonos egybe vetése okvetlenül szükséges.

Miután a nevezett vegyes tartalmú codex, melynek első szakasza „Sz. Anselmus könyve a teljes bölcsességről” jelenleg az esztergomi káptalan könyvtárában őriztetik, alázatosan fölkérem Főméltóságodat az Akad. nevében és megbízása folytán, hogy a mondott codexnek ideiglenes használatra, az Akad. jóállása mellett leendő idekölcönzését elrendelni kegyesen méltóztassék.

Legmélyebb tisztelettel maradván

Főméltóságodnak aláz. szolgálja-
a MTA elnöke.

Budapesten, 1874 febr. 3-án

599.

324/1874.

TEK. PÁPAY IGNÁC

hites ügyvéd úrnak, tisztelettel

Budapest,

Alduna sor 12 sz.

Igen tisztelt Ügyvéd Úr!

A MTA f. hó 1-én tartott ülésén bejelentettem becses ajánlatát néhai nagyatyja *Pápay Sámuel*, az író arcképe iránt.

Az Akad. köszönettel fogadá ez ajánlatot, s egyszersmind elhatározta, hogy az a könyvtári olvasóteremben, mint a közönségnek mindennap nyitva levő helyen, függesztessék fel.

Miről midőn szerencsém van értesíteni, tisztelettel maradok Tisztelt Ügyvéd Úrnak aláz. szolgálja

Budapesten, 1874 ápril. 9-én.

600.

328/1874.

A NAGYMÉLT. CS. ÉS KIR. KÖZÖS KÜLÜGYMINISTERIUMNAK
teljes tisztelettel (Ministerium des Äusseren)
(németre fordítani)

A MTA egy nyelvtörténeti szótár készítését vevén munkába, e célra szükségessé vált azon codexmásolatokat, melyek a régi nyelv mivoltát tüntetik fel, az eredetiekkel egybehasonlítani. Ily célból, többek közt, megkereste a *müncheneri bajor kir. udvari és az állami könyvtár* igazgatóságát is, hogy az ezen könyvtár birtokában levő és négy evangelista XV. századbeli fordítását tartalmazó magyar kéziratot sziveskednék 3 hónapi használatra átengedni.

Azonban fentisztelt könyvtári igazgatóságtól azt a választ nyerte, hogy egy újabban hozott szabályrendelet szerint a kir. könyvtárból kéziratokat csak diplomaciai uton szabad külföldre kölcsön adni.

Ezennel felkéri tehát a MTA a Nagymélt. Ministeriumot: kegyeskedjék a bajor kir. követség ill. Ministerium útján eszközölni, hogy a fentebb megjelölt kéziratot Akadémiánk 3 óra megkaphassa, kötelezven magunkat annak sértetlen állapotban leendő visszaküldésére.

Teljes tisztelettel a Nagymélt. Min. alázatos szolgálai:

főtítkár, másodelnök

Budapesten, 1874 ápr. 18.

601.

368/1874.

AZ Ő FELSÉGE LEGMAGASB SZEMÉLYE KÖRÜLI M. KIR.
MINISTERIUMNAK
teljes tisztelettel,

Bécs

A MTA elnökségéhez érkezett s Bécsben f. hó 12-én kelt kegyes leiratára, melyben *Supala Ferenc* úr kérvénye tárgyában tétetik kérdés az akad. elnökséghez, szerencsénk van tiszt. válaszolni, hogy mi a *Supala* úr által a MTA részére Moszkvában már megvett könyveket illeti: azoknak valamely szállító által egyenesen Bécsbe, ill. Budapestre leendő szállítása a fenforgó körülményekhez képest, legcélszerűbbnek látszik, s ez esetben az akad. a szállítási költséget természetesen viselni fogja. A mi pedig jövőre a moszkvai tud. intézetek s az Akad. közötti cserepéldányok küldözését illeti: reméljük, hogy valamint a mi Akadémiánk gondoskodik arról,

hogy csereküldeményeit a világ legtávolabb részein eső tudományos intézetek is bérmentve megkaphassák, úgy a moszkvai tudós egyletek, ha velünk a csereviszonyt fentartani óhajtják, szintén gondoskodni fognak cserepéldányaiknak oly úton hozzánk juttatásáról, hogy azok nekünk tetemes költségbe ne kerüljenek.

Teljes tisztelettel a nagymélt. Min. aláz. szolgál:

Budapesten, 1874 ápr. 22.

főtitkár, m. elnök

602.

372/1874.

NAGYS. ÖZV. SCHOSSBERGER SIMON VILMOSNÉ
asszonynak, tiszt.

Budapesten.

Tisztelt Nagyságos Asszony!

A MTA folyó ápr. hó 27-én tartott összes ülésén szerencsém volt bejelenteni, hogy Nagyságod, néhai férje egész élte folytán tanusított jótékonyága iránti kegyeletének jelét adandó, mind maga, mind gyermekei nevében a MTA rendelkezése alá kétezer forintot méltóztatott bocsátani szállóváltási kötvényekben.

Az Akadémia e nemes lelkű ajánlatot hálás köszönettel fogadta, s megbízott engem, hogy Nagyságodat erről levélben is tudósítsam, valamint arról is, hogy a kötvények átvételére a Magyar Földhitelintézetet, mint az Akad. pénztárának kezelőjét hatalmaztuk fel.

Tisztelettel maradván Nagyságodnak aláz. szolg.

Budapesten, 1874 ápr. 29.

603.

144/1874.

A NAGYMÉLT. M. KIR. VALL- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
MINISTERIUMNAK
teljes tisztelettel,

Budapest

Méltóztatott f. é. febr. 15-én 800 sz. alatt kegyes leiratában a M. T. Akadémiához kérdést intézni az iránt, hogy vajjon a székely kivándorlás megszüntetésére néhai *Kralovánszky György* által tett alapítványt illetőleg, megegyeznék-e a nemes alapító céljaival, hogy alapítványa jövedelmei a székelyudvarhelyi főreáltanodához csatolandó ösztöndíjak rendszeresítésére fordíttassanak.

Az Akad. f. hó 27-én tartott összes ülése, meghallgatván e részben az alapítványok vizsgálatára fennálló akad. bizottság véleményét, ennek alapján mind a fennforgó esetre, mind a kérdéses

alapítvány jövőbeli kezelését s hova fordítását illetőleg, következő [áthúzva: *határozatát*] felterjesztést nyújtja be a Nmélt. Ministeriumhoz és általa a m. kir. Kormányhoz.

Miután a végrendeletben, melynek kivonatát ./ alatt mellékelni szerencsénk van, az alapítvány célja világosan meg van nevezve és ez az, hogy az alaptőke kamataiból a kivándorlásnak indult székelek vagy a moldvai és bukovinai magyarok s azoknak gyermekei hazánknak tartassanak meg, — miután az is köztudomású, hogy a kivándorlás a nép alsó rétegei, cselédek, napszámosok és más hasonló, bővebb kereset reményében keletre irányuló lakosság közt van leginkább folyamatban: ezt, azon egy pár ösztöndíjjal, mellyel az alaptőke kamataiból rendszeresíteni lehetne, megakasztani vagy csak némileg korlátozni is hiú remény volna, de az alapítványt, világos célja ellenére, ide fordítani nem is lehet. — Ami magát az alapítványt, annak jövőbeli kezelését, felhasználását illeti: az Akad. a végrendelet azon szavaiból indulva ki, mely a tőkét „országosnak s az országgyűlés intézkedéseitől függőnek” óhajtja és csak „miután nem tudni, az ügyet valaha vagy mikor foghatja az ország magáévé tenni” — bízza annak kezelését, idővel s gyarapítását, az Akadémiára, — tehát a tudományos testület nem is kíván az alapítvány mimódoni felhasználása kérdésébe avatkozni, hanem miután országgyűlés már van, s az alapítvány országos kezelése többé semmi akadályba nem ütközik, ezennel felkéri a Nagymélt. Min.-ot s általa az egész m. kir. kormányt: méltóztassék ez ügyet kezébe venni s orsz. gyűl. intézkedés tárgyává tenni azt, mi módon feleljen meg ez alapítvány rendeltetése céljának. Egyszermind értesíti az Akad. a Nagyméltóságú Ministeriumot, hogy az alapítványi tőke, kamataival együtt az Akadémia pénztáránál elkülönítve kezeltetik s illetékes kezekbe bármikor átadható lészen.—

Teljes tisztelettel a nagymélt. Min. aláz. szolg.

főtitkár másodelnök.

Budapest, 1874 ápr. 29-én

604.

142/1874.

TEKTS. FLESCH ALAJOS
földbirtokos úrnak, tisztelettel

Böös,
Pozsony-megye

Tekintetes Úr!

A MTA Igazgató Tanácsának folyó évi jan. 27-én tartott ülésében felolvastatott a nagymélt. vall. és közokt. minister úr leirata, melyben arról értesíti az Ak.-t, hogy Tekintetes Úr ennek

javára 1,500 forintot méltóztatott nagylelkűleg felajánlani, mégpedig azon óhajtságának nyilvánítása mellett, hogy ezen nemes tette hírlapilag ne közöltessék.

Az Ak. ig. tanácsa bár óhajtotta volna egy ily, másokat is buzdító hazafias érdem nyilvánossá tételét, mindazáltal Tek. Uraságod kifejezett akaratát tisztelve, a hírlapi közzétételt mellőzni határozta; azt azonban nem tehettem, hogy köszönetét mind jegyzőkönyvében, mind általam, elnöki levélben is Tekintetes Úrnak ki ne fejezzem.

Melyet midőn e sorokban szerencsés valék tolmácsolni: teljes tisztelettel maradok Tek. Úrnak aláz. szolgája:

elnök.

Budapestben, 1874, ápr

605.

JELENTÉS

a M. T. Akadémia 1873/4 dik évi működéséről.

Az Akadémia tudományos működése részint a hetenkénti osztályülésekben foly, hol az egyes tagok értekezései olvastatnak fel; részint a bizottságokban, főleg az állandó tudományos bizottságokban, melyek külön e célra, jelesül a magyar nyelv, továbbá hazánk történelme, műrégiségei, közgazdasági és természeti viszonyai felbúvárlására, az Akadémia kebelében, de oly tudósok fölvételével is, kik ennek nem tagjai, már régebben alakultak. Az előbb jelzettem munkálkodás, a dolog természete szerint, inkább a véletlenre van bízva, a mennyiben az egyes tagok tudományos hajlamaitól, s időnkénti szakbeli foglalkozásától függ, melynek az osztály csak annyiban adhat irányt, hogy egyeseket a mellőzött ágak művelésére buzdíthat, vagy nemleges, a felolvasandók ellenőrzése által oly értekezőknél, kik nem tagjai az Akadémiának. Ellenben a bizottságok működése rend- és tervszerű; úgy hogy az Akadémia rendszeres munkássága leginkább a bizottságok körébe esik.

A lefolyt évben tartott huszonkilenc osztályülés hosszú sorát mutatja a felolvasott értekezéseknek, melyeket csupán címök szerint elősorolni, miután mindnyájok, habár futó, ismertetését rövidre szabott időm nem engedi, ezúttal fölöslegesnek véltem. Elég legyen hivatkozással a nyomtatva kiosztott jelentésre, — egyszerű szám — és szakbeli összeállítást nyujtanom róluk; miszerint az I. vagy nyelv- és széptudományi osztályban 21 előadás tartatott, közülök magyar vagy rokonhasonlító nyelvészeti 11, klasszikai és idegen nyelvekre vonatkozó 4, irodalomtörténeti 6; — a II-ban, vagy bölcsészeti, társadalmi és történeti tudományok

osztályában volt 22 értekezés, ebből hazánk történelmét illető 10, régiségtani 4, a társadalmi tudományok körébe tartozó 7, bölcsészeti (neveléstan) 1; végre a III. vagy matematikai és természettudományi osztályban 27 előadás közül matematikai volt 5 (ebben csillagászati 1), physikai 5, vegytani 4, geologiai 3, meteorologiai 2, élet- és bonctani 4, állattani 3, fűvészeti 1. Ezenkívül az osztályok tagjai összes üléseken emlékbeszédeket tartottak elhunyt akadémiai tagok felett, összesen az év folyamán 4-et és 2 nagyobb jelentést terjesztettek elő drámai pályázatokról, melyek közül a Teleki-félt Névy László viszonylagos becsú szomorújátéka „A népért” nyerte, a Karácsonyi nem adatott ki.

Az osztályok munkássága körébe esik, a felolvasott „Értekezések” kiadásán kívül, a pályamunkák, valamint a kiadás végett benyújtott kéziratok bírálata s elfogadása esetére nyomtatásban közzététele, s egyes nagyobb tudományos munkálatok megindítása. E körből megemlíthetem az I. osztály részéről Thewrewk Emil jutalmazott és Imre Sándor dicsérettel kitüntetett pályamunkáját a nyelvújításról, melyek a múlt év folyamán megjelentek, s egy pár nagyobb vállalatot, melyek az osztályban indítványoztatván, kivétel végett a nyelvtudományi bizottságnak adattak által, hol rólok említés fog tétetni. A II. osztály kiadta Aristoteles Ethikáját Habern Jonathan l. t. magyar fordításában; Frankl (már Fraknoi) Vilmos r. t. jutalmazott pályamunkáját: „A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században”; s Rómer Flóris r. t. történelmi tanulmányát: „A régi Pestről”; mely értekezésnek szánva, önálló könyvül jelent meg; ez osztály gondjai alatt foly a tudományos repertorium készítése, melyről már volt alkalmam e helyen megemlékezni, s melynek I. kötete kész a sajtó alá; valamint egy magyar nyelvű történelmi atlasz készíttetését is foganatba vette. A III. osztály kiadta Bardocz Lajos jutalmazott pályamunkáját: „A mechanika alapvonalai”.

Az állandó bizottságok közül a nyelvtudományi részint folytatta eddigi tudományos munkálatait, részint újakba kezdett. A folytatott munkálódáshoz tartozik a magyar helyesírás revisiója, mely véget ért már, csupán az elfogadott nézetek formába öntése van hátra. E munkálat nem akar végleges, örök időre szóló lenni; mert a mily csekélynek látszik a nyelv helyesírása, oly nehéz azt oly állandó szabályokban kifejezni, melyek mind az élő nyelv uralkodó kiejtésének, mind az irodalom eddigi szokásainak, mind végre a nyelvtudomány igényeinek megfeleljenek. Etymologia, az élő nyelv kiejtése, az etymologia mellett vagy ellenére felkapott tudományos nézetek, sokszor nem könnyen kiegyenlíthető ellenkezésben állanak egymással: a helyesírás pedig, mely részint az élő

szokással haladni akar, részint a történeti multból is köteles annyit megtartani, a mennyi a hagyomány megőrzésére okvetlenül szükséges, — a helyesírás mondom, amaz ellenkezést össze akarja simítani, azért tétovázó s nem siet eldöntéseivel, nem kivált nálunk, hol annyi még a tisztába nem hozott nyelvtudományi kérdés.

„A Magyar Nyelv Szótára” melyet Fogarasi János r. tag fáradhatatlan szorgalommal, Czuczor halála után egymaga szerkesztett, be van fejezve, és mind a hat kötet teljesen megjelent. A szükséges pótlások szerkesztéséről gondoskodni fog a bizottság; s erre Fogarasi r. tag mint magát kifejezte, hátralevő napjait kész örömmel áldozza fel.

A bizottság aegise alatt megjelenő „Nyelvőr” folyóiratot, mely úgy a tájsházások kincseinek összegyűjtése, mint a nyelvtudomány fejlesztése, és szélesebb körben megkedveltetése által hasznos szolgálatot tesz; — valamint Budenz József r. tagnak Ugor egybe-hasonlító Szótárát, mely anyag és methodus tekintetében egyaránt becses, futólag érintve, áttérek a megkezdett új vállalatokra. Ezek egyike a régi Magyar Nyelvemlékek második olcsóbb kiadása Budenz, Szarvas és Szilády tagok szerkesztése alatt, melynek első, 24 íves kötete már ki van nyomtatva. E munka az első kiadásnak nem pusztán lenyomata, a szöveg az eredeti codexekkel olvastatik össze, s azok szerint javittatik. A második kötet is részben elkészült. A másik egészen új vállalat, a Történelmi Magyar Szótár, ugyanazon szerkesztő bizottság vezetése alatt, számos fiatal erő közreműködésével munkában van; az adatok szorgalmasan gyűjtetnek, vagyis a régi magyar irodalmi emlékek minden egyes szava és szólama kiiratik jelentésével együtt, melyek összeszerkesztéséből fog a szótár előállani. Harmadik feladat a Bálinth Gábor által Mongolországból hozott nyelvanyag feldolgozása, melyet ő szintén a bizottság tanácsával támogatva munkába vett.

A Nyelvtudományi Közlemények X. kötete megjelent; az osztják nyelvet tárgyaló XI-dik szedés alatt van.

A történelmi bizottság folytatott munkálkodását, — a kútfők gyűjtését, a Monumenták eddigi két osztályában, valamint a Török—magyarkori Emlékek és Rákóczi-Levelestár sorozatán megjelent köteteket illetőleg, legyen szabad ismét azon vázlatos összeállításra hivatkoznom, mely a kiosztott jelentésben olvasható, hogy a bizottság új vállalatáról, előadója Toldy Ferenc r. tagnak az osztály közelebbi ülésén felolvasott jelentése szavaival bővebben szólhassak. „Ez a Monumenták III-dik osztálya, az „Országgyűlési Emlékek” (Monumenta Comititalia Regni Hungariae), melyek szerkesztésére s történeti bevezetésekkel ellátására, dr. Fraknoi Vilmos társunk volt szives vállalkozni. Midőn ezelőtt húsz évvel szerencsés voltam

— így szól veterán tudósunk ifjai lelkesedéssel — egy Történelmi Bizottságnak az Akadémia keblében felállítását s annak egyik működési ágaul az országgyűléseink actái publicatióját is javasló indítványomat elfogadva látnom, nem álmodtam és úgy hiszem, egyikünk sem álmodott azon sikerről, melyet ma, különösen e téren elérve látunk. Nem a magyar állam kezdetével vélte a Bizottság azt megindítandónak, miután történelmünk első és második periódusára csak jelentéktelen az, mi Kovachich óta, s a jelenben is, kikutatható volt; hanem a hosszabb jövődre bízva ezeket, a harmadik időszakkal, a mohácsi vészen innenivel, történt a megkezdés, s hozza az első kötet az 1526-tól 1536-ig, tehát csak pár hóval több mint egy évtized országgyűléseinek emlékeit, s íme, míg a Corpus Juris ez időből 3 országgyűlés végzéseit tartalmazza, s még Kovachich áldandó gondossága csak 30 lapot birt betölteni ez évtizeddel főmunkájában, és 94-et pótköteteiben; — a bizottság támogatása mellett Fraknói társunk avatott és lelkesedéssel folytatott fáradozásainak sikerült már ma, a nevezett kevés évből tizenhárom magyarországi köz, — tizenöt magyarországi részleges, huszonhat erdélyi, és huszonkét horvát- és tótországi, összesen 76 ország- és tartománygyűlés emlékezetét feltámasztani, azoknak több-kevesebb actáit . . . . . összeállítani, azok történetét megírni s átadni a nemzetnek”. — De kimért időm nem engedi tovább kísérnem a jelentést, csupán azt említem még, hogy a Monumenták IV-dik osztálya Magyarország Diplomáciai Emlékei címet fog viselni, s hogy gr. Teleki József Hunyadiak-kora című nagy munkája hátralevő kötetei mielőbbi megjelenhetését a bizottság erélyesen felkarolta.

Az archaeologiai bizottság munkálkodása köréből legelőbb is azon határozatát emelem ki, mellyel Torma Károly r. tag indítványát magáévá tette, hogy egy Pannoniát és Dáciát illető, s Mommsen Tivadar „Corpus Inscriptionum Latinarum” című munkájához hason irányú, de közigazgatási, társadalmi, ethnographiai és topographiai jegyzetekkel bővített nagyobb szerű munkának kidolgozására, hazánk részéről is szakférfiak bizassanak meg, mit a tudományos világ annyival is inkább várhat a magyar szakférfiaktól, mert Olaszországot kivéve, alig van nemzet, mely e tekintetben, helyzeténél fogva többet létesíthetne, mint épen Magyarország. E célra egy albizottságot választott elkészítésére a programnak, mely annak idején az Akadémia elé fog terjesztetni.

Említendő még, hogy a bécsi képes krónika másoltatása, mely a rajzoló távolléte miatt egy darabig szünetelt, ismét munkába van véve.

Folyó munkái közül a bizottságnak megjelent a Monumenták vagy Régészeti Emlékek II-dik kötete, hozván a pécsi ó-keresztyén

cubiculum monographiáját Henszlmann Imrétől. Ezen az Alpese-ken innen egyedül álló IV. századbéli temetési helyet leírta ugyan már Koller is, azonban az új monographia a tudomány újabb vívmányait — kivált Rossinak a római coemeteriumok körüli tüzetes tanulmányait — felhasználva, emlékünket, valamint műtörténeti, úgy typologiai oldaláról is tekintetbe veszi és a fennmaradt falképeket, melyek Koller munkájában meglehetősen gyarlók, jellemző hű másolatokban adja.

Megjelent még a „Közlemények” IX-ik kötetének I-ső füzeté, s az „Archaeologiai Értesítő”-nek már VIII-dik kötete foly.

A matematikai és természettudományi bizottság, feladathoz képest, folytatta az ország természettudományi megismerésére szolgáló adatok gyűjtését és a feldolgozott anyag kiadását. Adatok gyűjtésére vállalkozó természetbúvárokat küldött ki, jelesül növénytani kutatást tettek Simkovics Lajos Pécs és Balaton vidékén, Borbás Vince és Freyn József az Al-Duna völgyében, dr Feichtinger Sándor Ugocsában. Állattani szempontból tettek kirándulást Jermy Gusztáv a Kárpátokban, Karl János a Száva vidékére. Végre földtani tekintetben utazott Szabó József r. tag Beregszász vidékén. Még néhány megbízottat az országszerte dühöngő járvány gátolt meg a kirándulásban, úgy hogy ez csak jelen évben lesz fogatosítható. Az eredményről részint már előszóval jelentés van téve, részint be vannak adva a munkálatok, s azok nyomtatása most foly a bizottság „Közleményeiben,” melyek kiadása egyes füzetekkel már a XI-dik kötetbe is átment.

E rendes kiadványán kívül a bizottság, mint rendkívülit „Magyarország Hártagombáinak válogatott Képei” II-dik füzetét bocsátá közre. Kalchbrenner Károly r. t. eredeti rajzai és festményei után ismét 10 tábla jelent meg ezen díszmunkából, mely a bizottság által megállapított terv szerint, úgy a Schulzer-féle nagy gombászati kézirat, mint Kalchbrenner anyagából a legérdemesebbet kiszemelve, rendszeresen halad és minthogy 3 füzetre volt egyelőre kiszabva, befejezéséhez közeledik.

A *Könyvkiadó Bizottság*, melynek munkásságáról most van először alkalmam jelentést tenni, 1872-ben alakult meg. Benne nemcsak az Akadémia osztályai, hanem azon nagyobb magyar tudományos társulatok is — mint természettudományi társulat, orvos-egylet, mérnök-egylet, Kisfaludy-Társaság — képviselve vannak, melyek a tudományos ismereteknek kézikönyvek kiadása általi terjesztését feladatuknak ismerik.

Ugyanis a könyvkiadó bizottságnak az Akadémia által kitzűzött feladata: „magyar tudományos kézikönyvek és más, a tudományokat jelen színvonalukon előadó magyar munkák készíttetése

s idegen jeles munkák fordíttatása és megjelenésök eszközlése által tudományos ismeretek terjedését hazánkban előmozdítani". E feladathoz híven a bizottság mindenképp előtt kötelességének ismerte megfigyelni az irodalmunk egyes szakában mutatkozó hiányokat, melyek betöltése a legsürgetőbb. Ez irányban két úton igyekszik hatni: 1. jeles hazai tudósokat *eredeti művek* írásával bíz meg, eddig négyet egyetemes földrajzra, elméleti vegytanra, növény- és földtanra; 2. gondoskodik az európai irodalom jelesebb termékei *lefordításáról*; eddigi eredményeit a nyomtatott jelentés mutatja. [Nincs meg!]

Az Akadémia vagyoni állását s pénzügyeit kedvező színben tüntetik fel a *magyar földhitelintézetnek*, mely azokat 1869 nov. óta a legnagyobb pontossággal s lelkiismeretes buzgalommal ingyen kezeli, a most kiosztott füzet végén látható pénztári kimutatása. Ezek múltévi dec. végéig feltüntetik egyszersmind azon kegyeletes adományokat vagy végrendeleti hagyományokat, melyek egyesek által Akadémiánk tőkéje gyarapítására tétettek, kivéve néh. dr. Kajdacs István pestmegyei főorvos 20,000 ft hagyományát, mely csak 10 év múlva lévén befizetendő, még nem foglalhatott helyet a pénztári kimutatásban. Új év óta már szintén több hagyomány van befizetve, jelesül Pfeiffer Jánosé 500 ft, Barlanghy László füssi birtokosé 100 ft, Simon Florenté 100 ft, Szőlőssy Albertiné 1000 ft, Harkányi Fülöpé 2000 ft. Gerenday Józsefnéé 500 ft, Haragó Kataliné feltét. örökösödés, Bene Károlyé 100 ft, Grundt K. pesti lakosé 20 ft, Nagy Antalé 10 ft. 50 kr., Schossberger Vilmosné asszony kegyel. alapítványa 2000 ft, Németh Lajos hagyománya 1000 ft, Keserü Mózes c. püspöké 200 ft, Deák Jánosé 200 ft, Fabó András agárdi lelkész s akad. tagé 100 ft; végre hivatalosan közöltetett néh. *Bézsán József* hagyománya, 40,000 ft, melynek kamataiból időnkint egy 1000 ft-os jutalom tüzendő ki a természetrajzi, physikai, chemiai s ezekkel kapcsolatos tudományok köréből — és szintén 1000 ft a történelmi, archaeologiai, philosophiai és rokon tudományok köréből feladott kérdésekre.

Végre az Ak. nem kevesebb mint 12 belső és 5 külső tagja elvesztését gyászolja e rövid év alatt. Ezek emlékezetét szabályaihoz híven, külön emlékbeszédekkel fogja ünnepelni; a jelen perc csak neveik kegyeletes említését teszi kötelességemmé. — Igazgató tagjaink sorából a nehéz idők nyomása alatt nemzeti művelődésünk javára ildomosan tenni s áldozni tudó, emberszerető főpap: *Bartakovics Béla* egri érsek hiányzik, és *Kubinyi Agoston*, egyszersmind tiszt. tag, az általános műveltségű, de főképp természettudományi, archaeologiai és művészeti ismeretekben gazdag férfiú, kit nemsokára követett testvérbátyja, az ősmagyar jellemű *Kubinyi Ferenc*, szintén

tiszteleti tag, egyfelől az őslénytán, geologia, természetrajz, másfelől a történelem, régiségtan, műtörténet buzgó művelője, nemzeti haladásunk egyik előharcosa. A *rendes tagok* közül az *ősz Pólya József*, olvasó asztalunk s üléseink egyik kiváló alakja nincs többé, ki az orvosi és természettudományi téren, s a physiologia, élettan, mezei gazdaság felkarolásával élénk munkásságot fejtett vala ki; míg a *levelezőtágok* közül egymást követik sűrű rendben a munkás élte delén szomorú sorsnak már élve áldozatul esett *Kovács Gyula*, növény s állattani kitünőség, európaszerte maradandó név a tudományban s „Flórájával” Akadémiánk koszorúsa; *Dorner József* a természet mind három országa, de főkép ő is a növénytan szakavatott bűvára; *Riedl Szende*, alapos nyelvtudós, ki úgy a magyar és német nyelv s irodalom kölcsönös ismertetésével az ifjúságra, mint a fensőbb tudomány művelése által nyelvészeti irodalmunk fejlődésére üdvösen hatott; *Udvardy Ignác* veszprémi kanonok, régebben egyházi és társadalmi munkáiról előnyösen ismert férfiú; *Török János*, eleinte a mezei- és nemzetgazdaság terén az eszmék fáradhatatlan tevékenységű terjesztője, majd a politikai s főleg hírlapirodalom élénk tollú vezérmunkása; *Csacskó Imre* nagyszámú jogtudományi munka és értekezés szerzője, leginkább a büntetőjog s a bírói szervezés köréből: *gr. Lázár Kálmán*, természetrajzi, főleg madártani cikkek és munkák írója, azon határon, hol már a nemesebb sport a tudományba vág, de szépirodalmi és publicisticai dolgozatokról sem ismeretlen név; végre *Fabó András*, mind a magyar polgári, mind a protestáns egyházi történelem forrásainak szorgalmas gyűjtője és kiadója. — Azon nagyhírű *külső tagok*, kiknek elvesztése miatti fájdalomban Akadémiánk az egész tudományos világgal osztozik: *Raumer Frigyes*, kinek „Európa Történetét” említnem is fölösleges; *Rose Gusztáv*, a nagy mineralog, s tudományos felfedezésén Humboldtnak útitársa Ázsia sivatagjain, kit Akadémiánk alig nyerve tagul, már elveszített; *Agassiz Lajos*, kinek neve a geológiai tudományok nagy haladásával egy jelentésű; *Quetelet Adolf* a csillagász, s mint ilyen, matematikai osztályunkba választott tag, de kit a természet- és társadalom-bölcsészeti munkái tesznek halhatatlanná; végre máj. II.-én *Trincherá Ferenc* olasz tudós, Akadémiánk múltévben választott külső tagja, ki főleg a történelem, de a társadalmi tudományok terén általában is, jelesen a közgazdasági szakban hazája s az egész tudományos világ elismerését kitünő mértékben kivívta. — Mondjunk áldást mindnyájok emlékezetére!

I. JELENTÉS
a Sámuel- díjról.

Az 1873. évre szóló Sámuel-díjra az ua. évben nyomtatva megjelent szorosan nyelvészeti értekezések közül két értekezés találatot érdemesnek: egyik a „Nevekről” c. (Nyelvőr 1873) Szilády Árontól, a másik „A nek-névrag” c. (uo.) Joannovics Györgytől.

Szilády Áron a legrégebb, még nem magyar oklevelekből összegyűjtve az esetleg előforduló magyar tulajdon-neveket, a nyelv szókincsébe igyekszik azokat beilleszteni s annak rendszerében nekik helyet jelölni. Túlemelkedvén az eddigi esetleges, egyes adott esetből kiinduló névfejtegetésen, a neveknek nagy tömegén tanulmányozza a névképzés ratióját, s így először vet valóban tudományos alapot a névmagyarítás módjának, mely eddig jóformán csak kapkodó és tévelygő volt. Egyes nevek etymologiai felderítésén kívül, melyhez itt-ott talán kétség férhet, két fontos tény fölismerését köszönjük értekezésének, először: hogy a helynévi érték számos esetben csak a személynévi érték után keletkezett; másodszer: hogy a köz-szókincsben elavult vagy fölötte megritkult szóképzések épen a megkülönböztetésre törekvő névadás (nomen proprium) számára foglaltattak le, mintegy elvonva a köz szóalkotástól. Bizton remélhetni, hogy Szilády e nyomozásai, ily uton és módon folytatva, nagy részét fogják visszaszerezni a magyar nyelvkincs elveszett régiségeinek, a mennyi még a tulajdon-nevekben lappang.

Joannovics György értekezése a jelenkori gyakorlati nyelvhasználat helyessége körül forog. Kiindulván abból, hogy a *nek*-es szó a mondatban elsősorban csak részes tárgy (entferntes Object) szerepével jár, s csak innen támadt birtokos viszonyi (genitivus) értéke; megmutatja, hogy mikép használja ilyen birtokos szó után a régebb s újabb nyelv a birtokszón a személyragozást. E mellett a kérdést oly részletezéssel tárgyalja, melyből a birtokos ragozásnak gyakorlati helyes használatát is megtanulhatni. Bár tárgya nem új, Joannovics a tárgyalásban teljesen önálló felfogást tanúsít s valóban érdemleges eredményre jut. Különösen kiemelendő az, hogy megtöri azon eddig divatozott elmélet kizárólagosságát, mely a birtokos szónak *nek*-kel vagy *nek* nélkül való használatát csakis a birtokos vagy birtokszónak hangsúlyos voltára alapította. Szorgalmas adatgyűjtés, finom észlelés és világos, a gyakorlati hatásra

alkalmazott tárgyalás tesz ki e cikket és értekezést a helyes magyartudomány szabályozására nézve becses dolgozattá.

E két értekezés a jutalomra egyaránt érdemesnek ítéltetvén, de a jutalom meg nem osztathatván, a nagygyűlés, az Igazgató Tanácstól kérendő pótlékból, *mindkettőnek* 15 arannyal díjazását határozta.

Arany János
főtitkár.

607.

II. JELENTÉS az 1873-ki Nádasdy-jutalomról.

E jutalomra 3 pályamű érkezett. Az I. számú „Enikő” oly gyöngye, mű, hogy bírálatot sem érdemel. A II. számú, „Munkács Amazonját” leginkább az eleven leírások és lyrai hangulatok tüntetik ki, melyek magokban véve sikerültek ugyan, de mintegy elvére bennök az elbeszélés folyamatossága, az események nem tudnak költői cselekvénnyé alakulni s a jellemek épen nem domborodnak ki. A nyelv és verselés gondos és méltánylatot érdemel, de a magyar Sándorversnek igen is merev mértékbe szorítása sok helyt erőltetés- és mesterkéeltségre ragadja a szerzőt.

A III. sz. „Salamon”, nemcsak felülmúlja társait, hanem több tekintetben jeles mű is. Szerzője az un. király-mondakör némely részeit dolgozta fel, Endre és Béla, Salamon, László, Géza és Vid viszontagságait, Salamont véve központul. Nagy szorgalommal felkutatott minden hagyományt, átolvasott minden, tárgyára vonatkozó történelmi munkát s a csonka adatokat, elszórt vonásokat szerencsésen olvasztotta össze egy egész képpé, eleven korrajzzá. Cselekvénye főbb vonásokban nem épen erős, s némiképp hajlik a költői életrajz felé, de a részletek gazdasága azt mintegy feledteti. A jellemrajz nem sikerült mindenütt, különösen a Vidé, de általában el lehet mondani, hogy a szerző nem esik nagyobb lélektani ellenmondásokba s e részben inkább hiányai vannak, mint hibái. Igen kitűnő tulajdona e műnek a valódi epikai nyugalom, tiszta elbeszélő stíl, a melyet nem zavarnak fölösleges leírások s lyrai hangulatok kicsapongásai. A naív hangot, régies színt nem mindig találja el, de némely feltűnőbb botlásai könnyen javíthatók. Nyelve és verselése kitűnő, magyar Sándorverse oly szabatosan hangzatos, mint aminőt, Aranyt kivéve, alig találunk költészetünkben. Mindent összevéve, e mű, ha nem is felel meg a pályázat minden kívánatainak, de nem egyet kielégít; költészetünk jelen állapotában minden esetre becses mű s annak díszére szolgál, a miért a jutalom kiadása

határozatott. — E szerint a nagygyűlés a III. sz. pályaművet jutalomra érdemesnek itélvén, felbontott jeligés leveléből *Szász Károly* neve tűnt ki, kinek a 200 arany utalványozandó.

A többi pályamunka jeligés levelei, küldöttség által, még az ülés folytán tűznek adattak.

Arany János
főtitkár.

608.

III. JELENTÉS

a Történettudományi Nagyjutalomról és a Szilágyi István —
és Marczibányi-féle jutalmakról:

Az 1868—73. évkörből az akad. nagy- és M.-mellékjutalom, az 1864—73. évkörből pedig a Szilágyi István által alapított jutalom a történettudomány terén megjelent munkák legjelesbjeinek ítélte-tik oda.

A II. oszt. a nagyjutalommal *Horváth Mihály* történetírói működését véli kitüntetendőnek, azon munkásságot, melynek hazánk legteljesebb történelmét, részben először megírva, köszönheti. Ugyanis a közelebb lefolyt hat év alatt jelent meg „Magyarorsz. Történelmének” egészen átdolgozott, tetemesen bővített és sok részben javított új kiadása 8 kötetben; ez időszakra esnek a „Huszonöt év” s a „Függetlenségi harc történetének” újabb szintén javított kiadásai 3—3 kötetben. Az osztály e három nagy munkát egy egésznek tekintvén, azoknak együtt javasolta adatni a nagyjutalmat.

S miután a történetírói munkásság ezen eredményeivel a közelebbi 10 év alatt sem mérkőzhetik egy más történeti munka sem, — az Osztály a Szilágyi jutalmat is ua. munkáknak javasolta odaitélni annál inkább, mert az osztály az alapító szándékának is leginkább vélt megfelelni oly művek jutalmazásával, a melyek Magyarország összes történetét, kellő alaposág mellett, egyszersmind legterjedelmesebben foglalják magokban.

A Marczibányi-díjat az osztály *Szabó Károly* „A vezérek kora” című 1868-ban megjelent munkájának ajánlotta kiadatni; miután az hazánk történelmének egy nagy korszakát minden eddigi munkánál teljesebben s alaposabban, az összes nyugoti és keleti forrásoknak eredetiben újabb kritikai átvizsgálása alapján, s azoknak részletes feldolgozásával, nagy gonddal állítja össze. — Ez osztályi ajánlatok alapján a nagygyűlés a mondott jutalmakat *Horváth Mihály* és *Szabó Károly* nevezett munkáinak odaitélte s azok utalványozását elrendelte.

Arany János
főtitkár.

IV. JELENTÉS

a gr. Lónyay Menyhért-jutalomról.

A gr-Lónyay M. 100 arany ajánlatából az Ak. által kitűzött, s a *keskenyvágányú vicinális vasutak* építésére vonatkozó pályakérdésre öt munka érkezett be. Bírálók mind az ötöt figyelemre méltó dolgozatnak nyilatkoztatták. — Áll ez még a III. sz. „Veritas” jeligéjű munkáról is, mely azonban a kitűzött pályakérdést meg nem oldotta, miután a keskenyvágányu vasutaknak hazánkban való építése ellen nyilatkozik.

A többi 4 pályamunka közül leginkább kiválik az I. sz., Macaulayból vett jeligével ellátott munka. Ez legrendszeresebb és leggyakorlatibb. Ez tér ki a technikai szempontokon kívül a kérdés nemzetgazdasági oldalaira is leginkább s kitűnően tárgyalja az alföldi viszonyokat; bár hátrányát képezi, hogy a helyi érdekelteknek a keskeny vasutak építéséhez való járulása iránt pozitív javaslatokat nem tesz. Végre szabatosan és jó magyarsággal van írva.

Legközelebb áll ehhez a IV. sz., „Olga” jeligével ellátott pályamunka, mely szintén alapos tanulmánnyal van írva. És nem messze tőle sorakozik a II. számú „Experientia” jeligével ellátott pályamunka.

Végre az V. sz. „Excusez du peu” jelig. pályamunka tartalmának gazdagságára, irodalmi kútforrásainak kimerítő tanulmányozására, idézéseinek bőségére nézve első sorban áll. De a tárgyilagos szakmunkában alig helyén levő polemikus modora, maró élcei lényeges hátrányait képezik.

Az osztály, a bírálók egyértelmű jelentése alapján, a 100 arany jutalmat az I. sz. munkának javasolta kiadatni. Egyuttal a IV-iket különösen, de a II. és V. sz. pályamunkákat is dicséretre s kinyomtatásra érdemeseknek nyilatkoztatta. Ez osztályvélemény alapján a nagygyűlés a jutalmat az I. sz. pályamunkának oda ítélvén, annak felbontott jeligés levélből Szabó Gyula, a m. kir. József-műegyetem tanára név tünt ki. — A II. IV. és V. sz. pályamunkák jeligés levelei, szerzők öngazoltatása végett, felbontatlan eltétettek; a III. sz. elégettetett.

Arany János
főtítkár.

610.

V. JELENTÉS a Vitéz-jutalomról.

A Vitéz-alapítványból kitűzött azon pályakérdésre, mely *Bonfiniusnak mint történettrónak jellemzését* és munkája kútfőinek kimutatását kívánta, beérkezett 3 pályamunka közül a III. számú, gr. Kemény Józsefből vett jeligés pályamunkát a II. osztályból kinevezett bírálók komoly tanulmányának sem tekintik. Az I. sz., Horatiusból vett jeligés pályamunka, bár némely részei szorgalomról s a történeti bűvárlatra tehetségéről tanuskodnak, — a pályakérdés lényeges igényeinek, a kútfők kimutatása tekintetében, nem felel meg.

A II. számú „*Prima est lex . . .*” jelig. pályamunka szintén számos hiányokat tüntet ki; azonban a kitűzött kérdést több irányban világosan és behatóan tárgyalja s a Bonfin által használt kútforrásokról ügyesen összeállított táblázat, történeti irodalmunkban valódi nyereségnek tekinthető. Kivánatos azonban, hogy szerző Bonfin jellemzését, mely nála hiányos, teljesebbé igyekezzen tenni, mi végett s a bírálók egyes észrevételei felhasználására, a munka nyomtatás előtt neki visszaadandó.

Az osztály, a bírálók javaslata alapján, a 40 arany jutalmat ezen II. sz. pályamunkának kiadatni ajánlván, a nagygyűlés ezt odaitélte, s jeligés levele felbontatván, abból *Helmár Ágost*, a pozsonyi kir. főgymnasiumnál a történelem és földrajz. r. tanára név tünt ki.

A másik két pályamunka jeligés levelei megsemmisítették.
Arany János
főtitkár.

611.

VI. JELENTÉS a Sztrokay-jutalomról.

A Sztrokay-alapítványból kitűzött azon pályakérdésre, mely a *bizonyítás elméletének* kifejtését kívánta, két pályamunka érkezett be.

A II. számmal jegyzett „*Quae argumenta . . .*” jeligés pályamunkának beosztása elhibázott, eszméi minden összefüggést nélkülöznek, deductiói a legtarkább ellenmondásokat tüntetik fel, végre nyelvezete s terminológiája nem magyaros.

Ellenben az I. számmal jegyzett „Verkannte Wahrheit spricht ...” jeligés pályamunka, bár gyakran ismétélésekbe esik, berendezése az áttekintést nehezíti, idézései gyakran hibásak, irálya nem egészen kifogástalan; mégis egészben oly monographia, mely irodalmunkban maradandó értékű forrásul szolgál. Szerzője beható tanulmánya eredményeit az elmélet és gyakorlat egyaránt jogosult igényeinek megfelelőleg képes rendezni, a bizonyítási tan minden kérdését alaposan tárgyalja, önálló javaslatokat és nézete-
ket tartalmaz.

Ennek folytán az osztály, a bírálók véleményét elfogadván, a 100 arany jutalmat az I. sz. pályamunkának kiadni javasolta; minek alapján a nagygyűlés azt odaitélte. — Felbontatván a nyertes munka jeligés levele, abból *Zlinszky Imre* kir. táblai pótbíró név tűnt ki. — A másik pályamű jeligés levele felbontatlan tűznek ad-
tott.

Arany János
főtitkár.

612.

VII. JELENTÉS a Dóra-pályázatról.

A Dóra-alapítványból kitűzött jutalom-kérdésre (különbö-
zeti tarifák) beérkezett pályamunkák sorsának eldöntése, a bírál-
lat körül közbejött elháríthatatlan akadály miatt, a f. évi ju-
lius 1-i összes ülésre halasztatott. Addig a jeligés levelek fel-
bontatlan őriztetnek.

613.

VIII. JELENTÉS a Hölgylapítványi ásványtani pályázatról.

A Magyar Hölgylapítványából Ásványtani Kézikönyvre
kitűzött pályázat eredménye *egy* pályamunka lón, melyet a III.
osztály bírálói oly gyengének ítélnék, hogy az tudományos alapot
nélkülözvén, az ásványról fogalmat sem adhat, és így az Osztály se
díjazásra, se kiadásra nem ajánlotta.

E szerint a nagygyűlés a jutalom ki nem adását s a jeligés
levél megsemmisítését határozta, mely utóbbi azonnal foganatba
vétetett.

614.

IX. JELENTÉS az Akadémia új választásairól.

A MTA alábbi napon tartott *elegyes ülésén* megválasztotta:

Elnöknek: Gr. Lónyay Menyhért igazgató és tiszteleti tagot,

Másod-elnöknek: Csengery Antal igazg. és rendes tagot; a folytatott nagygyűlésen pedig:

Igazgató tagnak:

Trefort Ágoston tiszteleti tagot és Ipolyi Árnold tiszteleti tagot.

Továbbá ugyanekkor megválasztattak:

Az I. osztályba:

Levelező tagnak:

Keleti Gusztáv, az országos minta-rajztanoda igazgatója, a Kisfaludy Társaság tagja.

Külső tagnak:

Müller Miksa, az oxfordi egyetemen az új nyelvek és irodalmak tanára, Lewes György Henrik angol író Londonban, többi közt a „Goethe élete” írója.

A II. osztályba:

Rendes tagnak:

Nagy Iván levelező tag.

Levelező tagnak:

Dr. Pauer Imre premontrei áldozár, a szombathelyi főgymnasium igazgatója,

Hegedüs Lajos Candid jogtudor, a m. k. közoktatási minisztériumban miniszteri tanácsos.

Külső tagnak:

Gneist Rudolf berlini egyetemi tanár és a német birodalmi gyűlés tagja.

A III. osztályba:

Rendes tagnak:

Hantken Miksa levelező tag.

Levelező tagnak:

Horváth Ignác műegyetemi tanár,

Krenner József a m. n. muzeumnál az ásvány-osztály öre.

Külső tagnak:

Cotta Bernát, a freibergi bányász-akadémia tanára,

Dr. Heer Ozsvát, zürichi egyetemi tanár,

Dr. Rokitsky Károly bécsi egyetemi tanár, s a tudományos akadémia elnöke.

Arany János
főtitkár.

615.

549/1874.

BIZONYÍTVÁNY.

Alulírott bizonyítom, hogy Egerváry (Potemkin) Ödön úr 1861 márc. 15-én az Akadémia nyomdai javítnokává (corrector) neveztetvén ki, magát ez állásban mind hivatali elődeim idejében, mind 1865 óta az én felügyeletem alatt, mint egészen megbízható, a mellett értelmes és szorgalmas irodai tisztviselő tüntette ki; annál fogva őt mindazoknak, kik szolgálatát igénybe venni [áthúzva: *óhajtják*] akarják, méltán ajánlhatom.

Kelt Budapesten, 1874 június 15-én a MTA főtitkára.

616.

481/1874.

TISZTELT AKADÉMIAI MÁSODELNÖK ÚR!

Berecz Károly magyar író folyamodványát, melyben az Akadémiánál megürült egyik javítnoki állásra magát kineveztetni kéri, szerencsém van a mellékletben fölterjeszteni; s miután őt mind a folyamodványához kapcsolt bizonyítványok alapján, mind saját tudomásom szerint is, e javítnoki állásra egészen képesnek itélem: ajánlom kinevezés végett az Akad. tisztelt Elnökségének.

Maradván teljes tisztelettel a T. Másodelnök Úrnak aláz. szolg.

Budapest, 1874 jun. 15-én

főtitkár

617.

546/1874.

NAGYS. EGYETEMI RECTOR KAUTZ GYULA ÚRNAK,
a MTA rendes tagjának stb.

Bpest.

Nagys. Egyetemi Rector Úr!

Folyó hó 10-én kelt hivatalos megkeresését közölvén az Akad. másodelnökével, ezennel megbízásából szerencsém van válaszolni, hogy a dísztermet mint máskor, úgy most is szívesen átengedné az Elnökség az egyetemi ünnepély megtartására: azonban a munkába vett építkezés, jelesül a főbejárást s a terem ablakait elfoglaló állványok miatt, a helyiség nyilvános ünnepélyek tartására nem alkalmas. Tisztelettel Nagys. Rector Úrnak aláz. szolg.
Bpsten, 1874, jun. 16-án.

618.

435/1874.

A HEGYESI HONVÉDCSATA EMLÉKBIZOTTSÁGÁNAK,
tisztelettel Topolyán.

Tisztelt Bizottság!

F. évi máj. 15-éről az akad.-hoz intézett megkereső levelét az Ak. közölvén II-ik vagyis Történelmi Osztályával, az osztály, mint a levélen olvasható hátiratból kitetszik, annak tárgyára nézve úgy nyilatkozott, hogy nem érzi magát hivatva, sem képesítve a fölöttét kérdés megoldására, mi az illető csatába vezényelt tiszteket illetné inkább.

Pájdalom, szabadságharcunk egyes mozzanatai nincsenek még a történetírás által annyira kinyomozva, hogy a kevésbbé döntő ütközetek lefolyásáról, topographiai és taktikai részleteikben is, világos képet alkothathánk; mert ez valóban csak oly adatok napfényre jöttével volna lehetséges, melyek egyenesen a helyszínén közreműködött szemtanuktól erednek s így első helyen csakugyan a vezénylő tisztek emlékiratai volnának a historia segédeszközei.

Miről midőn az 1874. júl. 1-én tartott akad. össz. ülés határozata folytán értesíteni szerencsém van, tiszt. maradok aláz. szolg.

619.

661/1874.

NAGYMÉLT. TREFORT ÁGOSTON
vk. min. úrnak telj. tisztel.

A MTA f. é. jun 28-i Ig. Tan. ülésében indítvány és javaslat tétellett, hogy a jelenleg már foganatba vett képtári építkezések alkalmával mennyire célszerű volna egyúttal a képtári helyiségek téli fűtéséről is gondoskodni, főleg a közönség érdekében, mely az Orsz. Képtárt jelenleg az egész téli félévben, midőn pedig kivált a tanulmányozóknak több ideje volna, de a szórakozók is jobban nélkülözik a kellemes időtöltést, — nem használhatja. Erre nézve bemutatott Ybl Miklós építésznek egy javaslata, mint a ki a Bacon I. L. cég itteni képviselőjét Cross O. E. urat az Akad. különböző helyiségei forróvíz általi fűtése valamint szellőztetésök iránt külön-külön terv és költségvetés beadására szólította volt fel, s ezen tervek szerint a 2-ik és 3-ik emeleti képtári helyiségek vízfűtése 10,195 ft. 50 krajcárból állítható elé, — továbbá az összes nagyobb helyiségek szellőztetése és az átalakítások folytán szükséges reparatiók mintegy 6,000 ft-ra vannak számítva, mely összege-

ket az Akad. valamint a tető-építést is, csak törlesztendő adósság útján fődözheti.

Annálfogva az Igazg. Tanács határozata alapján, szerencsém van fölkérni Nagyméltóságodat, hogy a vízfűtési költségnek az Orsz. Képtári helyiségeket illető része törlesztése fejébe, ezen helyiségek évi lakbérét 1,000 forinttal feljebb emelni méltóztassék.

Teljes tisztelettel Nagym.-od aláz. szolg.

Budapest, 1874, jul. 10.-én.

elnök

620.

662/1874.

A BUDAPESTI BRIT FŐCONSULSÁGNAK tisztelettel.

A MTA folyó július hó 1-én tartott ülésében szerencsém volt bejelenteni, hogy a bécsi angol követség a T. Főconsulság [áthúzva: a *bpesti főconsuli hivatal*] útján kegyeskedett a *genfi nemzetközi választott bíróság* irományainak egy példányát megküldeni Akadémiánk részére.

Az Akad. e becses ajándékot kedvesen fogadta és megbízott engem, hogy köszönetét mind a t. Főconsulságnak, mind általa [áthúzva: a *bécsi*] ő felsége Nagy Britannia királynője követségének kifejezzem.

Mit e sorokban örömmel teljesítve, tiszt. vagyok a t. Főconsulságnak aláz. szolg.

[K. n.]

a MTA elnöke.

621.

744/1874.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI SZÍNTÁRSULAT IGAZG. VÁLASZTMÁNYÁNAK

Székesfehérvár.

Vévén folyó aug. hó 9-én kelt becses levelét, melyben a M. T. Akadémiát a sz. fehérvári állandó új színház e hó 22-én tartandó ünnepélyes megnyitására meghívni méltóztatott, az Akadémia elnöksége örömmel fogadá és intézkedett, hogy amennyire az akadémiai szünidő s e miatt a tagok távolléte engedi, ama nevezetes ünnepélyen az Akad. is képviselve legyen. A küldöttségbe egyelőre *Pulszky Ferenc* tiszt. tagot mint elnököt jelölte ki és *Arany László* lev. tagot, kikhez a netalán megjelenendő akadémiai tagok mindnyájan csatlakozzanak.

Nemzeti művelődésünkre nézve örvendetes nap leszen az, melyen Székes-Fehérvár állandó új színházát (áthúzva: csarnokát) a magyar nyelvnek és művészetnek fölszenteli. Ez ősrégi város nemcsak alkotmányozó királyaink [áthúzva: ősi] székhelye, hanem

épen a magyar színművészetnek is egyik első ápolója volt; méltó, hogy a Nemzeti Színház saját édes bölcsőjének most e szép alkalmal vísszafizesse a hála érdemlett adóját.

Virágoztassa Isten a magyar színészetnek most megnyíló díszes új csarnokát [áthúзва: állandóan], s tegye a nemzeti közművelődés egyik állandó tűzhelyévé minden időkre.

Tisztelettel a T. Választmánynak aláz. szolg.
Budapest 1874. aug. 18-án.

622.

887/1874.

TEK. TUDÓS MESIČ M.

egyet. tanár úrnak, mint a Ferenc József Egyetem megnyitó ünnepélyének rendezésére kiküldött bizottság Elnökének, tisztelettel

Zágráb.

Igen tisztelt Elnök és Tanár Úr!

A MTA folyó okt. hó 5-én tartott összes ülésében Tek. Uraságod meghívó becses soraiból örvendetes tudomásul vette, hogy a zágrábi, Ferenc József felséges urunkról nevezett, *első horvát egyetem* f. hó 19-én ünnepélyesen meg fog nyitítani.

Midőn a MTA e tudósítást azon őszinte örömmel fogadá, mellyel egy ily nagyfontosságú culturális központnak a Társországban létrejöttét fogadnia méltó: egyszersmind kebeléből *Pauler Tivadar* rendes tagját (s igazságügyi m. kir. ministert), *Toldy Ferenc* és *Wenzel Gusztáv* rendes tagjait, végre *Fraknoi Vilmos* r. tagját s a tört. és társadalomtudományok osztályának titkárát küldötte ki, hogy mint képviselői a megnyitó ünnepélyen, mindazon magyar tud. akadémiai tagokkal, kik netalán önként csatlakozni kívánnak, megjelenvén, küldöttségileg fejezzék ki az Akadémia üdvözlését.

Miről ezennel szerencsém van az Ünnepély-rendező Bizottságot értesíteni s maradok Tisztelt Elnök Úrnak aláz. szolg.
Budapesten, 1874. october 8-án.

623.

926/1874.

PULSZKY FERENC, HORVÁTH MIHÁLY
ÉS SZTOCZEK JÓZSEF
osztály-elnökökhöz:

A III. osztálynak f. hó 12-én tartott üléséből végzésileg tett s az akad. Elnökséghez benyújtott azon indítvány folytán, hogy a *sarki expeditio két tagja*: Payer és dr. Kepes urak fogadására az

Akad. részéről az osztályelnökök és o. titkárok, a legidősb osztályelnök vezetése mellett volnának kiküldendők, — akad. elnök gr. Lónyay Menyhért úr hátiratilag megbízott engem, hogy az osztályelnök és titkár urakat értesítsem s kérem fel, hogy a sarki expeditio két tagjának üdvözlésénél az Akadémiát képviselni sziveskedjenek.

Mit ezennel, az osztályelnökség útján van szerencsém a kiküldöttek tudomására juttatni, illetőleg felkérni, hogy küldetésükben eljárni méltóztassanak.

Teljes tisztelettel alázatos szolg.

Bpest, 1874 oct. 14.

624.

979/1874.

AZ EGGENBERGER-FÉLE KÖNYVÁRUSI CÉG TULAJDONOSAI.
t. c. Hoffmann és Molnár uraknak, tisztelettel,

Budapest.

Az Akad., az általa kiadott könyvek elárúsítása és szétküldése iránt évek óta gyakran megújult panaszokat megszüntetendő, elhatározta, hogy kiadványai árulása és szétküldözése végett saját helyiségeiben f. évi nov. 1-én *könyvüzletet nyit meg*, hol a saját kiadásában megjelent könyvek összes expeditióját központosítja; ennél fogva a megbízás, mely a fent tisztelt cégre mint akad. könyvárusra ruháztatott, megszűnik.

És ámbár a néh. Eggenberger Nándorral még 1862-ben kötött s azóta meg nem újított, csak gyakorlatilag tovább folytatott szerződés a felmondásra nézve semmi határidőt nem tűz; tekintve mindazáltal a könyvüzleti szokás igényelte méltányosságot: ezenel felhívom a t. Céget, hogy a nála készletben levő példányokat legkésőbb f. évi december 31-ig az Akad. megbízottjának leltár mellett szolgáltatassa át, a már elárúsított valamint a vidéki könyvárusoknál kint lévő példányokról pedig 1875 ápr. hó folyamán számadását terjessze be, egyszersmind az ennek folytán mutatkozó [áthúzva: *pénztári*] üzleti eredményt ugyanakkor készpénzül fizesse be az Akad. pénztárába. Tisztelettel:

Budapest, 1874 oct. 31

a MTA másodelnöke.

625.

1074/1874.

FOGARASI JÁNOS R. TAGHOZ:

Méltóságos Ur!

Az Igazgató Tanács legközelebbi, nov. 29-én tartott ülésében első alkalmam volt bejelenteni, hogy Méltóságod a szótárszerkesztői 1,000 frt. évdíjról szóló könyvecskéjét visszaküldötte.

Az Ig. Tanács azon okból, hogy Méltóságod a rendes tagi fizetésről csak szótárszerkesztői díjazása idejére mondott le, a rendes tagi 500 ezüst ft. fizetést 1874 július 1 óta ismét folyóvá tette s erről a pénztár is értesítve lett. Ezenkívül felhívta az I. osztályt, hogy a *Nagyszótári pótkötetek* szerkesztéséért ezentúl is méltányosnak vélt díj iránt adjon javaslatot.

Miről midőn szerencsém van értesíteni: teljes tisztelettel vagyok Méltóságod aláz. szolg.

Budapesten, 1874 dec. 7-én.

626.

1123/1874.

NAGYMÉLT. ZICHI GRÓF ZICHY JÓZSEF

m. kir. közmunka- és közlekedési miniszter úrnak telj. tisztel.

Nagyméltóságú Gróf, Minister Úr!

Nagymtd. f. hó 7-ről 19726 sz. alatt a MT Akadémiához intézett felhívásának *a vasúti műszótár* megvizsgálata iránt, igyekezvén az Akad. minél előbb megfelelni: a nyelvtudományi osztály Fogarasi János r. tag urat kérte föl a felülvizsgálatnak a Nagyméltóságod által körülírt módon leendő elvállalására, — ki is e hó 26-án kelt levelében arra szives készségét nyilváníttja, csupán azt óhajtja, hogy a ministerium részéről kiküldendő szakférfiú lenne szives hozzá, lakására (Király-utca szám) fáradni, hol Fogarasi úrnak, hivatalánál fogva, csak az esti órákban — 5 órától kezdve — lehetne a kiküldött úrral értekezni. Az így felülvizsgált szótár, a nyelvtud. osztály határozata szerint, az osztály értekezleteiben még felolvastatnék, hogy más nyelvtudósok is megtehessék rá észrevételeiket.

Midőn erről Nagyméltóságodat a f. hó 21-én tartott összes akad. ülés határozatából értesíteni szerencsénk van: teljes tisztelettel maradunk Nagyméltóságod aláz. szolgálai:

Budapesten 1874 dec. 28.

főtítkár

m. elnök

627.

4/1875.

T. C. LAMPEL RÓBERT

könyvárus úrnak,

Bpsten.

Én az Önök kereskedéséből könyvet soha, sem az Akadémia, sem a magam részére, nem rendeltem. Az Ak. részére a *könyvtári hivatal* szokott könyveket vásárolni; közöltem tehát a kvtári hivattal levelöket, de onnan azt az üzenetet vettem, hogy önöknél soha sem rendelt könyveket.

Tisztelettel . . . . .

Budapest, 1875, jan. 5.

628.

152/1875.

NMÉLT. VALL. ÉS KÖZOKTATÁSI MINISTERIUMNAK
telj. tiszt.

A nagymélt. V. és Közokt. Min. úrnak Bpsten f. é. jan. 2-áról 34545 sz. kelt kegyes leirata kapcsában, *Károlyi Árpád* ösztöndíja iránt, meghallgatván az akad. történ. bizottság véleményét, a f. hó 22-én tartott akad. összes ülés határozatából szerencsém van a nevezett bizottság melegen írt ajánlatát, melyet az Ak. magáévá tett, ./. alatt ide csatolva [nincs meg!] fölterjeszteni; kérvén a nagymélt. Ministeriumot, hogy Károlyi Árpád részére a bécsi cs. kir. egyetemnél fennálló historiai és paleographiai intézet látogatása végett az ösztöndíj hátralevő részét, vagyis apr. 1-től az év végeig 600 ft-ot folyóvá tenni kegyesen méltóztassék.

Maradván tisztelettel a nagym. Ministerium aláz. szolgálai:
főtitkár elnök.

629.

147/1875.

TEK. HINKA JÓZSEF
akad. ügyész úrnak

Nekem, az iratok forgatása közben, eszembe ötlött, hogy hiszen a *székely alapítványul* hagyományozott 10,000 ft.-nak *már le kell lenni fizetve* az Akad. pénztárába, mert a pénztári kimutatásban (már mintegy 16,000 ft-ra nevedekve) a székely alap úgy fordul elő, mint befizetett alapítvány. Csudálatos tehát, hogy Kralovánszkyné asszony, folyamodványában ennek betáblázását kéri.

Másodelnök úr megbízásából, kinek e körülményt jelentettem, szerencsém van az iratokat visszaküldeni t. Ügyész úrhoz a végett, hogy a tízezer forint valóságos befizetéséről magának teljes bizonysgot szerevezve, s a végrendeletből arra nézve, hogy micsoda 10,000 ft. betáblázását kérheti a folyamodó asszonyság, szintén kellőleg tudomást merítve: az engedély-irat szövegét, a szükséges változással ismét beterjeszteni méltóztassék.

Egyszersmind szükséges volna annak is végére járni, hogy mikor hunyt el Kralovánszky Béla, az első hagyományos és az azóta folyó kamatok a 20,000 ft. után hová fizettettek?

Tisztelettel:

Buda-Pest, 1875 febr. 13.

630.

1243/1875.

NYÍLT LEVÉL

(Címeres akad. levélpapíron, franciára fordítandó.)

Ónody Bertalan úr, magyar állampolgár, szándékozik jelen év tavaszán Közép-Ázsiában, jelesül az Amu-deria [áthúzva: *Oxus*] és Syr-deria [áthúzva: *Jaxartes*] folyamvölgyében és esetleg a kirgiz sivatag és déli Siberia vidékein egy nagyobb utazást tenni, [áthúzva: — *ra indulni*] *természettrajzi gyűjtések* eszközlése végett.

Mínthogy ezen kitűzött célja elérésére főképen az oroszországi tudományos testületekkel és egyes orosz szaktudósokkal való érintkezést mellőzhetlennek tartja: kérelmére a MTA, term. tud. szakosztályának meghallgatása után, nevezett Ónody Bertalan urat az oroszországi összes tudományos testületek és [áthúzva: *minden egyes* . .] szaktudósok becses figyelmébe és pártolásába ezzel őszintén ajánlja.

Kelt Budapestert, a MTA 1875. febr. 22-én tartott összes üléséből.

főtitkár

P. H.

a MTA elnöke.

631.

[Ak. Kézirattár: Levelestár: : E]

D'ELSAUX ALBERTHEZ

Tisztelt Tekintetes Úr!

Kivánatát a kérdéses munkára nézve teljesíttem; átadtam az illető nyelvtudományi osztálynak megbíráltatás végett, honnan az még talán a term. tudományi osztályhoz is át fog tételni.

Mínthogy az I. osztály jelentése még be nem érkezett s így semmi eredményről nem tudósíthattam, azért maradt el levelem. Én felfoghatom, hogy a beadó türelmetlen; azonban arra, hogy minden itten előforduló ügyre nézve, s azok minden stadiumát illetőleg, a felekkel *magánlevelezést* folytassak, arra mondva időm s mint beteg embernek, erőm sincs.

Tekintetes Úrnak alázatos szolgája:

Budapest, 1875. márc. 4.

632.

192/1875.

A KÖZMUNKA ÉS KÖZLEKEDÉSÜGYI MINISZTERIUMNAK,

Bpsten

Méltóztatott a multévi 19726. sz. irattal felhívni a M. T. Akadémiát, hogy egy *vasuti üzleti műszótár* megbíráására egyik kiküldendő nyelvtudós tagja által segédkezet nyújtson. Az Akad. illető osztálya, a nyelvtudományi, ennek folytán *Fogarasi János* r. tagot jelölte ki s ez a megbízást készséggel vállalván, a leirat értelme szerint Storch min. kiküldött ural a szótárt tüzetes vizsgálat alá vette, azután pedig a nyelvtudom. osztály elé terjesztette mindazon szókat, melyek iránt kétsége volt. Jelenleg a munkát már átnézte és kijavítva, a következő észrevételeket nyújtotta be az akad. elnökséghez:

A szótár szorgalommal vala már a Minisztériumban összeállítva, s ami igazítások benne szükségeseknek mutatkoztak, részint a miniszteri kiküldött és Fogarasi urak közti tanácskozások, részint a nyelvtud. oszt. értekezletei folytán most már kiigazították; azonban hogy az egész majd nyomda alá jöhessen, megkívántatnék, hogy az mégegyszer letisztáztassék, az ismétlési jegyek elhagyásával a szók teljesen kiirassanak és különösen arra is legyen ügyelet, hogy a betürend az egyes szók közt helyreállíttassék és szigorúan megtartassék.

Az értekezet csupán három szó magyarítását *nem fogadja el*: u. m. *agio* (mert árkelteket vagy árfolyam-cursust jelent), *bon* és *exequatür*. Ezek magyarításban is így hagyattak, s ha tetszik, a nyomtatásban is így maradhatnak, vagy egészen kitoröltethetnek.

Midőn tehát a már átnézett és kijavított kéziratot ide mellélve fölterjeszteni szerencsém van, teljes tisztelettel maradok a nagymélt. Minisztériumnak aláz. szolgálója

Budapest, 1875. márc. 5.

főtitkár,

ak. elnök.

633.

371/1875.

NAGYMÉLT. TREFORT ÁGOSTON
v. közokt. miniszter úrnak.

A M. T. A. teljesen méltányolja Szeged sz. kir. városának azon érdemét, hogy Könyvtár felállítása által polgárai művelődését előmozdítani törekszik, és óhajtja, hogy bár a hazának minél több városa és községe követné e nagyon követésre méltó példát: de épen azért, mivel reméli, hogy e nemes példa minél több utánczókra

fog találni a hazabeli városok s községek közt, nem érzi magát azon helyzetben, hogy ily könyvtárak részére kiadványait díj nélkül adományozva, oly előzetes esetet állítson fel, melynek folytatása később elviselhetetlen súllyal nehezednék az Akadémiára. Eddig ugyanis az akadémia küldötte kiadványait: 1. a külföldi akadémiáknak és tudom. társulatoknak, nem ingyen, hanem cserébe, azok sokszor számosabb és értékesebb kiadványaiért, — 2. hazai tudományos testületeknek, a szerint, a mint ezirányu óhajításukat kifejezték és aminő kiadványokat megküldeni az intézet jellege célszerűnek mutatott; — megtagadta azonban, előfordult esetekben, kaszinóktól és olvasó-társaságoktól, mert ezeket kielégíteni nem volna képes és mert épp ezek vannak hivatva, hogy előmozdítsák a tudomány és irodalom kiadványainak kelendőségét.

Mindazáltal így is annyira szaporodott már és szaporodik napról-napra a csereviszonyt kérő külföldi és díjtalan példányokat igénylő hazai tudományos intézetek száma, hogy a tagok járadékait is hozzátudva, a csak többnyire 500 példányban nyomott *kiadványainkból majdnem 400 példány díj nélkül osztatik szét.*

[K. n.]

Fogadja Min. Úr stb.
főtitkár; elnök

634.

391/1875.

NMÉLT. TREFORT ÁGOSTON
vk. min. úrnak, teljes tisztelettel

Nagymélt. Min. Úr!

A MTA palotájában elhelyezett *országos képtár* tűzmentesítése céljából történt építkezések miben-léte és mielőbbi befejezése iránt hozzám intézett kegyes leirata folytán a késedelem oka iránt Ybl Miklós építész és Kolbenheyer művez. urakat megkérdezvén, ezek írásban beadott nyilatkozata szerint van szerencsém jelenteni, hogy jelenleg már csak a szobafestő munka egy csekély része, vmint az amerikai padló lerakása s a végső összetakarítás van hátra, mely munka azonban 3—4 heti időt veend igénybe.

Ami a helyreállított helyiségek fűtését és kiszáraitását illeti — ugyancsak az építészek szerint — ez a II. emeleti helyiségekben még jan. hó folytán eszközöltetett, s ez a rész azon idő óta használható állapotban van, sőt már át is adatott; a III. emeleten pedig, dacára az ily átalakításoknál felmerülő előreláthatatlan akadályoknak, a fűtés már febr. hóban megkezdetett és ápril. közepéig folytattatott, melynek köszönhető, hogy a jókor beállott zordon téli idő alatt a nyers falak annyira kiszáradtak, hogy a festő munkák még márc. hóban megkezdődhettek és kár nélkül folyhattak.

Tagadhatatlan ugyan — mint ismét az építészek nyilatkoznak —, hogy a munka kezdetén azzal a reménnyel táplálkoztunk, hogy az átalakítás még a tél kezdete előtt végre lesz hajtható, — azonban részint az eredeti átalakítás alkalmával nem tervezett, de később szükségesnek mutatkozott s engedélyezett nagy mérvű átalakítások a II. emeletben, melyek a munka folytatása s befejezésére lényeges, majdnem döntő befolyást gyakoroltak, — nemkülönben az ily különös munkánál előforduló és csak a legnagyobb eréllyel leküzdhető, olynemű nehézségek, melyekhez még elemi akadályok is járultak, hátráltatták a munka előmenetelét; így pl. a nyári zivatarok azon időben, midőn a tető lebontatott, később a magas Duna-vízállás, midőn a fűtés és szellőztetéshez készíttendő csatornák a pincében hetekig vízzel voltak tele, végül a korán beállt zordon tél mind oly tényezők, melyek a kiszámított időtartamot megváltoztatták.

Ezekből méltóztatik látni, mely okoknak tulajdonítják magok az építészek az eddigi küzdelmet; valamint azt is, hogy a befejezésre már nem sok idő kívánatik, minek megtörténtét szigorúan elrendeltem és remélem, pár hét múltával szerencsém lesz bejelenteni.

Maradván telj. tisztelettel Nagyméltóságod alá. szolgálja:

akad. elnök

Budapest, 1875, ápr. 26.

635.

43/1875.

A PESTI HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR

igen tiszt. Igazgatóságának teljes tisztelettel,

Budapesten.

A MTA f. é. ápr. 26-án tartott össz. ülésében szerencsém volt előterjeszteni a t. Igazgatóság b. válaszát az akad. azon kérelme tban, hogy a közelebbi *Fáy-alapítv. pályázaton* jutalmat ugyan nem nyert, de máskép dicsérettel kitüntetett pályamunka szerzője a kítűzve volt jutalom-összegeből írói t. díjban részesíttetnék az alapító P. H. Első Takaréktár részéről.

Méltóztatott a Takaréktár Igazg. Választmánya e javaslatot elfogadni, s a t. díj meghatározását bizonyos korlátok közt az akadémiára bízni; egyszersmind a Fáy-alapítv. szabályzatán a hasonló esetekre szükséges módosítást megtenni, hogy a ki nem adott jutalom-összeg fenmaradó része is a tudomány érdekében gyümölcsözővé tétethessék.

Az Akad. meghallgatván illető osztálya véleményét, a mondott össz. ülésen a jelen esetben fenforgó „Cogito ergo sum” jelig.

pályamunka tiszteletdíját — melynek szerzőjéül időközben *Beöthy Léo* úr igazolta magát, — a jutalom felében, 1,500 frt-ban állapította meg. Minthogy pedig az alapító Takarékpárt a fenmaradó 1500 ft-tal a pályázati idő alatt megjelent s a Fáy-alapítv. szakkörébe eső legjobb magyar szaktudományi munkát kívánja megjutalmazni; de a különböző szaktudományok terén megjelent munkák közül a jutalmazandónak megválasztása nagy nehézséggel járna: ezennel fölkéri az Akad. az igen t. Igazg. Választmányt: méltóztassék fentartott jogához képest, megjelölni azon szaktudományt, melynek körében megjelent munkák közül a legjobbat jutalmaztatni kívánja; és pedig, ha lehet, minél előbb, hogy a bírálatokat még előbb végrehajtani s a jutalmat már a legközelebbi nagygyűlésen, tehát máj. 25-én ki is lehessen adni.

Egyébiránt, az igen tisztelt Igazg. Választmány által a szabályokon tett módosítás elfogadtatván, az Akad. ügyrendjébe szórul szóra be fog igtattatni. — Teljes tisztelettel:

Budapest, 1875. máj. 5.

elnök

636.

419/1875.

A VÁCI ELSŐ ÁLTALÁNOS IPAREGYLET t. c. Elnökségének.

Tisztelt Elnökség!

A MTA f. é. ápr. 26-i összes ülésében örömmel vette tudomásul a kegyeletet, melyet a váci első Iparegyesület *gr. Széchenyi István*, dicső emlékezete iránt tanusít. — De midőn egyrésztől teljes lélekkel és a hála soha meg nem szűnő érzelmeivel osztozik az Akad. ama kegyeletben: más részről tekintetbe kellett vennie a körülményeket, melyek a — bár intézetünk létrejöttére oly döntő fontosságú — hazafiúi nagy ige és tett első nyilvánítása évfordulati napjának *külön* megünneplését nem mutatják célszerűnek.

Ugyanis az Akad., midőn saját megalakulása évéről s ennek félszázados évfordulatáról van szó, az 1830. évnél ötvenes fordulatát sem mellőzhetné 1880-ban megünnepelni; közelebb pedig, talán már a jövő évben, a Széchenyi-szobor leleplezése alkalmával, ismét kell hogy ünnepély tartassék. Az Akad. tehát, a Széchenyi-ünnepélyek néhány év alatti ily össze csoportosításával nem akarná mintegy köznapivá tenni a kegyelet azon magasztos nyilvánítását, mellyel Széchenyi halhatatlan emlékének mindnyájan tartozunk.

Egyébiránt, ami magát azon, Akadémiánk létesültére oly hathatós mozzanatot illeti, gondoskodás történt, hogy az a jelen évi

ünnepélyes akad. közületet megnyitó elnöki beszédben hálásan kiemeltessék.

Teljes tisztelettel a t. Elnökség aláz. szolgálja:

elnök.

Budapest, 1875, máj. 4.

637.

I. JELENTÉS

az akadémiai nagyjutalomról, és Marczibányi mellékjutalomról.

Az 1875. évi akadémiai nagyjutalom, 200 arany, az 1869—1874. évkörben a természettudományok terén megjelent munkák közül a III. osztály javaslata alapján *Fodor József* ily című munkájának íteltetett oda: „Közegészségügy Angolországban, tekintettel az orvosügyre, orvosi rendészetre és törvényszéki orvosi ügyre, valamint a hazai viszonyokra.” — Budapest 1873. 8-r. 507 l.

Ezen munka a m. orvosi könyvkiadó társulat könyvtárának XX-dik kötetét képezi s azon könyvtár most már 9 évi folyamának egyik legjelesebb műve. Egy szakértő szorgalmas ember évek hosszán át folytatott tanulmányainak és a hely színén szerzett tapasztalatoknak eredménye az, hasznos munka az orvosra és törvényhozóra, érdekes minden művelt emberre nézve, ki a közegészségi kérdések iránt érdeklél viseltetik.

Előadja azon ország egészségügyi és orvosi intézményeit, mely egyfelől ez irányban is első helyen áll, másfelől oly sajátságos szerkezettel bír, melyet csak az érthet meg alaposan, ki azon fölül, hogy a tárgyat ismeri, a hely színén magát a népet, annak életét, multját és jelenét is tanulmányozta, — mit szerzőnek annál inkább kellett tennie, minthogy hasonló munka más irodalomban nem létezett, és oly terjedelemben, mint a Fodoré, mai nap sem létezik.

Erről, valamint szerzőnek tudományos alaposságáról, tanusodik a munkának beosztása és a tárgynak kezelése; megismertetvén az általános részben Anglia népével, földtani, égalji, szellemi, erkölcsi és társadalmi viszonyaival, előadja az orvosügyet, az orvosi rendészetet, az egészségügyi állapotot, nevezetesen: a lakást, tápszert és italt egészségügyi szempontból a járványügyre, a szegény ügyet, a kórházakat, az elmebeteg-ügyet, a börtön-ügyet, a gyárpar-, bányászat-ügyet, a méregkereskedést, az egészségügyet hajókon és egyéb szállítási eszközökön, a véletlen szerencsétlenségeket, a hulla- s temetkezésügyet, és végre a törvényszéki orvosügyet. Mind ezen tárgyak fejtegetésénél szerző tekintettel van más művelt nemzetekre, s különös figyelmet fordít hazánk állapotára és szük-

ségletére. A munka pragmatikai, úttörő, különösen a gyakorlati téren, s haladást jelző a tudományban.

A másod, vagyis *Marczibányi*-jutalomra (50 arany) az osztály *Hunfalvy János* „Ég és Föld” című csillagászati földrajzát ajánlotta, mint olyan munkát, mely a kifejezések tisztasága, átlátszó gondolatmenete, kitűnő berendezése, a könnyebbről nehezebbre való fokozatos előhaladás tekintetében legjobb tankönyveink egyike.

Ez iránt a nagygyűlésen az osztály egyik tagja által az a formai észrevétel tétetett, hogy a munka, mint címe szerint is „csillagászati földrajz” a matematikai évkörben volna jutalmazandó, két más osztálybeli tag, épen a physikai szakból, azt a felvilágosítást adta, hogy a munka tartalma szerint inkább a természettudományi, mint a matematikai szakba illik; minél fogva a nagygyűlés neki a jutalmat kiadatni rendelte.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1875. május 25-kén tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

638.

II. JELENTÉS a Sámuel-díjról.

Az 1875. évi Sámuel-díj (15 arany) az 1874. folytán megjelent nyelvtudományi értekezések közül, az I. osztály javaslata alapján, *Lehr Albert* „A tárgy-as-tárgyatlan ragozáshoz” című értekezésének (Megjelent a „Nyelvőr” IV. köt. 3. és 5. számában) íteltetett, mint olyanak, a mely egy eddig csupán nyelvérzékünkben lappangva élő, de tudatunk előtt ismeretlen nyelvtörvény megállapításával, erős figyelő tehetségről, és szintén dicsérettel kiemelt két társa közt (*Joannovics György* „Szóegyeztetés” és *Komáromy Lajos* „A *be* igekötő szerepe”; mindkettő a „Nyelvőr”-ben) legtöbb eredetiségről s önállóságról tanuskodik.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1875. május 25-kén tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

639.

III. JELENTÉS a Gorove-jutalomról.

A Gorove-alapítványból kitűzött azon pályakérdésre, hogy aesthetikailag jogosult-e a történeti személyeknek és korszakoknak köztudalommal ellenkező feltüntetése a költészetben, s ha igen, mily határig — két pályamunka érkezett. Az I. számú pályamunka

a kérdést nem fejt föl egész terjedelmében, s a mit fejtegetni igyekezik is, nagyrészt zavaros, egymásnak ellentmondó meghatározásokból és következtetésekből áll. A II. számú, „Mi az igazság?” jeliségű munka ellenben teljes egészében felöleli a kitűzött kérdést, s ha egy-két állítása kissé túlhajtott vagy ingatag is, nézetei általában tisztultak, látköre széles, esztetikai meghatározásai szabatosak. A felhozott példák, melyekkel nézeteit mind a hazai mind a külföldi irodalmakból támogatja, ismeretbőségről s helyes bíráló szétteljesítésként tanuskodnak. Szorosan egybefüggő logikai sorrendben fejteget; előadása szabatos, könnyen omló, mívelt.

Ennél fogva a Gorove-jutalom (30 arany) az I. osztály főntebbí jelentése alapján, a II. számú pályamunkának megítéltetett, melynek jelígs levele felbontatván, abból

S z á s z K á r o l y

neve tünt ki. Az I. sz. pályamunka jelígs levele felbontatlanul megégettetett.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1875. május 25-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

640.

IV. JELENTÉS

a Fáy-alapítványi jutalomról.

A pesti első hazai takarékpénztár által Fáy András nevére tett alapítványból a kitűzött jutalom az évben ki nem adatván, a jutalom-összeg felét a dicséretet nyert pályamunka díjazására ajánlotta fel a takarékpénztár, másik felét (1500 frt) a pályázati évkörben a nemzetgazdaság és statisztika terén nyomtatva megjelent legjobb munkát jutalmazására.

Ezen jutalmat jelen nagygyűlés, a II. osztály javaslata alapján, dr. Konek Sándor „A magyar birodalom statistikája” című kézikönyve 1875-ben megjelent második kiadásának ítélte oda, tekintve különösen azt, hogy a nevezett munka, — így szól az osztály jelentése — hazánk statisztikai viszonyainak a legjobb és legújabb adatok alapján előtűntetett ismeretét rendszeres, tudományos és kimerítő alakban tartalmazza, miáltal egyikévé lett azon szakműveknek, melyek a statisztikai tudományt hazánkban előbbre viszik, és különösen nemzetgazdasági állapotainak is alapos, és lehetőleg részletes fölismerését és méltatását elősegítik.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1875. május 25-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

641.

V. JELENTÉS a Vitéz-alapítványi jutalomról.

A Vitéz József alapítványából kitűzve volt természettudományi pályakérdésre, mely a bor és must vegyi vizsgálata módszereinek népszerű leírását kívánta, — beérkezett négy pályamunka közül, a III. osztály jelentése szerint — a bírálók a II. számúról is (jeligéje Vörösmartyból) elismerik ugyan, hogy abban aránylag csekély hibák fordulnak elő, irálya tisztán magyaros, és így értékes dolgoznak mondható; azonban a jutalmat (mely ezúttal kettős, t. i. 80 arany) a III. számú Stuart Millből vett jeligés munkának vélik kiadatni, mint a mely a kérdést teljes szakismerettel oldja meg, s társai közt úgy viszonylag, mint általában a legértékesebb; minélfogva az osztály e munkát mind jutalomra, mind a bírálatban érintett csekély hézagok pótlása után kinyomtatásra is ajánlja.

Az osztály javaslata elfogadtatván, a III. számú pályamunka jeligés levele felbontatott, s abból e név tűnt ki:

Dr. Csanády Gusztáv, vegyészeti tanára a keszthelyi gazdasági tanintézetben.

A többi jeligés levelek, még az ülés folytán, küldöttség által megsemmisítették.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1875. május 25-én tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

642.

VI. JELENTÉS az Akadémia új választásairól.

A Magyar Tudományos Akadémia jelen évi nagygyűlésén megválasztottak:

Az. I. Osztályba: Levelező tagoknak: Bartalus István, a Kisfaludy Társaság tagja, mint a zene-elmélet és történet alapos művelője.

Külső tagnak: Ascoli Ezsaiás, milanói tanár, kitünő árja és sémi nyelvtudós.

A II. Osztályba: Rendes tagnak: Keleti Károly I. tag, a statisztikai és nemzetgazdasági tudományok egyik legkiválóbb művelője hazánkban.

Levelező tagnak: Ortway (előbb Ortmayer) Tivadar, múzeumi segéd-őr, jeles történetnyomozó.

Külső tagoknak: Gachard Prosper Lajos, a belga országos levéltár igazgatója Brüsszelben, világhírű történelmi levéltári munkák szerzője.

Sayous Eduárd, a Nagy-Károlyról címzett lyceum tanára Párisban, hazánk történetének alapos művelője francia nyelven.

Zeller Eduárd, a berlini egyetemenél a philosophia tanára, bölcsészet-történelmi munkáiról híres.

A III. Osztályba: Levelező tagnak: Dr. Koch Antal, a kolozsvári egyetemen az ásványtan tanára, ki ásványtani és geológiai munkálkodásával tüntette ki magát.

Külső tagok: Des Cloiseaux A. Párizsban, az Institut tagja, sorbonne-i tanár, ki az ásványtani physikában legjelesebb felfedezéseket tett.

Kelt Budapesten, az Akadémia 1875. május 26-án tartott nagygyűléséből

Arany János
főtitkár.

643.

FŐTITKÁRI JELENTÉS

e MTA. 1874/5-dik évi működéséről.

A Magyar Tudományos Akadémia az alapszabályaiban kitűzött célt, mely a tudomány és irodalom — magyar nyelven — nemcsak *művelése*, hanem *terjesztése* is, igyekezett, a lefolyt éven által, fokozatos mértékben megvalósítani.

Eszközölte a *művelést* egyes tagjainak búvárkodása által különböző szakokban, melynek eredményei az osztályok *ülésein*, majd az „Értekezések” s „Évkönyvek” során jöttek nyilvánosságra; továbbá az állandó tudományos *bizottságokban*, melyek gyűjtések, kutatásaik eredményét szintén több rendű folyó kiadványokban bocsátják a közönség elé.

E kiadványai által az Akadémia főntebb említett célja második részének, a tudomány *terjesztésének* is kiváló szolgálatot tesz; mert nemcsak, hogy azok árát már eredetileg is mérsékelten szabta meg; hanem közelebb összes régebbi kiadásai árát tetemesen leszállította, s így a szerényebb módúaknak is megkönnyítette azok megszerzését, azonkívül számos hazai tudományos intézetnek ingyen küldi a példányokat. De hogy a terjesztés még sikeresebb és kihatóbb legyen, arról, bár tetemes áldozattal *könyvkiadó bizottsága* és saját külön *könyvárusi* telep berendezése által gondoskodott.

Időm kimértsége nem engedi, hogy az üléseken felolvasott, illetőleg az év folyamán megjelent értekezéseket és kiadott könyveket, bárha csak rövid jellemző vonásokban, mind feltüntessem; azok cím szerint elősorolva a kiosztott hivatalos jelentésben.

A mi nevezeteseb történt az egyes tudományszakok körében, csupán arra fogok szorítkozni.

A *nyelvtudomány* mezején bennünket legközelebb a magyar s ezzel rokon nyelvek tudománya érdekel. Nemcsak azért, mert az Akadémia már lételet is ez eszmének, a magyar nyelv kiművelése eszméjének, köszöni, melyet első nagy alapvetője most ötven éve hangoztatott; nemcsak mert az édes anyanyelv búvárlata, magyar tudósnak, mind ösztön, mind hazafi kötelesség: hanem a kiváló szerepnél fogva is, mely ez által nekünk jut osztályrészül a tudományos világ concertjében. Az *altái* hasonlító nyelvtudomány mezején egyik nyugoti nép sincs, se hivatva, se képesítve oly eredményekhez jutni, mint épen mi — bár eddig csupán egy-két nyelvtudósnunk buzgalma által — már is eljutottunk. A *vogul*, a *cseremiz*, a *mordvin* stb. nyelvben tett magyar kutatások már is előbbre vitték az altái nyelvek tudományát; ez évben pedig, a *nyelvtudományi bizottság* aegise alatt, fáradhatatlan tudósnunk *Hunfalvy Pál*, kinek múlt őszi felszólamlása a *londoni congressuson* meglepte a nyelvész világot, az *osztják* nyelv grammatikáját és szótárát búvárlotta és adta ki, fordított és eredeti szövegekkel kísérve; *Budenz* József szintén második kötetét *magyar—ugor* összehasonlító szótárának; míg keleti utazónk, *Bálinth*, tatár dalait és meséit készíté el sajtó alá. Ily munkálkodás képes lesz a nyugaton, még tudós körökben is, megrögzött annyi tévedést, fajunk nyelvünk, s az egész altátság irányában, helyre igazítani: s a világhódító árja gögöt, mely nyelvünket épen formagazdagságáért, a fejletlenebbek, — fajunkat a fejlődésre nem is képesek közé sorolja, mérsékeltebb véleményre hangolni.

Szorosabban nyelvünk *helyesírási* és etymologiai kérdései is foglalkoztatták az osztályt és bizottságot. A helyesírás szabályainak megállapítása valahára véget ért; de — számos, még nem tisztázott kérdést inkább megkerülve mint megoldva, egy-egy analogiai ellenmondást inkább lealkudva mint elenyésztetve, — az óhajtottnál szerényebb látattal. És ez természetes. Nyelvünk múltjának és jelenének minden oldalú felbúvárlása — amaz a *történeti*, ez a *tájszólási* nyelvanyag gyűjtése által — épen most foly legjavában; ezek nélkül az etymologia, s e nélkül az orthographia sem biztos eléggé, hogy végleges szabályokat alkosson. S míg a *történeti szótár* munkálatai, a nyelvbizottság vezérlete alatt, százkezüleg készítettnek elő; s a régi magyar *nyelvmemlékek* : a bécsi és müncheni biblia

újabb olcsó, és számos codex előszöri kiadásával három kötetben, közkezen forognak; másrésről a táji *szólásmódok* és *kiejtés* kincseit, már a IV-dik évben, gyűjti a „Nyelvőr”, melyek tisztázva, az általánost a csupán tájítól elkülönítve, nevezetes világot fognak vetni nyelvünknek úgy etymologiai és hangtani, mint szókötési sajátosságaira.

Az *osztály* ülésain olvasott értekezések közül leginkább felkölté a közfigyelmet az utolsó három: *Fogarasi* r. tagé, az új szókról; *Toldy* Ferencé, az új magyar orthologia, s ezek ellen *Szarvas* Gáboré, a nyelvújításról. Se képesítve, mint az osztálynak csupán szépirodalmi tagja, se jelen hivatalos helyemről jogosítva nem vagyok e vitába elegyedni; azt azonban talán érinthetem, hogy ez eszmék ily súrlódását nyelvünkre nézve nagy fontosságúnak tartom. És míg nem tagadhatom meg az új mozgalmat, mely a magyaros szólásra irányul, mert hisz e mozgalom eredetét azon másokra vezethetni vissza, mely jóval előbb a költészetben folyt le, s melynek (ha bűn, ha érdem) „pars aliqua fui”; másfelől nem volnék hajlandó, az orthologia nevében, hadat izenni a kifejezésbeli amaz *aesthesis*nek, melyet *Kazinczy* hangoztatott. Valóban ideje most, midőn már az újítást a *tömeg* vette át, midőn nemcsak költő, író, tudós, hanem minden ember, ki valamit ír vagy fordít, legyen az bár egy boltcím vagy szatócs-hirdetmény, jogot érez a saját hézagos szókészletében hiányzó vagy hamarosan eszébe nem jutott magyar szó és fordulat helyébe újat faragni, — ideje hogy a hozzáértők e rakoncátlan újítási dühöt mérsékelni megpróbálják. De másfelől a legszigorúbb orthologia sem tilthatja meg, hogy a költő, ha lelke van, olykor a hevülés percében, vagy jellemző kifejezés okáért, új szót és szólamot ne teremtsen; a tudós, a fogalmak embere, sőt a közélet is, elvont eszméinek vagy konkrét új tárgyainak új nevet ne adjon. Azt mondják, ennek megtiltása nem is cél, csak az újítás szabályosan történjék; de szerintem némely szabályok még koraiak és nem minden képzés korcs vagy idegen, mely annak mondatik.

A *történelem és archaeologia* terén is hazánk emlékei körül forogtak leginkább az osztálybeli (II) előadások. Élet — és korrajzok, mint a „Két Wesselényi” *Szilágyi* Ferencről, „Pemflinger Márk” *Fabricsiustól*, „II. Lajos és Mária” *Franknóitól*, „Révai Péter és a szent korona” *Szilágyi* Sándortól voltak a nevezetesebbek. De fontosabb e szakban a roppant terjedelmű munkásság, melyet a *történelmi bizottság* kifejtett. Ez ugyanis, összeköttetései segédelmével, folytatta a hazai történelem felvilágosítására szolgáló nyomozásokat, és az emlékek másolásait Európaszerte, Spanyolországtól Moszkváig. A spanyol simancasi, a nápolyi levéltárak, a római vaticán, Mantua, Modena és Parma archivumai, a danckai és varsói gyűjtemé-

nyek megnyíltak előtte, mindenütt tart leírókat; nem is említve azon folyton folyó másolást, mely közelebb Bécsben a cs. kir. titkos, Budán a kamarai, és gr. Erdődy István úr hazafiúi készsége által a vörösvári *Rákóczy-levéltárból* történik. Intézkedett a bizottság II. Rákóczy Ferenc összes munkái kiadása iránt is, kinek múlt évben egy eddig ismeretlen művét „De Potestate” fedezett fel és másoltatta az erdélyi magyarok és székelyek jogemlékeinek összegyűjtése iránt nem különben; s a zágrábi és esztergomi főegyházak magyar történelemre vonatkozó okiratainak másolása, illetőleg összeállítása is munkába vétetett.

A bizottság *kiadványait* elősorolja azon könyvjegyzék, mely a kiosztott jelentésben (III. alatt) olvasható. Terjedelmes kötetek ezek, a „Történelmi Tár”-ból három; a „Történelmi Emlékek” (Monumenta) *okmánytári osztályából* ugyanannyi; az *írók* osztályából szintén három; továbbá az Országgyűlési Emlékek II-dik — Diplomatiái Emlékek I. II-dik kötetei, tehát összesen tizenkét vastag kötet. Méltán kiált fel a bizottság előadója, Toldy Ferenc, kinek gondoljai alatt mindezek létrejöttek: „Ime, mily tömege ismét a kút-fői emlékeknek, különösen a XIII. és XVII. századból; s ez utóbbiak közt mennyi, mely nemcsak a polgári történet, hanem a belélet s a külviszonyok ismeretét is meglepőleg előmozdítja! Mennyi új világosságot derít az Országgyűlési Emlékek jelen kötete is (*Fraknóitól*) a XVI század országos életére, mely a Corpus Juris öt országos és egy slavoniai gyűlése helyett, nyolc országos, huszonegy részleges, hat erdélyi és hét slavoniai tehát összesen hat helyett negyvenkét gyűléssel ismertet meg! S mennyi új fény sugárzik a Diplomatiái Emlékek két nagy kötetéből történelmünk Anjou-századára, melyben hazánk először nyult be, mégpedig hatalmas kézzel, a diplomatia útján is, Európa viszonyaiba; holott mily kevés az, amit e téren történelmünk eddig tudott.”

Az archaeologia terén, az osztálybeli előadásokat — minő *Pulszkyé* a muzeumokról, *Rómer* jelentése Európa északi részén tett tudományos utazásáról, Henszlmanné a székesfehérvári újabb ásatások eredményeiről — csupán érintve, az *archaeologiai bizottság* kiadványai közül azon díszkötet vonja magára a figyelmet, mely mint a „Magyarországi Régészeti Emlékek” III-dika megjelent. Ez albumszerű kiadvány, *Rómer* munkája „A régi magyarországi falképekről” számos, többnyire színezett képtáblával és szövegbe nyomott nagy számú fametszettel, méltán versenyez a külföld ily tárgyú kiadásaival, s bármely vagyonosabb tudománykedvelő dísz-asztalát ékesítheti. Benne száznál több hazai falfestmény van ismertetve; a főbbek a XIII. és XIV. századból, mint a *pécsöli*, továbbá a *veleméri*, *turnischai*, *martyánci*, stb. falképek; szóval a

hazai műemlékek oly tekintélyes csoportja van itt megmentve az enyészettől, milyenre csak néhány évvel ezelőtt gondolni sem mertünk volna.

A *társadalmi tudományok*, különösen a *jog*, *statisztika*, és *nemzetgazdaság* körét az üléseken felolvasott számos értekezés képviseli, mint Apáthié a kényszer-egységéről; *Wenzelé* a régi curia döntvényei jelentőségéről; *Keleti* szőlőszeti statistikája s az 1864-73. évek népesedési mozgalma hazánkban; *Konek* adatai bűnvádi statistikánkhoz; továbbá a jogi és nemzetgazdasági szakban jutalmazott pályamunkák, melyekről alább lesz szó. Sajnos, hogy a *nemzetgazdasági bizottság* által tavaly megindított „Szemle”, szerkesztő nem léte miatt vesztegelni kénytelen; ellenben örvendetes, hogy *Wodianer* Albert úr áldozatkészségéből már másod ízben küldhetett ki a bizottság ösztöndíjjal egy magyar ifjút, nemzetgazdasági tanulmány végett.

A *mathematikai és természettudományi* (III.) osztály ülésein tartott előadások szintén elsorolják a nyomtatott jelentésben. Ezek közt *mathematikai* és csillagászati 2, *vegytani* 7, *physikai* 5, melyek közül kettő (b. *Eötvös* L.) a rezgések intenzitását tárgyalja, egy pedig (*Szily*) a hő-elmélet második alapelvét vezeti le, egy a színérzékről, egy a súly a hő állítólagos összefüggéséről szól; *növénytani* előadás 7, leginkább oly fiatal tudósoktól, kik a bizottság által kiküldve, búvárlataik eredményét terjesztik az osztály elé; *geologiai* és *ásványtani* 5, ezekben *Szabó* r. t. nyomozásai Szerbiában, *Hankéné* a Bakonyban, lépnek előtérbe, s azon trachyt-vizsgálatok, melyeket *Koch* Antal, most megválasztott akad. lev. tag, mint a *math. természettudományi bizottság* küldöttje, végrehajtott. Ugyane bizottság „Közleményeiből” kiemelendők az 1873-ki bécsi tárlat számára készült adatokból összeállított *bányászati monographiák*, vonatkozván az egyik a salgó-tarjáni kőszénbányászati, a másik az abrudbánya — verespataki bányászatra. Mint külön munka, *Kalchbrenner* nagy és díszes gombászatának III-ik füzetje jelent meg, kitűnő rajzokkal.

*

Ennyit legyen elég futtában érintenem a tudományok művelése felől. Azok *terjesztésére* szélesebb körben a könyvkiadó bizottság nevezetes lépést tőn. Azon meggyőződésre jutva, hogy az eddigi könyvvárosi viszony nem teszi lehetővé a munkák gyors megjelenését és tágabb körben való terjesztését: egy a művelt közönség igényeinek megfelelő *könyvkiadó vállalatnak* közvetlen megindítására határozta el magát. E vállalat keretében oly eredeti és fordított munkák adatnak ki, melyek megválasztásában irodalmunk legszembe-tűnőbb hiányainak betöltése a főszempont. Eleinte, míg t. i. az

eredetiek megbízás útján elkészülhetnek, a fordítások vannak ugyan túlsúlyban, de mind oly műveké, melyek kiváló jelessége kétségen felül áll, így *Curtius* görög, *Macaulay* angol története; a francia forradalomé *Carlyle*-től, a bölcsészeté *Lewes*-től, *Nisard* tanulmányai a renaissanceról; *Goethe* lyrai költeményei, *Maine-Summer*, *Bluntschli*, *Todd*, *Gneist* jog- és államtudományi munkái. De már vannak eredetiek is: Magyarország Ethnographiája, *Hunfalvy* Páltól, s népe sségi, gazdasági és műveltségi állapotának leírása, *Keleti Károly*tól.

A vállalat három külön sorozatra oszlik, melyek a) a történelem, b) az irodalom, c) a jog- és államtudományok egész körét felkarolják. A természettudományokra nem vélte a bizottság szükségesnek kiterjeszkedni, minthogy e célnak a kir. természettudományi társulat sikeresen szolgál, miben őt az Akadémia most már erkölcsileg és anyagilag támogatja.

*

Pályázatok ügyében háromszor ítélte az év folyamán az Akadémia. A *Dóra*-jutalmat, mely a vasúti különbözeti tarifák kérdésére volt kítűzve, *György* Endre munkája nyerte el; de a másik is, *Matlekovics* Sándoré, kiadásra méltónak ítéltetett. A *Fáy*-jutalom, mely a bankrendszer, különösen a jegybank fejtegetésére volt hirdetve, a versenyző négy pályamunka egyikének se adatott ugyan ki; de egyik, *Beöthy* Leo munkája, tiszteletdíjra méltónak ítéltetett, melyet az alapító pesti hazai takarékpénztár, az Akadémia ajánlatára, meg is szavazott. Végre a gróf *Teleki* József drámai jutalmát, de csupán viszonylagos becsléssel *Csiky* Gergely „Jóslat” című vígjátéka nyerte. A mostani nagygyűlésen odaítélt jutalmakról alább következik a jelentés.

Halál által szenvedett veszteségeink, ha nem oly számosak is, mint némely előbbi évben, de nem kevésbé fájdalmasak. *Külső* tagjaink koszorúja ismét oly nevekkel gyérült, mint egy *Guizot*, *Gabelentz*, *Lyell*, *Vallentinelli*, *Theiner*, *Ewald* — mind oly nevek, melyek után magyarázó jelzöt sem tehetni a jó ízlés sérelme nélkül; míg *belső* (lev.) tagjaink közül a jeles műveltségű *Rosty Pál*, az ernyedetlen buzgalmú tanfériak: *Szepessy* Imre és *Warga* János, a nem kevésbé jeles tanféri; s egyszersmind főleg a Fehér „Codex Diplomaticusához” készített „Indexeért” Akadémiánkban érdemesült *Czinár* Mór, — a székely népszólás kincseinek legavatottabb gyűjtője, maga is a múzsa kegyeltje, *Kriza* János; végre a nemcsak rangja és főhivatalai, hanem tudományos képzettsége s humanitása által köztiszteletben állott b. *Prónay* Gábor elvesztését gyászoljuk.

De bár az egyéniség elenyészte fájdalmas, — mert az egyén, összes jellemző sajátásaival mindig pótolhatatlan: az Akadémia élete örök, s vigaszt kell, hogy találjunk és találunk is az egyén-

cserében, az *új választásokban*, melyekre most van szerencsém áttérni, s előadásomat ezzel berekeszteni. [Ld. 642 sz. alatt.]

644.

516/1875.

CS. KIR. SZABADALM. OSZTRÁK ÁLLAMI VASPÁLYA
bpesti igazgatóságának, tisztelettel:

Budapest.

A MTA f. évi május 24-én tartott összes ülése határozatából négy akad. tagot, úgymint Pulszky Ferenc, Fogarasi János, Fraknói Vilmos és Gyulai Pál urakat kiküldötte, mint az Akad. képviselőit, a folyó jun. hó 6-án *Érsekújvárott* tartandó Czuczor-émlékünnepélyre.

Teljes bizodalommal fölkéri annálfogva az Akad. az igen tisztelt Igazgatóságot, hogy a fentnevezett akad. tagok részére *négy* szabadjegyet, Pestről Érsekújvárra és vissza, kiállítatni kegyeskedjék.

Tisztelettel a t. Igazgatóság alá. szolgálja.
Budapest, 1875. jun. 1-én.

645.

568/1875.

T. C. SAYOUS EDUARD ÚRNAK
a Nagy Károlyról nevezett lyceum tanárának, a MTA
külső tagjának tisztelettel

Tisztelt Tanár Úr!

Páris

A MTA f. évi május 26-án tartott nagygyűlésén Önt azon érdemeiért, melyeket főleg a magyar történelem művelése s annak a francia közönséggel ismertetése körül szerzett, külső tagjai sorába megválasztotta.

Midőn Önt erről értesíteni és ez új minőségében üdvözölni kedves kötelességemnek tartom, egyszersmind szerencsém van a MTA oklevelét megküldeni.

Tisztelettel maradván Önnek igaz tisztelője:

Bpest, 1875 jun. 2-án.

elnök

646.

547/1875.

TEK. BICZÓ IMRE ÚRNAK
az alsószabolcsi Tiszaszabályozó társulat igazgatójának,

Tokajban.

A „Kurucok” c. 20 énekes pályamű, jeligés levelével együtt végre megkerült. Junius 12-én hozták irodámba, szállító levél nélkül, a borítékon felragasztott nyomtatott bélyeggel: „Nyiregy-

háza, 8/1.” tehát mintha június 8-án adatott volna fel. Azonban reclamatioval is jártakittsalíráttáegyik tisztviselőjével az Akadémiának. Úgy látszik, hogy csakugyan idejében megérkezett a postára, de szállító levelét elvesztették, s akkor is tagadták otllétét, mikor én express utána küldöttem. Ha máj. 28-án történt a feladás, a feladási bevénnyel igazolva lesz, semmi kétség benne, hogy a jun. 28-i összes akad. ülés pályázatra fogja bocsátani.

Teljes tisztelettel

647.

538/1875.

NAGYM. TREFORT ÁGOSTON

vk. min. úrnak telj. tisztel.

A MTA f. é. máj. 25-én tartott nagygyűlésében szükségesnek látta Alapszabályai 52. §-át módosítani. — Az említett § eddig így hangzott: „A főkönyvtárnokot az Ak. ajánlata alapján a gr. Teleki-nemzetség alapító ága nevezi ki a belső tagok sorából; az *alkönyvtárnokot*, a netáni könyvtártisztet vagy tiszteket közvetlenül, s a gyűjteményöröket az illető osztály ajánl. alapján, az össz. ülés titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel, szintén a belső tagok sorából választja.”

E szakasz helyett a nagygyűlés a követk. szöveget fogadta el:

„A főkönyvtárnokot, az Akad. ajánlata alapján, a gróf Teleki-nemzets. alapító ága nevezi ki a belső tagok sorából; az *alkönyvtárnokokat* és a könyvtár egyéb *tisztviselőit*, a könyvtári biz. ajánlata alapján, az akadémiai elnökség nevezi ki.” — E módosításhoz az Ig. Tan. is, f. é. május 29-én tartott ülésében, hozzájárult.

Oka e módosításnak az, mert az Akad. nem tartja indokoltnak és célszerűnek, hogy a Könyvtár tiszti állomásait csakis akad. tagokkal lehessen betölteni; sőt épen ellenkezőleg, kivánatosnak véli, hogy az *alkönyvtárnoki* állomásokra olyanok alkalmaztassanak, kiknek idejét és figyelmét szakszerű tudományos és irodalmi munkásság a könyvtárnoki teendőktől el nem vonja.

Ennélfogva az Ak. nagygyűlése s Ig. Tanácsa nevében tisztelettel fölkérem Nagyméltóságodat, hogy miután Alapszabályaink eredetileg Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége legfelsőbb helybenhagyása alá voltak terjesztve, a most célbavett módosítást is ugyanoda fölterjeszteni kegyeskedjék. — Maradván telj. tisztel. Nagyméltóságodnak aláz. szolgálai:

Budapest, 1875 jun. 4.

főtítkár.

elnök.

648.

1334/1875.

TEK. KOMÁROMY FERENC

ügyvéd úrnak,

Tokaj.

Távsürgönye tegnap este csak későn — lefekvés után — jutván kezembe, célszerűbbnek tartám arra levélben válaszolni, annál is inkább, mert a dolog már úgysem sürgős, elkésett mindenkép.

Én a pályamunkát két borítékban kaptam. A külső nevemre, vagy az Akadémiára volt címezve, azt felbontván, benne egy másikat találtam, 3 pecséttel s azon felírással, hogy az *Nádasdy-pályaművet* tartalmaz. Ezt is föl kellett tehát bontanom s benne találtam magát a pályaművet, de egyebet nem. Első gondom volt, mint mindig, a jeligés levelet keresni, *laponkint* végig forgattam a pályamunkát, s az üres borítékokat — mind a kettőt — kikutattam; jeligés levél nem volt sehol. Így jelentettem az Ak.-nak máj. 31-én.

Ezt a hírlapok tudósítói főlemlítvén, gondolom, ennek folytán érkezett hozzám jun. 2-án Budapesten feladva egy levél, melyet felbontva, benne egy másik pecsétetes levelet találtam, ezen felirattal: „Jeligés levelke a *Történeti elbeszélő költemény* c. beküldött műhöz és szerző lepecsételt névjegye.” Tehát jeligés levelke, a nélkül, hogy a *jelige* rajta volna. — Ezt az Akad. összes ülésén (de mely nem lesz előbb jun. 28-nál) szintén be fogom mutatni, valeat quantum valere potest!

Tisztelettel T. Ügyvéd úrnak aláz. szolg.

Bpest, 1875, jun. 5.

[csatolva e „levelke”]

649.

530/1870.

T. C. EISEN IZIDOR

városi polgár úrnak, tisztelettel

Tisztelt Uram!

Maros-Vásárhely.

— A MTA f. é. jun. 30-án tartott összes ülésében kedvesen vette azon *szombatos-felekezeti* kézzel-írott szertartásos könyvet, melyet t. Uraságod Deák Farkas úr által az Ak.-nak beküldeni sziveskedett.

Midőn tehát ezért jegyzőkönyvében köszönetet mondott, egyszersmind elrendelte, hogy az érdekes kézirat saját könyvtárában őriztessék; engem pedig megbizott, hogy erről t. Uraságodat levélben értesítsem.

Mely kedves kötelességet ezennel teljesítve, maradok tisztel.
Budapest, 1875 július 5. aláz. szolgálja

650.

1352/1875.

[VAHOT IMRE LEVELÉNEK FELZETÉN]

Találtam ugyan egy *Almos* című látványos színművet 1857-ből, de abban nem az említett személyek (Boár, Delinke, Levente, Hadur, Ármány, Táltos), hanem *Fanyövő*, *Kömorzsoló* stb. mesés alakok szerepelnek.

(1875. júl. 10.)

651.

1348/1875.

[EMLÉKÉREM AJÁNDÉKOZÁS]

T. Cím!

A MTA emlék-éremmel [áthúzva: örökítette] ünnepelte meg azon örvendetes tényt [áthúzva: emlékezetét], hogy a „Magyar Nyelv nagy Szótára”, melyet az Akad. 1845-ben kezdett meg, csupán két tag, néhai *Czuczor Gergely* és *Fogarasi János* fáradhatlan munkássága által, 1874-ben teljesen bevégeztetett és nyomtatásban megjelent.

Midőn a mondott érem egy bronz példányát a fentcímzett Intézetnek az Akad. rendeletéből megküldeni szerencsém van: kérem, hogy annak átvételéről bennünket tudósítani méltóztassék.

Budapest, 1875 szeptember.

L'Académie Hongroise des Sciences ayant solennisé par une médaille l'accomplissement heureux de son grand „Dictionnaire Hongrois” (mis en oeuvre par ses membres G. Czuczor, déjà décédé, et J. Fogarasi, en 1845, achevé et publié en 1874): j'ai l'honneur de Vous en offrir un exemplaire en bronze, par l'ordre, de la dite Académie et je Vous prie d'en accuser réception.
Budapest etc.

Die Ung. Akademie der Wissenschaften wollte das Andenken des erfreulichen Ereignisses, wonach sein grosses Wörterbuch der ungarischen Sprache (begonnen durch seine Mitglieder G. Czuczor — schon abgelebt — und J. Fogarasi im Jahre 1845, beendigt und im Drucke erschienen 1874), durch eine Medaille feyern.

Indem ich mich beehre ein Bronzemplar der gedachten Medaille, auf Anordnung der akademie zu übersenden, stelle ich das Ansprechen den Empfang desselben anher bestätigen zu wollen.

Sokr General.

Buda-Pest, den . . . September.

652.

1371/1875.

AZ EDL-ÖSZTÖNDÍJ ALAPÍTVÁNYI AKAD. BIZOTTSÁGNAK
(Lenhossék kez.) tisztelettel,

Budapest

A f. é. jul. 25-ére hirdetett Édl-ösztöndíjat *Máchi Lajos* I. éves orvos-növendéknek méltóztatott odaitélni. Ez, az alapítólevél értelmében, melynek kivonata közölve volt a biz.-gal, s mely határozottan így szól: „300 frt-tal osztrák értékben díjaztassék egy orvos-növendék a két gyakorlati vagyis az orvosi tanfolyam négy és 5. évében (azaz 4-ik és 5-dik évében)” — nem correct eljárás. Hanem a hiba egyrészt az eredetileg a III. osztály által formulázott hirdetményben rejlik, melyből ama feltétel kimaradt.

Miután azonban a bizotts. kedvező ítélete a nyertes folyamodonak mindjárt akkor tudására adatott, — a többi pályázók folyamodványai pedig visszaküldettek s e szerint az Elnökség bevezgett ténnyel állt szemközt: alig volt mit tenni egyéb. mint a díjat ez egyszer kivételesen utalványozni; jövőre azonban figyelmeztetni a bizottságot, hogy csak 4-dik és 5-dik éves orvos-növendéket ajánljon. Mire nézve a végrendelet illető pontja, használatra, ismét áttétetik a biz.-hoz.

Egyébiránt gondoskodott az elnökség, hogy ezentúl már a hirdetményben határozottan ki legyen téve, hogy csak 4-ed^{ik} és 5-öd^{ik} évesek folyamodhatnak.

Budapest, 1875. october.

akad. elnök

653.

899/1875.

T. C. VARGA GYÖRGY
gymnasium-végzett tanuló úrnak,

Nagykőrös.

Sajnálattal értesítem, hogy a MTA f. hó 4-én tartott összes ülésében az illető bizottság jelentése alapján a *Holczer*-féle, technikai ösztöndíjat kitünő bizonyítványai mellett sem ítélhette oda, mivel az alapító végrendeletéből kiderült, hogy ez ösztöndíjjal csak a technikai tanfolyam két utolsó évében lévő növendékek díjazhatók.

Miután nem tudom, Kőrösön találja-e még levelem, iratait nem akartam a véletlenre bízni, — tessék azokat tőlem elvitetni, vagy hova küldésök iránt intézkedni.

Tisztelettel:

Budapest, 1875 oct. 7.

654.

824/1875.

T. C. BESZÉDES SÁNDOR
fényképész urnak tisztelettel.

Esztergom.

A MTA folyó okt. 4-én tartott összes ülésén szerencsém volt bemutatni *Dürer Albert* u. n. „Kisebb Passió”-jának azon díszes kiadású példányát, melyet t. Uraságod könyvtárunk részére felajánlani sziveskedett.

Az Akad. teljes méltánnyal és hazafiui örömmel vette tudomásul a találmány jelességét, melyről e valóban művészileg kiállított lapok tanúskodnak, s köszönetét fejezte ki a beküldött példányért, mely Könyvtára egyik díszét fogja képezni.

Midőn szerencsém van értesíteni, tisztelettel maradok

Bpesten, 1875 oct. 7-én

aláz. szolgálja

655.

940/1875.

A 3 OSZTÁLYTITKÁRNAK.

Tisztelt Osztály!

Következvén az esztendő vége, kivántam a t. Osztályok figyelmét jövő évi költségvetéseik elkészítésére idejében felhívni.

Előfordult esetekből véve tanulságot, arra is figyelmeztetem, különösen az o. titkár urakat, hogy ha valamely kiadási tétel a megelőző évi akad. budgetbe fel volt ugyan véve, de *az összeg a munka* teljes el nem készülte miatt egészben vagy részben *el nem költetett*, vagy a munka elkészült, de a számlák fizetetlenül maradtak: az ilyen egész vagy rész-összegeket a következő évi költségvetésbe szintén kitenni méltóztassanak, — mert különben annak fedezete a jövő akad. budgetben nem lesz meg, az elmúlt évre pedig utalványozni nem lehet.

Végre, miután az *általános* rovaton eddig rendesen fölvelt 8,000 ft a jelen évben (részint az írói t. díjak felemelése miatt) oly szűknek bizonyult, hogy már most, noha másfél ezer ft-nál tetemesebb nyomdai számla még fizetetlen, alig lehet rá többé utalványozni póthitel nélkül: célszerű volna a jövő évre ezt is nem csupán pauschaleképen, hanem előleges kiszámítás alapján vétetni fel a költségvetésbe. Erre nézve kérném az osztályok titkárait: méltóztatnának hozzávetőlegesen számítást tenni az eddigi tapasztalás szerint mintegy hány ív „Értekezések” nyomását és t. díját lehetne fölvenni 1876-ra?

[Ezután többszörösen áthúzott sorok következnek, zavaros betoldásokkal.]

656.

1011/1875.

[Keresztül írva, félfvire]

TEK. HUNFALVY PÁL ÚRNAK

mint a MTA főkönyvtárnokának.

— *Lindner Ernő* eddigi könyvtártisztet az akad. Könyvtárhoz alkönyvtárnokká, *Likavec János* m. nemz. múz. könyvtári díjnokot ugyanoda könyvtártisztté, az Ig. Tanács f. é. nov. 7-én tartott ülésében rendszeresített fizetéssel, az akad. Alapszabályok 52. §-a értelmében kinevezem, oly módon, hogy *Lindner Ernő* részére a magasabb fizetés 1875 július 1-től fogva tétetik folyamatba.

Elnök.

Budapest, 1875 nov. 7.

657.

1015/1875.

A M. FÖLDHITELINTÉZET

pénzügyi osztályának.

Az Igazg. Tanács nov. 7-i ülésében elhatározta, hogy az Akad. által régebben veretett érmek (Kazinczy-érem, palota-megnyitási érem) fenmaradt példányai az Ak. könyvtárusa útján 1 ft-jával áruba bocsáttassanak.

Miután az érmek maradványai, amint tudom, *Tóth Lőrinc* volt ptárnok úrtól a m. Földhitelintézethez kerültek: felkérem az igen t. Igazg.-ot, hogy azokból, időnkint bizonyos számú példányokat *Knoll Károly* akad. könyvtárusnak számadásra átadni méltóztassék.

Tisztelettel. . .

Budapest, 1875. nov. 19.

658.

1063/1875.

NAGYMÉLT. CSÁSZ. ÉS AP. KIR. KÖZÖS
KÜLÜGYMINISTERIUMNAK,

teljes tisztelettel, K. K. Ministerium des Äussern,

in WIEN

Gróf Kuun Géza úr, Akadémiánk lev. tagja, az iránti kérelmével járult az Ak.-hoz, eszközölné ki, hogy ő Velencéből, a Marciana Bibliothecából megkaphassa a *Petrarca*-féle *Lexicon latino-persico-cumanicum* c. *kéziratos codexet*, melyet egy dolgozás alatti munkájában használni óhajt, s melynek ez uton leendő megnyerése iránt Velencéből van bízotva.

A MTA f. é. nov. 29-én tartott össz. ülésében méltányolta jeles tudós tagjának e kérelmét, elhatározta jelen alázatos fölterjesztésében fölkérni a nagymélt. Ministeriumot, hogy a nevezetes kéziratnak az Akad. jóállása mellett leendő megküldése iránt az olasz kir. kormány, ill. követség útján közbenjárni méltóztassék.

Teljes tisztelettel maradván a nagymélt. Minist. aláz. szolgája
Budapest, 1875 dec. 2.

m. elnök

659.

912/1875.

HERRN BÉLA TÓTÖSSY

Student am Polytechnicum,

Tisztelt uram!

in Zürich.

Midőn mellékelt bizonyítványait ezennel visszaküldöm, egyzersmind tudatom a bíráló bizotts. véleményét, mely az ösztöndíjra Önt is ép oly érdemesnek találta és csak azért ítélte azt Jankovics Józsefnek, mert ez jó bizonyítványai mellett, nehéz anyagi körülményeit is hangsúlyozta.

Tisztelettel:

Bp, 1875. dec. 3.

660.

1301/1876.

[KÖLTSÉGVETÉS]

Általános rovat 1876-ra: 1875-ről fizetetlen maradt, már beadott számlák: 1. A nyomdái (Évkönyv, Értesítő. Értekezések és apró hiv. nyomtatványok) ..... 1,697 ft. 48 kr.

2. Pataki: Rajz és színnyomás, Klug érte-

kezéséhez ..... 170 ft. —

Ez együtt: 1,867 ft. 48 kr.

És még sok lehet, ami elkészült, de a számla nincs beadva.

1876-ra: 1. *Évkönyvből* csak 15 ívet számítva

(á 21 ft) ..... 315 ft

2. *Értesítőből* 18 számot véve föl, 27 ívvel á

32 ft. .... 885 —

Boríték 2 Évkönyvhöz..... 18 —

3. *Almanach*, 25 ív á. 22 ft 50 nyomás 562.50

4. *Közülési hiv. jelentések, programm, meghívók stb.* ..... 150 —

5. *Értekezések*: a 3 osztályban a 6 tud. szakban:

1871-ben nyomtatott	38 5/8 ív,	
1872-ben	58 —	Ezt elosztva 5-tel, középszámítással egy-egy évre esik
1873-ban	102 3/8	77 4/5 ív; felvéve tehát össz.
1874-ben	86 2/8	80 ívet, ennek nyomása:
1875-ben	„ 104 1/8 „	
<hr/>		
(összesen	389 3/8 ív.)	és II.

Az I. oszt.-ra 60 ívet véve á. 23.80 ft,
= 1428 ft

A III. osztályra 20-at (á. 27.80): 556 ft

Műmellékletek a III. oszt. Értekezéseihez:

1871-ben	392 ft
1872-ben	262.29 ft + 15 porosz tallér!
1873-ban	1461 „ + 30
1874-ben	1688.40 ft
1875-ben	182.— (Valószínűleg sok számla még nincs beadva!) Összesen 5 év alatt 3,985 ft. 70 krajcár. — Ezt elosztva 5-tel, egy évre jut (a tallért nem is számítva!) 797 ft. 14 kr. értéket kerekszámban véve: 800 ft.

Jegyzés: Ezt annál inkább föl lehet venni ily összegben, mert az Évkönyvekhez semmi műmelléklet nincs fölvéve, holott sokszor igen nagy összegek épen itt fordulnak elő.

Boríték az Értekezésekhez úgy számítva, hogy a 80 ív 40 füzetben jelenik meg, á 8 ft. 40 kr. nyomás ..... 336 ft.

6. Boríték az *Almanach*-hoz 7.80

Ezek kiállítási költsége 76-ra össz. 5,058.30

Hozzá adva az 1875-i számlákat (föntiek): 1,867.48

A kiállításra szükséges összesen: ..... 6,925.78 ft

Írói tiszteletdíjak:

1. *Évkönyvnél* (a hiv. jelentésekre 3 ívet *leszámítva*)
12 ív után 40 ft.-jával, aranyban ..... 480 ft (ar.)
2. *Értesítőből*, a kivonatok újabb határozat szerint díjaztatván s feltéve, hogy a 27 ívnek 1/3-a kivonat, ez 9 ív, á. 30 ft ..... 270 o. é.
3. *Almanach* csillagászati része úgy díjaztatik, mint az *Értekezések*, tehát 12 ív á. 30 ft-jával ..... 360 o. é.
4. *Értekezések*, a fölvevett 80 ív, 30 ft-jával ..... 2,400 „ o. é.

T. díjakra: 3,510 ft.

(Ebből 480 *aranyban*, tehát agióval!)

Hozzáadva az <i>anyag</i> i kiállítás áthozott összegét:	3.510 ft.	
És könyvkötőnek a befűzés, ill. beragasztásért a kiáll. költségek 3 százalékát	6,925	78 kr.
Tészen az összes 1876-ra (benne 2 számla 75-ről)	207	12
	<hr/>	
	10,643	ft.-ot.

Vagyis ebből az 1875-i tartozást levonva, az 1876-i előirányzatként mutatkozik *összesen 8,775,52 ft.* (Csupán 1876-ra.)

Jegyzés: Az értekezések íveinek az 5 évi átlag szerint fölvetett száma aligha nem kevés. Az utolsó 3 évről ily középszámítás jön ki:

1873-ban	102	3/8 ív
1874-ben	86	2/8
1875-ben	104	1/8 „

összesen: 292 6/8 ív, melyet 3-mal

elosztva, esik egy évre 97 1/8, kerekszámra kiegészítve ... 100 ív

Ebből az I. és II. oszt.-ra (4 tudományág) felvehetni 67 ívet, melynek nyomása á. 23,80 1594.60 ft.

A III. osztályra (2 tud. szak) 33 ív á. 27,80 .... 917.40 „

Összesen tehát a nyomás: 2512 ft.,

melyet összehasonlítva a fentebbi 1428 és

556
össz. 1984 ft-tal, így
az Értekezésekre

2512

— 1984

= 528 ft-

tal több veendő fel, vagyis az egész költségvetés + 8775.52

a szaporulattal együtt lesz .....össz. 9403.52 ft.

melyhez az 1875. évi restantia hozzáadtván: + 1867.48 „

az egész szükséglet: 11,271 ft

Az 1876-ban kiadandó JUTALMAK

	arany	frt.
1. Teleki drámai jutalom	100	
2. Matematikai nagyjutalom	200	
3. „ Marczibányi mellékjut.	50	
4. Karácsonyi drámai jutalom	400	
5. Marczibányi nyelvtudom. kettős- jutalom:	80	

	[Áthozat....	830 ft.]
6.	Horváth M. és Fraknói-jutalom ... 100 (Révai M. élete)	
7.	Sztrókay-jutalom	100
8.	Horváth Boldizsár jogtani jut.	100
9.	Oltványi alapítv. jutalom	200 ft.
10.	Vitéz-jutalom (Árpádkori kútf.)	80
11.	Czartoriski herceg jutalma	1200 „
12.	Vitéz-Korizmicz jutalom (befásítási kérd.)	80
13.	Fáy-alapítv. jutalom	3000 „
	Összesen	1290 arany és 4400 ft. o. é.

Fedezet:

Horváth Mihály és Fraknói V. uraktól	100 arany,
Horváth Boldizsár úrtól	100
Korizmicz úrtól	40
Fáy alapítv. a Pesti Hazai Takarékp-tól	3000 ft.
összesen	240 arany + 3000 ft.,

mit levonva kell még a pénztárból 1050 arany és 1400 ft. o. é.

Arany János
főtitkár.

661.

1557/a. 1876.

[ARANY BEJELENTÉSE.]

Tekintetes Akadémia!

Mély fájdalommal jelentem b. *Kemény Zsigmondnak*, az Akadémia igazgató és tiszteleti tagjának közelebbi december 22-én történt gyászos elhunytát. A fájdalom annál tragikaibb, mert a veszteség nem új: mi azt a sokat, a mit Keményben a közélet, irodalom és költészet bir vala, már régebben elvesztettük; őt balvégzete kétszeres halálra kárhoztatta, s az első volt a súlyosabb, a rettenetes, — a mostani halálának, mely mint szabadító jött, inkább csak szomorú jegyzőkönyvre vétele maradt fenn.

Teljesítsük azt kegyelettel és egyszersmind bízzuk meg a nyelv- és széptudományi osztályt, melynek tagja volt, hogy emlékeztének méltó megünneplése iránt tegye meg a kellő intézkedést.

662.

1557/b. 1876.

ARANY BEJELENTÉSE.

Tekintetes Akadémia!

Fájdalommal mutatom be a családi gyász-jelentést báró Szina Simon igazgató tag, Akadémiánk egyik legnagyobb alapítója, a nemeslelkű emberbarát, a tudomány és művészet bőkezű pártfogójának Bécsben e hó 15-én történt gyászos elhunytáról.

Az Akadémia, midőn fájdalmának jegyzőkönyvében méltó kifejezést ad, egyszersmind jelen esetben az összes ülés feladata intézkedni *emlékbeszéde* megtartása iránt.

Erre, ha más nem ajánlkoznék, Tóth Lőrinc r. tag úr előttem késznek nyilatkozott.

663.

79/1876.

T. C. CROSS C. F.

úrnak tisztelettel

Budapest

Gr. Lónyai Menyhért akadémiai elnök úr a *forróvíz-fűtési* és szellőztetési készülék felülvizsgálatára kiküldött bizottság jegyzőkönyvi jelentését [áthúzva: *megtekintvén is*] helyben hagyván, az e szerint még fizetendő 1053 ft. 60 kr.-ra nézve úgy rendelkezett, hogy miután ez összegből minden eddig történt fizetés után a bélyeg levonandó, sziveskedjék a fentiszteelt Ház egy kellő bélyeggel ellátott nyugtatványt kiállítani és azt az elnök gróf úrnak bemutatni, ki az összeget azonnal utalványozni fogja.

Óexcja jelenleg a fővárosban van és a temetés utánig itt marad.

Tisztelettel:

Bpest, 1876 jan. 31.

főtitkár

664.

84/1876.

A MAGYAR ORSZ. KÉPVISELŐHÁZ T. HÁZNAGYI
HIVATALÁNAK

A M. T. A. jan. 29-én tartott rendkívüli ülésén azt határozta, hogy hazánk nagy fia, DEÁK FERENC igazg. és tiszteleti tagja temetésén, s gyász miséjén, — szabályai értelmében — testületileg vesz részt.

Ezért a temetésnél sem csatlakozhatott a többi egyletekhez, hanem elnöke intézkedése folytán saját termében összegyűlve, fenn a lépcsőn volt tanúja a gyász-szertartásnak, s az országgyűlés és a külföldi notabilitások után kísérete dicső tagjának koporsóját.

Miután azonban a febr. 5-i gyász-istentiszteleten, benn a templomban jegy nélkül megjelenni nem lehet: kétséges, hogy az Akadémia összegyülemendő tagjai mikép vehetnek részt a szertartáson. Az Akadémiának ugyanis közel másfél száz helybeli tagja van; föltéve, hogy ezek fele nem jelenik meg, negyede más minőségben, más küldöttségekhez csatlakozik: még mindig legkevesebb 20—30 jegy volna szükséges, hogy ünnepelt tagjához és magához méltólag jelenhessék meg.

Ha ez nem történhetik meg, hogy az Akadémia elnökei vezérlete alatt, egy csoportban, jegy nélkül bejuthasson: méltóztassék az Akad.-nak szánt mennyiségű jegyeket minden esetre kiadatni, hogy legalább a küldöttség általi megjelenésétől elzárva ne maradjon.

Tisztelettel, alázatos szolgálja

Budapest, 1876. febr. 4-én.

665.

OSZK.-Kézirattár: Arany-levelezés.

[CSENGERY ANTAL, MÁSODELNÖKHÖZ:]

Kedves Barátom,

Hirdetnem kellene lapokban az összes ülést hétfőre. Én ugyan, magam részéről, azt hiszem, hogy az árvíz nagyján már túl estünk és holnapig be fog állni az apadás: de mégsem tudom, nem lesz-e közbostrány ily veszély s rémület közepette akadémiái ülést hirdetni. Annyival inkább, mert a főbb folyó tárgy merő csekélység; de az a szerencsétlen Haberern-féle emlékbeszéd van napirenden, mely már kétszer elmaradt, s Prónay rokonsága és tisztelői meg találnak nehezteni érte, hogy most is ily közrémület (és járhatatlan utak) idejére tűzzük ki. Méltóztassál elnöki szavaddal délig kisegíteni e dilemmából, mert akkor már vinni kell a hirdetményeket a nyomdába.

Szives üdvözléssel, tisztelő barátod:

Budapest, 1876. febr. 26.

666.

168/1876.

TEK. KALMÁR BÉLA ÚRNAK
a Keszthelyi Lapok szerk.-nek tisztelettel

Keszthely

B. soraiból, melyek szerint „az Akadémiához történeti adatok tárgyában felterjesztést ohajt tenni, szóval vagy írásban”, nem tudom kivenni, értekezést vagy általában tudományos elő-

adást ohajt-e tartani az Akad. ülésén? vagy történeti adatokat akar leadni vagy kérni az Ak.-tól? — és így kérdésére ily alakban feleletet nem adhatok.

Ha célja értekezést adni be felolvasás végett, azt sziveskedjék a történeti osztály titkárához, főtiszt. Fraknoi Vilmos úrhoz beküldeni és ha azt személyesen kívánná felolvasni, ezt is megírni, mert erre az Akad. engedélye kívántatik. Ha ellenben adatokat kérni vagy küldeni akar, ezt egyszerű levélben vagy levélkisérettel megteheti.

Többire, tisztelettel maradok Tek. úrnak aláz. szolg.

Bpest, 1876. febr. 28.

főtitkár

667.

1558/1876.

[LÓNYAI MENYHÉRT ELNÖKHÖZ]

Igen tisztelt Barátom!

Midőn szerencsés visszaérkezteden kifejezem őszinte örömet: bocsáss meg, hogy először is hivatalos ügyben alkalmatlankodom. — *Mezőssy Menyhért* a mult hóban számadását beküldvén Hinka ügyészhez, utóbbi egyszerűen bemutatta az elnökségnek. Csengery úgy intézkedett, hogy Hinkának adassék vissza oly utasítással, hogy észrevételeit e számadásra tegye meg. Ez is megtörténvén, Hinka közelebbi észrevételeivel adta Csengerynek s ő célszerűnek vélte, hogy a számadás az észrevételekkel együtt, elnökiileg közöltessék a számadóval, minthogy a *Kazinczy-bizottság* sem tehetne vele egyebet, — csak hogy néhány heti késedelem után.

Én tehát magát a számadást, mellékleteivel s az ügyési észrevételekkel még ma expediálok Mezőssynek. Azonban a számadásokat kísérőleg, ismét van Mezőssynek egy előterjesztése, a birtokon általa történt javításokról, változtatásokról. Ehbe Csengery nem kívánt avatkozni, minthogy az előbbi két esetben is Te intézkedtél. Imé, küldöm az előterjesztést. Mezőssy e nélkül is felelhet az ügyési észrevételekre. Méltóztassál a megjelölt helytől fogva elolvasni s a benne foglaltakra nézve elnökiileg intézkedni. — Egyébiránt előbbi rendelkezésedet nemcsak írásban, hanem — mivel Mezőssy időközben itt járt — szóval is tudtára adtam, különösen kiemelve azt, hogy az Ig. Tan. 5 hold kertnél nagyobbat nem akar fentartani. Erre Mezőssy azt mondja, hogy lehetetlen, mert a mostani egész kert egyik végén van a ház, közepén a síremlék, másik végén a monumentum. Azonban e jelentését, melyet közlök,

előbb írta, mint a Te rendeleted megkapta volna. — Melyek után szives üdvözléssel maradtam igaz tisztelőd Budapest, 1876. márc. 15.

668.

227/1876.

MÉLT. LEGIDŐSB TELEKI DOMOKOS ÚRNAK

a MTA ig. és tiszt. tagjának stb., telj. tisztelettel,

Kolozsvár

Mélt. Gróf úr!

A MTA f. é. márc 27-i összes ülésében a főtitkár bemutatta a *marosvásárhelyi Teleki-Könyvtár* Chartophylaciumai és Miscellániáinak azon *Címtárát*, melyet Méltóságod saját tudományos buzgalma által és felügyelete alatt oly nagy szorgalommal, évek hosszú során készítettvén, elhelyezés végett beküldeni méltóztatott.

Az Akad. kedvesen fogadta e nagylelkű adományt s midőn azt Kézirattárában híven megőriztetni rendelé, egyszersmind Méltóságodnak köszönetét fejezte ki jegyzőkönyvében s megbízott engem, hogy erről értesítsem Méltóságodat.

Mely k. kötelességem teljesítve, felhasználom ez alkalmat kifejezni óhajtasomat s reményemet Méltóságod egészségi állapotának mielőbbi jobbra-fordulása iránt. Maradván telj. tisztelettel akad. elnök.

Bpest, 1876. ápr. 1-én.

669.

386/1876.

NAGYMÉLT. TREFORT ÁGOSTON

vall. közokt. min. úrnak telj. tisztelettel,

Nagymélt Minister Úr!

Buda-Pest

Méltóztatott Bpsten f. é. márc. 11-én 4825 szám alatt kelt kegyes leiratában felhívni az Akadémiát, hogy a *magyar földrajzi társulat* megmentésére, a mennyiben teheti, anyagi segílyt nyujtson.

Az Akad. márc. 27-én tartott összes ülésében szives készségét nyilvánította volna a társulat fölsegéléséhez [sic!] hozzájárulni; miután azonban az évi költségvetés már meg levén állapítva, abban fölösleg épen nem mutatkozott, szükségesnek vélte az Elnökség útján az Ig. Tanácsot megkérdezni: lehetséges-e az akad. részéről valami segílyt nyujtani, hogy a szerint határozzon?

Az Ig. Tanács válasza, mely az e hó 24-én tartott összes ülésben felolvastatott, következőleg hangzik: az Igazg. Tanács szives

örömmel hozzájárulna e derék társulat megmentéséhez, de most, midőn az Akad. budgete is csak ügyvel-bajjal volt a hiánytól megmenthető, és némely saját bizottságai részére *maga is államsegélyhez* kénytelen volt fordulni, nincs azon helyzetben, hogy más társulatot fölségélhessen.

Miről, az ápril 24 én tartott összes ülés határozatából s nevében, a folyamodvány vissza-melléklésével, teszünk alázatos fölterjesztést s tisztelettel maradunk Nagymélt. aláz. szolgálói:

Bpest, 1876. ápr. 27.

főtítkár, elnök.

670.

380/1876.

NAGYMÉLT. PERCZEL BÉLA

m. kir. igazságügyi minister úrnak teljes tisztelettel

Nagymélt. Minister úr!

A Kisfaludy-Társaság múlt év őszén felhívta az Akadémiát, működnek közre vele egy, az *írói tulajdonjog védelmét* célzó törvényjavaslat készítésében, s használná fel tekintélyét arra, hogy az a királyi kormány által előterjesztve, az országgyűlésen mielőbb elfogadtassék.

A MTA 1875 oct. 4-én tartott összes ülésében, egész készséggel hozzájárult a Kisfaludy-társ. indítványához s részéről az I. és II. osztályból 3—3, összesen 6 tagból álló bizottságot nevezett ki, mely a Kisfaludy-társ. által megbízott tagokkal együtt a törvényjavaslatot elkészítse; elnökül Toldy Ferenc, majd ennek elhunytával Pauler Tivadar rendes tagot jelölvéni ki.

Időközben (nov. 18-án) érkezett a nagymélt. igazs. ministerium kegyes leirata s mellékelve a m. t. Ministerium kebelében készült hasontárgyú törvényjavaslat, azon felhívással, hogy az Akad. e törv. javaslat felől adjon véleményt. Miután az Akad. fentebb írt bizottsága már akkor meg volt alakulva s működését meg is kezdette, a tv. javaslat egyszerűen hozzá tétetett által.

A bizottság, melyben az Akad. részéről Pauler T., Fogarasi János, Tóth Lőrinc, Zichy Antal és mint egyszersmind jegyző: Arany László, — a Kisfaludy-társ. részéről Gyulai Pál, Bartalus István, Keleti Gusztáv és Szigligeti Ede urak működtek, célszerűbbnek látta egészen új, kimerítő törvényjavaslatot és indoklást dolgozni ki, lehetőleg azon alakban, amint a törvényjavaslatok az országgyűlés elé szoktak rendszerint terjesztetni, és azt a MT. Akadémiának f. é. ápr. 24-én tartott összes ülésén benyújtotta.

E munkálat egy könyomatú példányát szerencsénk van a mondott összes ülés határozatából s nevében, azon kérelemmel terjeszteni fel Nagyméltóságodhoz, hogy azt alkalmas időben s ha lehet, minél előbb a képviselőházban bemutatni és törvényerőre emelését elősegíteni kegyesen méltóztassék.

Maradván tisztelettel stb.

Budapest, 1876. ápril.

főtitkár, másodelnök.

671.

408/1876.

MÉLT. ÉS FŐTISZT. SZABÓ IMRE ÚRNAK

a szombathelyi egyházmegye érdemes püspökének, a M.T.A tiszt. tagjának, mint a Berzsényi-ünnepéjít rendező bizottság elnökének, teljes tisztelettel,

Szombathelyt.

Ápr. 30-án kelt becses meghívó levelét az e hó 6-án Szombathelyt és 7-én E. Hetyén tartandó Vas-megyei *Berzsényi-ünnepélyre*, május 2-án véve, — azonnal siettem, minthogy addig már akadémiai ülés nem tartatik, értesíteni róla gr. Lónyai M. elnök urat, ki rögtön intézkedett is egy kisebb küldöttség összeállítására. Többeket felszólítottunk, felváltva az illető I. vagyis nyelv- és szép-tud. osztályból, de a felhívottak nagyobb része körülményei által jelen pillanatban helyhez lévén kötve, e 2—3 napi idő csaknem eredmény nélkül telt el, úgy hogy most innen csak egy tagot, a legelőször is ajánlkozott Greguss Ágost r. tag úr személyében küldhetvén, arra kell kérnünk, hogy a helyben lakó Nagy János kanonok úrral, mint az akadémiának rendes tagjával ketten tekintessenek az Akad. képviselői gyanánt.

Minden esetre sajnós, hogy e nagy nap jelentősége korábban figyelembe nem vétetett, sőt midőn valaki hírlap útján emlékezetbe hozta, akkor is az eltérő életrajzi adatok egyidőre kételyt okoztak. Az Akad. ugyan már az Alapszabályaiban tagjai emléke iránt vállalt kötelességnek eleget tett, midőn Berzsényi emlékezetét oly férfi beszédével ünnepelte meg, mint Kölcsey; azonban egy Berzsényi szelleme, mely mint ő maga éneklé: „A koporsóból kitör és eget kér” — méltó vala, hogy országosan ünnepeltessék. Maradván teljes tisztelettel aláz. szolg.

Budapesten, 1876. máj. 4-én.

672.

189/1876.

[A NYOMDA-ÜGYI BIZOTTSÁGHOZ.]

Tisztelt Bizottság!

A MTA elnöksége a nyomdai szerződéseket az *Athenaeum* és a *Franklin*-társulatokkal (febr. 24. ill. 28-án) megkötötte, oly módon, hogy az Akadémia általános kiadványai: Évkönyv, Értesítő, Almanach, Repertorium stb. és a Történelmi Bizottság kiadványai az *Athenaeumnál*, a többi bizottságok kiadványai, valamint a Nyelvelméltár a *Franklin-társulatnál* nyomandók. A társulatok kötelezvék a kéziratokhoz szükséges bárminő betűket és általában a munkát minden feladás nélkül végezni. — Miről értesítve tisztelettel maradtam, alázatos szolgája:

főtitkár

Budapest, 1876. máj. 8.

673.

498/1876.

A NAGYMÉLT. M. KIR. KÖZMUNKA- ÉS KÖZLEKEDÉSI
MINISTERIUMNAK,
tisztelettel,

Buda-Pest

Nagymélt. Ministerium!

A MTA folyó máj. hó 29-én tartott ülésében mathemat. és term. tud. osztálya egy indítványt terjesztett elő, melyet ./. alatt mellékelni szerencsénk van, kérvén az Ak.-t, hogy azt a nmélt. Min.-hoz pártolólág terjessze föl. Célja ez indítványnak a buda-pesti *Lánchíd vízmércéje 0 pontjának* szabatos meghatározása, melyre vonatkozólag az osztály, illetőleg most már az Akad. összeségének kérése röviden a következő pontokban foglalható össze:

a) Ha a folyam lejtmerések s a fiumei tenger-szin egybekapcsolására vonatkozó lejtmerési megbízható adatok a nagymélt. Ministerium rendelkezésére állnak: azokat a MT Akadémiának, tudományos felhasználás végett, kiadni méltóztassék.

b) Ha ilyenek nem léteznének, kegyeskedjék elrendelni, hogy a meglevő pontos vízi lejtmerési hálózat, a Luiza-út lejtmerési adatainak teljesítése után, ezen a vonalon a fiumei tengerszin egy meghatározott állásával egybekapcsolatván, annak alapján a vízi lejtmerések által meghatározott pontok tengerszin feletti magassága kipuhatótassék, s ez szintén az Akad. által bocsáttassék közre.

c) Ha megbízható adatokból ez ki nem puhatolható: kegyeskedjék a kétes vonalak kiigazítása céljából pontos lejtmeréseket elrendelni.

Midőn az Akad. ezen kérelmeit az össz. ülés határozatából fölterjeszteni szerencsénk van, telj. tisztelettel maradtunk a nagymélt. Ministerium alázatos szolgálói:

Buda-Pest, 1876. május 31-én

főtitkár. a MTA elnöke

674.

1560/1876.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ GRÓF LÓNYAY MENYHÉRT
elnök úrhoz és a M.T. Akadémiához intézett alázatos lemondó
levele a *bentírt főtitkárnak*.

Nagyméltóságú Gróf, Elnök Úr! Tekintetes Akadémia!

Erőm hanyatlása mind inkább s napról napra meggyőző arról, hogy a Tekintetes Akadémia iránt csak az által teljesíthetem már legjobban kötelességemet, ha a főtitkári hivatalról, melyet a T. Akadémia érdememen kívül rám ruházni kegyeskedett, valahára lemondok.

Midőn — már csaknem tizenkét éve — a Tekintetes Akadémia bizalma által ösztönözve, a titoknoki állást elfoglalni merészelttem: gyöngeségim érzetében már akkor kijelentém, hogy szolgálatomat csupán kisegítőnek, rövid ideig tartó kísérletnek óhajtom vétetni, helyemet átengedendő avatottabbnak, mihelyt a T. Akadémia bizalma ilyenben özpontosul. A Tekintetes Akadémia kegyes elnézése és támogatása azonban lehetővé tette nekem e hivatalt mostanig folytatnom, miért legforróbb hálámat nyilvánítom.

Méltóztassék tehát a főtitkári választás iránt oly módon intézkedni, hogy szünet után, az ülések megnyíltával, helyemet már utódom tölthesse be.

Mély tisztelettel maradván
Nagyméltóságod és a Tekintetes Akadémia alázatos szolgálója:
Buda-Pesten, 1876 június 7-én.

Arany János
főtitkár.

675.

I. JELENTÉS

az akadémiai nagyjutalomról
s Marczibányi-mellékjutalomról.

Az 1870—75. évkörre eső s így a jelen évi nagyjutalomra pályázó munkákat illetőleg, az illető szakosztály előre bocsátva, hogy a tiszta mathesis és geodaesia köréből ajánlásra méltó munka nincs; ellenben a mechanica, matematikai természettan és földrajz, csillagászat, építészet, géptan, hajózási és hadtudományok, műtan és bányászat köréből vannak: különösen azt az elvet állítja fel, hogy oly munka volna kitüntetésre méltó, mely az illető tudomány-ágon aránylag legtöbbet lendített, önálló bűvárlattal vagy a meglevő anyagnak organizáló feldolgozásával leginkább elősegítette az egésznek tovább fejlesztését; és csak ha ily munka nincs, jőnének szóba a szokott csapáson járó tan- és kézikönyvek.

Ily szempontból két munka üti meg az önálló bűvárkodás, s az összegyűjtött anyag tudományos feldolgozásának magasabb mértékét: dr. *Schenzl Guidóé*: „A m. k. meteorologiai és földdelejeségi közp. intézet évkönyve, 3 köt.” és a *Stahlbergeré*: Az árapály a fiumei öbölben, 1874. Miután azonban Stahlberger közelebb meghalt s szabályszerint elhunyt író műve csak akkor vehető tekintetbe, ha méltó versenytársa nincs, az osztály és ennek véleménye alapján a nagygyűlés e nagyjutalmat dr. Schenzl Guidó akad. tag fentcímzett munkájának ítélte; tekintve, hogy ő szervezte hazánkban a meteorologiai megfigyelések fennálló rendszerét, vezetője, lelke az egész országra kiterjedő üdvös intézménynek, s az összegyűlendő roppant anyag tudományos feldolgozásával jelentékenyen hozzájárult hazánk természeti viszonyai kipuhatolásához; a fenti 3 kötetben pedig összegyűjtve feldolgozta azon meteorol. és földdelejeségi adatokat, melyek egyebütt megjelent tudományos értekezéseihez az anyagot szolgáltatották.

A Marczibányi-jutalom ügye egy, az osztály által felvetett formai kérdés eldöntéseig, függőben hagyatott. [Ld. alább a VIII. számot]

Arany János
főtitkár.

676.

II. JELENTÉS

a Sámuel-díjról.

Az 1875-dik évre szóló Sámuel-díjat, az ua. évben nyomtatva megjelent szorososan nyelvészeti értekezések közül, jelen nagygyűlés, az I. oszt. véleménye alapján *Edelspacher Antal* „Rumén elemek a

magyar nyelvben" című értekezésének, mely a Nyelvtud. Közlemények 1875-i éviolyamában jelent meg, ítélte oda, mint oly munkának, mely egy eddig mellőzött téren, jeles készütséggel, mind a nyelvtudományra, mind az ethnológiára nézve nagyon tanulságos kérdést tárgyalt.

Arany János
főtitkár.

677.

III. JELENTÉS
a Nádasdy jutalomról.

A gr. Nádasdy Tamás nevét viselő alapítványból kitűzött jutalomra érkezett 3 pályamű közül, a II. számú formahibák miatt kizáratván, a fönmaradt I. sz., melynek címe „Szabácsi eskü”, az osztály jelentése szerint, a leggyarlóbb kísérletek színvonalán áll; a III. számú: „A kurucok” c. roppant terjedelmű munkában van ugyan egy-egy sikerültebb rész: de se történeti s korrajzi felfogás, se cselekmény és jellemzés, se verselés tekintetében nem áll, mint egész, a középszerűsége felül.

E szerint a nagygyűlés a jutalomnak ki nem adását, hanem újra kitűzését határozta, s a jeligés levelek felbontatlan megégettek.

Arany János
főtitkár.

678.

IV. JELENTÉS
a Sztrokay-jutalomról.

A Sztrokay Antal nevét viselő alapítványból kitűzött jutalomra 4 pályamunka közül a IV. számú (jeligéje: Summum ius summa injuria) az osztálybeli bírálók véleménye szerint minden tudományos apparatus nélküli, igen kezdetleges kísérlet; a III. sz. (Jelíge: A nagyvilágon e kívül stb.) már módszeres gondolkodást, alapos érvelést mutat s a különféle örökösödési rendszereket, valamint hazai törvényhozásunkat helyesen ismerteti; azonban teljesség és tudományos készütség tekintetében ezt megelőzik az I. és II. számú dolgozatok; melyek bár ellentétes irányban haladva, a kitűzött kérdés megfejtését jól átgondolt rendszerben, szép beosztással csoportosított jogtörténelmi adatokkal s a külföld törvényhozásai-ból merített hasonlatosságok és különbségek nagy halmazával támogatva vezetik be.

De míg a II. sz., az örökösödésnek jövőbeli szabályozása tekintetében csak főelveket állít fel: az I. számú kimutatja az alakot is, melyben az öröklött és szerzett vagyon közti különbség föntartása helyt nem foglalhat; kiterjeszkedve úgy a végrendeletekre, mint a törvényes öröklés egyéb irányaira. Szerzője tehát oly művel gazdagítja irodalmunkat, mely méltány nyereségnek tekinthető. E vélemény s a II. oszt. javaslata alapján a nagygyűlés az I. sz. („Fény, dics árad Árpád nemzetére” jeligés) munkának a 100 arany jutalmat odaitélte, a II. számot (jelige: Unde lex debet esse justa) dicséretes megemlézésre méltatta.

Felbontatván az I. sz. jeligés levél, abból *Zlinszky Imre* kir. táblai bíró neve tűnt ki; a II. számúnak jeligés levele, öngigazolhatása végett, eltétetett, a más kettő tűznek adatott.

Arany János
főtitkár.

679.

V. JELENTÉS

a Horváth Boldizsár-féle jutalomról.

A Horváth Boldizsár tiszt. tag ajánlatából kitűzött 100 aranyos jutalom-kérdésre („Népbírák, esküdtszéki intézmény”) bejött két pályamunka II.-a (jelige „Anglia szellemi és anyagi jólétét esküdtszéki intézményének köszönheti”) a II. oszt. bírálói szerint nem vehető tekintetbe, minthogy a kitűzött kérdést nagyon egyoldalú szempontból, röviden és felületesen tárgyalja, nem hat be az esküdtszéki intézmény természetének, hivatásának, hatásának tüzetesebb bírálatába. Ellenben az I. számú pályamunka (jeligéje: „Az anyagi igazság nem tudomány”) az esküdtszéki intézményt úgy igazságügyi, mint politikai oldalról világítja meg; nem marad az elmélet terén, statisztikai adatokkal is kimutatja a szóban forgó intézmény célszerűségét. Habár történelmi és irodalmi része inkább csak encyclopaedicus becsű, s irálya is több kifogásra szolgáltat alkalmat: de gazdag tartalmánál s a tárgynak minden oldalú megvitatásánál fogva becses.

Ennélfogva a nagygyűlés, a II. oszt. javaslatára a jutalmat az I. számú pályamunkának odaitélte, melynek felbontott jeligés leveléből e név tűnt ki: *Dr. Friedmann Bernát*, ügyvéd.

A másik jeligés levél felbontatlanul elhamvasztatott.

Arany János
főtitkár.

680.

VI. JELENTÉS

a Vitéz — Korizmicz jutalomról.

A néh. Vitéz József alapítványából kitűzött 40, és Korizmicz László tiszt. tag ajándékából hozzátett 40 — eszerint 80 aranyos jutalomkérdésre, mely az erdősítésre vonatkozott, versenyző 4 pályamű közül a III. osztály bírálói csak az I. számút (jeligéje Colberttől) emelik ki, és azt nemcsak önálló beccsel bíró tudományos munkának, hanem úgy, mint kívántatott, gyakorlati irányú dolgozatnak tüntetik ki és a jutalomra érdemesnek tartják; hanem az egyik bíráló azon részt, melyben a befásítás kivitele részvénytársaságok által ajánlatik, mint határozottan célra nem vezetőt, kihagyatni javasolja.

E szerint a jutalom, az osztály ajánlatára, az I. sz. munkának ítéltetett, az említett rész azonban kihagyandó lesz. Felbontatván a jeligés levél, abból, mint szerzőé, e név tünt ki: *Galgoczy Károly, Budapestén.*

A fel nem bontott többi jeligés levél tűz martaléka lett

Arany János
főtitkár.

681.

VII. JELENTÉS

a Fáy András-féle jutalomról.

A pesti első hazai takarékpénztár alapította Fáy András alapítványból „Mezőgazdasági Vízműtanra” kitűzött pályázat eredménye 3 pályamunka lett; melyek közül, a II. osztály bírálói szerint, a II. és III. sz. tekintetbe sem jöhet; az I. számú az előirt program keretében mozog ugyan s ennyi előnnyel bír is a másik kettő felett, de azért se jutalomra, sem nyomtatásra nem ajánlható. — Ennélfogva az osztály a jutalom *ki nem adását*, hanem újra kitűzését hozta javaslatba. — A nagygyűlés e javaslatot elfogadva, elhatározta a kérdést újra kitűzni; a jeligés leveleket pedig még az ülés folytán, felbontatlanul megsemmisíteni rendelte.

Arany János.
főtitkár,

682.

VIII. JELENTÉS
a Marczibányi-mellékjutalomról.

A Marczibányi-jutalmat az Ak., alólirt napon tartott nagygyűlési ülésében, a III. osztály ajánlata alapján a következő munkának ítélte:

„Az árapály a fiumei öbölben”, — írta *Stahlberger Emil*, a cs. és kir. tengerész-akadémia tanára, Budapest, 1874.;

— minthogy a bíráló-bizottság véleménye szerint ez az első mű az egész világirodalomban, mely a kis dagályú tengerek árapályi viszonyaival tüzetesen foglalkozik. — Szerző, kitűnő mérőeszközökkel, három éven át, rendszeres megfigyeléseket tett a fiumei öbölben, s kutatásai eredményét e művében állította össze s dolgozta fel. — Matematikai-természettani irodalmunk legkitűnőbb monográfiája, mely bármely nemzet irodalmának becsületére válnék. — E szerint a nagygyűlés a jutalmat az elhunyt szerző örökösének kiadatni rendelte.

Kelt Budapesten, a MTA 1876. június 8-án tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

683.

FŐTITKÁRI JELENTÉS

Az akadémiák s egyéb tudományos társulatok évi munkásságát közgyűléseiken előadó titkári jelentés másutt rendszeren teljesebb, részletesebb, ez által vonzóbb képét nyújtja az illető társulat működésének, mint a rövid vázlat, mely nálunk szokásban van. Amaz kiterjeszkedik az egyes tudományok világszerte történt haladására, kiemeli a rendszeren oroszánrészt, melyet az illető nemzet fiai s a tudós egyesület tagjai az újabb sikerek kivívásában igényelhetnek; beszélhet a tudomány érdekében tett világszerű, költséges expedíciókról, felállított intézetekről, új találmányokról; elegendő tere van a tudomány elhalt munkásairól nem csupán név szerint, hanem egész munkásságuk jellemző képbe összevonásával emlékezni meg és több efféle. Ily nemű titkári számadások (comptes rendus) a mi viszonyaink közt — az előadó gyöngeségét leszámítva is — alig történhetnek. Nem mintha a tudományos világ mozgalmában Akadémiánk illő részt nem venne; mintha egy-egy magyar név időről időre meg nem jelennék a kor szerint legújabb nyomozások terén: egy Csoma, Reguly, Magyar — hogy az újabbak szerénységét

meg ne bántsam — a földgömb különböző pontjain; mintha némely tudományok, pl. az altáji rokonság mezején már önálló, sőt részben úttörő munkásságot nem mutathatnánk elő; mintha a hazai történet és régiségtan körébe eső gyűjtések és feldolgozások által nem igyekeznénk lépést tartani más nemzetekkel; vagy mintha az úgynevezett exact tudományok művelői közt épen úgy nem találkoznék egy-egy szakját előbbre is vivő bűvár-szellem, mint a nyugat nagyobb nemzeteinél. Ezekről is lehetne már, a fontosabb részletek kiemelése, kiszínezése által a figyelmet ébren tartó, bővebb jelentést állítani össze. De ha egyéb választás nincs, mint rövid néhány perc alatt, hogy a következő előadásokra idő maradjon, vagy a történeteket vázlatosan elmondani, vagy ezeket mellőzve, némi szónokias általánosságban keresni kárpoztást: inkább választom az elsőt, különben előadásom nem felelne meg címének: „Jelentés az Akadémia munkásságáról”, mely immár következik.

A *nyelvtudományi* szakban azon élénk mozgalom, mely a századunk első felében történt magyar nyelvújítás támadói és védői közt a múlt év folytán oly magas hullámokat ver vala, *Brassai*, *Ballagi*, *Imre Sándor* és *Szarvas Gábor* tagok értekezéseiben folyt tovább. Rokon ezzel egy más áramlat, mely az *ik*-es igehajlítás Révay-féle szabályainak izent hadat: e tárgyban *Joannovics* tanulmányai járultak az előbbiekhöz, ki az *ik*-es formát, bár némi szelidítéssel, fentartandónak véli. Harmadik ága ez áramlatnak a nyelvtudományi bizottságban nyilvánult, melynek többsége a magyar *helyesírás* rég vitatott szabályaival elkészült ugyan, de munkájátát, az elvi szempontból tiltakozó kisebbség ellendolgozatát bevárandó, még nem adta be.

A *nyelvtörténeti* munkálatok, a „Nyelvemléktár” most megjelenendő IV-dik kötetével s a történeti szótár bevezetett előkészületeivel, folytonos haladásban vannak. A *rokon nyelvek* tanulmánya *Bálinth G.* két — a mandsu szertartásra és a tatár syntaxisra vonatkozó — értekezése, továbbá *Donner* lapp dalgyűjteményének *Hunfalvy* r. tag által ismertetésében nyert némi adalékot; míg a Nyelvtud. Bizottság Közleményeiben kiváló figyelmet ébresztettek *Budenz* r. t. „Svéd-lapp nyelvmutatványai”, mely dolgozatban ő a fővárosunkban időzött négy lapp ember szójárását s a tőlök hallott mondák szövegét fejtegeti.

Általánosabb nyelvészet körébe tartoznak: *Bartal Antal* értekezése a görög—latin (árja) hangtanról; *Podhorszky* l. t. magyar—chinai hasonlításai; *dr. Mayr* (v.) tanulmánya a zend nyelv lágy aspirátáiról, és *Goldziher* (v.) sémi tanulmánya a „Közleményekben” — A *classikai* körből *Télfi* tanulmányait Aeschylósról; a *szépművészetek* elméletéből *Bartalos* „Nemzetiség és művészet” c. értekezését

megérintve: nem hagyhatom még említetlen azon általános figyelmet költött előadásokat, melyek Szilágyi István s Révész Imre tagok közlései s Guzmics naplója által *Akadémiánk alapítása* körülményeire vetnek új világot.

A *történeti előadások* főleg a magyar történelem, földrajz, életírás körében mozogtak. Így *Pesty* értekezése Szörény megye oláh kerületeiről; *Szilágyi* Sándoré: Izabella trónfoglalása és Nádasdy-Tamás erdélyi követségéről; *Nagy* Iváné az utolsó Árpád trónraléptéről; *Szilágyi* Ferencé az ifj. Wesselényi élete, s a germanizálás József alatt; *Fraknói* r. tagé Verbőczyről, *Fabricziusé* Erdély legrégibb térképéről. Külhistóriára *Ribáry* (v.) „Tiberius és Tacitus” című előadása vonatkozott; s *Wertheimer* Edéé (v.) az Erzsébet angol királynő és Károly osztrák főherceg közt tervelt házasságról; míg hazánkat is érintőleg, *Ortvay* Tivadar két húnkorbéli római telep, Margum és Contramargum helyfekvését, illetőleg történetét nyomozta.

A *történelmi bizottság* „Monumentái”-ban Oláh Miklós levelezéseit adta ki *Ipolyi*-tól, — Szamosközy munkájából a két első kötetet, *Toldy* és *Szilágyi* tagoktól, — a Magyar Országgyűlések III-ik, az Erdélyi Országgyűlési Emlékek I-ső kötetét, amazt *Fraknóitól*, ezt *Szilágyi* S.-tól; az Anjou-korból egy, Mátyás korából szintén egy kötet Diplomáciai Emléket, az elsőt *Wenzel*, az utóbbit *Nagy* Iván és b. *Nyáry* szerkesztése alatt. Végre külön II. Rákóczy Ferenc „Önéletrajzát” és „Egy keresztyén fejedelem áhitásait”

Archaeologiai szakban *Hampel* József (v.) értekezett Cyprus-szigeti ősrégi edényekről; *Henszlmann* r. t. a magyar zománccról; ugyanő tőle jelent meg a Régészeti Emlékek egy gazdag félkötete a bécsi világtárlat magyar régiségi leírásával, ő szerkesztette a bizottság „Közleményeit” Rómer, *Ortvay*, *Majláth* Béla cikkeivel, — s *Értesítőjét* elébb *Ortvay*, most b. *Nyáry* Albert társaságában.

A *társadalmi tudományok* mezején *Wenzel* r. t. két jogi értekezése: egyik az összehasonlító jogtudomány és a magyar jogról, másik a magyar országos és particuláris jogokról; valamint *Tóth* Lőrincé, a törvénykezési szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosságról; *György* Endréé (v.) Olaszország vízjogi törvényeiről — tűnnek fel, mely utóbbi már a közgazdaság terére vezet, hol *Konek* r. t. előadása, a statistika és nemzetgazdaság közti viszonyról és *Keleti* r. t. visszapillantása közgazdaságunk egy negyed századára, rekeszti be az osztálybeli értekezések sorát.

A *mathematikai és természettudományok* osztályában részint a tagok, részint számos vendég által tartott értekezéseket, sokféleségük miatt, nehéz e vázlat rövid formájába szorítani. Tárgyuk szerint: *physikaiak* *Szily* r. t. és *Réthy* Mór (v.) propeller-elméletei;

b. *Eötvös* észleletei a capillaritásról; *Schuller* (v.) a légnyomás változásainak — és *Fröhlich* (v.) az electricai zártvonalas folyamok magnetikai potenciáljának meghatározásáról; dr. *Nagy Tamásé* (v.) a hold befolyásáról a földrengésekre; *Themak* (v.) a zsidányi meteorkő-hullásról; dr. *Pillitz* (v.) a talaj felszívási képességéről; *Hunfalvy* J. r. tag a folyók apadásáról.

Vegytemiakat: *Than* Károly r. t. adott elő, részint saját, részint más tudósok kísérleteinek eredményeiről; továbbá *Preysz* l. t. boraink nagy fehérnye tartalmáról és a mustmérőkről; dr. *Fleischer* (v.) némely erdélyi ásványvizekről és sodalithról; *Lengyel* Béla(v.) a köneny színekéről. — *Föld és ásványtani* előadások: *Török* József r. tagé: a jégkorszak nyomai Debrecen vidékén; *Koch* Antal l. tagé: a kőzetvizsgálat módszerei; *Hanken* r. tagé: a délnyugati középmagyarországi hegység természeti viszonyairól a harmadkorban; *Krenner* l. taggé: a Plivián fölött, és *Szécskay* (v.) kristálytanulmányai a Volnynon.

Növénytani értekezés nem volt; de a bizottság pártolásával többen (*Lojka*, *Staub*, *Borbás*, *Feichtinger* urak) tettek növénytani kirándulásokat és a *Kalchbrenner*-féle gombászati munka utolsó füzete is kész a sajtó alá. Szintén a bizottság küldöttjekép utazott *Szabó* József r. t. Santorin görög szigetre *geológiai* és *Schenzl* G. Erdélybe meteorológiai vizsgálatok végett; emez az osztályban jelentését is tett előlegesen a földmagnetikai vonalak rendhagyó menetéről Erdélyben.

Hátra van még az *életteni* számos előadást érintenünk, minőket *Balogh* Kálmán l. t. két ízben is: az agyról s befolyásáról a szívmozgásokra, s dr. *Thanhoffer* (v.) három különböző tárgyról a maga és egyről *Krausz* Károly (v.) részéről tartottak; *Jendrássik* r. t. pedig az új életteni intézetről tett kimerítő jelentést. Itt említhetjük *Lenhossék* r. t. craniometriai értekezéseit: egy nagyobb közlési előadást az általa tett koponya-mérésekről, s egy osztálybeli kisebbet Deák Ferenc koponyájáról.

A *mathematika*, csillagászat, hadtan köréből: *Réthy* Mór (v.) három méretű homogén tér síkbeli trigonometriája; *König* Gyula (v.) bármely adott egyenlet legkisebb gyökének meghatározása; *Hunyady* Jenő l. t. kúpszeleten fekvő hat pont egyenlete; *Pettkó* l. t. „számrendszere” két ízben is; *Konkoly* Miklós (v.) megfigyelései ógyallai csillagdján; *Fest* Vilmos r. t. a földművelési mérnökökről szóló értekezése, s végül *Asbóth* Lajos l. t. amerikai polgárháboru története, voltak tárgyai az osztálybeli előadásnak.

Az Akadémia egyéb munkássága, az általa, illetőleg *könyvkiadó* bizottsága által kiadott munkák és időszaki iratok sorozata, az alaptókére tett kegyes hagyományok és adományok, a Könyv-

tár részére küldött becsesebb ajándékok, fel levén sorolva az ez alkalommal szétosztott jelentésben: csupán még az Akadémia jutalmairól kell megemlékezni. Az összes ülések a gr. *Teleki József* drámai jutalmát, hét vígjáték közül de csak relatív becséért, a „Doktor Percival” címűnek ítelték, melynek szerzőjeül ifj. *Ábrányi Kornél* igazolta magát; a gr. *Karácsonyi*-jutalmat 24 komoly dráma közül egy sem nyerte el, kettő azonban, az „Iskarióth” és „Itélet napja” című, elismeréssel említett meg. A mostani nagygyűlésen eldöntött jutalmakról szerencsém van felolvasni a jelentést. — Szintén a mostani nagygyűlésen történt *tagválasztás* eredményét következőleg van szerencsém jelenteni. [ld. a követk. 684. sz. *Jelentését*]

*

Nehéz szívvel térek át jelentésem utolsó részére: azon veszteségek elsorolására, melyeket halál által szenvedett tudományos intézetünk. Soha, egy-egy évben annyi kitűnő tagját nem gyászolta az Akadémia. Mert, ha veterán levelező társainak: a szépművészet elmélete s kivált a magyar zene történelme körül érdemeket szerzett *Mátray Gábor*, vagy a történelmi bűvárlatban s annak eredményei feldolgozásában holtig fáradhatlan *Szilágyi Ferenc* elhunytán való fájdalunk enyhül is az általános emberi halandóság gondolatával; ha a körünkben már ritkán látott *Wargha István* bölcséleti és neveléstani munkái utóbbi időben inkább csak kegyeletes emlékezésünk tárgyai valának; ha legújabban egy külső tag, a hírneves cseh történetíró *Paláčeky* Ferenc halála hírénel az ő heves faj-szeretetét csak tárgyias felfogással méltányolhatjuk, míg tudományos érdemeit föltétlenül magasztaljuk; — sőt, ha hosszú reménytelenség által oda valánk kényszerítve, hogy egy *Kemény Zsigmond* koporsójánál a megérkezett szabadulás érzelmével töröljük le könnyeinket; ha *b. Sina* Simonban Akadémiánk egyik legnagyobb alapítója, s azután is, mindig s kellő időben, mindig a nála szokott mértékben, jóltevője iránti hálnak azt tanácsolja, hogy mérsékeljük az elvesztése miatti fájdalmat, nehogy ez önzés színében tűnjék fel; ha elfásulva gyakori nagy veszteségeinken, már egy oly kitűnő hazafi és tudós sírja fölött is némán állunk meg, mint gr. *Teleki Domokos*; ha a sűrű halálozás miatt alig fejezhetem be jelentésemet, mert imé, június 3.-áról gr. *Waldstein* János igazg. tag halálát kell ismét közbeszúrnom; hátra van még két név: *Toldy* Ferenc, szomorú ünnepelésünk tárgya e mai közülésen, kiről a mindjárt utánam következő méltóbb előadást nem akarom megelőzni — és *Deák* Ferenc, kinek említésénél szerény vázlatom hivatalos adatai mögé

vonul vissza. „Ő a mienk is volt — így szól az Akadémia jegyzőkönyve — nagy mértékben a mienk. Már 1837-ben sietett az Akad. a bölcs törvényhozót, az egyszerű igazság, éles logikai elme s tösgyökeres magyar nyelv erejével ható szónokot magához ölelni, hol mint tiszteleti tag, osztályának vezérfia, gyakran elnöke lett; 1855 óta pedig Igazgató Tanácsunkban is hallatta azon páratlan bölcseségű tanácsait, minőről országszerte ismeretes vala. Igen, ő a mienk is: a tudományé.

Államjogi munkáját, melyben az alkotmányunkra intézett támadásokat oly nemes eréllyel visszaverte s egyszersmind hazánk közjogát oly világos fénybe állította, az Akadémia *nagyjutalmával* koszorúzta meg, s e koszorút, minden virágnál maradandóbbat, kegyelettel teszi most le ravatala zsámolyára ”

684.

JELENTÉS

az Akadémia választásairól:

A MTA nagygyűlésén megválasztottak:

Igazgató tagoknak: Lukács Móric tiszt. tag,

Pauler Tivadar r. t.

Than Károly r. t.

Az I. osztályba *tiszteleti tagnak:*

Nagy János r. tag.

Rendes tagoknak:

Vámbéry Ármin lev. tag,

Szilády Áron lev. tag.

Levelező tagoknak:

Dr. Barna Ignác Budapesten,

Goldziher Ignác egyetemi tanár.

Külső tagoknak:

Ujfalvy Károly, tanár Párizsban,

Fleischer-Leberecht Henrik, lipcsei egyetemi tanár,

Donner Ottó, helsingforsi egyetemi tanár,

Ritschl Frigyes Vilmos, lipcsei egyet. tanár.

A II. osztályba:

Levelező tagoknak:

Deák Farkas min. titkár, a Tört. Társulat jegyzője,

Zlinszky Imre, a kir. tábla bírāja.

Külső tagoknak:

Esquirou de Parieu, első rangú francia író, Párizsban.

Kunik Ernő, a sz. pétervári cs. múzeum igazgatója.

A III. osztályba:

Rendes tagnak:

Schenzl Guidó I. t. az orsz. meteor. int. igazgatója,

Levelező tagoknak:

Böck János, a m. földtani intézet fő geologa,

Konkoly Miklós csillagász, Ó-Gyallán.

Lengyel Béla, a vegytan r. t. tanára a magyar kir. egyetemen.

Külső tagoknak:

Broca Pál anatom, Párisban.

De Candolle Alfonz botanicus, ugyanott.

Arany János
főtitkár.

685.

584/1876.

MÉLT. KELETI KÁROLY

min. tanácsos úrnak, mint a nemzetközi statisztikai kongresszust előkészítő bizottság elnökének, tisztelettel,

Budapest

A M. T. Akadémia igazgató-tanácsának f. hó 10-én tartott ülésében előterjesztett Méltóságod hozzám intézett irata az Akad. helyiségeinek a Congressus számára leendő átengedése iránt. Az Ig. tanács hajlandó is volt e kívánatot, tekintettel a nagy nemzetközi gyűlés fontosságára, teljesíteni, és ha csupán gyűlések tartása vagy irodai mellékhelyiségek használata forogna szóban, kész volna a kívánt időre, mikor az Ak. munkája ugyis szünetel, föltétlenül a Congressus rendelkezésére bocsátani helyiségeit. Mivel azonban a megkereső levél nem részletezi, különösen mely helyiségek és mily célra vétetnek igénybe, vajjon nem egyszersmind a kiállítás és az azzal járó nagy terhek fel és le emelése, nagy néptömegek felvonulása van-e kilátásban: felkérni határozta az előkészítő bizottságot, hogy a kívánt termeket s azok felhasználása módját pontosabban kijelölni és körülírni méltóztassék; megbizván az elnökséget, hogy a veendő válasz után a körülményekhez képest, mind a termék átengedése, mind a netalán felmerülő mellék-költségek tárgyában a bizottság óhajtásának a lehetőségig megfelelő, szabadon rendelkezék.

Midőn erről értesíteni szerencsém van, tisztelettel

Bp, 1876. jun. 17.

maradok Méltóságodnak aláz. szolgálja

686.

1469/1876.

FOLYÓ ÜGYEK A SZÜNIDŐ ALATT:

1. A *nyomatványokra* ügyelni, hogy a nyomás szakadatlanul folyjon, jelesül: a) az *Értesítő* máj. — juniusi számai.

b) az *Évkönyvek* füzetete, az 1872-i közülés tárgyai.

c) az *Almanach* naptári részét, mihelyt beadatik, nyomatni.

2. A *Holczer-ösztöndíjra* érkező folyamodványokat jul. 25-ig összegyűjteni, akkor elküldeni a bizottsághoz (elnöke: Nendtvich)

3. A *Mehadiára* jelentkezőket felírni. (Mikor az ajánlólevélre szükség lesz, már itthon leszek!)

4. A *természettudósoknak* beérkező uti *szabadjegyeket* kézbesíteni. (A jelentkezőknek, a kész formulárét leiratván, akad. ajánló levelet adni. Ha lesz *elnök*, az írja alá; különben *elnöki megbízásból* a helyettes főtitkár.)

5. Egyéb érkező levelet *presentál* Gyulai úr vagy Arany László lev. tag. Rendesen beigtatni, a sürgetősökben intézkedni; a többit összegyűjteni.

6. Gyulai úr *utalványozza* az előfordulókat.

7. A nagykanizsai főgymnasiumnak az *ügyrendi h)* alatti *könyveket expedálni.*

Áldás, békesség!

687.

754/1876.

A DUGONICS-SZOBORBIZOTTSÁG

t. Elnökségének,

Szeged.

A Dugonics szobor-bizottságnak juliusi üléséből kelt s hozzánk aug. 3-án érkezett becses meghívó levele folytán, melyben a M. T. Akadémiát ez irodalmi és nemzeti ünnepélyre meghívni méltóztatott, az Akad. elnöksége óhajtott volna úgy intézkedni, hogy e nagy érdemű úttörő magyar írónak szülővárosa által, dicséretére és utánzására méltó hazafi buzgalommal felállított szobra leleplezése alkalmával az Akadémia minél számosabb tag által legyen képviselve. Mivel azonban az Akadémiai szünidő már a meghívás előtt beállott és a tagok, részint tudományos, részint egészségi kirándulásokra a fővárosból jóformán elszéledtek, úgyhogy csak a minden napi kötelesség által tartóztatott néhány tag maradt itt: az elnökség kénytelen volt megelégedni azzal, hogy Szász Károly rendes tagot (ki 17 vagy 18-án megy Szegedre), oly módon nevezze ki az akadémiai küldöttség elnökének, hogy ő mind azon többi akad.

tagot, kik más minőségben vagy önként, ott megjelennek, mint az Akadémia képviselőit vezesse és adja át e tudományos intézet meleg üdvözlését.

Miről értesítve, maradtam teljes tisztelettel

T. Elnök Úrnak aláz. szolgája

[K. n.]

688.

787/1876.

A M. KIR. TUDOMÁNY-EGYETEM
Nagys. Rectori Hivatalának.

F. hó. 20-án kelt b. átiratára, bár az Akad. mindkét elnöke jelenleg távol van, az eddigi eljárás szerint nem haboznék az Akad. kis termét szept. 1—3 napjai valamelyikére, elnöki jóváhagyás reményében, átengedni az Egyetem megnyitó ünnepélye helyiségeül; azonban éppen ez idő tájra az Ak. összes nagyobb helyiségei már a *Nemzetközi Statisztikai Congressusnak* vannak átengedve az elnökség által.

Szöbéli tudakozás után úgy értesültem, hogy a Congr. által a kis terem szept. 1-én legalább d. e. 9—11 óra közt nem lesz elfoglalva, mivel a Congressus megnyitó ülését, amint hallom, az nap d. e. 11-kor a nagy díszteremben szándékozik megkezdeni. Ellenben 2-án és 3-án a nagy-terem nem lesz a Cong. részéről igénybe véve.

Minden esetre célszerűnek tartanám, hogy azon egyet. tanár urak, kik egyszersmind a Congressus előkészítő bizottságának tagjai, oly módon érvényesítsék befolyásukat a bizottságban, hogy az *összeülködés elkerültsék*, mely esetben az Akad. az illető termet készséggel átengedi az Egyetemnek.

— Tisztelettel

[Kelet nélkül]

689.

891/1876.

[EGY FRANCIA LEVÉL FORDÍTÁSA]

Texeira de Vaxconcellos lovag, portugál királyi tanácsos az elnökséghez intézett levelében azon pillanatban, midőn e szép országot elhagyja, felajánlja az Akadémiának a portugál kormány által kiadott azon különböző munkákat, melyeket a nemzetközi statisztikai congressuson bemutatott.

Megjegyzi továbbá, hogy a Portugália és Magyarorsz. közötti viszony vagy érintkezés (rapport) nem igen gyakori; azt folytonosabbá tenni óhajtaná akár mint a portugál kir. akadémia II. osztályának (sciences politiques et morales) elnöke, akár mint magán egyén.
(Bemutatni a Könyvtári Bizottságban !)

[K. n.]

1490/1876.

[ÖSSZES-ÜLÉSI BEJELENTÉSEK]

Mielőtt az összes ülés tárgyait előadni szerencsém lenne: meg kell emlékeznem azon súlyos veszteségekről, melyeket Akadémiánk a szüenidő folytán szenvedett: Jul. 23-án *Fényes Elek*, választott rendes, tényleg *levelező* tagunkat ragadta el közülünk a halál, kinek a magyar tudományosabb statisztika és földleírás körüli érdemei országszerte ismeretesek. Ó oly időben adta magát ezen tudományok művelésére, midőn ily munkásságért elismerésre alig számíthatott, s midőn az anyag-gyűjtéstől az utolsó feldolgozásig e téren minden a magán szorgalomra volt utalva. Munkásságáért az Akad. nagyjutalommal, később rendes tagsággal tüntette ki, de mivel a székfoglalás iránti szabálynak eleget nem tett, nagygyűlési határozattal a levelezők közé helyzetetett vissza.

Továbbá mély fájdalommal mutatom be úgy a családi, mint a budapesti ágostai hitvallású egyházgyülekezet gyászjelentését *Székács József* tisz. tagnak jul. 29-én történt haláláról. A kitünő egyházi szónok és költő, az aesthetikai és classici nagyműveltségű író, az ó-kor remekeinek jeles fordítója, 40 évig vett buzgón részt Akadémiánk működésében, s távozta nyelv- és széptud. osztályunkban fájdalmas ürt hagy.

Aug. 3-ával (ha nem csalódom) a hírlapok *Klein L. Gyula* külső tag berlini hazánkfiának elhunytát jelentik, — kit az Akad. 1869-ben „A dráma története” c. híres munkájáért (melybe a magyar drámát is befoglalandó volt) választotta külső tagjának.

Hírlapi tudósítás nyomán fájdalommal jelentem *Pertz Henrik* híres német történetbúvár, a porosz kir. könyvtár igazgatója, Akadémiánk II. oszt.-ban a legrégebb, 1833-ban választott külső-tagjának f. hó 12 körül történt halálát.

Végre a legmélyebb fájdalommal mutatom be a család és Kolozsvár szabad királyi város képviselő bizottságának gyászjelentéseit *gy. Mikó Imre* igazgató és tiszteleti tagnak *september* 16-án bekövetkezett gyászos haláláról. — Nem lehet e rövid perc feladata, csak vázolni is a Dicsőültnek hazafiúi, tudományos és emberbaráti érdemeit; ennek akkor lesz helye, midőn az Akadémia, kegyeletes szokása szerint, emlékbeszéddel fogja ünnepelni e férfiú emlékezetét, ki oly időben, midőn a magántűzhely is alig volt bátorságban, új tűzhelyet nyitott a tudománynak, nemzetiségnek! Mondjunk áldást mindnyájok emlékezetére.

691.

926/1876.

NAGYS. GYULAI PÁL
egyet. tanár s akad. rendes tag úrnak az AK. I. o. titkárának,
tisztelettel

A MTA folyó oct. hó 2-án tartott összes ülésében kedvesen értette meg Nagyságod leveléből, hogy néh. *Mikó Imre* igazgató és tiszteleti tagnak magától a dicsőült férfitől ajándékba nyert olajfestésű arcképét az Akad. képes-terme számára felajánlani méltóztatott.

Midőn e becses ajándékért az összes ülés nevében és határozatából ezennel köszönetet mondok: egyszersmind szerencsém van értesíteni, hogy annak a képes-terembe leendő felfüggesztése egyértelműleg határozatba ment.

Maradván tisztelettel Nagyságodnak aláz. szolg.

Buda-Pest 1876 oct. 6-án

főtitkár elnök

971/1876.

692.

(Levélsquarto)

TEK. ABAFFY;—AIGNER LAJOS ÚRNAK
tisztelettel

Tekint. Ur!

A MTA october 30-i összes ülésében kedvesen fogadta Kovács József lelkész úr ajándékából *Horváth Ádám* „Holmi” című kéziratát, s azért Kovács úrnak és Önnek kifejezi köszönetét.

Tisztelője:

Buda-Pest, 1876 nov. 3.

főtitkár.

693.

ad 971/a/1876.

TISZTELETES KOVÁCS JÓZSEF
helv. hitv. lelkész úrnak

Görgeteg
u. p. Csokonya.

Tiszteletes Úr!

A MTA f. é. oct. 30-án tartott összes ülésében kedvesen fogadta néh. *Horváth Ádám* magyar költőnek azon „Holmi” című kézirati versgyűjteményét, melyet Tisztel. Úr *Abaffy (Aigner) Lajos* úr útján az Akadémiának örök tulajdonul beküldeni sziveskedett.

Miután Abaffy úr az Akad.-hoz intézett levelében igéri, hogy „Figyelő” c. folyóiratában e kézirat érdekesebb részeit ismertetni fogja, s részben már eddig is tette, az Akadémiának egyelőre elégségesnek látszott, hogy a kéziratot Könyvtárában híven őriztesse, hol az érdeklődő irodalombarátok megtekinthetik és használhatják.

Midőn tehát megbízatásomhoz képest, szerencsém van kifejezni az Akad. köszönetét, tisztelettel vagyok alázatos szolgája:

Buda-Pest, 1876 nov. 3.

főtitkár

694.

1023/1876.

(Levélquarto)

T. C. ÖZV. BURGER ZSIGMONDNÉ
asszonynak tisztelettel,

Tisztelt Asszonyom!

Szeged.

A MTA f. é. oct. 30-án tartott ülésében t. Asszonyságodnak az elnökséghez intézett iratát tárgyalva, teljes méltánnyal vette ugyan tudomásul a „*Dugonics-Album*” kiadása körül tanúsított honleányi buzgalmát, valamint a megküldött példányt is köszönettel fogadta Könyvtára részére; mivel azonban a költségvetésben hasonló célokra nincs felvéve alap, az Akad. nincs oly helyzetben, hogy számos példány megrendelése által tagjai számára ezen vállalatot elősegíthesse.

Tisztelettel aláz. szolg.

Budapest, 1876, nov. 3.

695.

1024/1876.

TEK. DR. PATACHICH KÁROLY
úrnak, tisztel.

Buda

A MTA f. é. oct. 30-i összes ülésében tárgyalván tek. Uraságodnak az akad. elnökhöz „Magyar Zeneszótár” c. munkája segélyezése iránt benyújtott folyamodványát, sajnálattal mondotta ki, hogy jelen évi költségvetésében ily nemű segélyezésekre semmi alap fölvéve nincs; a jövő évre is csak oly munka segélyezésének fölvétele ajánlhatná az Ig. Tan.-nak, mely hozzá elébb beküldetett és bírálata alá bocsáttatván, kiadásra méltónak találták.

Midőn erről értesítem, tisztel. vagyok aláz. szolg.

Bp, 1876, nov. 3.

696.

1057/1876.

[LJUBIČ SIMON OLASZ LEVELÉNEK TARTALMA]

Ljubič S. úr, a zágrábi museum igazgatója, megújítja kérelmét pénz-segély iránt, a *délszláv érme*kről kiadott nagy munkája költségei fődözhetése végett, — melyre ugyan a bécsi cs. kir. akadémiától 1000, a zágrábitól pedig 800 ft-ot nyert, de ezek távolról sem fedezik a kitűnő rajzokkal és táblákkal megjelent munka költségeit, ezért folyamodott tehát a MT Akadémiához is, s ettől, amint érté- sére esett, kedvező határozatot is nyert, azonban az ig. tanács nem vehette föl az Akad. által megajánlott segélyt az 1875. és 76-i budgetbe; kéri most azt fölvétetni.

[K. n.]

697.

1077/1876.

MÉLT. TÓTH LŐRINC ÚRNAK STB.

Az akad. pénztárnak 1869 oct. 31 én történt átadása alkalmával méltóztatott a *székely kivándorlási alapítványt* oly összegben számolni át a M. Földhitelintézetnek, hogy ez utóbbi, 1870 dec. 31-én lezárt vagyon-mérlegében, noha semmi újabb adomány e célra hozzá be nem folyt, a sz. kivánd. alapot 12,991 ft. 25 kr-ban mutathatta ki.

Miután az Intézeti tisztviselők szerint a nevezett alapnak takarékpártári könyvecskén történt átadása alkalmával, semmi, ez alapra vonatkozó iratok, sőt még annak keletkezését felderítő egyszerű kimutatás sem adatott át, — miután továbbá az Akad. jegyzőkönyveiben, néh. Murányi Ignác 1000 ft végrend. hagyatékán kívül, mint amely az ülésen bejelentetett, semmi e célra adott vagy hagyományozott összeg elő nem fordul; miután végre Méltóságod pénzt. naplóiban sem található feljegyezve az e célra történt adományok:

Kénytelen vagyok Méltóságodat — mint egyetlen élő személyt, kinek e részben tudomással kell birnia — sürgősen felszólítani, hogy akár az Ak.-nál levő, akár magánirataiból kideríteni és felvilágosítást adni sziveskedjék, kik, mikor és mennyi összeggel járultak ez alaphoz; szükség esetében a tptár könyveit is igénybe vévén; miután úgy hallom, hogy e pénzek külön — mint székely kivándorlási alap — voltak betéve a takarékpénztárnál.

Válaszát sürgősen kérve, maradok Mélt.-od aláz. szolgálja

Budapest, 1876. nov. 21.

akad. másodelnök

698.

1105/1876.

MÉLT. SÁRVÁRI ÉS FELSŐVIDÉKI GR. SZÉCHENYI BÉLA
úrnak teljes tisztelettel,

Nagy-Cenk.

Mélt. Gróf úr!

A M.T.A nov. 27-én tartott összes ülésén bemutatott azon, néhai *Kőrösi Csoma Sándor* síremlékét ábrázoló díszes olajfestmény, melyet Méltóságod, dicső atyja: gr. *Széchenyi István* hátrahagyott ereklyéi közül az Akadémiának felajánlani és hozzám küldeni méltóztatott.

Az Akadémia kettős kegyelettel fogadá e nagybecsű emléket, úgy is, mint a honkereső hontalan bujdosóra, de még inkább úgy, mint tudományos intézetünk első megalapítójára emlékeztető drága kincset; a midőn annak biztos, de az Akadémiát látogató közönségnek hozzáférhető helyen megőrzését elrendelte, egyszersmind megbizott engem, hogy [áthúzva: *legmélyebb hálóját*] Méltóságodnak, ki ez adomány által magát oly becses családi emléktől fosztotta meg, forró köszönetét fejezzem ki.

Midőn ezt jelen sorokban örömmel teljesíteni szerencsém van, tisztelettel maradtam Méltóságodnak alázatos szolgálja:

Buda-Pest, 1876. nov. 30.

elnök.

699.

1111/1876.

(Levélquarto)

TEK. BERNÁ CZKY FERENC

úrnak a hg. Odeschalchi családbeli névelőnek tisztelettel,

Pozsony
Hosszú-u. 97.

Tisztelt Uram!

E hó 1-én kelt becses soraira sietek válaszolni, hogy egy jó *magyar synonym szótár* valóban rég érzett hézagot töltene be irodalmunkban; és nincs is kétség benne, hogy egy ilyet az Akad. bírálatra elfogadna és eshetőleg hozzájárulna annak kiadása elősegítéséhez; erre nézve azonban minden esetre szükséges, hogy a munka vagy egyelőre elegendő számú mutatvány-ív beküldessék, mert e nélkül az Akad. véleményt nem formálhat és a továbbiak iránt ígéretet nem tehet.

Tisztelettel maradván T. Uraságodnak alázatos szolgálja
Buda-Pest, 1876 dec. 4.

700.

1190/1876.

TEK. BOGYÓ BECSKE OLGA
asszonynak,Gyulaháza
(Szabolcs)

Tisztelt Asszonyom!

Csengery A. akad. m. elnök úr megbízásából sajnosan kell értesítenem, hogy a Kazinczy-alapból, melynek tőkéje elfogyott, segélyezés többé senkinek sem adható, a mint ezt az Ig. Tanács már a mult évben kijelentette, s én megírtam, hogy az akkori segély, 100 ft, egyszersmindenkorra adatott. — Miután azonban az ide visszacsatolt nyugtából az tűnik ki, mintha t. Asszonyságod az *irói segély-egylettől* akarna fölvenni 100 ft-ot, — ha netalán e szándéka lett volna, folyamodványát a segélyegylet titkárához, Gyulai Pál úrhoz küldje be.

Tisztelettel t. Asszonyságod aláz. szolgálja.

1876. dec. 20.

701.

1186/1876.

NAGYMÉLT. TREFORT ÁGOST

vall. és közokt. m. kir. minister úrnak teljes tisztelettel,

Buda-Pest

Nagymélt. Min. Úr!

A MTA — Ügyrendjének egyik pontja értelmében — *minden ülése jegyzőkönyvét* fel szokta terjesztteni a vallás- és közokt. ministeriumhoz, honnan azok, évek hosszú során, mindenkor észrevétel nélkül érkeztek vissza.

Miután az Ak. jegyzőkönyvei ki is nyomatnak az „Értesítő”-ben, hogy mind a titkári hivatalt a sok másolás, mind a nagymélt. Ministeriumot a visszaküldés terhétől megkíméljem, Nagyméltóságod jóváhagyása reményében úgy intézkedtem, hogy 1877 jan. 1-től kezdve az Értesítő megjelent füzetei terjesztessenek fel, melyek visszaküldése aztán nem lesz szükséges.

Teljes tisztelettel Nagymélt. aláz. szolg.

Buda-Pest, 1876. dec. 27.

a MTA elnöke.

1006/1877.

JUTALMAK ÁLLÁSA 1877-RE:

I. osztály:

1. *Sámuel-díj* 15 arany. Az 1876 folytán megjelent nyelvtud. érték. legjobbjának.
2. *Teleki-jutalom*: 100 ar. Hirdetni 1877 dec. 31-re ismét *szomorú-játéokra!*
3. *Karácsonyi-jut.*
  - a) Komoly drámára hirdetve *másodszor*, 400 arany. Ha ez oda nem ítéltetik, *aesthetikai* kérdést kell kitűzni.
  - b) 1877 dec. 31-re van hirdetve *tiszta vígjátéokra* 400 arany. 1879 dec. 31-re következik *komoly* drámára a *rendes* 200 arany.
4. *Marczibányi-jut.* (kettős: 80 arany):
  - a) Hirdetve másodszor 1877 dec. 31-re „A köztársaságról”,
  - b) *Új* kitűzhető, 40 ar. 1878 dec.-re.
5. *Nádasdy-jut.*
  - a) az 1876-ban ki nem adott 100 ar. újra van hirdetve 1877. dec. 31-re.
  - b) az 1876. dec. 31-re hirdetett 100 ar. sorsa *most dől el.*
  - c) *Új* következik 1879. dec. 31-re
6. *Gorove-jut.* 60 arany négy évre. — Az I. o.-ra csak 1883-ban következik.
7. *Horváth—Fraknói jut.* (Révai élete) — Függetlenül marad 1877 dec. 31-re.
8. *Fekésházy* (500 ft) *most dől el!*

II. osztály:

1. *Nagy- és Marczibányi-jut.* 200 és 50 arany:
  - a) Bölcsészeti munkáknak *most* ítéltetik oda.
  - b) 1878-ra (1872—77. évközből) *társadalmi* munkák versenyeznek. *Hirdetendő!*
2. *Fáy-alapítv.*-ből 3000 ft. — Az 1876—78-i illet.-ből, a II. vagy III. o. részéről hirdethető *új jutalom*, 1878 dec. 31-re.
3. *Pór Antal* Aegyptológiája. (Még mindig késik)
4. *Dóra-jut.* 50 arany:
  - a) Egy kérdés (vasutak) hirdetve van 1877. dec. 31-re.
  - b) *Új kérdés* tűzhető ki 1878 dec. 31-re.

5. *Sztrókai*-alapítv. 100 arany:
  - a) Ki van tűzve 77 dec. 31-re,
  - b) *Új kérd.* az 1878/79-i kamatokból csak 1879. dec. 31-re lesz kitűzhető!
6. *Gorove*-jut. 60 ar. (négy évenként):
  - a) Egy most kerül döntésre.
  - b) *Új, erkölcsstudományi kérdés* csak 1879 dec. 31-re!
7. *Vitéz-jutalom*, 40 arany:
  - a) Egy ki van tűzve, harmadszor 1878. dec. 31-re.
  - b) *Új jutalom* csak később tűzhető ki, mert 40 ar. fele egy korábbi jutalomhoz csatoltatott.
8. *Czartoryski*-jut. (ad hoc: 1500 ft) ki van tűzve 1880. dec. 31-re.
9. *Oliványi*-jut. 200 ft. évenként:
  - a) másodsor ki van tűzve 1880. dec. 31-re.
  - b) *Új*, csak 1880-ra következik!
10. *Szilágyi István*-jut. (1200 ft. körül). Csak 1884-ben kerül rá a sor.
11. *Bézsán*-jut. 1000 ft-aranyban. Csak 1880-ra következik.

III. osztály:

1. *Vitéz-alapítv.* jutalma 40 arany. Az *új* kitűzhető 1879-re.
2. *Fáy-alapítv.*-ből 3000 ft:
  - a) Egy ki van tűzve harmadszor, 1878. dec. 31-re.
  - b) *Új kérdést* tűzhetne a II. vagy III. oszt. szintén már 1878. dec. 31-ére
3. *Bézsán-jut.* (1000 ft aranyban) Ki van tűzve 1877. dec. 31-re.

703.

51/1877.

TO MR. EDWARD BUTLER

Esqu. Fellow of the Royal Geographical and Zoological Societies
of London.

Tisztelt Uram!

A MTA f. é. jan. 29-én tartott ülésében kedvesen fogadta T. Uraságod könyvküldeményét, és kellemesen lepte meg azt kísérő *magyar* levele, mely arról tesz tanuságot, hogy külföldön szaporodván a magyar nyelvet ismerők száma, ez által lehetővé lesz, hogy a művelt nyugat hazai viszonyainkról tisztább képet nyerjen, mint aminőt eddig, leginkább német szemüvegen által, nyerhetett.

Meg vagyok bízva, hogy fejezzem ki az Akad. köszönetét Önnek buzgalmaért a magyar nyelv és irodalom ismertetése körül, és érdemes küldeményeiért.

Mely kedves kötelességet teljesítve, szives üdvözléssel vagyok Tisztelt Uraságod alázatos szolgálója:
Buda-Pest, 1877. febr. 1.

704.

102/1877.

KORPONAY JÁNOS

honv. ezredes úrnak, ak.tag,

Kassa.

Tisztelt Barátom!

Munkád megérkezett, a dec. 18-i összes ülésből ki is adatott a III. o.-nak megbíráltatás végett. Azóta az osztály nem adott be róla jelentést s így a munka még bírálat alatt van, mely — tekintve a kézirat terjedelmét — nem is csuda, hogy nem esik oly hamar.

„Buzdítás” részemről csak annyiban történt, hogy, ha az Akad.-val ki akarod adatni, be kell küldeni a munkát, mert máskép az akad. nem adhat róla véleményt; de ez messze van attól, mintha annak az Akad. általi „kiadását” mintegy kötelezőleg kilátásba helyeztem volna, amit nem is tehettem, mert nem rajtam áll.

Szives üdvözléssel stb.

Buda-Pest, 1877. febr. 6.

705.

176/1877.

NAGYMÉLT. BOROSJENŐI TISZA KÁLMÁN

belügymin. úrnak

Nagymélt. Belügyminister Úr!

Nagyméltóságod múlt évi dec. 17-ről 56913 sz. a. a MT Ak.-hoz intézett kegyes leiratát a Szörény-megye új címere tárgyában véve, az Akad. kikérte az illető II. oszt., — ez pedig a kebelében lévő archaeologiai bizottság véleményét, mely utóbbit egész terjedelmében a biz. által ajánlott *új címer rajzával* és a régebbinek vissza-kesztése mellett, szerencsénk van a f. é. febr. 26-án tartott akad. összes ülés határozatából, Exc.-hoz ide csatolva, fölterjeszteni.

Maradván teljes tisztelettel Nagyméltóságod aláz. szolgálói:

Buda-Pest, 1877. márc.

főtitkár.

elnök

706.

193/1877.

[Hosszabb angol levél tartalma, a felzetten:]

ACADEMY OF SCIENCES,

(érk. 1877. márc. 5.)

Chicago

Engedelmet kér Ch. H. Peabody titkár, hogy későn küldi vissza a térítvényt könyveinkről, mert az elébbi titkár meghalt, az Akadémia 1871-ben leégett, s azóta nem is adhatott ki semmit, — de reméli, hogy pénzgyűjtés segélyével fölépülve, újra megkezdheti kiadványai szétküldését.

1166/1877.

707.

[ARANY MÁSODIK LEMONDÓ LEVELE.]

Tekintetes Akadémia!

Azon egészségi okokhoz, melyek miatt a múlt évi nagygyűlésen lemondásomat benyújtottam, idő közben szemeim oly mértékű megromlása járult, hogy már félév óta hivatalom napi teendőit is csak szemeimnek (orvosi tilalom ellenére) folytonos megerőltetésével s mégis tökéletlenül végezhetem. Kérem tehát a T. Akadémiát, méltóztassék a benyújtott — s részemről vissza nem vont — lemondásomat elfogadni, s a főtítkár-választást a közeledő nagygyűlés napirendjére tűzni.

Megújítva az eddigi elnézésért legbensőbb köszönetemet, tisztelettel maradok a Tekintetes Akadémiának alázatos szolgálja

Arany János

r. tag.

Buda-Pest, 1877, márc. 26.

708.

293/1877.

HORVÁTH MIHÁLY

oszt. elnöknek.

Mélt. Püspök és Osztályelnök Úr!

Haberern Jonathán úr, az idei nagy- illetőleg Marczibányi-jutalomra, szerzőik által beadott munkákból egy jókora csomagot oly üzenettel küldött vissza, hogy beteges izgatottsága miatt szellemi munkától orvosilag eltiltva, azokat már el nem olvashatja; kettőt azonban (Emericzy és Kovács Ö. munkáit), melyek bírálata már készülöben van, magánál tartott.

Az osztálytitkár úr távollétében nem tudhatom, mi módon intézkedett az Osztály a 6 év alatt nyomtatva megjelent bölcsészeti

munkák vizsgálata iránt. Természetesen nem csak a szerzőik által beküldött, hanem *minden* figyelemre méltó megjelent munkára lenne a bírálókat alkalmazandó, és most már az idő rövid. Kérem Méltóságodat, sziveskedjék elnökileg intézkedni, ki vegye át a Haberern úr bírálói tisztét?

Egyszersmind mellékelem Greguss úr véleményét, ki csupán egy munkáról (bár ajánlólag) nyilatkozik, — tehát ez is hiányos. Tisztelettel maradván stb.
Buda-Pest, 1877. márc. 30-án.

709.

358/1877.

[EGY ANGOL LEVÉL TARTALMA]

Dr. Lourinro mohun Tagore (v. Tagone?) a bengali zeneiskola elnöke Calcuttában, írja, hogy küldi egy könyvét a hindu zenéről sanscrit nyelven, s egy *Family History* című munkáját, a róla és iskolájáról szóló némely lapok számaival. Igéri, hogy küld többet is. Szeretne *tag lenni* s utasítást kér, hogyan lehet az.
[K. n.]

710.

[*Vegyes Jegyzőkönyvek: 95—96. lap*]

[JEGYZŐKÖNYV]

A közülesi előrajz készítő bizottság ülésének jegyzőkönyve, 1877. márc. 22.

Horváth Mihály legidősb o. eln. elnöklete alatt jelen voltak: Sztoczek József oszt. elnök, Fraknói Vilmos, Gyulai Pál, Szabó József o. tit. és Arany János főtitkár.

1. A főtitkár jelenti, hogy az Ak. elnöksége az 1877-i nagygyűlés idejét május 22—27 napjaira tűzte ki, jelesül:

máj. 22. d. u. 5-kor az osztályok értekezletei, 23: Nagygyűlés.

„ 24 *Elegyes* ülés d. u. 5 órakor, az akad. elnökök megvál. végett. Utána *nagygyűlés*: tagok választása.

máj. 26. Igazg. Tanács ülése déli 12 órakor.

„ 27. *Köz-ülés* a nagyteremben d. e. 10 órakor. — Tudosul véve.

2. Áttérve a közülesi tárgyakra, jelenti a főtitk., hogy az osztályokat írásban felkérte, gondoskodjanak egy emlékbeszédről s egy vagy két értekezésről. Eddig csak a II. o. jelentett be emlékbeszédet, Horváth Boldizsár t. tagtól: gr. *Mikó Imre* ig. és t. t.

felett. — A III. o. titkára jelenti, hogy az osztály tagjai értekezletben felszólíttatván, eddig senkisémet ajánlkozott. Az I. o. titkára jelenti, hogy Szilády Áron hajlandónak nyilatkozott egy irod. tört. rövid értekezésre, de annak tárgyát s címét határozottan még nem jelölte ki.

Mindezek egyelőre tudomásul vétetvén, a biz. egy újabb ülésben akkor fog határozni, ha majd az ajánlatok mind eléje terjesztetnek. Addig is Horváth B. úr emlékbeszéde az *Előrajz* számára elfogadtatván, erről a t. tag úr értesítendő lesz, s arról, hogy előadására a bizotts. már bizonyosra számít. Szilády r. tag úr előadását illetőleg az o. titk. úr felkéretik a közelebbiek megtudására; valamint a III. oszt. jelenlévő elnöke arra, hogy osztályában egyenes megbízás útján sziveskedjék valamely cél- és alkalomszerű tudományos előadásról gondoskodni.

Jegyzette:

Arany János
főtitkár.

711.

[JEGYZŐKÖNYV]

Második ülés: 1877. ápr. 4-én:

Csengery Antal bizotts. elnök úr elnöklése alatt jelen voltak: Horváth M., Pulszky Ferenc, Sztoczek J. o. elnökök, Szabó József o. titk. és a főtitkár.

3. Az I. oszt. titkára írásban jelenti, hogy *Szilády Áron* értekezésének címe: „Költészetünk I. Mátyás király korában”, s némi kihagyásokkal, melyek a nagy közönséget nem érdeklik, mintegy félóráig tartana.

A bizotts. az érdekesnek ígérkező felolvasást kész örömmel vette föl az előrajzba s az eddig felvett előadásokkal, elnöki beszéddel, titk. hivatalos jelentésekkel együtt elegendőnek is véli; ha azonban a III. o. részéről egy, a nagyközönségre vonatkozó, mindamellett tudományos, *rövid* előadás hozatnék még javaslatba, ezt a biz. elnöke, akad. másodelnökünk, egyszerűen beigtathajta a közülés előrajzába. Ez esetben a pályázatokról szóló jelentések a titkári jelentéssel együtt, ha pedig csak egy értekezés lesz, külön, az értekezés után, olvastatnak fel. Eddig tehát az előrajz a következő:

1. Elnöki megnyitó beszéd.
2. Titkári jelentés az Akad. 1876/77-i működéséről.
3. Emlékbeszéd gr. *Mikó Imre* ig. és t. tag felett, Horváth Boldizsár t. tagtól.

4. „Költészetünk I. Mátyás király idejében”. Értekezés Szilády Á.-tól.

5. (Esetleg egy természettudományi értekezés)

6. Elnöki zárszó.

Jegyzette:

Arany János
főtitkár.

712.

I. JELENTÉS

az akadémiai nagy-jutalomról s a Marczibányi-mellékjutalomról.

A jelen nagygyűlésen az akad. nagyjutalom az 1871–76. évkörben megjelent bölcsészeti munkák egyikének volna odaitéendő. Minthogy azonban a II. osztály a mondott évkörben megjelent bölcsészeti munkák sorából egyet sem jelölhetett ki mint olyat, mely akár nagyobb jelentőségű új eszmékkel a tudományt előbbre vitte volna, akár önálló forrástanulmányok eredményének tekintendő: — ennek folytán a nagyjutalom *ki nem adását* ajánlja.

A Marczibányi-jutalomra, *Domanovszky Endre* 1. tag „A bölcsészet története” c. munkájának 1875-ben megjelent II. kötetét ajánlja, mely az egyházi atyák korát részletesen, behatóan és objectivitással tárgyalja, minélfogva bölcsészeti irodalmunkban lényeges hiányt pótol. — A nagygyűlés elfogadja az osztály javaslatait, a nagyjutalmat ezúttal *ki nem adja*; a Marczibányi-jutalmat pedig *Domanovszky Endre* nevezett munkájának odaitéli.

Arany János
főtitkár.

713.

II. JELENTÉS a Sámuel-díjról.

Az 1876-dik évre szóló Sámuel-díjat az ua. évben nyomtatva megjelent, szorosán nyelvészeti értekezések közül, jelen nagygyűlés az I. oszt. véleménye alapján *Simonyi Zsigmond* „Az ugor módalakok” c. értekezésének, mely a Nyelvtudományi Közlemények 1876-i évfolyamában jelent meg, ítélte oda; mint a mely a magyar nyelvtudományban a kérdést nagyobb terjedelemben először tárgyalja; becses adalék a magyar nyelvtudományra nézve, a melyet a nyelv-tanírók nagy haszonnal tanulmányozhatnak. Mellette kiemeltettek, mint dicséretre méltók, a következő értekezések: 1. *Lehr Albert*nek

„A tom, tod, tok, tott” c. értekezése (Nyelvőr, 1876. dec.), mely a magyar nyelvnek a szók összerántásában követett szokását igen helyesen tárgyalja, — 2. *Spitkó* Lajosnak „A latin nyelv a rokon nyelvek körében s történetének forrása” c. értekezése (Aradi főgymnasium értesítője, 1876), a mely örvendetes tanúsága annak, hogy szerzője a latin nyelvtudomány újabb termékeit jól ismeri és helyesen tudja előadni.

Arany János
főtitkár.

714.

III. JELENTÉS a Nádasdy-jutalomról.

A gr. Nádasdy Tamás nevét viselő alapból kitűzött jutalomra négy pályamű érkezett, de közülök az I. oszt. jelentése szerint csak a II. számú: „Bokrétás világ” érdemel figyelmet, bár ez sem olyan, hogy méltó volna a jutalomra. Főérdeme a csinos nyelv, verselés s egypár lyrai vagy humoros hangulat sikerültebb kifejlése, noha a valódi humorig nem képes emelkedni; azonban cselekvénye és jellemrajza épen oly elhibázott, mint erőtelen. A szerző egyszerű cselekvényét sehogy sem tudja valószínűvé tenni, az erősb indokok hiányoznak úgy a bonyolításban, mint a kifejlésben; a jellemrajz épen nem árul el biztos kezet, a mű egyetlen alakja sem sikerült — az élet bizonyos érzelgős felfogása miatt a határozottabb vonások is elmosódnak. — E szerint a nagygyűlés a jutalomnak *ki nem adását* határozta és a jelígés levelek felbontatlan megégettettek.

Arany János
főtitkár.

715.

IV. JELENTÉS a Fekésházy-jutalomról.

A Fekésházy-jutalomra minden ötödik évben a hazában divatozó bármely nyelven (a magyaron kívül) írt oly munkák pályáznak, melyek a magyar nyelv és irodalom megismertetését előmozdítják, tan-, kézi- vagy olvasókönyvek útján. Az I. osztály az 1872—76-ik évkörben megjelent ily munkák között egyet sem talált jutalomra érdemesnek, s azért az Ügyrend 134. §-a értelmé-

ben a m. kir. vallás- és közoktatási minisztériumot felszólíttatni ajánlja, hogy ily könyvek megírására az Akadémia útján pályázatot hirdetni méltóztassék. — A nagygyűlés a jutalom *ki nem adását határozta.*

Arany János
főtitkár.

716.

V. JELENTÉS a Gorove-jutalomról.

A Gorove-alapítványból, 60 arany jutalommal kitűzött pályakérdésre („Adassék elő a tudomány, irodalom és művészet állapota Magyarországon, Mátyás trónraléptétől a mohácsi vészig”) két pályamunka érkezett be.

A II. oszt. bírálói szerint a II. számú, melynek jeligéje „Conamur tenues grandia”, szerzőjének saját nyilatkozata szerint a pályázatra szánt dolgozatnak csak kivonata, s így a fenálló pályázati szabályok értelmében tekintetbe sem jöhet. Egyébiránt a rendelkezésre álló kútfői készlet körül teljes tájékozatlanságot árul el, s nyelve sem kifogástalan.

Az I. sz. pályamunka, melynek jeligéje „A szeretett haza dicsőségének” — szintén nem oldja meg teljesen a feladatot. Ugyanis a hazai tudományos, művészeti és irodalmi állapotokat csupán külső jelentkezésükben tárgyalja; de fel nem tünteti a szellemet, mely azokat áthatotta, az összefüggést, melyben azok a társadalmi s politikai élettel és a viszonyt, melyben az Európa egyéb államaiban jelentkező tudományos és művészeti mozgalmakhoz állottak. Felsorolja az írók műveit és a művészek alkotásait, de nem jellemzi azokat. Végre az előadás is nehézkes, minthogy azt hosszas latin idézetek és polemikus kitérések szakítják meg. Más részről azonban a pályamunka szerzője szorgalommal gyűjtötte és állította össze azt, ami a pályakérdés tárgyára vonatkozólag mind- eddig iratott; az anyag csoportosítása ügyes, nyelve kifogástalan; minélfogva kiemelt hiányai ellenére is a magyar irodalomra nézve hasznos dolgozatnak tekinthető.

Az osztály, tekintettel arra, hogy az Ügyrend 93. és 96. §-ai a viszonylag legjobb pályamunkának, ha egyszersmind sajtóra is érdemes, a jutalmat kiadatni rendelik, és csak oly munkát zárnak ki a jutalomból, melyből a tudományra semmi haszon nem háramolnék: ajánlja, hogy a jutalom az I. számú munkának adassék ki; szerzője felszólíttatván, hogy a mennyiben azt maga sajtó útján

közrebocsátani kívánná, előbb a bírálók észrevételei alapján dolgozza át.

Ennélfogva a nagygyűlés az osztály javaslata alapján a jutalmat az I. sz. pályamunkának odaitélte, melynek felbontott jeligés leveléből e név tünt ki: *ifj. Szinnyei József* másodéves tanárjelölt.

A másik jeligés levél felbontatlanul elhamvasztatott.
Kelt Budapesten, a MTA 1877. május 23-án tartott nagygyűléséből.

Arany János
főtitkár.

717.

[TISZTÚJÍTÁS ÉS ÚJ TAGOK VÁLASZTÁSA:]

Elnöknek:

Gr. Lónyai Menyhért ig. és tiszt. tag.

Másodelnöknek:

Csengery Antal ig. és tiszt. tag.

Az I. osztályba:

Tiszteleti tagnak:

Zichy Antal lev. tag.

Levelező tagoknak:

Volf György, tanár Budapesten,

Beöthy Zsolt, tanár Budapesten.

Külföldi tagnak:

Ebers György, az aegyptologia tanára Lipszében.

A II. osztályba:

Tiszteleti tagoknak:

Botka Tivadar rend., tag,

Gr. Szécsen Antal, igazg. tag.

Rendes tagoknak:

Pesty Frigyes, lev. tag,

Pauler Gyula, lev. tag.

Levelező tagoknak:

Beöthy Leó, ministeri titkár, Budapesten,

Haan Lajos lelkész, Békéscsabán.

Külföldi tagoknak:

Levasseur Emil, nemzetgazdasági író, Párisban,

Villari Pasqual, történetíró Flórencben.

A III. osztályba:

Rendes tagnak:

Balogh Kálmán lev. tag.

Levelező tagoknak:
Horváth Géza, abaújmegyei orvos,
Kerpely Antal, a selmeci bányász-akadémia tanára.

Kelt Budapesten, a MTA 1877. május 24-én tartott nagygyűléséből:

Arany János
főtitkár.

718.

[FŐTITKÁRI JELENTÉS.]

A tudomány óriási léptekkel halad — szokták mondani; és ez egészben s nagyobb időközöket véve föl, igaz is. De a laicus szemlélő, ki, nem mondom a magyar, hanem bármely tudományos akadémia egy évi működését venné csupán szemügyre, nehezen találná fel ez óriási lépteket. Nagy igazságok, örökre megállapított törvények helyett, többnyire még gyanus, kétellyel fogadott hypothesiseket találna, mint az évi haladás eredményét; világra szóló fölfedezések, találmányok helyett kalandosnak látszó vállalatokat s egyes meleg fők lemosolygott ábrándjait; általában pedig a cyclopsi munka helyett aprólékos hangya-szorgalmat, vagy a gyarak sürgő-forgó tevékenységét, hol a részletekből nem válik ki az egész, hol minden egyes a maga szakmányát végzi, s kicsinyes lezsurlás [!] vagy hozzáadás által mozdítja elő a mű tökélyét. Így hajlandó volna pl. — a nyelvtudomány terén, nagy vívmányok helyett — (egyik jelesünk mondása szerint:) csak „a szók egérfarkába való kapaszkodást” látni; alig méltányolná kellően a történet egy-egy homályos helyének, alakjának megvilágítását, olykor csupán egy dátum megigazítását; a bölcsészet e soha nem kész tudomány körében elítélne minden mozgalmat, mint üres formahüvelyezést; sőt az exact tudományok egész arcvonala is, nagyszerű haladás helyett apró bibelődést látna, mely parányi különbségek kiegyenlítésében, vélemények régibb árnyalatának megcáfolásában, újnak felállítására törekvésben, így látszólag merő kicsinységekben mutatkozik, s alig egy porszemmel növeli a tudomány meglevő készletét. Ott pedig, hol új tudományszak keletkezéséről van szó, minők kivált jelen századunkban bokrosan sarjadtak fel, még avatott szem is ritkán látja meg a csírában a leendő terebélyes fát, melyet a jövő nemzedék már teljes virulásában fog szemlélni. Szóval, hogy korszerű kifejezést használjak, a tudomány döntő csatái sem oly mindennapiak, sőt nem is minden éviiek: sok előcsatározásra, ide-oda

mozdulásra, apró ütközetre, olykor látszólag hátrálásra van szükség, míg egy-egy nagy diadal kivivatik. És ezt általában a fejlődés, különösen a *tudomány fejlődése* hozza így magával; a tudományé, mely tévedések között keresi az igazságot, s melynek e célra a legkisebb részlet sem csekély, mert az igazság hamis részletet nem tűr.

Egy tekintet a vázlatos jelentésre, mely épen most kiosztott, meggyőzhet mindenkit, hogy Akadémiánk a lefolyt évben is híven teljesítette feladatát a tudományok fejlesztése és terjesztése körül. A felolvasott értekezések és kiadott munkák hosszú sora bizonyosságot tesz erről. Úgy hiszem, az időre való tekintettel is, hogy jelentésem e részét a lehető legrövidebbre vonhatom össze.

A *nyelv- és széptudományok* körében a magyar nyelvújítás fölötti mult évi vitákhoz Barna Ferdinánd I. tag járul még „egy szavazattal” Különben az osztálybeli előadások inkább a rokon és idegen nyelvek terén mozogtak; mint az említett tagé, ki egy, a mordvin nép viszontagságairól szóló munkát ismertetett, majd e nép pogány isteneiről és szertartásairól értekezett, — Vámbéry r. tagé, ki a török—tatár nyelvek szó-nyomozó szótáráról tartott előadást, — Budenz r. tagé, ki Podhorszky társunk sinai—magyar nyelv hasonlításait bírálta, — Goldziher Ignác I. tag sémi tárgyú értekezései: a spanyol arabok helyéről az izlám fejlődése történetében, — a nyelvtudomány történetéről az araboknál, Mayr Aurél vendége, az ó-indbéli lágy aspiráták hangtani értékéről. A magyar irodalom története, becses adalékot nyert Szilády r. tag értekezésében: Temesvári Pelbártról, a classica irodalmat Télyf I. tag fejtegetései az „Eranosz” nevű hellén lakomáról s Barna Ignác I. tag Aeneisz-fordításai képviselik, melyekből kétszer is olvasott fel mutatványt, úgy ez utóbbinak értekezése a római satiráról. Végre, tárgyuknál fogva szorosán érintik a nyelvtudományt: Hunfalvy Pál előadásai a folyóvizek neveiről, és az „Ethnologia, archaeologia, nyelvtudomány” címűek.

A nyelvtudományi bizottság befejezte a *helyesírás* újabb átvizsgálását s legközelebb az Ak. elé terjeszti, szorgalmasan folytatta a Közlemények, a Nyelveimléktár, a Történeti Szótár és a Corpus Poetarum munkálatait, illetőleg kiadását.

A *második osztály* bölcsészeti szakában Domanovszky I. és Brassai r. tagok értekeztek a logikáról; a társadalmiban Wenzel r. t. magyar jogtörténelmi előadásai ébresztettek figyelmet, ki majd az Alsó-magyarországi városok küzdelmét a Dóczyakkal, majd hazánk városait és városjogát, majd végül a XV. századbeli tárnokjogot helyezte új világlátásba, — Zlinszky I. t. jogtani értekezése a

telekkönyvi intézmény befolyásáról a tulajdonjog szerzésére; nem különben Kautz r. t. felolvasása a nemes ércekről az emberiség történetében. A történelmi szakban általában hazánk történetét világosító előadásokat hallottunk: Jakab. I. tagét a Giczyekről (Gécziek) Erdély történetében, — Pesty-ét Brankovics rác despota magyarországi birtokviszonyairól, — Deák Farkasét Nagy-Várad 1660-ik évi elestéről, — Szilágyi Sándor r. tagét Cariglio diplomatikai tevékenységéről Erdélyben, — és Balássy I. tagét Ludányi Tamás egri püspökről. Ezekhez járul Salamon r. tagnak had-tudomány-történeti értekezése a magyarok hadászataról a vezérek korában, s a rövid műtörténeti előadás, mellyel Henszlmann r. t. a Myskovszky-küldötte Felső-magyarországi középkori építészeti emlékek rajzait bemutatta.

E hármassal *állandó bizottságai* közül a történelmi két régi író: Brutus és Szamosközy magyar historiai munkáinak kiadását befejezte, valamint Marino Sanuto világkrónikájának Magyarországot illető tudósításaiból adott egy iratkötetet, a Magyar Történelmi Társaságban, melynek 3 új kötete épen most jelent meg, ezen kívül a Magyar és az Erdélyi Országgyűlési Emlékekből is egy-egy kötetet, — a Mátyás-korabeli Diplomatiái Emlékekből is egyet. — A Rákóczi-Levéltárból az „Angol diplomatiái Iratokat” adta egy kötetben s ugyanannyiban gróf Bercsényi Miklós leveleit Rákóczihoz. Végül a bizottság egy Anjou-kori Oklevéltár kiadását is munkába vette.

A *nemzetgazdasági bizottság*, némi kényszerűl szünetelés után, ez évben újult erővel vette fel munkássága fonalát. Megindította Közlönyét, a Nemzetgazdasági Szemlét is, havonként, nyilvános felolvasó ülést tart a szakjába tartozó fontosabb kérdések fejtegetése és megvitatása végett.

Az *archaeológiai bizottság* folytatta érdekes havi közlönyének, az Archaeológiai Értesítőnek, valamint Közleményeinek is kiadását, mely utóbbiból már a XI. kötet első füzeté jelent meg; de költséges Régészeti Emlékeiből szerény dotatiója miatt csak két évenként adhat új kötetet, s jövő évre készül a „Lőcse középkori emlékeit” tárgyazó rész.

A *mathematikai és természettudományok* terén részint az osztály tagjai, részint a vendégül fellépett ifjabb tudósok oly élénk munkásságot fejtettek ki, mint alig valamelyikében a megelőző éveknek. Vész r. tag egy részletes külözékki egyenlet feloldását, — Hunyady I. t. Apollonius feladatát a gömb felületén, ugyanő és Scholtz Ágoston v. a kúpszeleten fekvő 6 pont feltételeit, — Fölser István (v.) a kúp és hengerfelületek sík-metszéseit, — Kenessey I. t. folyamunk vizrajzi viszonyait tették vizsgálatuk tárgyává, —

Martin l. t. pedig folytatta propeller-vitáját Réthy és a bírálók ellen. Az astronomia köréből Konkoly l. t. terjeszté elő hulló-csillag megfigyeléseit s néhány állócsillag spektrumát, némely apróbb közleményekkel; ugyanó a napfoltokról és a holdnak teljes fogyatkozáskori vörös színéről értekezett; egy vendég: Gruber Lajos a Cassiopeia-csillagzat egyik kettős csillagáról; Hoitsy úr (v.) csillagészleteiről küldött be dolgozatot. Szorosabban *természettani* előadások voltak: Abt Antalé a Pinkus-féle villanyos elemről s a hullámmozgás gyorsaságáról lágy zsinegeken, — Kont Gyuláé a villanyosságok kiegyenlítéséről a szikrában, — Fröhlich Izoré az elhajlított fény polarizációjáról, — Schenzl Guidó r. t. erdélyi Magnetikai Észleleteit terjeszté elő.

Vegyteni előadásokat tartottak: Nendtvich r. t. a parádi enargit ásványról s Fabinyi (v.) két naphtalin képletről; — Fleischer (v.) cyánsav-vegyületekről; Steiner (v.) a fulminátokról; Thán r. t. vegyeréltani vizsgálatai első részét, s Plosz tanár (v.) a peptonok vegyi természetét adta elő, — Schwarzer Bernát és Möllner vendégek hazai ásványos-vizeket elemeztek.

Az *ásvány- és földtant* gyarapíták: Szabó József r. t. Görögországban tett útja leírásában, — Krenner l. t. a hazai anglesitekről s némely grönlandi ásványokról írt dolgozataival, — Koch Antal l. t. erdélyi ásvány- és kőzettani közleményeivel.

Áttérve a szerves természetre, *növényteni* előadásokat tartottak: Hazslinszky r. t. a szőlő-öboly nevű gombácskáról és hazánk üszöggombáiról és Borbás (v.) Veglia és Arbe szigetek nyári flórájáról; Schuch József a járulékos gyökerek fejlődéséről; Staub Mór Fiume s környéke florisztikai viszonyairól; Klein Gyula a tengeri moszatokról; végre Loyka Hugó hazánk zuzmó-virányáról. *Állat-élet- és bonctaniakat*: Frivaldszky l. t. Temes és Krassó faunájáról; Scheiber (v.) az orsó-giliszta élettörténetéről; Miháلكovics (v.) az agy fejlődéséről; Thanhoffer (v.) a Marej-féle érlökészjelzőről; Lenhossék r. t. egy polymikroskopium és a Malpighi-féle veselobokról; Balogh Kálmán l. t. az önvegyületek és a vanadinsavas ammoniák hatásáról az állati szervezetre, végre Lenhossék r. t. egy hazai mesterséges macrocephalt és egy barbárkori koponyát mutatott be.

A *matematikai és természettudományi bizottság* növény és állattani utazásokat tétetett (Borbás, Staub, Mocsáry urak) és geológiai Szabó r. t. által, ki Görögországban folytatta vizsgálatait a tevékeny vulkánok körül. „Közleményei” számos füzetén kívül a bizottság önállólag adta ki Koch l. t. munkáját a dunai trachyt-csoportról és a IV. füzetel befejezte Kalchbrenner gombászati díszmunkája kiadását.

Előadásomban az *akadémiai jutalmakhoz* érve, nem hagyhatom említés nélkül, bár köztudomásra van, mert az Ak. történetéhez tartozik, az Ünnepélyes Közülést, mely ezévi jan. 28-án nagy hazánk fia, Deák Ferenc emlékének volt szentelve s melyen az emlékbeszédet Csengery Antal ig. és r. t., az Ak. másodelnöke tartotta. Költemények pedig Szász Károly r. és Tóth Kálmán l. tagok részéről adattak elő; az előbbi, mint az Ak. által hirdetett pályázaton jutalmat nyert, az utóbbi mint méltányolással kiemelt mű. Ezen kívül, az összes akadémia még a gr. Teleki drámai jutalom ügyében döntött, melynél „Janus” c. szomorújátékkal nyertes lón *Csiky Gergely*; s a Karácsonyi-jutalom iránt, mely most másodsor nem volt kiadható. — A jelen nagygyűlésen eldöntött pályázatokról szerencsém van következő jelentést olvasni fel. [Ld. 712—717.]

Még számos egyéb tárgyra is ki kellene bocsátkoznom, ha az előadásomra szánt idő engedné. Említenem kellene a *Könyvtár* állapotát, ennek a kéziratárnak gyarapodását ajándék, vétel, csere útján; feltüntetnem az Akadémia *anyagi* helyzetét s hálával sorolnom elő azon hazafiak neveit, kik ez év folytán adományokkal vagy hagyományokkal járultak tőkájéhez; nem mellőzhetném az ünnepélyes órák említését sem, melyekkel összes ülésein az Akadémia *elhunyt tagjai* emlékeztét megújította; de mindezekre nézve utalok a nyomtatott jelentésre. Fájdalom! azok száma, kiknek intézetünk a kegyelet ily adójával tartozik, jelentékenyen szaporodott az 1876—7. évben is; s ezek egyikéről: gr. *Mikó Imre* igazgató és tiszteleti tagról a mindjárt utánam következő szónok fog, méltóbb előadással, megemlékezni. El fogja mondani kétségkívül, hogy *könyvet* írni, a tudós éjjeli-nappali szorgalmával s nem csüggedő lelkesedésével adatokat gyűjteni össze akár poros levéltárakban, akár a természet rejtektutjain, s azokat a honszeretet melegével önálló munkába foglalni össze — ez sem utolsó érdem, s gr. Mikót ennek koszorúja is megilleti: de súlyos nemzeti halállal fenyegető nyomás idején módot keresni és találni, mellyel maga e *nyomás* a visszahatás törvényénél fogva, a *nemzetiség biztosítására*, emelésére felhasználható, s azt csüggedhetetlen kietartással, a társadalmi helyzet ezernemű finom eszközeivel, anyagi áldozattal érvényesíteni, mint az Erdélyi Muzeum alapításával történt, — ehhez, a tudomány szeretetén kívül a hazafiúság inspirációja s oly egyéni tulajdonok kellenek, minők csak nagyszabású férfiakban találhatók.

De tartsunk sort. Mindjárt szünidőnk kezdetével *Fényes Elek* vesztettük el, Akadémiánk rendes, de egy szabálynak a szokottnál szigorúbb alkalmazásával mégis csak levelező tagját. Az ember lehető gyöngéit elfödte a sír, a tudós érdemei, mint a hazai tudományos statisztika megalapítójáé, a miért akadémiai

koszorut is nyert, megmaradnak. Utána kevéssel *Székács József* tiszteleti tag hagyta itt sorainkat, aki classikai és aesthetikai műveltsége által Akadémiánk díszére és hasznára volt, a világi és egyházi költészet terén egyaránt jeleskedett, mint egyházi szónok pedig évtizedek során át nem keveset tón a főváros magyarosítására! *Jakab István* és *Bertha Sándor*, e legrégebb lev. tagok halála megújítja emlékezetünkben azt a kort, a midőn Akadémiánk alapított s irodalmi és politikai, társadalmi életünk erősb lendületet kezdett venni. *Jakab* eredeti s fordított drámáival és dalműveivel vett részt e küzdelemben, *Bertha* pedig mint Széchenyi s annyi jelesünk barátja és Akadémiánknek 1835 óta ügyésze, 1853 óta pénztári ellenőre, mint az „Országgyűlési Tárca” írója, az egyesületi téren is buzgó hazafi, szintén lelkes bajnoka volt e kornak. *Preysz Mór* és *Entz Ferenc* l. tagokban borászati irodalmunk érzékeny veszteséget szenvedett; amaz tudományos úton, vegytani vizsgálatok által igyekezett emelni borászatunkat, emez részint a Gazdasági Egyesület útján kifejtett tevékenységével részint „Borászati füzetek”-vel gyakorlatian folyt be mezőgazdaságunk és kereskedelmünk e nevezetes ágának okszerű művelésére.

Szalay Ágoston l. tagban a hazai archaeológiának egyik legbuzgóbb képviselője hunyt el. Amit gyűjtött s amit kiadott vagy ismertetett, egyaránt becses volt. „Magyar Levelestára” nemcsak történelmi kútfő, hanem egyszersmind nyelvészeti is.

Külföldi tagjaink sorát sem kimélte a halál. Elhunytak: *Ritschl Frigyes* Vilmos, a classika-philologia egyik legkitünőbb képviselője Németországon, aki úgyszólván megalapította a tudományos codex-kritikát s először ismerte fel az epigraphika és numismatika fontosságát a nyelvtanra, br. *Prokesch—Osten Antal*, e jeles diplomata és tudós, aki részvétellel viseltetett tudományos mozgalmaink iránt, és nemzeti muzeumunknak számos becses tárgyát adományozott, és végre *Klein Gyula* hazánkfia, aki korán elszakadva honától, német író lőn és magyar létére a legremekebb munkát írta, a „Die Geschichte des Dramas” címűt s akit a halál nemcsak roppant terjedelmű munkája bevezetésében akadályozott meg, hanem abban is, hogy hazája, Magyarország drámai irodalmát bemutat-hassa Németországnak.

Gyászunk és kegyeletünk kíséri az elhunytakat, de örömmel üdvözljük új tagjainkat, akik, mint a csatatéren, a halottak helyébe lépnek, hogy mint előzőik, a tudománynak és dicsőségnek áldozzák életüket. Az idei nagygyűlésen, a mely egyszersmind elnökválasztó ülés volt, a következő új tagok választottak.

[Itt olvasta föl a *jutalmi-jelentések* végén közölt 717 számú tagnévsort.]

584/1877.

A MAGYAR FÖLDHITELINTÉZET
pénzügyi osztálya t. c. Igazgatóságának,

Buda-Pesten.

A M. T. A. folyó jun. hó 25-én tartott összes ülésén bejelenttem, hogy az egy évi szabadságra bocsátott főtitkár helyettesítésével az elnökség *Fraknói Vilmos* o. titkár urat bízta meg, oly módon, hogy ez utóbbit, netaláni távolléte esetében viszont a más két osztálytitkár: Gyulai Pál vagy Szabó József urak fogják pótolni.

Miről a tisztelt Igazgatóságot a végre értesítem, hogy f. é. július 1-től kezdve az Akadémiának valamint egyéb kibocsátványait, úgy illető *pénzutasványait* is [áthúzva: *a főtitkár helyett*] *Fraknói Vilmos* úr — vagy esetleg a másik két osztálytitkár — fogja, mint *helyettes-főtitkár*, alájegyezni.

Tisztelettel,

Buda-Pesten, 1877. jun. 28.

a MTA elnöke.

x

JEGYZETEK

RÖVIDÍTÉSEK

Arany János rövidítései a főszevegben

a.	alatt
A., A. J.	Arany János [aláírásnál]
A., acad., ak., akad.	akadémia, akadémiai
ág. hitv.	ágostai hitvallású
alap.	alapító [akadémiai tag]
alapítv.	alapítvány
Alapszab.	Alapszabály
aláz.	alázatos
aláz. sz., aláz. szolg.	alázatos szolgája
alezr.	alezredes
aligazg.	aligazgató
áll.	állami
Alman.	Almanach [Névkönyv]
ap., apost.	apostoli
april, ápr., ápril.	április
ar.	arany [pénz]
arch., archaeol., archaeo- log.	archaeológia, archaeológiai
Asszonys.	Asszonyság
Ath., Athen.	Athenaeum [könyvkiadó]
aug.	augusztus
b.	becses
b., biz., bizotts.	báró [név előtt]
belügymin.	bizottság, bizottsági
	belügyminiszter
	belügyminisztérium
BM	Belügyminisztérium
bekebel.	bekebelezési
bold.	boldogult [meghalt]
c.	című
	címzetes [rang előtt]
cimz.	címzett
Cong., Congr.	Congressus [kongresszus]
cs., csász.	császári
d. e.	délelőtt
dec.	december
d. u.	délután
E.	Első [vállalat név kezdő szava]
E. Hetye	Egyházashetye
egy.	egyesület

egy., egyet.	egyetem, egyetemi
eln.	elnök
épt.	építész
Erd. Muz.	Erdélyi Múzeum
érk.	érkezett
ért.	érték.
Értek.	Értekezések [kiadvány]
etc.	et cetera [és a többi]
ev., evang.	evangélikus
exc., excell., excelln.	excellenciád, excellenciája, excellenciás
f. é.	folyó év, folyó évi
febr.	február
felv.	felvonás
ford.	fordítás
főherc.	főherceg
főmélt.	főméltóságú
főt., főtiszt., főtisztel.	főtisztelendő [pap]
főtítk.	főtítkárr
ft., frt.	forint
füz.	füzet
gazd., gazdas.	gazdaság, gazdasági
geogr.	geográfiai
Germ.	Germánia
gimn., gymn.	gimnázium, gimnáziumi
gr.	gróf
h.	helyett
h., hely.	helyettes
hagyat.	hagyatéki
Helyt., Htartó	Helytartó [Tanács]
Helyt. Tan.	Helytartó Tanács
helv. hitv.	helvét hitvallású
herc., hg.	herceg
hihet.	hihetőleg
hitvall.	hitvallású
hiv.	hivatali, hivatalos
H. M. Vásárhely	Hódmezővásárhely
ideigl.	ideiglenes, ideiglenesen
ig., igazg.	igazgató, igazgatósági
Ig. Tan., igazg. tan.	Igazgató Tanács
igazs.	igazságügyi
ill.	illetve
impr., imprim.	imprimatur
int.	intézet
irod.	irodalmi
irod. tört.	irodalomtörténeti
jan.	január
jegyzőkv., jkönyv, jkv.	jegyzőkönyv, jegyzőkönyvi
jelig.	jeligés, jeligéjű
jul.	július
jun.	június
jut.	jutalom
k.	kedves
k., kir.	királyi
k. t., kt., k. tag	kültag [akadémiai]

kamar.	kamarás
kataszt.	kataszteri
kath.	katholikus [katolikus]
kegyel.	kegyeleti
kérd.	kérdés
keresk.	kereskedelmi, kereskedelemügyi
kez.	kezébe
kiadóhiv.	kiadóhivatal
kiáll.	kiállítási
kisgyül.	kisgyűlési
költ.	költői
	költemény
köt.	kötet
követk.	következő
köz.	közönség
Közlem.	Közlemények [kiadvány]
közokt., közokt. ügyi	közoktatásügyi
közp.	központi
kr.	krajcár
kutf.	kútfők
külf.	külföldi
kvtári	könyvtári
L.	Látta
l., lev., level.	levelező
lev. t., l. t., lt.	levelező tag [akadémiai]
ll. tt.	levelező tagok
ld.	lásd
legmag.	legmagasabb
m.	megye
m., magy.	magyar
math., mathem.	matematikai [matematikai]
máj.	május
márc., márt.	március
m. e.	mintegy
megj., megjel.	megjelent [mű]
megvál.	megválasztása
m. elnök	másodelnök [akadémiai]
meteor., meteorol.	meteorológiai
mélga, mlga	méltósága
mélt., méltós., mlgs., mlts.	méltóságos
mgod	méltóságod
M. H.	Magyar Hölgyek díja [alapítvány]
min., miniszt.	miniszter, miniszteri
Min., Minist.	Minisztérium
	Miniszter
m. k., mk.	magyar királyi
Monum.	Monumenták [kiadvány]
M. T. A., MTA, MT Ak., MT Akad.	Magyar Tudományos Akadémia
m. tud., m. tudom., mt.	magyar tudományos
Muz.	Múzeum
művez.	művezető
Myth.	Mythológiai [mitológiai]
m. vásárhelyi	marosvásárhelyi

n., nemz.	nemzeti
Nagym., nagymélt., nmélt.,	
n. m., Nm., Nmg.	nagyméltóságú
nagymtd	nagyméltóságod
nagys., ngs.	nagyságos
ngd	nagyságod
néh.	néhai
nemzetgazd.	nemzetgazdasági
nemzets.	nemzetség
nov., novemb.	november
ny., nyug.	nyugalmazott
nyelvt., nyelvtud., nyelv-	
tudom.	nyelvtudományi
nyomt.	nyomtatvány
o., oszt.	osztály
o., é.	osztrák értékű, osztrák értékben [forint]
O. M. G. E.	Országos Magyar Gazdasági Egyesület
orsz.	ország
	országos
	országgyűlési
oct., okt.	október
ö., össz.	összes, összesen
őmélt.	őméltóságú
őmlga, őmga	őméltósága
p.	pályamű
P.	Pesti
péld., pl.	például
pénzt., ptár	pénztár, pénztári
phil., philos.	philosophiai [filozófiai]
Philos. Értek.	Philosophiai Értekezések
P. N.	Pesti Napló
ptárnok	pénztárnok
püsp.	püspöki
r.	rész
r., rend.	rendes [tagja az akadémiának]
r. t., r. tag, rt.	rendes tag [akadémiai]
rr. tt.	rendes tagok
ref.	református
rendkiv., rkiv.	rendkívüli
r. kath.	római katolikus
r. k. tanár	rendkívüli tanár
S. A. Ujhely	Sátoraljaújhely
sept., szept.	szeptember
s. pataki	sárospataki
stat., statiszt.	statisztikai
stb.	s a többi
sz., szt.	szent
sz. a.	szám alatt
szab.	szabad [város]
széptud.	széptudományi
szerk.	szerkesztő
	szerkesztőség
Sz. Fehérvár	Székesfehérvár
szív.	szíves

sz. kir.	szabad királyi [város]
sz. kivánd. alap	székely kivándorlási alap
sz. pétervári	szeptérvári
t., tiszt.	tiszteleti [tagja az akadémiának]
t. tab, t. t., tt., tiszt. t.	tiszteleti tag [akadémiai]
t., tud., tudom.	tudomány, tudományos
T., Tek., Tekint., Tekt.,	
Tekts., Tk., Ttes	Tekintetes
tan.	tanácsos [rang]
Takarékpt., Tpenztár	Takarékpénztár
társ.	társaság
tb.	tárgyában
T. c., Tc.	Tisztelt cím
t. c., tc.	törvénycikk
t. díj	tiszteletdíj
tel., telj.	teljes
terj.	terjedő
ter. tud., term. tud.	természettudományi
tiszt.	tiszteletteljes
tiszt., tisztel.	tisztelettel
tisztel.	tisztelendő [pap]
tit.	titoknok
titk.	titkos
	titkár
tört.	történeti, történelmi
	történelem
történettud., történ. tud.	történettudományi, történelemtudományi
törv., tv.	törvény
törvénytudom. törv. tud.	törvénytudományi
törvsz., törv. széki, tvszék	törvényszék, törvényszéki
tud. szak.	tudományszak
u. a., ua.	ugyanaz
u. i.	ugyanis
u. m.	úgy mint
un.	ügynevezett
u. p.	utolsó posta
v.	vagy
v., vend.	vendég [előadó az akadémián]
Vasárn. Újság	Vasárnapi Újság
vál.	választott [tag]
választm.	választmány
végrend.	végrendeleti
vélem.	véleményező
vigj.	vigjáték
vk.	vallás- és közoktatásügyi
vkm., vkmin.	vallás- és közoktatásügyi minisztérium, miniszter
vmint	valamint

A jegyzetekben és regesztákban használt rövidítések

A.	Arany János
ak.	akadémiai
Ak. Ért.	Akadémiai Értesítő
ak. vál.	akadémikussá választották
Alm.	Magyar Tudományos Akadémiai Almanach ... évre
arch.	archeológia
biz.	bizottság, bizottsági
Bölcs. tud. Érték.	Értekezések a bölcséleti tudományok köréből
cs.	császári
Div.	Divald Kornél: A Magyar Tudományos Akadémia palotája és gyűjteményei. Bp. 1917. 143 lap
egyet.	egyetem, egyetemi
Eml	Az MTA elhunyt tagjai fölött tartott emlék- beszéd [kiadvány]
Emlékb.	Emlékbeszédet tartott
Évk.	Az MTA Évkönyvei
f.	füzet
fil.	filozófiai
ig. t.	igazgató tag
Ig. Tan.	Igazgató Tanács
Irod. lev.	Magyar Irodalmi Levelezés [könyvtári szak- jelzet]
Irodalomtörténet	(folyóirat)
jkv.	jegyzőkönyv, jegyzőkönyvi
ky.	kisgyűlés, kisgyűlési
kir.	királyi
Kisf. Társ.	Kisfaludy Társaság
köt.	kötet
k. t.	kültag
kvt.	könyvtár, könyvtári
lev. t. lt.	levelező tag
M.	magyar
mat.	matematikai
Math. Ért.	Mathematikai és Természettudományi Értesítő
Math. Érték.	Értekezések a matematikai tudományok köréből
min.	minisztérium, minisztériumi
MHHS	Monumenta Hungariae Historica Scriptores
M. N. Múz.	Magyar Nemzeti Múzeum
MTA	Magyar Tudományos Akadémia
nekr.	nekrológ [gyászbeszéd]
ngy.	nagygyűlés, nagygyűlési
Névk.	Névkönyv (Almanach)
Nyelvtud. Érték.	Értekezések az MTA Nyelv- és Széptudományi Osztálya köréből
NyK.	Nyelvtudományi Közlemények
nyt.	nyelvtudományi
orsz.	országgyűlési
oszt.	osztály
Oszt. Közl.	Osztály-közlemények
P. N.	Pesti Napló

r. t.	rendes tag
Társtud. Érték.	Értekezések a társadalmi tudományok köréből
term. tud.	természettudományi
Term. tud. Érték.	Értekezések a természettudományok köréből
t. t.	tiszteleti tag
tört.	történelmi
Történ. Érték.	Értekezések a történelmi tudományok köréből
törv.	törvény
Tud. Gyűjt.	Tudományos Gyűjtemény
Vas. Ujs.	Vasárnapi Újság
Vegyes Biz. Jkv.	Vegyes bizottsági jegyzőkönyvek az MTA Levél- tárában

BEVEZETÉS

A. hivatalos iratainak e II. kötete a költő-titoknok, illetve főtitkár rendkívüli méretű akadémiai munkásságáról számol be; azokat az iratait közli, amelyeket A. az MTA-hoz küldött, és amelyeket később, mint megválasztott főtisztviselő, hivatalból fogalmazott. Így adódik az iratok három időszakra történő tagolása: egyrészt az akadémikussá választott A. iratai (levelek, bírálói jelentések) az akadémiahoz (1859–64), másrészt a titoknoki (1865–69), majd pedig a főtitkári tisztségben (1870–77) fogalmazott iratok.

Az MTA egykorú szervezete

A. akadémiai működésének megértése céljából szükséges röviden ismertetnünk az MTA egykorú szervezetét és ügyvitelét. Az MTA élén az *elnök* állt, mellette a *másodelnök*; az ügyeket a *titoknok* (1870-től: főtitkár) intézte, a következő tisztviselők: az akadémikusok sorából választott jegyző, könyvtárnok, kézirat- és éremtáros segítségével. A pénztárost, ügyészt, gondnokot, valamint a titoknoki iroda írnokait és korrektozeit nem a tagok sorából nevezték ki, mint később a könyvtárnokokat sem.

Az 1825–1869. években még *hat szakosztályban* dolgoztak a tagok: a nyelvtudományi, filozófiai, történetírási, matematikai, törvénytudományi és természettudományi osztályban. Ezeket vonták össze 1870-ben háromra; így működött az MTA 1945-ig. Az MTA életét irányító 25 tagú *Igazgató Tanács* részben az alapító főrendű családok tagjaiból, részben magasabb állami hivatalnokokból állt, és főleg az MTA tisztviselőinek kinevezésével vagy fegyelmi ügyével és anyagi kérdésekkel foglalkozott. Az évi költségvetést az oszt.-ok javaslatai alapján ott vitatták s szavazták meg; ugyancsak ellenőrizték a pénztárt, az alapítványok kezelését, és újak elfogadása felől döntöttek. Az igazgatósági-tagoknak csak az Ig. Tan.-ban és az ún. *Elegyes ülések*-ben volt szavazati joguk; ez utóbbit választották meg az ak. tagok titkos szavazással az elnököt, másodelnököt, titoknokot és jegyzőt. Az elnököt háromévenként, utóbbiakat pedig élethosszig.

A havonként tartott *Összes-ülések*-ben vitatták meg az általános érdekű tudományos ügyeket, s fogadták el a kiadandó kéziratokat, bírálói jelentések alapján. A hat oszt. 3–4 hetenként tartott ülést, felolvasást, a nyári 2–3 hónapos szünet kivételével. Ezeket az oszt.- és összes-üléseket nevezték *kisgyűlések*-nek.

Az évenkénti *nagygyűlésben*, mely 2–4 napig is eltartott, ítélték oda az oszt.-ok által javasolt pályamunkáknak a jutalomdíjakat és tüzték ki az új pályatételeket; előzetes írásbeli tagajánlás alapján új tagokat választottak az elhunytak helyére, titkos szavazással. A tagok rangsora: igazgatósági, tiszteleti, rendes, levelező és kültagok (külföldiek). A Magyar Tudós

Társaság első alapszabályai szerint (Rendszabások 14—17. pontja) a t. t.-ok száma 24, a r. t.-oké legfeljebb 42 lehetett, de fizetést mindössze húsznak adtak, megválasztásuk rangsorában. Évi 500 forintjuk volt a pestieknek, 300 a vidéken lakóknak. Sem a lev., sem a k. t.-ok számát eleinte nem szabták meg.

1870-től a taglétszám így módosult: Az I. oszt.-ban 16 r. és 40 lev. t. lehetett, a II.- és III.-ban külön-külön: 24 r. és 60 lev. A k. t.-ok számát ezután sem szabták meg.

A titoknok (1870-től: főtitkár) kötelessége volt az ülések összehívása, gondoskodás felolvasókról, posta-bontás és iktatás, válaszolás. Neki kellett összehangolnia a különféle ülések idejét, a lev.-eket az írnokokkal letisztáztatnia és a Helytartótanácsához, illetve a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz felküldenie; az ig. és nyg. jkv.-eket neki kellett vezetnie. Réahárult a kiadványok korrigálásának s nyomdászamláinak végső ellenőrzése, utalványozása, továbbá az oszt.-költségvetések kereteinek szigorú megtartása és a kvt., gondnokság, ak. ügyész valamennyi pénztalványozásának aláírása, ellenőrzése. A legtöbb munkával járt a nyg.-ek előkészítése, rendezése: a hat oszt. és szakbiz.-ai felszólítása a tagajánlások, pályaműbíraltatás stb. ügyében, majd az ünnepélyes záró ülésre, az ún. *köz-ülésre* előadók felkérése és a különféle hatóságok, intézetek meghívása; a nyg. után az új tagok és jutalmazottak értesítése, diplomák és jutalmi érmek készíttetése.

A nagyközönség 1848-ig semminő más ak. ülésen nem vehetett részt, mint az *ünnepélyes közülésen*. Később aztán beengedték az érdeklődőket az oszt.-ok és összes-ülések felolvasásaira is.

Arany és az MTA

A.-t az 1858. december 15-i nyg.-en választották egyhangú szavazattal lev. s mindjárt utána r. taggá. Előzetesen, e nap délelőttjén ítelték neki az ötven aranyból álló Marczibányi-díjat, a *Toldi estéjé*-ért. 1859. október 31-én megtartotta székfoglalóját *Zrínyi és Tasso* c. tanulmányával, 45 akadémikus előtt; utána pedig — a jkv. szerint — rendkívül melegen üdvözölték a koszorús költőt, mint most már teljes jogú tagot.

Nem sokkal utóbb újból Pestre utazott az ak. nyg.-re, december 15—19-re, mint az ülési jkv.-eken kívül a 686/1859. számú pénztári utalványozás is tanúsítja: Nagykőrösről Pestre és vissza tíz forint volt a vasút-költség, az ak. napidíj pedig öt napra 22 Ft 5 krajcár, vagyis A. összesen 32 Ft 5 krajcárt vett föl a pénztártól.

Széchenyi halála után, 1860 áprilisában A.-t kérték föl emlékkóda írására, melyet ez év októberében — már családostul Pestre költözvén — személyesen olvasott föl. A *Széchenyi emlékezete* rendkívüli írói tiszteletdíjával száz aranyat kapott. Gyakran kérték föl különféle kéziratok, pályamunkák megbírálására is; így már 1859 nyarán a Kazinczy-centenárium emlékversének bíráló biz.-ba, majd 1861-ben a Merényi-féle népköltési gyűjtés ellenőrzésére. Több biz.-nak állandó tagja volt, s maga is szerkesztett bírálói jelentéseket, de csak az e köt.-ben, főszövegünkben közölt négy véleménye maradt fenn. 1861-ben az MTA nagyjutalmát adják *Kisebb Költeményei* két kötetének, majd 1864-ben a kétszáz aranyas Nádasdy-díjat *Buda halálá*-ért.

1865. január 26-án, rendkívüli elegyes ülésben A.-t választották ak. titoknoknak, a Szalay László halálával megürült állásba, — Eötvös József másodelnök és Csengery Antal jegyző ajánlására. Már másnap átvette

hivatalát az ún. Trattner—Károlyi-féle házban bérelt ak. helyiségben, a mai Petőfi utca 3. sz., akkoriban Úrak utszája 2. szám alatt, az I. emeleten.

Az MTA mai palotáját 1862—65-ben építették. Nem sokkal az új, díszes házba való áthurcolkodás előtt szállt tehát reá a vezető állás díszes és terhe. Munkáját az elődeitől kissé rendetlenségben maradt Titoknoki Hivatalban azzal kezdte, hogy:

a) *Előadások részére* felirattal egy szürke, keményfedelű, negyedréti alakú füzetkét nyitott, és ebbe pontosan beleírta a tervezett s melléje a megtartott előadások címét és szerzőjét; a füzet oldalait, fejlécét maga A. vonalazta, és hol ceruzával, hol tintával minden előadást bejegyzett éveken át; később utódai is folytatták A. hagyományát, ugyancsak ebben a füzetben.

b) Aprólékosan, páratlan gonddal vezette a Hivatal minden ügyét. Pótolnia kellett pl. az 1858 óta elmaradt, de régóta esedékes székfoglaló előadások nyilvántartását, hogy azt, aki e kötelességet elhanyagolja, megsűrgethesse. Elődei ilyesmikkel kevéssé törődtek, — a korábbi iratcsomókban csupán efemer értékű papírlapokon találunk ilyenfajta följegyzéseket.

c) A napi postát a titoknoknak kellett bontania. A. minden darabra ráírta az érkezés napját, *Vettem, Jött vagy Érkezett, Kaptam* szócscsa kíséretében, s az *Igtató* könyvbe beírta a küldemény tárgyát, küldője nevét és az akta tetejére, az érkezési dátum mellé az iktatószámot. Két ilyen vaszköt.-nyi iktatókönyvet vezetett, egészen lemondásáig, 1877-ig.

d) A legtöbb iratra a választ A. maga írta, fogalmazta, hogy ezt másolják le az írnokok, és a tisztazatot az elnök vagy titoknok által aláírva, a megadott címre elküldhessék. A beadványokat A. az illetékes szakoszt.-hoz vagy biz.-hoz tette át, — majd a legközelebbi kgy.-ben lefolyt megbeszélés eredményét rávezette a legtöbb beadvány felzetére; a döntésről a beküldőt értesítette, és az elintézését gondosan beírta az *Igtató* könyv utolsó rovatába.

A. saját maga alakította ki tizennegyedik évi ak. hivatalnokságának sokágazatú munkakörét. Az élet gyorsuló menete is bővítette tisztének teendőit, kezdve az új palota befejező munkáinak anyagi, pénzügyi lebonyolításától az egyre növekvő könyv- és folyóiratkiadásig. Titoknoki (főtítkári) munkásságáról utódai ékes szavakban emlékeztek meg, habár részletesebb adatok említése nélkül [Ak. Ért. 1893, 1917. és 1932. évf.-ban Heinrich Gusztáv, Szily Kálmán és Balogh Jenő főtítkárok]. Csupán Voinovich Géza tárgyalta alaposabban műve, *Arany János életrajza* (1932. Bp. Akadémiai Kiadó III. köt. 178—183. és 210—211. lapjain és I. Oszt. Közl. 1953: 221—227. l.), továbbá Keresztury Dezső: *A hallgató Arany* c. cikkében (It. 1950. III., köt. 66—72. l.) és Barta János: *Arany János* c. kötetében (1953, Bp. 190 l.).

Valamennyien az addig rendelkezésükre állt forrásokból: az ak. *Almanachok, Értesítők, Évkönyvek* stb. nyomtatott szövegeiből s az egykorú napisajtóból merítették adataikat. Az 1948—54-ben feltárt és feldolgozott sokezernyi A.-kéziratlapon alapján ismertettük először, teljes részletességgel és néhány A.-kézirat facsimile közlésével A. főtítkári működését a *Magyar Tudomány* c. folyóirat 1957-i köt. 31—53. lapján és külön kötetben *Arany János és az Akadémia* címmel (1957, Bp. 154 l.). Itt csak rövid összefoglalást adunk A. 13 és fél évi hivatali tevékenységéről.

A mindennapos titkári teendőkön kívül szinte minden évnek megvoltak a rendkívüli eseményei. Így az 1865 tavaszán lezajlott hivatal-költöztetés után hamarosan a palota ünnepélyes megnyitására, emlékérem készíttetésére kellett gondolnia. Nyáron egymást érték a megbeszélések, amelyek jkv.-eit mind A. vezette! Ősszel a már másfél év óta nem tartott tagválasztó ngy.-t kellett előkészítenie, majd a december elejére kitzűzött palota-megnyitási ünnepélyes köz-ülést. — Az új palotának maradéktalan

örömmel mégsem örülhetett A., mert a titoknoki hivatalos lakást közben másnak adták ki, és ő csupán lakbér vagy bérlak között választhatott a szomszédos ak. bérlházban. Inkább az elsőt választotta.

A. az Üllői út melletti Hárompipa utcából, háromszobás lakásukból két éven át járt be gyalogszerrel az MTA-ra, olykor naponta kétszer is. *Artatlan dac* c. versét december 11-ről, éppen a palota-avatás napjáról keltezte. — December végén aztán Szalontára utazik leánya temetésére; csak 1866. január 2-án tér vissza Pestre. Habár érzékeny lelkét feldúlta e gyász, és testileg is gyenge, beteges volt (állandóan gyomor- és mellhurut gyötörte), mégis azonnal hivatalába sietett. Iktatókönyvében december 18 óta szünetelnek beírásai, csak jan. 2-án folytatja. Némelyik aktán megjegyzi zárójelben: „Még dec. 17-ikén kaptam, de a beigtatás váratlan körülmények miatt meg nem történt.”

Dessewffy elnök januárban elhunyt, utóda Eötvös József lett. A díszes temetkezés, majd az elnökválasztó elegyes ülés újból sok rendkívüli munkát okozott a titoknoknak.

1867-ben — *Összes Költeményeinek* megjelenése után — az a másik örvendetes esemény A. életében, hogy végre megkapják a hivatalos lakást, az Akadémia utcai részen két szobával, s az udvar felől másik kettővel. Április 22-én be is költöztek. — Június 8-án volt a király koronázása, majd a „rendjel-eső”, amely A.-t sem kímélte.

Minden év elején hírlapilag figyelmeztette a pályázni kívánókat a lejáratú időkre, a tételek szövegére. Összefoglaló, ngy.-i titkári jelentéseiből mindig kicsendül az öröm hangja, hogyha vannak pályázók és főleg: kitüntetésre méltó művek. — Az oszt.-üléseket és zártkörű megbeszéléseiket többnyire az ún. Képes-teremben vagy a Titoknoki Hivatal nagyobb szobájában (a mostani kv. Kézirattárában) szokták tartani. Itt — egykorú szemtanúk szerint — a kora délutáni órákban, ha besütött a nap, avagy este, a gázlámpa fényénél A. zöld szemellenzőt viselt, mert fáradt, miops szemének a fény igen ártott.

Az 1868-i nagyjuttalom kapcsán, Riedl Szende indiszkrécioja folytán, a lapok megemlítették, hogy a biz. tárgyalásokon szóba került Tompa Mihály neve is, Madáchcsal együtt. Erre a túlérzékeny Tompa feljajdult A.-hoz írott levelében, hogy „nevével ne üzzenek vesszőfutást”. A bíráló biz. a nagyjuttalmat Tompának ítélte oda, s a ngy. után A. hivatalos közlésére rögtön megjött a hálálkodó, baráti válasz, — különösen azért a figyelmeséért, hogy utolsó verseit székfoglaló gyanánt is elfogadja az MTA. Ezután még kétszer váltanak levelet; A. júniusban így ír Tompának hivatali életéről: „... Húznom kell a jármot. s akkor érem el óhajtott quasi-függetlenségemet, mikor már se lelkiileg, se testileg hasznát nem vehetem.”

A. már februárban azt írta sógorának, hogy szívesebben élne Szalontán, leánya sirja és a kis unoka közelében, de tavaly doktorált fiát állása köti a Földhitelintézethez, és már ő maga is fél a vidéki élet szűkkörűségétől, apró kellemetlenségeitől, s az emberek elől való félrevonulásra mégis alkalmasabb a nagy város. Veje háromévi gyász után megházasodik, s így A. a kis unokát felhossa Pestre családjába.

A ngy. határozatainak lebonyolítása, a jutalmi érmek s az új tagokhoz írt levelek szétküldése után ismét leverte A.-t a betegség, augusztus 11. után gyomorbántalmak s epebaj kínozták. Iktatókönyvébe így írta be néhány aktának a jegyzetébe egy héten át: „Betegségem alatt.”

1869-et is a szokott dráma-pályázatok tömegének iktatásával kezdi, majd az évenkénti vasúti és hajójegyeket igényli egész sor közlekedési vállalatától a tagok s kutatók számára, — de soha, egyetlen esetben sem a saját részére! — Mindent lehetőleg bürokrácia-mentesen intézett el; így a 608.

számú aktán megjegyzi, hogy Finály és Szabó Károly ak. tagok útiköltségét úgy utalványozta, hogy átadta fiának, a Földhitelintézet tisztviselőjének (ez évtől kezdve ugyanis ez a bank intézte a kifizetéseket, nem az ak. pénztáros), s így az küldte el a két tudós számára, akiket erről A. pár sorban értesített is.

A tavaszi negy. előkészületei újból sok dolgot adtak, főleg a két év óta számtalan biz. megbeszélésen előkészített Alapszabály-revizió miatt. A sorozatos megbeszélések jkv.-eit mind A. írta, és most, végleges formába öntve az új Alapszabályokat, királyi megerősítésre küldhette. A három osztályúvá átszervezett MTA ügyvitele annyi könnyítést jelentett A. számára, hogy az új oszt.-titkárok közvetlenül intézték a felolvasó ülések rendezését, bírálók felkérését s a nekrológok ügyeit, az oszt.-ok kiadványainak ellenőrzését, szerkesztését. Persze azért mindhárom oszt. munkájának ellenőrzése, üléseinek egybehangolása ezután is a titoknok dolga volt.

1869 nyarán A. első ízben volt távol hivatalától, egy havi szabadságon, midőn Karlsbadba utazott gyógyulni. Ezért helyettese számára két nagy ívlepon összefoglalta a titoknoki teendőket s függő ügyeket.

Az új Alapszabályok értelmében az 1870. január 17-i elnökválasztó elegyes ülésben A.-t is újraválasztották főtitkárnak. Lényegében csak megerősítették tiszteben, amint Toldy indítványozta, éppen azért, mert ismerte A. túlzott érzékenységet, nem akarta, hogy később bárki is gúnyolódjék vele, mintha főtitkárrá nem választották volna meg. E választást két kis versben is megörökítette: *Aj-baj* és *Főtitkárság* című rögtönzésében. Megtudjuk a sorok között — baráti levelezésének kiegészítéseül —, mennyi „áldatlan munkában” volt része ezután is, még nyolc éven át. — Iktatókönyvében még felfeltűnik keze nyoma, pedig már négy írnoke is volt hivatalában, de a postabontás és válasz-fogalmazás régi hagyományaitól nem tágtított. Nyolc évi főtitkársága alatt 36 igazgatósági ülés jkv.-ét írta, köztük 20—24 oldalakat is, — évente a negy.-ieket mind és az összesülési jkv.-ekből 91-et! Ez a titoknoki évek sajátkezű A.-jkw.-eivel együtt 339-re megy.

Ezután is ő szerkeszti az Ak. Ért.-öt s az évi Almanachot. Utóbbiban még arra is volt gondja, hogy felsorolja a könyvküldési csereviszonyban álló több száz külföldi tudományos intézményt; a hazai iskolák, intézmények címeit is közzétette, amelyek ingyen kapták az MTA kiadványait. Réa hárult a nyomdákkal való tárgyalás: árajánlat-kérés, számla-kifizetetés is, valamennyi kiadványra. Közel 2500 utalványának mintegy negyedrésze maradt fenn — köztük sok olyan, melyeknek egész szövegét (kötetcím, lapszám, tiszteletdíj összege stb.) maga írta. A főtitkári korszakában kiadott 188 nagyobb kötet és 264 értekezésfüzet valamennyi írójával, szerkesztőjével, nyomdájával — hacsak egyszer is — neki kellett tárgyalnia, mint jegyzetei, utalványai bizonyítják. És mindezek tetejébe a pontos szétküldésért is, végső fokon, a főtitkár felett, aminek súlyát különösen az ak. tagok és a külföldi könyv-küldés irányában érezte; ezért szervezték meg az MTA kiadó-hivatalát.

Tömérdek apróság adódott ezután is a napi postából, amit elintézett: holmi nyelvészkedő polgároknak, feltalálóknak, kötekedő pályázóknak éppoly hivatalos komolysággal válaszolt, akárcsak akadémikus-társai leveleire. Akadt olyan is, aki nála akarta letenni végrendeletét, A. puritán személyében bízva, mások pedig feltalálói és üzleti terveikbe avatták be és hívták üzlettársnak. Gyakran veri vissza a tagságra önjelölt írók és magántudósok ostromát, mindig udvarias levéllel.

1870 nyarán fia is vele volt pár napig Karlsbadban. Felesége a nyarat a kis Piroskával Nagyszalontán töltötte, s a csehországi fürdőből egyenest

hozzájuk utazott A. pár napra. Mint fiának írta Pestre: „Piroskával játszottam egész nap, mint afféle öregapó . . .” [Voinovich: III. köt. 216. l.]. Üdülése után felfrissülve folytatta hivatali munkáját, mint iktatókönyve új, általa beírt sorai és hibátlan fogalmazványai mutatják.

Az 1871-i év akadémiai gyásszal kezdődött: Eötvös elnök halálával, kiben A. egyben őszinte jóbarátját is veszítette el. Nemcsak a díszes temetés jelentett sok utánjárást, levelezést, hanem utána az új elnököt és másodelnököt választó elegyes ülés rendezése is; nem sokkal ezután a rendes évi nyg. is jött, amelyen már az új elnök: Lónyay Menyhért elnökölt és helyettese, szintén A. régi barátja: Csengery Antal.

Ez évtől kezd jegyzéket vezetni a főttkári hivatalban prioritási jogszerezés okából letétbe helyezett találmányokról; ezt a jegyzéket utódai is folytatták. A nyári vakációt ezen a nyáron is Karlsbadban töltötte, mint 1876-ig minden nyáron. Azután már csak a Margitszigeten.

A különféle tárgyú levelezés mellett gyakran visszatér a kv. ba beküldött könyvek és folyóiratok jegyzéke, olykor 2–3 lapnyi sajátkezü kéziratában, aláírva egyik felén a leküldő A. által; másikon az átvevő könyvtáros: Hunfalvy Pál vagy Budenz József aláírásával. Hogy ezek mekkora munkát jelentettek, elég tán a következő számszerű összehasonlításunk: 1865-ből 19 ilyen irata került elő (de sokkal több volt!), 1866-ból keltezve: 44 db, 1867-ből 127, 1868-ból 101, 1869-ből 99 db, 1870-ből 107, 1871-ből 81, 1872-ből 32, 1873-ból 15. — A cserébe küldött ak. kiadványok kísérőleveleit is A. írta alá, így tehát az értük kapott külföldi művekre különösen nagy gondja volt, ezért is küldte le a műveket mindig listával. Nemcsak a titkárságnak, de a kv. -nak is valósággal mindenese volt, aki nem röstellte olykor az épületet s képeit, szobrai is végigmutogatni a látogatóknak.

1872 elején az Eötvös halála évfordulójára rendezett gyászünnepség okoz rendkívüli munkát; majd a széphalmi Kazinczy-mauzóleum Ybl Miklós-féle építkezési munkáit sürgeti, és a Kazinczy-ingatlanok hasznombérl, illetve részbeni eladásának számadásaival vesződik. Az ak. ellenőrzés alatt működő Országos Meteorológiai Intézettel is törődik, nemcsak műszerbeszerzésükkel, hanem még a tisztviselők fizetésrendezésével is; a min.-nál többször sürgeti pl. az igazgatói fizetésnek az egyet. tanárokéra, évi 2500 forintra való emelését. (Saját főttkári fizetése változatlanul évi kétezer forint maradt!)

A nyg.-i tagválasztás és jutalomdíj-kiosztás szokványos levelezéséből kiválnak a Darwinhoz írt sorok. — Nyári szabadsága előtt még egész csomó apróbb levelezést intéz, pl. a biz.-ok új, meghívott tagjait értesíti; részletes künutatást készít a székét nem foglalt tagokról, majd a nagyértékű Bacsfányi-hagyaték linzi megörzőinek s hozzánk elküldőinek ír köszönőleveleket; a különféle kutatóutakra készülő akadémikusoknak s ösztöndíjasoknak szerez vasúti és hajójegyeket stb. Ősszel a Bessenyei György-émlékülést rendezi meg, majd előkészíti a magyar nyomdászat négyszáz éves jubileumának ünnepségeit.

1873-ban az MTA nagyjutalmát A. kétkötetes *Összes Költeményeinek* ítelték oda. A rendes nyg. munkáin kívül sok gondot okoz neki az ősi nyomda-jubileum és kiállítás megrendezése. — 1874 a szokásos év eleji vasútjegy-kérésekkel kezdődik a tagtársak részére, majd a nagyszámú Teleki- és Karácsonyi-dramapályázati műveknek a bírálókhöz való szétküldésével. Ezek már szinte gépiessé váló tennivalói, akárcsak a hírlapoknak küldött akadémiai hírek, pályamű-felsorolások is. Főttkári beszámolójában kiemeli a Könyvkiadó Bizottság nagyarányú munkatervét: a vállalati sorozat népszerűsítő köteteit, hogy a hazai és külföldi tudományos irodalom legjobb műveit olcsón a magyar közönség kezébe adhassák. A jól ismert

piros, barna vagy zöld kötésű ún. Vállalati Könyvtárról volt szó, amelynek 1949-ig 288 kötete jelent meg.

A Képtár fölötti tetőtűz miatt némi átépítés kellett; a vas tetőszerkezet építését ellenőrző biz. jkv.-eit A. vezette, ugyanígy törődött a palotába most bevezetett központi fűtéssel is; mindezek munkautalványait, a mérnökök ellenőrzésével, neki kellett aláírnia!

1875 decemberében Toldy Ferencet gyászolták, 76 elején a másik két jóbarátot: Kemény Zsigmondot és Deák Ferencet; A. mindegyikükről néhány meleg mondatban emlékezett meg az üléseken. Újból sok munkával, levelezéssel járt a Kazinczy-birtokrészek eladása, a mauzóleum építésének befejezése s a szegénysorsú Kazinczy-rokonság segélyezése.

Az 1876-i nyg.-ben már a főtitkárságról való lemondás hangulatában teszi jelentését; „erőinek hanyatlása” ezen a nyáron is Karlsbadba kényszeríti. — Az MTA a lemondást nem fogadta el és fölkérte: folytassa még egy évig a legfőbb irányítást. De még 77-ben is, a végleges lemondás évében, igen sok munka hárult reá. — Második lemondását március végén adta be, de az 1877. évi nyg.-t még teljes egészében ő készíti elő, s a köz-ülésben olvassa fel utolsó összefoglaló jelentését. Még e májusi nyg. után is, két hónapon át viszi az ügyeket.

Lemondását azzal a feltétellel fogadta el, hogy egy évre szabadságot adják, és helyettesítésére Frankói Vilmos oszt.-titkárt kéri fel.

A. legutolsó hivatali ténykedése az a június 28-án kelt levele, melyben közli a Földhitelintézettel (mint ak. pénztárral), hogy ő már több utalványozásra nem jogosult és utódja: Fraknoi r. tag. — A helyettesítést 1878-ban újból egy évre meghosszabbította az Ig. Tan., de A. többszöri sürgetésére, végre 1879 májusában utódaul az említett oszt.-titkárt választották. A. csupán a lakást fogadta el, a nyugdíjnak szánt fizetését nem.

Az akadémiai iratok a válogatásról és elrendezésről

A. hivatalos iratainak fennmaradt része így oszlik meg: levélfogalmazványainak s följegyzéseinek száma: 3490, ülési jkv.-e: 339 db, valamint-pénztári utalványa: 620; aktáinak tömege természetesen különféle szempontokból esett vizsgálatunk tárgyává. Formájára, műfajára és tartalmára nézve meglehetősen sokrétű anyagot tartalmaz.

I. *Megjelenési formája* szerint a következő háromféle csoportot különböztethetjük meg:

- a) A. saját kéziratai,
- b) A. fogalmazványainak másolatai,
- c) A. nyomtatásban közzétett szövegei.

A. valamennyi ak. fogalmazványát és ülési jkv.-ét, bírálatát világosszürke vagy szürkés-kék merített papírra írta; fél- vagy negyedíves lapokra s mindig tintával. (Csupán jkv.-vázlatait írta ceruzával.) A hosszában kettéhajtott papírlap bal felén, fönt az iktatószámot és a címzett nevét aláhúzta, a jobb hasábon a szöveget fogalmazta. Az itt-ott előfordult javításokat, betoldásokat a bal hasábra írta.

A ceruzával írt jkv.-vázlatokra csupán utalunk, s a végleges szövegek közül közlünk néhányat.

II. *Az anyag műfajok* szerint is több rétegre bomlik:

a) Számbelileg legnagyobb terjedelmű a hivatali ügyintézés személytelen aktáinak és számláinak tömege;

b) ehhez csatlakoznak a levelek. — Ezek a hivatalos munkával kapcsolatos megnyilatkozások, bár itt-ott — mint pl. az Eötvössel váltott hivatalos levelekben — a baráti hang is megszólal bennük.

c) Terjedelmére nézve legnagyobb a jkv.-ek, jelentések, megemlékezések és bírálatok anyaga; ezekben a hivatali rutin-munka az alkotó és személyes jellegű munka rangjára emelkedik. Az évenkénti *pályázati jelentéseket* a bírálóbiz. iratai alapján csak kivonatolta, a jutalomdíj odaitélésére tett javaslatokat mintegy összegezte A.

A hivatali iratok közé soroltuk mind hivatalos leveleket, mind a jelentések, megemlékezések s bírálatok anyagát, mert ezek szorosan kapcsolódnak A. titoknoki (főtitkári) működéséhez; nem a nagy nyilvánosság számára készültek, s a végső irodalmi csiszoltság is hiányzik róluk.

III. Az anyag A. életművében elfoglalt *jelentősége szerint* is rétegződik:

a) Mintegy 4/5 részét teszik ki a sablonos szövegek; ezeket ha maga fogalmazta is, az ak. ügyintézés kialakult közhelyei szerint írta.

b) Az anyag 1/10 részét teszik azok a szövegek, amelyeknek tudománytörténeti vagy személyi értéke figyelemre méltó.

c) Az anyag utolsó tizedét azok a művei adják, melyek A. alkotó munkájának eredményei, amelyekben tehát ítéletei, emberismerete s egy-egy tárgykör áttekintésére való kivételes képessége tükröződik.

A fentiek alapján természetesen adódnak a válogatás szempontjai. Nyilvánvaló, hogy A. hivatali iratainak egész anyagát számba kellett vennünk. A kritikai kiadás összeállításában tekintetben azonban két részre kell bontanunk:

A) A *főszövegbe* azok a darabok kerülnek, amelyek a sablonszövegek főbb típusainak jellegzetes képviselői, amelyeknek tárgyi vagy személyi jelentősége kimagasló s amelyekben A. alkotó szellemének megnyilatkozása is tapasztalható.

B) *Jegyzetbe* kerül minden egyéb szövegre történő utalás. Az egész anyagot szoros időrendben csoportosítottuk, kiadásunk főszövegében ezért az egyes darabok külön számat kaptak, 1 — 719-ig. A különféle iktatószámok pusztán a szöveghez tartozó adalékként szerepelnek; a szövegek rendjének meghatározásában semmi szerepük nincsen.

A szövegszámozás sorrendjében következnek az egyes szövegekhez fűződő legszükségesebb jegyzetek. Szoros időrendben elrendezve adjuk azoknak az iratoknak adatait is, amelyeket pusztán *tartalmilag* ismertetünk. Minthogy az egész anyagnak csupán kis része került a főszövegbe, szükséges, hogy *e teljes, magyarázatos jegyzékben*, a főszövegben közölt iratok sorszáma is utalás történjék a maguk szerkezeti helyén. Így kaphatunk képet A. hivatali munkájának mozgásáról, összefüggéseiről. Minthogy ez a jegyék A. ak. pályájának csaknem egész ívét követi, helyesnek láttuk, hogy külön fejezetként csatoljuk a főszöveg jegyzeteihez.

A. hivatali iratai kéziratának legnagyobb része a felszabadulás utáni ak. építkezések alkalmával került elő különféle raktárakból, bútortörmelékek közül. 1950 — 54-ben sikerült az egész anyagot letisztítanunk, rendeznünk és katalogizálnunk. Most az MTA kv. -ának Kézirattára őrzi a régi főtitkári hivatal egyéb aktáival, az *Akadémia Levéltára* jelzetű dobozokban. Néhány idevágó iratot találtunk az Országos Levéltárban, Petőfi Irodalmi Múzeumban az Orsz. Széchenyi-könyvtárban, és a Debreceni Kollégiumi Könyvtárban. Ezek lelőhelyeit a jegyzetekben mindig feltüntetjük.

A nyomtatásban megjelent szövegek *lelőhelyei*: a Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei, az Akadémiai Értesítő és Almanach (Névkönyv) kötetei.

Akár a maitól eltérő helyesírásról, akár rövidítéseiről van szó, mindenütt híven követjük A. szövegeit, tehát az itt-ott észlelhető következtelenségek, furcsa szórendek és helyesírási szokatlanságok: A. következtelenségei, sietésbeli elnagyolásai. Ezeket is híven megtartottuk; csupán 1870-ig használt *cz*-betűt irtuk át mai *c*-re, valamint a kettős mássalhangzók kettőzött alakjait, mai helyesírás szerint, a kiadói szabályzat egységes szempontjához igazodva. A főszöveg *aláhúzásai* (kurzíválásai) is A. kezétől erednek.

A főszövegben A. *rövidítéseit* sem bontottuk fel, hanem a rövidítések jegyzékében külön felsoroljuk.

A. *idegen nyelvű* kézirateit is híven közöljük, és ahol tőle nem található magyar fordítás, ott a következőktől adjuk — a jegyzetben — a megfelelő sorszámra utalással: a német és olasz fogalmazványokat dr. Gergely Pál, és H. Boros Vilma, a latin szövegeket dr. Brisits Frigyes fordításában.

A betűhíven közölt A.-szövegek nemcsak művelődéstörténeti szempontból érdekesek, hanem A. sajátosan egyéni hivatalnok-stílusa, stilisztikai fordulatai és nagy körültekintést eláruló részleteik miatt is. — Ha nem mindegyik itt közölt szövegéhez is, de a legtöbbhöz szükségesnek láttuk rövid magyarázó-jegyzeteket adni.

A jegyzetekben feltüntetjük, hogy a főszövegben közölt anyag kézirat, másolat vagy pedig nyomtatott szöveg-e. Ahol megvan a kézirat is a publikált anyagon kívül, ott a nyomtatott, végleges formájú szöveget adjuk, pl. jelentései esetében.

Szövegváltozatok közlését — nem lévén irodalmi érdekű művek — fölöslegesnek tartottuk; csak a végleges szöveget adjuk. Ha azonban a fogalmazvány lényegesebb problémát vet föl, erre a jegyzetekben utalunk.

Az iratokban és nyomtatott jelentésekben rendkívül sok személynév fordul elő. Ezek részben történelmi, részben csak alkalmi jelentőségűek, mint pl. pályázók, állást keresők, segélykérők stb. nevei. Hogy a kötetben végigvonuló neveket át lehessen tekinteni, a mutatóban minden névnel megadjuk előfordulási helyének lapszámait. Első helyen, tipográfiailag is kiemelve, annak a lapnak számát adjuk meg, amelyre a névre vonatkozó jegyzet található. Minthogy egyes nevek az egész kötetben több alkalommal ismétlődnek, a rájuk vonatkozó magyarázatokat nem ismétljük meg több jegyzetben, hanem csak első előfordulásuk helyén adjuk. E jegyzetekbe nem vettük föl a lexikonokban található adatokat, hanem csupán azokat a mozzanatokat, amelyek az illető személyt az MTA-nak A. titoknoki (főtitkári) működése alatt lefolyt éveivel kapcsolják össze. Ezt a jegyzetet — a tájékozódás megkönnyítése végett — [ ]-be tesszük. Ugyanilyen kapcsos zárójelbe tesszük az A. által átlúzott szavakat, valamint a szöveggel kapcsolatos rövid észrevételünket (sic stb.).

Ahol címzés nem volt, [ ]-be téve magunk adtuk az iratnak címet; egyébként mindenhol megtartottuk Arany címzéseit, akkor is, hogyha puszta vezetéknevet irt, pl. *Eötvös*, *Toldy* stb.

JEGYZETEK AZ EGYES IRATOKHOZ

1859. év:

1. A ezt az első levelét az MTA-hoz fehér színű, félfives papírra írta, Toldy titoknokhoz címezve. A levélboríték hiányzik. [*Toldy Ferenc* (1805–1875) ak. vál.: 1830, titoknok és könyvtáros 1835–1861; több ak. biz. tagja. Műveiért kétszer kapott ak. nagyjutalmat. Emlékb. Gyulai Páltól: *Évk.* XV. köt. 1. füz.]

2. Tagválasztását köszönő levele is félfives, szintén Toldyhoz címezte. — A levélboríték hiányzik.

3. E bírálatában kiemelt s elfogadásra ajánlott V. számú pályázó-vers szerzője — mint a jeligés levél felbontásakor kiderült — Tompa Mihály. [*Tompa Mihály* 1817–1868; ak. vál.: 1858. MTA nagyjutalmat nyertek verses kötetei. Emlékb. Váczy Jánostól, Eml. XVIII. köt. 18. f.] — Tompa Kazinczy-ódáját a centenáris ünnepélyen, 1859. okt. 29-én olvasták fel, *Toldy Ferenc* önkényes, kisebb javításaival; de ezért Tompa évekig neheztelt az MTA-ra. [*Kazinczy Ferenc* 1759–1831; ak. vál. 1830; művei ak. nagyjutalmat kaptak. Emlékb. Kölcsey Ferentől: *Évk.* I. köt. 3. füz.]

1860. év:

4. Kékecsszürke, vékony négyoldalas „Bath”-levélpapíron írta, s a postázásra összehajtott papír külsejére a címzést is, majd piros pecsétviasszal zárta le; postai bélyegzője: *Pesth, 19/I. Früh.*

5. A világosszürke, szétnyitott ívpapír rovatait is maga A. vonalazta, tintával. Közlésünk, az eredetihez alakban is ragaszkodva, A. első adatszolgáltatását tartalmazza, melyet a szokásos titoknoki körlevél alapján mint új tag, sietve beküldött a *Névkönyv* (Almanach) részére. (Közölve az 1861-i *Névkönyv* 108. lapján. A 22. lapon a tagok oszt.-onkénti felsorolásában A. lakáscíme „Kisfaludy-utca”, holott ez Hárompipa-utca volt. Az 1864-i *Névkönyv* 131. lapján már így van.)

1861. év:

6. A. *Nádasdy-jutalmi* bírálata azért is érdekes, mert a felsorolt pályaművek is előkerültek, s így az MTA kéziratárában bárki meggyőződhet A. szigorú kritikájának helyességéről. [*Nádasdy-díj*: 1857-ben tette ötezer forint alapítványát *gr. Nádasdy Ferenc*, elhunyt *Tamás* fivére emlékére, hogy másodévenként száz aranyat adjon ki az MTA a kamatokból a legjobb elbeszélő költeménynek. Úgyr. az 1917. évi *Alm.*-ban.]

7. Előbbi, egyéni véleményén kívül A. írta a háromtagú bíráló biz. összesítő jelentését is. A másik két bíráló is alapos munkát végzett: Szász Károly 16 lapon, Salamon Ferenc két oldalon adott jelentést a pályaművekről. [*Szász Károly* 1829–1905; ak. vál.: 1858. Több ak. jutalmat kapott; másodelnök és többféle biz. tagja volt. Emlékb. Horváth Jánostól: *Ak. Ért.* 1929, 196. és köv. l.] — [*Salamon Ferenc* 1825–1892; ak. vál.: 1859. ak. nagyjutalmas történetíró, biz. tag. Emlékb. Szilágyi Sándortól: *Ak. Ért.* 1895. évi köt. 5. és köv. l.]

1862. év:

9. Eredetileg negyedíves, kékesszürke diósgyőri merített papírra írt életrajzi jelentés; a levéltári raktárban a papírlap alsó fele leszakadt, éppen A. aláírása alatt. — Közölve a *Névkönyv* 1863-i köt. 198. lapján, némi rövidítéssel. Ekkor már Szalay László volt az MTA titoknoka és e *Névkönyv* szerkesztője. [*Szalay László* 1813–1864; ak. vál. 1836. Jogtudós és történész; művei nagyjutalmat kaptak. Titoknok: 1861–64-ben. Emlékb.: *Eötvös Józseftől*, Eml. XVI. köt. 11. f.]

1863. év:

10. A hat lapra terjedő kézirat azért is fontos, mert A. ebben a bíráltságban a *Gorove-díjra* pályázó munka kapcsán vázolja a népi és a műköltés lényegét, különbségeit; tüzetesen indokolja: miért nem javasolja a díj kiadását az egyetlen pályázónak. [A *Gorove-díjat* 1839-ben tűzte ki ezer arany-alapítványából *Gorove László* ak. tag, hogy kamataiból három-évenként jutalmat adjanak a legjobb műnek, felváltva: a széptan, az erkölcs-tudomány és a művelődéstörténet köréből.]

11. Szintén a *Névkönyv* számára küldött irodalmi adatai; némileg összevonva megjelentek az 1864. évi köt. 217. lapján; ue. kötet 131. lapján A. lakcímét és a 153. lapon nyt. biz. tagságát is említi.

1864. év:

12. Az MTA pénztára részére, negyedíves kékesszürke, merített papíron kiállított nyugta érdekessége, hogy betűi minden eddigi A.-kézirattal betűinél nagyobbak, kerekesebbek. — A pénztári számlák tömegéből emeltük ki és adtuk külön iktatószámot e becses emlékeknek.

13. Feltűnően rövid, szűkszavú e negyedíves papírra írott elutasító bírálata. A megbírált pályamunka nem került elő.

1865. év:

14. A titoknok-választó rendkívüli elegyes ülés jkv.-ét, január 26-án, *Csengery Antal* jegyző vezette s közölte (A. köszönő szavaival együtt) az általa szerkesztett *Akadémiai Jegyzőkönyvek* III. köt. 35. és köv. lapjain. — Csengery ezt írta a választásról: „Arany János meghatva mond köszönetet a nevezetes többségű választásért.” — Az elegyes ülésen megjelent 52 tag közül csak 42-nek volt szavazati joga, tí. akik már székfoglalót tartottak; a leadott 42 szavazatból 12 megoszlott másik öt tag közt. Így tehát a többség, mely A.-ra esett, valóban „nevezetes”. [*Csengery Antal*: 1822–1880; ak. vál.: 1847. Több akad. biz. tagja és 1871–80-ban másodelnöke;

a 67-es kiegyezés harcosa, a Földhitelintézet szervezője, az MTA folyóirata (*Budapesti Szemle*) szerkesztője. Nagy érdeme A. és családja Pestre felhozatala.]

A titoknok-választásról hírlapi közlés: *P. N.* 22. sz. és *Vas. Ujs.* 69. l.

15. [*Gr. Mikó Imre*: 1805–1876; ak. vál. 1858. Történetíró, az ak. tagja; az *Erdélyi Múzeum* megalkotója s a 67-es kormány minisztere.]

16. A. a kitűzött pályakérdések szövegét többször elküldte évközben is a hírlapokhoz. A *P. N.*, a *Fővárosi Lapok* s a *Vas. Ujs.* rendszeresen közölte is, egyéb ak. hírekkel együtt. Olykor még a beküldött pályaművek címeit, jellegét és a jutalomdíjak összegét is közölték e lapok. — Az itt közölt szöveg megjelent pl. a „*Koszorú*” 1865: 190. lapján, *P. N.* 32. számában és a *Vas. Ujs.* 81. lapján. — Igen sok olyan — nyilván A. titoknoktól eredő — közlemény jelent meg, amelyeknek kézírata, eredeti fogalmazványa nincs meg.

17. Kvt., nagyobb iratcsomóból szemelvény. A. írta a kvt. részére a Titoknoki Hivatalba érkezett ajándék-, csere- és kötelespéldányok jegyzékeit 2–3 hetenkint, s leküldte a műveket e jegyzékekkel a kvt.-ba; az ő aláírása mellett mint átvevő szerepel *Hunfalvy Pál* vagy *Budenz József* könyvtárosok aláírása is. Több száz ilyen átadási lista kézírata maradt fenn A.-tól. Ezek kimutatása: Gergely Pál tanulmányában található: *Arany János és az Akadémia Könyvtára*, 1958., Akadémiai Könyvtári kiadványok 6. füzeté.

18. Az összes-ülés részére A. által összeállított pályadíj-lista részletesebb magyarázata, a régi Ügyrendek alapján:

ad 1. *Nagyjutalom*: az MTA saját tőkéjéből, évente 100 arany. Kiadásának sorrendje a hat szakoszt.-nak megfelelően: nyelv- és széptudományi, történeti, filozófiai, jog- és államtudományi, matematikai, természettudományi tárgyú, nyomtatásban megjelent legjobb munkák szerzőjének.

ad 2. *Sámuel-díj*: 1856-ban *Sámuel Alajos* adományozott ezer aranyforintot, hogy kamataiból évente a legjobb nyt. értekezést jutalmazza. Ezt a kis kamatösszeget az MTA kiegészítette saját vagyonából 15 aranyra, s minden évben ennyit fizetett ki a díjnyerteseknek.

ad 3. *Marczibányi-díj*: 1846-tól adta ki az MTA a legrégebb alapítócsalád tőkéjének kamataiból az ötven aranyat, a hat tudományszaknak megfelelő évkörök szerint, a legjobb megjelent munkák írói közt.

ad 4. *Vitéz-jutalom*: 1816-ban tette *Vitéz József* oly alapítványát (ekkor még a Marczibányi-alapítvány biz. kezelte), hogy évi 40 arany kamatát kiadhassák felváltva az év legjobb tört. vagy term.-tud. pályamunkájának. (Titkos pályázat)

ad 5. *Gorove-jutalom* (szintén titkos volt; l.: 10. sz. jegyzetünket).

ad 6. *Magyar Hölgyek díja*: 1859-ben kötelezte magát 45 hölgy, hogy évente 3–3 aranyat fizet be, népszerű tudományos könyv iratására. Ez is tudományszakonként változott. (Titkos pályázat)

ad 7. *Teleki-Jéle dráma-jutalom*: *gr. Teleki József* 1855-i végrendelete szerint 12 000 Ft-ot hagyott azzal a kikötéssel, hogy kamatait az év legjobb drámájának adják. (Titkos pályázat)

ad 8. *Karácsonyi-díj*: *gr. Karácsonyi Guidó* 1858-ban tett tízezer aranyos alapítványának évi 200 arany kamata a legjobb vigjátéknak adandó ki. (Titkos pályázat)

ad 9. *Nádasdy-díj* (Szintén titkos volt. L. 6. sz. jegyzetünket!)

ad 10. *Fáy-alapítvány*: a *Pesti Hazai Első Takarékpénztár* 1864-ben tett alapítványa kamatai, évenként 3000 Ft, a legjobb közgazdasági pályakérdésre tűzettek ki. (Titkos pályázat)

ad 11. Az *Első Magyar Általános Biztosító Társaság* 1861-ben tett nagyobb alapítványából szintén 2–3 évenként adtak ki közgazdasági pályaműveknek ezer–ezer forint jutalomdíjat. (Titkos pályázat)

ad 12. *Sztrókey-jutalom*: 1864-ben tette ezer arany-alapítványát *Sztrókey Lujza*, édesatyja, a jeles természettudós emlékére.

19. A *Desseffy* elnöklete alatt tartott ülést A. ezzel a gyász hírrrel nyitotta meg. [*Jósika Miklós báró* 1794–1865; ak. vál.: 1835. *Drezdában, emigrációban hunyt el, az MTA Ig. Tan.-nak is tagja volt.*]

A. e bejelentése, gyász hirtel megjelent az *MTA Jegyzőkönyvei* III. köt. 53. lapján és márc. 8-án a *P. N.* 55. számában.

20. Az MTA régi főbizománya: *Engenberger* könyvkereskedése a még 1768-ban alapított Weingand-cég utóda volt. — Sok bosszúságot okozott az ak. kiadványok rendetlen szétküldésével és pontatlan elszámolásával. Éveken át sokszor rötta meg A. ezért a céget, végül is 1869-ben felmondta.

21. *Asbóth Lajos* a szabadságharc alatt hadmérnök, tábornok volt, ezért Kufsteinban szenvedett, majd 1860-ban kegyelmet kapott.

22. A *Hölgy-alapítványról* I. a 18. sz. jegyzetünk 6. alpontját.

24. [*Henszlmann Imre* 1813–1888; ak. vál.: 1841. *Műtörténész, a hazai régiségek felkutatója, arch. biz. előadó és folyóiratai szerkesztője; ak. jutalmakat kapott, több kötetét adták ki. Emlékb. N. N.-től: Alm., 1890. évf.*]

25. [*Emericzy Géza* 1838–1887. *Göttingában végzett nyelvész és természetrajz-tanár; több cikkét az MTA folyóiratai is közölték.*]

[*Greguss Ágost* 1825–1882; ak. vál.: 1858. *Nagyjutalmas, több ak. biz. tagja, a Kisf.-Társ. titkára. Műveiből többet az MTA is kiadott. — Emlékb. Bánóczy Józseftől: Eml. V. köt. 8. füz.*]

26. [*Ráth Károly* 1818–1868; ak. vál.: 1858. *Győr megye levéltárosa, történész. Nagy kézirat- és levélgűjteménye az MTA kéziratárában van.*]

27. [*Szigligeti Ede* 1814–1878; ak. vál.: 1840. *Többször kapott ak. jutalomdíjakat színműveikért; a Nemzeti Színháznak előbb rendezője, majd igazgatója, ak. biz. tag. — E titoknoki közlemény megjelent a P. N. 67. számában. — Emlékbeszédet az 1880-i Alm.-ban közölték.*]

28. Az új palotába a titkárság, a *Trattner–Károlyi-ház*ból 1865. március 22-én hurcolkodott át, mint éppen A. iktatásából (a 912/1865. sz. aktán) tudjuk a pontos napot: „Vettem a költözés napján 22. márc.” — Az itt közölt, sajátkezűleg írt pénztári utalványával rendelte el a bútor- és irat-szállító hordárok bérének kifizetését. [Híradás a *Koszorú*-ban 1865: 311. l.]

29. [*Rómer Flóris* 1815–1889; ak. vál.: 1860. — Mint a szabadságharcban is részt vett táborigazgató, 6 évi várbörtönt szenvedett; amnesztiával került haza, s mint a pesti egyet. régész-professzora sok ásatást vezetett. MTA biz. tag, szerkesztő s 1861-ben az MTA Kéziratárának szervezője és vezetője; több ak. jutalomdíj nyertese, munkáiból sokat adtak ki. Emlékb. *Hampel Józseftől*: Eml. VI. köt. 13. füz.]

[*Zsarnay Lajos* 1802–1866; ak. vál.: 1858. *Református püspök, egyházi író.*]

[*Vay Miklós báró* 1802–1894; ig. t. vál.: 1841. — Az 1840-es években kir. kancellár, református főgondnok és ak. biz. tag; több nagy alapítványt tett. A széplalmi *Kazinczy-birtok* és *mauzóleum* egyik főfelügyelője.]

30. [*Szepessy Imre* 1799–1875; ak. vál.: 1858. *Történész, tanár; ak. biz. tag.*]

31. [*Mátyás Flórián* 1818–1904; ak. vál.: 1858. *Székely származású nyelvész és történész; az első nyelvtörténeti szótár szerkesztője. Ak. biz. tag,*

műveiből többet az MTA adott ki. — Emlékb. Békefi Remigtől: Eml. XIII. k. 1. f.]

32. [Dethier Antal 1809—1881; ak. k. t.: 1869. Műtörténész s középkori oklevélkutató. Két művét adta ki az MTA: Justinian oszlopairól és a Kritoboulos-kötetet (utóbbit a MHHS sorozatban).]

A. az itt közölt hosszú német levelet előzetes vázlat nélkül, egyenest így fogalmazta, — ezért van teli szó-keresgéssel, áthúzásokkal. — Fordítása a következő: „Dethier úrnak, Konstantinápolyban. Méltóságos úr! F. hó 20-áról kelt b. levelét eddig válasz nélkül kellett hagynom, mert az Archaeológiai Bizottság, melynek véleményét kérte az Akadémia, csak egyszer tart ülést havonta, ami természetesen a gyors ügymenetre nincs gátló és káros hatás nélkül. Minthogy azonban a bizottság véleményét benyújtotta s ez alapon az Akadémia is határozott, végre abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy válaszolhatok Önnek.

Az előterjesztés I. pontjára nézve, nevezetesen hogy a *Justinian oszlopairól* szóló értekezés 2 hasámban éspedig magyarul és francia szövegben nyomassék: az Akadémia nem látta indokoltnak az ilyen kiadást; annál kevésbé, mert az említett közlemény az Évkönyvek kiegészítő részét képezné, tehát az egyszer fölvevtt s a többi kötetben használt formát kénytelen megtartani. Ha kegyes volna Méltóságod az értekezés francia szövegét saját költségén megjelentetni, úgy az Akadémia azt az ajánlatot teszi, hogy nemcsak a szükséges rézmetszetek tábláit fogja Önnek ingyen rendelkezésre bocsátani, hanem az idegen idézetek egész nyomdai szedését (mely az Ön levele szerint az egésznek több mint harmadrészét képezi) oly módon kiviteleztetné, hogy a magyar helyébe a francia szöveg azonnal beilleszthető legyen, ami természetesen csak egy és ugyanazon nyomdában történhetné meg.

Ami a II. pontban említett kérdést, az Ak. által megítélt tiszteletdíjat illeti, e tekintetben közölhetem, hogy az Ak. úgy véli — s ezt már világosan ki is fejezte —, hogy az eredeti szöveg után járó ívenkénti öt aranyból a magyar fordításért semmit nem fog levonni, s éppígy az elkészítendő Catalogusért is, mely a kiadás függeléke lesz, ívenként 5 dukátaranyat fizetne.

Vége a Kritoboulos-kiadásra hivatkozva, — miután ezt az Archaeológiai Bizottság figyelmen kívül hagyta s így ebben az akadémiai ülés, amelyben a bizottság véleményezése tárgyalásra került, sem dönthetett: ezért nem vagyok abban a helyzetben, hogy erről most további felvilágosítást adhatnék, annál kevésbé, mert az ülések az Akadémia költözése miatt egy ideig szünetelnek.

Fogadja Méltóságod mély tiszteletemet, mellyel vagyok . . .”

A bécsi cs. és kir. Külügyminisztériumot kéri mély tisztelettel az Ak. arra a szívességre, hogy a mellékelt levelet a császári és királyi, konstantinápolyi Internunciatura útján Dethier úr címére eljuttatni kegyeskedjék. [„Internunciatura” a cs. és kir. követség ottani régi neve.]

33. [Szilágyi Sándor 1827—1899; ak. vál.: 1858. Történész, 1852—66-ban nagykőrösi tanár, utána a 67-es Kormányban min. titkár Eötvös mellett, s Ludovika-akadémiai tanár; több akad. jutalomdíj nyertese és biz. tag, az MHHS sorozatainak szerkesztője. Emlékb. Fraknoi Vilmostól: Eml. XI. köt. 4. f.]

34. Az új palota heti üléstermének megnyitása ápr. 24-re volt kitűzve. Erről a közlemények a *P. N.* 98. számában és a *Vas. Újs.* 218. lapján jelentek meg. — Március 22—30. közt átköltözött a titkári hivatal, és utána heteken át folyt a kv. ládáinak, kb. 60 000 kötetének átszállítása A. és Hunfalvy ellenőrzésével. — A kv. képe: *Div.* 94. lapján, a heti ülésterem (felolvasó-terem) képe: uo. a 46. és a díszterem fényképe uo. a 38. lapon.

35. [*Balassa János* 1818—1868; ak. vál.: 1858. ak. jutalomdíjas, műveit az MTA is kiadta, pesti egyet. orvostanár volt, A. és családjának orvososa.]

36. [Olaszból fordítva:] *Nyilatkozat* Az Akadémia titkára a csatolt borítékban küld *Ghivizzani* úr címére (Firenze) 250 példányt a *Dante* tiszteletére írt magyar nyelvű, Arany-féle költeményből, amelyet Dante évfordulója alkalmából a magyar akadémia nyomtatott ki.

A. János akadémiai titkár Pesten, 1865 ápr. 13.

[*G. Ghivizzani* a *Giornale La Gioventù* szerkesztője volt; május 2-án kelt válaszában elragadtatott hangon mond köszönetet A.-nak a „csodálatos“ versért. Levele: *A.-levéltár* 1272. sz. alatti kézírata].

37. [*Szkalniczky Antal* 1836—1878; ak. vál.: 1865. Ak. biz. tag és *Ybl* mellett a palota építészé; több fővárosi középület alkotója, pl. a régi Nemzeti Színház, az Élettani Intézet, az Oktogon-téri épületek mestere.]

38. A. saját kezű összeállításából, maga-vonalazta táblázatából kiderül: mily valószínűséggel oszthatja föl a hat oszt. közt ama 88 tag heti üléstermi helyeit, akik ezt megválasztásuk rangsora szerint igényelik. A. azt is számításba vette, hogy néhány levelező tag is szorgalmas látogatója az üléseknek, s így ezek részére is helyet szorított. Érdekes, hogy saját ülését (az oszt.-ülésekre, midőn nem az elnökségi asztal végén ült titoknokként) a 61. száma: Jókai és Czuczor helyei közé tervezte. Ott is volt a névtáblája 1945-ig, a régi pad-asztalon . . . A régi nádfonatú karos székek előtt ugyanis posztóval bevont 3—4 személyes asztalka volt, zárható fiókokkal és kis réztáblán az akadémikusok névjegyével. Ezért nem volt közömbös, hogy kinek melyik az állandó helye.

A. valamennyi akadémikus-társának arcképe együtt található az 1865. évi *Albumban*, tehát nem csupán az alább felsoroltaké, akiknek névsora a közölt ülés-hely-kijelölésben szerepel:

[*Andrássy György* gróf 1797—1872; az MTA egyik alapítója s haláláig ig. t., Széchenyi híve és angliai útítársa; később a Tisza-szabályozásban és több más közgazdasági alkotásában is segítőtve.]

Balassa János: l. 35. sz. jegyzetünket!

(Almás) *Balogh Pál* 1794—1867; ak. vál.: 1831. Orvos, nyelvész és műfordító, több ak. biz. tagja; *Széchenyi* háziorvosa.

Ballagi Mór 1815—1891; ak. vál.: 1840. Nyelvész, Eötvös bizalmasa és a zsidók egyenjogúságának egyik harcosa; ak. jutalomdíjas. Emlékb.: *Imre Sándortól*, Eml. VII. köt. 7. füz.

Bitnicz Lajos 1790—1871; ak. vál.: 1830. Filozófus.

Bartal György 1785—1865; ak. ig. t.: 1830. Konzervatív politikus és nádori ítélőbíró; jogi munkáit mind latinul adta ki.

Bugát Pál 1793—1865; ak. vál.: 1830. Nyelvész és orvos, több ak. biz. tagja és jutalomdíjas; a pesti egyet. tanára. Emlékb. *Toldy Ferentől*, 1865. *Ak. Évt.* III. köt.

Czuczor Getrgely 1800—1866; ak. vál.: 1831. Nyelvész és folklorista az MTA *Nagyszótárának* szerkesztője, több biz. tagja; jutalomdíjas. 1835—, 45-ben ak. segédjegyző; a Kisf. Társ. egyik alapító tagja. 1848-as verseiért kufsteini börtönt szenvedett; rabbilincse az MTA Tudós Clubjában látható. Emlékb. *Toldy Ferentől*: *Évk.* XI. köt. 9. füz.

Danielik János 1817—1888; ak. vál.: 1858. Helytartótanácsi közoktatási titkár; teológiai tanára több keleti nyelvnek. Emlékb.: *Szvorényi Józseftől*, Eml. VI. köt. 11. füz.

Deák Ferenc 1803—1876; ak. vál.: 1839. Jogtudós, ak. nagyjutalmas, biz. tag. Az első felelős kormány minisztere, majd az 1867-es kiegyezés létrehozója. — Emlékb. *Csengery Antaltól*: *Évk.* XV. köt. 3. füz.

Deáky Zsigmond 1795–1872; ak. vál.: 1832. Egyházi író, püspök.
Dessewffy Emil gróf 1814–1866; ak. vál.: 1843., ak. elnök 1855-től;
Teleki József bizalmasa, több ak. biz. tagja, a palota-építésre 1860-ban országos gyűjtést indított. Emlékb. Eötvös Józseftől: *Évk.* XI. köt. 7. f.

Eötvös József báró 1813–1871; ak. vál.: 1835. Másodelnök 1855-től, majd *Dessewffy* halála után elnök; több akad. jutalmat kapott, így a nagyjutalmat is. Több kiváló tagról tartott emlékbeszédet. A palota-építési hármás-biz. tevékeny tagja volt. Emlékb. Kozma Andortól: Eml. XVI. köt. 6. f.

Erdélyi János 1814–1868; ak. vál.: 1839. Költő, esztéta, folklorista, a Kisf. Társ. egyik alapító tagja, 1848-ban a Nemzeti Színház igazgatója; több ak. biz. tagja. — Emlékb. Greguss Ágosttól: *Évk.* XIII. köt. 2. f.

Érdy (Luczenbacher) János 1796–1871; ak. vál.: 1832. Régész és műtörténész; több művét az MTA adta ki és jutalmakat nyert. A Múzeum és az MTA érem- és régiségtára őre 1840–58-ban. Emlékb. Nagy Ivántól: Eml. II/3.

Fábián Gábor 1795–1877; ak. vál.: 1832. Ügyvéd, író és műfordító, s több akad. bíráló írója, biz. tag. Emlékb. Zichy Antaltól: Eml. V. köt. 1. f.

Fáy András 1786–1864; ak. vál.: 1831. Ügyvéd, publicista és regényíró, az első magyar bank alapítója (Pesti Házai Takarékk.); a pesti Nemzeti Színház és a Kisf. Társ. egyik létrehozója; több akad. jutalom nyertese, biz. tag. és az ak. ülések egyik legbuzgóbb látogatója. Emlékb. Zichy Antaltól: *Évk.* XIV. köt. 2. f.

Fényes Elek 1807–1876; ak. vál.: 1837. Statisztikus, közgazdasági író, akad. nagyjutalmas. Emlékb. Keleti Károlytól: *Társtud. Érték.* V. köt. 2. f.

Fest Vilmos 1815–1879; ak. vál.: 1844. — Mint mérnök a Lánchíd építésénél segédkezett; tovább képezte magát Angliában. Sok országos közművet épített itthon; művei ak. jutalmat kaptak. Emlékb.: NN-től: *Alm.*, 1880.

Fogarasi János 1801–1878; ak. vál.: 1838. Jogász és nyelvész. Kúriai bírói tiszte után az MTA *Nagyszótárának* szerkesztője Czuczor mellett. A szótárt 1862-ben kezdték kinyomatni; ak. nagyjutalmat kapott, és több közművelődési alapítványt tett. Emlékb. Tóth Lőrincctől: *Társtud. Ért.* V/7.

Friwaldszky Imre 1799–1870; ak. vál.: 1833. Orvos és természet-tudós; ak. nagyjutalmas. Ak. term. tud. biz. tag, és több művét az MTA adta ki. Emlékb. Nendtvich Károlytól: *Ak. Ért.* 1872. évi köt.-ben.

Friwaldszky János 1822–1895; ak. vál.: 1865. Botanikus és zoológus, az előbbinek unokaöccse. A M. N. Múz. igazgatója, több ak. biz. tagja és jutalomdíjasa; művei nagy számban jelentek meg ak. folyóiratban. — Emlékb. Horváth Gézáttól: *Ak. Ért.* 1897. évi köt.-ben.

Greguss Ágost: l. 25. sz. jegyzetünket.

Gebhard Ferenc 1791–1869; ak. vál.: 1830. Orvos és filozófus, a pesti egyetem orvoskarának első, magyarul oktató tanára; himlő-intézet az egész világon legelső volt. Több akad. biz. tagja; sok bírálata maradt fenn.

Györy Sándor 1795–1870; ak. vál.: 1832. Mérnök, országos építés-igazgató. Első népszerűsítő cikkei a *Tud. Gyűj.*-ben, majd tudományos értekezései az ak. folyóiratokban jelentek meg. Az MTA III. oszt. titkára volt haláláig.

Henszlmann Imre: l. 24. sz. jegyzetünket.

Hollán Ernő 1824–1900; ak. vál.: 1858. Előbb hadmérnök, majd *Baross Gábor* mellett vasút-hálózatunk fő tervezője; több ak. biz. tagja. Emlékb. Liphay Sándortól, az *Ak. Ért.* 1901. évi köt.-ben.

Horváth Cyrill 1804—1884; ak. vál.: 1834. Pesti egyet. irodalom-történet tanára, több ak. biz. tagja és ritka szorgalmú műbírálója. Műfordításaiból és cikkeiből többet az MTA adott ki. Emlékb. Pauer Imrétől: Eml. III. k. 6.

Hoványi Ferenc 1816—1871; ak. vál.: 1858. Egyházi író, ifjabb korában I. *Ferenc József* magyar tanára volt; nekr. N. N.-től: *Vas. Ujs.* 1871.

Hunfalvy János 1820—1888; ak. vál.: 1858. Tudományos földrajzunk megalapítója, néprajzi és statisztikai szakíró; több ak. biz. tagja és előadója; ak. nagyjutalmat nyert. 1866-tól műegyetemi tanár, 1872-ben a *Magyar Földrajzi Társaság*ot alapítja. Sok bírálata maradt fenn kéziratban az ak. kvt.-ban. Emlékb. Keleti Károlytól: Eml. VI. köt. 3. füz.

Hunfalvy Pál 1810—1891; ak. vál.: 1841. Előbbinek bátyja, világhírű nyelvész, pesti egyet. tanár s 1861-től ak. könyvtárnok. Szerkesztette a NyK. köteteit és több biz. állandó tagja volt; ak. nagyjutalmat kapott finn—ugor úttörő munkáiért. Emlékb. Munkácsi Bernáttól: Eml. XV. k. 6. füz.

Ipolyi (Stummer) Arnold 1823—1886; ak. vál.: 1858. Történész és etnográfus, nagyváradai címzetes püspök; *Corvináink* egyik felkutatója, sok magyar műkiincs visszaszerzője külföldi gyűjteményekből; ak. biz. tag és nagyjutalmas. — Emlékb. Fraknói Vilmostól: *Évk.* XVII. köt. 6. f.

Jedlik Ányos 1800—1895; ak. vál.: 1858. A pesti egyetemen a fizika tanára, többszörös akad. jutalomdíjas és több szakbiz. tagja; sok bírálata maradt fenn kéziratban. Emlékb. Eötvös Loránttól: *Ak. Ért.* 1897-i köt.

Jókai Mór 1825—1904; ak. vál.: 1858. Legnagyobb elbeszélőnk; több ak. biz. tagja és többszörösen jutalmazottja. Már 1842-ben ak. dicséretet nyert első színműve (*Zsidó Fiú*), melynek *Petőfi* által írt pályázati példánya az ak. kvt.-ban van. — Emlékb. Herczeg Ferentől: *Ak. Ért.* 1914-i köt.

Károlyi György gróf 1802—1877; egyike az MTA alapítóinak és haláláig ig. tagja. *Széchenyi* nagy alapítványa után az 6 40 000 Ft-ja következik! Több ak. ülésen elnökölt, biz. tag volt. Emlékb. Lónyay Menyhért elnököltől: *Évk.* XVI. köt. 3. f.

Kemény Zsigmond báró 1814—1875; ak. vál.: 1843. Regényíró és a P. N. szerkesztője, orsz. képviselő; több ak. biz. elnöke és tagja. Emlékb. Gyulai Páltól: *Évk.* XVI. köt. 5. füz.

Kiss Károly 1793—1866; ak. vál.: 1831. Mérnök-kapitány, a 48-as honvédség szervezője; igen buzgó ak. tag és több biz. szakvéleménye van kéziratban. Emlékb. Toldy Ferentől: Toldy Ferenc: *Irodalmi Olvasókönyv* (1869.) II.

Korizsics László 1816—1886; ak. vál.: 1858. Nemzetgazdasági író, az OMGE titkára és több gazdasági intézmény szervezője, ak. biz.-i előadó. Emlékb. Galgóczy Károlytól: Eml. IV. köt. 10. f.

Kubinyi Ágoston 1799—1873; ak. vál.: 1843. Geológus, a M. N. Múz. oszt. igazgatója és a Magyar Földtani Társulat alapítója; akad. biz. tag. Emlékb. Szabó Józseftől: *Term. tud. Érték.* VII. köt. 12. f.

Kubinyi Ferenc 1796—1874; ak. vál.: 1841. Műtörténész és kiváló *Corvina*-kutató, ak. nagyjutalmas, több biz. tagja. Emlékb. Szabótól, uo.

Lonovics József érsek 1801—1867; egyházi író és akad. ig. tag. Emlékb. Ipolyi Arnoldtól: *Évk.* XI. köt. 11. f.

Lónyay Menyhért gróf 1822—1884; ak. vál.: 1858. Közgazdasági író és több közintézmény alapítója (pl. Első Magyar Biztosító, Földhitelintézet stb.); előbb akad. másodelnök *Eötvös* mellett, azután az MTA elnöke. Csengeryvel együtt szerkesztette évekig az ak. folyóiratot: a *Budapesti Szemlét*. Emlékb. Trefort Ágostontól: *Évk.* XVII. köt. 3. f.

Lugossy József 1812—1884; ak. vál.: 1841. Magyar őstörténeti kutató, több művét az MTA adta ki, keleti nyelvekből sokat fordított; ak. biz. tag; szakvéleményeinek kézírataiból sok van az ak. kvt.-ban. Nekr.: *Alm.*, 1885.

Luhács Móric 1812—1881; ak. vál.: 1839. Író és műfordító (*Pope, Cervantes* stb.), több ak. biz. állandó tagja, sok bírálata van. Az MTA javára 40 000 Ft-os alapítványt tett. Emlékb. Trefort Ágostontól: *Évk.* XVI. köt. 8. f.

Mikó Imre: l. 15. sz. jegyzetünket.

Nagy János 1809—1885; ak. vál.: 1833.; ak. jutalomdíjas, szombat-helyi teológiai tanár, az összehasonlító nyelvészet egyik úttörője. Nekr.: *Alm.*, 1886.

Nagy Károly 1797—1868; ak. vál.: 1832. Csillagász, matematikus, évekig Amerikában dolgozott tudományos intézetekben; 1845-ig szerkesztette az MTA *Névkönyve* csillagászati bevezető részét. Emlékb. Kondor Gusztávtól: *Math. Ért.* V. köt./1.

Nendtvich Károly 1811—1892; ak. vál.: 1845. Orvos és vegyész, műgyet. tanár, ak. jutalomdíjas és több biz. tagja; sok bírálata maradt fenn. Emlékb.: Ilosvay Lajostól: *Ak. Ért.* 1895. évi köt.

Pauler Tivadar 1816—1886; ak. vál.: 1845. Jogtudós, egyet. tanár, majd igazságügyminiszter, akad. másodelnök 1880—86; több ak. biz. tagja és jutalomdíjas. Emlékb. Kautz Gyulától: *Évk.* XVII. köt. 5. f.

Podhrádszky (recte: *Podhruczky*) *József* 1795—1870; ak. vál.: 1834. Ritka szorgalmú forráskutató történész, a *Budai Krónika* első kiadója, ak. biz. tag.

Pólya József 1802—1873; ak. vál.: 1832. Orvos és természettudós, az 1830-as évek országos kolera-főorvosa; ak. jutalomdíjas és több biz. tagja, sok szakvéleménye van kéziratban. Emlékb. Török Józseftől: *Term. tud. Ért.* VII/5.

Pompéry János 1819—1884; ak. vál.: 1859. Publicista és lelkes Deák-párti; ak. biz. tag. — Emlékb. Joannovics Györgytől: Eml. IV. köt. 6. füz.

Purgstaller (később: *Palotai*) *József* 1802—1867; ak. vál.: 1844. Egyházi író és filozófus; ak. nagyjutalmat kapott.

Rómer Flóris: l. 29. sz. jegyzetünket.

Szigligeti Ede: l. 27. sz. jegyzetünket.

Szkalniczky Antal: l. 37. sz. jegyzetünket.

Sztoiczek József 1819—1890; ak. vál.: 1858. Fizikus, több ak. biz. tagja és jutalomdíjasa; műgyet. professzor, ak. másodelnök 1886—89-ben. — Emlékb. Szily Kálmántól: *Ak. Ért.* 1892. évi köt.

Tarczay Lajos 1807—1881; ak. vál.: 1858. Református pap, író és természettudós, több iskolai kézikönyv szerzője; ak. nagyjutalmat. — Emlékb. Török Józseftől: Eml. III. köt. 1. f.

Teleki Domokos gróf 1810—1876; ak. vál.: 1836. Történész, a marosvásárhelyi Teleki-Téka igazgatója és katalógusának szerzője, *Széchenyi* ifjúkori barátja. — Emlékb. Deák Farkastól: *Társtud. Ért.* VI. köt. 10. f.

Tóth Lőrinc 1814—1913; ak. vál.: 1836. — Többszörös ak. jutalmat jogtudós és költő, színműíró; műveiből többet az MTA is kiadott. Több ak. biz. tagja és ak. pénztárnok volt. — Emlékb. Vécsey Tamástól: Eml. XI. köt. 12. f.

Török József 1813—1894; ak. vál.: 1843. Debreceni főiskolai tanár, orvos és szépíró. — Emlékb. Hőgyes Endrétől: Eml. IX. köt. 12. füz.

Wenzel Gusztáv 1812—1891; ak. vál.: 1846. Jog- és történettudós, pesti egyet. tanár és főrendiházi tag, több ak. biz. tagja és nagyjutalmat. Műveiből többet az MTA is kiadott. — Emlékb.: Vécsey Tamástól: Eml. VIII. köt. 5. füz.

Zádor (Stettner) György 1799—1866; ak. vál.: 1831. Kúriai bíró és jogtudós, szépiró. *Vörösmarty* és *Toldy*, *Bajza* stb. szűkebb baráti köréhez tartozván, a reformkor egyik élénk tevékenységű harcosa, a Kisf. Társ. alapító tagja, több ak. biz. állandó tagja. — Emlékb. Tóth Lőrincről: *Társ-tud. Ért.* I/1.

Zsoldos Ignác 1803—1885; ak. vál.: 1837. A 48-as pesti törvényszék elnöke, majd kúriai bíró. Több jogtudományi művéért, melyet az MTA adott ki, nagyjutalmat is kapott; ak. biz. r. tagja. Emlékb. Tóth Lőrincről: Eml. IV. k. 1.]

39. Érdekes megfigyelni a Bécsbe küldött német válaszában gyakran előforduló kifejezés-keresgélést. Ezért közöljük e fogalmazványának áthúzott, javított s néhol alig olvasható szavait is. Az Intézettől kapott levél felzetén ez a pár soros megjegyzés Arany János írásával: „*Inkább magánügy.*“

40. [*Ormós Zsigmond* 1813—1894; ak. vál.: 1861. Műtörténész, temesvári főispán; értékes magángyűjteményét az államra hagyta. Több ak. biz. tagja volt.]

A latin ajánlólevél fordítása a következő: „Üdv az Olvasónak! Ormós Zsigmond, a kiváló férfi, az MTA tagja, értésünkre adta, hogy egyrészt tudományos ismereteinek elmélyítése s bővítése céljából, másrészt pedig az antik szobrok és képek gyűjteményeinek megsemmisítésére s alapos tanulmányozására, Itáliának mint a szépművészetek otthonának néhány helyét szeretné meglátogatni és ott hosszasabban időzni. Ezért kötelességünknek tartottuk [áthúzva: arra méltó ajánlásunkkal], hogy e levelünkkel előmozdítsuk e rendkívül nemes tudomány művelését és kiváló szaktudású társunkat valamennyi irodalmi és tudományos egyesület elnökeinek, tagjainak, továbbá a hasonló intézmények vezetőinek és öreinek, nemkülönbén a közélet és tudomány világ minden kiválóságának figyelmébe és pártfogásába mély tisztelettel ajánljuk.

Pesten, 1865. május.

elnök

ua. Akadémia titkára.

41. Az ak. kv. végleges szabályzatát a *P. N.* 137. száma közölte.

42. A. maga fordította németre, franciára és angolra a *külfelugóknak* küldött értesítőleveleket, megválasztásuk hírével. Ebben az évben azonban, az itt közölt francia szövegén kívül másféle nem került elő, de valószínűleg Bunsen stb. német tudósnak németül írt. — Mutatis mutandis hasonló szövegek voltak ezek is, mint a későbbi évek idegen nyelvű levelei igazolják feltevéseinket. — A három magyar akadémikus közül kettőnek (*Fábián Gábornak* és *Hoványi Jánosnak*) adatait l.: 38. sz. jegyzetünkben.

[*Imre Sándor* 1820—1900; ak. vál.: 1858. Nyelvész és történétíró, A.-nak egykori debreceni iskolatársa s haláláig jóbarátja. Debreceni tanársága után a kolozsvári egyetem hívta meg irodalomtörténeti tanácskére. Több akad. bizottságnak volt tagja s cikkeit nagy számban adta ki az MTA. — Emlékbeszédét elfelejtettek róla mondani!]

[*Baer Károly* 1792—1876; ak. k. t.: 1846. Orvos és zoológus, a pétervári múzeum szervezője s igazgatója. *Reguly Antallal* érdekes levelezése volt a finn—ugor nyelvészetre vonatkozólag. L. az ak. kéziratárban.]

[*Bunsen Róbert* 1811—1899; ak. k. t.: 1888. Fizikus, a heidelbergi egyetem tanára, a mi *Eötvös Lorándunknak*, *Thán Károlynak* s több más magyar tudósnak tanítómestere volt. — Emlékb. Thán Károlytól: Eml. X. köt. II. f.]

[*Dussieux Lajos* 1831—1894; ak. k. t.: 1846. Történész és geográfus, az École de Saint-Cyr professzora. — Emlékbeszédét nem tartottak felette.]

[*Gabelenz János* 1807—1874; ak. k. t.: 1852. — Az összehasonlító nyelvészet professzora volt Altenburgban; közel 80 nyelvet ismert, köztük a magyart is. Emlékbeszéd nincs felette.]

[*Grunert János Ágost* 1797—1872; ak. k. t.: 1860. Matematikus, a greifswaldi egyetem tanára. — Emlékbeszédét róla sem tartottak.]

[*Quelelet Adolf* 1793—1874; ak. k. t.: 1858. Belga csillagász és fizikus, a statisztika tudományának egyik úttörője, a nagy számok törvényét róla nevezték el. — Emlékb. Keleti Károlytól: *Társtud. Ért.* III. köt. 2. f.]

[*Theiner Ágoston* 1804—1874; ak. k. t.: 1858. Német történész; a vatikáni levéltár vezetője lett s több magyar, középkori oklevél kiadója volt és az MTA történeti másolatgyűjteménye munkálatai irányítója.]

[*Valentinelli József* 1805—1874; ak. k. t.: 1858. Híres kodikológus, a velencei Szt. Márk-Könyvtár igazgatója.]

*Kaltenbrunner*hez, a bécsi államnyomda igazgatójához írt s egyenesen németül fogalmazott A.-levél fordítása a következő:

„Igen tisztelt Uram! Március 30-i b. levele nyomán megkerestem Balassa János akadémiai tag, kir. tanácsos urat a művéhez tartozó korrek-tura-táblák sürgős visszaadása ügyében. Balassa dr. ápr. 18-i levelében azt felelte, hogy a rajzoknak dr. Elfinger váratlan halála miatt megakadt kiadását csak úgy lehetett megint elindítani és befejezni, ha a munkát ez utolsó stádiumában egy, az elhunyttal fölérő szakművész elvállalná, miután a figurák korrekturnájából a legfontosabb rész: a színes táblák még hiányoz-nak. Ez utóbbira való tekintettel dr. Heitzmannt, ezt az Elfingerhez képesség-ben és készségben legközelebb álló művészt kérte fel, hogy művén az utolsó simításokat elvégezze. Amint választ kap Heitzmanntól — ígéri nekem Balassa dr. —, akkor engem nyomban értesíteni fog. Balassának ily válasza után nem maradt más hátra, mint további tudósítását megvárni. Mivel azonban ez még nem jött meg és Méltóságod az Ak. elnökségét a táblák ügyében újra figyelmeztette, így kötelességemnek érzem Méltóságodat az ügy állásáról tájékoztatni. — Tisztelettel:

titkár.”

44. [*Palacky Ferenc* (Frantisek) 1798—1876; ak. k. t.: 1834. Hír-neves cseh történész. — Emlékb. Zsilinszky Mihálytól: *Társtud. Ért.* VI. köt. 5.] A Palackyhoz küldött köszönőlevélnek is csak német fogalmazványa van meg, A. kéziratában. Fordítása a következő: „Nagyságos Úr! Eötvös báró, a magyar akadémia másodelnöke, átadta az Ön világhírű művének: a Csehek Történetének V. kötetét, értékes kísérőlevelével együtt; és én voltam szerencsés mindkettőről az ápr. 24-i ülésen referálni. — Akadémiánk Önnek mind ajándékával, mind a kísérőlevellel oly melegen és nemesen kifejezett különös figyelmét örömmel fogadta és miközben ülési jegyző-könyvében ezt nem mulasztotta el kinyilvánítani, engem bízott meg ennek írásbeli tolmácsolásával, Nagyságod előtt. — Kötelességemnek különös örömmel eleget téve, mély tisztelettel maradok Nagyságodnak legalázatosabb szolgája:

titkár.”

45. A *Fáy-alapítvány* pályakérdéséről A. aláírásával az első sajtó-közlemény a *P. N.* 112. számában és a *Vas. Újs.* 252. lapján jelent meg.

46. [*Jurányi Lajos* 1837—1897; ak. vál.: 1871. Pesti egyet. botanikus tanár, nagyszámú dolgozata jelent meg külföldön és az MTA kiadásában is; ak. biz. tag volt. — Emlékb. Mágócsy-Dietz Sándortól: *Eml.* X. köt. 10. f.]

47. *Dessewffy* elnökkel mindig részletesen közli a fontosabb ügyeket; a főbb levelek tervezetét, amelyek elnöki aláírásra vártak, bemutatta jóváhagyás céljából, s csak ezután adta ki az írnokoknak lemásolásra.

48. A két említett iratsomó ma is megvan az ak. kéziratárban. — Még egész nyáron folyt a kv. ládák átszállítása s a könyvek szétrakása, így érthető e válaszevelének a költözésből előállt rendezetlenségre való utalása. — Hasonló tárgyú az 52. sz. alatti A.-fogalmazvány is.

49. A *László*-hagyatékért olyan nagy összeget kértek, hogy megvásárlásra nem is gondolhattak többé. Később azonban — adományból — egy nagyobb genealógiai gyűjteménye mégis bekerült az ak. kéziratárba, s ott megvan ma is.

50. Ezze! a szöveggel közölte a *Vas. Ujs.* a 281. lapon; kivonatossan pedig a *P. N.* június 5-i száma.

51. és 53. *Dessewffy*hez írt jelentéseiről l. a 47. sz. jegyzetünket.

52. [*Korpanay János* 1819—1881; ak. vál.: 1844. Hadtudományi író. — Emlékb. Pauer Istvántól: Eml. I. köt. 11. f.] Bizonyára verseket sürgetett A.-tól ez az akadémiкус-társa, erre céloz válasza végén A.: „nem a bíróban teremnek . . .” — A kv.-rendezésre ua. a válasza, mint a 48. sz. jegyzetünkben közlötöknél olvasható.

54. Az *Esterházy-Képtárat* az elnök és *Eötvös* közbenjárására hozták haza Bécsből; az MTA palotája III. emeletét, 12 kiállítási termét egyenest erre a célra terveztették, és a Képtárat december 11-én a díszteremmel egyszerre nyitották meg. Mint *Országos Képtár* itt is volt e gyűjtemény közel negyven éven át. [*Esterházy Pál* ig. taggá vál.: 1853.]

55. A *Műemlékek Országos Bizottsága* ebből az akadémiai kezdeményezésből jött létre, végleges formájában 1881-ben, külön törvény-cikkkel.

57. A kassai dóm pusztulása kapcsán ue. ak. ülésen, június 12-én vetették föl a középkori *Kassai Levéltár* elpusztítását, a Bach-huszárok vandalizmusát, és ezért sürgették szerte az országban a köz-levéltárak védelmét. Több hasonló felterjesztés eredménye volt az *Országos Levéltár* felállítására és a legrégebbi iratoknak a fővárosba szállítása.

58. L. 47. sz. jegyzetünket. Az elnökhöz írt titoknoki jelentések egyik érdekesebb darabja ez az 58., melynek hátán *Dessewffy* megjegyzése szerepel válaszként A.-nak: „A legkisebb észrevételem sincs”, — tehát ebben a szövegezésben került letisztázásra a bemutatott irat.

59. *Kazinczy-kéziratok Bizottsága* jkv.-e: l. kézirátát az ún. Vegyes Biz. Jkv. I. köt.-ében, sok más között. Minthogy A. hasonló alkalmi biz.-ok ülésein mindig részt vett, és ő vezette ezek 2—10—12 oldalas jkv.-eit, így a következőkben csupán néhány, fontosabb jkv.-ét mutatjuk be.

60. Ekkor létesült az állandó *Könyvtári Bizottság*, melynek évente 4—5 üléséről a jkv.-et A. vezette. (L.: Vegyes Biz. Jkv.-nél.)

62. A pozsonyi vándorgyűlésre az MTA képviselőjében nagyszámú küldöttség utazott. Tagjai közül a legtöbbször személyi adatait közöltük a 38. sz. jegyzetben; a többieké a következők:

[*Arányi Lajos* 1812—1887; ak. vál.: 1860. Pesti egyet. kórbonctani tanár, több ak. biz. tagja. — Emlékb. Chyzer Kornéltól: *Ak. Ért.* 1892. évi köt.]

Balogh Kálmán 1835—1888; ak. vál.: 1864. Előbb kolozsvári, azután pesti egyet. tanár, általános kórtan és gyógyszeratan terén sok műve jelent meg ak. kiadásban is. Több ak. biz. tagja és jutalomdíjasa. Emlékb. Hógyes Endrétől: Eml. VI. köt. 9. f.]

Corzan-Avendano Gábor 1827—1903; ak. vál.: 1864. Pesti egyet. matematika és fizika, geológia tanára; ak. biz. tag.

Greguss Gyula 1829–1869; ak. vál.: 1864. Természetbölcsező és műfordító (*Camoens: Luziada* stb.). — Ak. biz. tag. *Nekr.: Vas. Ujs.* 1869. köt.

Halász Géza 1816–1888; ak. vál.: 1863. Orvos, a főváros közegészségügyének első harcosa, akad. biz. tag. — *Nekr.: Alm.* 1889-i köt.

Hantken Miksa 1821–1893; ak. vál.: 1864. — Pesti egyet. paleontológia-tanár és bányászati szakértő, a szerb bányák országos felügyelője volt. Több ak. kiadású műve jelent meg és term. tud. biz. tag volt. Emlékb. Koch Antaltól: *Ak. Ért.* 1896. évi köt. 343. l.

K. Sebestyén Endre 1814–1878; ak. vál.: 1858. Pesti orvostanár, ak. biz. tag, sok bírálata maradt fenn. — Emlékb. Rózsay Józseftől: *Eml. IX/19.*

Lenhossék József 1818–1888; ak. vál.: 1864. Előbb insbrucki, majd pesti egyet. orvostanár, anatómus; több művét az MTA adta ki és jutalmazta, szakvéleményeiből több kiadatlan kézírata van. Emlékb. Mihalkovics Gézáttól: *Eml. VII. köt. 8. f.*

Markusovszky Lajos 1815–1893; ak. vál.: 1863. — Sebésztanár a pesti egyetemen, az *Orvosi Hetilap* alapítója s a modern orvosképzés mestere, ak. term. tud. biz. tagja. — Emlékb. Hőgyes Endrétől: *Eml. VIII. köt. 11. f.*

Poór Imre 1823–1897; ak. vál.: 1864. Pesti egyet. tanár, az orvosi szaknyelv magyarosítója, több. ak. biz. tagja; műveiből sokat adott ki az MTA.

Peregriny Elek 1812–1886; ak. vál.: 1841. Középkolai tanár, több cikkét az MTA adta ki. — *Nekr.: Alm.* 1887. évi köt.

Rózsay József 1815–1885; ak. vál.: 1864. Pesti egyet. orvostanár, több ak. szakvélemény írója, műveiből sokat adott ki az MTA. — Emlékb.: Batizfalvy Sámuelttől: *Eml. V. köt. 10. f.*

Szabó József 1822–1894; ak. vál.: 1858. Pesti egyet. geológia-tanár, nagyértékű gyűjteményét az Egyetemre hagyta, sokáig ak. oszt.-titkár és több. biz. elnöke, bíráló-tagja volt; ak. jutalomdíjas. Emlékb.: Inkey Bélától: *Ak. Ért.* 1895. évi köt. 440. l.]

63. A köz-ülési előrajz jkv.-e szélén A. finom ceruza-rajzocskája látható [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.]: *Kazinczy* fejére emlékeztető klasszikus mellkép s több kisebb-nagyobb érem-keret, bennük a palota rajzával és a 63. sz. szövegben közölt érem-felirattal. — A dísztermet megnyitandó ülésről sokat tárgyaltak. A. e tárgyban gyakran levelezett a palota-építési biz. elnökével: *Eötvössel* is, de leveleiből csak néhány került elő. Az építkezés befejezettségére jellemző az a kelet nélküli *Eötvös-levél*, melyben egy ismeretlen A.-levélre válaszol: „K. Barátom! . . . A programkészítéshez csak akkor foghatunk, ha az Igazgatóság meghatározza: miben álljon a megnyitás ünnepélye, mely tán igen fényes és nevezetes lehet, de bizonyosan nem aug. 19-én fog tartatni, hacsak *lépcső helyett garádicson* nem akarunk felmenni a vakolatlan díszterembe. . .” (1439/1865).

Ezt a nyári megnyitást *Dessewffy* elnök erőltette, de az MTA minden ülésén elleneztek, s így halasztották december 11-re. [A. közleménye a megnyitásról: *Koszorú* 1865: 527. és 575. l.]

64–66. Ezek a biz. ülési jkv.-ek a Vegyes Biz. Jkv. kötetébe vannak összegyűjtve.

Újból jellemző A. körültekintő gondosságára, hogy Gyulai Pált is mód lehessen meghívni e fontos biz. ülésre.

[*Gyulai Pál* 1826–1909; ak. vál.: 1858. — Ak. nagyjutalmas, 1870-től haláláig az I. oszt. titkára, értekezés-köteteinek szerkesztője, több biz. tagja és a pesti egyet. irodalomtörténeti tanára, a Kisf. Társ. elnöke. Ritka ter-

mékenységű író, műfordító és ak. biz. bíráló. Emlékb. Voinovich Gézától: *Ak. Ért.* 1927. évi köt.]

69. [Torkos Sándor 1833—1865; ak. vál.: 1861. Soproni evangélikus főiskolai tanár, nyelvész.]

70. [Bugát Pál: l. 38. sz. jegyzetünket. — Bugát elhunyt körülmenyeiről és a temetés idejéről A. küldönc útján, az elhunyt tag szomszédaitól tudakolózott, s ennek alapján írta meg e közölt gyászírét, mint körlevelet a tagtársakhoz; mindössze tizenegy akadémikus láttamozta.]

71. [Vész János Armin 1826—1882; ak. vál.: 1858. Műegyetemi felsőbb matematikai professzor, ak. jutalomdíjas, több biz. tagja. Nehr. 1883-i *Alm.*-ban.]

72. Hunfalvy János az ülésre jelentkezett.

73. Szokásban volt muzeális tárgyakkal is kedveskedni az MTA-nak. Ámde a legtöbbet továbbították illetékes helyére, a M. N. Múz.-ba. A. azonban valamennyi ilyen adományozónak köszönőlevelet írt s közölte, hogy a természetrajzi vagy régiség-tárgyat a múzeumba küldte át.

74. Jurányi Lajos adataira nézve: l. 46. sz. jegyzetünket.

76. Az új palota emlékérmének elkészítése sok gonddal járt. A. a végső tervezésnél ily aprólékosan közli a megbízott taggal a saját nézeteit is, a levél 4. bekezdésében. *Eötvös* augusztus 28-i levelére írta ezt *Henszlmannak*, mint aki náluk jobban ismeri ezt a dolgot. (998/1865. sz. levél.)

77. Barta György: l. 38. sz. jegyzetünket.

78. [Mészáros Imre 1811—1865; ak. vál.: 1858. Egyházi író, a népművelés terén dolgozott esztergomi kanonok; ak. biz. tag. Nehr.: Magyar Sion, 1865. köt.]

79. [Arenstein József 1816—1892; ak. vál.: 1847. Matematikus, előbb a bécsi, majd a pesti műegyetem tanára; ak. biz. tag. műveit az MTA is kiadta.]

80. [Madarász Viktor 1830—1911. Világhírű festőművész, sokáig élt Párizsban, és elsőnek kapta a magyarok közül a nagy aranyérmét. Thierry-képét az MTA átadta a Szépművészeti Múzeumnak.]

81. Újabb példa A.-nak az ak. kv. iránti szeretetére és az olvasó tudományos kutatók messzire menő kiszolgálására!

82. Verancsics műveit az MTA a MHHS-sorozatban adta ki, tehát ez a kérelelvél és Wenzelnek bécsi utazása eredménnyel járt. (*Wenzel Gusztáv* személyi adatait l. 38. sz. jegyzetünkben!)

[Verancsics Antal 1504—1573, esztergomi érsek, történetíró.]

83. A bécsi államnyomdában készült *Balassa-féle Anatómiai Atlasz*-ból az MTA 250 külön-nyomatot rendelt az *Évkönyvek* cikkének függelékeül. (L. e tárgyban 43. sz. jegyzetünket.)

84. Ez az A. által aláírt s Debrecenbe küldött tisztázat, jelenleg a Kollégiumi Nagykönyvtár tulajdona: R. 1516/3. sz. jelzettel; A. fogalmazványa nincs meg. — Az ún. Attila-gyűriű dolgával még későbbi üléseken is foglalkoztak, és hitelességét megcáfolták.

85. A *Böhm-féle gyűjtemény* magyar múkincseiről írt a *Vas. Ujs.* 541. és 608. lapján; a kétféle min. és a Helytartótanács huzavonája miatt azonban e kincseket örökre elvesztettük, mert a bécsi árverésen — mint A. itt közölt iratában megjósolta — széthurcolták a licitálók a világ minden tájára, és magyar részről senki sem volt jelen.

86. Hasonló szövegű meghívókat küldtek a Helytartótanácsnak s a Kir. Kancelláriához is, de oda latin szöveggel, A. fordításában — Az ünnepi köz-ülés előkészületi jkv.-eit mind A. vezette, és pedig június 24., július 11., 17. és 31., augusztus 29., szeptember, október hó több napján, végül december

1-én. A megnyitóra küldött meghívó-levelek s nyomtatványok ezernél több példányán a titoknok és *Eötvös* másodelnök saját kezű aláírása volt. Az 1138. alatt iktatott nagyobb iratcsomóban, a köz-ülést előkészítő levelezés közt van *Szhalniczky* építész kimutatása is, a díszterem helyszámáról: a földszinten 528 ülés volt és a galérián 156 ülő- és 150 állóhely, összesen 834. — *Dessewffy* elnök négy oldalas levelén (minthogy betegsége miatt már nem járt be az ülésre) a megnyitási teendők közül aprólékos figyelmeztetés olvasható pl. a köztisztaság, közlekedés, dohányzást tiltó táblák s mellék-helyiségek ügyében. Az angol nyelvű feliratok elnöki tervezetbe azonban A. több változtatást jegyzett be.

87. *Károlyi Szidónia*, a régi nyomdász Károlyi-család tagja; értékes könyvei ma is megvannak az ak. kv. -ban.

88. Ebből az ak. statisztikai biz.-ból alakították 1869-ben, külön törvénnyel, az *Országos Statisztikai Hivatalt*.

90. A lapok közölték ezt az újabb pályakérdés-közleményt is.

91. A *Böhm-kincsek* ügyében l. 85. sz. jegyzetünket.

92—93. L. 63—66. sz. jegyzeteinket. Azért maradt a kétféle ülés jegyzőkönyve egy lapon, mert az eredetiben is így van.

94—97. Nem A. kézírásai, de mindegyiken ott van aláírása.

98. A különféle változatú nyg. és köz-ülési meghívókból egy, a szélesebb közönséghez s közintézményekhez küldött szövege.

99. Ugyancsak tisztázati példány, A. aláírásával; az I. oszt.-hoz küldve.

100. *Gr. Cziráky János* és *gr. Károlyi István* ig. tagok.

102. L. a 63—66. és 92—93. sz. előzményeket, ill. a rávonatkozó jegyzeteket.

103. *Thaisz Elek* volt ekkor Pest rendőr-főkapitánya. Ezután is, évente az ünnepélyes ülések rendfenntartása érdekében hasonló kéréssel fordul hozzá az MTA nevében A. titoknok.

104. Lapközlemények: *Vas. Ujs.* december 4.

106. [*Marczibányi Antal* 1793—1872; ig. tag; 1863. — A legelső alapítványtevő fia, akit hálából választottak ig. taggá, s aki időnként újabb adományokkal újította meg a család alapítványát.]

107. A nyg. előkészítésének elvi, legfőbb ügyeiben a felsorolt régi, tekintélyes tiszteleti tagokkal értekezett. Precíz meghívó-szövege figyelemre méltó.

108. [*Rajendralola Mitra* 1822—1891; ak. k. t.: 1865. Indiai klasszika-filológus és régész. — *Schlechta Ottokár* 1825—1894; ak. k. t.: 1865. Osztrák orientalista és diplomata, főleg a perzsa és török irodalom ismerője. *Oppert Gyula* 1825—1895; ak. k. t.: 1865. Német orientalista, a mezopotámiai ásatások szervezője, irányítója.]

109. A. 3. bekezdésben említett A.-bírálat elveszett, kinyomtatva sincs sehol, így csak a Marczibányi-jutalmi összesítő jelentést ismerjük (l. a 116. sz. szövegközlést, a nyg. jelentések között).

110. Érdekes összehasonlítani a 117. sz. nyg. jelentés változatával. — Ennek a 109. sz. kéziratának felzetén ez van, kereken 10 évvel későbből keltezve, *Szász Károly* részére, aki 1875-ben *Krizáról* nekr.-ot készült írni: „Egyéb nem található, Károly. Boldogulj vele, a hogy tudsz és használat után küldd vissza. A. J.”

112. A Lucanus-pályakérdésre érkezett 9 fordításról szóló véleményét, a bíráló biz. tagjainak nézeteit egyeztetni 3 nagy ívlapnyi kéziratában. A nyg. elé ezt terjesztették föl, tehát ennek alapján adták ki a jutalmakat *Baksay Sándornak*, mint a 114. sz. jelentésből kitűnik.

113. A *Hölgy-alapítványi* bíráló biz. összesítő jelentését is A. írta. Ez a 4 lapnyi kézírata a Vegyes Biz. Jkv. I. köt.-ben található.

114–127. Közölve az *Évk.* XI. köt. V. f.-ében az 55–69. lapon. A 125/a jelzetű *Pályázási szabályok* kézirata nem került elő; a többi valamennyi megvan és betű szerint egyezik a nyomtatottal. (Ikt. számuk: 811/1865.)

114. [*Petzval Ottó* 1809–1883; ak. vál.: 1858. Ak. jutalomdíjas, több biz. tagja és a műegyetem tanára. — Emlékb. Kondor Gusztávtól: Eml. VI. köt. 1. f.]

[*Weninger Vince* 1834–1879; ak. vál.: 1860. Közgazdász, a 67-es pénzügyi tárgyalások szakértője, a közös pénzügymin. osztályfőnöke, majd MÁV elnök. Több ak. jutalomdíj nyertese. Emlékb.: Konek Sándortól *Math. Ért.* VII.]

Vész (Weisz) János Armin: l. 71. sz. jegyzetünket.

115. [*Baksay Sándor* 1832–1915; ak. vál.: 1884. — Református püspök, író és műfordító, több ak. biz. tagja és műveiből többet az MTA is kiadott. — Emlékb. Kozma Andortól: Eml. XVII. köt. 13. f.]

[*Lahy Demeter* 1818–1898; csornai perjel, nyelvész és pedagógiai író.]

116. [*Kriza János* 1811–1875; ak. vál.: 1841. Költő és folklorista, nyelvész, az unitáriusok püspöke; 1863-ban adta ki a *Vadrózsákat*; (ennek 1949-ben előkerült folytatását a Magvetőnél adtuk ki, 1956-ban, két kötetben). Emlékb. Szász Károlytól: *Nyelvtud. Értek.* V. köt. 5. f.]

[*Brassai Sámuel* 1800–1897; ak. vál.: 1837. Matematikus, nyelvész és filozófus, természettudós, történész és földrajzos; egyet. tanár a kolozsvári egyetemen; több ak. biz. tagja, és műveiből sokat adott ki az MTA is. Emlékb. Concha Győzőtől: *Ak. Ért.* 1899. évi köt. 276. és köv. 1.]

127. Közölve az *Évk.* XI. köt. V. f. 10–19. lapjain. Betű szerint egyezik e szöveg a kézírral (l. 811/1865.). — Az ünnepi ülésről képes közlést adott a *Vas. Ujs.* 648. és köv. lapjain. — Az elhunyt tagok közül (e főtítkári jelentés végén): *Fáy Andrásról* l. 38. jegyzetünket, *Jósiha Miklósról* a 19. sz., *Bugát Párról* a 38., *Mészáros Imréről* és *Bartal Györgyről* a 76., *Torhos Sándorról* a 69. sz. jegyzetet.

[*Kazinczy Gábor* 1818–1864; ak. vál.: 1858. Közíró és műfordító, a nagy Kazinczy unokaöccse — s műveinek másolója, összegyűjtője, hagyatékának az ak. kézírattárba juttató megőrzője; hatalmas méretű oklevélmásolat-gyűjteménye az ak. kvtt.-ban van. — Emlékb. Jakab Elektől: *Társtud. Ért.* VI. k. 3.]

[*Kulthy Lajos* 1813–1864; ak. vál.: 1843. Színmű- és regényíró. Az abszolutizmus idején vállalt hivatala miatt közmegvetésben részesült.]

[*Madách Imre* 1823–1864; ak. vál.: 1863. — Emlékbeszédet senki sem tartott!]

[*Récsi Emil* 1822–1864; ak. vál.: 1858. A *P. N.* szerkesztője, jogtudós és ak. biz. tag. Emlékb. Pauler Tivadartól: II. oszt. *Értek.* V. köt.]

128. V. *Ferdinánd* király, kinek uralkodására esik az MTA-t alapító 1825–1827. évi törvények szentesítése, visszavonultan élt Prágában, de magánpénztárából az MTA építésére 4000 Ft-ot küldött. Ezt köszönte meg most az MTA képviseletében az Elnökség.

Eötvös József másodelnök ennek, az általa aláírt, de A. által fogalmazott szövegnek elismeréseként írta a következő, baráti hangú levelet a titoknokhoz:

„Kedves barátom! Ferdinánd császárhoz intézett levelünk nem is lehetne jobb; a tisztelet mellett van abban egy bizonyos melegség is, ezen tehát kár lenne csak egy szót változtatni. A titulárékat illetőleg, melyekhez kérdőjelet függesztettél, kérdezd Tóth Lőrincet vagy még jobban Hinkát vagy Toldyt, én e dolgokban egy cseppel sem vagyok bölcsebb náladnál,
hived *Eötvös.*“

(Ikt.: 803/1865. sz. Ak. Levéltár)

129. *Sréter Kálmán* földbirtokos, műkedvelő költő, több verskötetet írt és saját költségén ki is adott, de az aktából nem derült ki, hogy az 1864-ben kiadott *Sréter Kálmán versei*, avagy az 1865-i *Eszméék és érzelmek* c. köt. közül melyiket küldte terjesztés és bírálat végett az MTA-nak.

130. *Zichy Miklós gróf* mint a kultúra iránt közönyös, feudális kényúr, éveken át pótolhatatlan károkat okozott nemtörődömsége által, a római régiségek pusztításával.

131. *I. Ferenc József*, még koronázatlan király, aki magánpénztárából tízezer forintot adományozott az MTA palotájára, kiváncsi volt az új épületre, és a ngy. utáni napokban közölte látogatási tervét. A beteg elnök helyett Eötvös másodelnök intézkedett, és megbízásából A.-nak kellett meghívnia a pesti akadémikusokat. Nincs róla semmi följegyzés: hányan jelentek meg, és hogy az új palota minő hatást tett az uralkodóra. Érdekes azonban az 1226. sz. a. iktatott *Eötvös*-levél A.-hoz, melyben a még meg nem koronázott királyt császárnak titulálja: „K. Barátom! Holnap 10 órakor jön Ő felsége, hogy az Akadémiát megnézzé; hídd öszve a tagokat féltizre, — tudokra adván, hogy kard nélkül (ti. diszmagyarban), de illően öltözve jöjjenek. Fűttetni fogom a Kisfaludy-termet, hogy ott gyűljünk öszve; a császárt a nagy földszinti atriumban fogjuk fogadni. — Híved: Eötvös.” K. n. [Lent *A. iktatása*: „Vettem dec. 15. 1865.”]

132. December 18-án, e közlemény megírása után Szalontára utazott, súlyosan beteg leányához. Ez évben tehát e hírlapi közlés volt A. utolsó hivatali ténykedése, s a ngy. határozatait is csak 1866. január elején, visszajövet Pestre, hajthatta végre.

E hírlapi közlés megjelent, az új tagok névsorával bővítve: a *Vas*. Ujs. 652. és 665. lapján, a *P. N.* december 20-i számában.

1866. év:

133. A „kétheti szomorú távollét” oka: Juliska leánya betegsége és temetése volt. — [*Baksay Sándor* adatait l.: 115. sz. jegyzetünkben.]

134. [*Oppert Gyula* személyi adatait l.: a 108. sz. jegyzetben. (Köszönőlevele: 153. sz. alatt.)]

[*Huillard-Bréholles János* 1817—1871: k. t. Történész és régész, a francia akadémia tagja; nálunk is használták archaelógiai kézikönyvét.]

136. *Györy Sándor* ak. tag levelére, melyben kiadásra ajánlja *Balogh Kálmán* értekezését, A. ezt írta: „Beszéltem Rohn-nal. Mihelyt napfényes idő lesz, photographia útján *felényi költségből* kiállítja a rajzokat.” E takarékos eljárás igen jellemző a titoknokra!

137. Hasonló levelekkel kérte ezután is, éveken át, a vasúti és hajójegyeket akadémikus-társai számára, sőt több ízben az ifjú, ösztöndíjas kutatóknak is — saját részére azonban sohasem kért szabadjegyet.

138. [*Mihályi Károly* 1818—1880; ak. vál.: 1865. Filozófus és latin professzor a nagyenyedi református kollégium főiskoláján. Emlékb. Domonovszky Endrétől: Eml. I/10.]

[*Mednyánszky Dénes* 1830—1911; ak. vál.: 1865. Selmeci bányagróf, műgyűjtő; könyvtárát az Eötvös-kollégiumra hagyta. Geológiai művei vannak.]

[*Baintner János* 1815—1881; ak. vál.: 1865. Pesti egyet. jogtanár, a legtöbb vezető politikus és közíró professzora. Több művét az MTA is kiadta és jutalmat nyertek; biz. tag volt. Emlékb. Apáthy Istvántól: Eml. III. köt. 4. f.]

[*Friwaldszky János* személyi adatait l.: 38. sz. jegyzetünkben.]

[*Reitter Ferenc* 1813–1874; ak. vál.: 1865. — ak. jutalomdíjas és biz. tag; a Főváros főmérnöke és Duna-szabályozója. — Emlékb. Fest Vilmostól: Eml. IV/9.]

139. [*Szabó István* 1801–1892; ak. vál.: 1839. Klasszika-filológus.]

[*Széhács József* 1809–1876; ak. vál.: 1836. Evangélikus püspök, műfordító és ak. jutalomdíjas; műveiből többet az MTA adott ki; ak. biz. tag volt. — Emlékb. Ballagi Mórtól: Az I. oszt. *Értek.* VII. köt. 8. f.]

140. *Ózv. Dessewffy*néhez küldött részvétlevelüket, melyet Eötvös másodelnök és A. titoknok írt alá, A. a saját családi gyásza hangulatában fogalmazta; ezért fejez ki sokkal többet, mint az átlagos hivatalos részvét.

141. Valamennyi, újon választott tagot jelenteni kellett a Helytartótanácsnál, lakcímével együtt, így az igazgatósági tagokét is. — [*Lónyay Menyhért*ről l. a 38. sz. alatt közöltek; *Festetics György* gr. 1812–1883; ig. tag, nagy közalapítványok tételével örököltette meg nevét közművelődésünkben.]

[*Gr. Széchen Antal* 1821–1896; ig. tag és főrendiházi alelnök.]

144. 1866. márc. 12. *Irod. Lev.* 4. r. 105. sz.

Újabb példa A. rendkívüli méretű elfoglaltságára: 14 színművet olvas el és bírál meg. [Bíráói jelentése nincs meg!]

145. *Eötvöslőz* írt bizalmas, baráti hangú levele; általában így szoktak levelezni egymással, ha brevi manu, vagyis rövid úton közölték híreiket. Eötvös rendszerint ua. levél aljára írt egy-két soros választ — így erre is csak annyit, ceruzával: „Festetich *nem* excellentiás úr, Széchen excellentiás!”

146. Az Alföld talajvíz-méréséhez rendkívül fontosak voltak ezek az MTA által kezdeményezett mérések (l. a febr. 12-i nyg. jkv.-ét).

147. *Kriza János* l. tag, erdélyi unitárius püspöknek e jutalomtól függetlenül még 300 Ft-ot javasolt A. kiadványa segélyéül, hogy a *Vadrózsák* folytatását is kinyomathassa (március 18-i Ig. Tan. határozat), illetve az I. köt.-ből 50 példányt ilyenformán az MTA megvásároljon.

150. A tagoktól a küldönc útján visszakerült Kőrlevélen A. 24 nevet írt össze, mint akik számításba jöhettek a székesfehérvári Vörösmarty-szoborleplezésre. Végül is mindössze öten utaztak le. (L. 162. sz.)

151. [*Rozsnyay Dávid* XVII. századi történetíró. Műveit az MTA adta ki a *MHHS* sorozatában, VIII. köt.]

153. Az *Oppert K.*-hoz írt értesítőlevelet l. F. 134-nél.

155. A nyomdai kötelességek ügyében erre a megkeresésre a Belügyminisztérium szigorú rendeletet adott ki, az említett 1840. évi törvényre hivatkozva. Ezután az ak. kvt. erősebb mértékben gyarapodott a kötelességekkel.

156. [*Chyzer Kornél* 1836–1909; ak. vál.: 1861. Orvos és természettudós, a M. N. Múz. öre. Főleg ásvány-elemzéseiről híresek, többet az MTA is kiadott és jutalmazott; ak. biz. tag. — *Nekr.: Ak. Ért.* 1909. évi köt.]

158. Csak az M. N. Múz. és a kir. Helytartótanács kapott egy-egy arany emlékérmét az MTA építkezéséről az Erdélyi Múzeumon kívül.

160. Az MTA Könyvtári Bizottságának az 1865–70. évekből csupán az a néhány jkve maradt meg, amelyeket A. vezetett. (Ld. *Vegyes Biz. jkvek* I/II. köt.: *Ak. Levéltár.*)

161. *Scitovszky János* ig. tag, hercegprímás intézkedésére a Hont megyei kis Árpád-kori kápolnát nem bontották le; ma is megvan, restaurálva.

162. L. a 150. alatti jegyzetet.

163. A későbbi levelezésében, iktatókönyveiben sincs nyoma annak, hogy a Tóth mérnök által régebben beküldött kézirat előkerült volna.

164. Több hasonló, felolvasókat sürgető körlevele is előkerült, szinte minden évből néhány. A 137. alatti iktatott kézírata pl. *Könyörgés* alcímmel szerepel, A. tehát tréfásan így nevezé a kényelmes I. oszt.-hoz írt kérdőlevelét. Ezt csak *Hunfalvy Pál* és *Vámbéry* láttamozta. Ilyesféle szöveggel küldözgette kéréseit a II., III. stb. oszt.-okhoz is. (L. a *Regeszták* felsorolásában néhányat.)

165. E biz. jkv.-ében (Vegyes Biz. Jkv. I. köt.) A. 82 könyvcímet sorol föl, pontos bibliográfiai adatokkal, s ezekből javasolták a Helytartótanácsnál a megfelelő jutalomdíjak kiadását.

166. Hogy az *Alapszabály* szerint kötelező székfoglaló megtartását milyen komolyan vették, arra példa ez a *Fényes Elek*hez küldött felszólítás; továbbá a 178. sz. alatti körlevél több más akadémikushoz, aki mulasztásban volt.

167. A. a nyomdai árajánlatokat is igen szigorúan kezelte, és mindig a legkedvezőbbeknek adta ki a munkákat nyomtatásra. Későbbi években ismétlődő összesítő kimutatásai igazolják; mily gondos sáfára volt az MTA vagyonának.

169. *Pászthory Endre* 1848-as tűzértiszt volt, s ezért ment emigrációba, Törökországba. Csak 1867-ben jött haza, amnesztiával, majd Bátyán vállalt néptanítói állást. Kisebb cikkeket írt a *P. N.*-ba. Kézírataiból több van az ak. kéziratárban.

171. Az *Eggenberger*-féle rendetlen kiadványkezelés nemcsak ezt a hosszú tárgyalást és ellenőrzést, majd A. jkv.-eit és felszólító-leveleit eredményezte, hanem még a következő években egész sor hasonló kellemetlenséggel járt. (L. 20. sz. jegyzetünket.)

173. *Sennyey* tárnokmester (pénzügyminiszter) válasza július 15-én megjött az MTA-ra, és így *Mátyás Flórián* elutazhatott. (Ikt.: 1006/1866. sz.)

175. A meteorit ügyében külföldi levélváltás: 249. sz. alatt.

177. *Lenhossék József* személyi adatait l.: 62. sz. jegyzetünkben. Ez a tanulmánya az *Évk.* XI. köt.-ében jelent meg, 1866-ban.

178. Jókai és több más tag azután megtartotta székfoglalóját, és így teljes jogú akadémikussá vált — kivéve *Fényes Elek*t, akit ezért r. t.-ától megfosztottak. (L.: 166. sz. jegyzetünket s 38. sz. személyi adatát.) [Jókai személyi adatait l.: a 38. sz., *Markusovszky Lajos*ét a 62. sz. jegyzetünkben.] — [*Láng Adolf* 1795—1866; ak. vál.: 1858. Botanikus, gyógyszerész. E szakfolyóirat szerkesztője.]

[*Lévay József* 1825—1918; ak. vál.: 1863. Költő, a Kisf. Társ. tagja, ak. nagyjutalmas, A. és Tompa egyik leghűbb barátja. Eml.: *Ak. Ért.* 1918. köt.]

[*Kerékgyártó Árpád* 1818—1902; ak. vál.: 1861. A pesti egyetemen a művelődéstörténet tanára; ak. biz. tag. Emlékb. Békefi Remigtől: Eml. XII/3.]

[*Szemere Miklós* 1802—1881; ak. vál.: 1863. Író, birtokos és A., Lévay József szűkebb baráti körébe tartozott. Negr.: *Alm.* 1882. évi.köt.]

[*Tóth Kálmán* 1831—1881; ak. vál.: 1861. Író, történeti színművei ak. jutalmat nyertek, a Nemzeti Színház kedvelt szerzője volt. Negr.: *Ak. Ért.* 1915. évi.köt. 49. és köv. l.]

180. *Doby Antallal* még többször levelezett, de az MTA nem volt hajlandó ingyenes kölcsönkönyvtárát kiadványaival bővíteni.

181. A *Rómernek* adott különösen meleg hangú ajánlás eredménye igen sok tanulmánya volt, melyet aldunai kutatóútja tapasztalatai nyomán írt.

182—183. „a beállott szomorú körülmények” —, illetve az „aggasztó” fővárosi állapotok — az országos kolerajárványra vonatkozó célzások.

A járvány elég könnyű lefolyású volt és rövidesen elmúlt. (L. *Voinovich* i. m. III. köt. 188. lapját.)

184. *Korizmic*s személyi adatait l.: 38. sz. jegyzetünkben. Uo. a *Jedlik Anyosra* vonatkozókat is.

185. A hat oszt.-hoz küldött, részletes fejtegetése eredményezte, hogy az ülések ezután népesebbekké váltak és a felolvasó ülések a közönség részére is népszerűbbekké. A kgy. jkv.-ek tagnévsora igazolja ennek a körlevélnek sikerét, a következő évek folyamán.

186. A magára hagyott székelység ezekben az években kezdett tömegesen kivándorolni Amerikába és Romániába. A kormányszatnak nem volt érzéke e népcsoport ipari-kereskedelmi neveltetéséhez. Az MTA később ezt az alaptíványi összeget átadta a kultuszmin.-nak.

187. [*Zádor (Stettner) György* és *Czuczor Gergely* személyi adatait l.: 38. számú jegyzetünkben.] — [*Scilovszky János* hercegprimás 1853 óta volt az Ig. Tan. tagja, s az MTA ügyei iránt gyakran érdeklődött.]

189. Az *Erdődy*-levéltárban Thaly ennek alapján kapott kutatási engedélyt, és évtizedeken át publikálta, részben az MTA, részben a Történelmi Társulat kiadványaiban Thököly- és Rákóczi-kori tanulmányait s az okleveleket.

[*Thaly Kálmán* 1839—1909; ak. vál.: 1864. ak. biz. tag, jutalomdíjas, előbb gimnáziumi tanár, hírlapíró, orsz. képviselő, a Történelmi Társulat alapító tagja; Rákóczi-kori történelmünk legnagyobb ismerője. — *Nekr.: Ak. Ért.* 1909. évi köt.]

191. Az *Ak. Ért.* új folyama 1867-től ennek a fontos megbeszélésnek szempontjai szerint indult meg, és ilyen formában adták ki 1890-ig.

194. *Kazinczy* gyermekkori arcképét az MTA később a széphalmi mauzóleumba küldte, és ott van ma is, az emlékmúzeum falán.

195. [*Csatskó Imre* 1804—1874; ak. vál.: 1839. Kassai jogakadémiai tanár, több törvény alkotója és néhány konzervatív lap munkatársa. Később kúriai bíróként Pestre költözött, ak. biz. tag is volt. Emlékb. Pauler Tivadartól: *Társtud. Ért.* III. köt. 9. f.]

196. Igen értékes e boritéklap, melyen A. megjegyzése mellett saját és hivatali záró-pecsétje is tisztán fennmaradt. Példa újból arra: milyen alaposan utánanézett valamennyi pályaműnek, nemcsak határideje és külsőségei (jelige, titkosság, idegen kéz stb.), de főként tárgyi jellege tekintetében.

1867. év:

198. Az *Ak. Ért.* ügyében korábban tartott értekezlet jkv.-ét a 191. sz. alatt közöljük. — Az Értesítőt szerkesztő *Rónay Jácint* oszt. jegyző helyett azonban A. írta e bevezetést. Kézirata a nyomdából került vissza, teli van szedési utasításokkal; ezek ceruza írással. Egyik lényeges nyomdai utasítás pl.: „A boríték szedését nem kell széthányni, mert néhány ezer lenyomat lesz szükséges, t. i. egész évre mintegy tízezer boríték kell.” A boríték belsején mindenütt e tudnivalók olvashatók és betű szerint egyeznek a kézirattal.

199. Ez a kézirat is betű szerint egyezik a nyomtatvánnyal; ebből is van egy levéltári példány az ak. kéziratárban.

201. A leveleket mind *Eötvössel* íratta alá.

202. [*Czinár Mór* 1787—1875; ak. vál.: 1858. Pannonhalmi természetrajz és történelemtanár, kódex-szakértő, a Fejér-kötetek *Indexének* írója.]

[*Fejér György* (és nem: Fehér, mint A. fogalmazványában van) 1766—1851; egyet. tanár, történész, a 43 kötetes középkori oklevélgyűjte-

mény; *Codex Diplomaticus* szerkesztője. Ez Czinár indexe nélkül nehezen lenne használható.]

203—206. Újabb példák a január végén tartandó ngy. és *Dessewffy-emlékhünnepség* előkészítésének anyagi és szellemi gondjaira, A. sokirányú intézkedésére. November óta a kgy. jkv.-einek vezetése is reámaradt, s így az új jegyző választását érthetően ő maga is sürgette.

207. Az összeállítás elé terjesztett összesítés a szinmű-pályázókról.

210—212. Közölve az *Évk.* XI. köt. VIII. f.-ében az 51—54. lapon. — A. vezette a ngy. 18 ívlapnyi jkv.-ét, melyben 78 jelen volt akadémikus neve olvasható. (Eredeti kézírata a Ngy. jkv.-ek közt: ak. kézírattárban)

[*Warga János* 1804—1875; ak. vál.: 1835 Pedagógiai író, A. egykori nagykőrösi tanártársa. — Emlékb. Galgóczy Károlytól: *Társtud. Ért.* III. köt. 8.]

[*Deák Ferenc*: l. 28. sz. jegyzetünket. — *Dózsa Elek* (helyesen: Dósa) 1803—1867; ak. vál.: 1861. erdélyi jogtudós és kormánybiztos; ak. biz. tag.]

[*Kautz Gyula* 1829—1909; ak. vál.: 1860. Egyet. tanár, képviselő, közgazdasági író és az Osztrák-Magyar Bank kormányzója, ak. nagyjutalmas és több biz. tagja, az MTA másodelnöke 1904—1907. — Emlékb. Földes Bélától: Eml. XV. köt. 5.]

[*Pauler Tivadar* adatait l.: 38. sz. jegyzetünkben.]

[*Budenz József* 1836—1892; ak. vál.: 1861. A finnugor nyelvtudomány egyik úttörője, ak. könyvtáros és pesti egyet. tanár; ak. biz. tag és több kötet és folyóirat szerkesztője. — Emlékb.: *Budapesti Szemle* 1896. év. I. köt.]

213. Titoknoki jelentésének csak nyomtatott szövege van meg: az *Évkv.* XI. köt. VIII. f. 7—14. lapján. (Az 1867. jan. 31-i közgyűlésen)

214. [*Mommsen Tivadar* 1817—1903; ak. vál.: 1867. Régész, római jogász és történetíró, boroszlói egyet. professzor s a Porosz Akadémia titkára. Egész könyvtárat kitevő műveiből többet az MTA is kiadott magyarul.]

[*Neilreich Agost* 1803—1871; ak. vál.: 1867. Osztrák botanikus, több magyar vonatkozású műve is megjelent. Emlékb. Hazslinszky Frigyes-től: Eml. III. 3.]

215. [*Owen Róbert* 1812—1892; ak. k. t.: 1867. Angol zoológus és paleontológus. — Emlékb. Margó Tivadartól: Eml. VIII. köt. 6.]

216. [*Rónay Jácint* 1814—1889; ak. vál.: 1847. Filozófus és természet-tudós, az MTA jegyzője, majd *Rudolf* trónörökös magyar tanára Bécsben.]

[*Kruesz Krizosztom* 1819—1885; ak. vál.: 1878. Pannonhalmi főapát, egyháztörténész és filozófus. — Emlékb. Hollósy Jusztintól: Eml. III. k. 10.]

217. [*Pákh Albert* 1823—1867; ak. vál.: 1864. Író, a *Vas. Ujs.* alapítója, a Kisf. Társ. tagja. — Emlékb. az *Ak. Ért.* 1870-i kötetében N. N.-től.]

218. [*Óváry Lipót* 1833—1919; ak. vál.: 1892. Ritka szorgalmú oklevélgyűjtő és másoló, kinek több ezer külföldi, magyar vonatkozású másolatát őriz ma is az MTA kézírattára. A tört. biz. költségén évekig dolgozott külföldön.]

219. [*István főherceg*, József nádor fia, ak. pártfogó és az ország utolsó nádora: 1846—48-ban. Minthogy Bécsben a magyarok igazát védte, kegyvesztett lett.]

220. [*Lonovics József* érsek, ig. t. 1843-tól. — Kiváló szónok és bőkezű közalapítvány-tevő. Emlékb. Ipolyi Arnoldtól: *Évk.* XI. köt. 11. f.]

221. Nem került elő az erdélyi püspök válaszevele, s így az értékes régi rovásírásos lap sorsáról nem tudunk többet.

223. *Dethier* munkájának kiadásáról: l. 32. sz. jegyzetünket.

224. [*Pulszky Ferenc* 1814–1897; ak. vál.: 1838. — ak. nagyjuttalmas író, régész és politikus; Kossuth emigránstársa volt, majd kegyelmet kapott, és itthon élénken részt vett a művészeti és tudományos életben; több ak. biz. tagja és előadója volt, 1895-től másodelnöke az MTA-nak. Emlékb. Berzeviczy Alberttől, Marczali Henriktől és Nagy Gézától: Eml. XVI. köt. 14. f.]

225. A. még a főbb hatóságokhoz elküldött ak. kiadványok mellé is — néha — kísérőlevelet fogalmazott, mint e nagyobb régészeti kötethez is.

228. *Oltványi Pál* szegedi, majd földéaki plebános, több kulturális alapítványt tett és e muzeális tárgyakon kívül, melyekről A. köszönőlevele említést tesz, később nagyobb jutalmi-alapítványt is tett az MTA javára.

229. A hivatkozott mellékletéről nincs másolat, de azt amúgysem A. szövegezte, hanem a szakbiz. valamelyik tagja. A mai modern *Országos Levéltár* létrejöttében azonban az MTA sürgetéseinek sok része van. (L. 57. számú jegyzetünket.)

230. [*Ney Ferenc* 1814–1889; ak. vál.: 1858. Szombathelyi tanár és szépiró; a pesti főreáliskola német tanára. Népszerű regényeket, szindarabokat írt, és sok jóakarattal igyekezett a nemzetiségek összehétkítésén. — A. tapintatára jellemző az akkori felkorbácsolt lelkiállapotukra való utalás. — Nékr. az 1891. évi *Alm.*-ban.]

231. [*Télfy Iván* 1816–1898; ak. vál.: 1864. — Nyelvész, ügyvéd s a pesti egyetemen a görög nyelv tanára; több. ak. biz. tagja, s több bírálata van kéziratban. Emlékb. Petz Vilmostól: Eml. XI. köt. 3. f.]

232. Az említett „delejes kunyhóból” fejlesztette ki nemsokára az MTA bizottsága az *Országos Meteorológiai és Földmágnassági Intézetet* (alapítva 1870-ben); ámde addig még A.-nak sok sürgető levele ment a min.-ba.

233. Mint A. június 7-i körözüvénye (a tagokhoz) tanúsítja, e levél alapján a Kabinetiroda küldött néhány jegyet a koronázásra. — Érdekes ez irat felzete A. kézírásában, mert említi, hogy az elnök megbízásából felhívott tagok közül csupán *Toldy Ferenc*, *Horváth Mihály*, *Horváth Cyrill* és *Wenzel Gusztáv* ment föl, de azok sem ak. küldöttség gyanánt. A. a kétforintos kakasülőre váltott jegyet s onnét nézte.

234. *Wagner Sándor* Izabella-képét az MTA elnöksége átengedte 1952-ben a Szépművészeti Múzeumnak, s jelenleg a Nemzeti Galériában őrzik.

235. A pesti társaságok több lelkes hölgytagja két díszes szőnyeget himezett. A 80–80 kockából álló, virágmintás gyapjuszőnyeg minden négyzetében (75 × 75 cm) különféle virágcsokrok láthatók. Ezt a *Bohusné* által tervezett szőnyeggel ma is használják a Diszteremben.

236. A *Teleki József*-szobor most az ak. kv. előcsarnokában áll mint a kv. alapítójának márvány emlékműve.

237. A. különös gonddal figyeli a tagok rangsorát, megválasztásuk időrendjét, mert csak így kerülhetnek előbbre az ún. rangidősebbek kihalási alapon, a kevés számú fizetéses helyre, mindegyik osztályban.

238. Némelyik biz. ülés 4–5 óra hosszat is tartott, s ezután kellett A.-nak megírnia, vázlatai alapján, a jkv.-et. Az itt közölt is megvan kéziratában a *Vegyes Biz. Jkv.* I. részében.

242. *Eötvös* utasítására küldte ezeknek a felsorolt tagoknak a körlevelet. (L. 253. sz. jegyzetünket.)

243. [*Vandrák András* 1807–1884; ak. vál.: 1847. Eperjesi evangélikus főiskolai tanár, filozófus és matematikus; a protestáns iskolák hazai újjászervezésének egyik leglelkesebb előharcosa. — A. hozzá írta 1858-ban *Quem dii odere* című versét. Emlékb.: Vécsey Tamástól, Eml. III. köt. 8. f.]

244. Idegen, írónki kéz írásában, csupán A. aláírásával, de valószínűleg az ő utasításai vagy diktálása nyomán készült akta.

245. A Bars megye által adományozott jutalomdíjra a következő pályamunka érkezett: *Bars vármegye lakossága nyelv tekintetében.* (Kgy. jkv. 1867. évi köt. június 17-i oszt.-ülés.)

246. [*Mészáros Lázár* 1796–1858; ak. vál.: 1844. Néhány hadtörténeti művet írt, a 48-as kormány hadügyminisztere volt, majd Kossuthékkal emigrált, s Angliában hunyt el. Kéziratát az MTA kéziratára őrizi.]

247. A. több ízben tiltakozik hasonlóképpen, *Toldy Ferenc* „méltóságos” megszólítású és boríték-címzésű levelei ellen. [Toldy csak a Szent István-renddel járó rangot akarta megadni ezzel A.-nak.]

248. Az októberi kgy. bejelentették az MTA képviseltetését és az eperjesi ünnepség lefolyását.

249. A meteorológiai országos hálózat ezzel a szerény szervezéssel indul. [*Schenzl Guidó*, az MTA budai légtüneti észleldéje vezetője, 1867. január 30-án választatott ak. taggá; később a Meteorológiai Intézet igazgatója, egyet. tanár és több akad. biz. tagja lett, élete végéig (1890) sok cikket adta ki az MTA szakfolyóiratában. Emlékb. Heller Ágostontól: *Ak. Ért.* 1892. évi köt.]

250. A bent hivatkozott francia levelet nem A. írta. — A *Corvinák* megtekintésére a szultán valóban megadta az engedélyt.

251. Valamennyi A.-fogalmazvány közül kiválik ez, melegebb hangjával, a *Petőfi*-re való emlékezés kapcsán. Ez az egyszerű félegyházi emléktábla az országban a legelső *Petőfi*-emlék. Az október 7-i ülésen jelentik, hogy a leleplezésen Gyulai Pál és Szász Károly képviselte az MTA-t, mint-hogy a titoknok éppen gyengélkedett, s így nem lehetett velük.

252. A *Dethier*-hez írt levél fordítása (minthogy A. egyenesen németül írta) itt következik: „Az Ön június 24-i b. soraira, sajnos, csak rövid és ki nem elégíthető választ adhatok. — Az ön említett kézírata, »L' Augustée...« etc. a M. T. A. által ugyan már a múltévben fel volt véve a kiadási tervbe, de az Ig. Tanács, mely alapszabály szerint az Akadémia valamennyi pénzügyét intézi, csak a múlt év folyamán volt abban a helyzetben, hogy a szükséges összeget a költségvetésbe fölvegye. Henszlmann dr., az Ak. tagja, közölte már Önnel, hogy a mű magyar fordításával a történeti bizottság Öt bízta meg. Henszlmannak mint a világkiállítás magyar országos bizottsága tagjának, még áprilisban Párisba kellett utaznia s ezidőszent is ott tartózkodik és így nem tudok határozott időt mondani, mikor tér onnan haza. Elutazásakor kijelentette, hogy nem is gondolhat előbb, sem a mű lefordítására, sem kiadására, mint majd hazatérése után; akkor azonban, mindenesetre még ez évben, reméli, hogy elkészül a kiadással.

Ami pedig egyéb kérdésre, nevezetesen az Ön Kritoboulos történetét illető ajánlatára vonatkozik: ez a filozófiai és történeti osztály elé tartozik, mely azonban szintén meg kell hogy várja az Akadémia történeti bizottságának döntését, ugyanis a kiadványok tervei... [szakadt, hiányos a német szöveg!] az igazgatóság előtt is letárgyalva és csupán az évi költségvetésbe előzetesen felvéve lehet megvalósítani.

(K. n.)

Különös tisztelettel:

253. A széphalmi Kazinczy-birtokon az MTA megtervezte és fel is építette *Ybl Miklóssal* az emléképületet (mauzóleumot).

254. *Toldy Ferenc* titoknoki rendszertelen iratkezelése még ezután is sok utánjárást, kellemetlenséget okozott A.-nak. Nem derült ki a későbbi levélváltásból, hogy ez a keresett *Korponay*-kézirat megkerült-e.

255. A. többször kifejtette nézetét az elavult *Alapszabályok* átdolgozásának szükségére irányában. Két évbe telt, míg a hat oszt., összes-ülések

és Ig. Tan.-i ülések egész során át, végre átdolgozták az Alapszabályt. A. vezette e sorozatos biz. ülések jkv.-eit (Vegyes Biz. Jkv. I. köt.-ében vannak kéziratai).

257. *Pólya József* személyi adatait l.: 38. sz. jegyzetünkben. [*Preysz Mór* 1829–1877; ak. vál.: 1863. ak. biz. tag, több szakvélemény írója, ak. jutalomdíjas vegyész, a pasztöröző eljárás feltalálója.]

258. [*Bartalus István* 1821–1899; ak. vál.: 1875, a Kiszf. Társ. tagja. zenei író, több ak. szakvélemény szerzője; műveiből többet kiadott az MTA. — Az ő biztatására kottázta le A. 1870-ben ifjúkori nóta-emlékeit, melyek eredeti kottakéziratát az MTA kéziratára őrzi, *Kodály Zoltán* adományából.]

259–261. Ezeknek az *Alapszabály*-bizottsági üléseknek jkv.-ei 30 ívlapra terjednek (Vegyes Biz. Jkv. I.).

264. Igen kevés az ülések alatt írt papírszeleteinek száma; az értékebbeket már fia kiválogatta és a *Hátrahagyott Művek* köteteiben közölte; az A.-jegyzőkönyvek vázlatai közt találtuk a most közöltet.

265. [*Gorove István* 1819–1881; ak. vál.: 1843, közgazdasági és politikai tanulmányaiért; ak. biz. tag; a szabadságharc alatti szereplése miatt emigrált, majd amnesztiával hazajött, Pest egyik képviselője, majd a 67-es kormány földművelési, ipar- és kereskedelemügyi minisztere lett. Az MTA-nak nagy jötevője volt. — Emlékb. György Éndrétől: Eml. VII. köt. 2. f.]

266. *Schulzer István* Vinkovcéből november 1-én kelt hosszabb német nyelvű levelének tartalmát A. a levél felzetén magyarul kivonatolta, a közölt szövegben. — Schulzer ötkötetes gombatani kézírata jelenleg az MTA kéziratárában van; 1868-ban ugyanis az MTA megvásárolta tőle.

267–268. A még csak jövő március havában tervezett nyg.-t jóval megelőzőleg intézkedik A. a tagajánlások s egyéb teendők ügyében.

269. A műemlék-megóvás dolgában már előző években váltott archeológiai biz. és kultuszmin. levelezésük bizonyítja: mily úttörő szerepe volt az MTA-nak e téren is. — L. e tárgyban: 57. sz. jegyzetünket.

273. A decemberi összes ülésen terjesztette elő.

274. [*Bérczy Károly* író 1821–1867; ak. vál.: 1859. Emlékb. Arany Lászlótól: *Nyelotud. Érték.* V. köt. 10. f.]

1868. év:

275. A. rendkívül szigorúan vette a pályaművek dolgát is. L. a nyomtatott *pályázati szabályokat* és jegyzetünket: 127. sz. alatt.

276. A melléletek fogalmazványa nincs meg (Takács kézírásos jegyzéke), de a „szégyenletes nyomoruság”, amint A. említi *Eötvösnek*, csak 3 év múlva szűnt meg, az *Eggenberger*-céggel történt szakítás révén.

277. *Erdélyi János*ta: l. 38. sz. jegyzetünket. — A. az I. oszt. január 27-i ülésében jelentette be a gyászbeszédét, mégpedig (a *Rónay Jácint* által vezetett jkv. szavai szerint:) „mélyen megilletődve”.

278. *Takács Istvánt*, aki évtizedeken át volt hivatalnok a MTA-nak, nemcsak ily apróbb figyelmességeiért kedvelte A., hanem különösképp idegen nyelvtudása és anyagi téren rendkívüli megbízhatósága miatt; ezért is nevezte ki 1870-től főtitkári segédjének.

280. A könyvtári kötelempéldányok ügyében: l. 155. sz. jegyzetünket.

281. A szokott precíz kimutatásban érdekes a *Teleki*-jutalomra küldött IV. sz. *Irigy* c. pályamű jelígeje, A.-idézetével.

282—283. Mindkét esetben kénytelen elutasító választ küldeni, minthogy még hiányzik a kellő történelmi távlat és tárgyilagosság.

284. *Kazinczy*nak ezt a legjobban sikerült, ifjúkori arcképét jelenleg az MTA elnökének fogadószobájában őrzik. [*Kreutzinger József* bécsi festőművész 1750 — 1829-ben élt.] Ezt az olajfestményt *Barabás Miklós* ak. tag, festőművész restaurálta.

285. *Toldy Ferenc* és *Gyulai Pál* több ízben kap A.-tól sürgető levelet. Nagy elfoglaltságukkal és termékeny írói pályájukkal magyarázható e halogatás.

286. L. a 155. sz. jegyzetet.

287. Az MTA mai, széles körű intézeti szervezettsége korában érdekes kiemelni ezt az első kezdeményező lépést: a „saját vegyészeti laboratorium” létrehozására. — A. idézi a II. bekezdésben *Pasteur* híres mondását.

288. A Könyvtári Bizottság hosszas ülésében nemcsak a külföldi cserékkel foglalkoztak, hanem elvileg kimondták az iskolák ingyen-könyv-ellátásának megszüntetését is; foglalkoztak az *Eggenberger*-céggel is.

289. Előbbi biz. határozatképpen terjeszti az elnök elé a könyv-árúsítás ügyét és az MTA szigorú intéset *Eggenberger*hez.

291. A *Réthy Pál* református lelkésztől közölt *Corvina*-hír valónak bizonyult; ma is megvan ez a kötet a göttingai egyetem könyvtárában.

292. [*Hegedüs László* 1814—1884; ak. vál.: 1860. Sárospataki tanár és lelkész; az említett kézirat *Spiegler Gyula* főrabbi műve.]

293—307. Közölve az *Évk.* XI. köt. IX. f. 43—57. lapján.

296. [*Vadnay Lajos* 1810—1888; Miskolc orsz. képviselője, író és publicista.]

302. [*Schnierer Gyula* 1832—1902. Jogi író.]

304. [*Kriesch János* műegy. tanár, 1834—1888; ak. vál.: 1881.] Emlékb.: *Alm.* 1889. évi köt.-ben.

305. [*Bardócz Lajos* 1836—1890. Erdélyi orvos és természetbúvár.]

309. A *Kazinczy*-hagyatékot megvásárolták és ma 62 kötetben együtt vannak az MTA kézirtárában.

312. *Schulzer* kapitány gombászati művéről: l. 266. sz. jegyzetünket.

313. Megjelent az *Évk.* XI. köt. IX. f.-ében, 7—11. lapon. — Az elhunyt tagok névsorából — a 38. sz. jegyzetben közöltekén kívül — a következők:

[*Csányi Dániel* 1820—1867; ak. vál.: 1863. Matematikus és vízmérnök, a Tisza szabályozásában Széchenyi egyik mérnöke, később a debreceni főiskola tanára; több művét az MTA is kiadta. — Emlékb. *Ortvay Tivadartól*: *Eml.* XIII/9.]

[*Almásy Balogh Sámuel* 1796—1867; ak. vál.: 1858. Református lelkész és író.]

[*Szinováczy György* 1797—1867; ak. vál.: 1861.]

[*Bopp Ferenc* 1791—1867; ak. k. t.: 1858. Német nyelvész, az összehasonlító nyelvészet megalapítója Emlékb.: *Ak. Ért.* 1867.]

[*Faraçay Mihály* 1791—1867; ak. k. t.: 1858. Világhírű fizikus. Emlékb.: *Term. tud. Érték.* I. köt. 10. f.]

[*Flourens Péter* 1799—1867; ak. k. t.: 1858. Francia botanikus.]

[*Mittermaier Károly* (a Titoknoki Jelentésben hibásan: *Mittelmayer*) 1787—1867; ak. k. t.: 1846. — Bonni, majd heidelbergi büntetőjog-tanár; a magyar jogalkotásra nagy hatással volt, különösen *Csemegire*. — Emlékb.: *Évk.* XI. köt. 1877-i f.]

[*Poncelet János* 1799—1867; ak. k. t.: 1847. Francia akadémikus, a projektív geometria tudományának úttörője. — Emlékb. *Hunyady Jenőtől*: *Eml.* VI/7.]

314. [*Janet Pál* 1823–1899; ak. k. t.: 1868. Sorbonne-professzor, filozófus és politikai elmélet tanára; több művét az MTA is kiadta fordításban.]

315. [*Mill Stuart János* 1806–1873; ak. k. t.: 1868. Angol közgazda és filozófus, a *Smith*-iskola híve; műveiből magyarul az MTA is adott ki.]

316. Az igazságszolgáltatás gyorsítása céljából A. a nem Akadémiára tartozó iratcsomót azonnal továbbította az igazságügymin.-hoz.

317. *Walstein* ajándékát most is őrzi az MTA kv. -a: 220 db 60 × 65 cm-es vízfestmény ez, régi felvidéki tájakról, *Ender* alkotása.

318. A hivatkozott melléklet azonban (*Hunfalvy János* fogalmazványa) nem került elő, és így *Magyar László*ról kevesebb adatot tudunk. [Élt 1819–1864; híres Afrika-kutató, akit 1858-ban az MTA útirajza kötetéért választott lev. t.-jává. A bihéi fejedelem leányát vette nőül, egész Közép-Afrikát ő térképezte föl először. — Emlékb. 1919-ben: a *Magyar Földrajzi Társaság*ban.]

319. Ennek a felhívásnak eredménye *Xantus* kiküldetése (l.: 353. jegyzet). (Az iratot, mint h. elnök, Horváth Cyril írta alá.)

320. [*Diescher József* építész volt bérlője az MTA szomszédos bérházának, az akkori Fő utca 1. sz. alatt (most: Arany János utca).] Érdekes e levél II. bekezdésének az a személyi vonatkozása, mely szerint A. áprilisban az ülésen rosszullette miatt nem vehetett részt.

321. [*Flór Ferenc* 1809–1871; ak. vál.: 1838. — Pesti egyet. tanár, az 1831-i kolerajárvány országos biztosa, főorvosa, 1848-ig a Rókus-kórház igazgatója; ak. biz. tag; több szakvéleménye maradt fenn kéziratban. Nagy összegű jótékony alapítványai közt kimagaslik az MTA-nak adott húszezer forintos adománya. — Emlékb. Poór Imrétől: *Term. tud. Érték.* III. köt. 7. f.]

322. Ez a műkedvelő költőnő máskor is többször zaklatta A.-t és az MTA vezetőségét verseivel.

323. *Thaly* az említett levéltárakban végzett kutatásai alapján bővítette ki Rákóczi-kori tanulmányainak sorozatát. — *Anrássy György* és *Batthyány Fülöp* herceg, ig. t.-ok voltak (előbbről: 38. sz. jegyzet; utóbbi a legelső Ig. Tan. ülésben választatott, s elhunyt 1870-ben. *Eszterházy Miklós* tatai birtokos is, éppúgy, mint e két ak. tag, megadta az engedélyt.

324. A kölcsönkért marosvásárhelyi *Bolyai*-kéziratokat azután az MTA néhány év múlva véglegesen megkapta, és ma is az MTA kéziratárában őrzik 6 dobozban.

325. *Takács István* kérelmét, fizetésének rendezése iránt, teljesítették.

326. [*Jászay Pál* 1809–1852; ak. vál.: 1836. Előbb kancellári titkár, majd *Batthyány Lajos* titkára, azután sárospataki tanár.]

Jászay oldalági rokonainak később elküldték az MTA jutalmát, mint-hogy beigazolódott a pénztár iratai közt, hogy senki sem vette föl 1858 óta.

328. *Ráth Károlyra* nézve: l. 26. sz. jegyzetünket. — A több ezer lapnyi hagyatékban a 17–18. századi írók, tudósok százainak gazdag levelezése van betűrendben összegyűjtve (MTA kéziratárában).

329. A *Csokonai*-szobor képei nincsenek meg az MTA kéziratárában.

330. [*Kanitz J. Ágost* 1843–1896; ak. vál.: 1880. — ak. kutatási segéllyel kezdte el természetrajzi pályáját s lett a Balkán általános természetrajzi fölfedezője; ak. biz. tag.]

331. A *Nádasdy*-levéltári anyag hazahozatala csak 1920 után sikerült; addig azonban legnagyobb részét lemásoltatta az MTA és e másolatok az MTA kéziratára tört. biz. gyűjteményében vannak mint a *Wesselényi* — *Nádasdy*-féle összeesküvés forrásanyaga. E kort nevezi A. levele „szomorú nevezetességünk”.

332. *Lónyay*hoz írt levelében A. kiemeli, hogy immár harmadszor küldi az Ig. Tan. határozatait.

333. A *Kazinczy*-kép restaurálása ügyében: l. 284. sz. jegyzetünket.

334. *Magyar László* ügyében l.: 318. sz. jegyzetünket.

335. A. saját kezű nyugtája, melyet a bécsi levéltár visszaküldött a török kódexek hiánytalan átvételének bizonyságául.

336. Az *Eggenberger*-céghez küldött iratoknak nincs meg a fogalmazványa.

339. Az *Alapszabály*-módosító biz. újabb 3 üléséről írt jkv.-eket A. — L. a korábbiakra nézve: 255. sz. jegyzetünket.

340. [*Xantus János* 1825—1894; ak. vál.: 1859. Ethnográfus és természetrajzi kutató, a 48-as szabadságharc után Amerikába utazott; 1864-ben a pesti Állatkertet szervezte; 1869—71-ben Kelet-Ázsiában kutatott az MTA és a Kormány megbízásából. Több könyvben adta ki útítapszatalatait, s az MTA is adott ki belőlük. — Emlékb. Mocsáry Sándortól: Eml. IX. köt. 9. f.]

1869. év:

343. A. a megszokott alapossággal sürgeti a Színmű-pályázati biz. összehívását és bírálati beküldését. A bíráló biz. elnöke: *Kemény Zsigmond*.

344. *Hadik András* gróf gyűjteménye most is az MTA kv. -ában van.

345. *Fogarasi* ösztöndíjával küldték ki *Bálint Gábort* Mongóliába.

346. [*Beöthy Leó* 1839—1886; ak. vál. 1877. Közgazdász és filozófus, Darwin első hazai híve; ak. jutalomdíjas, több biz. tagja. Emlékb. György Endrétől, Eml. VII. köt. 3. f.]

[*Matlekovics Sándor* 1842—1925; ak. vál.: 1873. Pesti egyet. tanár, közgazdász, ak. jutalomdíjas és több biz. tagja. Emlékb. Gaal Jenőtől: Eml. XIX. köt. 11. f.]

347. *Wenzel* és *Podhraczký* személyi adatait l.: 38. sz. jegyzetünkben. — A.-nak most is egy, 3 éve bírálatra kiadott, művet kellett visszasűrgetnie!

349. *Oltványi* személyi adatait: l. 228. sz. jegyzetünkben. Alapítványából az MTA több jutalomdíjat adott ki.

350. Csak egy újabb, december 20-i ak. sürgetésre intézte el a min. az MTA nyomtatványainak ingyenes postai küldését. Érdekes A. e fogalmazványában a bécsi akadémiára való hivatkozás!

351. [*Keleti Károly* 1833—1892; ak. vál.: 1868. Statisztikus, az országos központi hivatal szervezője s első igazgatója, ak. biz. előadó és nagyjutalmas. Több művét az MTA is kiadta. Emlékb. Jekelfalussytól: Eml. VII. köt. 10. f.]

[*Dora Szilárd* 1867-ben tette kétezer arany jutalmi-alapítványát.]

352. Mindkét biz. jkv. kézírata: Vegyes Biz. Jkv. I. köt.-ben.

354. *Lenhossék* művének korábbi levelezését: l. 62. és 177. jegyzeteinkben.

355. *I. Mátyás* király szobrának első ötletét mégsem e vármegye valósíthatta meg, hanem 30 évvel később Kolozsvár, a király szülővárosa.

356. A. érdeme, hogy az óbudai ásátások hírére rögtön felkérte a fővárost e római-kori leletek fokozott őrzésére. (A felkérés fogalmazványa nincsen meg, csak ülési jkv.-i nyoma található: *Ak. Ért.* 1869. 11. l.)

357. [*Thán Károly* 1834—1908; ak. vál.: 1860. Pesti egyet. kémia-tanára, Bunsen-tanítvány; ritka termékenységsű szakíró, sok művét az MTA adta ki. Ak. biz. tag, osztályelnök, majd másodelnök volt. Emlékb. Ilosvay Lajostól: Eml. XVI. köt. 1. f.]

[*Batizfalvy Sámuel* 1826–1904; ak. vál.: 1868. Orvos és okleveles lelkész; a hazai első ortopéd-kórház alapítója, több. ak. biz. tagja.]

360. Az MTA február 3-án ért tetőtűz miatt ért károk enyhítésére több adomány érkezett; legelsők ez a 200 Ft.

362. Mai szemmel olvasva szokatlan ez a többsoros címzés és a hálálkodó hang, mellyel megköszönik az érsek felolvasását.

363. A hivatkozott ig. jkv. VIII. pontjában csak ennyi van: „A drágasági pótlék meghatározására a nm. elnök úr kéri fel.” Bizonyára az ülésen csak élőszóban állapodtak meg az említett 1868-i zsinormérték, az egy havi fizetés tekintetében. — A kiutalások nyugtái elvesztek.

364. [*Mátray Gábor* (előbb: Rothkrepf) 1797–1875; ak. vál.: 1833. Zeneszerző és történész, múzeumőr, a Nemzeti Zenede egyik alapítója. Tinódi-kiadásán kívül érdemeket szerzett népdalgyűjteményével is; ak. biz. tag. — Emlékb. Bartalus Istvántól: *Nyelvtud. Érték.* VI. köt. 7.] Mátray ezzel, a közölt levélből kitetsző kényelmességével kellemetlenséget okozott A.-nak, mert már többször kellett felszólítania a munka visszaküldésére, azután pedig *Bartalustól* is megtagadta a közvetlen átadást.

365. [*Knauz Nándor* 1831–1898; ak. vál.: 1858. Történész, esztergomi kanonok és oklevéltudós; ak. nagyjuttalmas és tört. biz. tag; hagyatéka: az MTA kéziratárában.]

368–380. Megjelentek az *Évk.* XIII. köt. 2. f. 23–33. lapján. — Kézirata nincs meg. [*Horváth Mihály* 1809–1878; ak. vál.: 1839. — ak. nagyjuttalmas, a tört. biz. előadója, a II. oszt. elnöke. A 48-as szereplése miatt 1867-ig emigrációban élén *Hatvani* álnéven küldte haza tanulmányait az MTA-nak, mely az ún. *Brüsszeli Levéltár* köteteiként adta ki az MHHS-ben. Emlékb. Salamon Ferenctől: *Évk.* XVI. köt. 6. f.]

369. [*Nagy Iván* 1824–1898; ak. vál.: 1858. Ak. jutalomdíjas és több biz. előadója, s műveiből több kötetet adtak az MHHS-ban (*Mátyás-kori diplomácia, Thököly, Brutus János naplója* stb.) — 13 köt. főművét a most közölt Marczibányi-díjjal tüntette ki az MTA nyg.-e.]

370. *Budenz József*ről: l. 212. sz. jegyzetünket.

371. [*Szarvas Gábor* 1832–1895; ak. vál.: 1871. Előbb pozsonyi, azután pesti egyet. tanár, nyelvtudós, ak. biz. tag, s több jutalomdíj nyertese, az MTA Nyelvtörténeti Szótárának szerkesztője. — Emlékb. Simonyi Zsigmondtól: Eml. XV/8.]

375. [*Ivánfi Ede* 1821–1900. ak. biz. tag, klasszika-filológus, gimnáziumi tanár.]

376. [*Pór Antal* 1834–1911; ak. vál.: 1872. — ak. biz. tag, görög–római történész. Emlékb. Karácsonyi Jánostól: Eml. XVI. köt. 5.]

377. [*Soltész János* 1809–1879; orvos és természetrajzi, főiskolai tanár.]

380. [*Hörnes Móric* 1815–1868; ak. k. t.: 1865. Osztrák paleontológus és ásványtani professzor Bécsben. Több száz cikke közül az MTA-ban ismertettek néhányat.]

Az újon választott tagok:

[*Klein L. Gyula* 1804–1876; ak. k. t.: 1869. Orvos, esztéta és irodalomtörténész; magyarországi születésű és nyelvünkön is írt. Emlékb. Heinrich Gusztávtól: *Nyelvtud. Érték.* IX. köt.]

[*Engel Ernő* 1821–1896; k. t.: 1869. Német közgazdász, egyet. tanár és statisztikus. Emlékb. Földes Bélától: Eml. XVII. köt. 12. f.]

*Dethier P. Antal*ról: l. 32. sz. jegyzetünket.

[*Ascherson Pál* k. t.: 1834–1913. Berlini természettudós, a Fertő-tóról írt monográfiát, hazánkban többször utazott.]

[*Hirschler Ignác* lev. t.: 1823—1892; ak. vál.: 1869. Szemész, a hazai zsidóság megmagyarosodásának harcosa, ak. biz. tagja; hitközségi elnök.]
[*Say Mór* 1830—1885; ak. vál.: 1869.; ak. vegyész, majd egyet. tanár, ak. biz. tag.]

381. Titoknoki jelentésének (mely megjelent: *Évk. XIII.* k. 2. f. 8—12. lapján) végén, az elhunyt tagok közt a már korábbi jegyzeteinkben ismertetett nevek találhatók.

383. Az *Esterházy*-féle Képtárnak a családtól az állam részére való megvásárlása érdekében ettől az évtől kezdve folytak tárgyalások, s elsőnek küldött adományt erre a célra Temes megye. Az állam 1872-ben valóban megváltotta a világhírű képgyűjteményt, s ez az adomány is odajutott, rendeltetési helyére; addig az MTA pénztára őrizte a pénzt.

385. *Bartalus Istvánról*: l. 258. sz. jegyzetünket. E dalgyűjteményének pontos címe: *Magyar Orpheus*. (Budapest, 1869. kottákkal.)

387. Hosszas tárgyalásaik után végre most felküldi A. az új *Alapszabályok* példányait, királyi jóváhagyás céljából, a kultuszmin.-hoz.

388. Szintén sok előzetes tárgyalás eredménye ez a nyomdai megállapodás, az Athenaeum-nyomdával. A hivatkozott mellékletek nincsenek meg e fogalmazványa mellett.

389. Az MTA vegyi laboratóriumának megsürgetésén kívül igen érdekes most a *Központi Meteorológiai Intézet* létrehozásának szorgalmazása is (l. 249. sz. jegyzetünket).

390. *Simó Ferenc* kolozsvári római katolikus gimnáziumi (lyceumi) tanár volt első rajztanítója *Székely Bertalan* festőművésznek; a „szögmetszés” kérdésével az MTA éppúgy nem foglalkozott, mint az örökmozgó-géppel.

393. A felterjesztésben hivatkozott melléklet nincs meg!

394. Végül is az MTA később — pályázók hiányában — a 300 Ft-ot adományozó *Pór Antallal* iratta meg e népszerű egyiptológiai munkát.

395. A sajátkezü, táblázatos összeállítása a két nagy nyomda árajánlatairól. Ez az összesítés rendkívül fontos adalék e kor árviszonyaira és főleg az együtt, áttekinthetően kimutatott ak. kiadványokra vonatkozólag.

396. A. ez év nyarán ment először Karlsbadba, s hivatali helyettesének, *Gyulai Pálnak* hagyta az itt közölt két hosszú ívlapnyi jegyzéket, nemcsak gyakorlati tanácsaival, hanem a nyomdai függő ügyek felsorolásával is. — Valósággal egy kis „ügyviteli szabályzatot” tartalmaz.

398. Az alapítványok eredeti okiratait ezentúl az ak. vagyont s pénztárát kezelő *Földhitelintézet* őrzi. Erre utal a felterjesztés 2. pontja.

399. A hivatkozott *Litke* volt a később híressé vált budafoki pezsgógyár alapítója. A beküldött kis tanulmánnyal az MTA nem foglalkozhatott.

401. *Takács* megdicsérése és előléptetése dolgában: l. 288. sz. jegyzetünket.

402. *Spiegler Gyula* főrabbi kéziratának bírálatával már évek óta foglalkozik az MTA. Most a *Brassaitól* kapott vélemény alapján segélyezték.

403. [*Balla Károly* 1792—1873; ak. vál.: 1839. Ifjúkorában novella-és versíró, majd kereskedelmi szaklapok szerkesztője és műkedvelő meteorológus.]

404. Előzményeire nézve: l. 350. sz. jegyzetünket.

405. A Bolyai-kéziratokra nézve: l. 324. sz. jegyzetünket. — [*Bolyai János* 1802—1860. Az euklidesi geometria revíziójának egyik úttörő tudósa, mérnök-kapitány. *Appendix* c. műve atyja *Tentamenjének* függeléke gyanánt jelent meg. Domáldon, visszavonultan élt.]

[*Bolyai Farkas* 1775—1856; ak. vál.: 1832. *Gauss* barátja, a marosvásárhelyi református kollégium mat. tanára; drámaíró és feltaláló. —

Mindkettejük — részben kiadatlan — kézirati hagyatéka az MTA kézirat-tárában van. — Emlékb.: Kürschák Józseftől és Berzeviczy Alberttől: *Ak. Ért.* 1932. évi köt.]

1870. év:

410—411. Az új *Alapszabály* szerint megejtendő elnök-választó elegyes ülés ily sok tennivalóval jár, mint az oszt.-okhoz írt körlevele mutatja.

412. *Szily Kálmán* párizsi kiküldetése ügyében az indoklás, mint a *Gorove* miniszterhez küldött felterjesztés melléklete, nincs meg. A párizsi méter-norma ügyében egyébként később kongresszust tartanak.

413. [*Podmaniczky Frigyes* báró 1824—1907; ak. vál.: 1859. Politikus és regényíró, a *Nemzeti Színház* és az *Operaház* intendása; ak. biz. tag és szakbíráló. — Emlékb. *Berczik Árpádtól*: Eml. XVI. köt. 10. f.]

414. A javasolt orvosi elnevezés mégsem történt meg, később sem.
415. A. a reá hárult sok száz utalványozástól akart így szabadulni. Erre vonatkozik első bekezdése végén az a megjegyzése, hogy „nem az üzleti képességek” a főtítkári állás kritériumai. — Kérését teljesítették.

416. Takarékoságának még a házkezelésre is kiterjedő példája: a palota vízvezetéke árajánlatánál még olcsóbbat kér beszerezni.

417. II. *Rákóczi Ferenc* 1705-i szövetséglevele ma is az MTA kézirat-tárában van, az adományozó *Czartoryski* herceg által készítettett bársony tokban.

421. A főtítkári iroda egész akkori személyzetét, munkabecsztását megismerjük A. közölt előterjesztéséből: *Takács István* 1863 óta teljesít szolgálatot, 1870-től mint „főtítkári segéd”; *Ring Adorján* írnok 1844-ben kapta kinevezését; *Egervári-Potemkin Ödön* javítnok (corrector) 1861-ben, végül: *Mészáros Péter* javítnok 1862-ben kapta elnöki kinevezését. — Az ún. „kiadói” munkakört is Takács látta el továbbra is.

422. A sokféle tudományos alapítvány hagyatéki-bekebelezési illetéktől való mentesítése érdekében helyes jogi érzékkel indokolja az MTA kérését A. főtítkári, minthogy a királyi kegy már 1868-ban felmentést adott az MTA-nak mindenféle illeték alól.

423. A fizetésrendezés során A. főtítkári fizetését évi 2000 Ft-ban állapították meg. (Egyetemi tanároké ugyanekkor 2500—3000 Ft volt!)

424. Nincs meg az elnökileg szövegezett s aláírt köszönőlevél másolata a pétervári *Corvina*: a *Chrisostom-kódex* fényképei ügyében. (I. *Ak. Ért.* 1870-i köt. 80. l.)

426. [*Kovachich József* 1798—1878; történész, több jogi munkát írt latinul.]

428. Az ak. kiadványok ingyenes postai küldése ügyében újból a bécsi akadémiára hivatkozva „esedezik alázatosan” *Gorove* miniszternél az MTA főtítkára. (Előzményét: l. 350. sz. jegyzetünkben.) 2 font = 1 Kg és 1 lat = $\frac{1}{32}$ font.

429—440. Megjelentek: az *Évk.* XIII. köt. V. f.-ében: 49—59. l. — *Friwaldszky Imre*, *Hunfalvy János*, *Vámbéry Ármin*, *Kautz Gyula* jutalomdíjasok (valamennyien akadémikusok) személyi adatait: l. 38. sz. jegyzetünkben. Az új tagok jegyzékéből:

[*Zichy Antal* 1823—1898; ak. vál.: 1861. Drámaíró és politikus, ak. biz. tag és jutalomdíjas; *Széchenyi* műveit rendezte sajtó alá.]

[*Frankl* (később: *Fraknói*) *Vilmos* 1843—1924; ak. jutalomdíjas, 1873—1878-ban a II. oszt. titkára, azután főtítkári, 1889-ig, végül az MTA másodelnöke, s római történeti intézetének alapítója. Több művét az MTA

adta ki és ak. bírálói biz.-okban fejtett ki nagy tevékenységet. Emlékb. Berzeviczy Alberttől: Eml. XX. köt. 2. f.]

[*Sz. Nagy Imre* 1822–1894; ak. vál.: 1870. Történész és jogtudós, ak. biz. tag. Emlékb. Fejérpataky Lászlótól: Eml. IX. köt. 3. f.]

[*Pauler Gyula* 1841–1903; ak. vál.: 1870. Nagyjutalmas, ak. biz. tag, történettudós. Több művét az MTA adta ki. Emlékb. Károlyi Árpádtól: Eml. XVI/4.]

[*Jakab Elek* 1820–1897; ak. vál.: 1870. Történész s az MTA levéltárosa. Előbb kolozsvári levéltáros, a város történetét 3 köt.-ben adta ki; ak. jutalomdíjas. — Emlékb. Szádeczky K. Lajostól: *Ak. Ért.* 1901.]

[*Barsi József* 1821–1893; közigazda és statisztikus, ak. biz. tag. Emlékb. Vargha Gyulától: *Ak. Ért.* 1897. köt.]

[*Schmidt Adolf* 1812–1887; ak. k. t.: 1870. Előbb ókori, majd legújabbkori történész, Zürich majd Jéna egyetemének tanára; különösen a korabeli forradalmak történeti anyagának volt kiváló feldolgozója.]

441. Főtitkári jelentése megjelent az *Évk.* XIII. köt. V. f. 6–11. lapján. *Jelentését* az 1870. máj. 28-i köz-ülésen olvasta fel. Az elhunyt tagok névsorából (a jelentés legvégén) *Greguss, Gebhardt* és *Györy* akadémikusok személyi adatait: l. 38. sz. jegyzetünkben;

[*Karácson Mihály* 1802–1869; ak. vál.: 1832. — Gimnáziumi tanár, majd orsz. képviselő; a reformkorban a közoktatás magyar nyelvéért harcolt.]

[*Watts Tamás* 1812–1869; ak. k. t.: 1858. a *British Museum* könyvtárosa, magyar könyvek olvasója és Angliában népszerűsítője.]

[*Montalembert Károly gr.* 1810–1870; ak. k. t.: 1858. Történész, közíró; az *Apponyiakkal* való rokonsága révén hazánk árpádkori történetével sokat foglalkozott, Szt. Erzsébetről könyvet írt.]

[*Rau Károly* heidelbergi egyet. tanár, közigazdász (1792–1870); magyar vonatkozású tanulmányai miatt választották kültaggá 1858-ban. Emlékb. Kautz Gyulától: Eml. II/7.]

[*Szentkirályi Zsigmond* 1804–1870; ak. vál.: 1845. Gazdaságtörténeti író és ny. bányatanácsos; több ak. biz. tagja. — Emlékb. Jakab Elektől: *Társtud. Ért.* IV. köt. 6. f.]

443. [*Vay Miklós* báró 1802–1894; ak. vál.: 1841. Zemplén megyei alispán, a református pátens ellenzője; 48-as szereplése miatt börtönt szenvedett, ak. ig. taggá választatván, sok fontos határozat hozatalában vett részt; több országos jótékonyági akció mozgatója.]

444. Visegrád ún. *Salamon-tornya* romjainak helyreállítása az MTA további sürgetési alapján már az 1870-es években megtörtént.

445. Előzményeire nézve: l. 412. sz. jegyzetünket.

446. Újabb karlsbadi utazása előtt küldte *Gyulainak*, mint helyettesének, a közölt tájékoztatást és íróasztala kulcsát.

447. A hosszán indokolt tájékoztatóból kiderül, hogy a *Kazinczy-alapítvány* pénzkezelése körül *Dessewffy* idejében a *Földhitel Intézetben* valami nem volt rendben. Hivatalosan ugyanis nem volt köze az MTA-nak eddig, a magánadományokból, *Dessewffy* gyűjtéséből befolyt segélyekhez.

450. [*Barna Ferdinánd* 1825–1895; ak. vál.: 1868. Finnugor nyelvész, művelődéstörténeti író, a M. N. Múz. öre. Első teljes *Kalevala*-fordításunkat, az ő kezétől, az MTA adta ki, éppen A. dicséző véleménye alapján.]

452. Óralja-Boldogfalva Árpád-kori templomának helyreállítása megtörtént.

453. A régebbi hasonló tárgyú felterjesztésnek újabb, részletesebb indoklása, hogy az MTA elnyerhesse valamennyi régi alapítványa illetékmentességét.

454. [*Gyergyai Ferenc* 1799–1874. Kolozsvár képviselője a 48-as parlamentben; ny. székely királybíró, lapszerkesztő és a magyaros beszéd éles harcosa.]

455. Összefügg az átirat a már tárgyalás alatt álló képtári megváltási összeg körüli kérdésekkel. *Esterházy* képtára számára, különlegesen, valóban semmi épület-átalakításra nem volt szükség, mert eredetileg úgy épült a palota, hogy a megígért képgyűjteményt is befogadhassa.

457. Nincs nyoma Komárom válaszának, de a római régiségek egy részét nemsokára a M. N. Múz.-ba beszállították.

1871. év:

459. A legutolsó hivatalos felterjesztése *Eötvös* elnökhöz, aki 2 nap múlva elhunyt. — Az *Esterházy-féle képtár* ezután már államivá vált, és az MTA ezért kérte a kultuszmin.-tól a képtári helyiségek, a palota egész III. emeletének lakbérét.

460. Erre a hivatalos részvétellelre *Eötvös* özvegye máj. 5-én válaszolt; A. 676. sz. alatt iktatta.

462. A *Szirmay*-féle oklevelek megvannak az MTA kéziratárában.

463. Ez a kötelezpéldányi törvény és végrehajtó miniszteri rendelet volt érvényben 1914-ig, a *Sajtótörvényig*, amely ugyanis más tudományos intézetekre és kvt.-akra is kiterjesztette a nyomdai kötelező beszolgáltatást.

465. Tájékoztat ez a fölterjesztés a főtitkárt terhelő költségvetési gondok és az államsegély megoszlása felől (ti. kvt., arch. biz. stb.). L. erre vonatkozólag a 468. alatti felterjesztést is.

467. *Pauler Tivadar* személyében egyúttal a neves akadémikust is üdvözölte, kultuszminiszteri kineveztetése alkalmával (személyi adatai: 38. sz. jegyz.-ben).

468. *Nagy István* ritkaság-gyűjteménye megvásárlásáért többször is fordult az MTA a min.-hoz.

470. A hivatkozott *Corvina*-fényképeknek ma a kvt.-ban nincsen nyoma.

471. A kataszteri szótárhoz hasonlóan nemsokára a kereskedelmi min. egy műszaki szótár előkészítésébe is bevonta az MTA-t; a honvédelmi min. pedig katonai műszavak magyarosítására gondolt (l.: *Ák. Ért.* V/129.).

473. *Horváth Mihály* s a vezetésével kiküldött biz. a heti ülésterem 6 üres fal-hasábjának feliratául az MTA régi 6 szakoszt.-ának egykori elnevezéseit íratta föl. Ezek a legutóbbi időkig megvoltak, és csak az ülésterem 1955. évi átépítése idején festették át őket. — Ue. a *Horváth Mihály*-féle biz. állapította meg a 4 *Ligeti*-féle tájkép (3 felvidéki táj és a Balaton Szigligetnél) ma is meglévő feliratait (l. az 1871. április 24-i ülés jkv.-ét). — [*Ligeti Antal* (1823–1890) *id. Markó Károly* hatása alatt festett; több más tájképét őrizi az MTA Tudós Clubjában.]

475–476. [*Bálint Gábor* 1844–1913; Kazánról írt kötetét az MTA adta ki; évekig tartózkodott török, görög, egyes kaukázusi és mongol országokban. Mint nyelvész később a kolozsvári egyet. tanára lett. Róla írta A. tréfás versét (*Arany János Összes Művei* Kritikai Kiadás 1952. VI. köt. 146–147. l.).]

477–489. Megjelentek: az *Évk.* XIII. köt. VII. f. 63–73. lapjain. [*Kruspér István* 1818–1905; ak. vál.: 1858. Geológus és matematikus, majd a Műegyetemen mechanika-professzor; több. ak. biz. tagja, nagyjuttalmas.]

[*Pécb Antal* 1822—1875; ak. vál.: 1879. Bányászati szakíró, geológus, ak. biz. tag. Emlékb. Kerpely Antaltól: *Ak. Ért.* 1897. évi köt. 191. l.]

[*Lubrich Ágost* 1825—1900; római katolikus lelkész, történész és filozófus.]

[*Domanovszky Endre* 1817—1895; ak. vál.: 1871. Evangélikus gimnáziumi tanár, filozófus, ak. biz. tag és jutalomdíjas; több művét az MTA adta ki. Emlékb. Alexander Bernáttól: Eml. XI. köt. 1. f.]

[*Haberern Jonathán* 1818—1880; ak. vál.: 1867. Klasszika-filológus, szarvasi gimnáziumi tanár és ak. biz. tag, több bírálat szerzője. *Arisztotelész* fordítását az MTA adta ki. — Emlékb. Hunfalvy Páltól: *Bölcs. tud. Érték.* II. köt. 6.] (*Brassai Sámuel, Mailekovits, Frankl (Fraknoi), Pór Antal* jutalmazottakról l. korábbi jegyzeteinket.)

[*Szabó Ignác* egri jogakadémiai tanár; a filozófia és történelem mellett a természettudományok minden ágában működött. (1832—1900)]

490. Az újonnan választottak közül: *Szarvas Gábor*tól l. 371. sz. jegyzetünket.

[*Szénássy Sándor* 1828—1872; ak. vál.: 1871. Klasszika-filológus, a pesti evangélikus gimnázium tanára és igazgatója.]

[*Wiedemann Ferdinánd* 1805—1887; ak. vál.: 1871. Dorpáti, majd pétervári egyet. tanár, görög filológus és finnugor nyelvész.]

[*Kreutzwald Frigyes* 1810—1882 észtországi nyelvész, finnugor szakértő.]

[*Hajnik Imre* 1840—1902; jogtörténet professzor a pesti egyetemen; ak. biz. tag és több jutalomdíj nyertese. — Emlékb. Kováts Gyulától: Eml. XVII. k. 8. f.]

[*Salamon Ferenc* 1825—1892; történész, esztéta és hírlapíró; ak. biz. tag, többszörös jutalomdíjas; műveiből többet az MTA adott ki. Emlékb. Szilágyi Sándortól: *Ak. Ért.* 1895. évi köt.]

[*Szabó Károly* 1824—1890; ak. vál.: 1871. Történész és bibliográfus; főművét, a régi magyar könyvekről, az MTA támogatta kiadásában. Főleg a székelyek és az árpádkor magyar történetével foglalkozott, ak. jutalmat is nyert műveivel. — Emlékb. Szilágyi Sándortól: Eml. VIII. köt. 10. f.]

[*Hoffmann Károly* 1839—1891; ak. vál.: 1871. Geológus, ak. biz. tag. — A Magyar Földtani Intézet első igazgatója, megszervezője. Emlékb.: *Ak. Ért.* 1892-i köt.]

[*Jurányi Lajos* 1837—1897; ak. vál.: 1871. Botanikus, pesti egyet. tanár és a Fűvészkert létesítője. Nagyszámú cikke jelent meg külföldön is; közülük többet az MTA is kiadott folyóirataiban. Biz. tag volt.]

[*Kenessey Albert* 1828—1879; ak. vál.: 1871. Jog- és nemzetgazdasági szakíró, ak. biz. tag; a fiemei hajózási iskola tanára. — Emlékb. Galgóczy Károlytól: *Term. tud. Érték.* XI. köt. 21. f.]

[*Tóth Ágoston* 1812—1889. ak. vál.: 1871. Hadtudományi író, 48-as ezredes, *Görgey* hadsége a világsíki fegyverletélnél; ennek ellenére is több évi várbörtönre ítélték. 1867 után államtitkár; ak. biz. tag. — Emlékb. Hollán Ernőtől: Eml. VI. köt. 4. f.]

[*Scacchi Archangelo* 1819—1893. — ak. k. t.: 1871. Egyháztörténeti író és oklevélkutató; magyar vonatkozású tanulmányai is jelentek meg.]

[*Parlatore Fülöp* 1802—1877; ak. k. t.: 1871. Flórenci botanikus, egyet. tanár. — Emlékb. Haynald Lajostól: *Évk.* XVI. köt. 4. f.]

[*Boissier Edmond* 1810—1885; ak. k. t.: 1871. Svájci botanikus, később a Sorbonne tanára; ötezernél több növény megnevezője. — Emlékb. Haynaldtól: uo.]

[*Fenzl Ede* 1808—1879. — ak. k. t.: 1871. Osztrák botanikus, hazánk flórájával is sokat foglalkozott. Emlékb. Haynald Lajostól: Eml. II. köt. 8. f.]

491. Főtitkári jelentése megjelent az *Évk.* XIII. köt. VII. f. 12–19. lapján. A végén közölt, elhunyt tagok névsorából a korábbi jegyzetekben felsorolt akadémikusokon kívül a következők szerepelnek:

[*Engel József* 1807–1870; ak. vál.: 1859. Ifjúkorában nyelvész, s mint ilyen, a két *Bolyaira* volt baráti hatással (l. B. Farkas iratait). — A kolozsvári egyet. orvoskarának volt tanára. — Emlékb. Finály Henriktől: Eml. III/5.]

[*Batthyány Fülöp* herceg, az MTA kv. egyik legnagyobb adományozója, közel húszezer köt. könyvtárával. Ig. taggá az 1830-i országgyűlésen nevezték ki.]

[*Haidinger Vilmos* 1795–1871; ak. k. t.: 1864. Osztrák geológus. Emlékb. Szabó Józseftől, Eml. XIII. köt. 10.]

[*Herschel János* 1792–1871; ak. k. t.: 1858. Angol csillagász, több égitest felfedezője s a Kódfoatok leírója. Emlékb. Kondor Gusztávtól: *Math. Ért.* III. köt. 3.]

492. Az irat első bekezdését egyik írnok másolta ki a jkv.-ből; a többi A. keze írása.

494. *Fidához*, mint az ak. vagyont kezelő Földhitelintézet tisztviselőjéhez írta A., s tőle ezt a választ kapta (1519/1871. sz. irat): „E határozat meg is van nálunk, de ennek alapján nem lehetett volna utalványozni. Máskép segíték tehát a dolgon, és Csengery ural utalványoztattam 100 forintot, abban a reményben, hogy a Bizottság majd helybenhagyja és rendezi a dolgot. — Laci.” [*Bogyóné Becske Olgának* adták e segílyt mint Kazinczy-leszármazottnak; l. az 525. sz. fogalmazványt.]

495. Újból vita volt az archaeológiai és történeti kiadványok pénzügyi fedezete körül. Ezzel a hosszú felterjesztéssel érte csak el az MTA, hogy a min. a műemlékekkel kapcsolatos tudományos kutatásokra államsegélyt adott.

496. A spanyolországi Simancas magyar vonatkozású levéltári anyagának lemásolása megtörtént, s az iratok a Kézirattár tört. biz. anyagában vannak.

497. Már ez év őszén érkeznek az MTA-ra egyes vármegyékből ilyen kívánt orsz. és más iratok. (905/1871. sz. iratcsomó, MTA kéziratár.)

498. A hivatkozott melléklet; a Vénus-bolygó vonulására vonatkozó szakvélemény másolata nincsen meg az MTA Kézirattárában, e fogalmazvány mellett.

499. Előzményét: l. 473. sz. jegyzetünkben.

500. Az ókori római fürdő ma is megvan, restauráltan beépítve egyik modern, óbudai bérház pincéjébe.

501. A kívánt önköltségi műszer-árakat a min. később megtérítette; az intézet pontos címe: *Meteorológiai és Földmágnességi Intézet.*

502. Az A. által vezetett nyg. jkv.-ről volt szó, melynek semmiféle ténybeli ferdtésére sem volt hajlandó A.

503. *Dethier Kritoboulosa* rengeteg kellemetlenséget okozott A.-nak. Már előkészületei is 6 évig tartottak; sokat levelezett vele németül, mint előző jegyzeteinkben olvasható. A kötet teli volt téves adatokkal és felületes korrigálás miatti értelmetlenségekkel, úgyhogy később ezt, a MHHS-sorozatban kiadott kötetet megsemmisítették.

505. *Hunfalvy János* képviselte ezen a kongresszuson az MTA-t.

506. A belügymin. körrendelete alapján már sok okleveles anyag érkezett az ország különböző részeiből. Ezeket küldi A. *Toldy Ferenchez.* (Előzménye: 497. sz. alatt.)

507. Semmilyen jkv.-i vagy *Ak. Ért.*-i nyoma sincs annak, hogy a braziliai császár (Don Pedro) és neje mikor látogatott el az MTA-ra és hogy kikből állt a fogadóbiz.

508. A következő évi februárban tartandó *Eötvös-émlékünnepség* előkészítéséről már ily jó előre gondoskodik A. főtitkár.

509. Székely Bertalan életnagyságban festette meg *Eötvöst*, fekete díszmagyar ruhában; képe most is az MTA elnökségi tanácstermében van, de a festék aszfalt-anyaga miatt rohamosan feketedik, romlik.

[*Székely Bertalan* (1835–1910) legnagyobb történeti festőnk; az MTA-n is több más arcképe van; kéziratait, naplóját és nagyszámú vázlatfüzeteit nemrég vásárolta meg az MTA kvtára; leghíresebbek falfestményei közül: a Mátyás-templomi, a pécsi dómbeli és a vajdahunyadi freskók.]

510. *Biticz Lajos* r. t. régiség-hagyatékának ügyéről van szó: az MTA érdekeinek szemmeltartásával, de oly értelemben döntöttek, hogy a vármege hírneves szülöttének gyűjtéséből a duplumok a kérelmezőknek jussanak.

511. Az *Esterházy-képtár* megvásárlása ügyében: l. 455. sz. jegyzetünket.

512. Az árpádkori lébényi templom helyreállítása megtörtént (*Ak. Ért.* 1871. 226. l.).

513. Az említett fénykép, a *Fáy András*-féle házról megvan az MTA Kézirattárában.

514. A bécsi világiállításra 1873-ban több kiadványát és kódexét küldte el az MTA.

515. Ez nem fogalmazvány, hanem A. saját kezűleg címzett és el is küldött válasza az említett hadnagynak. [Jel.: *Irod. Lev.* MTA Kézirattár.]

516. Hazánk szőlészeti és borászati statisztikájának azért volt ekkor igen fontos szerepe, mert a szőlőpenész (*peronospora*) roppant sok kárt tett, és így nemzetgazdasági érdek fűződött az adat-kimutatáshoz.

517. Az ún. *Hölgyalapítvány* kamataiból adták ki e kötetet.

519. *Toldy Ferenc* ak. tagságának, írói működésének 50. évi jubiláris ünnepségéről: *Ak. Ért.* V. évf. 266. és ülési jkv.

521. A *Kazinczy*-birtok nagyobb részét 2 év múlva eladták, csupán a hat holdas gyümölcsös és díszkert maradt meg, a családi sírhelyekkel. A régi, lebontott lakóház helyére építetteti ez években az MTA. Ybl *Miklós* tervei szerint, a *Kazinczy*-Mauzóleumot. [A régi lakóház és a *Kazinczy*-sír képeit *Jakobey Károly* festette meg; az MTA Tudós Clubjában vannak.]

522. *Balassa Antal* báró, Nógrád megyei birtokos levéltárából kölcsön kapott árpádkori eredeti oklevelekről van szó e levélben.

523. Az egyoldalú egyházi jellegű alapítvány-kikötést most is visszautasítja az MTA.

525. A *Kazinczy*-alapítvány kamataiból adták időnként a kisebb segélyeket (l. 494. sz. jegyzetünket).

1872. év:

526. A nagy összegű *Flór*-alapítvány kamataiból 1918-ig, a tőke elértéktelenedéséig, adtak ki 3–5 évenként jutalomdíjat: történeti és levéltári pályamunkáknak.

527. Figyelemre méltó az a türelem, amellyel A. a gyakori *Kazinczy*-számadásokkal foglalkozik. Ez a hosszú levél pl. több nagy iratcsomó alapos átvizsgálásának eredménye;

528. *Firduszi* X. századi perzsa költő hatalmas költeményét e fordításban adják ki. [*Szilády Aron* 1837–1922; ak. vál.: 1861. Református pap és a régi magyar irodalom alapos feldolgozója; e mellett orientalista: *Török*—*Magyar Okmánytárát* és több más művét az MTA adta ki, melynek

biz. előadója és az *Irodalomtörténeti Közlemények* első szerkesztője volt.]

529. Az MTA valóban átadott minden muzeális tárgyat s emlékérmét a M. N. Múz.-nak. — Csak az ezután ajándékba kapott érmek vannak (háború-okozta hiányokkal) ma az MTA Kézirattárában és a Tudós Clubban.

531. [*Dóczy Lajos* báró 1845—1919; a Kiszf. Társ. tagja, költő és színműíró, legnagyobb költőink német fordítója. — E pályanyertes műve: *A csók* volt s száz aranyat kapott érte.]

532—539. A jutalmi jelentések az *Évk.* XIII. köt. X. f.-ban jelentek meg, 38—48. l. *Wenzel Gusztáv*, *Keleti Károly* és *Hajnik Imre* személyi adatait korábban adtuk meg.

533. [*Ponori Thewrewk Emil* 1838—1917; ak. vál.: 1872. Később pesti egyet. tanár, a hazai klasszika-filológia első modern művelője; több ak. biz. tagja. Több művét adta ki az MTA és sok szakbírálata maradt fenn.]

534. *Budenzről* l. 212. sz. jegyzetünket.
[*Baritiu Oktáv* 1833—1891; naszódi gimnáziumi tanár és a román—magyar baráti kapcsolatok egyik első tevékeny hive.]

[*Loós József* 1839—1878; germán filológus, gimnáziumi tanár.]

537. [*Madarassy László* 1840—1893; pesti, majd kecskeméti ügyész, törvényszéki bíró; publicista és amerikai utazó. Pályanyertes művét maga adta ki.]

538. *Knauz Nándorról*: l. 365. sz. jegyzetünket.

539. Új tagok:

[*Györy Vilmos* 1838—1885; evangélikus lelkész, költő és műfordító, szinte valamennyi nyugati nyelvből; ak. biz. tag, a Kiszf. Társ. tagja. — Emlékb. Szász Károlytól: *Ak. Ért.* 1894. évi köt. 119. l.]

[*Arany László* 1844—1898. Költő és banktisztviselő, a Kiszf. Társ. tagja, a Franklin-Társulat igazgatója; 1874-től együtt szerkeszti *Gyulai Pállal* a *Magyar Népköltési Gyűjteményt*.]

[*Vadnay Károly* 1832—1902; novella és regényíró, a Kiszf. Társ. tagja. Szerkesztette pár évig a *Hölgyfutárt*, majd 30 évig a *Fővárosi Lapokat*. Ak. biz. tag, több bírálatot írt. Emlékb. Berczik Árpádtól: Eml. XIV. k. 4. f.]

[*Balássy Ferenc* 1821—1896. Egyháztörténész, római katolikus lelkész; a székelyek történetével sokat foglalkozott; ak. biz. tag. — Emlékb. Szentkláray Jenőtől: Eml. XII. köt. 5. f.]

[*Fabritius Károly* 1826—1881; erdélyi szász történetíró. — Emlékb. Kozma Ferencről: Eml. I. köt. 8. f.]

[*Ladányi Gedeon* 1824—1886; történész, kolozsvári egyet. tanár. — Emlékb. Szabó Károlytól: Eml. IV. köt. 9. f.]

[*Nyáry Albert* báró 1828—1886; Ak. biz. tag, több bírálat írója; ak. jutalomdíjas történész és heraldikus. Mint *Kossuth* hadsegéde, vele emigrált; Olaszországban különböző levéltárakban sok oklevelet másolt az MTA-nak. Amnesztiával hazajött, a Történelmi Társulat titkára és folyóiratai szerkesztője lett; ugyancsak az *Archaeológiai Értesítőnek* is.]

[*Miklosich Ferenc* (nem Miklosics, mint A. jegyzékében) 1813—1891; ak. k. t.; ethnográfus és nyelvész; hazánk szláv lakosairól is könyvet írt.]

[*Vischer Frigyes* 1807—1887; ak. k. t. Német költő és esztéta, *Hegel* tanítványa, zürichi egyet. tanár.]

[*Armeth Alfréd* 1819—1897; ak. k. t. Osztrák történész, aki a 17—18. századi magyar történelemmel is foglalkozott. Emlékb. Károlyi Árpádtól: Eml. XI. köt. 6. f.]

[*Birk Ernő* 1819—1891; ak. k. t. A bécsi akadémia könyvtárnoka.]

[*Bock Ferenc* 1823—1899; ak. k. t. Német régész s a magyar koronázási jelvényekkel is foglalkozott.]

[*Fiedler József* 1819—1908; ak. k. t. Osztrák történetíró; a Rákóczi-kor kutatója.]

[*Wiesler Frigyes* (nem Wiesele, mint A. jegyzékében!) 1820—1892; ak. k. t. Közgazdász, göttingai egyet. jogtanára.]

[*Worsaae János* 1821—1885; ak. k. t. Dán régész és néprajztudós, a dán múzeumok modernizálója; roppant irodalmi működése volt.]

[*Claustus Rudolf* 1822—1888; ak. k. t. A bonni egyet. fizika tanára, a mechanikai hőelmélet kifejlesztője, több más fizikai tétellel együtt.]

[*Darwin Károly* 1809—1882; ak. k. t. A természettudomány forradalmasítója a *Fajok Eredetéről* írt művével. — Emlékb. Margó Tivadartól: Eml. II/4.]

[*Helmholtz Hermann* 1821—1894; ak. k. t. Heidelbergi, majd berlini professzor, több fizikai törvényszerűség felfedezője; az orvosi szemtükör feltalálója és rendkívül sokoldalú tudós. Műveiből az MTA több fordítást adott ki.]

[*Kirchhoff Gusztáv* 1824—1887; ak. k. t. Német fizikus; nevéhez fűződik a *Bunsennel* együtt kikísérletezett színkép-elemzés.]

[*Ludwig Károly* 1816—1895; ak. k. t. Zürichi egyet. bonc- és élettan professzora. Műveiből többet magyar kivonatban bemutattak az MTA ülésein. Emlékb. Klug Nándortól: Eml. IX. köt. 4. f.]

540. A főtikári jelentés megjelent az *Évk.* XIII. köt. X. f.-ében, a 8—14. lapon. Az utolsó lapján elparentált akadémikus-halottak közül már korábbi jegyzeteinkben felsoroltuk személyi adataikkal: *Báttics Lajos*, *Hoványi Ferenc*, *Herepey Károly*, *Árvay Gergely* és *Fábián István* nevét.

[*Babbage Károly* 1792—1871; ak. k. t.: 1833. Angol matematikus és filozófus, Cambridge egyet. tanára. Az MTA magyarul kiadta alapvető logaritmus-táblázatát, többféle kiadásban is, eredeti angol kliséekkel.]

[*Murchison Roderik* 1792—1871; ak. k. t.: 1861. Angol földrajztudós és a geológiának korszakos jelentőségű művelője.]

[*Neilreich Ágost* 1803—1871; ak. k. t.: 1867. Osztrák botanikus; hazánkban is többször kutatót s főműve a *Monarchia Flórája*.]

[*Kovács István* lev. t. 1800—1872; ak. vál.: 1845. Jogtudós és református egyháztörténetíró. — Emlékb. Szilágyi Sándortól: *Tört. Ért.* VI. köt. 3.]

[*Edvi Illés Pál* 1793—1871; ak. vál. 1835. Református gimnáziumi tanár és publicista, többszörös ak. jutalomdíjas, műfordító és ak. biz. tag; műveiből az MTA is többet kiadott. Iskolai kézikönyvei akkoriban népszerűek voltak. Emlékb. Haberern Jonathántól: *Bölcs. tud. Érték.* II. köt. 3.]

541. Németre valószínűleg *Takács István* fordította, akire már többször bízott ilyen munkát is A.

542. *Baritán* és *Loos* személyi adatait: l. 536. sz. jegyzetünkben.

543. *Pór Antal* később meg is írta e kötetet s az MTA kinyomatta.

544. *Darwin*hoz írt értesítőlevélnek megvan a fogalmazványja (először közölve fényképe: Gergely Pál: *Arany és az Akadémia* c. mű (1957) függelékében és ua.-tól: *Arany János akadémiai titoknoki és főtikári működése* cikkében; Magyar Tudomány c. folyóirat 1957: 1—4. f. 49. l.).

545. Valamennyi, felsorolt akadémikus személyi adatait korábban ismertettük!

Egy-két éven belül mindnyájan megtartották székfoglalójukat, a már 38. sz. jegyzetünkben említett *Fényes Elek*et kivéve.

546. [*Bátsányi János* 1763—1845; ak. vál. 1843. Felesége: *Baumberg Gabriella*.] Mindkettejük kéziratai, az MTA-nak 1872-ben beküldő *Kantz Zsigmond* ny. bányatanácsos levelezésével és *Bátsányi-életrajza* vázlatával együtt, az MTA kéziratárában vannak.

549. A *Delegatio* az osztrák—magyar közös ügyeket tárgyaló nagyobb biz. volt, és az új Parlament felépítéséig még sokáig tartott üléseket az MTA-n. — A termek átengedése egyébként elnöki hatáskörbe tartozott; ezért ily óvatos A. ebben a válaszban, s fogalmazványa teli van áthúzásokkal, szökeresgéléssel.

550. [*Kohut Sándor* székesfehérvári főrabbi (1842—1894) világhírű hébertudós volt; 1880 után New-Yorkban telepedett le, ott is halt meg.] A kölesönként Jechid-féle *Talmud-lexikon* különböző másolatait ez évben már megkapta az MTA s továbbította Kohut főrabbinak.

551. A pénzügymin.-mal szemben az MTA jogosan szállt slkra az *Erdődy* család érdekében, amely levéltárai megnyitásával a történetírásnak oly nagy szolgálatot tett. — Az államkincstár ugyanis könnyen elperelhette volna *Nádasdy*éktól a leányági jusson örökölt nagybányai és munkácsi birtokokat. *Thaly* ezeket védette meg.

552. A rendkívüli türelemmel nyugtatja meg a fiáért aggódó apát.

553. *Vitkovics Mihály* (nem Vitkovich, mint A. kéziratos fogalmazványa írja) hivatkozott arcképét *Donáth János* festette meg, és az 1813-as évszámú olajkép ma is az MTA képgyűjteményében van. *Vitkovics* (1778—1829) már 1828-ban részt vett — mint tisztelt költő és ügyvéd — a Magyar Tudós Társaság alapszabály-szerkesztésében, de taggá választását már nem érte meg.

554. *Evva András* sátoraljaújhelyi törvényszéki elnököt kérte föl az MTA elnöksége a széphalmi *Kazinczy*-birtok és a mauzóleum ellenőrzésére. A bérleti és következő évekbeli eladási ügyekkel ő törődött ezután.

555. *Bálint Gáborról*: l. 476. sz. jegyzetünket. — A min.-hoz egyszer kénytelen volt sürgetéssel fordulni A., hogy az ígért segílyt a mongóliai útra tényleg elküldjék.

556. A közel ötvenezer forintos *Rhédey*-hagyaték körül éveig tartó porlekedés indult meg. Iratsomói több kilónyit nyomnak és az MTA ügyszének számtalanszor kellett vidéki tárgyalásokra utaznia. Pör-iratai most vannak feldolgozás alatt, az MTA egyéb alapítványi és ügyészi irataival együtt.

558. A *Bessenyei*-ünnepségre a fölkért akadémikusok természetesen vállalták a művek megírását, és az ülési jkv.-ek ezt a tényt megörökítik, az *Ak. Ért.*-ben, V. 236. l.

559. A *Talmud*-kéziratokból elsőnek a boroszlói könyvtár küldött; a többi is nemsokára jelentkezett (l. *Regeszlákban* is), és némelyiknek a postadíját is el kellett küldeniök, amit *Kohut* főrabbi megtérített.

560. *Széchenyi Ödön* gr., *Széchenyi István* fia (1839—1922) szervezte meg a török tűzoltóságot, és a szultán mellett főhadsegéd, pasa lett; hazai tűzoltói intézményünket modernizálta. — Az itt közölt levél melletti ajánlat, melyet *Széchenyi* küldött be, elveszett. Telefon akkor még nem volt, ezért tervezték a riasztás távirati módját, tűzveszély esetére.

561. Főtitkári köteleességek közé tartozván az emlékbeszédek megsürgetése, ülésre való kitűzése, ezért írta most A. ezt az összesítő sürgetést; hasonló felszólításokat küldött a másik két oszt.-hoz is, de ezek fogalmazványai nem kerültek elő.

562. [*Bessenyei György* (1747—1811) az MTA létrejöttének egyik legelső tervezője; már 1790-ben adta ki, Bécsben *Egy magyar Társaság iránt való jámbor szándékát*, az írók és tudósok egyesítésére.] Erdemeit a centenárium alkalmával is kiemelték (*Ak. Ért.* 1911.); márvány mellszobrát az MTA az elnökségi tanácssteremben állíttatta fel.

563. A hivatkozott pecsétnek nincs semmi nyoma az MTA kvt.-ában, — sem a további levelezésekben.

564. Hasonlóképpen nincs nyoma A. iktatókönyvében a *Zorkóczy* orvostól esetleg beküldött válasznak sem.

565. *Melczér István* valóságos belső titkos tanácsos, nagybirtokos adományából az említett *Kazinczy*-kéziratok s levelek az MTA Kézirat-tárában vannak.

1873. év:

566. *Földváry Ákos* kéziratáról az oszt. elutasító véleményt adott, mint oszt. ülési jkv.-ükből kiderül, s az illetőnek művét visszaadták.

567. Ak. kiadványokat küldtek a kiállításra. A január 13-i összes ülés jkv.-ében részletesebben.

568. A Turóc megyei *Révay*-család levéltárából a kért anyag megérkezett, és *Pesty Frigyes* fel is dolgozta említett kötetekben.

569. Előzményeit: l. 554. sz. jegyzetünkben.

570. E zavaros hagyatéki ügyben (l. az 571. sz. jegyzetet) A. volt ismét a biz. jegyzője; erről szól e két ivlajos kézírata.

571. A Munkács vára átadására vonatkozó okiratok az MTA Kézirat-tárában azonban nem találhatók.

572—3. *Toldy Ferenc* írta meg, ily címmel: *Visszatekintés a nyomdászat 400 éves történetére Magyarországon*. Megjelent az *Évk.* XIV. köt. II. f. 51—60. l. *Szabó Károly* nem készített ilyen művet.

574. *Cseh Ottokár Károly* prágai egyet. tanár lelkes magyarbarát volt, és nyelvünket hazájában akarta taníttatni; az MTA-hoz írott levele nincs meg. Az itt közölt A.-választ is valószínűleg *Takács* fordította németre.

575. A dézsi csizmadiának írt A.-levélre nincs meg a tőle nyilván megjött válasz. Az iktatókönyvekben sincs nyoma.

576. Előzményét: l. 546. sz. jegyzetünkben. — Ezt az A.-fogalmazványt is az iroda valamelyik tisztviselője fordította le németre.

578—586. Jelentései megjelentek az *Évk.* XIV. köt. II. f.-ben, 67—78. lapokon; az első háromban szereplő jutalmazottak személyi adatait (*Hunfalvy Pál, Szász Károly, Gyulai Pál* és *Szénássy Sándor*) korábbi jegyzeteinkben közöltük.

581. [*Grosschmidt* (később: *Zsögöd*) *Benő* 1852—1938; 1901-ben lett ak. lev. tag; a pesti egyet. magánjog professzora, ak. biz. tag.]

587. A tagválasztási jegyzékből a következőket már korábbi jegyzetekben közöltük, lev. taggá választásuk vagy valaminő jutalmazás kapcsán: *Pulszky Ferenc, Henszlmann Imre, Knauz Nándor, Szilágyi Sándor, Frankl Vilmos, Jedlik Ányos, Frivaldszky János, Lenhossék József* és *Szily Kálmán* személyi adatait. Az új tagok jegyzéke: [*Rudics József* báró római katolikus püspök, több nagy összegű közalapítványnak, köztük az MTA javára is, adományozója.]

[*Bartal Antal* 1829—1909; ak. vál.: 1873. Klasszika-filológus, több nagy művét az MTA adta ki, melynek biz. tagja is volt. — Emlékb. Gyomlay Gyulától: Eml. XV. köt. 10. f.]

[*Apáthy István*, id., 1829—1889., ak. biz. tag és jutalomdíjas, pesti egyet. jogtanára, több törvény alkotója mint orsz. képviselő. Emlékb. Matlekovits Sándortól: Eml. VI. köt. 12. f.]

[*Mailekovits Sándor* 1842—1925; több ak. biz. tagja, jutalomdíjas. Pesti egyet. tanár és kereskedelmi államtitkár, nagy számú jogi és pénzügytani, közgazdasági munka szerzője, melyekből sokat az MTA is kiadott. — Emlékb. Gaal Jenőtől: Eml. XIX. köt. 11. f.]

[*Bielz Albert* 1830—1898, közgazdasági és statisztikai író.]

[*Eötvös Loránd* báró (Eötvös József fia) 1848—1919. — A kísérleti fizika egyik úttörője, pesti egyet. tanár; *Bunsen—Helmholtz—Kirchhoff* tanítványa, több külföldi akadémia tagja és az MTA többszörös jutalomdíjasa, elnöke, magyar kultuszminiszter stb.]

[*Wartha Vince* 1844—1914. Műegyetemi vegyésztanár, különösen a fotokémia, bőrkezelés és agyagipar terén szerzett nevet (az eozin felfedezője). Az ak. biz. tagja, több szakvéleménye van kéziratban; jutalomdíjas. Az MTA másodelnöke is volt. — Emlékb. Ilosvay Lajostól: Eml. XX. köt. 17. f.]

[*Overbeck János* k. t., 1818—1895. A lipcsei egyet. sebészstanára és múzeumigazgató.]

[*Leitner G. Vilmos* k. t., 1836—1899. Magyar származású orientalista, kinek Indiával és Tibettel foglalkozó műveit az MTA-ban is ismertették.]

[*Schieffner Antal* k. t. 1817—1879. Orosz nyelvtudós, a pétervári akadémia alelnöke. Emlékb. Budenz Józseftől: *Nyelvtud. Értek.* IX. k. 1. f.]

[*Curtius György* k. t. 1814—1885. A göttingai és berlini egyet. görög—latin professzora, több külföldi akadémia tagja; műveiből magyarul az MTA is többet adott ki, ún. vállalati sorozatában.]

[*Gladstone E. Vilmos* k. t. 1809—1898. Nagybritannia egyik legnagyobb politikusa, jogi és közgazdasági elméletek írója. — Emlékb. György Endrétől: Eml. X. köt. 3. f.]

[*Patterson Artur* k. t. 1820—1899. Magyarul jól tudó, később pesti egyet. tanár (angol irodalom) és *Jókai* s mások műveinek fordítója.]

[*Trincherà Ferenc* k. t. (?)—1874. Olasz történész és levéltáros.]
[*Bernard Kolos* k. t. 1813—1878. A francia akadémia tagja, orvosprofesszor. Emlékb. Balogh Kálmántól: *Term. tud. Értek.* IX. köt. 24. f.]

[*Hyrtl József* k. t., 1811—1894. Magyar származású, bécsi egyet. professzor, világhírű anatómus, kinek több magyar orvostanár volt tanítványa. — Emlékb. Thanhoffer Lajostól: *Ak. Évt.* 1896. évi köt.]

[*Petzval József* k. t., 1807—1891. Magyar származású (Petzval Ottó fivére), a bécsi egyetemen a matematika és fizika tanára, a foto-objektív feltalálója.]

[*Rose Gusztáv* k. t., 1798—1873 (nem sokkal kültaggá választása után hunyt el!). A berlini egyetemen az ásványtan tanára.]

[*Thompson Vilmos* (később: lord Kelvin) k. t., 1824—1907. Angol fizikus, főleg a modern elektromosság kutatója. Emlékb. Fröhlich Izidortól: Eml. XIV/2.]

[*Virchow Rudolf* k. t., 1821—1902. Berlinben az általános kortán és gyógytan professzora, több kiváló magyar orvosunk tanára.]

588. *Főtthkari jelentése* megjelent az *Évk.* XIV. köt. II. f. 10—15. lapján. A legvégén felsorolt elhunyt akadémikusok közül korábban közöltük személyi adatait a következőknek: *Andrássy György*, *Péterffy Károly*, *Balla Károly*, *Szénássy Sándor*, *Liebig Justus* és *J. Stuart Mill.* — A többieké:

[*Benyovszky Zsigmond* gróf, 1799—1873; ak. vál.: 1832. A reformkor lapjainak nemzetgazdasági és politikai írója, *Brunswick Teréz*szel együtt az első magyar kiseddóvó alapítója s több közalapítvány adományozója.]

[*Dedky Zsigmond* 1795—1872; ak. vál.: 1832. Római katolikus püspök, pedagógiai író; nagy könyvtárát a győri püspökségre hagyta; ak. biz. tag volt.]

[*Vass József* 1813—1873; ak. vál.: 1858. Történész és nyelvész; ak. jutalomdíjas középiskolai tanár, műveiből az MTA is adott ki.]

[*Nagy Márton* 1804—1873; ak. vál.: 1844. A pesti kegyesrendi gimnázium, majd a bécsi Theresianum tanára, filozófus és történész. Pedagógiai könyveket írt.]

[*Urházy György* 1823—1873; ak. vál.: 1861. Az *Erdélyi Híradó* szerkesztője, majd *Kemény Zsigmond* mellett a *P. N.* főmunkatársa; ak. biz. tag. — Emlékb. Szilágyi Sándortól: *Társtud. Ért.* VI. 4. f.]

[*Vállas Antal* 1809—1869; ak. vál.: 1837. — Matematikus és mérnök; *Eötvös József* megbízásából már 1848-ban kidolgozta az első magyar műegyetem tervét. Amerikába kivándorolva, egy katonai akadémia tanáráként halt meg. Első tagsági évében az ak. biz. tagja is volt, több szakvéleménye maradt fenn. Emlékb. Galgóczy Károlytól: *Math. Ért.* III. köt. 8. f.]

[*Bowring János* 1792—1873; k. t.: 1832. Angol közgazdasági író és gyarmati szakértő; népdalgyűjtő; magyar dalokból is fordított egy kötetnyit.]

[*Thierry Amadé* 1797—1873; k. t.: 1858. A romantikus történetírás francia mestere, a Sorbonne tanára; híres *Attila életrajza*. (L. a *Madarász-festette* arcképéről; 80. sz. jegyzetünket.)]

589. *Nádasdy* gróf az ügyrend-módosításhoz hozzájárult, mint az októberi összes-ülés jkv.-ekből kitűnik; eszerint hirdették ezentúl a pályakérdést.

590. A kívánt ajánlólevél még júliusban megérkezett Bécsből, és *Szarvas Gábor* elutazhatott tanulmányútjára. — Ennek az A.-fogalmazványnak a német fordítása sem tőle, hanem az iroda valamelyik alkalmazottjától, valószínűleg *Takács*tól ered, mint aki legtöbbször fordított hasonlókat, több német nyelvű levél vázlata szerint.

591. [*Izsó Miklós* 1831—1875. *Ferenczy*-tanítvány, egyik legnagyobb magyar szobrász.] A legjobb mellszobra és a debreceni *Csokonai*-szobor is az ő műve. Izsó egyébként 1863—64-ben az MTA palotáján is dolgozott egyik, oromzati szobron, és tőle való a főbejárat feletti nemzeti címer is.

592. A párizsi orientalista-kongresszusról a későbbi ak. üléseken részletesen beszámoltak, mint a jkv.-ekből kitűnik; *Ak. Ért.* VII. k. 167. l.

593. *Miskolczy Agost* zürichi műegyet. hallgató ezt az ösztöndíjat a Holczer-féle alapítványból kapta.

594. [*Czirjék Mihály* ún. testőríró (1753—1798), különösen a napóleoni háborúk idején tűnt ki a székely ezred élén. Franciából verseket, novellákat fordított, s egy versfüzete is megjelent. *Bessenyei* baráti köréhez tartozott.] Az unokájától ajándékkul kapott kép most az MTA Tudós Clubjában van.

595. *Oltványi* végül is hozzájárult a nem egyházas szövegezésű pályatételhez, és az MTA később néhány jutalomdíjat kiadott alapítványából. (L. 231. sz. jegyzetünket.)

596. A széphalmi *Kazinczy*-vagyonkezelésre vonatkozólag: l. 253. sz. jegyzetünket.

597. *Kazinczynak* ez a *Ferenczy* által készített mellszobra, fehér márványból kifaragva, az MTA heti üléstermének szobrai közt van.

[*Ferenczy István* 1792—1856; ak. vál.: 1832. Első nagy szobrászunk; *Canova* tanítványa. Leghíresebb portréi: *Csokonai*, *Kölcsey*, *Kisfaludy Károly*; az első *Mátyás király*-szobrot is ő tervezte, de kivitelre nem került. Az ak. biz.-aiban tevékenykedett műbírálatokkal is, többször megjelent az üléseken.]

1874. év:

598. A *Nyelvtörténeli Szótár* előkészületéhez tartozott a különféle régi magyar kódexek lemásoltatása. [*Simor János* 1867-ben választották Ig. Tan. taggá és 1891-ig, elhunytáig gyakran érdeklődött az MTA ügyei iránt.] Az esztergomi kv. -ból az MTA ezt a művet is kölcsön kapta.

599. *Pápay Sámuel* arcképe, mint az MTA kv. egyik nagy adományozójáé és az akadémiai gondolat előharcosáé, jelenleg a Tudós Clubban van.

600. A *Münchener Codexet* (1466-ból) az MTA ki is adta a *Nyelvemléktárban*, de most legutóbb, 1957-ben facsimile kiadásban és hatalmas jegyzet-apparátussal jelent meg a Harrassowitz-cégnél (Wiesbaden) mint a göttingai egyetem *Ural-Altäische Bibliothek*-jének VI. kötete (szerkesztő *Décsy Gyula*).

601. *Supala Ferenc* könyvküldeményét megkapta az MTA kv. t., és később még általa igen sok orosz- és lengyelországi levéltári másolathoz jutott az MTA tört. biz.; anyaga most is megvan.

603. A székely segélyalapra adományozott *Kralovanszky*-féle pénzket az MTA teljesen külön kezelte a bankban. Erre utal a fölterjesztés utolsó mondata. (Előzményeire nézve: l. 186. sz. jegyzetünket.)

605–614. Jelentései megjelentek az *Évk.* XIV. köt. III. f.-ében, 10–16. és 66–74. lapokon. A 607-ben A. költői művészetére való utalás a bírálóbiz. tagjaitól ered! — A főtitkári jelentés végén felsorolt halottak közül már korábbi előfordulási helyeiken említettük a következők adatait: *Kubinyi Ágoston* és *Kubinyi Ferenc*, *Pólya József* ak. r. tagok; *Rose Gusztáv*, *Quetelet* és *Trichera* kültagok.

[*Bartakovics Albert* 1791–1873; ig. t.: 1853. Egyházi és zenetörténeti író, egri érsek; több nagyobb adománya közül kiválik az MTA építésére küldött tizezer forint adománya. *Nekr.: Vas. Ujs.*: 1873. évi 23. sz.]

[*Kovács Gyula* 1815–1873; ak. vál.: 1858. Paleontológus és múzeumőr; ak. biz. tag. — Emlékb. Gönczy Páltól: *Term. tud. Értek.* V. köt. 1. f.]

[*Dorner József* 1808–1873; ak. vál.: 1858. ak. biz. tag, gyógyszerész és a német nyelv és irodalom középiskolai tanára. — Emlékb. Kalchbrenner Károlytól: *Term. tud. Értek.* 1875. évf.]

[*Riedl Szende* 1831–1873; ak. vál.: 1858. Irodalomtörténész és publicista, a híresebb *Riedl Frigyesnek* édesatyja.]

[*Udvardy Ignác* 1810–1874; ak. vál.: 1858. Egyházjogász és történet-író; veszprémi kanonok; ak. biz. tag.]

[*Tővök János* 1809–1874; ak. vál.: 1841. Közgazdász és publicista; országos levéltárnok; ak. biz. tag. Emlékb. *Érkövy Adolftól*: *Eml.* VI. köt. 3. f.]

[*Csacskó Imre* 1804–1874; ak. vál.: 1839. Kassai jogakadémiai tanár, majd kúriai bíró és több büntetőjogi törvény alkotója; ak. biz. tag. Emlékb. *Pauler Tivadartól*: *Társtud. Ért.* III. köt. 9.]

[*Lázár Kálmán gr.* 1827–1874; ak. vál.: 1867. Ornitológus, ak. biz. tag. Emlékb. *Xantus Jánostól*: *Term. tud. Értek.* VI. köt. 1.]

[*Fabó András* 1810–1874; ak. vál.: 1864. Evangélikus egyháztörténész és író, a Zrínyi-kori *Vitnyédy*-levelezés sajtó alá rendezője; ak. biz. tag.]

[*Raumer Frigyes* 1781–1873; k. t.: 1858. Berlini egyet. közgazdasági és jogtanára, a porosz akadémia titkára.]

[*Agassiz Lajos* 1807–1873; k. t.: 1863. Svájci botanikus és zoológus. Emlékb. *Margó Tivadartól*: *Term. tud. Értek.* V. köt. 10. f.]

Jutalmi jelentéseknél: *Szilády Áron*, *Joannovics György*, *Szász Károly*, *Szabó Károly*, *Horváth Mihály* adatait korábbi jegyzetekben közöltük.

[*Helmár Ágost* 1847–1902; gimnáziumi tanár, több történeti kézikönyv írója.]

[*Szabó Gyula* műegyetemi tanár.]

Az új tagválasztás (IX. alszámú) jelentéséből a régi akadémikusok adatait szintén korábban közöltük; új tagok a következők:

[*Keleti Gusztáv* 1834–1902. Festőművész s az Országos Képtár és a Képzőművészeti Társulat titkára.]

[*Müller Miksa* k. t., 1823–1900. Indogermán nyelvész, oxfordi professzor, akinek több művét magyarul az MTA is kiadta.]

[*Lewes György Henrik* k. t., 1817–1878. Filozófus és esztéta; az angol akadémia tagja. Műveiből magyarul az MTA kiadott. — Emlékb. Szász Károlytól: *Nyelvtud. Érték.* IX. köt. 6. f.]

[*Pauer Imre* 1845–1930; ak. biz. tag, osztályelnök, egyet. tanár.]
[*Hegedűs C. Lajos* 1831–1883. Jogtudós és igazságügymin. titkár. Negr.: *Alm.* 1884.]

[*Gneist Rudolf* k. t., 1816–1895. Berlieni egyet. jogtanár. Magyarul is több műve ismert. — Emlékb. Concha Győzöttől: *Eml.* IX. köt. 7. f.]

[*Horváth Ignác* 1843–1881. Műgyet. matematika tanár, ak. biz. tag.]

[*Krenner József* 1839–1920. Geológus és több ak. biz. tagja. Emlékb. Mauritz Bélától: *Eml.* XXI. köt. 18. 1.]

[*Zlinszky Imre* 1834–1880. Jogtudós; előbb a helytartótanácsi elnökségen, aztán mint törvényszéki bíró működött. Kereskedelmi és váltó-jogász. — Emlékb. Tóth Lőrincctől: *Társud. Ért.* VI. köt. 11. f.]

[*Cotta Bernát* 1808–1879; k. t., Freiburg egyetemén a geológia tanára; a magyar bányákkal is foglalkozott műveiben, s többször járt hazánkban.]

[*Heer Oszvát* 1833–1883. Svájci botanikus és paleontológus, az erdélyi és pécsi bányákról is írt. Emlékb. Klein Gyulától: *Eml.* VI. köt. 8. f.]

[*Rokitsansky Károly* 1804–1878. — Bécsi anatómus, az osztrák akadémia elnöke.]

616. *Egerváry* írnok utódjának szerződtették *Bereczet*.

[*Berecz Károly* 1821–1890; ak. írnokká az MTA elnöksége, A. itt közölt ajánlására, kinevezte, és az irodában dolgozott 1880-ig. Az 1840-es években *Eötvös József* mellett jegyzősködött, a jurátus ifjúság egyik vezéralakja volt, *Petőfinek* is barátja; némi írói sikerei is voltak.]

619. A központi fűtőberendezés egész tervezési és számadás-koége (A. következő feliratú borítólapjával: „Forróvíz-fűtés”) megvan az MTA Levéltárban.

621. Az 1820-ban épült kolozsvári és nem sokkal ezután emelt kassai nemzeti színházak után a székesfehérvári volt a harmadik, állandó jellegű színház.

622. A zágrábi egyetem ugyanazt a nevet viselte, mint a kolozsvári, ugyancsak ezekben az években alapított Ferenc József-Tudomány Egyetem.

624. Az *Eggenberger*-cégtől most valamennyi ak. kiadványt visszakernek, és határidő alatt követelik a végleges elszámolást. Sajat könyvesboltot nyitott 1875-től az MTA *Knoll Károly*, kinevezett vezetővel, a szomszédos bérház (mai Arany János u. 1.) földszintjén, az Akadémia utca sarkán. Ez a nyílt üzlet 1950-ig itt is működött; a kiadványokat a tagokhoz innen küldték széjjel, továbbá a csere-példányokat is; ezenfelül a vásárlókat is itt szolgálták ki. — *Eggenbergerék* azonban a végső elszámolást csak további főtítkári sürgetésre küldték be.

625. *Fogarasi*, aki *Czuczorral* együtt a *Nagyszótár* szerkesztője volt, a befejező kötet megjelenése óta nem vett föl erről a rovatról tiszteletdíjat. — Rendes tagsági fizetését, évi 500 Ft-ját azonban ettől függetlenül az MTA továbbra is folyósította, elhunytáig.

626. A *vasúti műszótár*ról: I. *Ák. Ért.* VIII. k. 261. l. és ua. IX. köt. 55. és 139. l. — Hasonló szakszótárakkal az MTA egyes tagjai már az alapítás utáni, első években foglalkoztak. Az 1870-es években újból lelkes mozgalmak indultak meg az ipari, katonai szakkifejezések magyarosítása érdekében. (L. az 1872-i összes-ülési jkv.-eket és az I. oszt. ülési jkv.-eit, kéziratban MTA Kézirattár: Levéltári Gyűjtemény.)

1875. év:

627. Ennél a régi pesti kiadóvállalatnál — úgy látszik — nem volt aki magyarul írt volna. A. e rövid válaszát természetesen magyar nyelven adta a *Lampel*-cégnek.

628. [*Károlyi Árpád* 1853—1940, a fiatal ösztöndíjas, később neves történettudós, ak. tag vál. 1880 és többszörös jutalmazott lett. Több művét az MTA adta ki, szerkesztette a *Bécsi Magyar Történeti Intézet Évkönyvét*, és ezt az intézetet ő létesítette. A bécsi akadémiának tagja volt, s az udvari levéltár magyar osztályának igazgatója.] Tudományos hagyatéka az MTA kvtára kéziratárában van.

629. A *Kralovánszky-alapítványról* van szó. L. 603. sz. jegyzeteinket.

630. Valószínűleg *Takács István* fordította franciára ezt az ajánlást. [*Ónody Bertalan* 1820—1892. Turkesztáni gazdaság-kutató, keleti utazó, a hazai dinnye-nemesítés szakembere. Cikkei: a *Természettudományi Közleményekben*.]

631. Nem fogalmazvány, hanem A. elküldött eredeti levele, mely az ismeretlen *Elsaux Alberthez* szólt. Személyes vonatkozása figyelemre méltó, minthogy A. magát erőtlen, beteg embernek mondja. A levél az MTA Kéziratár *Irod. Lev.* c. sorozatában található.

632. A *vasúti műszótár* előkészületeiről: l. 626. sz. jegyzetünket.

633. A miniszternek adott válasz végén — bármily örvendetesnek találja is az MTA az iskolai könyvtárak s tudományos intézetek számának növekedését — kifejti A., hogy a kevés példányszámú ak. kiadványokból tovább már nem küldhetnek ingyen az újabb kérelmezőknek. (Egyébként is már többször így határozott a Könyvtári Bizottság. L. 298. sz. jegyzet.)

634. Az *Országos Képlár* átalakítási és fűtőberendezési munkái újból váratlan munkatöbbletet jelentettek a fűtőkárnak. A miniszteri sürgető-levélnék sem eredetije, sem másolata nincs meg.

635. A *Beöthy Leó* munkája jutalomdíján felülmáradó összeggel az MTA önként nem rendelkezhetett, ezért a bank (*Fáy*-alapítványi) rendelkezése szerint a Pesti Hazai Takaréktól kellett ezt az engedélyt kérnie.

636. A váci iparosegylet szép ötletétől függetlenül, *Széchenyire* (az elnöki beszédben) az ünnepi köz-ülésen kitért az elnök. (*Évk.* XIV. köt. VI. f.)

637—642. Jelentései megjelentek az *Évkv.* XIV. köt. VI. f. 50—57. lapján. A jutalomdíjasok közül *Hunfalvy János*, *Szász Károly* adatait korábbi jegyzeteinkben közöltük.

637. [*Fodor József* 1843—1901; ak. vál.: 1878. — ak. biz. tag, az *Országos Közegészségi Intézet* és az iskolaorvosi intézmény alkotója, műveiből többet az MTA is kiadott. — Emlékb. Hőgyes Endrétől: Eml. XI. köt. 9. f.]

638. [*Lehr Albert* 1844—1924; ak. vál.: 1882. Irodalomtörténész és nyelvész, a *Magyar Nyelvőr* szerkesztője, több. ak. biz. tagja. — A. műveinek első alapos magyarázója.]

640. [*Konek Sándor* 1819—1882; ak. vál.: 1858. Több ak. biz. tagja, statisztikus és pesti egyet. jogtanár. — Emlékb. Kautz Gyulától: Eml. III. köt. 9.]

641. [*Csanády Gusztáv* vegyész, 1837—1890. A mezőgazdasági általános vegyészet és borászati kémia technológia professzora.]

642. A tagválasztási jegyzékben szereplő *Bartalus Istvánról* és *Keleti Károlyról* már korábban adtunk jegyzeteket.

[*Ortway Tivadar* 1843—1916; ak. biz. tag, pozsonyi jogakad. tanár és városának történetírója. Műveiből az MTA is kiadott. Emlékb. Szentkláraytól: Eml. IX/8. f.]

[*Koch Antal* 1843–1927; geológus, előbb a kolozsvári, majd pesti egyet. tanára, több ak. biz. tagja és szakbírálója. Több művét adta ki az MTA. Emlékb. Pálffy Mórtól: Eml. XX. köt. 8. f.]

[*Ascoli Ézsaiás* k. t. 1829–1907. Milanói egyet. tanár, összehasonlító nyelvész, különösen a sémi nyelvekben híres tudós.]

[*Gachard P. Lajos* k. t. 1885. Belga történész és a brüsszeli levéltár igazgatója, magyar vonatkozású okleveleiről tájékoztatta az MTA szakembereit külföldi tanulmányútjaikon. (L. *Brüsszeli Levéltár.*)]

[*Sayous Ede* k. t. 1842–1898. Francia történetíró, aki magyarul is jól tudott (ezért írja a 655. sz. értesítőlevelet A. csupán magyar nyelven, Sayous megválasztásáról). — Emlékb. Nagy Miklóstól: Eml. XXI/4.]

[*Zeller Ede* k. t. 1814–1908. Német filozófus és történész, *Hegel* tanítványa. — Emlékb. Hornyánszky Gyulától: Eml. XVI. köt. 2. f.]

[*Des Cloiseaux Alajos* 1830–1907. A francia akadémia tagja, a Sorbonne-on az ásványtan tanára.]

643. Ennek a főttkári jelentésének, mely az *Évk.* XIV/VI. köt.-ében jelent meg a 11–16. lapon — megvan eredeti kézírata is és ez betű szerint egyezik a nyomtatott szöveggel. — A legvégén felsorolt elhunyt tagok közül *Szepessy Imre*, *Warga János*, *Kriza János* és *Czinár Mór* adatait már korábbi jegyzeteinkben felsoroltuk. A többi elhunyt tag:

[*Rosty Pál* 1830–1874; ak. vál.: 1861. Történész, amerikai utazó, közíró. Nehr.: *Vas. Újs.* 1874. évf.]

[*Prónay Gábor* báró 1812–1875; ak. vál.: 1860. Filozófus és történetész. Emlékb. Haberern Jánostól: *Term. tud. Érték.* VII. köt. 2. f.]

[*Guizot Ferenc* 1787–1874. k. t. vál.: 1858. Francia államférfi és történetíró; előbb liberális szellemű író, 1830 után pedig a konzervatív francia belpolitika oszlopa. — Emlékb. Trefort Ágostontól: Eml. III. k. 5. f.]

[*Gabelentz János* 1807–1874; k. t.: 1858. Német nyelvész, 80 nyelvet ismert és 30-at tudományosan is feldolgozott, köztük a magyart is.]

[*Sir Lyell Károly* 1797–1875; ak. k. t.: 1861. Több úttörő jellegű geológiai munkát írt, köztük az ember eredetéről is.]

[*Ewald György Henrik* 1803–1875; k. t.: 1859. Göttingai orientalista, egyet. tanár, egyik legjobb biblia-szakértő.]

[*Theimer Ágost* 1804–1874; k. t.: 1858. A vatikáni levéltár vezetője, sok egyháztörténeti munka kiadója, köztük a *Vetera Monumnta Hungariae*-sorozaté.]

644. Az érsekújvári *Czuczor*-ünnepségről: I. *Ah. Ért.* 1875. évi köt. 165. l.

646. *Biczó* említett pályaműve nem kapott jutalmat; későbbi iratokban sincsen nyoma; jellemző A. rendkívüli körültekintésére, hogy külön válasza méltatta a reklamáló pályázó megbízottját.

647. Az alapító Teleki-nemzetség főkönyvtárosi kinevezési joga érvényben volt 1945-ig.

649. A *szombatos énekeskönyv* megvan az MTA Kézirattárában: Cod. 2. jelzet alatt.

650. *Vahot Imre* egy korábban beküldött színművét reklamálja. A. nyilván részletesen válaszolt, de a beadvány-levél hátán mindössze ennyi a följegyzése. [*Vahot Imre* 1820–1879, a reformkor irodalmi életében élénken részt vett; ak. kapcsolatai nem voltak.]

651. A nagyszótári emlékérem néhány példányát külföldre is elküldték, egyes tudományos intézetekhez is. Ezekhez német és francia kísérőleveleket fogalmazott A.

652. Az orvosnövendékek külföldi ösztöndíja ügyét (az Édl-alapból) olyan különös gonddal kezeli A., hogy a III. oszt. és e különleges *Édl*—

Holczner-féle ösztöndíj biz. tagjait ez évben is többször figyelmezteti a határozathozatalra.

654. *Dürer Albert* (1471–1528) magyar származású nagy német festő. Az említett *Passio*-példány az MTA kv. -ában jelenleg nem található.

655. Ez a vázlat csupán irányelveket adott a költségvetési körlevelek elkészítésére. *Takács István* már annyira járatos volt a főtitkárság ügyvitelében, hogy ennek az A.-vázlatnak irányításával írhatta meg — a végleges szövegben ismeretlen — körleveleket az oszt.-okhoz.

656. [*Lindner Ernő* alkönyvtárnok 1826–1902; műfordító, s a hazai német népköltés gyűjtője. Magyar költőkből s népdalokból németre fordított.]

657. A Földhitelintézetből, mely az MTA vagyonát kezelte, átkerültek az említett érmek; nem tudjuk, hány darab belőlük, de néhány palotaépítési emlékérem (bronzból) az 1865-i készletből még 1945 után is előkerült, különböző kv. -i és főtitkársági fiókokból.

658. Az olasz kv. -ak s levéltárak mereven elzárkóztak — általában — az eredeti iratok külföldi kölcsönzése elől. Így ez esetben *Kuun Géza*nak kellett kutatásai kiegészítésére Velencébe utaznia, a *Petrarca-kódex* megtekintése végett. (Az MTA kiadványai közt, mint a *Codex Cumanicus* — tanulmány, meg is jelent 1890-ben.)

[*Kuun Géza* 1837–1905; ak. vál.: 1867. Világhírű orientalista, török és sémi nyelvtudós, a magyar őshaza egyik kutatója; több ak. biz. tagja, műveiből többet az MTA is kiadott; az MTA másodelnöke is volt. — Emlékb. *Goldziher Ignác*tól: Eml. XIII. köt. 4. f.]

659. [*Tötössy Béla* 1854–1923; ak. vál.: 1899. — Műgyeget. ábrázoló-mértani professzor. Több ak. biz. tagja lett, munkái jutalmat is kaptak. — Emlékb. *Szily Kálmán*tól: *Ak. Ért.* 1924. évi köt. 206. l.]

1876. év:

660. A szokásos költségvetési indoklások közül kiválik ez a terjedelmes összeállítás. Az Ig. Tan. és az összes-ülés elé terjesztette be A.

661. A január 3-i összes ülésen jelentette be A. a gyászhirot.

662. [*Sina Simon* (nem SZ-szel) az MTA egyik jötevője, 1858 óta volt az MTA ig. tagja. — Emlékb. *Tóth Lőrinc*től: *Társstud. Ért.* IV. köt. 4. f.]

664. *Deák Ferenc* halála miatt az MTA rendkívüli ülést tartott január 29-én; ott beszélték meg a temetés részleteit. (A 4 ívlapnyi jkv.-et A. írta.) A gyász-szertartás az MTA oszlopcsarnokában volt, s Deák ravatalára a királyi család nevében *Erzsébet királyné* is koszorút tett. Ezt a jelenetet örökíti meg *Holló Barnabás* márvány domborműve, az oszlopcsarnok falán. — [*Holló Barnabás* szobrász 1866–1917, egyik legjobb *Sirobi*-tanítvány volt, szobrai közül az MTA-ban van még az Alapítási Emléktábla, fél-életnagyságú alakokkal, bronzból, és két fehér márvány mellszobra: *Kőrösi Csoma Sándor*-é, valamint *Mikszáth Kálmán*-é.]

665. Kis nyolcadrét alakú levélpapíron, végig A. kézírásában az Országos Széchényi-Könyvtár kéziratárában levő eredeti levél; a hátán *Csengery válaszfogalmazványával*. — Az említett ülést megtartották 28-án: *Haberern Jonathán* lev. t. tartott emlékbeszédet *Prónay Gábor* lev. t. felett. Megj.: *Termtud. Ért.* VII. köt. 2. f.

666. *Kalmár* további levelezésének, kéziratának nincs nyoma az MTA Levéltárában.

667. A széphalmi birtok gondozója 1875-től *Mezőssy* lett; a számadások felülvizsgálatával azonban *Hinka* ügyész mellett A. is foglalkozott, mint a további észrevételekből s Ig. Tan.-i jelentésekből kitűnik.

668. *Teleki Domokos*ról l. 38. sz. jegyzetünket.

669. Az államsegélyes MTA érthetően nem adhatott segélyeket más tudományos társulatoknak. Ezért felelték az itt közölteket a *Földrajzi Társaság* kérelme ügyében.

670. Szerzőjogi kérdésben ez az első felterjesztés a min.-hoz, a Kisf. Társ. kezdeményezésére. A szakbiz. jegyzőül az MTA *Arany Lászlót* küldte ki. — A törvénytervezet lithografált példánya megvan a közölt A.-fogalmazvány mellett.

672. Az öt állandó tudományos-biz.-hoz küldhette ezt a körlevelet A., hogy az új nyomdai megbízásokról tájékoztassa tagjait.

674. Hosszában kettéhajtott, négyoldalas ívpapír felzetén ez áll: „Nagymélt. gróf Lónyay Menyhért stb.” — Ez volt A. első lemondólevele, de az MTA nem fogadta el lemondását. (Ezért ismételte meg 1877-ben végleges, határozottabb formában.) — E lemondólevelet az *Ak. Ért.* 1876. évi közlése alapján ismertette életrajzírója: *Voinovich Géza*; az eredeti levél csak most, az 1940-es évek végén került elő, egyéb iratokkal.

675—682. Jutalmi jelentései megjelentek az *Évk.* XV. köt. I. f. 44—53. lapjain; *Schenzl Guidó*ról és *Zlinszky Imvréről* korábbi jegyzeteinkben adtunk adatokat.

[*Edelspacher Antal* 1846—1894; nyelvész, középiskolai tanár.]

[*Friedmann Bernát* ügyvéd, jogi szakíró.]

[*Galgóczy Károly* 1823—1916; ak. vál.: 1858. Jog- és közgazdaságtudós, több ak. biz. tagja; országos erdősítési szakértő, az *Ipargyület* alapítója és több szakcikk szerzője az MTA folyóirataiban. — *Nekr.: Ak. Ért.* 1916. évf.]

[*Stahlberger Emil* tengerész-akadémiai tanár.]

683. Főtitkári jelentése megjelent az *Évk.* XV. köt. I. f.-ében, a 10—15. lapon. (A jún. 11-iki köz-ülésen hangzott el.) — A felsorolt elhunytak név-adatai mind megtalálhatók a korábbi magyarázó jegyzeteinkben.

684. Az új tagválasztási névsorból csak a következőkről nem voltak közelebbi adatok a magyarázó jegyzetekben:

[*Barna Ignác* 1854—1894. Jogtudós és minisztériumi törvény-előkészítő; ak. biz. tag.]

[*Ujfalvy Károly* 1842—1904; nyelvész és keleti utazó. Párizsban a keleti akadémia tanára s folyóiratszerkesztő. *Petőfiből* sokat fordított franciára.]

[*Fleischer-Lebevecht Emil* 1810—1888; k. t. orientalista, lipcei egyet. tanár. Emlékb. *Goldziher Ignáctól*: *Eml.* V. köt. 4.]

[*Donner Ottó* 1835—1909; k. t. Magyarországon is járt finn nyelvtudós.]

[*Ritschl Frigyes* 1806—1876. Klasszika-filológus, lipcei egyet. tanár; az epigráfia tudományos megalapozója; *Plautus*-kiadó.]

[*Kunik Ernő* k. t. a pétervári Eremitage igazgatója, műtörténész.]

[*Esquireu de Parieu* k. t., francia író és műkritikus.]

[*Böck János* geológus, 1840—1909. Ak. biz. tag, jutalomdíjas. Emlékb. *Schafarzik Ferenc*től: *Eml.* XVI. köt. 12. f.]

[*Konkoly-Thege Miklós* 1842—1916; ak. biz. tag, rendkívüli szorgalmú matematikus és csillagászati író, sok cikkét, könyvét adta ki az MTA. Az ógyallai intézetet világhírűvé építette ki.]

[*Lengyel Béla* 1844—1913; ak. biz. tag, s előadó; ak. jutalomdíjas, vegyész professzor, több művét az MTA adta ki. — Emlékb. *Ilosvay Lajostól*: *Eml.* XVII. köt. 13. f.]

[*Broca Pál* 1824—1880; világhírű francia anatómus, a Sorbonne tanára; főleg agybonctani felfedezései híresek. Műveiből sok van magyarra fordítva. Emlékb. Lenhossék Józseftől: Eml. I. köt. 5. f.]

[*De Candolle Alfonz* 1806—1893. Genfben és Párizsban a botanika egyetemi professzora.]

685. Hazánkra nagyon megtisztelő volt, hogy a fiatal magyar statisztikus, a *Központi Statisztikai Hivatal* igazgatója lett a nemzetközi kongresszus elnöke. Ezért is adja át az MTA elnöksége készséggel az üléstermetet a kongresszus ülésorozata számára.

686. A újból összeállította a főttkári iroda részére, karlsbadi útja előtt, a nyári tennivalók jegyzékét. Ezúttal is részletesen tájékoztatta hivatali helyettesét, *Gyulai Pált*, s az irodaszemélyzetet a függő dolgokról. (Ezen a nyáron utazott A. utójára Karlsbadba.)

687. [*Dugonics András* 1740—1818; a magyaros irányzat harcosa irodalmunkban.] Az MTA képviselői e leleplezésen *Szász Károly*, *Vadnay Károly* és *Zichy Antal* akadémikusok voltak.

689. [*Teixeira de Vaxconcellos Joákim* 1849—1910; portugál közgazdasági és zenetörténeti-író.] A nemzetközi statisztikai kongresszus alkalmával járt a magyar fővárosban; francia levelének fordítását A. az MTA-hoz írt üdvözlőlevél hátára írta.

690. A. összes-ülési bejelentéseiből *Fényes Elek*, *Székhács József*, *Klein Gyula* és *Mikó Imre* elhunyt akadémikusok közelebbi adatait már a korábbi jegyzeteinkben közöltük.

[*Pertz Henrik* 1795—1876; k. t. a legrégebb, 1833-ban választott külföldi akadémikus; a berlini egyet. könyvtárigazgatója, történész s a *Monumenta Germaniae Historica* kútfősorozat szerkesztője.]

691. *Gr. Mikó Imre* tiszteleti tag életnagyságú arcképét (*Barabás Miklós* festményét) az MTA elnöksége 1951-ben átadta a Történelmi Arcképcsarnoknak. E levél kézirata a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdona!

692. [*Abafi-Aigner Lajos* (nem „Abaffy”, mint A. fogalmazványában szerepel): 1840—1909; pesti könyvkiadó és kereskedő, jeles irodalomtörténész, a *Corvina* szaklap alapítója s a *Figyelő* szerkesztője. Legtöbb klasszikus írónk műveinek kiadója és *Petőfi* német nyelvű ismertetője.] Népköltési gyűjtéseiből 2 kötetre való kézirat az MTA Kézirattárában van, *Kálmány Lajos* kiegészítéseivel és sajtó alá rendezésében.

693. [*Pálóczi Horváth Ádám* 1760—1820, kinek kéziratai nagyobb részét az MTA kv. t. szerezte meg, különösen az *Ötödélszáz énekek*-kel vált híressé. Költő és népdalgyűjtő volt, *Kazinczy*, *Csokonai* stb. barátja; többször orsz. követ az évszázad végén, és a református egyház főgondnoka.] — Az itt közölt köszönőlevélben említett *Holmi*-ja kézirata szintén az MTA Kézirattárában van, több más P. Horváth-munkával és gazdag levelezésével együtt. — Az 1835-ben megtekintett kézirat-hagyatékáról a jegyzéket *Vörösmarty* készítette az MTA megbízásából.

695. *Patachich Károly* ismeretlen író. Zenei lexikonja nem jelent meg.

696. [*Ljubics Simon* 1822—1890, horvát történész, a zágrábi nemzeti múzeum igazgatója; azután ezer forint ak. segélyben részesült. (*Ak. Ért.* 206. 1.)]

697. Az ún. *Székelv Kivándorlási Alap* pénzkezelésével igen sokat kellett bajlódnia az MTA-nak, míg végre 1877-ben az egész összeget átadták a Közalapítványok kezelőségének. További sorsáról nem tudunk. (Az alapítvány korábbi ügyeiről: l. 186. és 603. sz. jegyzetünket.)

698. [*Kőrösi Csoma Sándor* 1784—1842; ak. vál.: 1833. ak. jutalomdíjas kelet-ázsiai utazó, nyelvtudós. Tibeti—angol szótárával s nyelvtanával tette nevét világhírűvé. Az MTA jutalomdíját, 200 aranyat, az egykori,

nagynyedi kollégiumában tanuló szegény diákok javára visszaküldte.] — Sírja Tibetben, Darzilingben van. A sírról készült kis olajfestményt, aranyozott bronz ráámában s a kereten a róla tartott *Széchenyi-féle* ak. gyászbeszéd bevezető szavaival, még Döblingben is kegyelettel őrizte íróasztalán a Legnagyobb Magyar. A kép jelenleg az MTA kv. -ának páncélszekrényében van.

[*Gr. Széchenyi Béla* 1837—1918; ak. vál.: 1880. keletázsiai kutató, Széchenyi István idősebbik fia; útirajzai 5 kötetben jelentek meg. — Emlékb. Lóczy Lajostól: Eml. XVIII. köt. 8. f.]

699. *Bernáczky* az említett synonima-szótár tervezetét ez év végén beküldte, és 1877-ben közvetlenül az I. oszt.-tól kapott véleményt, de az MTA segélyben nem részesítette.

700. A *Kazinczy*-leszármazottak segélyezését az MTA tovább nem vállalta, de A. még mindig próbál segíteni a szegénysorsú asszonyon: *Bogyóné Becske Olgán*. Az írói segélyegylet időnként támogatta is.

701. Az ügyvitel egyszerűbbé tétele végett ezután csak a jelzett módon közölték a min.-mal az ülési jkv.-eket. Sohasem tekintették azonban a kultuszmin.-ot az MTA felett álló, felülvizsgálati jogú főhatóságnak. Az *MTA teljes önkormányzata* abból is kitűnik, hogy számadásait sem volt köteles felterjeszteni ellenőrzés céljából, sem a min.-hoz, sem később a Legfelsőbb Állami Számvevőszékhez. Csak az Ig. Tan. két szakértő tagja szokta átvizsgálni és a pénztárnak a felmentvényt (vagy esetleg kiigazítást) javasolni.

1877. év:

702. A január 2-án tartott összes-ülésre összefoglalta A. — újból — a hirdetendő pályakérdéseket, és a jutalomdíjak összegeit is felsorolta; valószínűleg azért, hogy utódainak ezzel is megkönnyítse az eléggé komplikált ügyek áttekintését. — Ue. ülésben referálta a szokásos, december 31-i lejárattal beküldött drámapályaművek és *Gorove-* és *Nádasdy-díjra* érkezett művek jeligés jegyzékeit is, mint a *Teljes Jegyzék* 1001—1006. említett kéziratai tanúsítják. A. tehát még a végleges lemondása előtti hetekben is változatlan részletességgel vezeti a főtitkárság ügyeit, olykor iktat és válaszleveleket fogalmaz.

703. *Butler D. Ede* londoni geográfust az MTA csak 1881-ben választotta kültagjává. Az A. válaszában említett magyar nyelvű levele megvan A. levélgűjteményében, az MTA Kézirattárában (Arany László-hagyaték).

704. *Korponay János* akadémikus levele nincs meg.

705. Szörény megye címerrajzának dolgával az ak. biz.-ok még több alkalommal foglalkoztak. Részben elfogadták, részben módosították a tervet.

706. A chicagói akadémia leveléből értesülnek arról, hogy az MTA csereküldeményeire azért nem jönnek válaszküldemények, mert 1871-ben az amerikai akadémia épülete leégett, s azóta sincs kiadványuk. — Az erre adott válasz tervezete azonban elveszett, csak iktatókönyvi nyoma van annak, hogy A. válaszolt Chicagóba.

707. E végleges lemondó-levél pontosan fel van véve az április 30-i összes-ülési jkv.-be (138. pont) — a következő megjegyzéssel és az MTA összességének határozatával: „A főtitkár lemondásának okát teljesen méltányolván, mindamellet úgy határozott, hogy a főtitkár választása a közeledő nagygyűlésre nem tűzetik ki, hanem a lemondó levél áttétetik a nagygyűléshez, azon egyhangúan kifejezett óhajtással, hogy az Ak. oly módon fogja eldönteni az ügyet, mely szerint a *főtitkár lemondását nem*

fogadván el, egy évre teljesen fölmenti minden hivatalos teendőktől, s helyettesítéséről a körülmények szerint célszerűen intézkedik.”

A nagy így döntött, és A. helyettesítésére *Fraknói Vilmos* r. tagot kérte föl — majd 1879-ben őt választották A. hivatali utódává.

708. A II. oszt. elnökéhez írott levele is igazolja: mennyire kellett törődnie a főtitkárnak a pályamunkák folyamatos bírálatásával!

709. *Lourinho*, bengáliai zeneiskolai igazgató négyoldalas levele tartalmát a külsejére írta A. (Levélpapírja egzotikus indiai hangszerek képét viseli fejlécként.) — A bizonyára elküldött válasznak nincs meg a fogalmazványa.

710—711. A nagy előkészítése s a köz-ülés dolga még A.-ra hárult. Az ő kezétől származnak még az ülést előkészítő biz. jkv.-ei is; a nagy-i meghívókat is az ő aláírásával küldték széjjel. Még májusban és júniusban is A. bontja a hivatalos postát, és néhány ügyre maga írja a választ. Legutolsó levele június 28-ról kelt.

712—716. E jelentései megjelentek az *Évk.* XVI. köt. I. f.-ében, a 69—75. lapon.

Domanovszky Endréről l. korábbi jegyzetünket.

713. [*Simonyi Zsigmond* 1853—1919; ak. vál.: 1879. ak. biz. tag, többszörösen jutalmazott, az MTA ritka szorgalmú felolvasója és folyóiratai szerkesztője. Az MTA több nagy kötetét adta ki. — A Tanácsköztársaság idején végzett szerkesztői munkássága miatt 1919 őszén őt is az ún. akadémiai „igazoló bizottság” elé utalták a reakciós szellemű nyelvészek, és a bizottság 8 szóval 6 ellenében kizárásra íteltette volna Simonyit — de a november 24-i összes-ülésben bejelentette az elnök, hogy november 22-én történt halála miatt „az ellene emelt vádak eltörölteknek tekintik”. (*Ak. Ért.* 1919. 287. l.)]

716. [*Ij. Szinyei József* 1857—1942; ak. vál.: 1884-ben. — Fiatalon feltűnt finn-ugor nyelvész. Később ak. oszt.-titkár és főkönyvtárnok, elhunytáig. Több ak. jutalmat, köztük nagyjutalmat is nyert, nagyszámú külföldi akadémia tagja volt és műveiből többet az MTA is kiadott.]

717. [*Volf György* 1843—1897; ak. vál.: 1877. Nyelvész és irodalomtörténész, gyakorló gimnáziumi igazgató-tanár; több ak. biz. tagja, s az I. oszt. elnöke.]

[*Beöthy Zsolt* 1848—1922; ak. vál.: 1877. Előbb pénzügyi fogalmazó, majd az esztétika pesti egyet. professzora; több ak. biz. tagja és előadója; jutalomdíjas. Az MTA másodelnöke is volt. Műveiből többet adott ki az MTA is. — *Nekr.: Ak. Ért.* 1922. évi köt.]

[*Ebers György* 1837—1898; k. t. Német egyiptológus.]

[*Haan Lajos* 1818—1891; ak. vál.: 1877. Békés megyei evangélikus lelkész és folklorista. Sokat tett az alföldi nemzetiségek közt a magyar nyelv terjesztése érdekében. — Emlékb. Zsilinszky Mihálytól: *Eml. VII. köt. 9. f.*]

[*Levasseur Emil* 1828—1911; k. t.: 1877. Francia geográfus.]

[*Villari Paszkál* 1827—1917; k. t.: 1877. Olasz történész. — Emlékb. Berzeviczy Alberttől: *Eml. XVIII. köt. 9. f.*]

[*Horváth Géza* 1847—1937; ak. vál.: 1877. Orvos, zoológus, a M. N. Múz. igazgatója, több ak. biz. tagja s a III. oszt. elnöke. Világhírű hemiptera- és filoxera-tudós, több nemzetközi állattani kongresszuson a magyar állam képviselője. Több mint 400 dolgozatából sokat adott ki az MTA.]

[*Kerpely Antal* 1837—1907; ak. vál.: 1877. Bányamérnök és tanár; nagyszámú szakdolgozatából sok jelent meg az ak. folyóiratokban is; ak. biz. tag.]

718. Főtitkári jelentése megjelent az *Évk.* XVI. köt. I. f.-ében, a 11—17. lapon. (Az 1877. máj. 27-i köz-ülésen tartotta.) — A legvégén

felsorolt elhunyt akadémikusok közt a *Mikó Imre*, *Fényes Elek*, *Székhács József*, *Preysz Mór*, *Entz Ferenc*, *Szalay Ágost*, *Ritschl Frigyes* és *Klein Gyula* tagokra vonatkozó adatok már korábbi jegyzeteinkben szerepelnek.

[*Jakab István* 1798–1876; ak. vál.: 1833. Színműíró és műfordító; a reformkorban több folyóirat munkatársa; az első magyar nemzeti színház bizottságának jegyzője, ak. biz. tag. — Emlékb. Szász Károlytól: *Nyelvtud. Érték.* VI. köt. 5. f.]

[*Bertha Sándor* 1796–1877; ak. vál.: 1839. Az MTA első ügyésze, *Fáy András* titkára és bankszervezésben segítője. — Emlékb. Tóth Lőrinc: *Eml IV/8 f.*]

[*Prokesch-Osten Antal* báró, k. t.: 1863. — Emlékb. Ipolyi Arnoldtól: *Történ. Érték.* VII. köt. 6. f.]

719. A. legutolsó hivatali ténykedése, melyben a bank-pénztárral közli utalványozási jogának megszüntét, s megnevezi helyettesét.

ARANY AKADÉMIAI IRATAINAK TELJES MAGYARÁZATOS JEGYZÉKE

A jegyzék pontos időrendben foglalja magában A. összes iratait. Az iktatószámok nem követik ezt a pontos időrendet; ezért azokat csak az akták lelőhelyének megjelöléseként használjuk fel. A főszövegben közölt iratoknál csupán az ott szereplő darab számára utalunk. [F.]

Az ott nem közölt szövegekről itt adunk rövid ismertetést. A. 1865-től kezdve mindig maga írta be az iratokat az iktatókönyvbe. Vannak azonban olyan fogalmazványai, amelyeket nem iktatott. Ezek másféle aktacsomókból (jegyzőkönyvekből, számlák mellől stb.) kerültek elő. Miután ezek időrendi hovatartozását megállapítottuk, magunk láttuk el őket iktatószámmal. Ahol az iktatószám nem A. kezétől származik, szögletes zárójelbe került.

1859—1864. év:

1859. jan.	10. [1859:15.]	F.: 1.
febr.	12. [1859:91.]	F.: 2.
szept.	8. [1859:388.]	F.: 3.
1860. jan.	18. [1860:1056/a.]	F.: 4.
	18. [1860:1056/b.]	F.: 5.
1861. okt.	20. [1861:870.]	F.: 6.
dec.	17. [1861:770.]	F.: 7.
	28. [1861:869.]	F.: 8.
1862. júl.	7. [1862:1108.]	F.: 9.
1863. okt.	15. [1863:639.]	F.: 10.
	19. [1863:818.]	F.: 11.
1864. jan.	28. [1864:699.]	F.: 12.
aug.	19. [1864:700.]	F.: 13.

1865.

jan.	26. [1865:804.]	F.: 14.
	31. 1865:31.	A pesti főkapitánynak: <i>Alapszabályokat</i> kérő levelére A. két példányban elküldi az ezeket tartalmazó ak. <i>Névkönyv</i> — (Almanach) — köteteket.
febr.	1. [1865:817/26.]	<i>Gr. Dessewffy Emil</i> elnökhöz küldi az MTA palotájának építkezési számadásait. [A 817. számú, 295 darabból álló iratcsomó-

- ban a 8—20. és 23., 24., 25., 28. alszámozású akták *Csengery Antal* és mások kéziratjai; a többi mind A. J. saját kezű fogalmazványa.]
- febr. 1. [1865:817/27.] F.: 15.
 7. [1865:812.] F.: 16.
 9. [MTA Kézirattár: *Irod. lev. 4^{f.}*. 105. sz.]
*Toldy Ferenc*hez: megnyugtatta, hogy *Mátyás Flórián* lev. t. jelentkezett felolvasásra, ezért ne siessen a saját dolgozatának elkészítésével.
11. [1865:1290.] F.: 17.
 28. [1865:817/21.] F.: 18.
 márc. 2. [1865:817/29.] *Mándy Péter*nek: köszöni 18. szójegyzékét a *Nagyszótár* anyagához; *Tormay Károly*-nak: köszönet a fővárosi kórházak statisztikai adatai beküldéséért.
 [1865:817/31.] özv. *László Fejencné* beadványát átküldi a tört. biz.-hoz, szakvéleményezés céljából.
 [1865:817/32.] *Greguss Ágost*hoz: bírálatra küld pályaműveket.
6. Jegyzőkönyv-részlet: F.: 19.
 [1865:817/33.] F.: 20.
 [1865:873.] F.: 21.
 [1865:817/34.] *Storno Fejenc*nek: megköszöni az oravicai zárdarom rajzának elkészítését s beküldését.
 [1865:817/35.] *Nagy László* mérnöknek: bírálatra beadott matematikai dolgozatáról közli az oszt. elutasító véleményét, s visszaküldi kéziratát.
 [1865:817/36.] *Dorner József*nek: sürgeti a *Jurányi-féle* felolvasás kéziratának bírálatát, kiadás végett.
 [1865:817/37.—38.] F.: 22.— és 23.
 [1865:817/39.] *Szvorényi József*nek köszöni a *nagyszótári* anyagkiegészítés beküldését.
8. [1865:817/40.] *Szlóczek József*nek köszöni visszaadott írói díját.
 [1865:817/41.] Az *Eggenberger*-céghez: reklamálja a kiadványok rendetlen szétküldését és terjesztésének hibáit.
13. [1865:817/42.] A Helytartótanács-hoz: adatokat kér a Veszprém megyei közoktatás irányában, a statisztikai biz. részére.
 [1865:817/43.] Az I. oszt. ülés-sorának tervezete.
 [1865:817/44.] *Preysz Mór*, *Érkövy Adolf*, *Csányi Dániel* lev. tagokhoz: székfoglalási kötelezettségükre figyelmeztet.
 [1865:817/45.] *Lenhossék József*hez: székfoglalója kinyomatásáról.
 [1865:817/46.] *Dorner József* és *Mártin Lajos* tagokhoz: felolvasásaiknak ülésre való kitézése ügyében.

- márc. 13. [1865:817/47.] F.: 24.
 14. [1865:817/48.] *Weninger Vince* és *Sztoczek József* tagokhoz: felolvasásaik időpontja és kinyomatása ügyében.
15. [1865:817/49.] *Bardócz Lajosnak* és *Kovács Istvánnak*: elküldi jutalmi érmeiket.
 [1865:817/50.] *Jurányi Lajoshoz*: felolvasása kinyomatásáról.
16. [1865:817/51.] F.: 25.
 17. [1865:817/52.] *Greguss Gyula* és *Balogh Kálmán* lev. tagnak: elküldi tagsági oklevelüket.
 [1865:817/53.] *Toldy Ferenchez*: a *Ráth Károly-féle* kéziratokról.
18. [1865:1304.] F.: 26.
 21. 1865:913. F.: 27.
 27. Utalv.: 13/1865. F.: 28.
 28. [1865:817/54.] *Horváth Cyrill* és *Hunfalvy János* tagokhoz: többféle felolvasásnak oszt.-üléseikre való kitézéséről.
 [1865:817/59.] F.: 29.
 [1865:817/62.] F.: 30.
29. [1865:817/56.] *Kondor Gusztáv* lev. taghoz: az Alm. csillagászati naptára ügyében; és *Rómer Flóris*hoz: különféle érem- és kézirat-adományokról.
 [1865:817/57.] *Pettkó János* fűvészkerti igazgató, egyet. tanárhoz: értekezése bíráltatásáról, esetleges kiadásáról.
30. [1865:817/55.] F.: 31.
 [1865:817/58.] Almási *Balogh Pálhoz*, *Toldyhoz* és *Henszmannhoz*: különféle pályamunkákat küld bírálatra.
31. [1865:924.] F.: 32.
 [1865:817/60.] *Györy Sándor*, *Balassa János* és *Petzval Ottó* tagokhoz több kéziratot küld, megbírálásra.
- ápr. 3. [1865:817/61.] Körlevél a tagokhoz: figyelmeztetés kétféle pályakérdésnek közeli lejáratí határidejére.
 5. [1865:817/63.] *Szabó Józsefhez*: egyik akadémikus lakcíme ügyében.
 [1865:817/64.] F.: 33.
 [1865:817/65.] *Györy Sándorhoz*: egy székfoglaló idejének megállapítása.
 [1865:817/66.] *Szabó Józsefhez*: különféle kéziratok megbíráltatásáról.
 [1865:817/67.] *Jellinek Károlynak*: német nyelvű válasz, egy földmágnességi tanulmány kiadása ügyében.
10. [1865:817/68.] *Toldy Ferencnek*: a Monumenták sorozatában a *Török – Magyar Okmánytár* kiadása, szerkesztése ügyében.
 [1865:817/69.] *A. Balogh Pálhoz*: sürgeti egy régóta nála levő, bírálat végett küldött kézirat visszajuttatását.

- ápr. 10. [1865:817/70.] *Tóth Lőrinc*hez: küld egy Ig. Tan. jegyzőkönyvet.
 [1865:817/71.] *Szvorényi József*hez: a verspályázatok bírálatairól.
 [1865:817/72.] *Kalchbrenner Károlynak*: küldi tagsági oklevelét.
 12. [1865:817/73.] *Hinka József*ügyészhez küld több Igaz. Tan. jkv.-et, intézkedések végett.
 [1865:817/78.] F.: 34.
 1865:135. F.: 35.
 13. [1865:1457.] F.: 36.
 [1865:817/74.] *Hunfalvy János*hoz: a statisztikai biz.-hoz átteszi a legújabban kapott különféle statisztikai adatokat.
 16. [1865:817/75.] *Toldy Ferencet* felkéri a *Brassai Samuel* féle nyelvészeti értekezés megbírálására.
 [1865:817/89.] F.: 37.
 [1865:1409.] F.: 38.
 18. [1865:817/76.] *Kerkápoly Károly*hoz: felkéri az *Emericzy Géza*-féle értekezés megbírálására.
 20. [1865:817/77.] Jelentése az elnökhöz, alapítványi ügyekben.
 21. [1865:817/79.] *Fabó András*nak: székfoglaló-előadása ügyében.
 25. 1865:944. F.: 39
 [1865:817/80.] *Szabó József*hez: egy meteorológiai felolvasásról.
 28. [1865:817/81.] Elnökhöz küld jelentést: különféle ügyviteli dolgokról.
 [1865:817/82.] *Pauler Tivadart* és *Hunfalvy Pált* értesíti több, őket érdeklő könyv beérkeztéről.
 [1865:817/83.] *Toldy Ferenc*nek és *Czuczor Gergely*nek: több értekezés bírálatára ügyében.
 [1865:817/84.] *Hunfalvy János*hoz: egyes kiadványok írói díjairól.
 máj. 1. [1865:817/85.] *Keller Emil*nek: kézírata megbíraltatásáról.
 [1865:817/86.] F.: 40.
 [1865:817/87.] *Hunfalvy Pálnak* és *Toldy Ferenc*nek: küldi az MTA új házirendjét.
 2. [1865:817/88.] *Nagy Iván*, *Szepesy Imre* és *Pompéry János* tagokhoz: különféle értekezések megbírálására kéri fel őket.
 3. [1865:817/90.] Jelentés az elnökhöz: adminisztratív ügyekről.
 [1865:817/91.] *Győry Sándor*, *Petzval Ottó* és *Szabó József* tagokhoz: az osztály-felolvasások közelebbi időbeosztásáról.
 5. [1865:1322.] F.: 41.
 [1865:1392.] F.: 42.
 [1865:925.] F.: 43.
 7. [1865:1432.] F.: 44.
 [1865:817/93.] *Pest-város tanácsához*: a dunaparti támfal s az ak. pincék védelme érdekében,

- máj. 7. [1865:817/94.] *Eötvös József* másodelnökhöz: a *Weninger Vince*-féle értekezés kiadása és nyomdai költségvetése ügyében.
- [1865:817/95.] *Mándy Péter*nek: köszöni újabb *nagyszólári* adatait.
- [1865:817/96.] *Zsivojnovits István* gépésznek válaszol: egy találmányáról adandó szakoszt. vélemény ügyében.
- [1865:817/97.] *Toldy Ferenc*hez: sürgeti több, régóta nála levő munka visszaküldését és bírálatát.
8. [1865:817/98.] A Pesti Hazai Takarékpénztárhoz: az általuk tett *Fáy András*-alapítvány tervezetéről.
- [1865:817/99.] Körlevél a tagokhoz: a *Fáy*-alapítvány tárgyában.
9. [1865:817/100.] F.: 45.
- [1865:817/102.] F.: 46.
- [1865:817/101.] *Fest Vilmos*hoz: a *Weninger*-féle felolvasás bírálatára ügyében.
- [1865:817/103.] *Kubinyi Agoston*hoz: újabb könyvvásárlásokról.
11. [1865:817/104.] *Pólya József*hez: a *Lenhossék*-féle székfoglalóról.
- [1865:817/105.] *Györy Sándor*hoz: *Csányi Dániel* műve kiadásáról.
- [1865:817/106.] *Eötvös József* másodelnökhöz: az Akadémia-utca kiköveztetése érdekében teendő lépések iránt.
12. [1865:817/107.] *Toldy Ferenc*hez: értesíti a legközelebbi felolvasásokról.
13. [1865:817/108.] *Óváry Lipót* olaszországi levéltári kutatómunkája és másolásai segélyezése ügyében: *Toldy*hoz és *Rómer Flóris*hoz, mint a kéziratár öréhez.
16. [1865:817/109.] *Emich Gusztáv* nyomdásznak: könyv-árjegyzéke ügyében.
- [1865:817/110.] Körlevél a tagokhoz: *Alm.*-adataik sürgős beküldése érdekében.
19. [1865:817/111.] *Györy Sándor*hoz: a *Jurányi Lajos*-féle értekezés megbírálatása és kiadásra előkészítése ügyében.
20. [1865:817/112.] A Helytartótanácsához felterjesztés: a *Fekés-házy*-féle alapítványból kiadandó jutalomkönyvek megrendelése és kiválasztása tárgyában.
- [1865:817/113.] *Hunfalvy János*hoz továbbítja az iglói népesedés-statisztikai adatot.
- [1865:817/114.] A pénztárhoz: több folyamatos kifizetésről.
22. [1865:817/115.] *Szabó István* levélt.-hoz: *Hésiodosz*-fordítása kiadásáról.
- [1865:817/116.] Körlevél az ig. t-okhoz: a *ngy*-ről.
25. [1865:817/117.] F.: 47.
- [1865:817/118.] *Toldy Ferenc*től ismét sürgeti a pályaművek bírálatáit.

- máj. 27. [1865:817/119.] A Duna-gőzhajózási Részvénytársasághoz: az ak. telek cseréje ügyében ad választ.
 [1865:817/120.] *Csengery Antal*hoz és *Szabó József*hez: felolvasásokról.
 [1865:817/121.] *Hunfalvy Jánostól* és *Érdy Jánostól* kéri vissza a bírálatra kapott kéziratokat, s véleményeiket.
29. [1865:817/122.] Cím-összeállítás a *Nádasdy*-jutalomra beérkezett pályaművekről.
 1865:814. F.: 48.
 1865:185. F.: 49.
 [1865:980.] F.: 50.
 [1865:817/123.] F.: 51.
 [1865:817/124.] Körlevél az ig. tagokhoz: a palota-építés emlékérmének elkészíttetéséről.
30. [1865:817/125.] *Ormós Zsigmond*nak (Velencébe): küldi az ajánlást.
 [1865:817/126.] Helytartótanácshoz: kölcsön kéri a statisztikai biz. számára az *Úrbéri Kimutatás*okat.
31. [1865:817/127.] Az öt szakbizottságtól kéri a beszámolókat 1864. évi munkásságukról.
- jún. 2. [1865:817/128.] F.: 52.
 3. [1865:817/129.] *Wenzel Gusztávnak*: bírálatra küldi *Szilágyi István* kéziratát.
 [1865:817/130.] *Tóth Lőrincet* értesíti a *Kulifay*-alapítványról.
 [1865:817/131.] *Tormay Károly* főorvosnak: köszöni a statisztikai adatok beküldését a főváros egészségügyéről.
8. [1865:817/132.] *Katona Dénesnek*: beküldött kézírata bírálatát továbbítja.
 [1865:817/133.] F.: 53.
 [1865:817/134.] *Bernáth Józsefnek* válaszol: kézírata ügyében.
 [1865:817/135.] *Kruspér Istvánnak*: *Weninger* kiadandó munkájáról.
10. [1865:817/136.] *Emich Gusztávot* megnyugtatja számlái kifizetéséről.
12. [1865:817/137.] *Rómer Flóris*hoz átküldi *Dethier* kültag újabb levelét.
12. [1865:817/138, 139, 140, 141.] F.: 54. — 55. — 56. — 57.
 14. [1865:993.] F.: 58.
 15. [1865:995.] F.: 59.
16. [1865:817/143.] *Toldy Ferenchez*: az új *Könyvtár-Szabályzat*ról.
 [1865:817/144.] *Hunfalvy János*hoz küldi az újabb statisztikai lapokat.
16. [1865:817/145.] *Szabó József*hez: átküldi a *Tormay Károly*-féle pesti egészségügy-statisztikai adatokat.
 [1865:817/146.] A. összeállítása a *Nádasdy*-féle jutalmi kérdésre érkezett pályaművekről.
 [1865:817/147.] F.: 60.

- jún. 16. [1865:817/148.] *Toldy Ferenc*nek: elküldi a *Sztróokay Lujza*-féle alapítvány szövegét.
 [1865:817/149.] Jelentései az elnök, *Csengery Antal* és *Toldy Ferenc* részére: a *Kazinczy*-alapítványi vagyon ügyében.
17. [1865:817/150.] *Eötvös József*hez különféle jkv-eket küld, tájékoztatásra.
 Országos Széchényi Könyvtár—Kézirat-tár: ... F. 61.
19. [1865:817/151.] *Pempéry János*nak: figyelmeztetés egy ak. ülés napjára. [A hozzá írott tisztázati példány, A. aláírásával, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában van *Arany-Levelezése* cím alatt.]
 [1865:817/152.] *Dorner József*nek elküldi az egyik ülés jkv-ének kivonatát, intézkedés végett.
 [1865:817/153.] *Fábián Gábornak*: a *Nádasdy*-pályaművek ügyében.
20. [1865:817/154.] *Hunfalvy Pálnak*: a *Joannovics György*-féle értekezés megbiráltatása ügyében.
 [1865:817/155.] A debreceni református egyháznak megköszöni a könyvtár részére juttatott könyv-küldeményét.
21. [1865:817/156.] *Eötvös József* másodelnökhöz küld aláírásra több hivatalos iratot.
 [1865:817/161.] F.: 62.
23. [1865:817/158.] *Hunfalvy János*nak továbbít újabb statisztikai küldeményeket, a biz. számára.
 [1865:817/159.] Meghívó (körlevél) a tagokhoz: az Egyetem új épületének megnyitójára.
 [1865:817/160.] *Rómer Flóris*hoz: kéri a *Schultz Ferenc*nek írt ajánló-levél továbbítására.
- jún—júl. havi Vegyes Biz. Jkv. I. köt. F.: 63—66.
 (?) [1865:817/157.] F.: 67.
27. [1865:817/162.] *Vész János Armin*hoz: a *Weninger Vince*-féle értekezés megbiráltatása ügyében.
 [1865:817/163.] *Sztoček József*hez, *Mártin Lajos* értekezéséről.
 [1865:817/164.] *Toldy Ferenc*hez: könyvrendeléseket továbbít.
 [1865:817/165.] A Helytartótanáctól kéri az MTA részére az iskolák statisztikai adatait.
- júl. 1. [1865:817/166.] *Hunfalvy János*hoz küldi *Tormay Károly* statisztikáit.
 [1865:817/167.] *Hunfalvy János*hoz küldi a terménystatisztikai lapokat.
 [1865:817/168.] *Szabó József*hez küldi *Werther Frigyes* geológiai ajándékát, tudományos feldolgozás céljából.
 [1865:817/169.] *Emericzky Géza*t értesíti felolvasása elfogadásáról.
 [1865:817/170.] *Werther Frigyes*nek köszöni értékes adományát.

- júl. 3. [1865:817/171.] Szabó Józsefhez küldi a folyami statisztikai adatokat.
 [1865:817/172.] Budenz Józsefhez: előadása kitűzése tárgyában.
 [1865:817/173.] Györy Sándorhoz: Weninger értekezése megbíráltatása ügyében.
 1865:817/174.] Körlevél a II. oszt. tagjaihoz, a nemzetgazdasági jutalomra érkezett pályaművek ügyében.
5. [1865:817/175.] Ue. tárgyában a tagokhoz bírálói felkérések.
 [1865:817/176.] F.: 68.
6. [1865:817/177.] Margó Tivadart kéri a Lenhossék-székfoglaló megbírálására.
7. [1865:817/178.] Szabó Józsefhez: Ajnácskő térképeztetése ügyében.
 [1865:817/179.] Toldy Ferenchez, újabb kv. vásárlások ügyében.
8. [1865:817/180.] Szabó Józsefhez küldi Call mérnök vízemelő készülékének rajzait, osztály-bírálat végett.
 [1865:817/181.] Szabó Józsefhez, a Weszelovszky-féle meteorológiai értekezés megbíráltatása érdekében.
9. [Kisgyűlési jkv.-ek, I. köt.] F.: 69.
9. [1865:817/188.] F.: 70.
12. [1865:817/182.] Csengery Antal, Korizmic László és Lónyay Menyhért tagokhoz: a nemzetgazdasági tárgyú pályaművek megbírálására kéri.
13. [1865:817/183.] Tóth Lőrinchez, az archeológiai biz. munkadíjairól.
 [1865:817/184.] Weninger értesíti értekezése kiadásáról.
 [1865:817/185.] Weninger dolgozatának bírálóihoz, a mű kiadásáról.
 [1865:817/186.] Eötvös József másodelnökhöz több aláírandó levelet küld.
 [1865:817/187.] Körlevél az ak. tagokhoz, Szalay László gyászmiséje tárgyában.
 [1865:817/189–190.] Két körözüvény a Szalay-emlékmise meghívójával; mindkettőn a tudomásulvevő tagok sk. aláírásaival.
18. [1865:817/191.] F.: 71.
19. [1865:817/192.] Eötvös Józsefhez: Wenzel Gusztáv tagsági oklevele aláíratása.
 [1865:817/193.] Körlevél a tagokhoz: Almanach-adatok kiegészítése.
20. [1865:817/194.] Lévay Józseftől sürgeti a Nádasdy-művek bírálatát.
 [1865:817/195.] F.: 72.
24. [1865:817/196.] A tárnokmesterhez, a Corpus Juris teljes kiadásáról.
 [1865:817/197.] A palota ünnepélyes megnyitását előkészítő biz.-hoz.
 [1865:817/198.] Urházy Györgynek elküldi tagsági oklevelét.

- júl. 28. [1865:817/199.] *Hunfalvy János*hoz, a *Konek Sándor*-féle felolvasásról.
[1865:817/200.] *Wenzel Gusztáv*hoz, *Szilágyi István* Verbőczy-tanulmányáról.
- aug. 5. [1865:817/202.] *Petzval Ottó*, *Corzan-Avendano Gábor* és *Kondor Gusztáv* tagokat különféle értekezések bírálatára kéri.
[1865:817/203.] *Hunfalvy Jánost* az *Asbóth*-tanulmány, *Szabó Józsefet* pedig a *Molnár János*-féle munka bírálatára kéri fel.
5. [1865:817/204.] F.: 73.
[1865:817/205.] *Győry Sándor*hoz, a *Weninger*-tanulmány bírálata ügyében.
7. [1865:817/206.] F.: 74.
[1865:817/207.] *Mándy Péter*nek: újabb szótáranyagát köszöni.
10. [1865:817/208.] *Szász Károlyt* sürgeti a *Nádasdy*-pályaművek megbírálása s jelentésének beküldése végett.
[1865:817/209.] *Henszlmann Imr*éhez: a palota emlékérmének megrendelése ügyében Bécsbe küldik.
[1865:817/210.] *Emich Gusztáv*hoz: a *Vész Armin*-féle mértankönyv kiadása ügyében, nyomdai megállapodás.
[1865:817/211.] *Ráth Károly*hoz: kiadandó munkája tárgyában.
14. [1865:817/212.] *Jurányinak*, *Jénába*: művének kinyomatásáról.
[1865:817/213.] *Rónay Jácint*hoz, a pozsonyi országgyűlés iratairól.
[1865:817/214.] *Kubinyi Ágoston*hoz, előbbi tárgyban.
[1865:817/215.] F.: 75.
- szept. 18. [1865:817/216.] A kv. -hoz, a *Ráth Mór*-cég különféle számláiról.
25. [1865:817/217.] *Csengery Antal*hoz, a nemzetgazdasági pályaművekről.
[1865:817/218.] *Szabó Józseftől* kéri a mat. és term. tud. biz. évi jelentését.
26. [1865:817/219.] *Lónyay Menyhért*et értekezések bírálatára kéri.
29. [1865:1069. sz.] F.: 76.
[Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] F.: 77.
2. [1865:817/220.] *Bérczy Károly*hoz, a *Nádasdy*-pályaművek bírálatáról.
[1865:817/221.] *Szigligeti Edé*nek elküldi *Teleki*-jutalmi érmét.
11. [1865:817/222.] *Óváry Lipó*thoz: a nápolyi Anjou-kori oklevelekről.
[1865:817/223.] *Korizmicz László*hoz, nemzetgazdasági pályaművekről.
14. [1865:817/224.] *Hunfalvy Pál*hoz: *Podhradczky* szkíta-tanulmányáról.
- okt. 3. [1865:817/225.] A tört. biz. -hoz. az *Óváry Lipót*-féle másolásról.

- okt. 4. [1865:817/226.] F.: 78.
 9. [1865:817/228.] F.: 79.
 [1865:817/229.] F.: 80.
 [1865:817/230.] *Halász Géznak* megköszöni visszaaján-
 dékozott írói tiszteletdíját.
 9. [1865:817/231.] *Dessewffy* elnökhöz sürgősen átküldi
Esterházy Pál ig. t. levelét, a Képtár
 ügyében.
 [1865:817/232.] F.: 81.
 11. [1865:817/233.] Archeológiai biz. ügyekben ír *Rómer*
Flórisnak és *Toldy Ferenc* tört. biz. előadó-
 nak.
 [1865:817/234.] *Hunfalvy Pálhoz*, *Moenich Károlyhoz* és
Rózsay Józsefhez, nagyszótári anyaggyűjtés
 ügyében.
 [1865:817/235.] Körlevél a II. oszt. tagjaihoz, felolvasások
 ügyében,
 [1865:817/236.] *Dorner József* taghoz: a *Kánitz Ákos*-féle
 előadásról.
 14. [1865:817/237.] F.: 82.
 18. [1865:460.] F.: 83.
 [1864:463.] F.: 84.
 20. [1865:817/238.] *Hunfalvy János*, *Szabó József* és *Rómer*
Flóris biz. előadókhoz, folyó ügyekről,
 biz. költségvetésről.
 24. [1865:817/239.] *Vész J. Armin*hoz és *Corzan-Avendano*hoz:
 értekezések megbíráltatása ügyében.
 28. [1865:817/240.] *Gönczy Pálhoz* és *Szabó Józsefhez*, értekeze-
 sek megbíráltatása ügyében.
 31. [1865:817/241.] Apalota-avató ünnepségrendezőbizottságá-
 hoz.
 [1865:817/242.] *Lonovics József* igazg. tag. érsekhez, a
Stüler-féle szoborról.
 nov. 1. [1865:817/243.] *Toldytól* és *Korizmicstól* sürgeti bíráltataik
 beküldését.
 [1865:817/244.] F.: 85.
 [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. (9. lap.)]
 [1865:1138.] F.: 86.
 2. [1865:817/245.] *Ballagi Mórt* pályaművek megbírálására
 kéri fel.
 [1865:817/246.] *Sennyey Pál* tárnokmesterhez, a *bécsi*
Böhm-féle középkori magyar műkincsek
 megvásárlása érdekében.
 [1865:817/247.] *Toldy Ferencet* sürgeti: intézze el a komá-
 romi református egyház rég beadott könyv-
 kérelmét.
 [1865:817/248.] *Rómer Flóris*hoz egy filippopolisi magyar
 kéziratról.
 8. [1865:817/249–250.] F.: 87–88.
 8. [1865:817/251.] Körlevelek a december 7–11-i ngy.
 tárgyában.
 13. [1865:817/252.] *Kubinyi Ágost*hoz és *Károlyi István*hoz, az
 ünnepélyes palota-megnyitásról.
 14. [1865:817/252.] *Nendvich Károlyt* és *Hunfalvy Jánost*

- ertesíti különféle értekezések, pályaművek megbíráltatásáról.
- nov. 14. [1865:817/253.] Ünnepélyes köz-ülési meghívó tervezete.
 16. [1865:817/255–256.] F.: 89. és 90.
 17. [1865:817/257.] *Toldy Ferenc*hez, a kiadandó *Sámuel-jutalomdíjról*.
 19. [1865:817/258.] *Horváth Cyrill*hez, a nagyjutalom kiadása ügyében.
 [1865:817/259.] F.: 91.
 [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] F.: 92–94.
 21. [1865:817/3.] F.: 95.
 23. [1865:817/4–5.] F.: 96–97.
 [1865:1138. c.] F.: 98.
 23. [1865:817/261.] A II. oszt.-hoz a kiadandó *Vitéz-jutalomról*. [Az eredeti, elküldött levél a Petőfi Irodalmi Múzeumban van.]
 [1865:817/262.] I. és II. oszt.-hoz a *Gorove-díj* bírálói javaslatáról. [Az eredeti, elküldött levél a Petőfi Irodalmi Múzeumban van.]
 [1865:817/263.] Ngy. meghívók az ig. t.-okhoz.
 [1865:817/264.] *Toldy Ferenc*hez, az I. oszt. kiegészített ügyrendje tb.
 [1865:817/265.] *Zsoldos Ignác*hoz és *Horváth Cyrill*hez küldi véleményezésre a II. oszt. kiegészített ügyrendjét.
 [1865:817/266.] *Csengery Antal* és a term. tud. biz. tagjai részére küld kimutatásokat a kiadandó pályadíjakról.
 27. [1865:817/267.] *Sennyey Pál* tárnokmesterhez, újabb sürgetés a *Böhm-féle* magyar műkincsek megvásárlása ügyében.
 [1865:817/268.] *Sztoczek József*hez és *Szabó József*hez, felolvasók sürgetése.
 [1865:817/6.] F.: 99.
 29. [1865:817/269.] F.: 100.
 (?) [1865:817/1.] F.: 101.
 30. [1865:817/270.] *Hunfalvy Pál* és *Ballagi Mór* tagokhoz, bírálatokat sürget a ngy.-re.
- dec. 1. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] F.: 102.
 [1865:817/276.] F.: 103.
 1. [1865:817/271.] *Kámitz Akos*hoz, term. tud. tárgyú felolvasásáról.
 2. [1865:817/272.] Körlevelek az ünnepség rendezőbiz. tagjaihoz. [Ebből az egyik, *Pompéry János*hoz küldött eredeti levele, az *Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában: Arany-Levelezése c. alatt*.]
 2. [1865:817/273.] *Bérczy Károly*hoz, a *Nádasdy-pályaművek* bírálatáról.
 [1865:1438.] F.: 104.
 3. [1865:817/274.] *Dessewffy* elnökhöz: a *Barna-féle Kalevala*-fordítás és a *Kriza: Vadrózsák* II. köt. segélyezése ügyében.

- dec. 3. [1865:817/275.] Az elnököt kéri, hogy a *Kazinczy-féle* kéziratot nagy hagyaték átvételére különbiz.-t küldjön ki.
4. [1865:1186.] F.: 105.
[1865:817/278.] F.: 106.
5. [1865:817/277.] Körlevél a legidősb ak. tagokhoz, a december 11-i ünnepélyes megnyitó ülés tárgyában.
[Vegyes Biz. Jkv.: hölgyjutalmi biz. I. köt.]
[1865:817/279.] *Korizmicz Lászlóhoz*, nemzetgazdasági pályaművekről.
[1865:817/280.] Körlevele az I. oszt. tagjaihoz, a nygról.
[1865:817/281.] Körlevele a II. oszt. tagjaihoz, a nygról.
[1865:817/282.] Körlevele a III. oszt. tagjaihoz, a nygról.
5. [1865:817/280.] F.: 107.
6. [1865:801.] F.: 108.
[1865:817/283.] F.: 109.
[1865:1368.] F.: 110.
[1865:91.] [Kiadói, német körlevél] F.: 111.
[1865:1436.] F.: 112.
7. [1865:817/284.] A filozófiai oszt. tagjaihoz, a jutalmak ügyében.
[Vegyes Biz. Jkv. I. k.] F.: 113.
[Ngy. jutalmi jelentései:] F.: 114–126.
- 11 [Főtítkári jelentése:] F.: 127.
[1865:805.] F.: 128.
12. [1865:817/285.] b. *Sennyey* tárnokmesterhez fölterjeszti jóváhagyásra (a Helytartótanács) az új tagok névsorát.
13. [1865:817/286.] *Csengery Antalhoz* és *Sréter Kálmánhoz* az utóbbi dolgozatának kinyomatása ügyében.
[1865:817/287.] F.: 129.
14. [1865:817/288.] *Rómer Flóris*hoz, *Ószönyi Régiségek* c. műve kinyomatásának ügyéről.
[1865:817/289.] F.: 130.
16. [1865:817/290.] *Petzval Ottó*hoz, a *Györy Sándor-féle* matematikai műszótár kéziratának megbírlása ügyében.
18. [1865:817/291.] *Balogh Ferenc* tanárjelöltnek, az „Attilagyűrü” lenyomata ügyében.
[1865:817/22.] F.: 131.
[1865:817/292.] Egyik oszt-ülés Jkv.-ének vázlata.
[1865:817/293.] A. címfelírásával [„Nemzetgazdasági Pálya munkák”] negyedívnyi, letépett borítólapon, nagyobb iratcsomóról.
[1865:817/294.] Jkv. kivonat a decemberi nygról.
[1865:817/295.] *Chyzer Kornélnak*: *Sáros megye ásványvizei* c. művének írói tiszteletdíjáról.
18. [1865:1437.] F.: 132.

1866.

- jan. 3. [1866:917/1.] *Toldy Ferenc*hez: *Reisz György* régi autogramm-gyűjteményének megvásárlása tárgyában.
4. [1866:917/2.] *Petzval Ottó*hoz: a *Murmann*-féle csillagászati tárgyú értekezés bírálata és kiadása érdekében.
- [1866:917/3.] *Hunfalvy Jánossal* közli felolvasásának napját.
- [1866:917/4.] *Rómer Flóris*hoz: a *Balogh Ferenc*nek adott hivatalos válaszárol (az. ún. „*Attila-gyűrfűje*” ügyében).
- [1866:917/6.] F.: 132.
5. [1866:917/29.] F.: 133.
- [1866:917/27.] F.: 134.
6. [1866:917/7.] *Csatsko Nándornak*: közli az oszt. ülés határozatát munkája kiadása ügyében.
- [1866:917/5.] F.: 135.
8. [1866:917/8.] F.: 136.
- [1866:917/9–11.] *Hírlapokhoz*: a *Teleki*- és *Karácsonyi*-pályadíjra érkezett színművek címeit, jellegét közli.
- [1866:917/12.] F.: 137.
9. [1866:917/13.] *Radnóihfáytól*, a Nemzeti Színház intendantsától bírálókat kér a *Teleki* dráma-bírálbiz.-ba.
9. [1866:917/14.] *Vész J. Armint* kéri fel a *Petzval*-kézirat megbírálására.
10. [1866:917/15.] *Körlevél* a tagokhoz, *Desseffy* elnök haláláról.
- [1866:917/16–17.] F.: 138–139.
- [1866:917/18.] A *Pharsalia*-fordítások bírálói jelentésének vázolata.
- [1866:917/19.] *Budenz József*hez, a *Podhradszky József*-féle szkita-tanulmány kéziratnak megbíraltatásáról.
11. [1866:917/20.] *Call János* mérnöknek, vízemelő géptalálománya ügyében azt válaszolja, hogy az MTA nem foglalkozhat ilyen találmányokkal.
13. [1866:917/21.] *Czuczor Gergely*, *Szabó Károly* és *Thán Károly* tagokat különféle kéziratok bírálatára kéri fel.
- [1866:917/22.] *Szabó József*hez, illetve *Rómer*hez küldi a tiszai jégáramlás kimutatásait, illetve egy emlékérmét.
- [1866:917/23.] *Toldy Ferenc*hez átteszi a besztercebányai kör ingyen-könyv kérését.
- [1866:917/24.] *Hunfalvy János* és *Szabó József* tagokhoz: felkérés több értekezés megbírálása ügyében.
16. [1866:917/25.] *Tóth Lőrinc* pénztárhoz átküldi a *Takács István* által adományozott 40 Ft-ot, melyet

- Takács az *Emich*-cégtől kapott újévre s el nem fogadott.
- jan. 16. [1866:917/26.] *Arányi Lajost* felkéri a *Lenhossék*-féle székfoglaló kéziratának megbírálására.
- [1866:917/29–31.] *Rajendralola, Schlechta, Hörner* és *Hauer* kültagokat angol, illetve német nyelvű levélben értesíti megválasztásukról.
22. [1866:917/32.] *Ambros* és *Possert* mérnökök géptalálmányairól elküldi a folyamodóknak az oszt. szakvéleményét.
- [1866:917/33.] *Kókay Istvánnak* és *Asbóth Lajosnak* továbbítja beadványaikra az oszt. szakvéleményét.
- [1866:917/34.] *Halász Gézához* küldi bírálat céljából a *Rózsay*-féle „*hagymáz*”-tanulmány kéziratát.
- [1866:917/35.] A Helytartótanács *hoz* küldi továbbítás végett az új kültagokhoz írott értesítőleveleket s diplomákat.
24. [1866:917/36.] *Scitovszky János* hercegprímás felkérése a *Dessewffy*-gyászmise megtartására.
- [1866:917/37.] *Miksa*, mexikói császárnak köszönetet mond az MTA a tízezer forint adományért.
- [1866:917/38.] Az előbbi köszönőlevél továbbítását kéri a kir. Helytartótanács *tól*.
- [1866:917/39.] *Pap Ignác* orvosnak visszaküldi kéziratát, bírálattal.
- [1866:917/40.] *Győry Sándorhoz*: *Chyzer Kornél* írói tiszteletdíja ügyében.
29. [1866:917/41.] Özv. *Dessewffy Emilnével* közli a requiem idejét.
- [1866:917/42.] Körlevél február 8-ra, a requiemre, a tagokhoz.
- [1866:917/43.] Körlevél febr. 8-ra a requiemre a hatóságokhoz.
31. [1866:917/44.] F.: 140.
- febr. 1. [1866:917/45–49.] Meghívó körlevelek a február 8-i *Dessewffy*-gyászmisére, különböző főhatóságokhoz, iskolákhoz, Nemzeti Színházhoz stb.
1. [1866:917/50.] *Festetich György, Lónyay Menyhért* és *Széchen Antal* értesítése, ig. taggá választásukról.
1. [1866:917/51.] F.: 142.
5. [1866:917/52.] Az *Eggenberger*-céggel újabb megállapodás egyes akad. kiadványok terjesztésére.
- [1866:917/53.] A Helytartótanács *hoz*: egyesületi adatok gyűjtéséért.
- [1866:917/54.] F.: 143.
- [1866:917/55–57.] a) Körlevélszerű meghívás a tagokhoz, a *Dessewffy*-requiemre, a tagok aláírásaival; b) Felkérés a gyászmise körüli rendfenntartásra, a pesti főkapitányhoz.
7. [1866:917/58.] *Gönczy Pálhoz* és *Pólya Józsefhez* továbbítja

- az oszt. határozatokat, felolvasásaik megtartása ügyében.
- febr. 9. [1866:917/59—60.] *Major Pál* soproni alispánhoz és *Szabó József* r. t.-hoz: a Fertő-tavi statisztikák beküldetése ügyében.
10. [1866:917/61.] *Kautz Gyula*, *Petzval Ottó* és *Vész Armin* tagoknak elküldi jutalomdíjait s emlékérmeket.
11. [1866:917/62.] A Helytartótanácsnak köszönőlevél, a bécsi francia követtől érkezett könyvek átküldéséért.
[1866:917/63.] Hírlapokhoz: az újonnan hirdetett jutalomtétélek.
16. [1866:917/64—65.] *Toldy Ferenc*hez értesítés több ajándékról és a kéziratárba átteszi a nemrég kapott *Torma Károly*-féle iratokat.
19. MTA. Kéziratár: *Irod. lev. 4 r. 105.* *Toldy*hoz: A kivánt *Kiss Károly*-féle irat nincs meg!
21. [1866:917/66.] *Dorner* ak. tagot értesíti felolvasása kitűzéséről.
22. [1866:917/67.] *Szabó István Hésziodosz*-fordítása kiadásának ügye.
[1866:917/68.] *Podhradczky József* értesítése arról, hogy szkita-tanulmányát nem fogadta el az MTA kiadásra.
[1866:917/69.] *Laky Demeter* premontrei kanonok engedélyt kap pályaműve kéziratának lemásolására.
[1866:917/70—71.] Szabadjegyeket kér több kutató részére a Déli vasút-és a Duna-hajózási Társaságtól.
- márc. 1. [1866:917/72—73.] Az új ig. tagoktól személyi adataikat kéri a *Névkönyv* számára.
[1866:917/74.] *Hunfalvy Pál* és *Pólya József* lev. t. értesítése néhány értekezés megbíráltatásáról.
12. [MTA. kézirat: *Irod. lev. 4 r. 105.*] F.: 144.
[1866:917/76—77.] *Schwarz Gyulát* és *Rómer Flórist* értesíti felolvasásaik ülésnapjáról.
Ak. Levelestár: *Tóth Lőrinc*nek: hosszabb igazg. tanácsi referátum és felkéri A., hogy *Gaál József* r. tag temetésén nekrológot mondjon.
13. [1866:1060. sz.] F.: 145.
[1866:1000. sz.] F.: 146.
14. 1866:917/78. sz. F.: 147.
[1866:917/79.] *Bérczy Károly* és *Gregus Agost* értesítése a *Karácsonyi-színműpályázat* bíráló biz. tagságáról.
19. [1866:917/80.] Hírlapokhoz: a *Teleki-pályadíjat Zichy Antal* drámája nyerte el: *A nagyság áitka*.
[1866:917/81.] *Károlyi György* és *Czirák József* ig. tagokhoz küldi az ig. ülés jkv. hitelesítés végett.
[1866: 917/82.] *Mailáth György* főkancellárhoz küldi, a király számára, az ak. építkezés arany emlék-érmét.

- márc. 19. [1866:917/83.] *Sennyey* tárnokmestert értesíti az MTA elnökválasztó egyes üléséről s *Eötvös József* megválasztásáról.
21. [1866:917/84.] *Szabó József* és *Dorner József* lt. vasúti szabad jegyeinek meghosszabbítása ügyében.
[1866:917/85.] F.: 148.
[1866:975. és 1056.] F.: 149–150.
21. [1866:917/86.] F.: 151.
[1866:917/87.] *Nendtvich Károly* lev. taghoz küldi bírálattal végett a *Kalchbrenner*-féle gombászat értekezést.
21. MTA Kézirattár: *Irod. lev.* 105.
Toldy Ferenchez: Sürgeti biz. jelentését.
27. [Vegyész Biz. Hiv. I. köt. (4 lap)] F.: 152.
28. [1866:917/88.] *Zichy Antal*nak elküldi a *Teleki*-féle jutalom 100 aranyát.
[1866: 190. sz.] F.: 153.
[1866:917/89–90.] Körlevelek, nyomdába, a május 6-i, székesfehérvári *Vörösmarty*-szoborleleplezésre.
31. [1866:917/91.] *Eötvös József* elnöknek küld több jkv. kivonatot.
[1866:917/92.] Köszönőlevél a Helytartótanácshoz, a Műemlékkötet kiadására küldött tízezer forint államsegélyért.
- ápr. 3. [1866:917/93.] Körlevél a tagokhoz, különféle ülési határozatokról.
[1866:917/94–95.] A székesfehérvári Káptalanhoz, a régi püspöki templom romjainak feltárása érdekében.
6. [1866:917/96.] A *P. N.* szerkesztőjétől visszakér egy tévesen hozzájuk került titoknoki levelet.
[1866:917/97.] *Kautz Gyulát* értesíti felolvasásának kitűzéséről.
F.: 154.
7. [1866:917/98.] *Lutter Nándort* és *Fabó András*t értesíti felolvasásaikról.
[1866:917/100.] Jelentés a hírlapokhoz, a *Karácsonyi*-jutalomról.
9. [1866:917/101–102.] F.: 155–156.
[1866:917/103.] *Sennyey* tárnokmesterhez jelenti *Lónyay Menyhért*nek másodelnökké történt megválasztását.
16. [1866:917/104.] A Helytartótanács és a hercegprimás értesítése régészeti kiadvány tervekről és egyben segélykérelem.
[1866:917/105–106.] Körlevelek (kinyomatásra) a nagyjutalom és a többi jutalomdíj hirdetése ügyében.
16. [1866:917/107.] *Rómer*hez átteszi a kézirattárba, a *Kun Páltól* kapott Brussa-városi térképet s az adományt megköszöni.

- ápr. 16. [1866:917/108.] Bírálatok ügyében körlevél a jutalmi biz-
ok tagjaihoz.
[1866:917/109.] Gr. *Cziráký János* ig. t.-hoz ülési jkvet
küld.
23. [1866:917/110—111.] F.: 158—159.
[1866:917/112.] *Dorner Józsefet* kéri fel a *Kubinyi Ferenc*-
féle dolgozat megbírálására.
[1866:917/113.] *Balassa János*hoz, *Sebész-atlasza* kiadása
ügyében.
26. [1866:917/114.] Közli, hogy az atlasz 250 példánya megér-
kezett.
[1866:917/115—116.] F.: 157. — 158. és 159.
[1866:917/117.] *Hunfalvy Pál*hoz; a *Héziadosz* fordítás
bíráltatása és *Kummer* dolgozatának az
oszt.-ülésben való megbeszélése ügyében
ir.
- máj. 30. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] Kvt. biz. 5 lap] F.: 160.
1. [1866:388.] F.: 161.
[1866:917/125.] F.: 162.
2. [1866:917/118.] F.: 163.
8. [1866:917/119.] *Szily Kálmán*, *Méhik Károly* és *Toldy*
Ferenc tagokhoz; *Greguss Gyula* felolvasása,
a *Kisfaludy Sándor*-művek német fordí-
tása és az eperjesi gimnázium könyvkérései
ügyében.
[1866:917/120.] A Helytartótanácsnak visszaküldi a fel-
dolgozásra kölcsönkapott népiskolai statisztikákat.
[1866:917/121.] F.: 164.
12. [1866:917/122.] *Toldy Ferenc*hez és *Kubinyi Ferenc*hez
a *Fekésházy*-féle jutalomkönyvek odaíté-
lése ügyében.
[1866:917/123.] *Karácson Mihályt* és *Szabó Józsefet* értesíti
felolvasásai kitűzéséről.
[1866:917/124.] *Sztoczek Józsefet* kéri fel a *Greguss Gyula*-
féle kézirat megbírálására.
17. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. (*Fekésházy*-jutalmi biz.): 5
lap.
30. [1866:917/127—128.] F.: 165—166.
- jún. 1. [1866:917/129.] *Eötvös* elnökhöz átküld döntésre öt nyomdai
árajánlatot „pecsét alatt”, ami azt jelenti,
hogy A. nem akart dönteni a nyomdává-
lasztás ügyében.
[1866:917/130.] Visszaküldi a Szt. István-társulatnak a
Junták Kozma-féle kéziratot, mellyel az
MTA nem kíván foglalkozni.
7. [1866:917/131.] F.: 167.
9. [1866:917/132.] *Szabó Károly*hoz és *Toldy*hoz, *Horváth*
Géza és *Podhradczky József* újabb kézírata
megbíraltatása ügyében.
[1866:917/133.] *Chernell Ignác*nak köszönőlevél kézirat-
adományáért; a küldeményt A. átteszi
*Rómer*hez.

- jún. 9. [1866:917/134.] *Hunfalvy János*nak, statisztikai ügyekről és *Roskovics Ignác* görög katolikus lelkésznek köszönet, magyar énekeskönyvéért.
 [1866:917/135.] F.: 168.
12. [1866:917/138.] *Schwarcz Gyulát* értesíti felolvasásának őszre való halasztásáról.
 [1866:917/139.] *Moyses István* beszercei római katolikus püspöknek köszöni az MTA kv. részére elküldött egyházmegyei „schematismust”.
 [1866:917/140.] F.: 169.
14. [1866:917/141.] *Török Pál* református lelkésznek részvétet nyilvánít *Zsavnay Lajos* elhunytá felett.
 14. [1866:917/142–143:] Körlevelek külön biz. tagokhoz.
 [1866:917/144.] *Entz Ferenc* lev. t.-hoz [orvos és gyümölcsnemesítő, ak. tag: 1858–77] küldi bírálatra *Hunfalvy János* művét, az Alföld erdősítéséről; *Rómer*hez a *Kubinyi Ferenc*-féle Zborórol és *Nendvich Károly*hoz *Thán Károly* ózon-kutatási művét.
 [1866:917/145.] *Melczér István* kir. személynöknek köszönő sorok, könyvadományáért.
 [1866:917/147.] F.: 170.
16. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. 4 lap] F.: 171.
 [1866:917/148.] *Déry Lajost* értesíti, hogy „hidtalálmánya” segítésére nincs módja az MTA-nak; *Tóth Antal* kéziratát visszaküldi; *Klinkovics* festőnek válasz: nem vehetik meg *V Ferdinándot* ábrázoló festményét.
19. [1866:917/149.] F.: 172.
 [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. könyvtári biz. ülésről 2 l.]
 [1866:917/150.] *Szabó József*hez küldi bírálatra *Kubinyi Ferenc* munkáját.
 [1866:917/151.] A bécsi vasútigazgatóságtól szabadjegyet kér *Dorner József* ak. lev. t.-nak.
 [1866:917/152.] Körlevél az ak. tagokhoz: adatkérés az az *Alm.* részére.
25. [Összes-ülési jegyzőkönyve, 8 lapon.]
27. [1866:917/153.] *Athanáz Szilárd* orvosnak megköszöni a Jászság statisztikai adatainak az ak. biz. részére való beküldését.
 [1866:917/154.] *Rómer*t értesíti *Myshovszky* késmárki cikke beküldéséről.
 [1866:917/155.] *Wenzel Gusztávot* kéri az újabb *Podhradczky*-cikk megbírálására.
 [1866:917/156.] F.: 173.
- júl. 1. [1866:917/157.] F.: 174.
 [1866:917/158.] F.: 175.
 [1866:917/159.] *Hunfalvy Pál*hoz küldi bírálatra *Pajor Ignác* művét; *Splényi* alispánnak megköszöni a *Vörösmarty*-szobor alapítólevelének elküldését az MTA részére.
 [1866:917/160.] *Tormay Károly* fővárosi főorvosnak megköszöni a légtüneti és közegészségi statisztikai adatok beküldését.

- júl. 4. [1866:917/161.] *Hoffmann Pál*hoz [ak. lev. t. 1863—1907, római jogász, pesti egy. tanár] bírálatra küldi *Vécsey Tamás* értekezését.
[1866:917/162.] F.: 176.
10. [1866:917/164.] *Knauz Nándor* lev.t.-nak [oklevéltudós, ak. tag 1858—1898] köszönetet mond könyvei adományozásáért.
[1866:917/165.] *Kruspér István*hoz [ak. r.t. 1858—1905, a Műegyet. tanára] bírálatra küldi *Szabó József* r. t. munkáját.
[1866:917/166.] Meghívó az ig. tagokhoz, rendkívüli ülésre.
[1866:917/167.] *Deák Farkas*nak köszönet a *Keglevich-kéziratért*; átküldi *Toldy Ferenchez*.
18. [1866:917/168.] F.: 177.
21. [1866:917/169 és 170.]; Bírálatra küldi *Rómer Flóris*hoz és *Hunfalvy Pál*hoz *Karácson Mihály* cikkét *Aquincumról*.
[1866:917/171.] *Szabó József*fel közli a komáromi földrengetés adatait; és *Czuczornak* elküldi az újabb *Mándy Pál*-féle szögyűjtést.
26. [1866:917/172.] *Pólya József*hez küldi bírálatra *Rózsay József* hagymáz-tanulmányát, a folyóiratban való közlésre.
[1866:917/173.] *Kovács S. Endre* orvoshoz (ak. lev. t. 1858—1878) küldi bírálatra *Rózsay* hagymáz-tanulmányát.
[1866:917/174.] *Henszlmann Imr*éhez küldi bírálatra *Kubinyi Ferenc* zborói cikkét és *Pauler Gyulá*hoz a *Vécsey Tamás*-féle római jogi tanulmányt.
- aug. 1. [1866:917/175—176.] F.: 178—179.
3. [1866:917/177.] *Toldy*hoz küldi bírálatra *Szilágyi Sándor* cikkét *Rozsnyay Dávid*ről; *Csengery Antal*hoz a *Nagy Márton*-féle nevelészetit cikket.
[1866:917/178.] *Rómer Flóris*hoz küldi bírálat és közlés véget a *Réső-Enszel Sándor*tól jött cikket, a Csörsz-árkáról.
[1866:917/179.] *Kubinyi Ágost*hoz: a *Resiz György*-féle kéziratgyűjtemény megszerzése ügyében.
7. [1866:917/181.] F.: 180.
[1866:917/182.] F.: 181.
9. [1866:917/183.] *Hunfalvy Pál* könyvtárigazgatóhoz átteszi a könyvnyomdák összesített jegyzékét.
[1866:917/184.] Igazolványt ad, a közhatóságokhoz, a tájgyűjtő útjára induló *Mátyás Flórián*nak.
9. [1866:917/185.] *Hunfalvy Pál*hoz küldi bírálatra *Karácson Mihály* cikkét és *Peregriny Elek* lev. taghoz a *Nagy Márton*-féle pedagógiai művet.
31. [1866:917/186.] *Csengery Antal*hoz, *Vécsey Tamás* műve kiadása ügyében.
- szept. 7. [1866:917/187.] *Rachewitz Nándor*nak visszaküldi el nem fogadott matematikai dolgozatát.
[1866:917/188.] *Schwarcz Gyulá*t értesíti felolvasásának az őszi ülésre történt kitézéséről.

- szep. 7. [1866:917/189.] *Csatskó Imre* [ak. lev. t. 1839–74.] és *Martin Lajos* [ak. lev. t. 1816–97, kolozsvári egyet. matem. tanár] értesítése, műveiknyomatásra való elfogadásáról.
24. [1866:917/190.] F.: 182.
[1866:917/163.] F.: 183.
[1866:917/191.] F.: 184.
- nov. (?) [1866:917/211.] F.: 185.
[1866:917/180.] F.: 186.
- 5 [1866 nov. 5-i ülési jkv.:] 187.
[1866:917/192.] F.: 188.
6. [1866:917/193c.] *Győry Sándor* r. t. felkérése különféle értekezések bírálatára.
[1866:917/194.] *Brassai Sámuel*t értesíti felolvasása kitűzéséről.
[1866:917/195.] *Toldy*hoz különféle könyvkérésekről; *Győry Sándor*hoz küldi bírálatra *Reitter Ferenc* dolgozatát [Reitter lev. t. 1865–74, Duna-szabályozó mérnök volt].
[1866:917/196.] *Thán Károly*tól kéri a meteorkövek vegyvizsgálata adatait.
[1866:917/197.] *Győry Sándor*hoz küldi bírálatra *Hunfalvy János* művét és *Peregriny*hez a *Nagy Márton* félet.
10. [1866:917/198.] A Helytartótanácshoz küldi a *Régészeti Kézikönyv* megrendelt 58 példányát.
17. [1866:917/199.] Újabb *Mándy Péter*-féle gyűjtést küld a *Nagyszótár*hoz.
[1866:917/200.] *Simor János* római katolikus püspöktől kölcsönkéri az MTA részére, a püspöki kv. t. ből, a *Verancsics-codex*t.
[1866:917/201.] Gr. *Evdődy István*tól lemásolásra elkéri a *Thököly-napló*t.
- (?) [1866:917/202.] F.: 189.
21. [1866:917/203.] Ak. ülésor tervezete 1867-re, a tagok számára.
[1866:917/204.] *Hunfalvy János*hoz küldi bírálatra *Schwarcz Gusztáv* munkáját.
23. [1866:917/205.] F.: 190.
[Vegyes Biz. Hiv. I. köt.-ben 3. novemberi ülési jkv.-ve 9. l.] F.: 191–193. sz.
[1866:917/206.] *Győry Sándor*hoz küldi bírálatra *Poór Imre* művét és *Rómer*hez a *Réső-Enzsel*-féle régészeti tanulmányt.
[1866:917/207–208.] *Körlevelek Scitovszky* hercegprímás elhunytáról.
29. [1866:917/209.] *Hunfalvy János*nak elküldi rendes tagsági oklevelét.
[1866:917/210.] *Dorner József*t kéri *Entz Ferenc* művének megbírálatására.
- dec. 1. [1866:917/213.] F.: 194.
3. [1866:917/214.] *Körlevelek* a köz-ülés előkészítése tban.
[1866:917/215–218.] *Körlevelek* a nyg. tárgyában a biz.-okhoz.

- dec. 7. [1866:917/219.] Az I. oszt.hoz, a *Fekésházy*-jutalmi könyvek tárgyában.
- [1866:917/220.] A közeli egy-re kéri a biz. jelentéseket.
15. [1866:917/221.] *Érdy János*hoz a *Karácson*-féle régészeti cikkről és *Győry Sándor*hoz a *Jendrassik*-féle értekezés bírálatáról. Az eredeti, elküldött A. levél a *Petőfi Irodalmi Múzeumban* van, *Érdy*hez címezve.
22. [1866:917/222.] *Szabó József*et kéri *Greguss Gyula* művének; és *Hunfalvy Jánost* a *Steiner Imre*-kéziratnak bírálatára.
- [1866:917/223.] F.: 195.
- [1866:917/224.] *Hunfalvy Pál*hoz küldi véleményezés céljából a *Vidosfalvy Antal*-féle nyelvészeti tanulmányt.
- [1866:917/225.] A *Sztróckay*-jutalom tervezete, levél az oszt.-okhoz.
- [1866:917/226.] Körlevél a tagokhoz, az elmaradt székfoglalók tárgyában.
- [1866:917/227.] *Dózsa Elek* lev. tagnak küldi tagsági oklevelét; *Horváth Cyrillel* közli felolvasásának időpontját.
- [1866:917/228.] *Doby Antal* tiszaujlaki szabónak köszöni könyveit.
- [1866:917/229.] *Pulszky Ferencet* értesíti archaeológiai biz. taggá választásáról és *Bethlen Farkast*, valamint *Kemény Gdbórt* a statisztikai biz. r. tagjaivá történt választásukról.
- [1866:917/230.] *Szily Kálmánnak* és *Friwaldszkynak* elküldi oklevelét.
29. [1866:894.] F.:196.
31. [1866:917/231.] *Kubinyi Agosttal* közli, hogy a *nyg.* 1867. január végén lesz.
- [1866:917/232.] A. összeállítása a nagyjutalomra beküldött törvénytudományi, megjelent pályamunkákról.
- [1866:917/233.] A. összeállítása a *Marczibányi*-díjra pályázó filozófiai könyvekről.
- kn. [1866:917/232–244.] MTA kvt.-ba. beküldött kiadványok jegyzékei, alul A. mint átadó és *Budenz* mint átvevő aláírásával.
- [1866:917/245.] A. névsora a székesfehérvári *Vörösmarty*-szobor leleplezésén megjelent ak. tagokról.
- [1866:1917/246.] *Toldy Ferencnek* megköszöni a *Cruczorról* festett arckép adományozását. [Ez jelenleg a *Tudós Clubban* van.]
- [1866:917/247.] *Palugyai Imre* lev. tag. elhunytának bejelentése. [Ak. tag 1847–66, történész és statisztikus, ak. biz. tag.]
- [1866:917/248–252.] Ülési jkv.-ekből, az írnokok által készített kivonatok, A. aláírásával.

1867.

- jan. 1. [1867:242.] F.: 197.
 [1867:377.] F.: 198.
 [1867:240.] F.: 199.
2. [1867:234—236.] Összeállítása a *Teleki-* és a *Fáy-jutalomra* január 1-ig beérkezett pályamunkákról. A Nemzeti Színházhoz: a *Teleki-jutalmi* drámabíráló tagok kiküldését kéri; közli *Kemény Zsigmond* bíráló biz. elnökkel a beérkezett pályaművek címeit.
4. [1867:4.] F.: 200.
 [1867:8.] F.: 201.
7. [1867:443.] Körlevél-fogalmazvány; meghívók a nyg-re.
10. [1867:9.] F.: 202.
 [1867:16.] F.: 203.
 [1867:7.] F.: 204.
11. [1867:10.] *Horváth Mihály* r. tagot ajánlja az MTA a bajor kir. udvari kv.-ban végzendő forráskutatásokra.
12. [1867:11.] *Sárváry Elek*nek visszaküldi *Pharsalia-*fordítását mint szabálytalan formában és határidőn túl érkezett pályaművet.
 [1867:6.] F.: 205.
 [1867:434.] F.: 206.
14. 1867:16/a *Tóth Lőrinc*nek köszöni 1500 Ft-os alapítványát.
 F.: 207.
15. 1867:234. F.: 209.
16. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. (2 lap kézirat.)]
 1867:14. F.: 209.
 1867:12. *Horváth Cyrill*nek elküldi tagsági oklevelét.
21. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. 24 lap] (Ig. Tan.-iak.)
23. 1867:19. *Kubinyi Agost* és *Hunfalvy János* tudósítása a *Viléz-féle* jutalomdíjra beküldött pályamunkákról.
 1867:20. *Marczibányi János* ig. t. meghívása alapítványuk biz.-ába.
 1867:21. Szabadjegyeket kér 4-féle vasútigazgatóságtól, a tagoknak.
 1867:22. Kvt.-i könyv-leküldési nyugták [*Budenz* aláírásával is].
29. [Évk-ben; kinyomtatva, kézírata nincs meg!]: F: 210—213.
31. 1867:376. (Évk-ekben *kinyomtatva* a *Jelentés*, de a „Függelek” csupán kéziratban.)
 1867:23. *Sennyey* tárnokmesterrel közli az új, nyg. tagválasztások eredményét, jóváhagyás végett.
 1867:25. Körlevél a hat oszt.-hoz, a lev. tagok számának megállapítása és az *Ügyrend* módosítása ügyében.
- febr. (?) 1867:145—146—147. F.: 214. és 215.
 5. 1867:24. F.: 216.
 8. 1867:26. *Toldy Ferenc*hez: az eperjesi gimnázium

- febr. 13. 1867.:28—29. kv.-tól kölcsönkérendő *Dobay*-féle 18. századi naplóról; kérvélvél Eperjesre. *Tóth Lőrinc* pénztárhoz, különféle utalványozásokról.
1867:30. *Rómer Flórist* értesíti a *Kölcsey*-kéziratok beküldéséről.
1867:31. *Doby Antal*nak megköszöni 7 régi oklevél adományozását.
14. 1867:32. *Vidosfalvy Antal*nak válaszol, helynévirási kérdésére.
1867:33. Az I. oszt.-hoz tesz át bírálatra több kéziratot.
1867:35. *Tóth Lőrinc*hez, egy kisebb összegű adomány beküldéséről.
1867:36. *Hunfalvy Pál*hoz és *Fogarasi János*hoz: újabb nagyszőlári anyagról.
1867:37. *Szabó József*hez küldi a British Muzeum és a párisi term. tud. múzeum köszönő iratait, meteorit-küldeményeinkért.
14. 1867:38. *Toldy Ferenchez* küldi bírálat végett *Edvi Illés Pál* művét.
15. 1867:39. F.: 217.
1867:40. *Warga János* lev. t. jutalomdíjának utalványozása.
1867:41. *Owen Róbert*, *Mommsen* és *Neilreich* kultagok részére elküldi tagsági okleveleiket.
23. 1867:44. F.: 218.
1867:45. *Kautz Gyulához* küldi bírálatra a *Réső—Enszel Sándor*-féle kéziratot.
1867:46. *Hunfalvy János*hoz küldi bírálatra *Vörös Viktor* fordítását a *Fessler*-féle német nyelvű magyar történetkönyvről.
25. [Összes-ülési jkv.-ből 2 kivonat:] F.: 219—220.
(?) 1867:43. F.: 221.
- márc. 1. 1867:47. *Rómer Flóris*hoz: az ak. kiadványok szétküldéséről.
1867:48. *Toldy Ferenchez*: a nápolyi kir. levéltárral való csereviszonyról.
8. 1867:49—50. *Győry Sándor*, *Sztoczek József* és *Greguss Gyula* felkérése különféle természettud. kéziratok megbírálására.
1867:2. F.: 222.
1867:51. és 61 F.: 223. és 224.
1867:52. *Steiner Imréné*nek visszaküldi kéziratát.
1867:53. Hírlapokhoz, 3 féle közlemény az új pályatételekről.
9. 1867:54. *Oltványi Pálnak* megköszöni érem-küldeményét.
17. [1867: Ig. Tan. Jkv. március 27-ről:] 9 lap A. kézirat.
20. 1867:56. *Hunfalvy János*hoz küld kiadásra egy értekezést.
1867:57. *Rómer Flóris*hoz rövid feljegyzés, régészeti ügyekről.

- márc. 20. 1867:58. *Szinovácz György és Suhajda János* lev. tagokhoz küldi bírálatra *Csatsko Imre* lev. t. francia jogtudományi értekezését.
23. 1867:15. F.: 225.
27. 1867:59. *Simonyi Ernő*nek megköszöni a *Martinuzzi Fráter György*ről készült, XVI. sz.-i festményt. A képet 1959-ig az MTA kv. őrizte, majd az MTA Történettudományi Intézetének adták át.
- 1867:60. *Budenz József*nek elküldi a *Sámuel*-díj bronz érmét.
28. 1867:62. *Schwarcz Gyulát* értesíti felolvasásának kitézéséről.
- ápr. 1. 1867:63. *Hunfalvy Pál* oszt.-jegyzőtől harmadszor sürget előadókat az I. oszt. közelebbi üléseire.
- 1867:64. *Cziráky János* ig. taghoz küld aláírásra egy jkv.-et.
8. 1867:67. *Nagy Márton*hoz: művének felolvasásra való kitézéséről és kinyomtatásra elfogadásáról.
- ápr. 8. 1867—68. F.: 226.
- 1867:69. *Hunfalvy Jánossal* közli, hogy *Fényes Elek* értekezését soron kívül kiadásra ajánlja az oszt. s az Ig. Tan.
- 1867:71. *Györy Sándor*hoz küldi bírálatra *Szily Kálmán* székfoglaló értekezését, mielőtt nyomdába küldenék.
11. 1867:72: F.: 227:
- 1867:72/a F.: 228
- 1867:73. Valamennyi bíráló biz.-hoz körlevelek (8 db.)
13. 1867:55. F.: 229.
- 1867:74—75. *Szabó József* oszt.-jegyzőhöz küld két *Thán Károly*-féle cikket.
- 1867:76. Az el nem fogadott *Becher*-féle kéziratot visszaküldi.
- 1867:77. *Zsoldos Ignác* r. tagnak megköszöni könyvadományát.
29. 1867:79. *Kautz Gyulának* elküldi tagsági oklevelét.
- 1867:80. *Kubinyi Agostont* felkéri több kézirat bírálata.
- máj. 2. 1867:81. *Horváth Cyvillt* emlékbeszédre kéri fel (*Purgstaller József*ről.)
- 1867:82. *Tóth Lőrinc* pénztárost értesíti egy kisebb alapítványról.
3. 1867:78. F.: 230.
- 1867:83. *Horváth Cyvill*nek köszöni visszaajándékozott írói díját.
- 1867:84. *Hunfalvy János*hoz küldi az Iglói Takarékpénztár statisztikai adatait.
- 1867:85. *Kubinyi Agostont* értesíti a belga akadémia nemzetközi archaeológiai kongresszusi meghívójáról.

- máj. 3. 1867:86. *Toldy Ferenchez* továbbit több ingyen-
könyv kérését.
1867:87. *Szabó Józsefhez* küldi a *Tormay*-féle főor-
vosi kimutatásokat.
4. 1867:88. *Gönczy Pált* és *Szőnyi Pált* kéri több érte-
kezés bírálatára.
1867:89. *Hunfalvy Pálhoz* küldi *Jókai* javaslatát a
drámabírálatokról.
1867:90. *Hunfalvy Pál* újabb sürgetése, ülési felol-
vasók szerzésére.
1867:91—92. F.: 231. és 232.
5. [MTA. Kézirattár. *Irod. lev.* 4 r. 105.] *Toldyhoz* küldi a *Fekés-
házy*-jutalomról kapott ministeri iratot.
10. 1867:93. F.: 233.
11. 1867:95—96, F.: 234—235.
1867:94. F.: 236.
16. 1867:98. F.: 237.
18. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. (könyvtár biz.) 61ap kézirat.]:F:238.
18. 1867:99. *Eötvös József* elnöknek jelenti az *üléstermi
Ligeti Antal*-féle képek elkészültét.
1867:100. *Hunfalvy Pálnak*: a *Maczanek Amália*-
féle *Voltaire*-fordításról.
19. 1867:106. *Takács István* kérését, hogy a kiadványok
fűzését végezhesse, támogatja az elnöknel.
24. 1867:102. F.: 239.
1867:101. *Szabó Józsefhez*, a görögországi geológiai
leletek megvizsgálása ügyében.
27. 1867:105. *Hunfalvy* főkönyvtárosához leküldi a *P. N.*
1858 évi 234. [*Széchenyi* levele miatt] el-
kobzott számának egy példányát.
29. 1867:107. Jkv. kivonatot küld *Eötvös József* elnöknek.
1867:108. *Szabó Józsefhez* küld egy „örökmozgó gép”
találmányt s egy kérélevelet.
- jún. 1. 1867:109. *Balla Károly* lev. tagnak válaszol kérésére:
a kívánt csillagjai műszert senkinek sem
adhatja kölcsön az MTA.
1867:110. A norvég egyetem küldeményeiről a kvtt.-
nak értesítés.
4. 1867:111. *P. Szathmáry Károlynak*, egy régészeti
cikke tiszteletdíjáról.
1867:112. *Rómer Flóris*hoz: az *archaeológiai Közle-
mények* írói díjairól.
1867:118. F.: 240.
1867:18. F.: 241.
1867:93. F.: 242.
6. 1867:113. *Karácson Mihálynak* visszaküldi ki nem
adható értekezését.
1867:114. A hírlapokhoz: *Kolossváryné* ezer forintos
adományáról; ue. tárgyban hivatalosan
értesíti *Tóth Lőrinc* pénztárost is.
1867:115. *Sina Simon* újabb ezer forintos adományát
küldi a pénztárhoz.
1867:116. A pénztárhoz átküldi *Eötvös* elnök vissza-
adományozott írói tiszteletdíját.

- jún. 6. 1867:117. A tervezett Országos Levéltár ügyében a belügyminisztertől kapott választ átküldi az oszt.-hoz: *Hunfalvy János*hoz.
 9. 1867:58. F.: 243.
 14. 1867:371. F.: 244.
 1867:119. Az Egyetemi Nyomdához: a *Régi Magyar Nyelvemléktár* kiadásáról.
 1867:120. Hírlapok útján tudatja egy pályázóval, hogy jeligés pályaműve átdolgozásra visszakapható.
 21. 1867:34. F.: 245.
 1867:121. F.: 246.
 26. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. 4 lap kézirat.] *Fekésházy*-jutalmi biz.
- júl. 2. 1867:123. *Kubinyi Ágoston*hoz továbbítja a bécsi lovassági fegyvertár kérelevelét.
 8. 1867:124. *Tóth Lőrinc* pénztárhoz küldi át a Székely Kivándorlási Alapra érkezett adományokat.
 1867:125. *Kerekgyártó Árpád*hoz, székfoglalója megtartása ügyében.
 10. 1867:126. *Knauz Nándor*hoz, előadása kitűzéséről.
 12. 1867:127. Körlevele a tagokhoz az Orvosok és Természetvizsgálók augusztus 11–17. napjain, Rimaszombatban tartandó ülésére: *Rózsay József* lev.-nál kell az útra jelentkezni.
 18. 1867:129. *Sztoczek József* oszt. elnökhöz, egy kultuszminiszteri átirat mielőbbi gyors elintézése ügyében; javasolná A. az oszt.-ülés rendkívüli összehívását.
 22. [MTA Kézirattár: *Irod. lev. 4 r. 105. sz.*] F.: 247.
 1867:130. *Knauz Nándornak* megköszöni a nápolyi *Margit*-legenda egy lapjának az MTA kv. részére való megküldését.
 1867:131. *Kubinyi Ágoston*hoz küld át egy éremgyűjteményt.
 1867:132. *Érdy János* egyik tanulmányának kiadásáról.
 29. 1867:133. *Hunfalvy Pál*hoz küldi megbíráltatásra a *Haberern*-féle újabb *Aristoteles*-fordítást.
 1867:134. *Thán Károly* értekezése kiadása és megbíráltatása tárgyában levelezés.
 1867:135. *Kautz Gyulához* küld át több kéziratot, megbíráltatásra
 1867:143. és 142. F.: 248–249.
 aug. 1. 1867:137. *Mennyey József*nek köszönőlevél, 3 kötetes munkájáért.
 1867:138–139. Az MTA pénztárhoz: két kisebb adományt küld át, levéllel.
 1867:140. *Láng János* könyvadásznak, egy melléklet sokszorosításáról.
 1867:141. Debrecen városának köszönet, a honvédszobor-adományért.
 1876:136. F.: 250.

- szept. 8. 1867:144. *Szily Kálmán és Greguss Gyula* tagokhoz, a *Math. és Term. tud. Értekezéseknek* 5—5 ív terjedelemben való kiadásáról.
- 1867:145. Pest városa kapitányától fokozott őrséget kér az MTA pincéinek szellőztetése miatt.
- okt. 1. 1867:147. *Eötvös József* elnökhöz: A javaslata egy szolga felvétele ügyében.
7. 1867:148. F.: 251.
- 1867:319. F.: 252.
- 1867:157. F.: 253.
10. 1867:150. *Hunfalvy Pál*hoz többféle kéziratot küld le, megőrzésre.
16. 1867:153. *Hunfalvy Pál*hoz a gr. *Hadik*-könyvtár adományának hírével.
16. 1867:154. *Toldy Ferenc*hez küldi a *Pelzen*-féle madártani könyvet.
- 1867:156. *Szabó József*hez küldi bírálatra *Kruspér István Földmérőtanát*.
- 1867:152. F.: 254.
- 1867:157. F.: 255.
- 1867:158. *Toldy Ferenc*et értesíti a flórenci oklevél-másolatok (*Simonyi Ernő* küldeménye) megérkezéséről, a tört. biz. részére.
18. 1867:159. *Ahin Károly*hoz: *Faraday*-tanulmányának kiadása ügyében; és *Szabó József*hez, több elhunyt természettudós emlékbeszédeiről.
- 1867:160. *Ney Ferenc*hez küldi bírálatra *Spiegler* újabb kéziratát: *A Mosaismusról*.
- 1867:161. *Vámbévi Armin*hoz tervezett előadása ügyében; köszöni újabb könyvajándékát s leküldi a kv. -ba.
21. 1867:162. A II.—IV. oszt.-tól felolvasókat sürget.
24. 1867:233. F.: 256.
26. 1867:163. F.: 257.
28. 1867:151. F.: 258.
29. 1867:372. F.: 259.
- 1867:373. F.: 260.
- [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] Alapítványi és Alapszabályrevíziós biz. üléseiről, 11 kéziratol lapon.
- 1867:164. F.: 261—263.
- 1867:165. és 373. Körlevelek az *Alapszabály*-átdolgozás előkészületeiről.
30. 1867:166. Körlevelek a tagokhoz, nyky-i munkák előkészítéséről.
- 1867:167. Körlevél az öt biz. előadójához, ülési jkv.-eikért.
- 1867:167. *Rómer Flóris*hoz, az *Éremtárba* küldi a koronázási arany és ezüst érmeiket.
- nov. 1. 1867:168. *Emericzy Géza*nak: köszöni egyik könyvét, de nem vállalkozik annak ismertetésére, nagy elfoglaltsága miatt.
- 1867:169. *Steiner Imrét* (Igló) értesíti pályaműve beérkezéről.

- nov. 7. 1867:170. *Knöpfler Vilmos* marosvásárhelyi orvosnak köszöni munkáját.
1867:171. *Szabó Józseftől* sürgeti a *Schulzer-féle Gombatan* bírálatát.
1867:172. A pénztárt értesíti özv. *Szathmáryné* tízezer forintos, és *Henter József* kétezer forintos alapítványa befizetéséről.
7. 1867:173. Körlevelek a pályaművek bírálóihoz, sürgetéssel.
II.
16. 1867:348. F.: 264.
1867:27. F.: 265.
1867:755. F.: 266.
1867:175. Német fogalmazványa a bajor akadémiához küldött könyvekről.
21. 1867:176. *Hunfalvy János*hoz küldi *Ney Ferenc* felolvasásának kéziratát.
29. 1867:177. Körlevelei több emlékbeszéd vállalóihoz, sürgetésükkel.
30. 1867:185. *Rómer Flóris*hoz küldi, a kéziratárba: *Verseghy* nyelvtanát, *Mészáros Lázár* 48-as miniszter kéziratait, a debreceni Honvédelemkmű alapközműnyát és egy XVI. sz.-i török okiratot, Pécsről.
dec. 1. 1867:104. F.: 268.
4. 1867:178. *Hunfalvy Pál*hoz: kereskedelmi műszavak értelmezéséről.
1867:179. Sürgeti az öt biz. előadótól egy. jelentésüket.
6. 1867:174. F.: 269.
[Vegyész Biz. Jkv. I.] F.: 270—271.
10. 1867:180. *Toldy Ferenc*hez: *Pászthory Endre* kézirata (1849-i menekültek Törökországban), megbíráltatása ügyében.
12. 1867:181. F.: 272.
17. 1867:182. *Hunfalvy Pál*hoz, egy régi könyv megvásárlása ügyében.
1867:184. *Tóth Lőrinc*hez: *Pollák Márk* és *Bakos László* adományai befizetése ügyében.
18. 1867:367. F.: 273.
1867:186—187. *Hunfalvy Pál*hoz: új könyvek vásárlása és az I. oszt.-ban sürgősen megtartandó emlékbeszédek ügyében (2. levele).
1867:188. A széklet foglalt tagoknak elküldi tagsági okleveleiket.
1867:189. Körlevelei az MTA Vegytani Intézete felállítási tervéről és földtani térképek kiadásáról.
(?) 1867:191. *Eötvös József* elnöknek jelenti, hogy a könyvkiadó biz. nem fogja ezután a könyveket ingyen küldeni az iskoláknak.
(?) [Jkv. részlet] F.: 274.
1867:279. A. fél- és negyedíves ceruzás jegyzet-

- lapjai (15 db.) különféle ülések jkv.-vázla-
taival.
- dec.(?) 1867:280. Körlevele a hat oszt.-hoz: a lev. tagok
számát megállapító biz.-ba osztályonként
2—2 tag kiküldését kéri.
- 1867:297. *Hunfalvy Pál*hoz, a *Marczibányi*-díjra
érkezett művekről.
- 1867:298. Jkv. kivonatok, ímokoktól, A. aláírásával:
a nagyösszegű *Dora*-alapítványról és kép-
adományról [Izabella királyné].
- 1867:302. *Hunfalvy Pál*hoz küldi a kultuszmin. iratát
a *Fekésházy*-alapból kiadható jutalomköny-
vekről.
- 1867:335—336. A. köz-ülési tervezetei és az előkészítő
biz. névsora.
- 1867:337. Hosszabb német nyelvű levélben kéri köl-
csön, Bécsből, *Vámbéry Armin* lev. t. részére
a *Kudatku Bilik* c. újgur kéziratkötetet.
- 1867:339—356. Jkv. töredékei és ceruzával írt fogalmaz-
ványai.
- 1867:363. Egyik, ülés alatti jkv.-vázlata alján tréfás
rajzocskaí és *Erskin* kültag neve körül gir-
landok, nyíl stb. rajzocskaí.
- 1867:365. [Nagy köteg kv. akta: leküldött művek,
folyóiratok:] 127 db (jórészt A. által össze-
állított) átvételi jegyzék, mindegyiken
A. mint átadó és *Budenz* könyvtármok
(átvevő) aláírásával.
- 1867:366. Történettudományi oszt.-hoz: tagajánlás
ügyben.
- 1867:371. *Szabó József*hez továbbítja a göttingai
akadémia kérelmét, hogy a knyahinyai
meteorit-kövekből nekik is küldjön az
MTA.
- 1867:372. [Idegen kézzel írva, csak A. aláírásával]:
*Hunfalvy Pál*hoz, az *Alapszabály*-revízió
előkészületi munkáiról, tervezetéről.
- 1867:373. *Hunfalvy Pál*hoz: az ünnepi köz-ülést
előkészítő biz. üléséről.
- 1867:374—377. Titoknoki jelentéséhez való jegyzet-vázla-
tok, anyaggyűjtés; valamennyi ak. ülés
tárgysora 1867-ről; „Tudnivalók” az *Ak.*
Évt. belső lapjára, nyomdai szedés céljából.
- 1867:392. A. jegyzete, ceruzával, a *Petzval*-féle *Felsőbb*
Mennyiségian kiadásának tervéről.

1868.

- jan. 2. 1868:1400/2. *Szilágyi Ferenc* és *Horváth Cyrill* tagokhoz:
felolvasásaik időpontjának megállapításá-
ról.
- 1868:1400/3. *Pulszky Ferenc*től kéri a *Nádasdy*-pálya-
művek bírálatát.

- jan. 2. 1868:1400/4—8. A hat szakoszt.-tól kéri kültagjaik névsorát.
8. 1868:1400/9. *Radnóthfáy* színházi intendánstól kér dráma-bírálókat.
- 1868:1400/10. *Karvassy Ágostont* kéri a nemzetgazdasági pályaművek megbírálására.
- 1868:1400/11. *Éötvös* elnökhöz küldi az *Eggenberger-cég* elleni panaszt.
- 1868:1400/17. *Kautz Gyulát* kéri; intézkedjék a *Szinovác* Gyögyről mondandó emlékbeszéd tárgyában.
- 1868:1400/18. F.: 275.
- 1868:1400/19. *Kautz Gyulához* küldi a második oszt.ba tartozó pályaműveket, bírálókhöz való szétküldésre.
- 1868:1400/20. *Fogarasi János*hoz küldi az újabb *Mándy-szógyűjteményt*.
9. 1868:1400/26. A Dunagőzhajózási Részvénytársaságtól szabadjegyeket kér öt ak. tagnak.
- [1868:1217.] F.: 276.
15. 1868: [Országos Széchényi Könyvtár kéziratára:] *Jókai Mór*hoz írt levelében kéri, hogy lapjában, a *Hon*-ban valami helyreigazítást adjon ki, mert a tévedésből közölt nagyjutalmi hírek *Tompa Mihálynak* sértik érzékenységét. (*Riedl Szende* indiszkréciója folytán került a hírek közé *Tompa* neve.)
- 15—17. [Vegyés Jkv. I. köt.] 6 lap.
20. 1868:1400/39. *Hunfalvy Páltól* sürget az első oszt. ülésére felolvasót.
- 1868:1400/43. *Toldy*hoz küldi át *Dethier Antal* újabb levelét.
- 1868:1400/44. *Györy Sándort* értesíti, hogy az elnök tudomásul vette betegszabadságát.
- 1868:1400/47—48. A kultuszmin.-tól segélyt kérnek *Henszmann Imre* párizsi útjára és a Régészeti Állami Bizottságnak.
- [1868:79.] Egy román nyelvű irat felzetére ezt a tartalmi kivonatot írta: „Staniu alelnök és Rusi titkár urak a román nép irodalma és művelődése végett alakult *erdélyi román társaság* nevében tudatják, hogy e társaság »Transylvania« néven életbe lépett Brassóban.”
27. 1868:1400/53. *Felméry Lajost* értesíti, hogy Jénába ajándékkönyveket küld az MTA.
- 1868:1400/56. *Flór Ferencet* értesíti *Preysz Mór* „szesz-telenített bor”- kísérleteiről.
- 1868:1400/57. *Toldy Ferenchez* küldi a most érkezett *Kritobonlos* II. köt.-ét.
- 1868:1400/1. F.: 277.
28. 1868:1400/58. F.: 278.
29. 1400/60. *Özv. Balogh Dénesnének* visszaküldi férje találmányának rajzát.

- jan. 29. 1868:1400/61. A pénztárt értesíti, hogy *Erdélyi János* halála miatt, helyére, fizetéses tagnak *Hunfalvy Pál* r. t. tag következik.
31. 1868:1400/62. A II. oszt.-hoz átteszi *Horváth Cyrill* művét, kiadás végett.
[1868:1373.] F.: 279.
[1868:1216.] F.: 280.
[Vegyész Biz. Jkv. I.] F.: 281.
- febr. 1. 1868:1400/63. *Ney Ferencet* felkéri *Erdélyi Jánosról* emlékbeszéd tartására.
1868:1400/64. *Toldy Ferenc*hez több iskolának küldendő könyvekről.
1868:1400/65. *Toldy Ferenc*hez a *Bock-féle* német könyv megrendeléséről.
1868:1400/66. *Toldy Ferenc*hez az egyre gyűrűlő kv. kötelespéldányok ügyében.
1868:1400/67. *Eötvös József* miniszterhez, a széphalmi *Kazinczy-emlékmű* építtetése ügyében.
1868:1400/68. *Toldy Ferenc*hez: cserekapcsolat a párizsi régészeti társulattal.
2. 1868:1400/69. *Staniunak*, a brassói román társaság elnökének köszöni lapjuk rendszeres küldését.
1868:1400/73. *Eötvös József* miniszterhez, az archaeológiai biz. kérésekről.
2. 1868:1400/74. *Rómer Flóris*hoz, az archaeológiai biz. terveiről.
1868:1400/75. *Rész-Enzsel Sándornak* válaszó cikke ügyében.
8. 1868:1400/92. F.: 282.
1868:1400/93. *Szabó József*hez átteszi a *Vitéz-pályaműveket*.
1868:1400/94. F.: 283.
1868:1400/95. *Kubinyi Agostonnak* megköszöni az MTA részére küldött koronázási emlékérmét.
1868:1400/96. *Rómer Flóris*hoz, az Éremtárba küldi az emlékérmét.
11. 1868:1400/107. F.: 284.
13. 1868:1400/109. *Szabó József*hez továbbítja a besztercebányai gimnázium légtüneti észleleteit.
1868:1400/110. *Szabó József*hez: *Schueller* művének (*Der Telegraph*) lefordítása ügyében.
14. 1868:1400/111. *Murmann* professzorhoz: a *Freya* bolygóról írt művének hivatalos bírálót megsürgette.
1868:1400/112. *Petzval Ottótól* sürgeti *Murmann* kéziratának visszaküldését.
1868:1400/113. *Szily Kálmán*nak, előbbi tárgyban.
1868:1400/114. *Kovács Endre* lev. tagtól kéri a két éve bírálatra küldött kézirat visszaküldését.
17. 1868:1400/117. *Nagy Károlytól* (Párizsból) érdeklődik: hová küldje az MTA az illetmény-folyóiratokat?
1868:1400/118. A belügymin. útján érdeklődik *Magyar László* afrikai címe iránt.

- febr. 17. 1868:1400/119. *Hunfalvy Páltól* újból felolvasót sürget.
1868:1400/120. *Toldy Ferenctől* kéri („idejében!”) a tört.
biz. ngy. jelentését.
1868:1400/121. *Szabó Józseftől* kéri a mat. és term. tud.
biz. ngy. jelentését.
1868:1400/122. *Toldy Ferenctől* a könyvtári biz. sürgős
összehívását, az *Eggenberger*-cég elleni pa-
naszok miatt.
1868:1400/123. *Szabó Józsefhez* küldi *Schossberger* tanulmá-
nyát a „tűzmentes fedél”-ről.
19. 1868:1400/124. *Gorove István* miniszterhez, a postai kül-
demények kezelésének egyszerűsítése ügyé-
ben.
1868:1400/125. *Rómer Flóris*hoz: a vasútépítésnél előkerül-
hető régiségek megmentése ügyében.
1868:1400/130. *Ipolyi Arnold*dal közli, hogy a *Pulszky*-féle
gyűjtemény megszerzésére alakított biz.
tagjává választották.
1868:1400/133. *Hadik Gusztáv* grófnak köszöni ezerkötetes
könyvadományát.
24. 1868:1400/138. F.: 285.
1868:1400/158. F.: 286.
1868:1400/157. F.: 287.
26. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] (4 lap.)
27. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] F.: 288.
29. 1868:1400/141. Körlevél az Ig. Tan. tagokhoz, ngy.-re.
1868:1400/142. A könyvtári biz. tagjaihoz: kv. jelentésről.
1868:1400/143. *Rómer*hez küldi *Ratiborszky* levelét, mely-
ben ez *Attila* sírjának *Przemysl* körüli
keresését ajánlja.
1868:1400/144. *Hinka* ügyészhez: *Hartl Ignác* hagyatékáról.
1868:1400/145. *Fogarasi János*hoz küldi *Mándy Péter* gyűj-
tését.
1868:1400/146. *Hunfalvy János*hoz küldi a Miskolci
Takarékpénztár statisztikai adatait.
1868:1400/147. Körlevelek a hat oszt.-hoz, tagajánlások
tárgyában.
1868:1400/150. Elnökhöz: jelentés az *Eggenberger*-cég elleni
vizsgálatról.
- márc. 2. (1868:1217.) F.: 289.
1868:1400/160. F.: 290.
1868:1400/161. F.: 291.
5. 1868:1400/162. Az oszt.-jegyzőket értesíti a pályaművek-
ről.
1868:1400/163. *Hunfalvy Pál*hoz: vegyes I. oszt.-ügyekről.
6. 1868:1400/165. *Tóth Lőrinc*hez: a száz-aranyas *Sztróka*y-
díjról.
1868:1400/166. *Toldy Ferenctől* sürgeti a drámabíráló
biz. jelentésének beküldését.
9. 1868:1400/171. F.: 292.
1868:1400/172. *Szabó József*hez küldi a meteorológiai táb-
lázatokat.
10. 1868:1400/174. *Ney Ferenc* oszt.-jegyzőhöz: a jutalomdíjak
sorrendjéről.

- márc. 10. 1868:1400/175—177. *Kautz Gyulához, Hunfalvy Jánoshoz és Szabó Józsefhez a jutalomdíjak sorrendjéről.*
11. 1868:1400/180—182. *Toldy Ferenchez, Rómer Flóriszhoz és Hunfalvy Jánoshoz mint biz. előadókhoz figyelmeztetés: a nyomdászamlákat addig nem fizetik, míg ők nem láttatkoznak.*
- 1868:1400/183—185. *Az Eggenberger-céghez küld különféle könyvkiadási reklamációkat.*
12. 1868:1400/186. *Tóth Lőrinczhez küldi Simor hercegprimás 200 forint adományát.*
13. 1868:1400/190. *Szabó Józsefhez: a Schulzer-féle hat-kötetes Mykologia megvásárlásáról. [Ld. MTA. kéziratár: Term. tud. 2-r. 3.]*
- 1868:1400/192. *A Déli-vasúttól szabadjegyet kér Rómernek.*
- 1868:1400/194—195. *Hírlapokhoz: a márc. 21-i köz-ülésről; és a pesti főkapitánytól rendfenntartók kérése ez ülésre.*
- 1868:1400/196. *A jogi kar dékánjától rendező-jogászokat kér.*
17. [Ngy.jelentései:] F.: 293—307.
18. 1868:1400/198. F.: 308.
1868:1400/202. *Kvt.-ba leküldött könyvek jegyzéke.*
1868:1400/203—205. F.: 309—311.
1868:1400/191. F.: 312.
18. 1868:1400/208. *A Kultuszmin.-hoz: az ásatások szak-szerű ellenőrzése érdekében.*
[1868-i köz-ülési titkári jelentése:] F.: 313.
1868:1400/209. *Toldy Ferenchez küldi Edvi Illés Pál levelét.*
1868:1400/210—211. *A kv. -ba leadott művek jegyzékei.*
27. 1868:1400/212. *Az Eggenberger-céghez: küldési panaszok.*
30. 1868:1400/213. *Vámbéry könyvkérő levelére alul ezt írta: „Átadtam a tatár Molláknak”, „Mollá Izsákot, Vámbéry Armin szolgáját nemsokára a kv. alkalmazta.”*
31. 1868:1400/222. *A Pesti Hazai Takarékkal közli, hogy jutalomdíjukat (Fáy A.-alapítvány) Kautz Gyula nyerte el.*
- 1868:1400/240. *Haynald Lajos és Horváth Boldizsár értesítése tiszteleti taggá választásukról.*
- 1868:1400/241. *Wenzel Gusztávhoz küldi Kállay Miklós válaszát a családi levéltárban való kutatási engedély ügyében.*
- 1868:1400/242. *Ballagi Mórhoz küldi bírálatra Kohut Sándor kéziratát.*
- 1868:1400/243. *Kemény Zsigmondot és Waldstein Jánost értesíti ig. tagságukról.*
- 1868:1400/244. *Újonnan választott tagokhoz értesítő-körlevél.*
- 1868:1400/250. *Toldy Ferenc r. t. értesítése arról, hogy a nagyjutalmat ő kapta.*
- 1868:1400/251. *Vaadnay Lajost értesíti nyelvészeti munkája Sámuel-jutalmáról.*

- márc. 31. 1868:1400/252. *Schnierer Gyulával közli, hogy a Sztrókhay-díjat neki ítelték.*
 1868:1400/253. *Kriesch-sel közli, hogy a Vitéz-féle jutalomdíjat kapta, haltenyésztési munkájáért.*
 1868:1400/254. *Barádcz Lajos erdélyi orvost értesíti jutalomdíjáról.*
- ápr. 3. 1868:1400/255. *Almanach-adatok beszerzése ügyében ír az öt biz. előadóinak.*
 7. 1868:1400/264. *A II. és IV. oszt. jegyzőit figyelmezteti, hogy az ülésekre nincs előadó.*
 1868:1400/265. *Karvassy oszt.-elnöknek jelenti a Szinováczt-émlékbeszéd kitűzését a legközelebbi ülésre.*
 1868:1400/266. *Az ügyéssel közli Kostyelik Mihály adományát.*
 8. 1868:1400/268. *Mártonffy Károly Heves megyei balladagyűjtését átengedik a Kiszf. Társ.-nak.*
 1868:1400/269. *Toldynak több vidéki ingyen-könyvkérést küld át.*
 1868:1400/270—271. *F.: 314—315.*
 1868:1400/272. *Német és magyar nyelvű levélben értesíti megválasztásáról Czermákot, az akkor Jénában tanító egyet. tanárt. [Czermák János 1828—1873; cseh orvos és fizikus, előbb a prágai, krakkói, jénai, végül a pesti egyetem tanára, a gégetűkór világhírű felfedezője. Emlékb.: Term. tud. Közl. 1873. évi köt.]*
 1868:1400/297. *F.: 316.*
 9. 1868:1400/277. *Eötvös József elnöknek jelenti, hogy az elhunyt Nagy Károly helyére fizetéses r. tagként Lugossy József következik.*
 1868:1400/278—283. *Szabó Józsefhez küldi Bajusz Mihály mértani művét, Balla Károly Időtanát, valamint a Tisza—Maros jégviszonyainak statisztikai adatait.*
 1868:1400/281. *Toldy Ferenchez küldi Réthy Pál értesítését egy Corvin-kódexről.*
 1868:1400/282. *A kvtt.-ba küldött művekről összeállítás.*
 15. 1868:1400/285. *Emich Gusztáv nyomdászt erélyesen felszólítja (Szabó József panaszja alapján) rendezőbb nyomdai munkák végzésére.*
 1868:1400/286. *Eötvös József elnökhöz: újabb panaszok, Eggenberger rendetlen könyvküldései miatt.*
 1868:1400/287. *Az elnöknek bemutatja az Ig. Tan. tárgysorát.*
 1868:1400/288. *Károlyi György ig. taghoz küldi felülvizsgálatra Ybl Miklós és Skalmiczky építészek iratait.*
 1868:1400/289. *Czirák György ig. taghoz: a Kazinczy-emlékmű építése ügyében.*
 19. 1868:1400/293. *Hunfalvy Pálhoz küld néhány pályaművet.*

- ápr. 19. 1868:1400/294. *Toldy Ferenc*hez továbbítja az újabb könyvkéréseket.
 1868:1400/298. A Kultuszmin.hoz: sürgetés a Meteorológiai Intézet felállítása ügyében.
22. 1868:1400/302. *Edvi Illés Pálnak* visszaküldi kéziratát.
 25. 1868:1400/314. *Haynald Lajos* érsektől és *Waldstein János* ig. tagtól kéri az Alm. új kötete számára személyi adataikat.
25. 1868:1400/305–306. F.: 317–318.
 1868:1400/318. *Greguss Ágostot* felkéri emlékbeszéd tartására *Erdélyi János*ról.
 1868:1400/319. *Szabó Józsefet* felkéri emlékbeszéd tartására *Nagy Károly* r. tagról.
 1868:1400/320. *Hunfalvy Jánost* felkéri emlékbeszéd tartására *Ráih Károly* lev. tagról.
 1868:1400/321. *Szabó József*hez küldi bírálatra *Zierlen Frigyes* kéziratát.
 1868:1400/322. Kvt. beküldési nyomtatvány, A. sablonos szövegével.
 1868:1400/334. F.: 319.
 1868:1400/323–324. F.: 320–321.
28. 1868:1400/326–7. Kvt. átvételi nyugták, A. szövegével.
 máj. 1. 1868:1400/328. *Tóth Lőrinc*hez küldi *Vadnay Lajos* vissza. adományozott jutalomdíját, 15 aranyat.
 1868:1400/329. *Hunfalvy János*hoz küldi a körmöci statisztikai kimutatást.
 1868:1400/330. *György Lászlót* értesíti, hogy pályadíjat nem nyert művét az *Ügyrend* szerint nem adhatja vissza.
 1868:1400/331. A Kisfaludy-Társ. titkárához küldi a most kapott *Kelecsényi-féle* dalgyűjteményt.
 1868:1400/332. *Kelecsényi József*nek megköszöni dalgyűjteményét.
6. 1868:1400/335. *Balla Károlyt* értesíti hogy *Időtanát* nem hatják ki.
 1868:1400/342. *Gr. Lázár Kálmánt* értesíti értekezésének elfogadásáról.
14. 1868:1400/347. *Emich* nyomdászhoz: a *Mechanika* c. mű kiadásáról.
 1868:1400/350. Kvt. átvételi nyugták A. szövegével.
15. 1868:1400/351. *Klamarik János*nak köszöni „Légtüneti” észleleteit.
 1868:1400/352. *Balla Károlyt* értesíti, hogy művére segélyt sem adhatnak.
15. 1868:1400/353. Az *Eggenberger-céggel* közli a könyvküldés szigorú szabályait.
 1868:1400/354. A Hétszemélyes Tábla elnökségét meghívja a *Lonovich-emlékülésre*.
 1868:1400/355–357. Kvt. átvételi nyugták, A. szövegével.
22. 1868:1400/360. *Mikó Imre* miniszternek: jelenti, hogy a Topográfiai Ankétra az MTA képviselőjében *Hunfalvy Jánost* küldik ki.
 1868:1400/361. *Toldy Ferenc*hez küldi *Simonyi Ernő* kéziratát és különféle könyvkéréseket.

- máj. 22. 1868:1400/363—364. *Hunfalvy János*nak küld egy kéziratot bírálatra és felkéri az MTA képviselőjét a Topográfiai Anketon.
1868:1400/365. A bécsi Centralcommission für Baudenkmal-val közli a szakértői véleményt az állítólagos Attila-sírról.
23. 1868:1400/366. *Greguss Ágost*hoz küldi bírálatra *Arisztotelész* *Metafizikájának* *Haberern*-féle fordítását.
1868:1400/367—368. Kvt. átvételi nyugták A. írásával.
25. 1868:1400/369. *Takács István* kiadó fizetésemelési kérését pártolja *Eötvös József* elnöknel.
30. 1868:1400/371. *Télly Ivántól* visszakéri az évek óta nála levő *Arisztotelész*-fordítás kéziratát.
1868:1400/372. Özv. *Dessewfy Emil*néhez: a család tizenötezer forintos adományáról.
1868:1400/373. F.: 322.
1868:1400/374. A pénztárt értesíti *Szendvrey Aladárné* 1000 Ft. hagyományáról.
1868:1400/375. *Hunfalvy Pál*hoz küldi a *Bohussné*-féle díszszőnyeg-készítő hölgyek névalbumát.
[1868:1238.] F.: 323.
- jún. 7. 1868:1400/388. *Emich* nyomdászhoz küldi a *Vitéz*-jutalmi jelentéseket.
1868:1400/389—390. Kvt. átvételi nyugták A. írásával.
8. 1868:1400/391. *Demidof* herceg (kült) titkárának: a kiadványok rendszeres küldéséről.
9. 1868:1400/392. *Ney Ferenchez* küldi *Brassai Sámuel* filozófiai kéziratát, bírálat végett.
1868:1400/393. *Hunfalvy János*hoz: *Brassai* műve kiadása tárgyában.
1868:1400/394. *Lázár Kálmán*hoz küldi bírálatra *Lőw Lipót* kéziratát.
1868:1400/395. *Toldy Ferencet* felkéri *Nagy István* kvt.-a megnézésére.
1868:1400/396. *Karácson Mihályt* felkéri az előbbi tárgyban.
1868:1400/397. *Emich Gusztávnak* köszöni a kötelese példány-jegyzéket.
10. 1868:1400/398. *Rómer Flóris*hoz: a *Thaly* által bemutatott Thököly- és Rákóczi-kori naplók megszerzése ügyében.
1868:1400/399. *P. Szathmáry Károlynak* köszönőlevél az *Almádi István*-féle (Thököly-Rákóczi-kori) naplók beküldéséért.
12. 1868:1400/410. Kvt. (*Budenz*-aláírású) nyugta a leadott könyvekről.
1868:1400/411. *Hunfalvy János*hoz küld bírálatra egy *Pesty Frigyes*-féle kéziratot.
1868:1400/414. *Fábián István* lev. taghoz küld bírálatra négy pályaművet.
1868:1400/415—419. Kvt. átvételi nyugták A. írásával.
15. 1868:1400/422. *Szabó József*hez, a term. tud. biz. sürgős összehívása ügyében.

- jún. 15. 1868:1400/423. *Szily Kálmánhoz: Murmann csillagászati tanulmányának kinyomatása ügyében.*
 1868:1400/424—425. Kvt. átvételi nyugták A. írásával.
 1868:1400/426. F.: 324.
 1868:1400/427—428. Kvt. nyugták.
- júl. 2. 1868:1400/439—440. F.: 325—326.
 4. 1868:1400/443—446. F.: 327—329.
 1868:1400/447. *Fogarasi Jánosnak elküldi az újabb Mándy-féle szótári gyűjtést.*
 4. 1868:1400/448. Kvt. átvételi nyugták.
 1868:1400/449. *Az Eggenberger cégtől sürgeti az 1866—67. évi elszámolást.*
 4. 1868:1400/450. F.: 330.
 6. 1868:1400/467. *A bécsi levéltárból török okleveleket kér kölcsön Vámbéry Armin lev. t. részére.*
 1868:1400/468. *Eötvös József miniszterhez: a Nádasdy-levéltár megszerzése és a Jászay Pál-féle könyvek megvásárlása ügyében.*
 1868:1400/470. F.: 331.
 1868:1400/471—472. Kvt. beküldési jegyzékek.
 1868:1400/473—474. *A II. és IV. oszt.-tól felolvasókat sürget.*
 7. 1868:1400/475. *Sztoczek Józsefhez: bírálati ügyben sürgetés.*
 1868:1400/478. Kvt. átvételi nyugta A. írásával.
 1868:1400/479. *Rómer Flóvishoz küld egy fényképet Newton kéziratáról.*
 1868:1400/480. *Szabó Józsefhez: egy különleges növényről.*
 1868:1400/481. *Tóth Lőrincchez: a fizikai terem új szolgálójának alkalmazásáról és béréről.*
 1868:1400/482—485. Kvt. átadási jegyzékek.
 23. 1868:1400/486. *Toldy Ferenchez küldi a Mircse Jánostól érkezett táviratot.*
 1868:1400/487. *Tholdt József lipotói főbírónak visszaküldi kéziratot munkáját.*
 1868:1400/448—495. Kvt. átvételi nyugták A. írásával.
 1. 1868:1400/496. F.: 332.
- aug. 5. 1868:1400/503. *Hanthó Lászlónak (Lőcse) megköszöni egy XVI. sz. kéziratot jegyzet adományozását.*
 1868:1400/504. *Steinherz lőcsei építésznek megköszöni a XVI-ik sz. jegyzet beküldetését.*
 1868:1400/505. *Fogarasi Jánoshoz küldi bírálatra Bartalus István egyházi énektanulmánya kéziratát.*
 1868:1400/506. *Hunfalvy Pálhoz küldi bírálatra a Hoffer—Endre-féle Hérodotosz-fordítás kéziratát.*
 5. 1868:1400/508. *Tóth Lőrincchez küldi a király által elengedett adókról írt miniszteri értesítést.*
 1868:1400/509. *Tóth Lőrincchez küldi Borhy József 100 forint hagyatékáról szóló értesítését.*
 1868:1400/510. *Toldy Ferenchez: többféle könyvkérő levelet küld.*
 1868:1400/512. F.: 333.
 6. 1868:1400/513. *Pallio Ninának köszöni Obrenovics Mihály szerb fejedelem arcképét.*
 1868:1400/514. *Greguss Gyulához küld bírálatra egy munkát.*

- aug. 6. 1868:1400/520—523. Kvt. átadási nyugták.
 11. 1868:1400/524. *Toldy Ferenc*hez küldi a *Marczibányi*-pályaművek bírálatait.
 1868:1400/525. Az Orvosok és Természetvizsgálók közgyűlésével közli a vándorgyűlésen megjelenő akadémikusok nevét.
 1868:1400/526—529. Kvt. átadási nyugták A. Kézirásával.
 26. 1868:1400/532. *Mátray Gábor*hoz: a *Bartalus*-kézirat bírálatát sürgeti.
 1868:1400/533. *Hinka József* akad. ügyészhez, egy régi telekkönyvi bekebelezés ügyében.
 31. 1868:1400/537. *Hinka* ügyészhez, *Brill Emma* végrendelete végrehajtása ügyében.
 1868:1400/538—539. Kvt. átadási nyugták.
 szept. 3. 1868:1400/540. *Kubinyi Agoston*hoz: Özv. *Szarka Károlyné* 50 Ft. adományáról.
 1868:1400/540—550. Kvt. átadási nyugták.
 28. 1868:1400/551. *Eötvös József* elnökhöz küldi az *Alapszabály*-átdolgozásban részt vevő akadémikusok névsorát.
 1868:1400/552. Az ügyészhez ír a *Lopresti*-féle birtokper-ről.
 1868:1400/553—554. *Hunfalvy János*hoz és *Kautz*hoz: az ülésekre felolvasókat sürget.
 1868:1400/555—557. *Hoffmann Pál*, *Györy Sándor* és *Budenz* tagokhoz: ülésekre kitűzött felolvasásaik ügyében.
 okt. 3. 1868:1400/558. *Eötvöshöz*: a *Jászay Pál*-féle könyvgyűjteményről.
 5. 1868:1400/583. F.: 334.
 1868:1400/559—560. Kvt. átadási nyugták.
 9. 1868:1400/561. *Hunfalvy Pál*hoz: sürgeti az emlékbeszédet *Tompa Mihály*ról.
 1868:1400/562. Az I. oszt.-hoz átküldi a „Görög régiségek„ pályakérdésére kapott három pályaművet.
 1868:1400/563. *Szabó József*hez küldi a három élettani pályaművet.
 1868:1400/564. *Ney Ferenc*hez küldi a Bölcséleti Erkölcstan pályakérdésre beérkezett egyetlen pályaművet.
 1868:1400/565. *Hunfalvy Pál*hoz küldi a római irodalomtörténeti kérdésre érkezett pályamunkát.
 1868:1400/567—569. *Tóth Lőrinc*hez küldi a *Szarka Károly*, *Latinovics Cecil* és *Maukits Gábor* nagyobb hagyatékairól vett értesítéseket.
 1868:1400/570. *Lehoczky Tivadarnak* megköszöni visszaadományozott írói tisztelejdíját.
 1868:1400/571. Özv. *Szarka Károlynénak* köszöni újabb adományát.
 1868:1400/572—573. *Szabó József*hez küld két nagyobb statisztikai adatgyűjteményt.
 1868:1400/574. *Fogarasi János*hoz küldi *Mándy Péter* új szöveggyűjteményét.

- okt. 9. 1868:1400/575. *Toldy Ferenc*hez: több könyvkérés és csere ügyében.
1868:1400/576. *Rómer Flóris*hoz küldi (az Éremtárba) a párizsi világkiállítás bronz emlékérmét.
10. 1868:1400/581. *Eötvös József* elnökhöz: I. *Napóleon* császár és *Napóleon* herceg levelezésének megszerzése ügyében.
1868:1400/582. *Mircse János* külföldi oklevél-másoló további segélye ügyében tesz előterjesztést az elnöknek.
1868:1400/585–587. Kvt. átadási jegyzékek A. írásával.
13. 1868:1400/590. *Óváry Lipótnak* köszöni három értékes olasz könyvadományát.
1868:1400/591–592. *Szabó József*hez küldi bírálatra *Vész János* matematikai és *Balla Károly* időjárás tanulmányait.
15. 1868:1365. F.: 335.
1868:1400/586. F.: 336.
16. 1868:1244. A filozófiai, törvénytudományi és történettudományi osztályokhoz körlevelet ír, hogy a novemberi ülésekre mielőbb jelentkezzenek felolvasók, mert senki sincs előjegyezve. (A körleveleken több láttamozó aláírás.)
19. 1868:1400/606. Kvt. átadási jegyzék A. írásával.
20. 1868:1400/607. *Vész. J. Armin*nak küldi oklevelét.
1868:1400/608. *Hoffmann Pált* kéri *Pulszky Ferenc* értekezésének megbírálására.
21. 1868:1400/610. Kvt. átadási jegyzék A. írásával.
1868:1400/611. *Rómer Flóris*hoz, (a kéziratárba) küld néhány *Rákóczy–Nádasdy*-féle oklevelet, *Tompa Mihály* hagyatékából.
1868:1400/612. *Greguss Ágost*hoz tesz át a *Tompa*-hagyatékából néhány eredeti *Csokonai*- és *Kazinczy*-levelet, a Kisf. Társ. részére.
1868:1400/613. *Hunfalvy Pál*hoz küld egy utólag kapott „pótlást” egy pályamunkához.
23. 1868:1400/614. *Mátray Gábor*tól sürgősen visszakéri *Bartalus* kéziratát.
1868:1400/616. *Keleti Károlynak* elküldi tagsági oklevelét.
1868:1400/617. Felolvasót kér a II. oszt.-tól a novemberi ülésre.
26. 1868:1400/620. Kvt. átadási jegyzék.
27. 1868:1400/621. *Szabó Károly*hoz küldi bírálatra a görög-régiség-tani-pályaművet.
1868:1400/622. *Fábián Gábor*hoz küldi bírálatra a római irodalomtörténeti pályaművet.
1868:1400/623. *Toldy*hoz küldi bírálatra *Szász Károly Nibelung*-fordítását. [Egyik felkért bírálója volt A. is, aki később megküldte szakvéleményét, mert az iktató-könyben 1016/1868 sz. alatt nyoma van; de az irodalomtörténet kárára ez az A.-kézirat is elveszett és ki sem nyomtatták.]

- okt. 29. 1868:1400/627. *Mátray Gábortól* újból sürgeti a *Bartalus-kézirat* visszaküldését.
1868:1400/628. *Szabó József*hez: az ünnepi köz-ülés előkészületeiről.
31. 1868:1400/640. A Déli-vasút Társaságtól szabadjegyet kér *Rómer Flóris* részére.
1868:1400/641. *Szabó József*hez: egy *Gopfeil* nevű meteorészlelő bejelentéséről.
1868:1400/643. *Gyulai Pál*hoz küldi bírálatra *Szász Károly Nibelung*-fordítását.
- nov. 7. 1868:1400/646. Francia nyelven köszöni meg a svéd földrajzi társaságnak két megküldött kötetét.
1868:1400/647. *Hegeđus László*t kéri *Spiegler* művének bírálatára.
1868:1400/648. Kvt. átadási jegyzék A. irásával.
13. 1868:1400/649. *Szabó József*et értesíti *Hörnes Miksa* elhunytáról.
1868:1400/650. *Szabó József*hez meteorológiai táblázatokat küld.
1868:1400/651. *Szabó*hoz bírálatra küldi *Possert József* ingalengési tanulmányának kéziratát.
1868:1400/652. *Finály Henrik*hez küldi bírálatra a római irodalomtörténeti pályaművet.
19. 1868:1400/660. *Thaly Kálmán*t kéri, hogy tartson kéznél felolvasni való tanulmányt.
1868:1400/661. *Hunfalvy Jánost* értesíti, hogy *Thalyt* már felkérte előadás tartására.
1868:1400/662—664. Kvt. átadási jegyzékek A. irásával.
21. [Alapszabály-biz.] F.: 337—339.
25. 1868:1400/688. *Télly Ivánnak* küldi bírálatra a görög-régiségteni pályaművet.
F.: 340
- dec. 1. 1868:1400/673. *Peregrini Elek*hez küldi bírálatra *Nagy Márton* neveléstani művét.
1868:1400/674. *Ballagi Mór*hoz: a *Spiegler*-féle *Mosaismus* bírálata ügyében.
1. 1868:1400/676. *Toldy Ferenchez Miskovics Mózes* oklevéltani-munkájáról.
4. 1868:1400/679. *Hunfalvy János*hoz: *Xantus János* kiküldetése ügyében.
1868:1400/680. *Hunfalvy János*hoz küldi *Pulszky* értekezését.
1868:1400/681—683. *Szabó József*hez: a tiszai statisztikákat küldi és átteszi *Akim Károly* lev. t. indítványát „az exact tudományok művelése érdekében”.
1868:1400/684. *Tóth Lőrincet* értesíti az államsegélyekről és *Daray Imre* ezer forintos hagyatékáról.
1868:1400/687. *Rómer Flóristól* kér véleményt a zombolyai sír-leletről.
5. 1868:1400/696. *Szabó József*hez: az archaeológiai, a mat. és term. tud. biz. közösen tartandó üléséről.
9. 1868:1400/697. *Eötvös József* miniszter útján kölcsönkér

- az MTA a génuai levéltárból egy régi ujjgur kéziratot.
- dec. 9. 1868:1400/699. A II. oszt.-hoz átküldi a tagajánlási iratokat.
11. 1868:1400/704—705. Kvt. átvételi nyugták A. írásával.
1868:1400/706—710. *Hunfalvy Pál* és *János*, *Kautz*, *Szabó József* és *Ney Ferenc* oszt. jegyzőkkel levelez a tagajánlásokról, s a bejöttöket már átteszi.
12. 1868:1400/714. Báró *Krauss* külügyi államtitkárhoz elküldi az ülés céljára átengedett Delegációs-terem költségzámmláját.
16. 1868:1400/715. Körlevél a lapokhoz a *Teleki*-féle drámapályázat határidejéről.
1868:1400/716. Kvt. átadási jegyzék A. írásával.
1868:1400/717. A. észrevételei az *EGGENBERGER*-féle régebbi számadásokra.
17. 1868:1400/718. *Szabó József*hez: sürgeti a *Xantus János* keleti utazására vonatkozó biz. utasítását.
1868:1400/719—723. Körlevele a három oszt. titkárhoz és öt biz. előadóhoz a köz-ülés tárgyairól.
18. 1868:1400/724. *Szabó József*fel közli, hogy a közüléseken *Balassa János*ról *Jendrassik* lev. t. tart emlékebeszédet.
20. 1868:1400/726—727. *Tóth Lőrinc*cel közli, hogy a Delegációs Bizottság a terem világtási és fűtési költségeire megtéríti a III Ft készkiadást.
22. 1868:1400/728. F.: 341.
1868:1400/729—730. *Toldy Ferenc*et értesíti *Grafberger Ferenc* XVI-sz. oklevél-küldeményéről; és finn-csereügyben ír.
23. 1868:1400/731—732. *Szabó József*hez küldi bírálatra *Lengyel Béla* és *Thán Károly* vegyelemzéseit.
24. 1868:1400/733. *Ökröss Bálint*nak elküldi tagsági oklevelét.
1868:1400/736—737. Kvt. átadási jegyzékek A. írásával.
30. 1868:1400/748. *Szabó József*hez küldi *Greguss Gyula* matematikai értekezését.
1868:1400/757. *Szabó József*hez: a vegytani munkálatok hivatalos ak. folytatása érdekében.

1869.

- jan. 3. [Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] F.: 342.
1869:1400/1. A hátralékban levő székfoglalók jegyzéke.
1869:1400/2—6. Az öt biz. előadóhoz: kéri a sürgős össze-sítő jelentést a közelgő nyg.-re, titkári jelentéséhez.
4. 1869: 1400/8. *Nendtvich Károly*hoz küldi bírálatra *Thán Károly* művét, a harkányi gyógyvíz-elemzésről.
6. 1869:1400/11—13. *Somhegyi Feren*chez, *Molnár Aladár*hoz

- Finály Henrik* tagokhoz küldi bírálatra a hölgyjutalmak pályaműveit.
6. 1869:1400/14. *Radnótfáyhoz*: Nemzeti Színházi bírálók felkérése ügyében.
1869:1400/16. F.: 343.
1869:1400/17. Közli a pénztárral az államsegély-kiutalást.
1869:14001/18—21. Jkvi kivonatokat küld 5 biz. előadóhoz.
8. 1869:1400/22. *Toldy Ferenc*hez átteszi a győri Jogakadémia könyvkérését.
1869:1400/23. *Rómer Flóris*hoz (a kéziratárba) a *Hadi*k-féle anyagot.
1869:1400/24. *Horváth Cyrill*hez küldi bírálatra a filozófiai műveket.
1869:1400/25—30. Hatféle vasúti és hajózási társaságtól kér a tagoknak ez évre szabadjegyeket.
11. 1869:1400/32. *Hoffmann Pál*hoz, egy értekezés bírálatá ügyében.
12. 1869:1400/39. *Háberern Jonathán* lev. tagot egy értekezés bírálatára kéri.
1869:1400/41. F.: 344.
16. 1869:1400/43. Pénztárhoz: a *Latinovics*-alapítvány befizetéséről.
19. 1869:1400/47. *Riedl Szendé*hez küldi bírálatra a római irodalomtörténeti pályamunkát.
1869:1400/48. *Szilágyi Sándor*hoz küld bírálatra egy pályaművet.
1869:1400/49. *Akin Károly*nak elküldi tagsági oklevelét.
20. 1869:1400/50. *Ballagi Mórt* értesíti előadásának elhalasztásáról.
1869:1400/51. F.: 345.
22. 1869:1400/54—55. F.: 346.
1869:1400/56. *Oltványi plébános* ezer forintos alapítványáról.
1869:1400/57. *Rómer Flóris*hoz küldi a (kézirattárba) *Zichy Jenő* hat régi oklevélből álló adományát.
23. 1869:1400/60. *Mátray Gábortól* visszakéri *Bartalus* zene-történetének kéziratát.
1869:1400/61. F.: 347.
23. 1869:1400/62. *Szőnyi Pál*hoz küld egy pedagógiai értekezést, bírálat végett.
1869:1400/64. A Pest megyei postaigazgatósághoz: Postakönyvükről.
25. 1869:1400/67—69. F.: 348—349—350.
1869:1400/80. F.: 351.
[Vegyes Biz. Jkv. (Köz-ülési 3 lap, Alapítványi: 1 lap) kéziratban, I. köt.] F.: 352—353.
27. 1869:1400/72. *Rohn* rajzolónak, a *Lenhossék*-atlasz rajzai ügyében.
1869:1400/74. *Esterházy Miklóstól* engedélyt kér *Wenzel Gusztáv* részére, levéltári kutatásaira.
1869:1400:75. *Szilágyi Sándor*hoz, a *Henszmann*-féle székesfehérvári régészeti ásatások kiadványa tárgyában.

- jan. 30. 1869:1400/78. F.: 354.
febr. 1. 1869:1400/103–104. F.: 355–356.
1869:1400/87. *Wenzel Gusztávot* megnyugtatja kérésének *Esterházyhoz* való ajánlása és továbbítása felől.
3. 1869:1400/88. *Rentmeister Antalt* megnyugtatja munkája kiadásáról.
- 1869:1400/89. Ig. tagokhoz körlevele, a költségvetésről.
5. 1869:1400/91. *Toldy Ferenc*hez: átteszi a kultuszmin. levelet az MTA. kv. hiányainak pótlása ügyében.
- 1869:1400/92. Előbbi tárgyban a kv. vezetőjét értesíti.
- 1869:1400/93. *Toldyhoz* továbbítja a nagyszabeni gimnázium kérését.
- 1869:1400/94. *Szilágyi Sándor*hoz: a *Gorove*-díjra küldött pályaműről.
7. 1869:1400/100. F.: 357.
[Vegyes Biz. Jkv. I. köt.] F.: 358.
- 1867:1400/104. *Zsigmondy Gusztáv* mérnöknek megköszöni az óbudai ásatásoknál való közreműködését.
10. — [Vegyes Biz. Jkv. I. köt. (6. l.)] F.: 359.
12. 1869:1400/109. *Balla Károlynak* visszaküldi el nem fogadott meteorológiai kéziratát.
- 1869:1400/110. *Zierlein Frigyes*nek visszaküldi német nyelvű művét.
15. 1869:1400/120. F.: 360.
[Vegyes Biz. Jkv. I.] F.: 361.
- 1869:1400/114. *Érdy János*hoz küld egy *Gorove*-pályamunkát.
- 1869:1400/117. *Greguss Gyulát* értesíti a *Lengyel Béla*-féle értekezés kiadásáról s megbíráltatására figyelmezteti.
18. 1869:1400/118. *Jekelfalussy Vince* püspöknek köszöni az MTA épülete tetőzetének égése alkalmából küldött 300 Ft. segélyt.
- 1869:1400/119. Ue. tárgyban köszönőlevél gr. *Wenckheim Krisztinának*.
- 1869:1400/122. F.: 362.
24. 1869:1400/123. *Székely Sándornak* köszöni egy 1248-ból származó eredeti oklevél adományozását, az MTA. kv. részére.
- 1869:1400/129. F.: 363.
- 1869:1400/130. Visszakéri a bécsi levéltártól a kölcsönadott kv. köteteket.
27. 1869:1400/139. *Szabó József*hez: a mat. és term. tud. biz. jövő évi költségvetési tervéről.
- 1869:1400/147. Szabolcs megye alispánjának: köszöni a meteorológiai adatok beküldését a statisztikai biz. számára.
- 1869:1400/148. *Xantus Teréz*nek, az akadémikus *Xantus János* nővérének hosszabb levélben köszöni meg több régi könyv és egy Lipót-kori oklevél adományozását, az MTA. kv. számára.

- márc. 1. [A IX. kisgyűlés — jegyzőkönyvéből két lap] A. keze írása.
 3. 1869:1400/154. F.: 364.
 1869:1400/155. Elszámolás az eddigi államsegélyekről, a Kultuszmin. részére.
 5. 1869:1400/159. Hírlapi közlés az áprilisi nyg.-ről.
 1869:1400/162—164. Köszönőlevelei: *Marczibányi Antalnak* kétezer, *Pappenheim Kálmánnak* száz, *Flesch Alajosnak* kétszáz forint ak. segélyadományáért.
 1869:1400/165. *Toldy Ferencet* értesíti *Mircse János* „nagy felfedezéséről”: 1400—1526 közti évekből, eredő okiratokról.
 6. 1869:1400/166. *Toldynak*, a *Bartalus-féle*, középkori egyházi szertartáskönyvekről írt mű kiadásáról, bíráltatásáról.
 1869:1400/174. *Eötvös József* miniszterhez: *Storno Ferenc* részére segélyt és vasútjegyeket kér az erdélyi falképek tanulmányozására.
 1869:1400/175. *Joannovics Györgynek* elküldi tagsági oklevelét.
 1869:1400/177. *Haynald Lajos* érseket egy ülésre hívja meg.
 8. [Kisgyűlési jkv.:] 3 lapon, A. keze írása.
 15. [Kisgyűlési jkv.] 2 lapon A. keze írása.
 15. [Vegyész Biz. Jkv. I. köt., 10 lap, *Új Alapszabályokról*. . .]
 17. 1869:1400/180. Köszönőlevél a Képzőművészeti Társulathoz, egy nagyobb összeg, bérleti díjuk befizetéséért.
 17. 1869:1400/181. *Knauz Nándornak* elküldi a *Mircse-féle* iratokat.
 1869:1400/186. *Szilágyi Sándorhoz* küldi bírálatra a *Ribáry-féle* tanulmányt.
 1869:1400/189—190. Két vasúttársaságtól szabadjegyeket kér *Storno Ferenc* kutató részére.
 30. 1869:1400/202. *Tóth Lőrincnek* bírálatra küldi *Csatskó* értekezését.
 1869:1400/210—211. A II. és III. oszt.-hoz küldi a pályaműveket.
 1869:1400/212. *Szabó Józsefhez* küldi a term. tud. pályamunkákat.
- ápr. 3. 1869:1400/222—227. A hat oszt.-hoz: tagajánlások ügyében.
 1869:1400/228. Ünnepeyes hangú meghívó az ig. tagokhoz.
 5. 1869:1400/230. *Lo-Presti* hagyatéka ügyében ír az ügyésznek.
 6. 1869:1400/232. *Hunfalvy Páltól* kéri a kv. kimutatásait.
 1869:1400/233. *Szabó Józsefhez* küldi az *Edl*-alapítvány iratait.
 1869:1400/246. és 247. *Szilágyi Sándorhoz* és *Szabó Józsefhez* az osztályukra tartozó tagajánlási jv.-ekről.
 8. 1869:1400/251. *Kubinyi Ágostontól* felolvasást kér a közeli ülésre.
 1869:1400/252. F.: 365.
 [Vegyész Biz. Jkv. I.] F.: 366—367. [Alapszabály. biz. és Hölgyjutalmi.]

- ápr. 8. 1869:1400/255. *Tóth Lőrinc* pénztárnokhoz: a könyvtárnokok fizetésének emeléséről.
1869:1400/256. *Kautz Gyulával* közli, hogy a *Rentmeister*-féle értekezést nyomdába lehet küldeni.
13. [Ngy. jutalmi jelentések:] F.: 368—380.
17. Főttkári jelentés: F.: 381.
1869:1400/253. F.: 382.
1869:1400/254. F.: 383.
1869:1400/264. F.: 384.
1869:1400/265—266. *Haynald Lajos* érseknek és *Kerekyhártó Árpádnak* küldi tagsági oklevelét.
1869:1400/269. F.: 385.
1869:1400/270. F.: 386.
19. 1869:1400/271. *Jászay Pál* örökösének, a kifizetendő [régi elmaradt] jutalomdíj összegéről.
ápr. 19. 1869:276. *Eötvös József* elnököt és minisztert értesíti az újonnan választott tagokról.
1869:277. Közli a pénztárral a kifizetendő jutalomösszegeket.
1869:278. *Horváth Mihályt* értesíti a neki ítélt nagyjutalomról.
1869:279. *Nagy Ivánt* értesíti, hogy a *Marczibányi*-díjat kapta.
1869:280. *Budenz Józsefet* értesíti, hogy a *Sámuel*-díjat kapta.
1869:281. *Szarvas Gábort* értesíti, hogy a nyelvészeti-díjat kapta.
1869:282. *Ivánji Édét* értesíti, hogy a *Gorove*-díjat kapta.
1869:283. *Pór Antalt* értesíti, hogy a Hölgyjutalom I. díját kapta.
1869:284. *Soltész Jánost* értesíti a Hölgyjutalom II. díjáról.
1869:288. F.: 387.
23. 1869:287. Csereképpen több művet küld a bécsi akadémiának.
1869:289—296. Az új tagokat értesíti megválasztásukról.
26. 1869:298. *Tóth Lőrincet* értesíti, hogy az Ig. Tan. tudomásul vette múlt évi számadásait.
1869:299. A kultuszmin.-hoz: az *Édl*-alapítványról.
1869:300. A pénztárt értesíti a *Hatzel* és *Káldy*-féle hagyatékok összegeiről.
1869:301. *Keleti Károlynak*: küldi a *Körmöci Takaréktársaság* statisztikáit.
1869:302. *Szilágyi Sándornak*: *Pór Antal* a kapott jutalmat új, egyiptológiai pályakérdésre kéri kitűzteni.
29. 1869:309. *Archaeológiai Biz.-hoz*: a kúnhalmi ásatásokról.
- máj. 4. 1869:317. Válasz a brüsszeli és bécsi akadémiákhoz: csereügyben.
1869:323—326. Korábbi sablon-szöveggel értesíti megválasztásukról: *Klein Gyula*, *Engel Ernő*,

- Ascherson P.* berlini kültagokat és *Dethier Antalt* (Konstantinápoly).
F.: 388.
- máj. 11. 1869:327. *Eggenberger* Könyvkereskedéshez; többféle
1869:328. külföldi panaszról, rendetlen könyv-küldés
miatt.
1869:329. *Kautz Gyulához*; *Tóth Lőrinc* készülő
emlékbeszédéről, *Zádor (Stettner) György*
r. t. felett.
1869:332. F.: 389.
19. 1869:336. F.: 390.
1869:337. *Ballagi Mórt* felkéri a *Hérodotosz*-fordítás
bírálatára.
21. 1869:399. *Soltész János*hoz visszaküldi, javítás
végett, pályadíjat nyert fűvészeti munkája
kézirátát.
1869:340. *Ballagi Mórt* kéri *Goldziher Ignác* értekezé-
sének felolvasására
1869:341. *Eötvös József* elnökhöz; javaslat az MTA
palotájába vízvezeték beszerelésére.
25. 1869:344. *Greguss Gyulához* küldi kinyomatás végett
a *Than Károly*-féle értekezést.
1869:345. Meghívó az Ig. Tan. tagjaihoz a 30-i
ülésre.
28. 1869:349. Pest polgármesterének; köszöni a három-
szögelési jkv.-ek megküldését.
1869:350. *Toldy Ferenc*től véleményt kér a *Jászay*-
féle kéziratáról.
1869:351–352. F.: 391–392.
1869:353. *Agáczy Nándornak* (Szeged) köszön egy
régii római érmet.
1869:354. *Kautz Gyulához* küldi bírálatra *Csatsko*
Imre művét.
31. 1869:357. *Budenz József*nek; *Balogh Pál* kv-t-a meg-
szerzéséről.
- jún. 2. 1869:358. Utasítás a pénztárhoz; *Jászay*-örökösöknek
a régi, föl nem vett jutalomdíjat fizessék ki.
1869:359. Elnökhöz; továbbítja a *Hinka*-féle ügyészi
— és *Diescher*-féle építészii jelentéseket.
3. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Nyomdai ügyek bizottsága, 3
lapnyi jkv.
4. 1869:366. Elnökhöz; jelentés az *Almási Balogh*-
féle kv-t.-ról.
F.: 393.
5. 1869:367. F.: 394.
1869:388. F.: 395.
[1869:1246.] F.: 395
- 1869:368. A kultuszmin.-tól segílyt kér *Schenzl Guidó*
és *Kruspér István* r. t. külföldi útjaira.
- 1869:369. *Toldy Ferenc*hez átteszi a debreceni gazda-
sági intézet könyvkérését.
- 1869:370. *Szabó József*nek küldi a tiszai mérnökök
statisztikai összeállításait.

- jún. 5. 1869: 371. *Keleti Károlynak* elküldi az országgyűlési választójegyzéket.
7. 1869:382. *Németh Sámuelnek* köszöni könyvkiadományát.
10. 1869:385. *Wenzel Gusztávhoz*: a zágrábi iratok további kölcsönzése ügyében.
- 1869:386. *Toláyhöz*: *Vámbérynak* egy készülő kiadványáról.
- 1869:387. *Ney Ferenchez* küldi bírálatra *Brassai Sámuel* értekezését.
- 1869:389. A pénztárt értesíti *Horváth Cyrill* visszaajándékozott írói tiszteletdíjáról.
- 1869:390. *Horváth Cyrillnek* melegen megköszöni adományát.
12. 1869:396. *Eötvös József* miniszternek: jelentés a *Fekesházy*-könyvekről.
- 1869:397. *Knauz Nándort* értesíti felolvasása kitézéséről.
16. 1869:406. *Szily Kálmánhoz*: *Györy Sándor* felolvasása ügyében.
- 1869:407. *Pór Antalt* megnyugtatta az általa kitézött jutalomtétel megszövegezése felől.
- 1869:410. *Pólya Józsefhez* küldi bírálatra *Rózsay József* művét.
- 1869:411. *Wenzel Gusztávhoz* küldi bírálatra *Knauz Nándor* művét.
24. 1869:414. *Rómer Flóris*hoz átteszi a kultuszmin. átiratát az ásatási munkák államsegélye ügyében.
- 1869:415. *Eötvös József* elnökhöz: küldi a bírálatokat a *Jászay* kv.-ról.
- 1869:419. Hírlapokhoz: az egyiptológiai pályatétel szövege.
- [1869: 1369.] F.: 396.
24. 1869:421. Kőrlevél és kérés az oszt.-hoz: felolvasók hiánya miatt.
27. [1869: 1370.] Egy „Mélt. Asszonyinak” köszöni A. a 40 Ft-os adományt az Alaptőkére. [Az iratokat *Fráter Jánosné* találta meg.]
28. 1869:422. *Szarvas Gábornak* visszaküldi (javítás végett) jutalomdíjat nyert műve kéziratát.
- 1869:423. Kőrlevél az ig. tagokhoz, a megerősített, új *Alapszabályokról*.
- júl. 12. 1869:471. F.: 397.
- 1869:506. Jkv. kivonata, *Greguss Gyula* haláláról és egy *Xanthus János*-féle sanghaji levélről. [Kiadták az *Ak. Ért.*-ben: 1870. évf. 222.l.]
- okt. 4. 1869:512. Jkv. kivonata a *Sollész*-féle fűvészeti műről.
4. 1869:513. F.: 398.
8. 1869:516. F.: 399.
- 1869:514. *Bartalus Istvánnak*: köszöni a XV—XVI. sz. vízjeles papírok beküldését.

- okt. 8. 1869:515. *Pulszky Ferenchez* küldi *Xantus János* sanghaji levelét.
 1869:517. *Edvi Illés Pálnak* visszaküldi egy nyelvészeti munkáját.
 1869:518. A váci takarékpénztárnak megköszöni 90 Ft-os segélyküldeményét, az MTA-t ért tűzkárral kapcsolatban.
 1869:519. Hírlapokhoz: a *Czartoryski*-jutalom kifizetéséről.
 14. [Ügyrend-módosító biz. jkv-e: Vegyes Biz. Jkv. II. k.] 8 lap.
 19. 1869:529. *Hinka* ügyésznek: küldi a *Besze János* hagyaték iratait.
 1869:530. *Szabó Józsefhez*: küldi bírálatra *Schenzl Guidó* kéziratát: *Napmeleg a föld belsejében*.
 1869:531. *Horváth Cyrillhez*: bírálatra küldi *Spiegler* kéziratát.
 1869:542. F.: 400.
 25. 1869:543. A kv. t. ba leküld egy értékes, régi Atlaszt.
 1869:544 és 545. *Rész-Enszel Sándor* helynévgyűjteményének értékelése ügyében ír a nyt. és tört. biz.-hoz.
 1869:546. *Szabó Józsefhez*: küldi a Szabolcs megyei „Légtüneti észleletek” újabban beküldött anyagát.
 1869:547. és 548. Tört. és archaeológiai biz.-okhoz: soron következő kiadványaik ügyében.
 28. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt., Ügyrendi biz.,] 6 lap.
 30. 1869:549. A zürichi műegyetem magyar diákjaihoz: az MTA kiadványok ingyenes megküldéséről értesíti őket.
 1869:550. A bécsi akadémiának: csere-könyveinket hajón küldjük.
 nov. 3. 1869:553. *Kruspér Istvánnak*: bírálatra küldi *Tóth Agost* munkáját.
 1869:554. *Hinka* ügyészt értesíti *Aczélné, Ottilik Anna* 500 Ft-os adományáról.
 1869:555. *Szabó Józsefet* értesíti *Gebhardt Ferenc* r. t. elhunytáról.
 1869:556. *Szilágyi Sándort* értesíti a *Pór Antal*-féle *Görög Állami Régiségek* c. munka kiadásáról.
 9. 1869:570. F.: 401.
 1869:1358. Hírlapok részére: a december 31-i lejáratú pályatételeket közli.
 9. 1869:571. Temes megyéhez: köszönet a főispánról tartott emlékbeszéd megküldéséért.
 1869:575. *Jedlik Anyoshoz*: az Országos Meteorológiai Intézet szabályzatáról.
 1869:576. A bécsi svéd követ levele alapján kéri *Szilágyi Sándort*, hogy a stockholmi könyvtári régi erdélyi könyveket nézze át.

- nov. 11. 1869:577. *Hanthen Miksához*: bírálatra küldi *Koch Antal* kéziratát.
- 1869:580. *Pesty Frigyeshez*: bírálatra küldi *Szilágyi Ferenc* művét.
- 1869:581. és 582. F.: 402—403.
21. [Vegyész Biz. Jkv. II. k.] *Ügyrendi biz. jkv-e*, 6 lap.
23. 1869:586. *Riedl Szendének*: küldi bírálatra *Bartalus István* művét a felsőausztriai kéziratok magyar vonatkozásairól.
- 1869:588. Földhitelintézethez, az MTA pénztárához: értesítés a gr. *Breuner-féle* négyezer forintos alapítványról.
- 1869:589. *Hunfalvy Pálhoz*: bírálatra küldi *Szilágyi Ferenc* kéziratát.
- 1869:590. *Kuun Gézához* küldi bírálat végett *Kohn Samuel* kéziratát.
30. 1869:592. *Pólya Józsefet* értesíti felolvasásának elhatalasztásáról.
- 1869:593. *Szily Kálmánt* értesíti felolvasásának elhatalasztásáról.
- dec. 2. 1869:598. A bankba, az MTA pénztárába küldi *Simovics Lipót* adományát.
- 1869:600. *Toldy Ferenchez* küldi *Moenich Károly* ingyen-könyv kérését.
- 1869:601. *Greguss Ágostnak* megköszöni elhunyt fivére könyveit.
7. 1869:606—607. Bírálatra küldi *Ballagi Mór*hoz és *Baintner János*hoz *Kohn Sámuel* föniciai tárgyú tanulmányát.
- 1869:608. A kultuszmin.-hoz: pártolja *Szabó Károly* és *Findly Gábor* lev. t. szebeni tanulmányútja költségterítési kérését.
16. 1869:628. *Kautz Gyulához*: *Baintner János* székfoglalója kitűzéséről.
20. 1869:632. *Baintner János*nak: elküldi tagsági oklevelét.
- 1869:638. F.: 404.
- 1869:639. F.: 405.
- 1869:645. F.: 406.
- 1869:640. *Toldy Ferencet* értesíti *Bartalus* művének kiadásra való elfogadásáról.
- 1869:641. *Hunfalvy Pál* könyvtárigazgatóhoz: a *Pannonhalmi Choral* egy példányát küldi le a kv. -ba.
20. 1869:643. *Hinka* ügyészhez: *Murányi Ignác* temesi főispán ötszáz forint hagyományáról.
- 1869:644. *Toldy Ferenchez* átteszi véleményezésre a gyulafehérvári *Baitthyány-kvt.* ingyen-könyv kérését.
- 1869:646. F.: 407.
21. 1869:647. és 648. Az Államvasútak és a Déli vasút igazgatóságától szabadjegyeket kér *Frivaldszky Imre* lev. t. részére.
- 1869:651. F.: 408.—409.
23. [Országos Széchényi Könyvtár Kézirattá-

- rában: *Arany* jelzettel:] *Mátray Gábort* kéri, hogy ha elkészül ígért felolvasásával, akkor jelezze, mikor hajlandó felolvasni? — Ue. tartalommal megismétli a kérést A., december 31-én is. (Idegen kézzel írva. A. aláírásával.)
*Szabó József*hez küldi a *Kenessey-féle* meteorológiai észleletek gyűjteményét, feldolgozásra.
- dec. 29. 1869:685.
- kn. [1869:1251.] Az I. oszt.-hoz, sürgetőlevél, hogy előadókát jelöljenek ki, mert senki sem jelentkezett. [*Hunfalvy Pál* ráírta: „vállalkozik előadásra.”]
- [1869:1261.] A. részletes összeállítása 13-féle jutalomkérdésről.
- [1869:1262.] Ülés-sor tervezete 1870-re.
- 1869: 1263—1269.] Jkv. töredékek, ülési előjegyzések; ceruzával és tintával vegyesen írva.
- [1869:1295.] A pályadíjat nyert egyének felbontott jeligés levelei; kívül A. megjegyzéseivel, hogy minő pályakérdésre jöttek.
- [1869:1304.] *Alapszabály*-tervezetek a ngy. elé, A. megjegyzéseivel.
- [1869:1322.] Az MTA kv. átszervezési biz.-ának iratai, illetve leltározási ügyei, A. megjegyzéseivel.

1870.

- jan. 2. 1870: 1201—1205. Hírlapoknak: a *Teleki-*, *Karácsonyi-*, *Fáy Anárás-*, *Dora Szilárd* és *Sztrókey-dí-*jakra érkezett pályaművek jegyzéke
- 1870:1500/3. *Kemény Zsigmond*hoz, a drámabíráló biz. elnökéhez: a *Teleki*-jutalomdíjra érkezett pályaművek előterjesztése.
4. 1870:1500/4—5. *Greguss Ágost*ot és *Salamon Ferencet* a drámabíráló biz. tagjainak jelölik; erről értesíti őket.
- 1870:1500/6. *Csepreghy*hez, a Nemzeti Színház titkárához ebben az ügyben.
- 1870:1500/7. F.: 410.
- 1870:1500/11—12. *Podmaniczky Frigyes*hez és *Pompéry-*hez: a *Karácsonyi-féle* színmű-pályázatra érkezett munkákról.
- 1870:1500/15—22. Egyes ak. tagoknak kér évi szabadjegyet különböző vasúti és hajózási társaságoktól.
12. 1870:1500/26. F.: 411.
- 1870:1500/27. *Szabó József*nek: a III. oszt.-hoz tartozó kéziratokról.
- 1870:1500/28—29. A Mértékhitelítő Bizottságba delegálnak ak. tagot; a Tiszai Mérnöki Hivatalhoz: esőmérési adataik küldéséről.
29. 1870:1500/40. *Rainprecht* gondnokhoz: a szomszédos bér-

- házban adjon háromszobás lakást *Takács István* főtitkári segédnek.
- jan. 29 1870:1500/43. *Szabó József*nek: *Koch Antal* kiadandó geológiai művéről.
31. 1870:1500/45. F.: 412.
- febr. 8. 1870:1500/53. F.: 413.
- 1870:1500/54. *Kemény Zsigmond*dal közli a Nemzeti Színházból kiküldött két drámabíráló nevét.
- 1870:1500/55.—56. *Telepy Károlynak* és *Ókröss Bálintnak* köszöni a kv. részére beküldött könyv-adományát.
8. 1870:1500/57. F.: 414.
- 1870:1500/58—59. *Toldy Ferenc*hez: a kv. olvasóterem berendezésének bizonyos módosításáról és különféle, vidéki könyvkérésekről.
- 1870:1500/60. *Onossy Mátyás* orsz. képviselőhöz: a *Murányi-alsópitványról*.
11. 1870:1500/61. *Szőnyi Páltól* sürgeti vissza *Nagy Márton* kéziratosa művét.
- 1870:1500/62. *Ballagi Mórtól* sürgeti a *Kohut-féle Talmu*d-tanulmányának és erről adandó véleményének beküldését.
- 1870:1500/63—65. *Toldynak*, *Gyulai Pálnak* és *Greguss Ágostnak* elküldi bírálatra a Hölgyalapítványi pályaműveket.
11. 1870:1500/66. *Peregriny Elek*től kér vissza egy pályamunkát.
- 1870:1500/67. *Szász Károly*tól kéri vissza a *Nádasdy-pályamunkákat*.
- 1870:1500/68. *Halász Géza*tól kér vissza egy orvostörténeti művet.
- 1870:1500/69. A Földhitelintézet értesítése a gondnok fizetéséről.
- 1870:1500/70. F.: 415.
14. 1870:1500/71. *Rónay Jácint*hoz küldi a *Gorove-jutalmi* pályaműveket.
- 1870:1500/72. *Gyulai Pál*hoz, a széptani pályaművek bírálatásáról.
- 1870:1500/76. *Hirschler Ignác*nak elküldi tagsági oklevelét.
- 1870:1500/77. A pétervári fizikai intézethez: francia nyelven köszöni meg csere-kiadványai megküldését (az MTA kv. részére).
- 1870:1500/80. Egy gyászjelentés hátára írta: „Összeülésben” és ekkor jelenti be az ülésben *Montalembert* k. t. halálát.
- 1870:1500/81. *Bartalus István*nak 200 Ft-ot utalványoz a *Magyar Orpheus* 50 példánya vételára fejében (*Eötvös* aláírásával).
21. 1870:1500/99. *Eötvös József* elnöknek: jelentés a folyamatos ügyekről.
- 1870:1500/101. F.: 416.
- 1870:1500/107. F.: 417.

- febr. 21. 1870:1500/108. Leküldi a kv. -ba a *Rákóczi-féle 1705-i confoederatio eredeti okmányát, Czartoriský herceg ajándékát.*
24. 1870:1500/111. *Tóth Ágostont* értesíti értekezésének elfogadásáról.
1870:1500/116. Igazságügymin.-hoz, a delegációs biz. részére ülésterem átengedéséről s erre nézve bérleti szerződésről.
28. 1870:1500/255. A kv. -ba leküldi a 12 *Döbrentei*-levelet és *Révay Mihlós* 9 levelét, *Kazinczy* egyik versét *Thalia*-leányához.
- márc. 2. [Az összes-ülési jkv.-ből] 3 lap A. keze írása!
[Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] 6 lap kézirat.
1870:1500/256—257. *Toldy Ferenc*hez: küldi a Hölgyalapítv. jutalomdíjra érkezett pályaműveket; *Szabó József*hez: a meteorológiai műszerekről ír.
8. 1870:1500/265. Ig. Tan. tagjaihoz körlevele: az ig. üléseket ezentúl lehetőleg havonta tartanák.
1870:1500/266. F.: 418.
1870:1500/267. Sürgeti a biz. előadóitól a múltévi beszámolót.
9. 1870:1500/272. A 3 oszt.-tól sürgeti több, régóta bírálatra küldött értekezés és pályamunkák visszaküldését.
9. 1870:1500/273. F.: 419.
10. 1870:1500/274. Kultuszmin.-hoz, a *Régészeti Kalauz* kiadásáról.
1870:1500/293. *Matekovichs Lőrinc*nek, helyesírási kérdésben ad választ.
14. 1870:155/294. A levélben említett *sztrájk* az Első Magyar Gépgyár munkásainak több mint egyhónapos sztrájkja volt: március 12-től április közepéig tartott, a tízórai (!) munkaidő tervezett fölemelése ellen. Eredménnyel is járt, mert „csak” 10 órát kellett ezután is dolgozniok.
15. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt., 4 lap kézirat.] és *folytatólag*: március 16.—20. Igazg. Tan. Jkv.-ek, 24 lapon.
22. 1870:1500/307. *Andrássy Aladár*nak: a széphalmi *Kazinczy*-mauzoleumról.
1870:1500/308. *Rónay Jácint*hoz, a *Nagy Márton*-féle értekezésről.
27. [1870:1237.] F.: 421.
28. 1870:1500/326. F.: 422.
1870:1500/335. *Sennyey Pál* ig. tagnak: a *Kazinczy*-pénztár elszámolásáról.
1870:1500/336. Pénztárnak: *Szántóffy Antal* kanonok 200 Ft. adományáról.
1870:1500/337. F.: 423.
1870:1500/343. F.: 424.
28. [Az összes-ülési jkv.-ből] 8 lap A. keze írása!
31. 1870:1500/348. *Gorove István*nal közli, hogy a *Gorove*-díjra azért nem küldenek pályaműveket, mert a kamata igen kevés: 30 Ft.

- márc. 31. [Igazg. Tan. Jkv. 12 lapon.]
 1870:1500/352. Különféle Ig. Tan. Jkv.-eket küld a pénztárhoz.
 1870:1500/353. A *Reseta*-féle hagyaték pöreiről, a Nemzeti Múzeumhoz és a Nemzeti Színházhoz, mint érdekelttekhez ír.
- ápr. 2. 1870:1500/327. *Rómer Flóris*hoz, a *Bajzát*h-féle éremgyűjteményről.
 1870:1500/328. Az ak. vagyonrendező biz. jkv.-ei.
 1870:1500/329. *Károlyi György* ig. taghoz, költségvetési ügyekről.
 1870:1500/330. *Tóth Lőrincet* értesíti, hogy az Ig. Tan. megadta pénztári kezelésének jóváhagyását.
 1870:1500/331. Földhitelintézeti utalványozások levelei.
 1870:1500/332. *Eötvös József* elnökkel közli az Ig. Tan. határozatait.
 1870:1500/333. *Hinka József* ügyészt utasítja a fenti határozatok végrehajtására.
 1870:1500/359. *Rómer Flóris* könyvét a kultuszmin. elküldi. [Az összes-ülési jkv.-ből] 6 lap A. keze írása!
4. 1870:1500/369. *Szász Károlynak* elküldi r. tagsági oklevelét.
 1870:1500/370. *Kováchich József*nek megköszöni 175 kötetes régikönyv adományát.
 8. 1870:1500/392. *Moemich Károlyt* értesíti, hogy ingyen nem küldhet ak. kiadványokat.
 1870:1500/395. F.: 425.
 1870:1500/380. F.: 426.
 1870:1500/391. F.: 427.
11. 1870:1500/399. A 3 oszt. titkárhoz elküldi a tagajánlásokat.
 1870:1500/410. *Eötvös József* elnöknek jelenti, hogy a kv. nem veszi meg a *Bajzát*h-féle éremgyűjteményt.
20. 1870:1500/419. *Keleti Károlytól* felolvasást kér az ünnepi köz-ülésre.
 1870:1500/420. *Jendrassik Ernő* lev. tagtól felolvasást kér a köz-ülésre.
 [Ig. Tan. ülés jkv. (12 lap kézirat.)]
25. [Az összes-ülési jkv.-ből] 4 lap A. keze írása!
27. 1870:1500/450. *Say Mórnak* elküldi tagsági oklevelét.
- máj. 1. 1870:1500/451. *Wodianer Albert*nek köszöni kétezer forint adományát.
 5. 1870:1500/407. F.: 428.
 1870:1500/454. *Pesty Frigyes*nek ajánlólevelet ad a kolozsmonostori és a gyulafehérvári levéltárakban végzendő forráskutató munkára.
 1870:1500/455. Földhitelintézeti pénztárhoz: *Takács István* fizetése 1,100 Ft.
 1870:1500/465. *Szabó József* oszt. titkárhoz, az Országos Meteorológiai Intézet igazgatói állásának betöltése tárgyában.
 1870:1500/466. *Egerváry—Potemkin Ödön* és *Mészáros Péter* írkokok 100—100 Ft-os lakbérpótlékát az elnök engedélyezte; utasítja a pénztárt.

- máj. 9. [Irod. lev. 4. 105.] *Toldy Ferenctől* sürgősen kéri biz. jelentését.
12. [Vegyész Biz. Jkv. II. k.] 10 lapnyi kézírata.
1870:1500/467. *Rónay Jácint* oszt. titkárt kéri: sürgősen bíraltassa meg a II. oszt.-t illető és még elmaradt pályaműveket.
1870:1500/468. *Eggenberger-cégtől* sürgeti az elmaradt, 1868-i számadást.
1870:1500/482. *Heinrich Gusztáv* pesti evangélikus gimnáziumi tanár könyvkérése mellett A. könyvlistája, aláírásával.
1870:1500/496. Elnöki aláírással, A. szövegével az ig. tagok meghívása a május 27-i ülésre.
12. 1870:1500/499. Újból megsürgeti a 3 oszt.-nál a bírálatokat.
1870:1500/500—501—502. Sürgeti a főtitkári jelentéshez szükséges szak-biz. beszámolót *Gyulaitól*, *Keleti Károlytól* és *Szabó Józseftől*.
1870:1500:503. *Csathó Aurélné* segélykérelmét átteszi *Hincha* ügyészhez.
1870:1500/504. *Kéry Imrének* köszöni egy 1848-as emléktárgy beküldését.
15. 1870:1500/508. F.: 429.
16. 1870:1500/513. A széklet foglalt tagoknak elküldi tagsági oklevelüket.
1870:1500/519—521. Értesíti a debreceni gazdasági akadémiát, a gyulafehérvári Batthyaneumot és a brassói evangélikus gimnáziumot, hogy kérelmeik alapján az ak. kiadványokat ingyen kapják.
1870:1500/522. Francia levele a cataniai (sicíliai) akadémiához, csereküldemények ügyében.
1870:1500:523. Francia levele csere-ügyben a pétervári akadémiához.
1870:1500/524. Francia levele csere-ügyben a pétervári archaeológiai intézethez.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
18. 1870:1500/541. *Eötvös József* miniszterhez küldi a Meteorológiai Intézet ügyrendjét.
1870:1500/549. *Marczibányi Antal*t meghívja az ünnepi köz-ülésre.
25. [Ngy. jutalmi jelentések:] F.: 430—440.
30. [Az összes-ülés jk.-éből] 4 lap A. keze írása.
31. Főtitkári jelentése: F.: 441.
1870:1500/558. Az Országos Képtár igazgatójához: egy most kapott *Goya*-festmény felfüggesztése ügyében (a palota III. emeletén).
1870:1500/562. F.: 442.
- jún. 2. 1879:1500/576. *Kautz Gyulát* értesíti a *Fáy*-jutalomdíj elnyeréséről.
1870:1500/584. *Székhács Józsefnek* elküldi tagsági oklevelét.
1870:1500/585. Körlevele az új tagokhoz: megválasztásukról értesíti.
7. 1870:1500/594. F.: 443.
1870:1500/595. Három sornyi feljegyzése *Engel József* lev.t.

- gyászjelentése hátlapján: „Az I. osztályba választották, s dec. 22-én, 1860, foglalt széket.”
- jún. 7. 1870:1500/629. F.: 444.
 15. 1870:1500/639. F.: 445.
 1870:1500/613. *Jendrassik és Keleti Károly* tagok munkáit nyomdába küldi.
 1870:1500/622. *Eötvös* miniszterhez küldi a *Fekésházy*-díjra pályázók névsorát.
 1870:1500/674. *Szlávy József* kereskedelmi miniszterhez: támogatja az MTA nevében, egy „okos méhészkönyv” kiadási segély-kérelmét.
 1870:1500/696. *Wodianer Albert*hez: az általa adományozott ösztöndíjra történt jelölésekről.
 1870:1500/697. *Gyulai Pál*hoz (elnöki aláírással): kinevezés a főtitkár nyári helyettesítésére.
27. [Az összes-ülés jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
 30. [Az Ig. Tan. jkv.-éből] 12 lap A. keze írása.
- júl. 1. 1870:1500/707. Kimutatása a *Kazinczy*-rokonság javára gyűlt pénzekről.
 1870:1500/713. A nyg. jutalmak emlékérméinek megrendelése.
 5. 1870:1500/718. A két pesti egyetem részére: *Édl- és Holczer*-ösztöndíj hirdetménye.
 1870:1500/719. *Hradszky József* méhészeti könyve kiadásáról (1. június 15).
 6. [MTA. Kézirattári: *Irod. lev.*]... F.: 446.
 7. 1870:1500/479. F.: 447.
 13. 1870:1500/736. *Bathány Fülöp* herceghez: köszönet az 50 Ft-os *Kazinczy*-segélyalapra küldött adományáért.
- aug. 29. 1870:1500/815. *Schenzl Guidót* értesíti a Meteorológiai Intézet igazgatójává történt kinevezéséről.
- szept. 29. 1870:1500/831. A pétervári, cári archaeológiai társasághoz: francia nyelvű levele, kiadvány-csere ügyében.
 1870:1500/838. *Toldy Ferencet* értesíti *Óváry Lipót* újabb oklevélmásolatai megérkezésétől.
 1870:1500/847. A krakkói Lengyel Akadémia francia levelének hátán a következő A.-fordítás: „Akadémiánk alapszabályait kéri francia vagy német nyelven s a kiadási és bevételi jelentéseket az utóbbi évekről, vagy egyéb okmányokat, melyekből az Akadémia jövedelem-forrásait megismerhetnék.”
29. 1870:1500/886. *Toldy*hoz küldi, átvizsgálásra, a *Dethier*-féle *Kritoboulos* kötet nyomdai számláit.
 1870:1500/888. F.: 448.
 1870:1500/893. A Földhitelintézethez: régi értékpapírok ügyében.
30. 1870:1500/912. Egy új háziszolga: *Reim Ferenc*, fizetése ügyében.
 1870:1500/927. Archaeológiai biz.-hoz: *Demsus* (erdélyi

- köztség) régi templomainak és falképeinek restaurálása ügyében.
- okt. 1. 1870:1500/932. Két hölgyjutalmi pályamű: a *Népszervő Logica* és a *Római Történelem* köteteinek kiadása ügyében, az oszt.-hoz.
- 1870:1500/993. A Hölgy-alapítvány egyéb pályaművei ügyében, az oszt.-hoz.
- 1870:1500/934. *Mednyánszky Dénes* lev. taghoz: köszönet a visszaadományozott írói tiszteletdíjáért.
3. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
19. 1870:1500/977. F.: 449.
28. [MTA. Kézirattár: *Irod. lev.*] F.: 450.
31. [Az összes-ülés jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
- nov. 1. 1870:1500/1033. *Toldy Ferenc*cel közli a batáviai tudóstársasággal induló új csere-kapcsolatunkat.
9. 1870:1500/1049. F.: 451.
- 1870:1500/1055. F.: 452.
- 1870:1500/1056. *Csengery Antal*hoz: köszönet a *Rákóczi-Aspremont*-iratok másolatási költségeinek kiutalásáért. [A másolatok jelenleg: az MTA Kézirattárában, a történeti biz. anyagában.]
11. [*Irod. lev.* 4 v. 105.] *Toldy*hoz: Javaslatai az *Ügyrend* módosítása tárgyában.
15. 1870:1500/1071. F.: 453.
- [1870:1309.] A november 28-i összes-ülésben jelentendők közt: az *Ügyrend*-módosítási biz. javaslata és a *Posner*-cég ajánlata a londoni világkiállítás magyar könyv-pavillonjára nézve.
17. 1870:1500/1076. *Toldy Ferenc*hez küldi a *Dethier*-féle kiadvány újabb számláit.
20. 1870:1500/1054. *Vay Miklós* ig. tagot kéri fel a *Kazinczy*-alapítványi biz. elnökének.
- 1870:1500/1060. *Rómer Flóris*hoz: egy külföldi *Corvina*-lap másolatásáért.
20. 1870:1500/1061. A Földhitelintézethez küldi (az MTA pénztárába) *Takács István* főtitkári segéd 300 Ft adományát.
28. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
- [MTA. Kézirattár: *Levelestár*] . . . F.: 454.
- dec 1. 1870:1500/1112. *Eötvös József* miniszterhez: *Jaskó Károly*t ajánlja a Meteorológiai Intézet segédi állására.
- 1870:1500/1113. *Nimberger Armin*nak: visszaküldi matematikai dolgozatát.
- 1870:1500/1114. *Riegler Ignác* 2 arany adományát átküldi a bankba.
5. 1870:1500/1120. *Barsi József* lev. t.-nak elküldi tagsági oklevelét.
- 1870:1500/1121. Hírlapokhoz: közli a pályaművek beadási határidejét.
- 1870:1500/1122. *Toldy Ferenc*hez továbbítja *Dethier* újabb levelét.
9. 1870:1500/1125. *Jókai Mór*nak elküldi tagsági oklevelét.

- dec. 9. 1870:1500/1131. *Schmidt Adolf*nak elküldi tagsági oklevelét.
11870:500/1138. F.: 455.
19. 1870:1500/1154. F.: 456.
[Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
23. 1870:1500/1157—1158. *Henszlmann Imrénék és Stornó Ferencnek* kiutalja lőcsei útiköltségük megtérítését.
- 1870:1500/1159. *Nendtvich Károlynak*: *Friwaldszky*-emlékbeszédéhez adatok.
- 1870:1500/1165. *Vámbéryvel* közli, hogy egyik levelét, továbbítás kérésével, *Schlechte Ottó* kültaghoz küldte.
- 1870:1500:1166. *Eötvös József* elnökhöz küld több jkv.-et s kivonatot.
- 1870:1500/1167. Gr. *Breunner* jószágigazgatójához: a négyezer forintos alapítvány ügyében.
24. 1870:1500/1168. A tagoknak vasúti szabadjegyeket kér 1871-re.
- (?)1870:1500/1169—1175. Hét db. kv. átadási jegyzék, A. és *Budenz* aláírásával.
- (?)1870:1500/1176. *Hazslinszky Frigyes*t kéri *Klein Gyula* művének bírálatára és a kéziratot is elküldi.
29. 1870:1500/1188. F.: 457.
1870:1500/1189—1190. Ceruzával írt vázlatok, az ülések jövő évi beosztásáról.
30. 1870:1500/1193. F.: 458.
- kn. 1870:1500/1291—1196. Hírlapi közlések és (ülésekre) főtítkári bejelentései a Hölgyalap díjára érkezett pályaművekről.
- 1870:1500/1326. Hírlapokhoz: közlés a *Gorove*-díjra beküldött pályaművek címeiről, jeligéiről.
- 1870:1500/1330. Körlevele az MTA tagjaihoz, az 1871. évi *Alm.* részére beküldendő személyi adatok ügyében.
- 0870:1500/1334. Körlevél az osztályokhoz: a jövő évi költségvetés tervezetének négy lapjával.

1871.

- jan. 2. [Összes-ülési jkv]. Három lap, A.-kézirat.
4. 1871:12. *Orczy Bódog* színházigazgatóhoz: a *Teleki*-pályázatra érkezett tíz mű megbírálására két tag kiküldetését kéri.
11. 1871:30. *Egerváry* írnok segélykérelmét pártolólág terjeszti az elnök elé.
- 1871:32. A Kultuszmin.-hoz hosszabb levelet ír arról, hogy a londoni kiállításra hiányos kiadvány-sorozatot nem vihetünk, a teljes anyag összegyűjtésére pedig nincs idő.
- 1871:35. *Zichy Antal*nak küldi tagsági oklevelét.
14. 1871:41. A tagok részére nyolcféle Társaságtól kér vasúti és hajózási szabad jegyet.

- jan. 18. 1871:43. *Toldy Ferenc*hez: *Deihier* könyvére kiutalások tárgyában (újabb sürgetés 239. sz. alatt is).
- 1871:44. *Martin Lajos* lev. t. értekezését *Szabó József*hez küldi bírálatra.
- 1871:48. *Rainprecht* gondnok szabályzati tervét a „Szolgák kötelességei”-ről, több helyen megjegyzetelte A.
28. 1871:73. Az Országos Meteorológiai Intézet segédének ajánlja kinevezésre *Kurlaender Ignác*ot. F.: 459.
30. 1871:77. [1871: január 30-i összes-ülés jkv.-éből] 8 lap A. kézírata.
- febr. 2. 1871:78. Hírlapi közlés arról, hogy a Képtár *Eötvös József* temetése miatt egy hétig zárva marad. F.: 460—461.
3. 1871:79. és 80. *Lónyay Menyhért*hez: a porosz geológiai térképek sürgős megrendelése érdekében, minthogy az ak. kiadványoknak ezek szolgálnak térkép-mintái gyanánt. F.: 462.
8. 1871:93. A Kultuszmin.-hoz: sürgetés a visegrádi romok konzerválása és állandó ór kinevezése érdekében.
- 1871:94. A Min.-mal közli, hogy a 200 Ft. útisegély fejében *Stornó Ferenc* kész megvizsgálni a kassai, lőcsei és zsigrai templomok fal-festményeit.
- 1871:105. F.: 464.
8. 1871:106. Az *Eötvös*-gyászmisére küldött meghívó-körlevelekből 3 ív 25 akadémikus látta-mozásával.
11. 1871:109. *Toldy Ferenc*hez mint a nyt. biz. elnökéhez: a pénzügymin. kataszteri műszavainak magyarosító akciójáról.
- 1871:110. F.: 463.
13. [1871: február 13-i összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. írása. F.: 464.
15. 1871:113. F.: 464.
- 1871:108. F.: 464.
21. Irod. tört. közl. 1963: 338 l. (közli Scheiber S.)
22. 1871:120. *Festetics Elek* közzei birtokosnak köszöni kétezer forintos alapítványát.
- 1871:121. *Rónay Jácint* oszt. titkárhoz átteszi a a *Gorove*-pályaműveket.
- 1821:124. *Than Károly* és *Kruspér* tagoknak elküldi tagsági oklevelüket.
- 1871:142. *Pauler Tivadar* kultuszminiszterhez küldi a tört. biz. összefoglaló évi jelentését.
- 1871:147. A pesti főpolgármesterhez: a Képtár tűzmentes átalakítása tárgyában kapott felhívás alapján most készíti *Ybl Miklós* az építési tervet és költségvetést.
- 1871:146. F.: 465.
- 1871:152. F.: 466.
24. 1871:156. A Földhitelintézethez: egyes tagok fizetése

- helyre való előlépéséről; ugyanekkor az érdekelteket is külön értesíti.
- febr. 27. 1871:167. F.: 467.
 [Az összes-ülés jkv.-éből] 8 lap A. kézírása.
 1871:170. *Rónay* oszt. titkárral közli, hogy kívánatos lesz pótlólag az idén bölceleti műveknek is kitézni a nagyjutalmat.
- 1871:174. A Kultuszmin.-tól kéri, hogy a *Fogarasi János* által adott 400 arany kiegészítésére utaljanak ki évente 100 aranyat, „hogy a jelesül képzett ifjú tudós: *Bálint Gábor* immár elindulhasson keleti útjára”.
27. 1871:179. F.: 468.
 1871:182. *Pauler Tivadar* miniszterhez: az archaeológiai biz. ez évi 5000 Ft államsegélyét sürgeti.
- márc. 7. 1871:188. *Poór Ferenc* lev. tagot értesíti, hogy emlékbeszédét március 27-én megtarthatja *Sauer Ignácról*.
9. 1871:194. A Kultuszmin.-hoz a lébényi romos templom restaurálásának segélyezése érdekében.
 1871:204. A közelgő gyűlésre sürgeti az öt biz. előadóitól évi beszámolóikat.
20. [Összes-ülési jkv.-ből] 1 lap, A. kézírása.
 23. [Ig. Tan. jkv.] 11 lap.
 27. [Összes-ülési jkv.-ből] 5 lap A. kézírása.
 1871:208. A Földhitelintézethez átküldi az *Eötvös-szoboralapra* gyűjtött első 34 Ft. adományt (Tóvis községből).
- 1871:212. F.: 469.
 1871:117. F.: 470.
 1871:247. *Pór Antalnak*: hölgyjutalmi pályaműve [Görög állami régiségek] kiadása ügyében.
 1871:240. F.: 471.
 1871:269. *Nenávich Károly, Kruspér István és Vész János* biz. tagokhoz küldi *Decker Aladár* zürichi *Holzer-ösztöndíjas* I. félévi bizonyítványát a Zürichi Műgyetemről.
- ápr. 1. 1871:270. *Rónay Jácint* oszt. titkárhoz küld bírálatra több kéziratot.
 1871:276. *Jandó László* Arad megyei patikusnak visszaküldi eladásra ajánlott térképeit, mint amelyek a kv. -ban már megvannak.
5. 1871:318. F.: 472.
 1871:319. F.: 473.
 11. 1871:328. *Pauler* miniszterhez újabb kérés a *Bálint Gábornak* adandó 100 aranyért.
11. 1871:335. A három oszt. titkárhoz küldi a beérkezett tagajánlások iratcsomóit.
15. 1871:336. *Szabó József*hez küldi *Galgóczy Gábor* kéziratát: *Kopernikusz* tanáról.
 1871:338. Sürgeti a banktól a 1870-évi zárszámadást, hogy kinyomathassa főtitkári jelentése mellé.

- [Ig. Tan. jkv.-ből] 8 lap A. kézírása.
- ápr. 15. 1871: 339–341. A három oszt.-nak küldi összeállítását az új jutalomkérdésekről és a díjak összegeiről.
[Irod. lev. 4.r. 105.] *Toldy Ferenc*hez: biz. jelentését sürgeti.
1871:361. *Zsigmondy Vilmos*nak elküldi tagsági oklevelét.
1871:365. A Honvédelmi min.-nak: *Pál Károly* hadiszótára ügyében közli, hogy megjelent művön változtatni úgy sem lehet és bírálatával az MTA nem foglalkozik.
24. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.]
1871:391. *Pauler Tivadar* miniszterhez küldi a jogi biz. véleményét a műemlékek ügyében készített törvényjavaslatról.
1871:392. *Horváth Boldizsár* igazságügyminiszterhez: a vegyésztermet nem engedheti át az MTA a Bírósági Vegyészeti Múterem ülései számára.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 6 lap A. kézírása.
28. 1871:393. Sürgető levél a Kultuszmin.-hoz: a mat. és term. tud. biz. munkáinak kiadására ígért segélyért.
4. 1871:413. A három oszt. titkárhoz küldi a tagajánlási megbeszélések jkv.-eit.
1871:414. A nyg.-re szóló meghívók körlevelei a tagokhoz; és külön a nagy alapítóhoz: *Marczibányi*hoz.
5. 1871:416. *Pauler Tivadar* miniszternek: a komáromiak válaszárol, mely szerint az őszyoni római régiségeknek a helyszínen keresnek védőhelyiséget, és a berendezéshez 300 Ft. államsegély kérnek.
7. 1871:430. A Kultuszmin.-nak köszöni az amerikai követségtől kapott könyvek továbbítását kvt.-unkba.
- máj. 7. 1871:435. Az ünnepélyes közgyűlésre rendfenntartó jogászokat kér az egyetemi dékántól.
12. 1871:433. F.: 474.
1871:436. F.: 475.
13. 1871:465. F.: 476.
15. 1871:438. A köz-ülésre meghívandók névsora és címei, a szokásos rövid meghívó-szöveggel.
17. 1871:464. *Pauler Tivadar* miniszternek jelenti, hogy az elegyes-ülésben *Lónyay Menyhért*et elnökké, *Csengery Antal*t másodelnökké választották, és kéri a királyi megerősítést.
- [Nagygyűlési jutalmi jelentések:] F.: 477–491.
[Ig. Tan. jkv.-ből: 8 lap.], továbbá
22. [Összes-ülési jkv.-ből] 9 lap A. kézírása.
26. 1871:469. Pest városának: értesítés, hogy a városi jövedelemadót kivető biz. részére egyik helyiséget az MTA átengedi.
30. 1871:486. Az új tagokat értesíti megválasztásukról.

- máj. 30. 1871:497. *Pesty Friggyessel* közli, hogy a Kancelláriától megjött az engedély a bécsi levéltárban való kutatásra.
- 1871:501. Több pesti könyvkereskedőtől kéri könyveik jegyzékét, a *Fekésházy*-jutalomra kiválasztható könyvek végett.
- [1871:1515.] F.: 492.
[1871:1518.] F.: 493.
jún. 2. [1871:1519.] F.: 494.
3. 1871:418. F.: 495.
5. 1871:518. F.: 496.
1871:519. F.: 497.
1871:474. F.: 498.
1871:517. F.: 499.
[Összes-ülési jkv.-ből] 1 lap A. kézírása.
10. 1871:505. A Kultuszmin.-hoz fölterjeszti a jutalomra ajánlott könyvek jegyzékét.
- 1871:520. *Pauler Tivadar* miniszternek köszönet a lébényi templom javítására küldött államszegélyért.
- [*Irod. lev.* 4. t. 105.] *Toldy Ferenchez*: meghívja a *Fekésházy*-jutalmi bírálóbiz. ülésére.
10. 1871:547. *Simonyi Ernő* orsz. képviselőt értesíti, hogy a tört. biz. tagjává választották.
26. [1871: jún 26-i összes-ülési jkv.-ből 9. lap A. keze írása.
30. 1871:549. A király személye körüli min.-mal közli az MTA kv. megrendelését a *Don Quijote* eredeti kéziratáról készített fényképfelvételre.
- 1871:563. A Kultuszmin.-hoz: válasz egy meg nem nevezett tárgyú reklamáció ügyében.
- júl. 1. 1871:619. F.: 500.
1871:622. F.: 501.
4. 1871:569. *Klein Gyula* kutató részére Fiuméba szabadjegyet kér a Délivasút bécsi Igazgatóságától.
- 1871:588. Zemplén megye kv.-ától XVI–XVII.-századi jkv.-eket kér kölcsön *Pauler Gyulának*.
- 1871:600. Az Országos Képtárnak 6 beces olajfestményt továbbít *Esterházy Miklós* ajándékából.
- 1871:610. *Pauler Tivadar* miniszternél pártolja *Wenzel Gusztáv* kérését a bécsi hadimúzeumban való kutatásra. — A Pénzügymin.-ba jelenti, hogy a Flórián-téri római romok restaurálása mennyibe kerülne.
- 1871:615. Pesti Hazai Takarékpénztárhoz: az általuk felajánlott 3000 Ft-os pályadíjak gazdaságtörténeti kérdésre való kitűzéséről.
- 1871:621. Komárom-megyének javasolja, hogy *Rómer*t hívják meg a római régiségek múzeumának szervezési tanácsadójául.
- 1871:622. és 704. *Pauler Tivadar* miniszternek: válasz a meteorológia és földmágnességi eszközök

- tárgyában; *Nagy Károly* tárgyait ingyen, a többieket pedig 1400 Ft-ért méltányos árban engedné át az MTA a most létesített Meteorológiai Intézet részére.
- júl. 4. 1871:625. *Pauler Tivadar* minisztertől újból kéri az 5000 Ft segélyt a mat. és term. tud. biz. részére.
- [*Irod. lev.* 4. t. —105.] F.: 502.
- aug. 23. 1871:596. Az Orvosok és Természetvizsgálók aradi elnökségét értesíti az MTA képviselétéről.
- szept. 11. [1871:821.] F.: 503.
- okt. 2. 1871:851. F.: 504.
- 1871:857. F.: 505.
- 1871:905. F.: 506.
- [Az összes-ülési jkv.-ből] 6 lap A. keze írása.
5. 1871:677. *Ropsz* szombathelyi kanonoknak köszöni közlését, az egyik legrégebbi tagnak: *Bitnicz Lajos*nak elhunytáról.
- 1871:739. A három oszt.-lyal közli a Hölgyjutalmi pályaműveket.
- 1871:778. *Hinka* ügyészhez átteszi a *Flór Ferenc* alapítvány tőkebiztosítása ügyében érkezett iratot.
- 1871:792. Az ügyészhez átteszi *Batthyány János* alapító-levelét.
- 1871:822. A Kultuszmin.-hoz: az államsegély ügyében.
6. 1871:1356. F.: 507.
- 1871:832. *Nendtvich Gyula* kanizsai gyógyszerésznek válasz: a „váltóláz elleni orvosságra jutalomkérdés nincs kitűzve”.
- 1871:855. *Nendtvich Károly*tól véleményt kér a *Holczner*-ösztöndíjas zürichi diák új-tanévi segélye ügyében.
- 1871:898. A bécsi udvari kvtt.-nak, több kölcsönkért keleti kódexet küld vissza.
15. 1871:901. *Decker Aladár* zürichi ösztöndíjast értesíti, hogy az összeget újból megkapja.
- [*Vegyész Biz. Jkv.* II. köt.]
- [*Ig. Tan. Jkv.* 12 l.]
17. 1871:949. F.: 508.
- 1871:858. és 905. *Toldy Ferenc*nek és *Rómer Flóris*nak továbbítja a Kultuszmin. átiratait a tört. és archaeológiai biz.-ok államsegélyének felhasználásáról.
19. 1871:950. F.: 509.
30. [Az összes-ülési jkv.-ből] 6 lap A. keze írása.
31. 1871:1001. F.: 510.
- 1871:973. F.: 511.
- nov. (?) 1871:858. F.: 512.
- 1871:929. *Jakab István* lev. t. 105 Ft. alapítványát átküldi a pénztárba és *Jakab*nak megköszöni.

- nov. (?) 1871:931. *Kubinyi Ágostonnak* köszöni az Orvosok és Természetvizsgálók legutóbbi ülésének emlékérmét.
- 1871:947. F.: 513.
- 1871:946. F.: 514.
- 1871:950. *Szekely Bertalannak: Eötvös József* arc-képéről. [Jelenleg az Elnökségi teremben.]
- 1871:971. *Tóth Vilmos* belügyminiszterhez: a *Zmeskái*-féle hagyaték különböző terheinek, illetékeinek ügyében.
- 1871:972. A pesti Pénzügyigazgatóságnak: kérdésére válaszolja, hogy a tíz évvel ezelőtti palota-építésnél felhasznált kövekről most már lehetetlen részletes adatokat nyújtani.
6. [MTA. Kézirattár: *Levelestár.*] F.: 515.
- 1871:925. F.: 516.
- 1871:998. *Bogyóné Becske Olga* kérésére válaszol: a *Kazinczy*-alap számvitele olyan bonyolult, hogy kissé várnia kell segélyük folyósítására.
25. 1871:1085. *Kohut Sándor* főrabbinak válaszolja: az idén jog- és gazdaságtudományi munkák kapnak nagyjutalmat, tehát filozófiai pályaművével most nem pályázhat.
- 1871:1101. *Tóth Ágoston, Fraknói Vilmos* és *Szénásy Sándor* lev. tagoknak elküldi okleveleiket.
- 1871:1093. F.: 517.
- 1871:1115. A *Don Quijote*-kézirat fényképeért 64 Ft-ot küld *Brockhaus* kiadóknak és értesíti erről a király személye körüli min.-ot.
27. [Igaz. Tan. Jkv. 12 l.]
27. [Az összes-ülési jkv.-ből] 6 lap A. keze írása.
- 1871:1116. F.: 518.
- 1871:1117. F.: 519.
- 1871:1118. F.: 520.
7. 1871:1152. F.: 521.
16. 1871:1119. F.: 522.
- 1871:1161. *Osterlamm* nyomdaigazgatónak: megnyugtatja *Pór Antal* római történeti műve korrekturájának megérkeztéről.
- 1871:1126. A pénztárt értesíti *Rónay Jácint* oszt. titkár ideiglenes külföldi tartózkodásáról: fizetését ezért helyettesének *Frankl (Fraknói) Vilmos*nak kell kiadni.
- 1871:1128. *Tóth Lőrincet* értesíti *Andrássy Manó* 3500 Ft-os alapítványának állásáról.
- 1871:1130. A kvt.-ba küldi *Jakab István* nagyobb terjedelmű kézirat-ajándékát.
- 1871:1150. A kvt.-hoz: különböző újabb külföldi kiadványcserék ügyében.
18. 1871:1186. *Steinfeldt Béla* sárospataki nyomdásznak: a köteles példányok beküldhetők a Főiskola útján is.

- nov. 18. 1871:1214. *Frankl Vilmos*sal közli *Hoványi Ferenc* lev. t. halálát, és kéri az emlékbeszédről való gondoskodást.
 [Az összes-ülés jkv.-ból:] 4 lap A. keze írása.
19. 1871:1191. F.: 523.
 1871:1188. F.: 524.
 1871:1173. F.: 525.
- k.n. [1871:1301.] Az új jutalomtételek jegyzéke, az *Ak. Ért.*-ben való kinyomatás céljából.
 [1871:1314.] A beérkezett tíz *Teleki*-pályamunka felsorolása.
 [1871:1312. – 1315.] A *Gorove*-, *Dora Szilárd*- és *Vitéz*-alapítványi pályatételekre érkezett munkák jegyzéke.
 [1871:1342.] Kölevél az MTA tagjaihoz, kisebb ügyrendi módosítások tárgyában.
 [1871:1349.] A Földhitelintézethez küldi *Vagyon István* nyitri kanonok 50 Ft-os adományát.
 [1871:1374 – 1382.] Jkv. töredékek, emlékeztető feljegyzések ceruza-írással; nyomdai utasításainak vázlatai.
 [1871:1383.] A kv. t.-ba leadott könyvek és folyóiratok 19 jegyzéke.
 [1871:1385.] „Kírt cikkek” különféle ülési jkv.-ekből, mindegyiken A. hitelesítő aláírásával.
 [1871:1517.] „Prioritási letétek” jegyzéke, melyeket 1871-től A. kezdett összeírni. Utódai ezeket a találmányi bejelentéseket ugyanezen az íven, évtizedeken át folytatták. [E találmányi letétek jelenleg a Kézirattár VI. számú pánccs szekrényében vannak.]

1872.

- jan. 3. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt. (Könyvtári biz.)]
 5. 1872:22. *Orczy Félix*től a *Teleki*-drámabírálok kijelölését kéri. [*Lenáway Márton* és *Paulay Ede* lett a két tag.]
11. 1872:33. *Domanovszky Endré*nek és *Kenessey Albert*nek megküldi tagsági oklevelét.
18. 1872:46. A Földhitelintézethez küldi *Eisler Antal* 50 Ft. adományát.
22. [Az összes-ülési jkv.-ból] 7 lap A. keze írása.
 1872:67. *Ipolyi Arnold*hoz: a februári *Eötvös*-requiem ügyében.
 1872:77. *Özv. Eötvös József*nének meghívó-levelet küld.
 1872:78. *Eötvös*-emlékünnepi meghívó körlevelek 14 vezető férfiúhoz.
 1872:86. Pest főkapitányától rendfenntartókat kér az Egyetemi templom elé, az *Eötvös*-requiemre.

- jan. 22. 1872:87. *Toldy Ferenc* egyetemi rektortól rendeződiákokat kér.
28. [1872 jan. 28-i Ig. Tan. Jkv.-ből] 7 lap A. keze írása.
29. [Az összes-ülési jkv.-ből] 5 lap A. keze írása.
30. 1872:88. *Rainprecht* gondnokhoz: a palotában levő házmeisteri állás megszüntetéséről.
- febr. 6. 1872:105. *Ipolyi Arnold*nak köszöni a gyászmise megtartását.
9. 1872:149. F.: 526.
- 1872:159. *Pauler* miniszterhez: az államsegély utalványozása tárgyában.
- 1872:160. Az I.–III. oszt.-hoz, a közeli nagy.-ról.
12. 1872:164. *Hinka* ügyészt kéri, hogy jelenjék meg a *Kazinczy*-bizottság elnöke: *Czirák*y János lakásán.
- 1872:167. *Rónay Jácint* visszaadományozott irói díját: hét és fél aranyat a Földhitelintézetbe küldi.
25. [1872. febr. 25-i Ig. Tan. Jkv.-ből] 5 lap A. keze írása.
- [Az összes-ülés jkv.-ből] 4 lap A. keze írása.
29. 1872:199. Hosszabb levele az Athenaeum nyomdához, különféle pályaművek kinyomtatása ügyében.
- márc. (?) 1872:210. F.: 527.
5. 1872:235. F.: 528.
- 1872:236. F.: 529.
- [Vegyes Biz. Jkv. II. köt. (Könyvkiadó biz.)]
8. 1872:211. *Adorján József* plebános 18 arany adományát küldi kiserőlevéllel a Földhitel intézetbe.
- 1872:212. *Rónay Jácint*nak köszöni adományát.
- 1872:238. *Hoffmann Antal*nak, Sankt Gallenbe megírja a pályaművek beküldési határidejét.
11. 1872:251. *Toldy Ferenc*hez átküldi *Dethier Antal* kültag újabb leveleit és könyvének végeleszámolását.
16. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt. (Köz-ülési jkv.)]
18. [Márc. 18-i összes-ülés jkv.-e.] 1 lap A. kézírása.
26. [Márc. 26-i összes-ülés jkv.-e.] 4 lap A. kézírása.
- ápr. 2. [Ápr. 2-i összes ülés jkv.-e.] 2 lap. A. kézírása.
3. 1872:343. Az öt biz. előadótól kéri évi munkásságuk adatait.
- 1872:347. A Kultuszmin.-nak: kinevezésre ajánlja a Meteorológiai Intézethez *Murmann Agostont*.
- 1872:350. A három oszt.-hoz megküldi a határidőre beérkezett tagajánlásokat.
- 1872:358. A strasbourg-i kv.-től kapott levélben: hosszabb tartalmi kivonata, magyarul; és az MTA kv.-ába való leküldésre adott utasítás.
- 1872:371. *Salamon Ferenc*nek elküldi r. tagsági oklevelét.

- ápr. 11. 1872:373. *Szabó József* részére kér vasúti szabad-
 jegyeket.
 1872:375. A Földhitelintézet évi beszámolóját kéri
 az MTA pénztára helyzetéről főtitkári
 jelentése számára.
 17. 1872:389. A kitűzendő pályatételek felsorolása, díj-
 összegekkel.
 1872:411. Sürgető levele az öt biz. előadóhoz: évi
 jelentéseik beküldése ügyében.
 17. 1872:414. A három oszt.-hoz megküldi a tagajánlási
 jkv.-ket.
 29. 1872:417. F.: 530.
 29. [Az összes-ülési jkv.-ből] 4 lap A. keze írása.
 30. 1872:422. A Kultuszminisztériumhoz küldi *Murmann*
 újabb ajánlását; méltányosnak tartaná
 az igazgatói fizetést 2500 Ft-ra emelni.
 [Eunyi volt az egyetemi tanárok évi fize-
 tése is.]
 1872:436. A nagy. meghívók tervezete.
 1872:438. *Veress Pálné* sz. *Beniczky Herminnek*:
 a Nőképző Egylet közgyűlésére a Kisfaludy
 termet az MTA átengedi.
 máj. 11. 1872:454. F.: 531.
 14. 1872:450. A Földhitelintézettől sürgeti a pénztári
 jelentést.
 1872:451. A *Pfeifer*-cégtől kéri a *Fekésházy*-jutalmi
 könyvek jegyzékét.
 1872:452. *Keleti Károlyhoz*: a Statisztikai biz. új
 ügyrendje tárgyában.
 17. 1872:468. Az ünnepi köz-ülésre szóló meghívólevelek
 fogalmazványa a különböző hatóságok-
 hoz.
 1872:469. A köz-ülésre rendfenntartókat kér a Főka-
 pitánytól és az egyetemi rektortól.
 [Nagygyűlési jutalmi-jelentések:] F.: 532.—539.
 26. [Főtitkári jelentése:] F.: 540.
 [Ig. Tan. Jkv.- ésből] 6 lap A. keze írása.
 27. [Az összes-ülési jkv.-ből] 2 lap A. írása.
 (?) 1872:232. F.: 541.
 30. 1872:414. F.: 542.
 jún. 7. 1872:472. *Horváth Mihálynak* köszöni a Történelmi
 Társulattól kapott XV. sz.-i kézirat fény-
 képet; Szabács viadaláról.
 1872:487. A bankba küldi *Lónyay Menyhért* vissza-
 adományozott tíz arany írói díját.
 1872:492. *Rómer Flórisnak* elküldi r. tagsági oklevelét.
 7. 1872:497. A Kultuszminisztériumtól külön hatezer
 forint segélyt kér régészeti kiadványokra,
 minthogy a kiutalt ötezer forint csupán
 a műemlékek konzerválására szolgált.
 1872:500. *Wenzel Gusztávnak* és *Keleti Károlynak*
 elküldi nagyjutalmi.- *Budenz Józsefnek*
 és *Ponori-Theurewh Emilnek* *Marczibányi-*

- dijait, *Madarász Lászlónak és Knauz Nándornak* egyéb pályadíjait.
Horváth Árpádot és Halász Imrét értesíti a tört. biz. r. tagjává választásukról. A kultuszministerhez: az államsegélyek folyósításának egyszerűbbé-tétele érdekében.
 F.: 543.
 Az újonnan választott tizenegy tagot (köztük fiát is) a szokásos szöveggel értesíti.
Sztoczek Józsefet értesíti ig. taggá választásáról.
 Tíz újonnan választott kultagnak magyar és német értesítést küld a szokásos szöveggel.
 F.: 544.
 F.: 545.
- jún. 7. 1872:551.
 1872:552.
 1872:553.
 1872:562.
 1872:563.
 1872:564.
 1872:565.
 1872:576.
 12. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt. (*Fekésházy-jutalmi biz.*)]
 21. 1872:599. *Szarvas Gábornak és Budenz Józsefnek* gőzhajóra kér szabadjegyeket.
 22. 1872:608. *Hubai Miksa* hagyatéka ügyében ír az ügyésznek.
 1872:616. *Pesty Frigyes*t rendkívül melegen ajánlja a bécsi levéltárnak, a belügymin. útján.
 24. [Az összes-ülési jkv.-ből] 4 lap A. keze írása.
 25. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy Ferencnek*: Sürgősen meghívja a Könyvtári Biz. ülésére.
- júl. 2. [Vegyes. biz. Jegyzőkönyvek II. köt. (Könyvtári biz.)]
 3. 1872:642. F.: 546.
 1872:648. F.: 547.
 [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy Ferenc*hez: Széphalomba való kiküldetéséről.
- aug. 24. 1872:774. Hosszabb levél *Evva András*hoz: a *Kazinczy*-birtok újabb bérbeadásáról.
 1872:788. *Zsiray László* kaposvári ügyvédnek: a nyári szünet alatt nem volt mód kéziratának megbírálására.
 24. 1872:790. *Kubinyi Agoston*nak: a Herkulesfürdőn tartandó XVI. Orvosi és Természetvizsgáló Kongresszusra elküldi az MTA képviselő tagok névsorát.
 1872:816. A velencei Archivó Generale meghívójának hátára magyarul röviden felírja tartalmát.
 1872:817. *Divald Adolf* lev. taghoz küld egy, erdészeti szakmunkákról adatokat kérő német nyelvű levelet.
- szept. 4. 1872:795. F.: 548.
 11. 1872:799. F.: 549.
- okt. 7. 1872:835. F.: 550.
 [Az összes-ülési jkv.-ből] 7 lap A. keze írása.
 1872:886. F.: 551.
 15. 1872:906. F.: 552.

- okt. 21. 1872:727. *Gózon Imre* református lelkésznek köszöni a régi könyveket, amelyek valóban hiányoztak az MTA kvt.-ából.
- 1872:749. *Horváth Boldizsárnak*: a dísztermet az Elnökség készséggel átengedi a Jogászegylet közgyűlésére.
- 1872:762. *Miskolczi Aladárnak*: Megkapja a félelti 150 Ft. *Éal*-ösztöndíjat. [Négy más folyamodónak visszaküldi pályázati iratait.]
- 1872:765. A Kultuszmin. iratának hátán a levél tartalmát magyarul írja: a portugáliai angol követség értesítése arról, hogy az elhunyt *Magyar László* iratait nem találják. Egy olasz nyomtatvány tartalmát írja felzetére magyarul: a Brocchi-centenáriumra küldi Bassano városa a meghívót. *Rössner* ausztriai magántudósnak bírálat végezt küldött ipartörténeti munkáját átteszi az oszt.-hoz.
- (?) 1872:858. F.: 553.
27. [Az Ig. Tan. jkv.-ból] 8 lap A. keze írása.
28. [Az összes-ülés jkv.-ból] 4 lap A. keze írása.
- nov. 1. 1872:865. F.: 554.
2. 1872:984. F.: 555.
5. 1872:989. F.: 556.
- 1872:949. F.: 557.
- 1872:990. F.: 558.
6. 1872:1003. F.: 559.
- 1872:819. Az elhanyagolt *Kazinczy*-kert ügyében ir Zemplén megye alispánjának.
- 1872:835. és 857. *Kohut Sándor* főrabbi külföldi-kódexkérelmeinek pártfogása. [Német és francia fordításukat *Takács* készítette; az iratok hátán A. utasítása (kék ceruzával): „Lefirni sürgetősen A. J.”]
- 1872:890. A lipcsei Sternwarte igazgatójának: a Vénusz bolygó vonulását figyelő expedícióra az MTA nem küldhet segélyt.
- 1872:897. *Hinka* ügyésznek: különféle hagyatékok ügyvédi költségeiről.
- 1872:964. *Fabinyi Teofilnak*: a törvényelőkészítő biz.-nak még utóljára átengedik az MTA kívánt termékét.
7. 1872:793. F.: 560.
- 1872:977. A Földhitelintézethez átküldi az egri érsektől kapott tíz aranyat.
- 1872:985. *Hinka József* ügyésszel közli, hogy *Tóth Lőrinc* a kölcsönt visszafizette, részére a kitáblázási engedély megadható.
- 1872:1009. *Vadnay Károlynak* és *Ladányi Gedeonnak* elküldi tagsági oklevelét.
- 1872:1022. *Kohut* főrabbiával közli: a bécsi kódex megérkezett és 3 hónapra kölcsönkaphatja.
20. 1872:1058. *Kohut Sándor* főrabbinak Székesfehérvárra

- leküldi, értékbiztosítással, a Leydenből kapott kódexet.
- nov. 21. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy Ferenc*hez: Sürgeti széphalmi útjáról esedékes beszámoló-jelentését.
 22. 1872:1060. F.: 561.
 25. [Az összes-ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 28. 1872:1059. *Szabó Imréné*nek köszöni a *Bitnicz*ről tartott emlékbeszéde írói díjának vissza-ajándékozását.
 1872:1091. *Bene Károlynak* köszöni 164 ritka könyv ajándékozását.
 1872:1092. A Kultuszmin.-nak: a Vénusz-átvonulás 1874 évi megfigyelésére az MTA nem küldhet tagot.
 1872:1110. A *Bessenyei*-ünnepség meghívói.
 dec. 1. 1872:1080. *Hazslinszky Frigyes*nek elküldi tagsági oklevelét.
 9. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Bizalmas értekezlet a *Bessenyei*-emlékülés előkészítéséről.
 1872:1095. Szabadjegyeket kér 3 geológus kutatónak a Tiszavidéki Vaspálya-Társaságtól.
 10. 1872:1110. F.: 562.
 1872:1170. F.: 563.
 12. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy*hoz: egy biz. ülésre hívja.
 (?) [1872:1201.] A kv. -ba leküldött művek 11 db. jegyzéke, mindegyiken A. aláírásával.
 23. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 30. 1872:1088. F.: 564.
 31. 1872:1109. F.: 565.
 k.n. [1872:1203.] Összeállítása: valamennyi beérkezett pályaműről.
 [1872:1206.] A *Fekésházy*-jutalmi könyvek listája, A. kiegészítő jegyzeteivel.
 [1872:1240.] A *Kazinczy*-emlékbiz. határozatairól 3 oldalas feljegyzése.
 [1872:1301.] Összeállítása az Ig. Tan. ülése részére: a tagok létszámáról, osztályonkinti arányszámáról.
 [1872:1344.] Az Athenaeum árajánlatára tett megjegyzései.
 [1872:1383.] *Toldy Ferenc* részére adott igazolványa: a széphalmi *Kazinczy*-birtok megtekintésére.
 [1872:1384.] Hosszabb közleménye (hírlapoknak) a beküldött pályaművekről, jellegük felsorolásával.
 [1872:1388.] Az I. oszt.-t sürgeti elmaradt emlékbeszédekért: *Bártfay László*, *Vachot Sándor*, *Grimm Jakab*, *Fáy András*, *Jósika*, *Madách*, *Gaal József*, *Balogh Pál* és *Bérczy Károly* tagokról.
 [1872:1412.] *Kárács Anna* ezer forintos adományát jelenti be.
 [1872:1417—1418.] Hírlapi közlemény újabb adományokról:

- k.n. [1872:1419.] *Eötvös Pál* udvari tanácsos 200 Ft-os, *Lyka Anasztáz* 300 Ft-os adományáról. Az 1873 évi ülésor terve a szabálytalan ünnepnepok kiemelésével.
- [1872:1444.] *Eisele Antal* és neje 50 Ft. adományát jelenti be.
- [1872:1445.] *Bálint Gábor* Mongóliából írt kérvényét továbbítja a min.-hoz e kíséző sorokkal: „Bálint útja a sinai mongolokhoz, mint a hunok legközelebbi rokonaihoz vezet, tehát nemcsak az Akadémia, hanem az egész magyarság érdekében történend.” [Előzménye a Főszövegben: 555. sz. alatt.]

1873.

- jan. 3. 1873:1. F.: 566.
4. 1873:20. *Tölliényi Miklós* 100 Ft. adományát átküldi a bankba.
- 1873:21. A beérkezett pályamunkákat az osztályokhoz küldi.
7. [Az összes-ülés jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
11. 1873:23. Az oszt.-okat kéri, hogy a költségvetésbe vett nyomdai összegektől semmiképp se térjenek el.
12. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
- 1873:27. *Orczy Bódogtól* kéri a két színházi bíráló kiküldését a *Teleki-biz.-ba*.
- 1873:72. F.: 567.
- 1873:18. F.: 568.
- 1873:19. F.: 569.
- [1873:1211.] F.: 570.
13. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
14. 1873:36. A strasbourgi császári kv.-nak: háborús pusztulása miatt az MTA készséggel támogatja könyvek küldésével.
- [Vegyes Biz. Jkv. II. köt. (Idegen nyelvű akad. értesítő kiadása ügyében.)]
16. 1873:44. A közeli nyg-re kéri az oszt.-ok segítségét.
- 1873:58. *Marenczi ögróf* (Triest) *Darwin*-ellenes levelére A. kívül magyarul ráírja tartalmát.
18. 1873:59. A Veszprém megyei pályázati hirdetményt [a megye történetének megírására] átteszti a II. oszt.-hoz.
20. 1873:66. A banknak a *Kazinczy*-ingatlanokról szóló becslését különféle utasításokkal átküldi *Hinka* ügyészhez.
- 1873:67. Köszönetet mond *Skalniczky* építésznek, hogy Széphalmon megjelent.
- 1873:68. Köszönetet mond *Tanárky* könyvelőnek a becslésért és 42 Ft. útiköltséget utalványoz széphalmi útjára.

- jan. 25. 1873:86. *Vámbéry Ármintól és Szilády Árontól* a bécsi keleti kódexek azonnali visszaküldését kéri.
- 1873:97. *Károlyi György, Czirdky és Szögyény* ig. tagok fölkérése a múlt évi pénztári könyvek felülvizsgálatára.
27. 1873:109. A földhitelintézeti pénztárt értesíti néhány tisztviselő fizetésemeléséről.
- 1873:122. *Trefort Agoston* minisztertől kéri az archaeológiai biz. államsegélyének kiutalását.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] A. keze írása 5 lap.
[Az Ig. Tan. Jkv.-éből] A. keze írása 9 lap.
28. [Irod. lev. 4. t. 105.] *Toldy Ferenc*hez: kéri a tegnapi ülési indítvány szövegét.
- febr. 1. 1873:191. *Surányi Lajos*nak elküldi tagsági oklevelét.
- 1873:198. A Kultuszminisztériumnak megköszöni az államsegély folyósítását.
3. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
24. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
25. 1873:127. F.: 571.
- (?) 1873:208. F.: 572.
- márc. 1. 1873:209. *Evva András*hoz, a *Kazinczy-számadások* bizonyos hiányainak pótlása ügyében, [és az ad 69. jegyzetünkben felsoroltakról.]
- 1873:219. Az Iparegyletnek válaszol az ipari műszótár előkészítése tervéről.
- (?) 1873:222. F.: 573.
5. 1873:281. F.: 574.
- Az összes-ülés jkv.-éből] 1 lap A. keze írása.
6. 1873:230. Az Országos Hadi Főparancsnokságnak küld egy Alm.-ot kíséreléssel.
- 1873:236. *Ponori-Theurewk Emil*nek elküldi tagsági oklevelét.
- 1873:239. *Hinka József* ügyészhez: a *Kazinczy-számadás* felülvizsgálatát kéri, bizonyos összegek kétszeri beállítása miatt.
16. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt. (Köz-ülési biz.)]
19. 1873:250. A boroszlói izraelita szemináriumnak német köszönő-levéllel küldi vissza az *Aruch-kódexet*.
- 1873:257. A németalföldi követség útján visszaküldi Leydenbe a héber kódexet, német kíséreléssel.
- 1873:258. A három oszt.-hoz: a köz-ülés előtervéről.
- 1873:296. Az oszt.-okat kéri, hogy jelentéseiket minél-előbb adják be.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 1 lap A. kézírása.
31. [Az összes-ülés jkv. éből] 4 lap A. keze írása.
- ápr. 8. 1873:302. *Póór Ferenc*nek köszöni 61 Ft. írói díja vissza-ajándékozását.
- 1873:305. *Kalchbrenner Károly*nak elküldi tagsági oklevelét.

- ápr. 8 1873:342. *Evva Andrásnak: Kazinczy-számadása helyreigazítása ügyében.*
 1873:361. *Gr. Károlyi Sándornak: egy házeladási kérdésben.*
 18. 1873:364. *A Jogászegylet ülése részére a dísztermet az idén is átengedi az MTA.*
 1873:366. *Balássy Ferencnek elküldi tagsági oklevelét.*
 1873:375. *Az oszt.-okhoz átteszi a tagajánlásokat. A taglétszám teljes névsorát és osztályonkénti csoportosítását is közli.*
 1873:378. *Az oszt.-októl kéri az új jutalomtételek szövegeit és 3 ívlonon felsorolja az idén kiadható pályadíjak összegeit.*
 25. 1873:386. *A Mérnökegylet elnökével: Hollán Ernő akadémikussal közli, hogy az üléstermet átengedi az MTA.*
 28. [Az összes-ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 30. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy Ferenchez: újból sürgeti biz. jelentését.*
 máj. 6. 1873:418. F.: 575.
 1873:426. F.: 576.
 1873:419. *Győry Vilmosnak elküldi tagsági oklevelét.*
 1873:445. *Részletes meghívó az ig. tagokhoz, nyg-re.*
 (?) [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] (A Főtitkári jelentéshez készített 15 lapnyi vázlata.)
 1873:447. F.: 577.
 10. [1873:1307.] *Toldy Ferenc egyik levelére, melyben könyvet kér kölcsön, kívül ráírja A.: „Vettem máj. 9-én este 10 óra 10 perckor; másnap expedíaltattott.”*
 1873:451. *Körlevél az oszt.-titkárokhoz és a tagajánlások teljes összeállítására.*
 13. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldyhoz: Adatkérés Uvárdy Ignácról.*
 15. 1873:468. *A május 25-iki köz-ülésre meghívandó főbb hatóságok és intézetek felsorolása.*
 21. [1873:Nagygyűlési jutalmi jelentések:] F.: 578—587.
 [1873: május 21-i Ig. Tan. Jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 25. [Főtitkári jelentése:] F.: 588.
 31. 1873:513. *A megválasztott új tagok értesítése.*
 1873:521. *Egy a Nádasdy-pályázatra érkezett művet mutat be az összes-ülésben, megjegyyezve, hogy Kecskeméten már 22-én postára tették és így elfogadhatónak véli.*
 jún. 6. 1873:538. *A Kultuszmin.-mal közli, hogy a ritka [hosszúhetényi] óriás-fa megvásárlására az MTA-nak nincs pénze.*
 1873:539. *Az Egyetemnek az MTA dísztermét átengedik rendkívüli üléseikre. [Ekkor épült az új egyetemi palota.]*
 1873:543. *A Kultuszmin.-nak: a bécsi nemzetközi Meteorológiai Kongresszusra kiküldetésre Schenzl Guidó ajánlkozik.*
 10. 1873:544. F.: 589.

- jún. 10. 1873:563. *Gladstone, Thomsen* és *Leitner* új kültagoknak küldi okleveleiket az angol követség útján.
- 1873:614. F.: 590.
- 1873:552. Németül és párhuzamosan magyarul értesíti a következőket, kültagokká történt megválasztásunkról és küldi a tagsági oklevelet: *Johann Overbeck*, Lipcse; *G. W. Leitner*, Lahore (India), *Antony Schiefner*, Szt. Pétervár; *Georg Curtius*, Lipcse; *Josef Hyrtl*, Bécs; *Josef Petzval*, Bécs; *Gustav Rose*, Berlin; *Rudolf Virchow*, Berlin.
- 1873:565. Francia és német nyelvű értesítőlevelei (és a diploma elküldése) a következő, május 21-én megválasztott kültagokhoz: *Chevalier François Trinchera*, Nápoly és *M. Claud Bernard*, Párizs. (Személyi adataikat l. az 1873. évi főttkári beszámoló végén.)
- 1873:566. Angol és magyar nyelvű kísérőlevéllel küldi meg a tagsági oklevelet *Arthur Patterson* londoni kültagnak. (Személyi adatait l. uo.)
29. Az 1873. június 29-i összes-ülési és ig. [Tan.-i ülések jkv.-eiből] 4—4 lap A. keze írása.
30. 1873:584. *Pólya József* halálával a fizetési helyre *Tóth Lőrinc* kerül; erről értesíti a Földhitelintézetet.
- 1873:585. *Kondor Gusztávnak*: a csillagászati naptár korrektúrája a nyomda késése miatt nem volt elküldhető.
- 1873:596. *Marold Frigyes* budweissi lakosnak: németül feleli, hogy filozófiai művét nem adhatják ki.
- júl. 1. 1873:613. *Tóth Lőrincet* értesíti fizetési tagsági helyéről.
3. 1873:618. F.: 591.
- 1873:619. A pénztárnál jelzi, hogy közelebről be fog érkezni *Pázmány Dénes* ezerötven forintos és *Hojtsy Sándor* ezer forintos adománya.
- 1873:642. Az oszt.-okkal közli *Pólya József* és *Raumer Frigyes* elhunytát; kéri emlékbeszédek tartását.
4. 1873:645. *Hazslínszky Frigyes* és öt kutató-társa részére kér szabadjegyeket több vasút igazgatóságától.
- 1873:571. *Kiss Gábor* mérnöknek és *Handmann Adolf*-nak visszaküldi közlésre el nem fogadott találmányaikat.
- 1873:574. *Bodó Zsigmondot* értesíti, hogy a beérkezett szakvélemények alapján az MTA nem foglalkozhat kormányozható léghajójának terveivel.

- júl. 5. 1873:646. *Gyulai Pál*hoz: A nyári szabadsága idejére felkéri a főtitkár helyettesítésére.
13. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy Ferenchez*: Elnöki megbízásból felkéri, hogy jöjjön be az MTA-ba, egy angol főherceg fogadására.
- aug. 1. 1873:720. *Oltványi plébános*nak köszöni az 1869-ben tett alapítványának (1000 Ft-nak) 200-zal való pótlását.
- 1873:730. *Recský Benedek*nek: köszöni 200 Ft. adományát.
- 1873:736. A Montpellier-i Akadémia cserébe küldi kiadványait; francia levelének hátára írt magyar fordítása mellé. A. a könyvtári biz.-hoz tesz kérdést, hogy cserekapcsolatba lépünk-e velük.
28. 1873:784. F.: 592.
- szept. 20. 1873:825. *Vámbéry Armin* részére a bécsi kv. tól újból német levélben kér keleti kódexeket.
22. 1873:826. *Hatala István* rektorral közli, hogy az Egyetem ülésére, október 1-re a dísztermet átengedik.
- 1873:827. *Hajdu Ignác* orsz. képviselőnek: köszöni ezer forint adományát.
- 1873:848. *Miskolczy Aladár* kérése zürichi ösztöndíjra szeptember végén érkezett; külszetére A. október 3-án kék ceruzával ezt írta: „A Bizottság tagjait feljártattam.”
- 1873:851. *Kőrösi József*hez: egy *Quetelet*-től jött irat reklamálása ügyében.
- 1873:848. F.: 593.
- okt. 11. 1873:886. F.: 594.
- 1873:887. *Barabás Miklós* lev. tagtól kérdezi: a *Czirjék Mihály*ról festett arcképet ki lehetne-e javítani?
- 1873:892. Az oszt.-oknál több emlékbeszédet sürget, mert a közeli ülésekre nincs semmi felolvasás.
27. [1873.október 27-i összes-ülés jkv.-ből] 3 lap A. keze írása.
30. 1873:900. *Baloghy Dezső*nek megköszöni egy értékes kéziratgyűjtemény ajándékozását.
- 1873:720. F.: 595.
- nov. 6. [Ak. Levelestár:] *Tóth Lőrinc*hez: a *Rédey*-siremlék felállításáról.
15. 1873:1030. *Nyáry Albert*nek elküldi oklevelét.
23. [Az Ig. Tan Jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
- [1873:1350.] F.: 596.
24. [Az összes-ülés jkv.-éből 3] lap A. keze írása.
- dec. 5. 1873:1062. *Czech Ottokárnak* (Brünnbe) feleli, hogy reklamált kézírata ide nem érkezett.
- 1873:1102. *Oltványi Pál* plébános 200 Ft. küldeményét átteszi a bankba.
- 1872:1104. *Evva Anrársnak* elküldi az Ig. Tan. jóváhagyását *Kazinczy*-vagyonkezelési számadásaira.

- dec. 5. 1873:1105. F.: 597.
 6. 1873:1106. A Fővárosi Tanácsnak: köszöni az 1630 Ft-os régi adóhátralék elengedését.
 1873:1108. Gróf *Széchen János*nak, egy régi (2000 Ft.) kölcsönének visszafizetésekor most a telek-könyvi törlést engedélyezi az MTA.
 1873:1183. A Kultuszmin.-nak visszaküld egy irat-csomót, a tulcsai régészeti ásatások tárgyában.
 [1873:1203.] Az összes-ülésnek „fájdalommal jelenti” az MTA egyik első alapítójának: *Andrássy György*nek elhunytát.
22. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 31. [1873:1205.] Részletes felsorolása a *Teleki-, Karácsonyi-, Sztróhay* és Hölgyjutalmi pályaműveknek.
 [1873:1206.] *P. Szathmáry Károly* egy Nőegylet részére kérte a kistermet; az irat felzetére A. kék ceruzával ráírta: „a másodelnök úr kivételesen átengedte.”
 [1873:1220.] Az Ig. Tan.-hoz az összes kiadandó jutalomdíjak összegeit fölterjeszti, külön csoportban az arany- és külön az osztrák-forint tétéleket.
 [1873:1227—1235.] Különböző ülési jkv.-ek ceruzával írt vázlatai.

1874.

- jan. 5. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
 7. 1874:19. *Lázár Lajos* kutatási segélykérelmét a III. oszt.-hoz küldi.
 1874:23. *Bartal Antal*nak elküldi tagsági oklevelét.
 10. 1874:24. A Nemzeti Színház igazgatóságától kéri a szokásos két *Teleki*-biz. bíráló kiküldését.
 1874:27. Körlevél a 3 oszt.-hoz: a beérkezett pályaművekről.
 1874:37. A tagok vasúti és hajózási szabadjegyeit kérelmezi ez évre is, tizenháromféle közlekedési társaságtól.
 14. 1874:39. A 3 oszt.-hoz: a nyg. előkészületeiről és az ünnepélyes köz-ülésre előadók felkéréséről.
 1874:41. A moszkvai régészeti társaság francia levelének hátára a tartalmat A. magyarul rávezeti [csere-kapcsolatra ajánlkoznak].
 1874:43. *Henszlmann Imréné*nek elküldi r. tagsági oklevelét.
25. [Az Ig. Tan. jkv.-éből] 8 lap A. keze írása.
 26. [Az összes-ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 30. 1874:85. A Pesti Házai Takarékpénztárhoz: új

- szöveget javasol a *Fáy*-jutalomtételre, minthogy évek óta meddőn maradt a pályázat.
- jan. 30. 1874:89. A Földhitelintézetbe, az MTA pénztárába küldi *Nagy Antal* tízforintos hagyományát. F.: 598.
- febr. 3. 1874:95. *Trefort* miniszterhez: Engedélykérés, hogy az évi 15 000 Ft. államsegélyből régészeti célra fordíthassanak ötezret.
1874:96. *Ökröss Bálint* lev. t.-nak: megköszöni a kv. részére adományozott 14 latin és 27 régi magyar oklevelet.
4. 1874:100. *Trebtsch Ignác* ak. pénztári könyvelőnek: köszönet a példás könyv-vezetésért; és utalványoz 100 arany tiszteletdíjat.
1874:104. A 3 osztályhoz elküldi az elfogadott költségvetést.
1874:109. Német nyelvű köszönet Bécsbe, az Udvari Könyvtárba, a kölcsönkapott s mellékelten visszaküldött keleti kódexekért.
20. 1874:143. Körlevele a vasútjegyeket kapott tagokhoz; az átvétel saját kezű elismerését kéri.
1874:153.
23. [Az összes-ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
24. 1874:158. A Földhitelintéz ethez küldi a *Kralovanszky*-végrendeletet.
- márc. 1. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Könyvtári biz. 5 lapon.
19. [Az összes-ülés jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
22. [Az Ig. Tan. jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
- ápr. 1. [Az összes-ülés jkv.-ből] 5 lap A. keze írása.
9. 1874:212. *Czech Ottokárnak*, Prágába: népszerű cikkét a Kárpátok naftaiparáról inkább egy napilaphoz küldje be.
1874:267. *Bittó István* miniszterelnöknek: a Delegáció ülésének szívesen átadná az MTA a termeket, de épp e napon lesz saját egy.-ük
1874:311. *Baloghy Dézsónak* (Csesztve): köszöni két eredeti Bercsényi-levelet beküldését az MTA Kézirattárába.
1874:312. *Arenstein József* lev. t.-nak: köszöni újabb külföldi könyvküldeményét.
1874:314. Jutalmi érmeik rendelése, német nyelvű levéllel, Bécsből.
1874:321. A Kultuszmin.-nak válaszol: az athéni egyetemi és nemzeti kv.-ak részére néhány ak. kiadványt elküldet.
1874:324. F.: 599.
11. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Alapítványi és Nyomdai biz. Jkv.-ek.
13. 1874:336. Átteszi a 3 oszt.-hoz a beérkezett 22 tagajánlást.
1874:338. A III. oszt.-hoz átküldi a Katonai Földrajzi Intézet kérelmét különböző szak kifejezések magyarosítása ügyében.

- ápr. 15. 1874:344. Az oszt.-ok és biz.-ok évi jelentését kéri.
 1874:347. A 3 oszt.-lyal közli a jutalomdíjak összegeit.
 1874:351. Angol régészeti kongresszus meghívójának
 hátán hosszabban kivonatolja, magyarul,
 a meghívó tartalmát.
 1874:379. *Borbás Vince* botanikusnak kér vasútjegye-
 ket, kutatóútjára.
 18. 1874:328. F.: 600.
 22. 1874:368. F.: 601.
 24. [Irod. lev. 4. r. 105.] — *Toldy Ferenc*hez: Újabb sürgetés a tört.
 biz. ngy. jelentésének beküldése ügyében.
 25. 1874:389. *Horn Edét* és *Kőrösi Józsefet* értesíti a
 nemzetgazdasági biz. r. tagjaivá történt
 megválasztásukról.
 27. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 29. 1874:372. F.: 602.
 1874:144. F.: 603.
 1874:142. F.: 604.
 máj. 5. 1874:403. *Lázár Kálmán* lev. t. özvegyétől visszakeri
 a férje által négy éve kölcsönvett ak. köny-
 veket.
 1874:414. Körlevél az ig. tagokhoz: nagy- és köz-
 ülési tárgysorozat.
 12. 1874:424. *Lenhossék József* és *Friwaldszky Imre* r.
 tagoknak: tagsági oklevelét küldi.
 1874:439. *Mezőssy Lászlót* értesíti a *Kazinczy*-vagyon-
 kezelés számadásainak az Ig. Tan. által
 történt elfogadásáról.
 1874:453. Körlevelek: *Thaisz Elek* főkapitányhoz
 és a Jogi Kar dékánjához, a köz-ülés alatti
 rendfenntartásról hírlapi közlés a szokott
 ngy., köz-ülési programmal.
 18. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
 29. 1874:470. A kultuszmin.-hoz: közli [*Károlyi György*,
 elegendes ülési elnök aláírásával] az elnök-
 választás eredményét: *Lónyay Menyhért*
 elnökké és *Csengery Antal* másodelnökké
 megválasztását.
 [A. nagybetűkkel ráírta fogalmazványára:
 „Szépen leírni!”]
 29. 1874:471. Elnök és másodelnök értesítése, újabb 3
 évi megválasztásukról.
 31. [Főtítkári és jutalmi jelentések.] F.: 605—614.
 jún. 5. 1874:478. A Külügyminisztériumhoz: küldi német
 nyelvű elismervényét a bajor kir. kv.-tól
 kölcsönkapott *Müncheni Kódexről*.
 Német és magyar értesítőlevelei, valamint
 oklevélküldő sorai a következő, május
 28-án megválasztott kültagokhoz: *Rudolf*
Gneist, Berlin; *Bernhard Cotta*, Freiberg;
Oswald Heer, Zürich; *Karl Rokitsansky*,
 Bécs. (Személyi adataikat l. az 1874-i
 főtítkári beszámoló végének jegyzetei-
 nél.)

- jún. 14. [Irod. lev. 4. r. 105.] *Toldy Ferenc*hez: Sürgős meghívás az Ig. Tan. ülésére.
 15. 1874:549. F.: 615.
 1874:481. F.: 616.
 1874:550. *Berecz Károly*t értesíti, hogy főtitkári ajánlására az elnökség írnokként alkalmazta a főtitkárságon.
 [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Nyomda-ügyek biz.-ból; 3 lap A. kézírása.
 F.: 617.
 1874:546. [Ig. T. Jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 28. A Külügymin.-hoz: *Müller Miksa* és *Lewes Henrik* kültagok diplomáinak továbbítását kéri.
 30. 1874:602.
- júl. 1. [Az összes-ülés jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
 1874:435. F.: 618.
 2. Utalv. 33/eln. *Horváth Mihály* r. t.-hoz: részére a *Szilágyi István*-féle jutalomdíj fejében 257 Ft-ot utalványoznak augusztus 1-én; de hogyha előbb kívánná fölvenni, akkor a megfelelő kamatok levonandók!
 1874:479. *Édes Albert* református lelkésznek: megköszöni édesatyja: *Édes Gergely* tizenegy kéziratkötetete beküldését. [Jelenleg a Kézirattárban]
 4. 1874:618. *Horváth Mihály* oszt.-elnökkel közli, hogy a *Fáy András*-pályázatételre mindössze egy munka érkezett.
 10. 1874:655. *Trefort Ágoston* miniszterrel közli, hogy — a kultuszmin. közbenjárására — végre befizették a *Bézsán*-alaptvány negyven-ezer forint összegét.
 1874:660. Pesti Pénzügyigazgatóságnak: újból közli, hogy a kívánt régi építési számlákból a *Holtzspach*-féle kő-kimutatások nincsenek meg.
 1874:661. F.: 619.
 aug. 18. 1874:662. F.: 620.
 19. 1874:714. *Rimler Gyula* külügymin. fogalmazónak (Bécs): elküldi a kért ak. pályázatok szövegeit.
 1874:744. *Pulszky Ferenc*et fölkéri a székesfehérvári színház-avatási ünnepségen az ak. küldöttség [*Gyulai Pál*, *Arany László* és *Zichy Antal* ak. tagok] vezetésére. F.: 621.
 21. 1874:745. *Miskolczy Aladár*nak: zürichi ösztöndíja meghosszabbításáról.
 24. 1874:772. *Török János* lev. t. családjának megköszöni a könyv-hagyaték beszállítását s a kv. -nak való adományozását.
 1874:792. *Sinkovics Lajos* botanikus részére kér vasútjegyet.

- szept. 17. 1874:830. *Fábián Gábort* felkéri az aradi színház megnyitójára leutazó ak. küldöttség [*Szász Károly* és *Gyulai Pál*] vezetésére.
- okt. 1. 1874:860. *Dobránszky Péter* műegyet. tanárt értesíti, hogy a nemzetgazdasági biz. r. tagjává választották.
- 1874:901. *Wodianer Albert*nek megköszöni újabb utazási ösztöndíjait.
5. [Az összes-ülés jkv.-ből] 5 lap A. keze írása.
8. 1874:887. F.: 622.
10. 1874:902. Vasútjegyeket kér a zágrábi I. Ferenc József Tudomány Egyetem megnyitójára leutazó ak. küldöttségnek.
26. 1874:908. Győr városa tanácsának: köszöni az ott tartott orvosi és természettudományi vándorgyűlés emlékérmének megküldését.
- 1874:937. *György Endre* lev. t.-nak igazolványt és hatósági támogatásokat kérő sorokat ad, európai közgazdasági tanulmányútjára.
- 1874:951. Az ügyéssel közli *Igaz Dániel* 200 Ft-os hagyományát.
- 1874:960. *Varga Jánostól* (Nagykőrösről) újra kéri az Alm. részére munkásságának jegyzékét.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
31. 1874:926. F.: 623.
- 1874:979. F.: 624.
- 1874:978. *Jakabffy István* családjának köszöni a végrendelet szerint *Jakabffy* hagyatékából beküldött ezer forint-ot.
- nov. 3. 1874:987. *Jakab Elek*nek elküldi tagsági oklevelét.
- 1874:1022. A pesti postaigazgatósághoz: panasz *Martin Lajos* lev. t. ak. levelezésének megportózása miatt.
24. 1874:1026. *Pauer Imréné*nek elküldi tagsági oklevelét.
29. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
30. [Az összes-ülés jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
- dec. 2. 1874:1045. *Simon Gyulának*: tervezett adományát szíveskedjék közvetlenül a pénztárba, a Földhitelintézetbe küldeni.
- 1874:1073. *Emich Gusztávot* megnyugtatja, hogy a nyomdai tartozásokat hamarosan rendezni fogja az MTA.
- 1874:1074. F.: 625.
21. [Az összes-ülési jkv.-ből] 3 lap A. keze írása.
28. 1874:1123. F.: 626.
- [1874:1370.] Az *Eggenberger*-cég könyvterjesztési számadásaira több megjegyzés.
- [1874:1375.] Jövő évi ülésor ceruzával írt tervezete.
- [1874:1383–93.] Jkv. és hírlapcikk-vázlatok.
- [1874:1394.] *Frankendorfer* tanítónak válaszol: semminő állás nincs!

1875.

- jan. 4. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
 5. 1875:4. F.: 627.
 1875:10. A Nemzeti Színházról kéri a két *Teleki*-biz-
 drámabírálat.
 1875:14. *Apáthy István* lev. t.-nak elküldi tagsági
 oklevelét.
 15. 1875:33. MTA Könyvtári biz.-hoz: meleg pártolással
 teszi át a kolozsvári egyetemi hallgatók
 ingyen-könyvkérését.
 18. 1875:37. *Horváth Mihály* oszt.-elnökhöz: küldi *Ká-*
rolyi Árpád bécsi ösztöndíj-kérelmét, a
 Min.-hoz való továbbítás végett.
 1875:39. A külügymin. német nyelvű átiratának
 tartalma a felzetten hat sorban, magyarul
 (csereküldeményekről).
 20. 1875:46. A tagok számára kéri az évi szabadjegye-
 ket hat vasútigazgatóságtól.
 1875:72. Földhitelintézethez: hosszabb összeállítás
 a *Zmeskál-* és *Okolicsányi*-féle alapítvá-
 nyokról, befizetéseikről.
 21. 1875:74. *Blücher*, neuhäuseli polgár német levelének
 tartalma: „Küldi arameus nyelvtanát és
 Erzsébet királynéhoz ódáját, arámul.”
 [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Ak. Ért. ügyei, 2 lapon.
 24. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 7 lap A. keze írása.
 25. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 27. 1875:82. *Luciano Cordeira* portugál tanár francia
 levelére A. röviden magyarul írja tartal-
 márt: könyveit küldi a kv. számára.
 1875:83. A haarlemi holland tudóstársaság francia
 levele hátára ezt írta A.: „Nemcsak köszö-
 nik a cserébe megszavazott kiadványain-
 kat, de óhajtanák kezdettől fogva vala-
 mennyi kiadványunkat birni s ezért meg-
 rendelik.”
- febr. 1. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
 1875:108. *Trefort Agoston* miniszterhez: ez évre is
 kéri az ötezer forint államsegélyt az
 archaeológiai biz. kiadványai részére.
 13. 1875:144. Gr. *Csekonics János*nak: köszöni a régi
 3000 Ft. adományához most pótlólag
 beküldött újabb 5000 Ft.-ot.
 1875:152. F.: 628.
 1875:147. F.: 629.
 1875:148. *Fabritius Károly* orsz. képviselőnek elküldi
 lev. t. oklevelét.
 22. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 1875:1243. F.: 630.
 27. 1875:180. A Földhitelintézetbe küldi *Brestyánszky*
József aradi mérnök ötven forint hagyomá-
 nyát, végrendelet szerint.

- febr. 27. 1875:184. Özv. *Tormay Károlynénak*: köszöni a férje hagyatékából az MTA kvt.-ába küldött demográfiai adatgyűjteményt.
- 1875:185. A bécsi keleti múzeum igazgatójának: németül válaszol a duplum-csere ügyében az MTA-hoz küldött levelére.
- 1875:186. A kultuszmin.-nak: visszaküldi *Széchen Antal* párizsi vasútjegyeit, minthogy a kongresszusra nem mehet ki.
- 1875:188. A Pesti Hazai Takarékpénztárhoz: részletes értesítés a kinyomatás előtt álló *Fáy András*-jutalmas pályamunkáról.
- 1875:189. A kultuszmin.-hoz: köszönet egy bécsi könyvküldeménynek és a párizsi földrajzi kongresszus meghívójának az MTA-hoz való továbbításáért.
- márc. 4. [MTA Kézirattár: *Irod. lev.*] F.: 631.
1875:192. F.: 632.
1875:193. A trieszti Adria Természettudományi Társulat olasz nyelvű levelének hátára írja fordítását (csere-viszonyt kérnek).
5. 1875:209. *Wartha Vincének* elküldi tagsági oklevelét.
13. 1875:220. Földhitelintézethez: átküldi *Schwanfeldner József* gyulafehérvári kanonok 200 Ft-os adományát.
- 1875:228. *Loyka Hugó* természettudományi kutatóútjaira kér szabadjegyet az erdélyi vasútvonalakra.
19. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
20. 1875:1255. A *Teleki*-díjat nyert *Jóslat* pályamű mellett levő jeligés boríték felbontásakor A. megjegyzése: „a jeligés levélből Csiky Gergely temesvári tanár tűnt ki s jelentkezett a jutalomért.”
22. [Az összes-ülési jkv.-ból] 3 lap A. kezelése.
22. 1875:257. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Kiadványok árusítása stb. Új *Könyvtár-Szabályzat* tervezete, az összes-ülés elé.
24. 1875:255. *Csengery Antal* másodelnök utasítására, hogy az írások és javítnokok pontosabban dolgozzanak, A. ráírja: „Kötelességükké tettem.”
- 1875:256. *György Vilmos* református lelkész, műfordítónak: kérésére a svéd *Peitzi*-fordító részére elküldik a teljes *Nagyszótárt*.
30. 1875:288. *Simor János* esztergomi érseknek: visszaküldi a nyelvészek részére kölcsönkért *Nagyszombati Kódexet*.
- 1875:290. *Kohut Sándor* főrabbinak: közli a külföldi *Aruch-kódexek* szállítási költségét (15 Ft 91 kr.) és kéri a pénz elküldését.
- ápr. 1. 1875:305. Az oszt.-okhoz átteszi a beküldött tagajánlásokat.

- ápr. 3. 1875:1457. Összes-ülési bejelentése: *Kriza János* elhunytáról.
6. 1875:320. *Fraknói Vilmosnak* elküldi r. tagsági oklevelét.
- 1875:321. Az oszt.-okkal közli a 23 új jutalomtétel végleges szövegezését (összes-ülési jóváhagyással) és határidejüket.
- 1875:322. *Miskolczy Ágost* újabb ösztöndíj-kérése felzetére A. 14 sorban írja pártoló felterjesztését a szakbiz. elé.
15. 1875:350. A hat biz. előadóitól kéri évi jelentésüket.
- 1875:371. F.: 633.
21. [Vegyész Biz. Jkv. II. köt.] (Alapítványi és köz-ülési.)
- 1875:376. *Hollán Ernő*nek mint a Mérnökegylet elnökének: szokás szerint a Kisfaludy-termet az egylet ülésére átengedik.
- 1875:378. A bécsi portugál követség francia levelére, mellyel *Godinho di Heredia* Ausztrália fölfedezéséről írt kötetét küldik, A. hosszabb francia köszönősorokban válaszol s tolmácsolja az MTA köszönetét.
25. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 8 lap A. keze írása.
26. [Az összes-ülés jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
- 1875:391. F.: 634.
- máj. 4. 1875:412. *Gr. Csekonics József*nek köszöni újabb adományát.
5. 1875:413. F.: 635.
- 1875:419. F.: 636.
11. 1875:438. *Gr. Cziráky János* ig. t.-hoz: különféle gazdasági ügyekben.
- 1875:441. *Szily Kálmán*nak elküldi r. tagsági oklevelét.
- 1875:473. A tagajánlásokat végleges szöveggel látja el.
- 1875:486. *Balassa István* ügyvédhez: a nagy összegű *Bézsán*-alapról.
- 1875:498. Körlevél és felkérés: hírlapokhoz, *Thaisz* főkapitányhoz és az Egyetem rektorához, nagy- és köz-ülés rendjéről. (Ue. tervet 1876-ban is felhasználta A., mint két ceruzával beírt szöveg- és dátum-változtatásai mutatják.)
24. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
25. [Nagygyűlési jutalmi jelentései:] F.: 637–642.
29. [Az Ig. Tan. ülése jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
30. [Főtitkári jelentése] F.: 643.
- jún. 1. 1875:516. F.: 644.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 1 lap A. keze írása.
2. 1875:515. A Pesti Hazai Takarékpénztárhoz: *Fáy*-jutalomdíjukat *Konek Sándornak* ítélte az MTA statisztikai művéért.
- 1875:517. *Fodor József*nek elküldi a nagyjutalmat; *Lehr Albert*nek a *Sámuel*-díjat és *Csanády Gusztáv* keszthelyi gazdasági intézeti tanárnak a *Viléz*-féle jutalomdíjat.

- jún. 2. 1875:568. F.: 645.
 1875:547. F.: 646.
 4. 1875:538. F.: 647.
 [1875:1334.] F.: 648.
 6. 1875:544. *Göndöcs Benedek* gyulai római katolikus pap, régész-társulati elnöknek: ingyeneseket továbbra már nem küldhet az MTA.
10. [1875:1352.] F.: 649.
 12. 1875:560. *Zeller Edevárd* kültagot értesíti (németül) megválasztásáról.
 1875:562. A nagy jutalmakat elküldi a nyerteseknek.
 1875:567. *Kovács József*, egyet. rektorhoz: a dísztermet a szokott egyet. ünnepség részére az MTA átengedi.
23. 1875:608. Az *Édl-* és *Hölczler*-alapítványok két szakbiz.-át: az orvosi és műszaki főiskolai ösztöndíj ügyében összehívja.
23. 1875:614. A Földhitelintézethez küld néhány újabb közalapítványi okiratot, megőrzés végett.
24. 1875:616. *Bossányi Rezső*nek: családi levéltára eladására válaszol.
 1875:625. *Fabritius Károly* lev. t.-nak küldi vasútjegyét, tanulmányútjára.
 1875:696. *Schvecker* pesti fényképészről kéri vissza *Gabelenz János* kültag kölcsönadott fényképét.
 1875:699. *Koncz* cipésznek válaszol: az állítólagos *Széchenyi*-levél felajánlása „nem egészen tisztességes . . .” [csereüzletet akar].
28. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 F.: 650.
- júl. 5. 1875:614. F.: 650.
 aug. 15. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Képtári építési biz. 2 lap.
 szept. (?) 1875:1348. F.: 651.
29. 1875:833. A *Pesti Divallap* régi példányai iránt érdeklődő Pénzügyigazgatóságnak feleli: azok nincsenek a kvt.-ban.
- okt. 1. 1875:836. *Pulszky Ferenc* múzeumigazgatóhoz: az archaeológiai kiadványok szétküldéséről, s a további nyomdai tervekről.
 3. 1875:826. *Ybl Miklós* és a *Schlick*-cég ajánlatain A. megjegyzései.
 4. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 1875:1371. F.: 652.
 7. 1875:899. F.: 653.
 1875:824. F.: 654.
 1875:867. *Hellmer Péter*nek (Eperjesre): melegen köszöni a kvt.-nak adományozott régi magyar verses compendiumot.
 1875:870. *Fraknói Vilmos*nak elküldi nyomdai tárgyalásairól készített jegyzeteit, *Knauz Nándor* és *György Endre* munkáinak kiadásáról.

- okt. 7. 1875:871. Szabó István r. tagnak: szerencsét kíván 80. születésnapjára.
 1875:872. Az egyetem rektorának: kérésükre őszre is átadható a terem.
 1875:873. Hajner József (Kantz Zsigmond végrendeleti végrehajtója) német levelének hátára. A. magyarul ráírja tartalmát: *Balsányi János* és neje képeinek elküldéséről.
 1875:875. Hírlapokhoz: tiz pályatételt közöl, lejáratí határidejükkel.
 20. 1875:923. A Földhitelintézetbe átküldi a *Farkas István* hajdudorogi lakostól érkezett 400 Ft-os adományt.
 1875:924. *Bartalus István*nak elküldi tagsági oklevelét.
 20. 1875:926. Hírlapokhoz: újból elküldi a december végén lejáró pályatételek szövegét.
 1875:935. A Magyar Földrajzi Társaságnak: közgyűlésükre az MTA üléstermék kivételesen átengedik.
 1875:938. *Kéry Imre* lev. t.-nak köszöni 25 kötetes könyv-ajándékát.
 1875:945. *Csernyey Gyulán*ak (Aradra) válaszolja; az MTA nem olyasféle egyesület, ahová tagdíj-fizetés ellenében be lehet lépni.
 25. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
 nov. 2. 1875:951. A *Holczér-öszöntő* biz.-ához átteszi a pályázók okmányait.
 1875:967. A központi fűtő-berendezés nagy iratcsomója, A. több megjegyzésével, kívül ezzel a felirattal: „*Forróvíz-fűtés.*”
 1875:980. Utalványa a *Holczér-öszöntő* biz. részére (150 Ft).
 1875:988. *Pulszky Ferenc*től sürgeti vissza a *Máttyus János*-féle [numizmatikai tárgyú] kéziratot, mely bírálat végett régóta ki van küldve.
 1875:940. F.: 655.
 7. 1875:1011. F.: 656.
 [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 7 lap A. keze írása.
 13. 1875:876. Az írói tulajdonjog törvénytervezete ügyében hattagú biz.-ot hív össze, köztük *Arany László*t is. [A törvény csak 1881-ben került, végleges szövegben, szentesítésre.]
 1875:877. *Trefort Ágoston* miniszterhez: a min. által ak. könyveket kérő *csernovici* egyet. kv. kérése nem teljesíthető.
 19. 1875:1012. *Zsigmondy Gusztáv* mérnökhöz: felkéri a központi fűtési berendezési munkálatok ellenőrzésére, számlái átnézésére.
 1875:1015. F.: 657.
 22. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Központi Fűtési biz. jkv.-e, 2 lap.
 29. [Az összes-ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 1875:893. Műgyefemi rektorhoz: kéri, hogy a *Hol-*

- czer*-féle ösztöndíj hirdetésnyét tegyék ki az egyet. táblára.
- nov. 29. 1875:898. *Máchnik Lajos* I. éves orvosnövendéket értesíti arról, hogy az *Édl*-féle ösztöndíjat az ak. biz. neki ítélte.
- 1875:1024. *Nagy Iván* és *Keleti Károly* r. tagoknak elküldi okleveleit.
- 1875:1037. *Ybl Miklós* és *Zsigmond Gusztáv* meghívása a Központi Fűtési ellenőrző biz.-ba.
- 1875:1040. *Józsa János*nak: visszaküldi nyelvtani cikkét és bírálatra küldött színművét.
- 1875:1048. *Peterdi Lajos*nak: népdalgyűjteményét — ha nem is foglalkozik vele az MTA — azért átveszi és átadja a Kisf. Társ.-nak, mint a *Népköltési Gyűjtemény* szerkesztőjének.
- dec. 30. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Nyomdai ügyek biz., 3 lap.
2. 1875:1062. *Károlyi Árpád* ösztöndíj-kérelmét újból ajánlja a kultuszmin.-hoz, újabb bécsi kutatásokra.
- 1875:1063. F.: 658.
3. 1875:912. F.: 659.
- 1875:1075. *Koch Antal* lev. t.-nak elküldi tagsági oklevelét.
8. [1875:1411.] *Csiky Gergely* jutalmat nyert művét, kiadás végett, visszaküldi az MTA a szerzőnek, Temesvárra.
- 1875:899. *Varga György*nek Zürichbe: visszaküldi pályázati okmányait.
11. [Az összes-ülés jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
20. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
22. 1875:1076. *Bük Lászlónak*: megköszöni a kv. -ba küldött *Heltai*-féle *Kvónika* kötetét.
- 1875:1101. A nagyszebeni román irodalmi társaságnak: kérésükre az MTA készséggel küld cserébe kiadványaiból.
- (?)[1875:1222 és 1330.] *Lónyay M.* elnök A.-hoz írt több levelén van nyoma A. azonnali intézkedésének, megjegyzéseinek.
- (?)[1875:1233.] *Hunfalvy Pál* kv. -jelentésén A. intézkedő sorai.
- [1875:1243.] *Ónody Bevalannak*: ajánlólevél újabb külföldi utazásaira.
- kn. [1875:1333. és 1348.] Első fogalmazványa, 13 lapon, a Főtitkári Jelentésnek; rovatolt összeállítás a *Nagyosztár* emlékérmé szétküldéséről.
- [1875:1371—1374.] Hírlapokhoz: 96 soros közlés a *Teleki*-, *Gorove*-, *Vitéz*- és *Nádasdy*-féle jutalomkérdésre érkezett pályaművekről.
- [1425—1430.] Ülési jkv.-ek ceruzával írott vázlatai (6 db).
- [1875:1448.] Feljegyzése a megürült *Édl*-ösztöndíjas helyről; intézkedni kell, mert utoljára 1873-ban kapta *Örfy Vilmos*.

1876.

- jan. 3. [Az összes-ülési jkv.-ből] 5 lap A. keze írása.
[1876:1301.] F.: 660.
[1876:1557/a. és b.] F.: 661—662.
5. 1876:7. A Nemzeti Színházhoz: kéri a szokásos két, *Teleki-jutalmi drámabíráló* kiküldését.
7. 1876:16. Árajánlatot kér a nyomdáktól, valamennyi ak. kiadványra.
- 1876:31. *Hantken Miksának* elküldi r. tagsági oklevelét.
- 1876:37. Ak. tagok részére szabadjegyeket kér ötféle vasúttársaságtól.
23. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
24. 1876:57. *Lónyay Menyhért* elnökhöz küldi a központi fűtőberendezést felülvizsgáló szakértők jelentését, kérve a hátralékos számlák utalványozását.
- febr. 31. 1876:79. F.: 663.
4. 1876:84. F.: 664.
- 1876:92. *Libay Lajos* „festész”-nek: köszöni az MTA-nak ajándékozott Nílus-vidéki tájképeit.
- 1876:94. A pétervári orientalista kongresszus francia nyelvű meghívójának hátára magyarul írja A. a levél tartalmát.
- 1876:95. A nyitrai volt *Deák-Körnek*: rendkívül melegen köszöni meg ak. célokra beküldött 80 Ft adományukat.
7. 1876:97. A pesti izraelita hitközség *Deák-gyász-ünnepére* szóló meghívóra felírja, hogy „elkészt”, mert az emlékünnap 6-án volt. *Gausky Károly* bécsi polgár *Deák-émlék-verse* és levele felzetére ezt írja A.: „A német nyelven írt jóindulatú költeményt megköszöntük.”
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
10. 1876:110. A II. oszt.-tól sürgeti a *Dora-pályakérdés* újabb szövegét.
- 1876:111. Ig. Tan.-hoz részletes jelentése: a *Kazinczy-féle* vagyon kezeléséről és indítványa a földbirtokok eladására.
11. 1876:114. *Mezőssyvel* közli a *Kazinczy-vagyonkezelésre* tett Ig. Tan.-i észrevételeket, s hogy a Mauzózeum körül csupán öt hold kertet akarnak meghagyni, a többit eladatni.
11. 1876:115. A Franklin- és az Athenaeum-nyomdákhoz; közli a sorozatos kiadványok nyomtatására szóló szerződés-tervezetet.
12. 1876:117. *Bogyóné Becske Olgának*: a *Kazinczy-pénzalapból* ez évre küldenek 200 Ft-ot; javasolja A., hogy ha *Bogyóné* fia tényleg Sárospatakon tanul, akkor kérjenek onnan ösztöndíjat.

- febr. 12. 1876:129. Bécsi udvari kv. tól németül kéri *Rózsay József* lev. t. részére, kölcsön, a *Mordkhai Könyve* c. kódexet.
- 1876:135. *Jul. Maiher* bécsi lakosnak: (németül): semminő örökmozgony-találmánnyal nem foglalkozhat az MTA, ezért ne is küldje be.
26. [Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában:] F.: 665.
28. 1876:168. F.: 666.
- [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
- márc. 1. 1876:176. *Teleki József* két örököséhez: özv. *Teleky Sándornéhoz* és *Bozó Pálné* szül. *Teleki Augusztához*: kéri, hogy tegyék lehetővé a *Teleki-féle Hunyadiak Kora* VI–IX. köt. kiadását, régóta ígért segélyükkel.
6. 1876:198. *Fest Vilmos*sal közli, hogy emlékbeszédét *Reitter Ferenc* r. t.-ről március 27-ére kitézték.
13. 1876:202. A bécsi külügymin. levele tartalmát, magyarul, felzetére írja A.: a velencei *Petrarca-codex* kölcsönzési tilalmáról.
- [1876:1558.] F.: 667.
20. [Az összes-ülés jkb.-éből] 1 lap A. kezeírása.
22. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Köz-ülési előkészítő biz.: 2 lap. 1876:244. A 3 oszt.-hoz: ngy. előkészületekről s a köz-ülési tervezetről, jutalomdíj-listával.
- 1876:258. *Trefort Agoston* miniszternek visszaküld egy kv. térítvényt.
- 1876:299. Földhitelintézeti pénztárhoz: kéri, hogy figyelmeztessék az Adóhivatalt: ne zaklassák a biz. előadókat adók miatt.
- ápr. 27. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
1. 1876:227. F.: 668.
2. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 4 lap A. keze írása. 1876:311. Az oszt.-okhoz elküldi a határidőre beérkezett tagajánlásokat.
2. 1876:319. A *Posner-céghez*: egy kv. térítvény ügyében.
4. [Vegyes Biz. Jkv. II. köt.] Köz-ülési biz.: 2 lap
10. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
11. 1876:327. *Kary József*nek (Linz): köszöni a régi nyilak, lándzsák adományozását; mindjárt át is küldi a M. N. Múz.-nak.
- 1876:343. *Gramanecz Emil*nek: jutalmat nem nyert pályaművét a szabályzat szerint vissza nem küldhetik.
21. 1876:379. Hasonló választ küld egy „XY”-nak, Poste Restante stb. címre.
24. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
26. 1876:382. *Zsoldos Ignác*nak: kérdésére megnyugtatja, hogy *Önéletrajzát* – régi szokás szerint – lepecsételve, gondosan őrzik a Levéltárban.
27. 1876:386. F.: 669.
- 1876:380. F.: 670.

- máj. 1. 1876:419. *Than Károly* egyet. rektornak: kérésükre a díszterem átadható.
 F.: 671.
 4. 1876:408. F.: 671.
 1876:189. F.: 672.
 5. 1876:424. A marosvásárhelyi „Teleki-Téka” részére visszaküldi az elhunyt *Toldy Ferenc* által használt *Szamosközy*-féle kéziratokat.
 1876:436. Vasútjegyeket kér *Hankhen Miksa* lev. t. felvidéki kutatóútjára.
 10. 1876:441. *Lónyay Menyhért* elnökhöz jelentés: az ak. ügyészei jogviszonyának és költségeiknek rendezéséről.
 1876:453. Vasútjegyeket kér *Rómer Flóris* r. t. részére.
 1876:456. Vasútjegyeket kér *Szabó József* oszt.-titkár, r. t. részére.
 15. 1876:469. Ig. Tan.-i tagokhoz meghívó-körlevél a május 25–30. napjain tartandó nyg.-re.
 26. 1876:486. Vasútjegyeket kér *Zágrábba, Borbás Vincének*.
 1876:491. *Ónody Bertalannak*: megköszöni a kv.-nak adományozott kilenc arab és perzsa kódexeket. (Jelenleg a Keleti Gyűjteményben.)
 29. [Az összes-ülés jkv.-éből] 3 lap A. keze írása.
 31. 1876:498. F.: 673.
 jún. 1. 1876:526. A flórenci Accademia della Crusca olasz nyelvű köszönőlevele hátára A. ráírja tartalmát: köszönik a *Czuczor*-érmet.
 1. 1876:529. *Szabó József* és adjunktusa részére kér vasúti szabadjegyeket Görögországba, tanulmányútjukra.
 7. [1876:1560.] [A. lemondólevele] F.: 674.
 8. [Nagygyűlési jutalmi jelentések] F.: 675–682.
 10. [Ig. Tan. ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
 11. [Főtitkári jelentése] F.: 683–684.
 26. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
 júl. 1. 1876:555. *Trefort* miniszternek: a belga kultuszminisztérium kívánságára időnként egymást tájékoztatjuk tudományos munkáink felől.
 1876:556. *Anrávassy Gyulát* és *Erdődy Sándort* értesíti igazgatósági taggá történt megválasztásukról.
 1766:561. *Nagy Soma* mérnökkel közli, hogy díjat nem nyert pályaműve a szabályok szerint vissza nem adható.
 1786:566. A külügyminisztériumot kéri, továbbítsák az új kültagok (*Ascoli, Gachard, Zeller* és *Cloiseau*) tagsági okleveleit.
 1876:576. *Staub Ferenc* és *Borbás Vince* részére kér vasútjegyeket.
 1876:634. Német és magyar nyelvű értesítőlevele a június 1-én kültagokká választott tudósok-

- hoz: *Otto Donner*, Helsingfors; *H. v. Wilhelm Ritsch*, Lípcese; *Ernst Kunik*, Pétervár; *H. Leberecht v. Fleischer*, Lípcese.
- júl. 1. 1876:584.
1876:591.
1876:592.
1876:633.
1876:656.
4. 1876:668.
5. 1876:681.
1876:688.
12. 1876:702.
- (?) [1876:1469.]
aug. (?) 1876:754.
19. 1876:774.
- 1876:781.
- 1876:787.
26. 1876:797.
- szept. 8. 1876:823.
1876:824.
- okt. 2. [Az összes-ülés jkv.-éből] 5 lap A. keze írása.
6. 1876:887.
1876:891.
1876:914.
1876:922.
- F.: 685.
A kultuszmin.-hoz: az 5000 Ft régészeti segélyért.
Az ak. palota II. emeleti, eddig az Országos Képzőművészeti Társulat által bérelt termet az Országos Képtárnak adják bérbe. Az új kültagokhoz írt magyar és francia (sablonos) szövegű értesítőlevelei: *Esq. Parieu, Paul Broca* és *de Candolle* részére. *Hantken Miksa* részére: „Nyílt-levél”-ajánlás a hatóságokhoz, felvidéki tanulmányútja idejére.
A bécsi udvari levéltárnak (németül): köszöni a kölcsönzést.
Földváry ezredesnek a rokkantak menháza igazgatójának: visszaküldi egy rokkant honvéd meg nem felelő pályaművét.
*Teleszky István*t értesíti a *Sztróhay*-díj II. helye elnyeréséről.
Andrássy Gyula külügyminiszter magán-titkárától kéri *Andrássy* személyi adatai beküldését, az Alm. részére.
F.: 686.
F.: 687.
Az Orvosok és Természetvizsgálók XIX. vándorgyűléséhez: az MTA nevében üdvözlí, és jelzi, hogy *Nendtvich Károly* r. t. vezetésével többen fogják képviselni az MTA-t.
Tisza Kálmán belügyminiszternek: kérdésére válaszolja, hogy az *Altenburger*-féle Országos Címtárról a II. oszt.-tól kér szakvéleményt, s azután erről értesíti a minisztert.
F.: 688.
Ortway Tivadarnak: elküldi hajójegyeit, kutatóútjára.
*Keleti Károly*hoz küld egy osztrák statisztikai munkát.
Göhler gráci írónak megköszöni statisztikai művét.
Kruesz Krizosztom pannonhalmi főapátnak: köszöni a *Rend* kiadásában megjelent dlszművet.
F.: 689.
Tisza Kálmán belügyminiszternek: elküldi a II. oszt. elutasító véleményét a tervezett Országos Címtár felől.
Peritsch Antal (Agram) hosszabb német levelére ennyit ír A.: „Csupán érzéseit

- akarta kifejezni, nempedig versenyezni a magyar költőkkel." (Ad acta tették.)
- okt. 6. [1876:1490.] F.: 690.
1876:926. F.: 691.
7. 1876:947. A bécsi udvari kv. -tól (*Szilády Aron* részére) keleti kódexek kölcsönzését kéri. (Németre *Takács* fordította.)
16. 1876:969. Leyden Régészeti Társulatának: német levélben köszöni meg a díszes kötetet (a hollandiai egyiptomi-kincsekről).
23. [Az összes-ülés jkv.-éből] 1 lap A. keze írása.
30. [Az összes-ülés jkv.-éből] 2 lap A. keze írása.
- nov. 3. 1876:971-972. F.: 692-693.
1876:1023-1024. F.: 694-695.
1876:986. A 3 oszt.-titkárhoz: sürgeti a régóta esedékes emlékbeszédek megtartását, a közeli ülésekre.
1876:1009. Az Orvosok és Természetvizsgálók ülése elnökének: *Várady Gábornak* megköszöni a máramarosi emlékérem elküldését.
3. 1876:1010. *Barna Ignácnak* elküldi tagsági oklevelét.
1876:1052. Földhitelintézeti pénztárba küldi az *Aczél István*-féle hagyatékából a Főtitkárságra befizetett 19 Ft-ot.
7. 1876:1057. F.: 696.
14. 1876:1068. *Goldziher Ignácnak* elküldi tagsági oklevelét.
21. 1876:1077. F.: 697.
30. 1876:1105. F.: 698.
- dec. 1. 1876:1107. *Trefort Agoston* miniszterhez: kér pótlólag 1200 Ft ösztöndíjat *Károlyi Arpád* részére, hogy Bécsből Párizsba is elmehessen.
1876:1108. *Trefort Agoston* miniszternek: kérdésére feleli, hogy a lembergi egyetem részére ingyen nem küldhetnek könyvet, nem lévén cserekapcsolatban.
4. 1876:1111. F.: 699.
5. 1876:1109. *Bodnár Zsigmonddal* közli, hogy az MTA egyelőre nem segíyezheti az ő és társai által tervezett bibliográfiai kiadványt. [*Bodnár Zsigmond* 1839-1907; író és irodalomtörténész, a pesti egyetem magántanára.]
1876:1110. *Reviczky Jánosnak*: kéziratát visszaküldi.
1876:1127. *Krenner Jánosnak* elküldi tagsági oklevelét.
1876:1141. *Szinnyei Józsefnek*, az Egyetemi kv. óránek: megköszöni az MTA alapítására vonatkozó irat elküldését a kv. részére.
12. 1876:1149. *Szilády Aronnak* elküldi r. tagsági oklevelét.
1876:1153. *Korismics Lászlóval* mint a Nemzetgazdasági Egylet elnökével közli, hogy az MTA nem tud pénzbeli támogatást nyújtani.
1876:1167. *Tóth Lőrinc* pénztárosi összeállításán (a

- Székely Kivándorlási Alapról) A. több megjegyzése, Ig. Tan. elé készített referátuma. *Trefort Agoston* miniszterhez: engedélyt kér, hogy az MTA néhány tagnak küldhessen a min. által segélyezett Műemlék-kötetből.
- dec. 12. 1876:1187. [1876:1200.] *Myskowszky Viktornak*: köszöni a poprádi római katolikus templom régi falfestményeinek lemásolását.
17. [Az Ig. Tan. idegen kézzel írt jkv.-én A. aláírása.] (Valószínűleg diktálta e jkv.-et, vagy jegyzeti alapján írták!)
18. [Az összes-ülés jkv.-ében] több helyen A. javításai + aláírása.
20. 1876:1190. F.: 700.
27. 1876:1186. F.: 701.
- (?) [1876: 1328—36.] A. jegyzetei a különböző üléseken bejelentendőről. [Az egyik „sajnálkozó” megjegyzése arról, hogy a *Révai Miklós*-életrajzi pályakérdésre egyetlen művet sem küldtek.]
- kn. [1876:1356.] Feljegyzése arról, hogy *G. W. Leitner* kültag (Lahoréból) fölkereste hivatalában, és élőszóval megköszönte megválasztását s a diplomát.
- [1876:1357.] Különféle nyomdai szerződéseken A. megjegyzései, javításai.
- [1876:1405.] Körlevél a hírlapokhoz: *Deák Ferenc* emlékére óda-pályázat.
- [1876:1415.] A beküldött tagajánlások iratcsomója A. megjegyzéseivel.
- [1876:1433.] Körlevele a tagokhoz: személyi adatokat kér az Alm. részére.
- [1876:1439.] *Toldy Ferenc* írói hágyatékának 3500 Ft-ért való megvásárlásáról.
- [1876:1455.] Nagy- és közgyűlési meghívó levelek első fogalmazványai és a tagválasztások statisztikai adatai, oszt. szerint csoportosítva.
- [1876:1468.] „Főtitkári jelentésemhez” címmel (igen apró betűkkel) négy ívlonon A. összeállítása, az év folyamán tartott valamennyi felolvasás címeiről, idejéről.
- [1876:1470.] „Függő dolgok” címmel, félíven az elintézendők összefoglalása.
- [1876:1471.] Egyik jelíges levél felbontásáról felvett jkv.-e: a díjnyertes *Teleszky István* nevének kiemelésével.
- [1876:1491.] A hírlapoknak és összes-ülésnek: összeállítás a beérkezett 40 *Deák*-óda címeiről és jelígeiről.
- [1876:1501.] Hírlapokhoz: a pályatételek beküldési határideiről.
- [1876:1502.] *Zichy Antalnak*: értesíti a *Deák*-emlékóda bíráló biz. tagságáról.

- K.n. [1876:1536.] Ceruzával írt, táblázatos összeállítása a nyomdák árajánlatairól.
 [1876:1540.] Kvt. átvételi iratok (10 db.) A. aláírásával.
 [1876:1555.] Különböző biz. ig. és összes-ülési jkv.-einek ceruzával írott vázlatai.
 [1876:1558.] *Lónyay Menyhért* elnökhöz: hosszabb összefoglaló jelentése a széphalmi *Kazinczy-kert*, *Mauzóleum* és a sírok gondozásáról.

1877.

- jan. 2. [Az összes-ülés jkv.-éből] 1 lap A. keze írása.
 1877:1001—1005. A beküldött pályaművekről, összesítése, 6 ívlepon.
 1877:1006. F.: 702.
 1877:1007—1010. Az összes-ülés és Ig. Tan. elé terjesztett részletes kimutatásai a tagok létszámáról s költségvetési tételekről.
15. 1877:1175. Kimutatás [tíz ívlepon!] az 1866 óta megválasztott és székfoglalót tartott tagokról. [Minden lapot A. maga vonalazott és fejlecezett; adatait az ülési jkv.-ekből írta össze.]
24. 1877:1176. A január 28-án, dísztermükben tartandó *Dedák*-emlékünnepekre szóló meghívók vázlatai. — A tagokhoz nyomtatott körlevél fogalmazványa, ezzel a pótlólagos megjegyzésével: „A karzat kizárólag hölgyek számára tartatik fenn.”
- 1877:11. Báró *Podmaniczky Frigyes* intendánsához: a *Teleki*-drámabizottságba a szokásos színesbírálok kiküldését kérő levele.
- 1877:12. *Schlauch Lőrinc* szatmári püspöknek: köszöni a kv.-nak megküldött egyházmegyei térképeket.
- 1877:14. *Ráth Károly* főpolgármesternek: köszöni a József nádor-érmet.
- 1877:15. Földhitelezethez, az MTA pénztárába küldi a Székely Kivándorlási Alapítványra érkezett újabb 1052 Ft. adományt.
- 1877:26. A Székely Művelődési és Közgazdasági Egyletnek (Buda, Bécsi k. u. 1) elküldi a kivándorlási alap vagyoni-kimutatását: 12.899 Ft-ról.
- 1877:27. *Konkoly-Thege Miklós*nak: elküldi tagsági oklevelét.
- 1877:28. Körlevéllel szétküldi a tagok vasútjegyeit.
- 1877:29. *Tofeus Mihály* pályázót megnyugtatta, hogy a lapokban hamarosan olvashatja valamennyi beérkezett munka címét s jelígyét.
29. [Az összes-ülés jkv.-e (idegen kéz írásával)] A. diktálása után és főtítkári aláírásával.

- febr. 1. 1877:51. F.: 703.
1877:64. *Simor János* hercegprímástól kölcsönkéri az esztergomi kvt. *Jordánszky-kódexét*, a nyelvtudósok használatára.
- 1877:75. A 3 oszt.-hoz: nyg. előkészületekről; az ünnepi köz-ülésre felolvasásokat kér.
1. 1877:89. A 3 oszt.-hoz: átteszi bíráltatásra a beérkezett pályaműveket.
6. 1877:102. F.: 704.
8 1877:116. Az oszt.-okkal közli az idén kiadható jutalomdíj-összegeket.
- 1877:120. *Trefort* miniszterhez: sürgeti az archaeológusok segélyeit.
10. [Az Ig. Tan. Jkv.-éből] 6 lap A. keze írása.
26. [Az összes-ülés jkv.-e] A. diktálása után, idegen kéz írása; a végén A. aláírásával.
- márc. 1. 1877:175. A gyulafehérvári *Batthyány*-kvt.-tól kölcsönkéri a nyelvészek használatára a *Döbrentei-kódexet*.
- 1877:176. F.: 705.
1877:177. *Tisza Kálmán* belügyminiszterhez: engedélyt kéri az Országos Levéltárból oklevelek kikölcsönzésére, *Pesty Frigyes*, *Nagy Iván* és *Nagy Imre* történészek részére.
- 1877:193. F.: 706.
1877:1051. *Lónyay Mányhért* elnök több félhivatalos (baráti hangú) levelét A. percnyi pontossággal iktatta, beérkezése idejével. Egyikre, melyben az elnök a *Jordánszky-kódex*-ről kért nyugtát, A. kék ceruzával válaszolta: „*A tértüvényt saját nevemre kiállítottam, márc. 1.*”
2. [MTA Kézirattár: Ms. 10266/7.] *Hunfalvy Pált* értesíti az ún. *Báthory-biblia* megérkezéséről, de nyugta nélkül nem adja át.
19. [Az összes ülés jkv. ből] egy lap A. keze írása.
25. [Az Ig. Tan. — idegen kézzel írt — Jkv.-nek végén A. aláírása, mint aki a jkv. diktálta.] [lemondása] F.: 707,
26. 1877:1166. A másnapi összes-ülésre, jelenteni valók: bemutatja *Bertha Sándor* lev. t. gyászjelentését is.
1877:189. *Kenessey Kálmánt* értesíti, hogy a nemzetgazdasági biz. r. tagjává választották.
1877:190. A II. oszt.-hoz átteszi *Bertha Sándor* önéletrajzi adatait, hogy emlékbeszédet írathassanak.
1877:199. *Simon Zsigmond*-nak (Tihany): kölcsönkéri az 1532.-i ún. *Tihanyi Kódexet*, a nyelvtudósok használatára.
26. 1877:263. *Lukács Bélát* és *György Endrét* értesíti biz. r. taggá történt megválasztásukról.
27. [Az összes-ülés jkv.-éből] 4 lap A. keze írása.
30. 1877:293. F.: 708.

- A. keze írásában a legutolsó összes-ülési jkv. 5 lap. [Ezután *Gyulai Pál* vagy *Fraknói Vilmos* vezették az íg.- és összes-ülési jkv.-eket.]
- márc. 31. 1877:294. *Ipolyi Arnold* r.t.-nak köszöni a *Czindor Mór*tól tartott emlékbeszédet, s a visszaajándékozott írói tisztelediját.
- 1877:298. *Trefort Ágoston* miniszternek válasz: *Podhorszky Lajos* eddigi tudományos munkásságát nem tartja pártolásra méltónak.
- 1877:300. A Pesti Hazai Takarékpénztárhoz: a harmadszor is sikertelenül hirdetett Főpályakérdés helyett újat kér kitűzteni.
- 1877:1165. Január—március hóról hét db. könyvtárvédelmi jegyzéke, a kv. részére leküldött művekről.
- ápr. 3. 1877:301. Az oszt.-oknak átküldi a beérkezett tagajánlásokat.
- 1877:309. Kéri a biz. előadók ny. jelentéseit.
- máj. 1. 1877:326. *Lovag Bertha Sándornak*: köszöni az atyjához írt *Széchenyi-leveleknek* és apja néhány művének elküldését a kv. részére.
- 1877:327. *Horváth Ignác* lev.t.-hoz: megnyugtatta, hogy a betegsége miatt meg nem tartott székfoglalójára az MTA hajlandó haladékat adni.
- 1877:333. *Nobody Lajosnak* (Szatmár): díjat nem nyert pályaművét vissza nem küldhetik, de a postaköltségre küldött 2 Ft-ot az MTA pénztárába küldte A., a Földhitelintézetbe. F.: 709.
- 1877:358. [Vegyes Biz. Jkv. II.] F.: 710—711.
- 1877:359. A Mérnök és Építészegyletnek: a dísztermet ez idén, az ak. ny. miatt nem engedhetik át közgyűlésekre.
- 1877:1079.—1080. Ny. meghívó-tervezetek az íg. tagokhoz; a meghívó körlevelek fogalmazványa a többi taghoz.
- 1877:426. A ny.-re és ünnepi köz-ülésre meghívandók teljes névsora,
8. [Orsz. Széchényi Könyvtár Kézirattárában:] *Pulszky Ferenc* r. t.-nak: baráti hangon közli vele, hogy a török vendégek fogadására ne korán jöjjön be, csak 10 órára; *Fraknói* is ott lesz és mint főtitkár-helyettes fogadja a vendégeket, *Vámbéryvel*. [Végig saját kezűleg írt levele, a *Pulszky-hagyaték*ból.]
24. [Ngy. jelentések a pályakérdések eldöntéséről] F.: 712—717.
27. [Főtitkári jelentése] F.: 718.
- jún. 12. 1877:504. A megszüntetett Fizikai Szertár felszerelésének szétosztásáról: a 12 soros feljegyzése a III. oszt. titkárnak jelentésén.
20. 1877:543. Párizsi Magyar Egylet [*Zichy Mihály* festőművész, elnök aláírásával] küldött

- könyvkérése felzetén: A. néhány pártoló sora, a könyvtári biz.-hoz.
- jún. 21. 1877:547. A Kassa—Óderbergi Vasútigazgatósághoz: Szabó József oszt. titkár részére kér szabadjegyet.
27. 1877:581. *Melitz Hugó* kolozsvári egyet. tanár cserekiadványt kérő levelét is átteszi a Könyvtári biz.-hoz, elintézésre.
28. 1877:584. [A legutolsó hivatalos intézkedése:] F.: 719.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Arany János 1865-ben. (Schrecker Ignác fényképész felvétele.)
2. Arany János köszönőlevele a rendes taggá választásáért. (1859.)
3. Arany – személyi adatait összefoglaló – kézírata az akadémiai Névkönyv számára. (1860.)
4. Az akadémiai tagok ültetési rendje.
5. Az új akadémiai palota emlékérmének terve Arany ceruzarajzaival. (1865.)
6. A palota megnyitására küldött körlevél és latin fordítása.
7. Arany első lemondó levele a főtitkári tisztségről.
8. Arany utasításai irodájának, 1876-i karlsbadi útja előtt.
9. Arany második lemondó levele.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

- Aba Sámuel 485
 Abafi (Aigner) Lajos 657, 568
 Abaúj megye ásatásai 342
 Abdul Aziz 234
 Ábrányi Emil 562
 Abt Antal 586
 Aczél István 708, 750
 Aczél Péter 383
 Adorján János 725
 Aegyptologia Kézikönyve 573
 Aeneis 584
 Aischylos 559
 Agáczy Nándor 341, 706
 Agassiz Lajos 651, 505
 Ahlquist 131
 Aj-baj; Főtitkárság (versek) 605
 Akadémiai adómentesség 334, 367, 387
 Akadémiai Értesítő (Reform) 181, 189, 689, 707
 Akadémiai Könyvesbolt 517, 529, 653
 Akadémiai-palota központi fűtése 652
 Akadémia szervezete 601, 658
 Akin Károly 207, 332, 687, 700, 702
 Alapszabály-módosítás 241, 275, 298–303, 321, 338, 352, 355, 632, 633, 687, 689, 698, 704, 707, 710
 Alarik 13
 Alexander Bernát 642
 Államsegély 417, 421
 Almádi István 331, 696
 Almay Erzsébet (Bugátné) 84
 Álmos vezér 269
 Álom... való (vers) 11
 Altenburger N. 749
 Ambrus mérnök 674
 A nagyság átka (színmű) 675
 Andrassy György, gróf 615, 47, 100, 290, 488, 649
 Andrassy Gyula, gróf 399, 735, 748, 749
 Andrassy Manó, gróf 123, 134, 290, 723
 Angol Diplomáciai Iratok 585
 Anjou-kor 415, 532, 560, 585
 Anonymus 206, 413, 449
 Ányos Pál 64
 Apácai Csere János 119, 127, 152, 219, 279, 331, 484
 Apáthy István (jogász) 648, 483, 533, 626, 740
 Apollonius tétele 585
 Apponyi Albert, gróf 640
 Aquincum 280
 Aradi Első Takarékpénztár 365
 Arany János:
     Hátrahagyott Művei 633
     Összes Művei 478
     Kisebb Költeményei 601
 Arany László 645, 420, 447, 515, 550, 565, 633, 656, 658, 738, 744
 Arányi Lajos 621, 67, 163, 346, 674
 Archaeológiai Értesítő 416, 421, 487
 Archivum Rákóczyanum 451, 487
 Arenstein József 623, 79, 736
 Aristotelész 279, 331, 449, 500, 686, 696
 Arneth Alfonz 645, 447
 Árpád 269, 436
 Ártatlan dac (vers) 604
 Aruch-codex 461, 467, 741
 Árvay Gergely 450, 454, 646
 Asbóth Lajos 613, 36, 561, 674
 Ascherson Ottó 637, 330, 706
 Ascoli Henrik 654, 528, 748
 Aspremont-levéltár 386
 Asszíria 331

- Astrakan 464
 Ásványtan Alapvonalai (könyv) 410
 Athanáz Szilárd 210, 678
 Athenaeum-nyomda 339, 343, 360, 433, 460, 552
 Attila 13, 79, 81, 277, 489, 623, 650
 A magyar nemzeti versidomról 10
 A rabellekek (vers) 11
 A rodostói temető 11
 Az elveszett alkotmány 10
- Babbage Károly 646, 454
 Babilónia 331
 Bacon I. L. cég 514
 Bacsányi (Batsányi) János 646, 458, 459, 476, 606, 646, 744
 Baër Károly 619, 51
 Baintner János 625, 145, 709
 Bajor kir. udvari könyvtár 496
 Bajusz (vigjáték) 334
 Bajusz Mihály 694
 Bajza József 619
 Bakos László 688
 Baksay Sándor 625, 109, 125, 142, 624, 626
 Balassa Antal 436, 644
 Balassa János 615, 43, 47, 51, 52, 67, 81, 318, 335, 620, 663, 677, 701, 742
 Balássy Ferenc 645, 447, 485, 585, 732
 Balázs Árpád kvrtáros 247
 Baldi Bertalan 413
 Bálint Gábor 621, 403, 404, 448, 464, 465, 484, 501, 530, 559, 636, 647, 719, 730
 Balla Károly 638, 121, 130, 349, 489, 646, 685, 694, 695, 699, 703
 Ballagi Mór 615, 48, 101, 225, 281, 402, 413, 559, 627, 670, 671, 693, 700, 702, 706, 709, 711
 Balló Mátyás 414, 450, 486
 Balogh Dénesné, özv. 690
 Balogh Ferenc 81, 672, 673
 Balogh István 55
 Balogh Jenő 603
 Balogh Kálmán 621, 67, 144, 561, 582, 586, 626, 649, 663
 Balogh Pál (Almási) 615, 36, 48, 101, 106, 107, 181, 196, 240, 282, 289, 468, 663, 706, 729, 736
 Balogh Sámuel (Almási) 634, 119, 127, 282
 Baloghy Dezső 734
 Baloghy István 341, 377
- Bánó József 71
 Bánóczy József 613
 Barabás Miklós 296, 634, 734
 Barcsay Ákos 484
 Bardócz Lajos 634, 274, 500, 694
 Bariþiu Oktáv 645, 444, 456, 646
 Barlanghy László 504
 Barna Ferdinánd 640, 331, 385, 448, 484, 671
 Barna Ignác 563, 750
 Baross Gábor 616
 Barovius, J. Decius 80
 Bars megye lakossága 632
 Barsy József 640, 136, 210, 372, 414, 416, 716
 Barta János 603
 Bartakovics Albert 651, 155, 504
 Bartal Antal 648, 47, 482, 559, 735
 Bartal György 615, 77, 78, 126, 139, 148
 Bartalus István 633, 240, 320, 337, 528, 550, 559, 623, 625, 637, 638, 653, 697–699, 702, 704, 707, 709, 711, 744
 Bártfay László 468, 720
 Baruch Jeremiás 336
 Báthory-biblia 486, 753
 Báthori Boldizsár 255
 Batizfalvy Sámuel 637, 314, 332, 346, 622
 Batsányi I. *Bacsányi*
 Batthyány Artúr 151
 Batthyány Fülöp, herceg 643, 418, 635, 715, 722
 Battyhány-Könyvtár 709, 753
 Batthyány Lajos, gróf 635
 Baumberg Gabriella (Batsányiné) 646
 Baumgartner András 125, 139
 Beatrix-levéltár 280
 Becker Frigyes 33
 Bécsi Magyar Tört. Intézet 653
 Bécsi Világkiállítás 432, 470, 560
 Becske Bálint 187, 212
 Békefi Remig 628
 IV. Béla (dráma) 377
 Bélteky-ház (regény) 484
 Bene Károly 124, 139, 504, 729
 Benguela (Áfrika) 296
 Benyovszky Móric 489
 Beóthy Leó 636, 307, 484, 524, 534, 582, 653
 Beóthy Zsolt 659, 582
 Bercsényi Miklós 585

- Berczik Árpád 639
 Bérczy Károly 633, 101, 250, 282,
 380, 468, 669, 671, 675
 Berecz Károly 652, 513, 729, 738
 Berger Illés 485
 Bernard Kolos 649, 483, 733
 Bernáth József 210, 666
 Bernátszky Ferenc 571, 658
 Bertha Sándor 659, 242, 243, 298,
 300, 301, 588, 753, 754
 Berzeviczy Albert 631, 639, 640,
 659
 Berzsenyi Dániel 443, 551
 Bessenyei György 647, 413, 466, 468,
 492, 606, 647, 650, 720
 Besze János 472, 708
 Beszédes Sándor 540
 Besztercebánya 351
 Bethlen Farkas 681
 Bethlen Józsefné, grófnő 391
 Beythe István 120
 Bézsán János 504, 574, 742
 Biczó Imre 535
 Bielz Albert 648, 483
 Birk Ernő 645, 447
 Bisticci N. 484
 Bitnicz Lajos 615, 48, 441, 450, 454,
 644, 646, 722, 729
 Bittó István 736
 Bluntschli János 534
 Blücher N. (német polgár) 740
 Bock Ferenc 645, 249, 262, 447, 691
 Bocskai István 280
 Bodleyana-Könyvtár (Oxford) 461
 Bodnár Zsigmond 750
 Bodó Zsigmond 733
 Bogyóné Becske Olga 419, 437, 572,
 643, 658, 723, 746
 Bohus Jánosné 224, 282, 635, 696
 Boissier Edmond 642, 411
 Bolond Istók (vers) 10
 Bolyai Farkas és János 638, 290,
 332, 350, 635, 643
 Bonfini 481, 510
 Bopp Ferenc 621, 282
 Borbás Vince 450, 503, 561, 586,
 737, 748
 Borhy József 697
 Boros Vilma 609
 Boroszlói Izraelita Teológia 461
 Borsai Nagy Pál 132
 Bossányi Rezső 743
 Bottka Tivadar 447, 449, 582
 Bowring János 650, 489
 Bozó Pálné 747
 Böck János 656, 564
 Böhm Dániel 128, 523, 524
 Böhm-gyűjtemény 82, 85, 670, 671
 Bölcs Leó 449
 Brábek professzor 475
 Brankovics György 585
 Brassai Sámuel 625, 102, 111, 119,
 125, 126, 130, 151, 205, 212, 331,
 348, 407, 448, 484, 559, 584, 638,
 642, 680, 696, 707
 Brazília császára 428
 Brestyánszky József 740
 Breunner gróf 709, 717
 Brill Emma 608
 Brisits Frigyes 609
 Broca Pál 657, 564, 749
 Brunner Antal 377
 Brunswick Teréz 649
 Brutus Mihály 280, 585, 637
 Brüsszeli Levéltár 637, 654
 Buda Halála 27, 601
 Budai Krónika 418, 474, 620
 Buda város Tanácsa 476, 477
 Budapesti Szemle 11, 612, 617
 Budenz József 630, 33, 119, 127,
 131, 153, 199, 204, 207, 208, 324,
 411, 413, 443, 458, 484, 487, 501,
 530, 559, 584, 606, 612, 645, 649,
 668, 673, 681—684, 689, 696, 698,
 705, 706, 717, 726, 727
 Bugát Pál 615, 44, 47, 73, 84, 125,
 139, 623, 625
 Bunsen Róbert 616, 51, 636, 646, 649
 Burger Zsigmondné 569
 Butler Edvárd 658, 574
 Bytschoff, cári könyvtáros 364
 Call János 668, 673
 Camoens: Luziada 622
 Canova 650
 Cariglio 585
 Carlyle 534
 Carrière Esztétikája 369
 Cartesius 119, 127
 Cervantes 618
 Chénier 255
 Chernell Ignác 677
 Chicagói Akadémia 576, 658
 Chrisostom-codex (Corvina) 364
 Chyzer Kornél 627, 158, 346, 621,
 672, 674
 Cicero 328
 Clausius Rudolf 646, 448

- Clió (múza) 412
 Cloiseau I. *Des Cloiseaux*-nál
 Codex Cumanicus 655
 Codex Diplomaticus 630
 Colbert 557
 Concha Győző 625, 652
 Constant Benjamin 272
 Cordeira, Luciano 740
 Corpus Grammaticorum 204
 Corpus Juris-kiadás 502, 532, 668
 Corvinák 133, 134, 234, 266, 280,
 331, 364, 377, 401, 417, 617, 632,
 634, 639, 641, 657, 694, 716
 Corzan - Avendano Gábor 621, 67,
 121, 129, 669, 670
 Cotta Bernát 652, 512, 737
 Cross-cég (központi fűtés) 514,
 546
 Curtius György 649, 482, 534, 733
 Czartoriski (v. Czartoriszky) László,
 herceg 359, 377, 574, 639, 708
 Czech Ottokár 648, 475, 734, 736
 Czermák János 694
 Czinár Mór 629, 133, 192, 209, 534,
 654, 754
 Czirák János, gróf 92, 94, 465, 624,
 675, 677, 684, 725, 731, 742
 Czirjék Imre 492
 Czirjék Mihály 650, 492, 734
 Czuczor Gergely 615, 23, 48, 118, 138,
 178, 203, 204, 208, 212, 213, 245,
 501, 535, 538, 615, 629, 652, 654,
 673, 679, 681, 748
 Csák Máté 256
 Csalomia község műemléke 161
 Csanády Gusztáv 653, 528, 742
 Csanak József 294
 Csángó nyelvjárás 490
 Csányi Dániel 634, 203, 282, 665
 Császáz Ferenc 415
 Csathó Aurélné 714
 Csatskó Imre 651, 187, 331, 414, 505,
 673, 680, 704, 706
 Cseh János 265
 Cseh Története (könyv) 620
 Csekonics József, gróf 740, 742
 Csemegei Károly 634
 Csengery Antal 611, 44, 47, 48, 63, 66,
 68, 69, 70, 72, 88, 94, 138, 166, 181,
 211, 242, 243, 244, 298, 300, 302,
 310, 311, 315, 318, 386, 402, 411,
 415, 512, 547, 578, 581, 582, 587,
 602, 606, 615, 617, 655, 662, 666—
 669, 671, 672, 679, 716, 720, 737, 741
 Csepcsányi Vendel 212
 Csepreghy Ferenc 710
 Cserey Heléna 280
 Csernyey Gyula 744
 Csesznák Lajos 179
 Csiky Gergely 534, 587, 741, 745
 Csokonai-Lapok 11
 Csokonai Vitéz Mihály 294, 427, 635,
 650, 657, 699
 Csoma Sándor I. *Kőrösi Csománál*
 Daliás Idők 10
 Danlelik János 615, 48, 100
 Dante 25, 44, 615
 Daray Imre 700
 Darwin Károly 646, 448, 457, 606,
 636, 646, 730
 Darzsiling 658
 Dayka Gábor 64
 Deák Farkas 212, 585, 563, 618, 679
 Deák Ferenc 615, 47, 58, 100, 198,
 546, 561, 562, 587, 607, 618, 655,
 751
 Deák János 504
 Deák-Kör 746
 Deák-óda 751, 752
 Deáky Zsigmond 616, 48, 489
 Debreceni Emlékkert Társulat 294,
 427
 Debreceni Koll. Könyvtára 608,
 623
 De Candolle Alfonz 657, 564, 749
 Decker Aladár 719, 722
 Decsi János (Baranyai) 132, 205,
 208, 211
 Décsy Gyula 651
 Décsy Sándor 485
 Delegatio (Osztrák—Magyar) 460,
 647
 Deljanoff, orosz államtitkár 364, 377
 Delinke 12
 D'Elsaux Albert 520
 Demidoff, Anatole herceg 696
 Demjén József 228
 Demsus műemléke 384
 Déry Lajos 678
 Des Cloiseaux Alajos 654, 529, 748
 Dessewffy Aurél 64
 Dessewffy Emil, gróf 616, 32, 39, 47,
 54, 55, 66, 68, 78, 87, 93, 96, 100,
 147, 148, 163, 166, 185, 192, 194,
 203, 225, 361, 380, 384, 390, 604,
 613, 621, 622, 630, 632, 640, 661,
 670—674

- Dessewffy Emil özvegye 674, 696
 Dethier Antal 614, 41, 218, 236, 330,
 385, 402, 426, 630, 637, 643, 666,
 690, 706, 715, 716, 718, 725
 Detre vezér 13
 Diescher József 635, 288
 Diplomáciai Emlékek 501, 532, 560
 Divald Adolf 121, 130, 727
 Divald Kornél 614
 Dobay Zsigmond 231, 683
 Dobner János 416, 462
 Dobocsányi Könyvkötő 66, 167
 Dobránszky Pál 739
 Doby Antal 173, 212, 226, 628, 681,
 683
 Dóczy Lajos, báró 645, 441, 453
 Domanovszky Endre 642, 406, 411,
 449, 579, 584, 626, 724
 Domanovszky Sándor 659
 Domokos prépost 413
 Don Pedro császár 643
 Don Quijote (vers) 618, 721, 723
 Donáth János 647
 Donner Ottó 656, 559, 563, 749
 Dora Constantin 224, 282
 Dora Szilárd 310, 312, 724
 Dora Szilárd-jutalom 188, 312, 355,
 371, 407, 480, 511, 534, 573, 636,
 689, 710, 746
 Dorner József 651, 121, 129, 206,
 505, 662, 667, 670, 675–678, 680
 Dósa Elek 630, 198, 199, 282, 681
 Döbrentei Gábor 712, 753
 Dugonics András 657, 566, 569
 Duka Miklós, báró 336, 430
 Duka Tivadar 101, 119, 126, 129, 139
 Duma György 173
 Dunahajózási Társaság 403
 Durazzo László 132
 Dussieux Lajos 620, 51
 Dutzenthaler Pál 231
 Dürer Albert 655, 540

 Ebers Emil 659, 582
 Edelspacher N. 656, 554,
 Édes Albert 738
 Édes Gergely 738
 Édl–Holczer Ösztöndíj 417, 539,
 654, 704, 705, 715, 743, 745
 Édl Kálmán 315, 377, 382, 417
 Edvi Illés Pál 646, 382, 454, 486,
 683, 693, 695, 708
 Egerváry (Potemkin) Ödön 361,
 513, 639, 713, 717

 Eggenberger József 613, 10, 35, 211,
 212, 236, 297, 517, 628, 633, 634,
 652, 662, 674, 690, 692, 693–695,
 697, 701, 706, 714, 739
 Egressy Lajos 377
 Egri káptalan 466
 Egyetemi Nyomda 343
 Egyszerű beszélyke (novella) 11
 Eisen Izidor 537
 Eisler Antal 724, 730
 Élesd barlangvilága 417
 Elfinger dr. 43, 620
 Elsaux N. 653
 Első Magyar Ált. Biztosító-jutalom-
 díj 112, 188, 617
 Emericzy Géza 613, 38, 119, 127,
 667, 687
 Emich Gusztáv 10, 74, 164, 323,
 665, 666, 669, 674, 694–696,
 739
 Ender János 285, 335, 633
 III. Endre király 449
 Engel Ernő 637, 330, 705
 Engel József 643, 418, 486, 714
 Entz Ferenc 162, 206, 207, 346, 588,
 660
 Entz Géza 450
 Eötvös József, báró 616, 36, 42, 47,
 49, 68, 71, 81, 86, 87, 88, 93, 97,
 100, 150, 160, 166, 181, 218, 222,
 223, 240, 252, 259–264, 286, 291–
 297, 338–340, 342, 348, 350, 358,
 364, 381, 392, 393, 396, 397, 402,
 417, 418, 428, 429, 450, 464, 533,
 604, 606, 609, 611, 614, 617, 620,
 622–627, 631, 641, 644, 650, 652,
 665–668, 676, 677, 685–690,
 694, 696–700, 704–707, 713,
 714–719, 723, 725
 Eötvös Józsefné (Rosti Ágnes) 393,
 724
 Eötvös-Kollégium 626
 Eötvös Loránd, báró 649, 450, 483,
 533, 561, 617, 620
 Eötvös Pál 730
 Eperjesi Főiskola 233
 Érczhegyi Ferenc 154
 Erdélyi Híradó 650
 Erdélyi János 616, 48, 119, 205, 252,
 266, 282, 311, 314, 633, 691, 695
 Erdélyi Múzeum 159
 Erdélyi Országgyűlési Emlékek 560,
 585
 Erdélyi Román Társaság 690

- Erdődy István, gróf 179, 386, 415, 451, 462, 532, 628, 647, 680
 Erdődy Sándor 748
 Erdy (Luczenbacher) János 616, 47, 68–70, 72, 106, 134, 196, 246, 418, 486, 666, 681, 703
 Erkövy Adolf 121, 651
 Érsekújvári Czuczor-ünnepély 535
 Erskin N. 689
 Erzsébet, angol királynő 560
 Erzsébet, magyar királyné 655
 Esquireu, Parieu 656, 563, 749
 Esterházy János, gróf 134
 Esterházy Miklós, gróf 290, 635, 702, 703, 721
 Esterházy (= Eszterházy) Pál, herceg 620, 59, 68, 203, 213, 670
 Esztergomi Káptalan Könyvtára 495
 Eszterházy-Képtár 336, 390, 392, 397, 430, 467, 514, 607, 621, 638, 641, 644
 Etymológia 500
 Évva András 380, 436, 438, 463, 465, 471, 493, 494, 647, 727, 731, 732, 734
 Ewald Henrik 654, 534
 Fábrián Gábor 616, 48, 51, 101, 331, 448, 619, 646, 667, 699, 739
 Fábrián István 131, 191, 208, 454, 696
 Fabinyi Rudolf 586
 Fabinyi Teofil 728
 Fabó András 651, 120, 128, 206, 504, 505, 676
 Fábri József 387
 Fabritius Károly 645, 447, 531, 560, 740, 743
 Faraday Mihály 634, 281, 282
 Farkas István-jutalom 188, 312, 744
 Fáy Alajosné 258, 282
 Fáy András 53, 125, 139, 431, 468, 484, 625, 663, 682, 693, 710, 729, 738, 741
 Fáy András-jutalom 34, 53, 179, 188, 249, 271, 355, 370, 434, 523, 527, 534, 557, 574, 620, 623, 644, 653, 714, 736, 742, 754
 Feichtinger N. 417, 503, 561
 Fejér György 629, 133, 192, 209, 211, 534
 Fejérpataky László 640
 Fekesházy-jutalomkönyvek 163, 281, 444, 573, 580, 665, 677, 681, 685, 689, 707, 715, 721, 726, 727, 729
 Feldmayer (Mezőfy) Edvárd 219
 Felméry Lajos 690
 Felsőbb Mennyiségtan (könyv) 689
 Fényes Elek 616, 47, 164, 628, 646, 657, 660, 684
 Fenzl Ede 642, 411
 V. Ferdinánd király 140, 625
 I. Ferenc József 516, 617, 652
 Ferenczy István 650, 491, 494
 Ferenczy József 491, 494
 Fessler Ignác 683
 Fest Vilmos 616, 47, 129, 136, 207, 209, 485, 561, 627, 665, 747
 Festetich György, gróf 627, 148, 150, 212, 674
 Festetics Elek 718
 Fiedler József 646, 447
 Figyelő (Abafi lapja) 569, 657
 Fináczy Ernő 643
 Finály Gábor 709
 Finály Henrik 412, 486, 700, 702
 Firdusi: Sahnâme 15, 413, 440, 644
 Fischer Antal 40
 Fiume Flórája 586
 Fleischer Antal 414, 450, 561, 586
 Fleischer-Leberecht Henrik 656, 563, 749
 Flesch Alajos 334, 498, 704
 Flór Ferenc 635, 289, 346, 438, 454, 690, 722
 Flór Gyula 438
 Flourens Péter 634, 282
 Fodor József 653, 525, 742
 Fogarasi János 616, 48, 118, 126, 131, 138, 204, 208, 212, 307, 331–334, 501, 517, 521, 531, 538, 550, 636, 652, 683, 690, 692, 697, 698, 719
 Fogarassy Mihály 217
 Forgách Ferenc 211
 Forgách Simon 208
 Földes Béla 630, 637
 Földhitelintézet 385, 392, 435, 504, 589, 607, 612, 638, 640
 Földi János 64
 Földrajzi Társaság (Magyar –) 617, 656
 Földtani Társulat 617
 Földvály Ákos 470, 749
 Földvály Gábor 648
 Fölser István 585

- Főtitkári fizetés 363, 606
 Főtitkári Hivatal személyzete 361
 Főtitkári (titoknokai) jelentések 116,
 200, 278, 330, 373, 412, 448, 484,
 499, 529, 558, 583
 Főtitkári tisztéről lemond Arany
 657, 658
 Fővárosi Állatkert 636
 Frankói (Frankl) Vilmos 639, 120,
 128, 372, 501, 502, 516, 531, 535,
 548, 560, 589, 607, 614, 617, 648,
 659, 723, 724, 742, 743, 754
 Francke und List (Lápcse) 399
 Frankendorfer tanító 739
 Frankl Vilmos I. *Frankói* alatt
 Franklin-Társulat 552, 645
 Fráter György (dráma) 334
 Fráter György (Martinuzzi) 255, 684
 Fráter Jánosné 707
 Freia-bolygó 449
 Freyn József 503
 Friedmann Bernát 656, 556
 Frivaldszky Imre 616, 47, 207, 286,
 322, 367, 417, 418, 450, 586, 639,
 681, 709, 717, 737
 Frivaldszky János 616, 136, 145, 207,
 286, 346, 483, 627
 Frommhold Károly 206
 Fröhlich Izidor 561, 586, 649
 Fuad pasa 235

 Gaal Jenő 636
 Gaal József 203, 213, 468, 675, 729
 Gabelenz János 620, 51, 534, 743
 Gachard P. Lajos 654, 529, 748
 Galata 205
 Galgóczy Károly 136, 557, 617, 630,
 642, 650, 719
 Gansky Károly 746
 Ganzul-román 484
 Garay János 23, 56
 Gárdos János 75
 Gauss Károly 638
 Gebhardt Ferenc 616, 44, 47, 322,
 378, 640, 708
 Gemmingen alezredes 223
 Gerenday Józsefné 504
 Gergely Pál 609, 612, 646
 Gévay Béla 434
 II. Géza király 280
 Ghiczgy Gyula 366
 Ghiczgyek 585
 Ghivizzani 619, 44
 Gizella királyné 331

 Gladstone E. Vilmos 649, 483, 733
 Glembay Károly 133
 Gneist Rudolf 652, 512, 534, 737
 Goethe 369, 410, 480, 534
 Goldziher Ignác 331, 413, 484, 559,
 655, 656, 706, 750
 Gorove István 633, 68, 244, 309,
 458, 526, 639, 658, 712
 Gorove László 611
 Gorove-jutalom 19, 32, 34, 91, 111,
 179, 188, 270, 327, 481, 526, 574,
 581, 671, 692, 703, 705, 711, 717,
 718, 724, 745
 Goya-kép 714
 Gózon Imre 728
 Göhler N. gráci író 749
 Gönczy Pál 432, 651, 670, 674, 685
 Gondócs Benedek 317, 334, 743
 Görgey Artúr 642
 Görög Állami Régiségek (könyv)
 708
 Grafberger Ferenc 701
 Gramanecz Emil 747
 Greguss Ágost 613, 37, 67, 95, 106 119,
 127, 205, 242, 243, 245, 298, 300,
 302, 311, 314, 315, 321, 377, 449,
 551, 577, 662, 675, 681, 683, 687,
 695, 696, 697, 699, 701, 703, 706,
 707, 709—711
 Greguss Gyula 622, 67, 121, 129, 207,
 314, 377, 378, 663, 677
 Grimm Jakob 443, 468, 486, 729
 Grosschmid (Zsögöd) Béni 648, 479
 Gruber József 208
 Gruber Lajos 586
 Grunert János 620, 51
 Grunt Károly 504
 Guizot Ferenc 654, 534
 Guzmics Izidor 560
 Gyergyai Ferenc 641, 389
 Gyomlay Gyula 648
 Gyöngyössy Alajos 431
 György Endre 534, 560, 633, 636,
 649, 739, 743, 753
 György László 695
 Györy Sándor 616, 47, 129, 137, 144,
 181, 196, 207, 211, 322, 332, 377,
 626, 640, 664, 665, 668, 669, 672,
 674, 680, 681—684, 690, 698, 707
 Györy Vilmos 447, 484, 732, 741
 Gyulafy Lestár 132
 Gyulai Pál 622, 63, 72, 149, 151, 204,
 205, 215, 235, 258, 268, 306, 331,
 360, 363, 382, 385, 389, 394, 415.

- 427, 458, 478, 535, 550, 565, 568,
577, 589, 700, 711, 715, 734, 738,
739, 754
- Haan Lajos 659, 582
Haas Mihály 123, 133
Haberern Jonathán 642, 331, 406,
449, 486, 500, 547, 576, 646, 654,
655, 686, 702
Hadik András, gróf 306, 636, 702
Hadik Gusztáv, gróf 282, 306, 335,
636, 692, 702
Hafner József 458, 744
Haidinger Vilmos 643, 418
Hajdu Ignác 734
Hajnik Imre 642, 120, 128, 411, 442,
443, 458, 485, 645
Halász Géza 622, 67, 122, 346, 670,
674, 711
Halász Imre 727
Hamar Leó 332
Hampel József 560, 613
Handmann Alajos 733
Hangyali Mihály 159, 212
Hantho László 697
Hantken Miksa 622, 67, 121, 123,
130, 136, 127, 414, 512, 533, 561,
709, 746, 748, 749
Haragó Katalin 504
Harkányi Fülöp 504
Hárompipa-utca 604, 610
Hartl Ignác 692
Hartvik-legenda 418
Hasenfeld Manó 136
Hatala István 734
Hátrahagyott Művei(Arany —) 633
Hatvani (Horváth Mihály) 637
Hauer N. 674
Haynald Lajos 311, 314, 315, 318,
319, 332, 345, 347, 401, 416, 642,
693, 695, 704, 705
Hazslinszky Frigyes 121, 124, 130,
137, 207, 447, 486, 488, 586, 630
Heckenast Gusztáv 10, 164
Heer Ozsvát 652, 512, 737
Hegedűs Lajos 652, 512
Hegedűs László 634, 266, 700
Hegyesi Honvédcsa Bizottsága 514
Heinrich Gusztáv 603, 637, 714
Heitzmann dr. 620
Heller Ágost 414, 450, 632
Hellner Péter 282, 743
Helmár Ágoston 651, 510
Helmholz Hermann 646, 448, 649
- Heltai-kronika 745
Helytartó-Tanács 59, 62, 63, 84,
141, 157, 171, 219, 623, 627
Henkel János 485
Henszlmann Imre 613, 37, 59, 62,
67, 69, 70, 76, 83, 85, 101, 120,
123, 128, 133, 134, 165, 206, 209,
218, 236, 246, 294, 333, 413, 416,
449, 483, 503, 560, 585, 623, 632,
648, 669, 679, 702, 717, 735
Henter József 688
Herczeg Ferenc 617
Heredia, Godinho 742
Herepei János 450, 454, 646
Herkules 13, 17
Hermina (beszély) 11
Herodotos 697, 706
Herschel Frigyes 643, 418
Hesiodus 146, 665, 675, 677
Hinka József 288, 363, 391, 463, 465,
472, 493, 519, 625, 656, 692, 698,
706–709, 713, 714, 722, 725, 728,
730, 731
Hirschler Ignác 638, 330, 450, 711
Hofbibliothek (Bécs) 297
Hoffer Endre 204, 331, 697
Hoffmann Károly 642, 411, 458, 725
Hoffmann Pál 199, 679, 698, 699
Hoitsy Pál 586, 733
Holczér Miklós 316, 539, 565, 650,
715, 722, 719, 744, 745
Hollán Ernő 616, 47, 129, 447, 642,
732, 742
Holló Barnabás 655
Hollósy Jusztin 630
Holtzspach építész 738
Homér 12
Homonnai–Drugeth 468
Hora-felkelés 205
Horác (Horatius) 25, 413
Horn Ede 737
Hornvánszky-nyomda 654
Horváth Ádám, Pálóczi 657, 568
Horváth Árpád 727
Horváth Boldizsár 119, 127, 458, 545,
556, 577, 693, 720, 728
Horváth Boldizsár-jutalom 188
Horváth Cyrill 617, 38, 48, 65, 119,
127, 152, 159, 180, 196, 219, 230,
239, 315, 322, 323, 331, 631, 635,
663, 671, 681–684, 689, 691, 702,
707, 708
Horváth Géza 616, 582, 659, 677
Horváth Ignác 652, 512, 754

- Horváth János 611
 Horváth Mihály 637, 203, 213, 225,
 230, 242, 243, 245, 295, 298, 300,
 301, 323, 402, 411, 428, 449, 470,
 508, 516, 545, 576–578, 631, 641,
 682, 705, 726, 738, 740
 Hoványi Ferenc 617, 48, 51, 454, 619,
 646, 724
 Hozsinszky János 148
 Hőgyes Endre 618, 621, 622, 653
 Hölgy-jutalom 34, 36, 99, 106, 113,
 114, 115, 188, 193, 196, 249, 271,
 273, 274, 322, 326, 328, 329, 342,
 360, 369, 408–410, 446, 481, 482,
 511, 624
 Hőrnés Miksa 637, 335, 700
 Hradszky József 715
 Huba-vezér 15
 Hubai Miksa 727
 Huillard-Bréholles J. L. 626, 143
 Humboldt Vilmos 505
 Hunfalvy János 617, 33, 67, 74, 95,
 120, 127, 129, 137, 150, 181, 206, 210,
 211, 245, 286, 368, 432, 449, 486, 526,
 561, 623, 635, 639, 643, 663–667,
 669, 670, 673, 677, 680–688, 692,
 695–698, 700, 701
 Hunfalvy Pál 617, 48, 50, 119, 120,
 127, 131, 137, 153, 159, 181, 197,
 204, 208, 211, 226, 230, 241, 243,
 246, 248, 262, 303, 307, 331, 350,
 412, 413, 448, 477, 484, 487, 530,
 534, 541, 559, 584, 606, 612, 614,
 628, 642, 648, 653, 667, 669–671,
 675,–679, 681–685, 687–694,
 696–699, 701, 702, 704, 709, 745,
 753
 Hunor és Moger 17
 Hunt–Pázmán nemzetség 161
 Hunyadi Jenő 290, 332, 449, 561,
 585, 634
 Hunyadiak Kora (kiadv.) 561, 585
 Hyrtl József 649, 483, 733

 Igaz Dániel 739
 Imre Sándor 619, 51, 101, 500, 559, 615
 Ilosvay Lajos 618, 636, 649, 656
 Inkey Béla 622
 Iparegylet 656
 Ipolyi (Stummer) Arnold 617, 47,
 134, 206, 331, 402, 428, 512, 560,
 692, 724, 725, 754
 István nádor 630, 216
 Istvánfi Miklós 208

 Ivánfi (Jancsik) Ede 637, 327, 705
 Izabella királyné 224, 560
 Izraelita Hitközség 170, 396
 Izsó Miklós 650, 294, 377, 491
 Jakab Elek 640, 372, 458, 625, 739
 Jakab István 660, 585, 588, 722, 723
 Jakabffy István 739
 Janet, Paul 635, 283
 Jankovics József 542, 744
 János pap országa (vers) 11
 Janus (dráma) 587
 Janus Pannonius 484
 Jaskó Károly 716
 Jászay Pál 635, 282, 697, 698, 705, 706
 Jászay Sámuel 292
 Jedlik Ányos 617, 44, 47, 66, 153,
 159, 175, 346, 483, 629, 648, 708
 Jekelfalussy József 636
 Jekelfalussy Vince 334, 703
 Jellinek Mór 33
 Jendrássik Jenő 207, 318, 382, 561,
 681, 701, 713, 715
 Jermny Gusztáv 503
 Joannovics György 119, 126, 331,
 412, 506, 526, 559, 618, 651, 667, 704
 Jókai Mór 617, 48, 172, 413, 615,
 628, 649, 690, 716
 Jordanes 14
 Jordánszky-codex 753
 Jósika Miklós, báró 613, 35, 125, 139,
 148, 311, 468, 625, 729
 Jóslat (vigjáték) 534, 741
 Józsa János 745
 II. József császár 413
 József nádor 216
 Julius Caesar 25
 Junták Kozma 677
 Jurányi Lajos 620, 53, 76, 411, 414,
 450, 458, 486, 623, 662, 663, 665, 669
 Justinian császár 41, 218, 614

 Kádosa 13, 16
 Kajdacs István 504
 Kalchbrenner Károly 121, 130, 136,
 207, 210, 332, 416, 448, 452, 486,
 488, 503, 533, 561, 586, 651, 676, 731
 Káldor 13
 Káldy Gyula 705
 Kalevala (eposz) 385, 640, 671
 Kállay Ákos 276
 Kállay Miklós 276, 693
 Kallós Lajos 119, 127
 Kálmány Lajos 657
 Kalmár Béla 547

- Kalocsai ásatások 347
 Kaltenbrunner Károly 43, 51, 620
 Kánitz Ákos 123, 130, 137, 670, 671
 Kanitz János Ágost 635, 294
 Kant 25
 Kántz Zsigmond 458, 476, 646, 744
 Kápolnai (Pauer) István l. *Pauer-nél*
 Káptalani levéltárak 423, 427
 Karácson Mihály 640, 206, 331, 377, 637, 696
 Karácsonyi Guidó, gróf 379, 673, 675
 —677, 679
 Karácsonyi-jutalom 34, 85, 189, 204, 212, 254, 258, 334, 357, 377 379, 417, 453, 488, 500, 562, 573, 587, 606, 681, 685, 710, 735
 Karakány (álnév) 11
 Kárász Anna 729
 Karl János 503
 Karlsbad 605, 607, 657
 Károlyi Árpád 653, 519, 640, 645, 740, 745, 750
 Károlyi György, gróf 617, 47, 100, 419, 675, 694, 713, 731, 737
 Károlyi István 92, 94, 624, 670
 Károlyi Sándor, gróf 732
 Károlyi Szidónia 83, 624
 Karvassy Ágost 331, 690, 694
 Kary József 747
 Kassa Ref. Egyháza 494
 Kassai Levéltár 620
 Kassai műemlékek 60
 Katalin (költemény) 10
 Kataszteri Műszavak 641
 Katona Dénes 666
 Katonai Műszavak 641
 Kautz Gyula 634, 112, 120, 125, 129, 136, 187, 198, 199, 205, 245, 271, 311, 331, 355, 370, 394, 486, 513, 585, 618, 639, 640, 653, 675, 676, 683—686, 690, 693, 698, 701, 705, 706, 709, 714
 Kazán (tartomány) 404, 464
 Kazinczy Artúr 64, 65
 Kazinczy Bálint 439
 Kazinczy Ferenc 610, 8, 63—65, 71, 72, 187, 212, 258, 275, 276, 282, 296, 380, 383, 384, 419, 420, 435, 438, 463, 465, 469, 471, 491—494, 531, 548, 602, 606, 613, 621, 622, 629, 634, 636, 640, 643—648, 655, 657, 658, 667, 672, 691, 694, 725—729
 Kazinczy Gábor 625, 64, 65, 125, 275
 Kazinczy-ingatlanok 730—734, 737, 746, 751, 752
 Kazinczy-iratok 295
 Kazinczy-rokonság 715, 716 (l. *Becs-kénél* is)
 Keglevich Péter 212
 Kelecsényi József 695
 Keleti Expedítio 287
 Kelety Gusztáv 651, 512
 Keleti Károly 636, 136, 210, 304, 305, 310, 331, 414, 416, 433, 442, 462, 528, 533, 534, 550, 560, 564, 616, 617, 645, 653, 690, 705, 707, 713—715, 726, 749
 Kelvin lord l. *Thompson* alatt
 Kemény Gábor, báró 119, 127, 681
 Kemény József, gróf 510
 Kemény Zsigmond, báró 617, 47, 101, 149, 217, 306, 545, 562, 607, 636, 650, 682, 693, 710, 711
 Kende Kanutné (Kállay Ida) 282
 Kenessey Albert 642, 411, 450, 585, 724
 Kenessey Kálmán 753
 Képviselőház Háznapgyi Hivatala 546
 Kerégyártó Árpád 628, 172, 331, 686, 705
 Keresztury Dezső 603
 Kerkapoly Károly 199, 386, 401
 Kerner A. 33
 Kerpely Antal 659, 583, 642
 Kéry Imre 714, 744
 Keserű Mózes 504
 Keszthelyi Lapok 547
 Keve 12, 13
 Kézai Simon 418
 Kirchhoff Gusztáv 646, 448, 649
 Kiss Gábor 733
 Kiss Károly 617, 47, 203, 204, 213, 237, 675
 Kisfaludy Károly 650
 Kisfaludy Sándor 677
 Kisfaludy-Társaság 503, 550
 Kisfaludy-utca 610
 Klamarik János 695
 Klein Gyula 637, 330, 414, 450, 567, 586, 588, 652, 657, 660, 705, 717, 721
 Klinkovics festőművész 678
 Klug Nándor 487, 542, 646
 Kmetty István 171
 Kmetty Pál 171, 212

- Knauz Nándor 637, 320, 446, 449, 483, 645, 648, 679, 686, 704, 707, 727, 743
 Knoll Károly 541, 652
 Knöpfler Vilmos 688
 Knyahinyai meteor 173
 Koch Antal 654, 450, 529, 533, 561, 586, 618, 709, 711, 745
 Kohn Sámuel 709
 Kohut Sándor 647, 331, 448, 461, 467, 693, 711, 723, 728, 741
 Kodály Zoltán 633
 Kókay István 674
 Kolbenheyer Ferenc 165
 Kolozsváry Józsefné 229, 685
 Komárom megye 391
 Komáromy Ferenc 537
 Komáromy Lajos 526
 Kondai Vogul Nyelv 477, 487
 Kondor Gusztáv 414, 618, 625, 643, 663, 733
 Konek Sándor 653, 120, 129, 136, 199, 205, 210, 527, 533, 560, 625, 669, 742
 Konkoly-Thege Miklós 656, 561, 564, 586, 752
 Konstantinápolyi nyomda 426
 Kont Gyula 586
 Kopernikus 719
 Korizmicz László 617, 47, 175, 545, 557, 629, 668, 670, 672, 750
 Korponay János 621, 57, 237, 575, 632, 658
 Koskinen György 131
 Kossuth Ádám 473
 Kossuth Lajos 631, 632, 643
 Kostyelik Mihály 694
 Koszorú (folyóirat) 27, 36, 613
 Kotsányi László 58
 Kovachich József 639, 365, 377, 502, 713
 Kovács Gyula 651, 505, 642
 Kovács István 646, 454, 663
 Kovács Nep. János 54, 124, 743
 Kovács József 568
 Kovács S. Endre 622, 289, 679
 Kozma Andor 616, 625
 Kozma Ferenc 645
 Kozma Gergely 64
 Kölcsy Ferenc 19, 152, 551, 610, 650, 683
 König Gyula 414, 449, 561
 Könyvkiadó Vállalat 503, 533, 529, 561
 Könyvtári kötelespéldányok 254, 259, 263
 Könyvtárnok-(akad.) kinevezés 536, 666
 Körmendi Levéltár 290
 Kőrösi Csoma Sándor 657, 117, 124, 126, 558, 571, 655
 Kőrösi József 734, 737
 Kötelespéldányok 395
 Közegészségügy Angolországban (könyv) 525
 Közmunka és Közlekedésügyi Minisztérium 435, 552
 Kralovánszky Béla 519
 Kralovánszky György 177, 497, 519, 570, 651, 657, 736
 Krasznahorkai Levéltár 290
 Krausz Károly 561
 Krenner József 652, 512, 561, 750
 Kreutzinger festő 634, 258, 296
 Kreutzwald Frigyes 642, 411
 Kriesch János 634, 273, 417, 450, 694
 Krim-félsziget 484
 Kritoboulos 42, 236, 280, 614, 632, 643, 690, 715
 Kriza János 625, 102, 111, 119, 126, 151, 487, 534, 624, 627, 654, 671, 742
 Krom István 62
 Krompholz Miklós 60
 Kruesz Chrysostom 630, 215, 749
 Kruspér István 641, 123, 124, 137, 207, 210, 212, 414, 415, 485, 488, 666, 679, 687, 706–708, 718, 719
 Kubinyi Agoston 617, 47, 67, 75, 82, 86, 88, 94, 100, 205, 227, 332, 346, 428, 465, 504, 651, 665, 668–670, 681–684, 686, 691, 698, 704, 723, 727
 Kubinyi Ferenc 617, 47, 67, 120, 123, 128; 133, 134, 137, 138, 205, 206, 246, 424, 504, 651, 677
 Kudatku Bilik 689
 Kukuljevič Iván 458
 Kulifay Vince 666
 Kún Pál 212, 676
 Kunik Ernő 656, 563, 749
 Kurländer Ignác 718
 Kuthy Lajos 625, 125, 139
 Kuún Géza, gróf 655, 208, 448, 484, 491, 541, 655, 709
 Kümmer N. 677
 Kürschák József 639

- Ladányi Gedeon 645, 447, 485, 728
 Laky Demeter 625, 109, 125, 675
 Lampel Róbert 518, 653
 Lánchíd 616, 552
 Láng Adolf 628, 172
 Láng János 686
 László Ferenc özvegye 662
 László Károly (USA) 124, 139
 Latinovics Cecil 698, 702
 Lázár Kálmán 651, 505, 695, 696, 737
 Lázár Lajos 735
 Lébény műemléke 430, 644
 Lechparti csata 307
 Légtüneti Észleletek 488
 Lehoczky Tivadar 123, 698
 Lehr Albert 653, 526, 742
 Leitner G. Vilmos 649, 482, 733, 751
 Lendvay Márton 724
 Lengyel Béla 656, 332, 486, 489, 561, 564, 701, 703
 Lenhossék György 83
 Lenhossék József 622, 67, 121, 130, 172, 312, 357, 483, 539, 561, 586, 628, 636, 648, 657, 665, 674, 702, 737
 Levasseur Emil 659, 582
 Lévy Henrik-jutalom 189
 Lévy József 628, 101, 172, 458, 668
 Lévy Sándor 466
 Lewes György Henrik 652, 512, 534, 738
 Leydeni Egyetem 461
 Libay Lajos 746
 Liebig Justus 486, 489, 649
 Ligeti Antal 641, 424, 685
 Likavec János 541
 Lindner Ernő 655, 541
 Liphay Sándor 617
 Littke-gyár 638, 347
 Ljubič Simon 657, 570
 Lóczy Lajos 658
 Logika Kézikönyve 409, 716
 Lonovics József 617, 47, 100, 217, 282, 670, 695
 Lónyay Gábor 64, 65
 Lónyay Menyhért, gróf 617, 47, 100, 136, 148, 159, 160, 162, 295, 359, 394, 397, 411, 428, 450, 458, 486, 491, 504, 546–548, 551, 582, 606, 627, 636, 656, 668, 669, 674, 676, 718, 720, 726, 737, 745–748, 752, 753
 Loós József 645, 444, 456, 646
 Lopresti-hagyaték 698, 704
 Losárdi Zsuzsanna (költemény) 110
 Losonczi István 11
 Lourinho, Tagore 577, 659
 Loyka Hugó 586, 741
 Lőcse 585
 Lőw Lipót 331, 696
 Lubrich Agost 642, 406, 411, 449
 Lucanus: Pharsalia (vers) 104, 108, 125, 624
 Lucz Ignác 234
 Ludányi Tamás 585
 Ludovika Akadémia 614
 Ludwig Károly 646, 448
 Lugossy József 618, 48, 694
 Lukács Béla 753
 Lukács Móric 618, 48, 100, 563
 Lutter Nándor 676
 Lyell Károly 654, 534
 Lyka Anasztáz 730
 Macaulay Tamás, lord 509, 534
 Máchik Lajos 539, 745
 Maczanek Amália 289, 685
 Madách Imre 625, 119, 125, 126, 139, 468, 604, 729
 Madarassy László 645, 445
 Madarász László 727
 Madarász Viktor 623, 79, 139
 Máday Tamás 437
 Mágócsy-Dietz Sándor 620
 Magyar Földhitelintézet 1. *Földhitelintézet* alatt
 Magyar Hölgyek alapítványa 1. *Hölgy-jutalom* alatt
 Magyar László 635, 286, 296, 297, 558, 636, 691, 728
 Magyar Levelestár 588
 Magyar Nyelvőr 653
 Magyar Népkölt. Gyűjtemény 645
 Magyar Nyelv Szótára (Czuczor–Fogarasi) 279
 Magyar Nyelvőr 451, 486, 531
 Magyar Orpheus (könyv) 638, 711
 Magyar Országgyűl. Emlékek 1. *Országgyűlési Emlékek* alatt
 Magyar Pál (P. Virganus) 449
 Magyar Történelmi Emlékek 415, 426, 501, 585
 Magyar Tudós Társaság 601
 Magyarország Ethnographiája 534
 Magyary Ferenc 251
 Maier, Julius 747
 Maine-Summer 534
 Mailáth Béla 560

- Mailáth György, gróf 675
 Major Péter 675
 Makrin 13, 17
 Mándy Péter 662, 669, 665, 679, 680,
 690, 692, 697, 698
 Máramaros megye 313
 Marciana Könyvtár 541
 Marczali Henrik 631
 Marczibányi Antal 624, 99, 454
 Marczibányi-jutalom 7, 34, 99, 101,
 107, 109, 188, 198, 228, 268, 324,
 325, 368, 406, 442, 443, 477, 478,
 508, 525, 554, 558, 574–579, 602,
 637, 681, 682, 689, 698, 704, 705,
 714, 720, 726
 Marenzi őrgróf 730
 Margit királyleány 449, 686
 Margitsziget hőforrásai 414
 Margó Tivadar 136, 373, 458, 646,
 651, 668
 Mária királyné (II. Lajos özvegye)
 485
 Máriássy Ferenc 468
 Marikovszky Gábor 208
 Marino Sanuto I. *Sanuto* alatt
 Markó Károly, id. 641
 Markusovszky Lajos 622, 67, 172,
 207, 628
 Marmontel J. Fr. 108
 Marold Frigyes 733
 Marosvásárhelyi ref. főiskola 290, 350
 Márs (hadisten) 13, 17
 Martin Lajos 121, 129, 207, 414, 450,
 586, 622, 667, 718, 739
 Mártonffy Károly 694
 Matlekovits Sándor 636, 307, 407,
 414, 416, 483, 534, 642, 648, 712
 Matolay Victor 139
 Mátray Gábor 637, 320, 562, 698–
 700, 702, 710
 Mátyás Flórián 613, 40, 119, 131,
 169, 206, 208, 331, 413, 449, 628,
 630, 662, 679
 Mátyás király 12, 17, 313, 417,
 560, 578, 581, 585, 636, 650
 Mátyus József 744
 Maukits Gábor 698
 Mauritz Béla 652
 Mayer Fidél 122, 132, 208, 211
 Mayer Lambert 124, 137, 211
 Mayr Aurél 559, 584
 Mednyánszky Dénes 626, 145, 716
 Megyei Levéltárak 423, 427
 Mehik Károly 677
 II. Mehmet élete I. *Kritoboulos* alatt
 Melczer István 212, 469, 648, 678
 Meltzl Hugó 754
 Mennyei József 686
 Meotis 12
 Merényi László 602
 Mésa: Moab királyné (könyv) 413
 Mesič M. (Zágráb) 516
 Mészáros Imre 623, 77, 126, 139, 625
 Mészáros Lázár 632, 232, 688
 Mészáros Péter 361, 639, 713
 Meteorológiai és Földmágnassági
 Intézet 340, 350, 416, 425, 435,
 606, 631, 638, 643
 Méter-Kongresszus 381, 417
 Mezőgazdasági Vizmútan 434
 Mezőssy Menyhért 548, 655, 737, 746
 Mihálkovicz Géza 486, 586, 622
 Mihályi Károly 626, 145
 Miklosich Ferenc 645, 447
 Mikó Imre, gróf 612, 31, 47, 100, 153,
 159, 177, 235, 567, 568, 577, 578,
 587, 618, 657, 660, 695
 Miksa császár 674
 Mikszáth Kálmán 655
 Mill, J. Stuart 489, 649
 Mircse János 333, 697, 699, 704
 Mirza Saffy 11
 Miskolczy Ágost 492, 728, 734, 738,
 742
 Miskovics Mózes 700
 Mittermaier Károly 634, 282, 331
 Mocsáry Lajos 586
 Mocsáry Sándor 636
 Módi György 475
 Moenich Károly 670, 709, 713
 Mogyoróssy János 33
 Molláh Izsák 693
 Molnár Aladár 701
 Molnár János 121, 129, 609
 Molnár–Sztrokay Lujza 58, 667
 Mommsen Tivadar 630, 213, 683
 Monarchia Flórája 646
 Montalambert Károly 640, 378, 711
 Montesquieu 479
 Monumenta Germaniae Historica
 657
 Monumenta Hungariae Historica
 I. Magyar Történelmi Emlékek alatt
 Mordkhai Könyve 747
 Morócz István 40
 Mosaismus 687, 700
 Moson megye Régiségei 430
 Moyses István 678

- Möllner N. 586
 Munkácsi vára 473
 Munkácsi Bernát 617
 Murány Ostroma (vers) 10
 Murányi Ignác 570, 709, 711
 Murchison Roderik 646, 454
 Murmann Ágoston 449, 673, 697,
 725, 726
 Műemlékek Orsz. Bizottsága 487,
 621
 Műggenburgi Schulzer I. *Schulzernél*
 Müller Gyula 10
 Müller Miksa 651, 126, 512, 738
 Müncheni Codex 496, 651, 737
 Myskovszky Viktor 585, 678, 751
- Nádasy Ferenc 610, 295, 337
 Nádasy-jutalom 12, 17, 27, 34, 55,
 101, 110, 189, 269, 337, 368, 489,
 507, 537, 555, 574, 580, 602, 650,
 658, 666–669, 671, 689, 711,
 745
 Nádasy Tamás 133, 444, 489, 560,
 635, 647, 697
 Nagy Antal 501, 736
 Nagy Géza 631
 Nagy Imre 640, 372, 413, 753
 Nagy István 399, 641, 696
 Nagy Iván 637, 324, 486, 512, 560,
 616, 705, 745, 753
 Nagy János 618, 48, 551, 563
 Nagy Károly 618, 48, 282, 335, 356,
 377, 694, 695, 722
 Nagy Márton 649, 119, 127, 205,
 331, 489, 679, 680, 684, 711, 712
 Nagy Miklós 654
 Nagy Sándor (hadvezér) 33, 36
 Nagy Soma 748
 Nagy Tamás 561
 Nagyidai cigányok (vers) 10
 Nagyjutalom 34, 100, 188, 197, 198,
 228, 267, 268, 323, 367, 406, 442,
 477, 478, 508, 525, 554, 579, 637
 Nagyszombati Codex 495, 741
 Nagyszótár 501, 518, 538, 617, 652,
 654, 662, 741, 745
 Napóleon 699
 Nápolyi Levéltár 451, 487
 Nathan ben Jechid 461
 Nedeczky István 336
 Nedeczky Mihályné 229
 Neilreich Ágoston 630, 213, 450, 454,
 683
 Németh Lajos 504
- Németh Sámuel 707
 Nemzetgazdasági Szemle 585
 Nemzetközi (genfi) Bíróság 515
 Nemzetközi Geográfiai Kongresszus
 427
 Nemzetközi Nyelvészeti Kongresszus
 530
 Nemzetközi Orientalista Kongressz-
 .szus 491
 Nemzetközi Statisztikai Kongresszus
 564, 566
 Nemzetőr dala (vers) 11
 Nendtvich Károly 618, 47, 67, 433,
 450, 486, 617, 670, 676, 678, 701,
 717, 719, 722, 749
 Népköltési Gyűjtemény 645
 Neumayer-expeditio 423, 424
 Névy László: A népért (színmű) 500
 Newton 25, 697
 Ney Ferenc 631, 221, 245, 687–692,
 696, 698, 701, 707
 Nibelungok (eposz) 477, 699
 Nimberger Ármin 716
 Nisard, Désiré 534
 Nobody Lajos 754
 Novara-expeditio 287
 Nyáry Albert, báró 645, 447, 560,
 734
 Nyáry Jenő, báró 416
 Nyelvemléktár I. *Régi M. Nyelv-
 emlékek* alatt
 Nyelvtörténeti Szótár 501
 Nyomdaügyek Bizottsága 304
 Nyomdai Számadások 542–544, 552
- Obrenovics Mihály 697
 Óbudai ásatások 313, 424, 643
 Ógyallai Csillagvizsgáló 656
 Okolicsányi-alapítvány 740
 Oláh Miklós 560
 Oltványi Pál 220, 282, 308, 436, 493,
 574, 631, 636, 683, 702, 734
 Ónody Bertalan 653, 520, 745, 748
 Onossy Mátyás 711
 Oppert Gyula 624, 101, 143, 156,
 626, 627
 Orczy Bódog (Félix) 717, 724, 730
 Orientalista Kongresszus 491
 Ormós Zsigmond 610, 49, 101, 666
 Országgyűlési Emlékek 487, 501,
 532, 560, 585
 Országos Képtár 514, 522, 651, 653
 Országos Közegészségügyi Intézet
 653

- Orsz. Központi Meteorológiai Inté-
zet l. *Meteorológiai Int.* alatt
Országos Levéltár 220, 608, 620, 631
Orsz. Széchényi Könyvtár 608, 671
Ortvay Tivadar 653, 529, 560, 634,
749
Osterlamm Károly 433, 460, 723
Őszöny római leletei 391, 672
Óváry Lipót 630, 122, 132, 215, 449,
665, 669, 715
Owen Richárd 630, 214, 683
Owerbeck János 649, 482, 733
- Ökröss Bálint 331, 701, 711, 736
Óralja — Boldogfalva műemléke 387
Órffy Vilmos 745
Összes Költeményei (Arany-) 604,
606
- Pajor Ignác 678
Pákh Albert 630, 215, 282, 415
Pál Károly 720
Palačky Ferenc 620, 52, 562
Pálffy Móric, gróf 31, 654
Palgrave Ferenc, báró 280
Pallio Nita 697
Palotai l. *Purgstaller* alatt
Palugyay Imre 203, 213, 681, 724
Pályázati Szabályok 115, 633
Pannonhalmi Bencés Rend 749, 709
Pap Ignác 674
Pápay Ignác 495
Pápay Samuel 495, 650
Pappenheim Kálmán 334, 704
Párizsi/St. Germaine-Könyvtár 461
Parlatre Fülöp 642, 411
Pasteur Lajos 260, 634
Pásztlory Endre 628, 165, 256, 688
Pataclich Károly 569, 657
Patterson Artúr 649, 483, 733
Pauer Imre 652, 512, 617, 621, 739
Pauer István 413
Paule Gyula 640, 372, 449, 485, 582
679
Paule Tivadar 618, 47, 65, 70, 86,
88, 94, 128, 153, 185, 196, 198,
199, 205, 226, 237, 244, 246, 248,
310, 311, 314, 315, 318, 331, 394,
396, 398, 400, 413, 421, 423, 430,
456, 516, 550, 563, 625, 629, 641,
651, 718—722, 725
Payer—Weyprecht-Expeditio 455
Pázmán lovag (vers) 11
Pázmány Dénes 733
Pázmány Péter 325, 449, 487
Péchy Antal 642, 405
Péchy Tamás 342
Pécsi ásatások 503
Pelzen-féle Madártan 687
Pemflinger Márk 531
Pénztár-reform 358
Perczel Béla 550
Peregriny Elek 622, 67, 679, 680,
700, 711
Perényi (költemény) 270
Peritsch Antal 749
Pertz Henrik 657, 567
Pest-város tanácsa 144
Pesti Adóhivatal 169
Pesti Divatlap 743
Pesti Hazai Első Takarékpénztár l.
Fáy-jutalom-nál
Pestmegye Flórája 450
Pesty Frigyes 206, 331, 449, 471, 485,
560, 582, 585, 648, 696, 709, 713,
721, 727, 753
Petényi Salamon 137, 138
Péter, magyar király 331, 489
Peterdy Gábor 224, 745
Péterfy Károly 489, 649
Petheő Dénes 66
Petőfi 235, 489, 632, 652, 656, 657,
741
Petőfi Irod. Múzeum 608
Petrarca 25, 654
Petrarca-codex 541, 747
Pettkó János 136, 137, 561
Petz Vilmos 631
Petzval József 649, 482, 733
Petzval Ottó 625, 47, 66, 107, 124,
152, 153, 159, 226, 246, 248, 262,
332, 649, 664, 669, 672—675, 689,
691
Pfeifer János 504, 726
Pharsalia 92, 101, 104, 108, 673, 682
Pillitz N. 561
Pinkus-féle villanyelem 586
Plautus 656
Plósz Sándor 586
Podhorszky Lajos 458, 559, 584,
754
Podhradczky József 618, 47, 206,
225, 307, 418, 636, 669, 673, 675,
677, 678
Podmaniczky Frigyes, báró 639, 357,
710, 752
Polar-Expeditio 455
Pollák Márk 688

- Pólya József 618, 47, 68, 86, 88, 94, 121, 130, 185, 206, 225, 231, 239, 244, 310, 314, 322, 332, 450, 505, 633, 651, 665, 674, 675, 707, 709, 733
- Pompéry János 618, 97, 306, 664, 667, 671, 710
- Poncelet János 634, 281
- Ponori-Thewrewk Emil 646, 443, 447, 484, 500, 726, 731
- Poór Ferenc 710, 731
- Poór Imre 622, 67, 121, 130, 289, 346, 415, 635, 680
- Pope Sándor 618 7,
- Pór Antal 637, 328, 342, 408, 433, 447, 456, 573, 638, 642, 705, 707, 708, 723
- Posner-cég 716, 747
- Possert József 674, 700
- Postadj-kedvezmény 309, 349, 366
- Pottendorfi Levéltár 295
- Prandel és Ewald (bécsi cég) 160
- Preysz Mór 633, 239, 289, 561, 588, 660, 690
- Prokesch-Osten 659, 588
- Prónay Albert, báró 654, 282
- Prónay Gábor, báró 534, 547, 655
- Przemysl-vár 277
- Pucher József 225
- Pulszky Ferenc 631, 203, 213, 218, 233, 282, 331, 427, 440, 449, 459, 482, 484, 515, 516, 532, 535, 578, 648, 681, 689, 692, 699, 700, 708, 738, 743, 744, 754
- Purgstaller (Palotai) József 618, 48, 119, 126, 205, 282, 618, 684
- Quetelet Adolf 620, 51, 505, 651, 734
- Rachewitz Nándor 679
- Radniczky N. 76, 88, 96
- Radnóthfáy intendáns 673, 690, 702
- Rafael 60
- Rafn Keresztély 205
- Rainprecht József 710, 718, 725
- Rajendralola Mitra 624, 101, 674
- Rajmondi Marc. Antonio 449
- Rákóczi Ferenc (II.) 122, 131, 205, 280, 359, 386, 395, 415, 417, 449, 451, 501, 532, 559, 560, 585, 629, 635, 639, 646, 712, 716
- Rákóczy György Okmánytára 487
- Rákóczi-levéltár (Vörösvár) 180
- Rákócziné (vers) 11
- Ráth Károly 613, 40, 120, 128, 293, 332, 335, 635, 663, 669, 695, 752
- Ráth Károlyné (özvegy) 293
- Ratiborszki Czernulas 277, 692
- Rau Károly Henrik 640, 378, 486
- Raumer Frigyes 651, 505, 733
- Récsi Emil 625, 139
- Recsky Benedek 734
- Régészeti Emlékek 416, 487, 502, 560, 585
- Régészeti Kalaúz 680, 712
- Régi Magyar Nyelvemlékek 486, 501, 559, 686
- Régi Pest (könyv) 500
- Reguly Antal 119, 127, 208, 558, 619
- Reim Ferenc 715
- Reisz György 212, 673
- Reitter Ferenc 133, 145, 207, 680, 747
- Rentmeister Antal 331, 703, 705
- Resiz György 679
- Rész-Enzsel Sándor 227, 679–683, 691, 708, 734
- Réthy Pál 266, 634, 694
- Réthy Mór 560, 561, 586
- Révai Miklós élete (könyv) 573, 712, 751
- Révay Ferenc, gróf 485, 648
- Révay Péter 531
- Révay Simon, báró 212, 471
- Révész Imre 560
- Reviczky János 750
- Rhédei László 280, 465, 472, 647
- Ribáry Ferenc 208, 331, 500, 704
- Riedl Frigyes 651
- Riedl Szende 651, 448, 450, 484, 486, 505, 604, 690, 702, 709
- Riegler Ignác 716
- Rimler Gyula 738
- Ring Adorján 361, 362, 639
- Ritschl Henrik Vilmos 656, 561, 588, 660, 749
- Roas 16
- Rochlitz Béla 124, 139
- Rodosto–Nikod (külváros) 265
- Roessler: Román Tanulmányok 448
- Rogierius 280
- Rohn Károly 144, 312, 626, 702
- Rohrbach Kálmán 486
- Rokitansky Károly 652, 512, 717
- Rókus-kórház 635
- Roller Máttyás 414
- Róma története (könyv) 408, 43, 716
- Román Ferenc 377

- Rómer Flóris 613, 39, 67, 69, 120, 128, 133, 134, 138, 141, 149, 152, 153, 177, 181, 206, 209, 257, 293, 303, 304, 313, 320, 331, 332, 341, 346, 411, 413, 416, 432, 449, 500, 532, 560, 618, 628, 663–667, 670, 672, 673, 675–680, 683, 685, 687, 688, 691–693, 696–702, 707, 713, 716, 721, 722, 726, 748
- Rónay Jácint 630, 189, 203, 213, 215, 242, 314, 344, 360, 363, 383, 629, 633, 711–714, 718, 719, 723, 725
- Rose Gusztáv 649, 483, 505, 651, 733
- Roskovics Ignác 678
- Rossi N. 503
- Rosti Ágnes (özv. Eötvös J.-né) 393
- Rosty Pál 654, 534
- Rothkrepf Gábor l. *Mátray G.-nál*
- Rózsa és Ibolya (vers) 11
- Rózsay József 622, 67, 121, 130, 206, 289, 346, 382, 670, 674, 679, 686, 707, 747
- Rozsnyai Dávid 627, 153, 206, 679
- Rozsnyai György 209
- Rössner: Osztrák Ipartörténet 728
- Rudics József 648, 482
- Rudolf trónörökös 630
- Rupp Jakob 133, 134
- Rupprecht-Demidoff Kornélia 282
- Sajnovics János 54
- Salamon Ferenc 611, 120, 128, 411, 449, 491, 585, 637, 710, 725
- Salamon (szlnmű) 507
- Salamon király 256
- Salamon-torony 640, 381
- Sámuel Alajos-jutalom 34, 89, 102, 111, 151, 199, 324, 369, 407, 443, 478, 506, 526, 671, 684, 693, 705, 742
- Sándor Móric, gróf 122, 132
- Santorin sziget 561
- Sanuto, Marino 280, 585
- Sárváry Elek 682
- Sasku Károly 345, 361, 362
- Sauer Ignác 415, 719
- Say Mór 638, 330, 713
- Sayous Ede 654, 529, 535
- Scacchi Archangelo 642, 411
- Schafarzik Ferenc 656
- Scheiber Sándor 718
- Schenzl Guido 632, 123, 124, 137, 210, 233, 247, 414, 433, 485, 554, 561, 564, 586, 656, 706, 708, 715, 732
- Scherzenlechner Sebestyén 75, 139
- Schiefner Antal 649, 483, 733
- Schlauch Lőrinc 752
- Schlechta Ottokár 624, 101, 674, 717
- Schleicher Ágoston 335
- Schlick-cég 743
- Schmidt Adolf 640, 373, 717
- Schnierer Gyula 634, 272, 694
- Scholtz Ágost 585
- Schossberger Simon Vilmos özvegye 497, 504, 692
- Schrecker Ignác 743, 756
- Schuch József 586
- Schuller N. 561, 691
- Schulz Ferenc 61, 133, 667
- Schulzer István 244, 278, 416, 452, 487, 503, 633, 688, 693
- Schwanfelder József 741
- Schwarcz Gyula 121, 130, 205, 206, 670, 675, 678, 680, 684
- Schwarzer Bernát 586
- Scitovszky János 629, 161, 178, 203, 213, 627, 674, 680
- Sebestyén Endre 67
- Sebész-Atlasz 677 l. *Balassa János-nál*
- Sennyey Pál, báró 82, 169, 463, 628, 670–672, 676, 682, 712
- Shakespeare 27
- Simancas (Spanyolorsz.) 422, 643
- Simó Ferenc 638, 340
- Simon, Florent 504, 739
- Simon Zsigmond 753
- Simonyi Ernő 122, 131, 209, 333, 684, 687, 695
- Simonyi Zsigmond 659, 579, 637
- Simor János 650, 134, 495, 680, 693, 741, 753
- Simovics Lipót 709
- Sina Simon, báró 655, 545, 562, 685
- Sinkovics Lajos 503, 738
- Sipeki Balázs Géza 432
- Smith Ádám 635
- Solomos Dénes 413
- Soltész János 637, 329, 705, 706, 707
- Somhegyi Ferenc 701
- Spiegler Gyula 348, 634, 638, 687, 700, 708
- Spitkó Lajos 580

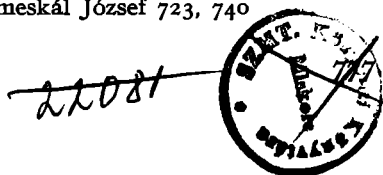
- Splényi Henrik 162, 678
 Splényi Sarolta (Fáyné) 258, 282
 Sréter Kálmán 140, 622, 626
 Stahlberger Emil 656, 558
 Staniu N. (Brassó) 691
 Statisztikai Hivatal (Országos-) 433, 624, 657
 Staub Mór 586
 Steiner Imre 681, 683, 687
 Steiner Lajos 586
 Steinfeldt Béla 723
 Steinherz építész 697
 Stoll Károly 377
 Storno Ferenc 123, 128, 662, 704, 717, 718
 Stróbl Alajos 655
 Stuart Mill, John 284
 Stuhr Lipót 149, 212, 320
 Stüler Frigyes 86, 87, 670
 Suhayda János 119, 127, 415, 684
 Supala Ferenc 496, 651
 Surányi Lajos 731
 Süphy bey 212
 Svéd–Lapp Nyelvészet 559
 Swift Jonathán 273
 Synonim Szótár 571
- Szabó Gyula 651, 509
 Szabó Ignác 642, 409
 Szabó Imre 329, 441, 551, 729
 Szabó István 627, 146, 448, 665, 675
 Szabó József 622, 67, 121, 123, 130, 138, 150, 171, 173, 181, 206, 207, 210, 233, 242, 243, 245, 298, 303, 311, 315, 332, 334, 357, 360, 363, 414, 417, 428, 432, 433, 450, 487, 503, 533, 561, 577, 578, 586, 589, 617, 643, 666–673, 675–679, 681, 683–689, 691–701, 703, 704, 706, 708, 710–714, 718, 719, 726, 744, 748, 754
 Szabó Károly 642, 133, 136, 137, 411, 474, 484, 485, 487, 508, 605, 624, 625, 629, 632, 645, 648, 654, 673, 677, 699, 709
 Szádeczky Lajos 640
 Szalay Ágoston 588, 660
 Szalay László 611, 19, 68, 80, 122, 125, 126, 138, 139, 199, 208, 211, 602, 660, 668
 Szamosközy István 560, 748
 Szántóffy Antal 712
 Szarka Károly 698
- Szártory Ignác 217
 Szarvas Gábor 637, 325, 411, 412, 448, 451, 484, 490, 491, 501, 531, 559, 642, 650, 705, 707, 727
 Szász Károly (II.) 611, 204, 225, 235, 270, 329, 331, 334, 402, 427, 450, 466, 477, 486, 508, 527, 587, 645, 648, 651, 652, 657, 660, 669, 699, 700, 711, 713, 739
 P. Szathmáry Károly 120, 129, 199, 335, 685, 688, 696, 735
 Széchen Antal, gróf 627, 148, 150, 582, 674, 741
 Széchen János, gróf 735
 Széchenyi Béla, gróf 658, 571
 Széchenyi István, gróf 524, 571, 588, 602, 615, 617, 639, 685, 743, 754
 Széchenyi Ödön, gróf 467, 647
 Széchenyi emlékezete (óda) 602
 Szecskai Nándor 561
 Szegedi Könyvtár 521
 Székács József 627, 146, 567, 588, 657, 660, 714
 Székely Bertalan 644, 428, 638, 723
 Székely Sándor 703
 Székely kivándorlási alap I. *Kra-
lovánszky* alatt
 Székesfehérvári Nemzeti Színház 515
 Szemere Miklós 628, 172, 458
 Szemere Pál 64
 Szénássy Sándor 642, 411, 448, 478, 484, 489, 648, 723
 Szenczy Ferenc 134
 Szendrei Névtelen 17, 18
 Szendrey Aladárné 696
 Szent Ágoston 25
 – Demeter 206
 – Erzsébet 60
 – Margit 152, 279, 280, 449, 686
 Szent István-rend 632
 Szentgyörgyi József 64
 Szentkirályi Zsigmond 640, 378
 Szentkláray Jenő 645, 653
 Szepessy Imre 613, 40, 87, 331, 534, 654, 664
 Széphalmi Mauzoleum 236, 380, 439, 655
 Szerzőjogi Törvény 550, 656
 Szigligeti Ede 613, 39, 124, 138, 281, 334, 377, 417, 488, 550, 618, 669

- Szilády Áron 644, 122, 132, 331, 413, 440, 448, 491, 501, 506, 563, 578, 584, 651, 731, 750
 Szilágyi Ferenc 119, 120, 127, 205, 331, 413, 485, 531, 560, 562, 689, 709
 Szilágyi István 614, 120, 508, 560, 574, 666, 699, 738
 Szilágyi Sándor 614, 10, 42, 122, 132, 153, 206, 209, 331, 394, 413, 483—485, 531, 560, 585, 611, 642, 646, 648, 650, 679, 702—705, 708
 Szilágyi és Hajmási 12, 17, 18
 Szily Kálmán 121, 129, 145, 207, 242, 243, 298, 346, 357, 414, 432, 450, 483, 485, 533, 560, 603, 618, 639, 648, 655, 677, 681, 684, 687, 691, 697, 707, 709, 742
 Szinyei József, ifj. 659, 582, 750
 Szinovác György 634, 205, 282, 331, 684
 Szirmai Ödön 395, 417
 Szirmay Antal 641
 Szirmay József, gróf 124, 139
 Sztányi-Ullmann Mór 346
 Szkalniczky Antal 615, 44, 86, 87, 89, 94, 145, 398, 458, 618, 624, 694, 730
 Szláv József 432, 715
 Szokoly Viktor 232, 282
 Szombathelyi Berzsenyi-ünnep 551
 Szombatos Énekeskönyv 537, 654
 Szondi két apródja (vers) 11
 Szontagh Dániel 124, 139
 Szótári Emlékerem 538, 681, 748
 Szögyéni Antónia (Bohusné) 224
 Szőlészeti Statisztika 433
 Szöllösy Albertné 504
 Szőnyi Pál 685, 702, 711
 Szörény megye 575
 Sztoczek József 618, 47, 67, 129, 242, 243, 298, 300, 301, 311, 315, 322, 323, 447, 516, 577, 578, 662, 663, 667, 671, 683, 686, 697, 727
 Sztrokay Antal-jutalom 34, 189, 198, 199, 272, 355, 370, 445, 479, 510, 555, 574, 681, 692, 694, 710, 735, 749
 Sztrokay Lujza l. Molnár-Sztrokay alatt
 Szvorényi József 101, 346, 450, 615, 662, 664
 Tacitus 560
 Takács István 66, 131, 167, 251, 252, 265, 291, 344, 348, 361, 362, 383, 633—635, 638, 639, 646—648, 650, 653, 655, 673, 674, 685, 696, 713, 716, 728, 750
 Talmud-lexikon 647, 331, 711
 Tanácsköztársaság 659
 Tarczy Lajos 618, 47, 250
 Tasso l. *Zrínyi és Tasso*
 Tatai levéltár 290
 Teleki Domokos, gróf 618, 47, 100, 350, 394, 549, 656
 Teleki József 631, 34, 38, 133, 225, 387, 417, 441, 453, 500, 502, 536, 631
 Teleki József-jutalom 38, 85, 115, 124, 138, 149, 170, 189, 195, 204, 212, 217, 254, 281, 306, 334, 377, 417, 441, 453, 488, 500, 502, 534, 562, 573, 587, 606, 616, 633, 669, 673—676, 701, 710, 717, 724, 735, 741, 745—747, 752
 Teleki-nemzettség (főkönyvtárnok-ság) 536, 654
 Teleki-téka (M. Vásárhely) 549, 618
 Teleky Péter 473
 Telepy Károly 711
 Teleszky János 749, 751
 Tély Iván 631, 86, 87, 119, 127, 204, 222, 331, 413, 559, 584, 696, 700
 Temák Lajos 561
 Temes megye 430
 Temesvári Pelbárt 584
 Tentamen (Bolyai-) 638
 Természettudományi Társulat 421, 694
 Teixeira de Vaxconcellos 657, 566
 Thaisz Elek 97, 98, 624, 737, 742
 Thaly Kálmán 629, 128, 179, 180, 205, 290, 331, 386, 394, 415, 449, 462, 629, 635, 647, 696, 700
 Thán Károly 636, 121, 129, 175, 206, 242, 243, 298, 300, 301, 314, 332, 373, 414, 450, 486, 561, 564, 586, 619, 673, 678, 680, 684, 686, 701, 706, 718
 Thanhoffer Károly 485, 561, 586, 649
 Theiner Ágoston 620, 51, 534
 Thewrewk (Ponori) l. *Ponorinál*
 Thierry Amadé 650, 79, 139, 489, 623
 Tholdt József 697
 Thomsen Vilmos 733
 Thomson V. (lord Kelvin) 649, 483

- Thököly (Tököli) 132, 180, 208, 211, 280, 290, 417, 451, 487, 629, 637, 680
- Thüróczy-krónika 14
- Tiberius császár 560
- Tiberius Gracchus 255
- Tibet 658
- Tihanyi-codex 753
- Tinódi Lantos Sebestyén 637
- Tisza Kálmán 575, 749, 753
- Todd Henrik 534
- Tofeus Mihály 752
- Toldi, Toldi estéje (eposz) 10, 602
- Toldy Ferenc 610, 7-9, 33, 47, 56, 57, 63, 65, 68-72, 86, 101, 102, 106, 119, 120, 138, 153, 156, 159, 160, 185, 193, 204, 205, 208, 212, 223, 226, 228, 230, 232, 236, 237, 242-246, 248, 254, 257, 262, 268, 295, 298, 300, 301, 304, 310, 311, 314, 315, 321-323, 331, 357, 364, 383-385, 402, 403, 411, 413, 421, 425-428, 434, 449, 453, 466, 474, 484, 486, 501, 516, 531, 532, 550, 562, 607, 609, 615-619, 625, 631, 632, 634, 643, 644, 648, 662-668, 670, 671, 673-683, 685, 687-688, 690-707, 709, 711, 714-718, 720-722, 725, 727, 729, 731, 732, 734, 737, 738, 747, 751
- Tomori Anasztáz 384
- Tompa Mihály 610, 267, 335, 604, 628, 690, 698, 699
- Torkos Sándor 623, 73, 101, 131, 625
- Torma Károly 132, 134, 208, 211, 502
- Tormay Károly 136, 210, 662, 666, 667, 668, 675, 685, 741
- Tóth Ágoston 642, 411, 450, 678, 708, 712, 723
- Tóth János esperes 155, 158
- Tóth József 163
- Tóth Kálmán 628, 97, 172, 204, 587
- Tóth Lőrinc 618, 27, 47, 67, 69, 70, 86, 89, 94, 119, 127, 151, 167, 193, 225, 242, 243, 245, 249, 288, 292, 300, 301, 331, 335, 392, 449, 541, 546, 550, 560, 570, 616, 619, 625, 652, 655, 666, 668, 673, 675, 682-688, 692, 693, 695, 697, 698, 700, 701, 704-706, 713, 723, 728, 733, 734, 750
- Tóth Vilmos 422, 723
- Töltényi Miklós 730
- Török János 651, 505, 738
- Török József 618, 47, 346, 560, 561, 618
- Török Pál 678
- Török-Magyarkori Emlékek (kiadvány) 333, 415, 451, 501, 644, 663
- Történelmi Emlékek (Monumenta) 487, 532, 585
- Történelmi Tár (folyóirat) 333, 415, 451, 629
- Tőtőssy Béla 655, 542
- Trattner-Károlyi-ház 83, 603, 613
- Trebitsch Ignác 736
- Trefort Ágost 464, 512, 514, 521, 522, 536, 549, 572, 617, 618, 654, 731, 736, 738, 740, 744, 747-751, 753, 754
- Trincherà Ferenc 649, 483, 505, 651, 733
- Trónkereső (dráma) 334
- Tröscher Leonárd 438
- Tudomány Csarnoka (kiadvány) 433
- Tudományos Gyűjtemény 616
- Tunyogi Csapó József 127
- Tutkó József 122, 132
- Udvardy Ignác 651, 505, 732
- Udvari bolond (színmű) 417
- Ujfalvy Károly 656, 563
- Újgír nyelvemlékek 332, 413
- Ural-Altäische Bibliothek 651
- Urgha-tartomány 404, 464
- Urházy György 650, 120, 128, 489, 668
- Ügyrend-módosítás 237, 682, 695, 716
- Vachott Sándor 628, 720
- Váci Iparegyet 524
- Váczy János 610
- Vadnay Károly 645, 269, 447, 484, 657, 728
- Vadnay Lajos 693, 695
- Vadrózsák (népkölt. gyűjt.) 625, 671
- Vagyon István 724
- Vahot Imre 654, 538
- Valentinelli József 620, 51, 534
- Vállalati Könyvtár 607
- Vállas Antal 650, 489
- Vállányé Csolnakosi Katalin 194
- Vámbery Ármin 119, 126, 204, 208, 245, 331, 332, 413, 491, 563, 584, 628, 639, 687, 689, 693, 697, 707, 717, 731, 734, 754

- Vandrák András 631, 231
 Várady Gábor 750
 Varga György 539, 745
 Vargha Gyula 640
 Varjas János 64
 Varsányi Pongrác 139
 Vass József 649, 131, 138, 208, 489
 Vas megyei Régészeti Egylet 429
 Vasúti Múszótár 518, 521, 653
 Vasvári Levéltár l. *Erdődy* alatt
 Vay Miklós, báró 613, 39, 380, 394, 465, 473, 716
 Vécsey Tamás 205, 618, 631, 679
 Venus bolygó 423
 Veráncsics Antal 623, 80, 122, 132, 138, 208, 211, 680
 Veress Pálné 726
 Verseghy Ferenc 688
 Vész J. Ármin 623, 74, 107, 120, 124, 130, 152, 332, 346, 585, 625, 667, 669, 670, 673, 675, 699, 710
 Veszely Károly 377
 Vetsera báró, követ 364
 Vidosfalvy Antal 681, 683
 Villari Pasqual 659, 582
 Virchow Rudolf 649, 483
 Virgil (Vergilius) 25, 484
 Vischer Frigyes 645, 447
 Visegrád ásatásai 381, 449
 Vitéz-jutalom 32, 90, 114, 179, 189, 250, 272, 273, 340, 372, 481, 510, 528, 557, 574, 671, 682, 691, 694, 696, 724, 745
 Vitkovics Mihály 647, 463
 Vitkovics Miklós 463
 Vitnyédi István 206, 280, 651
 Voinovich Géza 603, 606, 623, 629, 656
 Vojnics Jakabné 282
 Vojtina levelei (vers) 11
 Volf György 659, 582
 Voltaire: *Kinai árva* (dráma) 289, 685
 Vörös Viktor 683
 Vörösmarty Mihály 12, 18, 23, 152, 162, 268, 369, 619, 657, 676, 678, 681

 Wagner Sándor 224, 282, 631
 Waldstein János, gróf 285, 335, 562, 635, 693, 695
 Waltherr László 120, 128
 Warga János, Szigeti 630, 197, 534, 654, 683, 739
 Wargha István 562

 Wartha Vince 649, 332, 414, 450, 483, 741
 Watts Tamás 640, 378
 Weisz J. Ármin l. *Vész* alatt
 Wenckheim Béla, gróf 422
 Wenckheim Krisztina 334, 703
 Wenckheim Paulina, bárónő (Dessewffy E. özvegye) 147
 Weninger Vince 625, 108, 125, 129, 136, 199, 205, 210, 416, 663, 665—669
 Wenzel Gusztáv 618, 47, 65, 80, 120, 122, 128, 132, 199, 205, 206, 230, 276, 307, 331, 413, 415, 442, 449, 485, 516, 560, 584, 623, 631, 636, 645, 666—669, 678, 693, 702, 703, 707, 721, 726
 Werbőczy István 120, 560, 669
 Wertheimer Ede 560
 Werther Frigyes 667
 Wesselényi nádor élete (könyv) 560, 635
 Weszelovszky Károly 450, 485, 531, 668
 Wiedemann Ferdinánd 642, 411
 Wiesler Frigyes 646, 447
 Wodianer Albert 139, 378, 416, 533, 713, 715, 739
 Worsaae János 646, 447

 Xantus János 636, 303, 334, 414, 453, 459, 488, 635, 651, 700, 701, 703, 707, 708
 Xantus Teréz 703

 Ybl Miklós 397, 514, 602, 615, 632, 644, 694, 718, 743, 745

 Zách Felicián 255
 Zádor (Stettner) György 619, 48, 178, 203, 213, 331, 629, 706
 Zágrábi Egyetem 516, 652
 Zay Ferenc 133
 Zeller Edwárd 654, 529, 743, 748
 Zichy Antal 639, 212, 372, 413, 550, 582, 616, 657, 675, 676, 717, 738, 751
 Zichy Jenő, gróf 308, 335, 702
 Zichy József 518
 Zichy Mihály, gróf 754
 Zichy Miklós, gróf 141, 626
 Zierlen Frigyes 695, 703
 Zlinszky Imre 652, 511, 556, 563, 584, 656
 Zmeskál József 723, 740

Zongor 13
Zorkóczy András 469
Zrínyi Miklós 449, 651
Zrínyi és Frangepán 256
Zrínyi és Tasso (tanulm.) 11, 602
Zudár 16

Zsarnay Lajos 618, 39, 203, 213, 678
Zsidó fiú (színmű) 617

Zsigmond király 280
Zsigmondy Gusztáv 313, 414, 703,
744, 745
Zsigmondy Vilmos 720
Zsilinszky Mihály 620, 659
Zsivovnovits István 665
Zsiray László 727
Zsoldos Ignác 619, 47, 242, 243, 282,
298, 300–301, 671, 684, 747

TARTALOM

Arany János akadémikusi iratai az Akadémiához (1859—1864)	5	610
Arany János akadémiai titoknoki iratai (1865—1869)	29	611
Arany János akadémiai főtitkári iratai (1870—1877)	353	639
Jegyzetek		591
Rövidítések		593
Bevezetés		601
Az MTA egykorú szervezete		601
Arany és az MTA		602
Az akadémiai iratok; a válogatásról és elrendezésről		607
A szövegközlésről		609
Jegyzetek az egyes iratokhoz		610
Arany akadémiai iratainak teljes magyarázatos jegyzéke..		661
Képek jegyzéke		756
Név- és tárgymutató		757

